T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI
SANAT - MÜZİK

TRAKYA BÖLGESİNİN
Tasavvufî Halk Müziği

(NOTALARIYLA)
NEFESLER - SEMAHLAR

HÜSEYİN YALTIRIK

TRAKYA BÖLGESİNİN

TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

(Notalarıyla)

NEFESLER - SEMAHLAR

Bu çalışmamı,
bana bilimsel dünyayı açan ve her zaman ağabeylik eden,
değerli hocam Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN'e saygı ile ithaf ediyorum.

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 2947
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Sanat - Müzik Eserleri Dizisi / 428-13

TRAKYA BÖLGESİNİN TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

(NOTALARIYLA)

NEFESLER - SEMAHLAR

Dr. Hüseyin YALTIRIK

© T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI, 2002 - ANKARA
ISBN 975-17-2982-3
ISMN M-69081-054-6
Kapak Düzeni / Canan BAYRAM

Yaltırık, Hüseyin
Trakya Bölgesinin tasavvufi halk müziği : (Notalarıyla) nefesler-semahlar / Hüseyin Yaltırık. - Ankara : Kültür Bakanlığı, 2002.

XIII, 458 s. : res., nota ; 28 cm. - (Kültür Bakanlığı yayınları ; 2947. Yayımlar Dairesi Başkanlığı sanat - müzik eserleri dizisi ; 428-13)

I. k.a. II. Seriler: .
781.629435

www.kultur.gov.tr
E-posta:yayimlar@kutuphanelergm.gov.tr

Birinci Baskı, 5000 Adet

G.Ü. İletişim Fakültesi Basımevi / ANKARA
Tel : 0.312 212 64 95 / 108

SUNUŞ

İnsanlığın gelişmişlik tarihinde en önemli kilometre taşlarından birini kitap oluşturur. Kitaplar, insanlar arasında düşünce, bilgi ve duyguları yayan, bilim ve sanatın ürettiği nesnelerin tüm dünyada paylaşılmasına ortam hazırlayan araçlardır. Çağımızda bilgi kaynaklarının çeşitlenmesiyle birlikte eski konumunu yitirmiş gibi görünmekle birlikte yine de kitap, bilgiyi üretme, koruma ve gelecek nesillere aktarmada en önemli araç olma konumunu sürdürmektedir. Büyük Atatürk'ün dediği gibi ***"Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür."*** *Kültürün en önemli taşıyıcı unsuru olan kitabın, insanımızın hayatında gerekli önemi kazanması Bakanlığımızın en önemli hedefleri arasında yer almaktadır.*

Biz Kültür Bakanlığı olarak, bir taraftan Uzakdoğu'dan Batıya Avrupa sınırlarına kadar büyük bir coğrafyada oluşan ve yüzyıllar içinde çeşitli iklimlerde derinliğine yoğrulan bir kültürün taşıyıcısı Türkçemizin, dikkate değer verimlerini yeni nesillerin hizmetine sunarken, diğer yandan tüm dünyanın seçkin örneklerini de çeviriler yoluyla okura kazandırmak dileğindeyiz. Çağımızda artık daha kolay ulaşılan evrensel bilgi, bu yolla milli kültürü besleyecek ve çağdaş bilgilerle donanmış bireyler evrensel paylaşım ve barışa da katkı sağlayacaktır. Küreselleşme ile birlikte ortadan kalkacağı sanılan milli kültürler, daha da önem kazanmışlardır. Kültür Bakanlığı bu anlamdaki zenginliğimizi dünyaya sunmada da önemli bir rol üstlenecektir.

Bakanlık olarak bu eserleri yayımlamaya karar verirken tek ölçümüz onların öğretici ve estetik değer taşımaları olacaktır. Günümüzde sanat ve kültür eğitimi bir seçkinler zümresinin imtiyazı olmaktan çıkmıştır. Biz toplumumuzun kültürel gelişimine, yayımlayacağımız bu anlamdaki eserlerle katkıda bulunmak istiyoruz. Bu yolla hem klasik eserimizi yayımlayıp onlardan çağdaş sanatçının kaynak olarak yararlanmasını sağlamak hem de sanat dünyamızın müşterek hazinelerini Türk okuruna ulaştırmakla bugünkü ve yarınki nesillerin düşünce ve estetik oluşumlarına katkıda bulunmak istiyoruz. Bunlara ek olarak çağdaş sanatçının ürettikleri de belli ölçüler içinde yayımlarımız arasında yer alacaktır.

Bir kültür taşıyıcısı olarak kitap, geçmişten kalanı korur, yeniyi sunar. Her iki halde de bilgiyi ve güzellikleri taşır, öğretir, zevk verir, daha yeniyi sezdirir, yeni ufuklar açar.

Bize düşen görev kitapla okuyucuyu buluşturmak olacaktır.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Kültür Bakanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ XI
KISALTMALAR XIII
GİRİŞ.....1

I. BÖLÜM

TÜRKLERDE TASAVVUF VE TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

I - İslâmiyet Öncesi Türklerde Tasavvuf Düşüncesi.....11
II - İnançlar ve Müzik.....14
III-Tasavvufî Halk Müziği.....16

II. BÖLÜM

ANADOLU VE RUMELİ'NİN TÜRKLEŞMESİNDE BEKTAŞÎLİĞİN ROLÜ

I - Anadolu'nun Türkleşmesi.....25
II - Rumeli'nin (Balkanlar'ın) Türkleşmesi ve Bektaşîlik 31

III. BÖLÜM

TRAKYA'DA BEKTAŞÎ ŞAİRLERİ VE TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

I - Trakya'da Bektaşî Şairleri 37
II - Trakya'da Tasavvufî Halk Müziği 57
III- Trakya Nefeslerinin Tasnifi 60

A-*KONULARINA GÖRE TASNİF* 60

1- Düvazlar 60
2- Methiyeler (Övgü, Öğünme Nefesleri) 75
3- Nevruziyeler (Nevruz Nefesleri) 85

4- Tabiat Konulu Nefesler.....93
5- Matem Nefesleri.....95
6- Mersiyeler 95
7- Ağlaş (Yas) Nefesleri.....95
8- Şathiyeler (Şathiyat-ı Sofiyane).....112
9- Devriyeler 114

B- *MÜZİK (USUL-EZGİ) YAPISINA GÖRE TASNİF*.....130

1- USUL (TARTIM) YAPISINA GÖRE NEFESLER 130

a) Uzunhava Tipi (Usulsüz) Nefesler 130

Gazeller 135

Koşma Gazeller.....147

Destanlar.....151

Mersiyeler.....157

Ağlaşlar (Yas Nefesleri) 171

b) Kırıkhava Tipi (Usullü / Tartımlı) Nefesler 173

Oturak Nefesleri..... 173

Semah Nefesleri 328

c) Karma Hava Tipi (Karışık Ritmli) Nefesler 390

2- EZGİ YAPISINA GÖRE NEFESLER 390

a) Nefeslerin Dizi, Seyir ve Tartım Özellikleri.....391

IV. BÖLÜM

NEFESLERDE GÜFTE-BESTE (ŞİİR-MÜZİK) İLİŞKİSİ

I - Trakya Bölgesi Nefeslerinin Güfte (Şiir) Yapısındaki Karakteristik Özellikler.....401
II - Trakya Bölgesi Nefeslerinin Beste (Müzik) Yapısındaki Karakteristik Özellikler.....406
III- Trakya Bölgesi Nefeslerinde Ağız 407

A- Nefeslerle İlgili Gülbanklar, Dualar, Tercemanlar.....408

1- GÜLBANKLAR.....408
2- DUALAR, TERCEMANLAR 413

SONUÇ.....417
EKLER.....421
KAYNAKLAR.....447

1- Kaynak Kişiler.....447
2- Cönk, Mecmua ve Diğer Yazılı Kaynaklar.....448
3- Kaset, Video Kaset, Disk ve Diğer Kayıtlı Malzemeler 449

BİBLİYOGRAFYA..... 451
DİZİN 455

ÖNSÖZ

Günümüzde Tasavvufî Halk Edebiyatı'nı konu eden birçok eserin mevcut olmasına rağmen, *Tasavvufî Halk Müziği* konusunda hazırlanmış çalışmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Türk Müziği ile ilgili eserler ve antolojilerde Tasavvufî Halk Müziği ürünlerine ait bazı notalar bulunmaktaysa da bu eserlerin detaylı saha çalışmaları oldukları söylenemez. Tasavvufî Halk Müziği üzerinde ciddi bir çalışma ortaya koymak şüphesiz alan araştırması (saha çalışması) gibi zor ve meşakkatli bir çabayı gerektirmektedir.

Bektaşîlik ve Bektaşî Müziği konusunda Trakya Bölgesi'ni seçmemizin birinci sebebi, Tasavvufî Halk Müziği'nin temelini teşkil eden nefeslerin ve semahların Trakya'daki Bektaşî meydanlarında yaşamasıdır. Bu bölgede Vahit Dede namıyla tanınan Vahit Lütfi Salcı da Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımladığı birkaç eserde zaten bu konuya dikkat çekmiştir. İkinci sebep ise 1979 yılından 1985 yılına kadar Kırklareli'nde İngilizce öğretmenliği yaptığım dönemde, Trakya Bölgesi'nde Anadolu'daki örneklerden farklı bir Tasavvufî Halk Müziği'nin varlığını tespit etmemizdir. Öyle ki, Trakya Bölgesi Bektaşîlerinde, kurbanlık hayvanlara abdest aldırıldığı "kurban tekbirlemesi" pratiği gibi dünyada eşi ve benzeri görülmemiş âdetler müzikle içiçe olarak halen yaşatılmaktadır.

Trakya'nın çeşitli yörelerinde yaptığımız derleme çalışmalarının ortaya çıkardığı bir başka husus tasavvufî halk edebiyatı ve müziği ürünlerinin sadece Anadolu ile sınırlı olmadığıdır. Çünkü Alevilik - Bektaşîlik ve Nevruz ilişkisinin Türklere has bir gelenek olarak Trakya Bektaşîleri arasında yıllardan beri görkemli bir şekilde kutlanmakta olduğu yaptığımız bu çalışmalarla belgelenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 1940'lı yıllarda folklorcu Vahit Lütfi Salcı'nın ilk defa varlığına dikkat çektiği Trakya Bölgesi'ndeki tasavvufî halk edebiyatı ve halk müziğini derlemek, günümüz tekniğiyle ezgilerin notalarını yazmak, müzik ve şiir ilişkisini, dil özelliklerini tespit etmek ve tasnif ederek sunmaktır.

Geçmişten günümüze nefeslerin müzik eşliğinde, büyük bir coşku ile icra edildiğini görmek ve bunları tespit etmek her nekadar meşekkatli olsa da çok ilgi çekici ve zevkli bir iş olmuştur. Bu çaba 2000 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü TDE Halk Bilimi (Folklor) Ana Bilim Dalı'na "Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziğinde Beste - Güfte İlişkisi" başlıklı doktora tezi olarak sunulmuş ve kabul edilmiştir. Bu alanda yetişmemizi sağlayan ve bu çalışmanın oluşmasında beni yönlendiren çok değerli hocam Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Ülkemizin değerli müzikologlarından Prof. Dr. Ahmet Yürür'ün "Çok değerli bir kolleksiyon" olarak nitelediği çalışmamın Bakanlıkça yayımlanmasını Kültür Eski Bakanımız

Sayın İstemihan TALAY'a önerdiğimde tereddütsüz kabul ettiler. Bundan dolayı kendilerine sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca kitabımın yayımlanmasında başta İzmir eski Milletvekili ve Türkiye-Makedonya Parlamentolar arası Dostluk Grubu Başkanı Sayın Kemal Vatan'a ve emeği geçenlere çok teşekkür ederim.

Bu çalışmanın kitap olarak yayımlanması hususunda teşviklerinden dolayı değerli müzikolog Prof. Dr. Ahmet Yürür'e (Ses Baba), Doç. Dr. Nerin Köse'ye ve Bektaşî Dedebabası olarak erkân yürüten Haydar Ercan Dedebaba ve Trakya'daki vekili Halil Tiryaki Halifebaba erenlerin şahsında meydanlarını ve gönüllerini bize açan bütün erenlere teşekkür ederim.

Dr. Hüseyin YALTIRIK
İzmir, 2002

KISALTMALAR

A. g. e. : Adı geçen eser
A. g. m. : Adı geçen makale
A. Ş. : Anonim Şirketi
A. Ü. : Ankara Üniversitesi
B. : Bant
Bkz. : Bakınız
C. : Cilt
Der. Tarihi : Derleme Tarihi
Doç. Dr. : Doçent doktor
Dr. : Doktor
D. T. : Doğum Tarihi
E. Ü. : Ege Üniversitesi
Hz. : Hazret
İst. : İstanbul
İ. Ü. : İstanbul Üniversitesi
K : Kaynak kişi
Ltd. Şti : Limited Şirketi
MD. : Mini Disc
M. Ö. : Milâttan Önce
M. S. : Milâttan Sonra
Prof. Dr. : Profesör Doktor
S. : Sayı
ST. : Stereo
s. : Sayfa
ss. : Sayfadan sayfaya
T : Topluluk
THM : Türk Halk Müziği
TRT : Türkiye Radyo Televizyonu
TSM : Türk Sanat Müziği
vb. : Ve başkaları, ve benzerleri, ve bunun gibi
Y : Yazılı Kaynak (Cönk, defter vb.)
Yard. Doç. Dr. : Yardımcı Doçent Doktor

GİRİŞ

Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği ve Edebiyatı kendi geleneği içinde günümüzde de devam etmektedir. Bu yöremizde "nefes" adı verilen halk şiirleri, müziğiyle beraber Bektaşî- Alevî zümrelerin *muhabbet* toplantılarında ve *Ayin-i Cem* adı verilen ibadetlerinde çalınıp söylenmektedir. Bu yörenin tasavvufî halk müziği ve edebiyatı hakkında ilk araştırmalar ve yayınlar, Vahit Lütfi Salcı tarafından 1940'lı yıllarda yapılmıştır. Günümüze kadar bu yörenin tasavvufî halk müziği ile ilgili başka bir yayın yapılmamıştır. Sadece 1947 yılında Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken ve tekniker Rıza Yetişen'den oluşan araştırma grubu Kırklareli'ne giderek mahallî müzisyenlerden halk ezgileri ve türkülerin yanısıra Vahit Lütfi Salcı'nın sesinden bazı nefesleri kaydetmişlerdir. İyi bir folklor araştırmacısı olan Salcı'nın yazdığı notaların ilmî seviyesi tartışılabilse de bu konuda ortaya koyduğu çalışmalar çok önemlidir. Salcı'nın kaydettikleri dışında Cemil Demirsipahi'nin *Türk Halk Oyunları* adlı kitabında Kırklareli'li Âşık Ali Tanburacı'dan bazı nefesler de yer almaktadır. Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği üzerinde yapılan araştırmaların azlığından kaynaklanan bu boşluğu doldurmak niyetiyle, bu çalışmaya başladık. Bu yöreden derlenmiş malzemelerin yanında tarafımızdan derlenen "mersiye, düvaz, methiye, nevruziye ve devriye" gibi nefeslerin metinleri yanısıra notalarına da kitabımızda yer verdik.

Tasavvufî halk müziği ve edebiyatı üzerinde çalışanların çok iyi bilecekleri gibi nefeslerin konusu genel olarak Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Oniki İmam, Ehl-i beyt ve Hacı Bektaş Veli sevgisi ile Hz. Hüseyin'in şehadetini anlatan mersiyeler, yol büyüklerine övgü; tasavvuf, yol ve erkânla ilgili uygulamalar; tabiat ve nevrûzdur. Nefesler, usullerine (tartımlarına) göre "kırıkhava", "uzunhava" ve "karma hava" (hem uzun hava hem de kırık hava içerenler) olmak üzere üç gurupta toplanmaktadır. Bu tasnif Türk Halk Müziği'nin genel tasnifine de uygun düşmektedir. Dizi yönünden de nefesler Türk Halk Müziği'nin dizi anlayışına tam bir uyum göstermektedirler. Nefeslerde "Hüseynî" ve "Uşşak" dizileri ilk sırada yer almaktadır. Ezgiler sade, fakat coşkuludur. Nefesler, genellikle bağlama eşliğinde icra edilmektedir.

Trakya'da daha ziyade ilçe, kasaba ve köylerde yaptığımız bu alan araştırması sonucunda derleyip ortaya koydugumuz ürünler, daha önce hiç bir yerde yayınlanmamış nefesler olup, müziğiyle birlikte önemli folklor malzemeleridirler. Derlediğimiz ve incelediğimiz nefesler, mersiyeler, gülbanklar, tercemanlar ve semah nefesleri aynı zamanda bir Türk tasavvuf yolu olan Bektaşîliğin Trakya'daki karakterinin tespiti açısından da önem taşımaktadır.

daha ziyade teyp vasıtasıyla kaydedilmiştir. Alan araştırmalarında *Gözlem Metodu* kullanılmıştır. Bölgeye farklı zamanlarda sık sık gidilmiş, derleme amacıyla bu gidiş gelişlerimiz (ilk çalışmalarımla beraber) tam oniki yıl sürmüştür. Tasavvufî halk müziğinin bizzat yaşandığı meydanlardaki; "ayin-i cem, nevruz erkânı, birlik muhabbeti, nasib verme erkânı, derviş yapma erkânı, baba yapma erkânı, dârdan indirme (lokma) erkânı, yas muhabbeti" gibi tören ve uygulamalar ses ve görüntü olarak kaydedilmiştir.

Toplulukların içine karışarak gözlem yapmak ve video kamera, teyp, fotoğraf makinesi vb. görsel-işitsel araçlarla verileri tespit etmek suretiyle çalışmalarımızı sürdürdük.

"Verilerin değerlendirilmesi" aşamasında teyp kaseti, video kaseti vb. araçlara kaydettiğimiz verileri daha sonra dinleyip ezgili olanları notaya aldık ve güftelerini de ayrıca yazdık. Bu eserleri önce konularına göre, daha sonra da müzik yapısına göre tasnif ettik. Kırık hava tipindeki (usullü) nefesleri uygulanış biçimine göre; 1. Oturak nefesleri 2. Semah nefesleri olarak iki gurupta sıraladık. Aslında semah nefesi olmayan bütün nefesler oturak nefesi olarak düşünülebilir. Sözgelimi yas (ağlaş) nefesleri ve mersiyeler de oturak nefesleri sayılırlar. Kırık hava tipi nefesler içinde oturak nefesi ve semah nefesi tasnifine gitmemizin asıl nedeni bu tip nefeslerin tempo ve dinamizm farklılığını belirtmek içindir.

Sahada yaptığım derlemeler ışığında Trakya Bölgesi nefeslerinin şiirlerini, ezgilerini, dizilerini, usul kalıplarını ve mahallî ağız yapısını önemli ölçüde meydana çıkardık.

Çalışmamızı kitap formatında ele alırken Prof. Dr. Fikret Türkmen ve Prof. Dr. Ahmet Yürür hocamın önerilerine büyük ölçüde yer vererek okuyucuya kolaylık olması bakımından notaları ve metinleri bir arada sunmaya özen gösterdim. Ayrıca kitabın sonunda bulunan yer ve şahıs isimleri dizininden başka alfabetik nefes dizini sayesinde istenen nefesin notasına ve şiirine de kolayca erişebilmek mümkün olmaktadır.

Yaptığım çalışmanın Türkiye'de Tasavvufî Halk Müziği alanında yeni bir adım olduğuna inanıyor; Türkiye'de ve dışarıda bu alanda çalışacaklara bir kaynak olacağını düşünüyorum.

I. BÖLÜM

TÜRKLERDE TASAVVUF VE TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

Moğol istilâsının yarattığı gerginlik ve üzüntünün etkisiyle halkın maddî-manevî olarak çökmesi ve Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru yüzyıllar önce başlayan göçlerin devam etmesi, Türk Edebiyatı'nın XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da yeni bir görünüm kazanmasına sebep olmuştur. Türkistan'da Ahmet Yesevî'nin dinî-didaktik şiirlerinde hayat bulan İslâmiyet, böyle karışık olayların yaşandığı bir dönemde Anadolu'da kendine yeni ve elverişli bir ortam bulmuştur. Anadolu halkı, savaşın yarattığı sıkıntıları unutmak niyetiyle kendisini bu akımın heyecanına kaptırmış, İslâm dinini eski şaman inançlarıyla da birleştirerek yeniden yorumlamıştı. İslâmiyet, çeşitli tarikatların doğup yeşerdiği tekke ve zaviyelerde, değişik tarzlarda yorumlanarak yayılmaya başlamıştır.[1]

Bu tekke ve zaviyeler sadece ibadet yeri olmakla kalmayıp saz şairleri ve Hak âşıklarının söz konusu tarikatların görüşlerini yansıttıkları ve adına nefes, nutuk, ilâhî vb. adlar verilen şiirler çalıp söyledikleri mekânlar olmuş; kaynağını Yunus'un coşkun lirizminde bulan tasavvufî edebiyat, Türk Halk Edebiyatımız içinde kendine önemli ve haklı bir yer edinmesi de kaçınılmaz olmuştur.[2]

İslâmiyete ait bir terim olan "tasavvuf"un, batı dillerindeki karşılığı "mysticism"dir.[3] Ayrıca "sufism" de tasavvuf karşılığı olarak batı dillerinde son zamanlarda yer almaya başlamıştır. Mistisizm kelimesiyle İngilizce'deki mysterious (esrarengiz), mystery (gizli şey, sır, esrar), mystic (gizli, gizemli, gizemci), mystification (şaşırtma, aldatma), mystify (şaşırtmak), mystique (gizemci, mistik) kelimeleri arasında anlam ve kelimenin etimolojik yapısı bakımından yakın bir ilişki vardır. Mistisizm; kelâm, felsefe ve tasavvuf konularında beşinci yüzyıl sonlarında yazılmış pek çok eserin müellifi olarak kabul edilen Dionysius ile de yakından ilgilidir.[4] Orta Çağ başlarında ise mistisizm yerine daha ziyade "contemplatio" kelimesi kullanılmıştır. Bu kelime "contemplation" (murakaba,

---

1 Fuad Köprülü *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No: 18, Ankara, 1976, ss. 174 - 255.

2 Agâh Sırrı Levent; "Halk ve Tasavvufî Halk Edebiyatı", Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: XIX, Sayı: 207, Ankara, 1968, ss. 182-185; Abdülbaki Gölpınarlı, "Halk Edebiyatımızda Zümre Edebiyatları", Türk Dili , Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı... , ss. 351-375.

3 Frank Gaynor, *Dictionary of Mysticism*, New York, 1953, s.119; Dagobert D. Runes, *Dictionary of Philosophy*, New York, 1942, s. 203; Vergilius Ferm, *Encyclopedia of Religion* , New York, 1945, ss. 513-514; W. R. Inge; *Mysticism in Religion*, Londra, 1947, ss. 25-31; Will Durant, *The Age of Faith*, New York, 1950, ss. 257-262; George Godwin, *The Great Mystics*, Londra, 1945, ss. 1-16; F. G. Happold, *Mysticism*, Penguin Books, 1963, ss. 17- 40; Dom Cuthbert Butler, *Western Mysticism*, Arrow Books, 1963, ss.65-68; Walter T. Stace, *The Teachings of the Mystics*, Mentor Books,1960, ss. 1-30; Evelyn Underhill, *Mysticism*, University Paperbacks, 1960, s.3 .

4 Prof. Dr. Cavit Sunar, *Tasavvuf Tarihi* , A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Yayınları , A.Ü. Basımevi, 1975, s.1

müşahede) kelimesinden türemiş olup, halk tabakalarından daha yüksek seviyede ruhsal boyutlarla temasa geçmek manasında kullanılmıştır.[5]

Mistisizm ve mistik kelimelerinin kökeni, Orta Çağ "Myster"lerine dayanmaktadır. Mistisizm (gizemcilik) kelimesini ilk kullanan kişi Atina'da bir piskopos olan Denys l'Areopagite'dir. Bu kişi Hz. İsa'nın havârîlerinden Saint Paul tarafından Hristiyanlığa alınmış ve Milâdî 1. Yüzyılda yaşamıştır. "Noms Divins" (Tanrı'nın güzel isimleri) adlı bir kitabı da vardır. Mysticism kelimesi eski Yunanca'da "Dilsiz olmak, ağzını ve gözlerini kapamak" anlamındaki Mu-o sözünden türediği de ileri sürülmektedir.[6] Ayrıca, bu dönem tiyatrosunda müzik ve edebiyatın iç içe kullanılarak Hz. İsa'nın hayatını konu alan dramlara da "Myster" denmesi kelimenin Hristiyanlıktaki kökeni hakkındaki fikri güçlendirmekteyse de bu, sadece terminolojinin kökenlerine yönelik bir yaklaşımdır. [7]

Mistisizm, yani tasavvuf, fonksiyon olarak çok daha eski zamanlara dayanan bir hayat biçimi, bir düşünce ve inanış tarzıdır. Mistiklerin rolü, insana, eşyanın içine ait (bâtınî) bilgiyi, bir başka ifadeyle ilâhî bilgiyi kazandırmak ve insanı yeniden ezeliyete kavuşturmaktı. Bu sebeple mistiğin amacı, zamana ait dünyadan zaman dışı dünyaya, ezeliyete geçmek; yani Allah'ı doğrudan doğruya kavrayıp O'na ulaşmak, kavuşmaktı. Bunun yolu ise sülûk merasimleriydi; sâlik de bu sayede kutsal zekâya kavuşmuş sayılırdı. Bundan dolayı, mürşîdini yol ehlinden olmayanlara, yani haricî kimselere söylemek kesinlikle yasaktı. Bu uygulama, "Yeni Eflâtunculuk" adıyla "akıl" yerine "sezgi" anlayışını, kavrayışı ön plana geçiren bir ekol olarak Hıristiyanlığın ilk yıllarında, Hıristiyan akîdesiyle birleşerek, Hıristiyan mistisizminin de temellerini oluşturmuştur.[8]

İslâm vadisinde gelişen ve çok yaygın olarak kullanılan "*tasavvuf*" teriminin Arapça'daki "s", "f" ve "v" harflerinden kaynaklandığı hususunda geniş bir mutabakat vardır ve tasavvuf kelimesinin bu harflerden kaynaklanmasına sebep olarak bir çok görüş ortaya atılmıştır. Kelimenin, saflık anlamına gelen "*safa*"dan türediği yolundaki bir yaklaşımın yanısıra "seçilmiş, seçkin" manasına gelen "*safve*"den kaynaklandığı görüşü, Tasavvufi Edebiyat'da oldukça yaygındır. Bazı bilim adamları ise kelimenin "çizgi" veya "sıra" anlamına gelen "*saf*" kelimesinden türetildiği görüşünü savunmaktadır. Bu görüşe göre kelime; dua, namaz veya kutsal savaşlarda ilk sırada duran müslümanları îmâ etmektedir. Ayrıca, Hz. Muhammed'in Medine'deki camiinin dış kısmında toplanan müslümanlarla sohbet ettiği kilden yapılma ve hasırların yayıldığı kapalı yere de "sofa" denmesi de bu kelimenin sufi ile ilgili olduğu fikrini doğurmuştur. Bir başka görüş ise sufi kelimesinin "yün"

---

5 Sunar, *a.g.e.*, s.1

6 Doç. Dr. Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektaşîlik ve Alevîlik*, 2. Cilt, Ardıç Yayınları, Ankara, Haziran 1999.

7 Aslı Kayahan, IX-XIV."Yüzyıl Kilise Müziği ve Dindışı Müziğin Gelişimi", Toplumbilim, Mart 1999, s. 42.

8 Sunar, *a.g..e.*, s. 2.

anlamına gelen "*suf*" kelimesiyle ilgili olduğu görüşüdür. Bu görüşü savunanlara göre, bâtınî bilgilere sahip kişiler, daha ziyade basit, yünden yapılma bir elbise giymişlerdir. Sufi kelimesi ile suf, yani yün'ün bu şekilde bir ilgisi olduğu düşünülmüştür.[9] Ayrıca İran'da da dervişlere, "yün elbise giyen" anlamına gelen *"Peşminepûş"* denmesi, bu görüşü güçlü kılmaktadır.[10]

Sufi kelimesi hangi kökten gelirse gelsin, fonksiyon itibariyle bâtınî bilgiler ile yakından ilgilidir. Bu terimin Hz. Peygamber zamanında ve İslâmın ilk iki yüz yıllık döneminde yaygın olarak kullanılmamış olması da çok ilginçtir.

Mutasavvıflar ve onlara karşı olanlar tarafından kabul edilen bir başka görüş; bu terimin ne Hz. Muhammed, ne onun ashabı ne de onlardan sonraki kuşak tarafından kullanılmamış olmasıdır. Her nasılsa, 622 yılından sonra ikinci ve üçüncü yüzyılda bazı kimseler kendilerini tasavvuf ehli manasındaki sofi veya aynı manaya gelen bir takım kelimelerle nitelemişlerdir. Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmeyi ve Allah'a ulaşmayı kendilerine amaç edinen sofiler, dünya varlığının Allah'a perde olduğu bilincine erip, dünyada iken dünyayı terk eden yani "*tarîk*'" olan kimselerdir. Bunlar, Hz. Muhammed'in "*Ölmeden önce ölünüz (Mutu kabl-e ente mutu)*"[11] hadîsinin, buna işaret ettiğine inananmaktadırlar. İslâm gerçeği içinde, tasavvuf kelimesinin anlam olarak kapsadığı muhteva genelde budur. Büyük mutasavvıflardan İmam Cüneyd Bağdadî'ye göre tasavvuf; "*Bayağı davranışları terk etmek ve ulvi, kaliteli davranışlara yönelmek*"tir.[12] Ünlü Afrika'lı mutasavvıf Şeyh Abu'l Hasan Eş Şadhili'ye göre tasavvuf; "*Yaratanın sıfatlarını elde edebilecek biçimde onun yolunda yapılan ibadetler ve kendini eğitme çabalarının bütünü*"dür.[13] Fas'lı mutasavvıf Şeyh Ahmad Zorruk'a göre tasavvuf: "*Kalbi Allah'a yaklaştıran ve Allah'a ait gerçekleri de kalbe yerleştiren özel bir bilimdir ve özellikle İslâm hukuku ile bilgilenmek, iyi hareketleri geliştirmek ve kolay anlaşılır olmak için sırayla İslâm'a ait kanunun sınırları içinde aklın kullanılması ve geliştirilmesi sistemidir. Onun altyapısı, birlik bilgisidir.*[14] *Bundan sonra ilâhi güven ve emniyete ihtiyaç duyarsınız. Daha sonra ise kalb için gerekli şifa zaten beraberinde gelecektir.*" Şeyh ibn Acıba'ya göre ise tasavvuf; "*Sayesinde nasıl davranmak gerektiğini öğrendiğimiz ve iç alemimizi Rabbin şimdiye kadar sunmadığı, iyi hareketler ile güzelleştirip tatlandırarak olgunlaştırdığımız bir bilimdir. Tasavvuf yolunun başı bilim, ortası*

---

9 Shaykh Fadhlalla Haeri, *The Elements Of Sufism*, Element Books Limited, London, 1990, s. 1.
10 Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba, *Bütün Yönleriyle Bektaşîlik ve Alevîlik*, Ardıç Yayınları, Ankara, 1999, Cilt. 2, s. 13.
11 Doç. Dr. Bedri Noyan, *Mehmet Ali Hilmî Dedebaba Divanı*, İstanbul, (Basım tarihi verilmemiş), s.34.
12 Haeri, *a.g.e.*, s. 2.
13 Haeri, *a.g.e.*, s. 2.
14 Haeri. *a.g.e.*, s. 2.

davranışlar ve sonu da ödüllerin sezilmesidir. Şeyh Suyuti bu hususta "*Bir tasavvuf ehli, saflıkta Allah gibi olup; yaratılışta ise iyi karakterde ısrar eden biridir.*"[15] demektedir.

Bunlara benzer birçok şekilde tanımı yapılan tasavvuf, temelde kalb temizliğidir. Tasavvufta kalbin kirlerden korunması, sonunda onunla doğru ve ahenkli bir ilişki kurulması ve Hz. Muhammed'in örnek gösterdiği doğru yolda yürünerek Allah'a ulaşılması esastır. İslâm terminolojisinde ise tasavvuf, "yüksek bir nezaket ve gönül gözü" olarak tabir edilen şuur açıklığına dayanır ve nezaket, dış temizlik ile başlar. Gerçek bir mutasavvıf şeriat ya da İslâm Hukuku tâbir edilen ve teslimiyetin bir ifadesi olarak Allah'ın gönderdiği buyrukları yerine getirerek, bâtınî şuurunu geliştirmek ve canlandırmak amacıyla dış pratik bilgileri elde ederek işe başlar.

Bir mutasavvıfın iç alemin ışığı olan tasavvufun nimetlerinden yararlandığını düşünmek yanlıştır. Allah'ın varlığının ve birliğinin şüphe edilmeden bilinmesi, dış alem nimetlerinin hepsinden vaz geçmeye dayanması sebebiyle ehl-i tasavvufun varlığı, yokluktur. Fiziki davranışlara dayalı hareketleri ise daha ziyade yalvarma ve dua ile Hz. Muhammed'in öğretilerinden "namaz" esasına dayanan, kalbi arıtmaya ve ruh disiplinine yönelik ibadetlerdir.

Asıl hedefi Allah'a varmak olan tasavvuf düşüncesinde en önemli çaba, kâmil insan olmaktır. Kâmil insan olmanın yolu ise bir mürşîde teslim olmaktan geçmektedir. Mürşîde ise ancak bir "rehber" vasıtasıyla varılır:

PÎR SULTANIM'A VARILMAZ
VARSAK DA GERİ DÖNÜLMEZ
REHBERSİZ YOLLAR BULUNMAZ
BULDUM DİYEN YALAN SÖYLER

Aksaray'daki "Oğlanlar Tekkesi" post-nişîni İbrahim Efendi tasavvufun tanımını aşağıdaki şiirinde şöyle açıklar:

BİDÂYETTE TASAVVUF, SOFÎ BÎ-CAN OLMAĞA DERLER,
NİHAYETTE GÖNÜL TAHTINDA SULTAN OLMAĞA DERLER.

TARÎKATTE İBÂRETTİR TASAVVUF, MAHV-I SÛRETTEN,
HAKÎKATTE SARAY-I SIRR'DA MİHMÂN OLMAĞA DERLER.

---

15 Haeri, *a.g.e.*, ss. 2-3.

BU ÂB -U KÜLL LİBÂSINDAN, TASAVVUF ARÎ OLMAKTIR,
TASAVVUF, CİSM-İ SÂFİ, NUR-U YEZDÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, LEM'A-YI ENVÂR-I MUTLAK'TAN UYANMAKTIR,
TASAVVUF, ATEŞ-İ ÂŞK İLE SÛZÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUFTA ŞERAİT, NÂME-İ HESTÎ'Yİ DÜRMEKTİR,
TASAVVUF, EHL-İ ŞER'-Ü EHL-İ İMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, TEN TILSIMIN İSM MİFTÂHIYLE AÇMAKTIR,
TASAVVUF, BU İMÂRET KÜLL-İ VÎRÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, ÂRİF OLMAKTIR HÜKÜMLE ÂDET-ULLÂHA
TASAVVUF, CÜMLE EHL-İ DERDE DERMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, SOFİ KAALE HÂLİ TEBDÎL EYLEMEKTİR BİL,
DAHÎ HER SÖZ Kİ SÖYLER ÂB-I HAYVÂN OLMAĞA DERLER

TASAVVUF, İLM-İ TA'BÎRÂT-Ü TE'VÎLÂTI BİLMEKTİR,
TASAVVUF, CÂN İLİNDEN SIRR-I SÜBHÂN OLMAĞA DERLER

TASAVVUF, HAYRET-İ KÜBRÂDA MEST-Ü VÂLİH OLMAKTIR,
TASAVVUF, HAKK'IN ESRÂRINDA HAYRÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, KALB EVİNDEN MASİVÂLLÂHI GİDERMEKTİR,
TASAVVUF, KALB-İ MÜ'MİN ARŞ-I RAHMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, HER NEFESTE ŞARKA GARBA İRİŞMEKTİR,
TASAVVUF, BU KAMÛ HALKA NİGEHBÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, CÜMLE ZERRÂT-I CİHÂNDA HAKK'I GÖRMEKTİR,
TASAVVUF, GÜN GİBİ KEVN'E NÜMÂYÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, GÜNDE YÜZBİN SÛRETE GİRMEK, GÖRÜNMEKTİR,
TASAVVUF, HER KİŞİYE İŞİ İHSÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, ANLAMAKTIR YETMİŞİKİ MİLLETİN DİLİN
TASAVVUF, ÂLEM-İ AKLA SÜLEYMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, URVE-TÜL VUSKAA YÜKÜN CÂN İLE ÇEKMEKTİR,
TASAVVUF, MAZHAR-I ÂYÂT-I GUFRÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, İSM-İ A'ZÂMLA TASARRUFTUR BUGÜN KEVN'E,
TASAVVUF, CAMİ-İ AHKÂM-I KUR'ÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, VÂSIL OLMAKTIR CEMÎAN TÂLİB-İ HAKK'A,
TASAVVUF, VASL-I DÎDÂR İLE HANDÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, HER NAZARDA ZÂT-I HAKK'A NÂZIR OLMAKTIR,
TASAVVUF, SOFÎYE HER MÜŞKİL ÂSÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, İLM-İ HAKK'A SÎNESİNİ MAHZEN ETMEKTİR,
TASAVVUF, SOFÎ BİR KATREYKEN UMMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, KÜLLİ YAKMAKTIR VÜCÛDU NÛR-U "LÂ" İLE,
TASAVVUF, NÛR-U İLLÂ İLE İNSÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, ONSEKİZBİN ÂLEMLE DOPDOLU OLMAKTIR,
TASAVVUF, NÜH FELEK EMRİNE FERMÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, " KUL KEFÂ BİLLÂH " İLE DAVETDÜRÜR HALKI,
TASAVVUF, " İRCİÎ " NUTKUYLA MESTÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, GÜNDE BİN KERRE ÖLÜP YİNE DİRİLMEKTİR,
TASAVVUF, CÜMLE ÂLEM CİSMİNE CÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, SOFİNİN HER BİR KILINDA BİR GÖZ OLMAKTIR,
TASAVVUF, EHL-İ SOFTE EHL-İ MÎZÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, ZÂT-I İNSÂN ZÂT-I HAKK'TA FÂNİ OLMAKTIR,
TASAVVUF, "KURB-U EV EDNÂ"DA PİNHÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, CÂNI CÂNÂNA VERİP ÂZÂDE OLMAKTIR,
TASAVVUF, CÂNI CÂNÂN'A KURBÂN OLMAĞA DERLER.

TASAVVUF, SENDE OLMAKTIR HAKİKAT HAKK EY İBRÂHÎM,
TASAVVUF, ŞER'İ AHMED DİLDE BURHÂN OLMAĞA DERLER.[16]

I- İSLÂMİYET ÖNCESİ TÜRKLERDE TASAVVUF DÜŞÜNCESİ

Türklerin inançlarında mistik düşünce çok eskilere dayanmaktadır. Tanrı Ülgen'e ait olan üçüncü kat gökte bir süt gölü vardır. İnsan da bu süt gölünden bir damladır. Yer yüzünde yeni bir çocuk doğacağı zaman Tanrı Ülgen, *"Yayık"* adında bir melek vasıtasıyla yere bu gölden bir damla süt gönderir. İffet ve güzellik tanrıçası *"Ayzit"* de, eğer lohusa kadın iffetli ise yanına bir çok pınarlar, kırlar ve çiçeklerin perilerini alarak lohusaya yardıma gelir ve üç gün üç gece lohusanın yanında kalır.[17]

Atalarımıza göre, insanın hayattaki görevi de her hal ve hareketiyle yaratıcısı olan Tanrı Ülgen'e benzemektir. Bu sebeple, çocuk bulûğ çağına gelince bir tören düzenlenerek ona (Tanrı yolu) telkin edilirdi. Artık o günden sonra çocuk iyi veya kötü her ne yaparsa, hiçbir hareketinin kaybolmayacağını; iyiliklerini sağ yanındaki *"Yuyucu"*nun, kötülüklerini de sol yanındaki *"Görmüz"*ün bir kütüğe daima yazacağını ve ölümden sonra da kendisinin Tanrı katında bu hal ve hareket kütüğü ile yargılanacağını öğrenmiş olurdu. Çocuğa yapılan telkine göre, ölümden sonra da bir duruşma olacak ve her insanın hal ve hareketi burada incelenecek ve iyilikleri ağır gelenler Tanrı Ülgen katındaki atalarının yanına çıkacaklar, kötülükleri ağır gelenler ise yer altında bulunan Tanrı *"Karahan"*ın cehennemine atılacaklardır.[18]

İslâmiyet öncesi Türkler, tabiat unsurlarının hemen hemen tümünün birer *"Ruh"*u olduğuna ve dağların, taşların, ağaçların, suyun adeta iyilik ve kötülük yapabilen canlı varlıklar olduklarına inanmışlardır. Bunun sonucu olarak atalarımız, varlıklardaki bu potansiyel güçten dolayı bunlara kutsiyet vermişler, kendilerine *"Yardımcı"* unsurlar saymışlar, bazılarından da çekinip korkmuşlardır.[19] Eski Türk inançlarının hemen hemen tümü, temelde şu üç itikada dayanmaktadır:

1. Eş İtikadı:

Buna göre, her insanın malı ve mülkü çevresinde, onun sahibinin eşi, yani ruhu bulunmaktaydı. Başkaları o mal ve mülkün sahibinden izin almadan ona dokunamazdı. Eğer

---

16 Noyan Dedebaba, *Bütün Yönleriyle Bektaşîlik* ..., ss. 46-48.
17 Sunar, *a.g..e.*, s. 211.
18 Sunar, *a.g.e*, s. 211.
19 Ahmet Yaşar Ocak; *Bektaşi Menakıbnamelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri*, Enderun Kitabevi, 1983.

"Trakya Bölgesi"ni alan çalışması yapacağımız yer olarak belirledik. Çalışmalarımıza şu soruları sorarak başladık: "Altmış yıl önce Vahit Lütfi Salcı tarafından ilk defa varlığı *Gizli Türk Dinî Müziği ve Oyunları* olarak ortaya konan Trakya Bölgesi'nin tasavvufî halk müziği günümüzde ne haldedir? Bu müzik türünde yaygın olarak söylenen nefesler ve bunların güfte ve besteleri nelerdir? Bu güfte ve bestelerin birbiriyle ilişkileri TSM şarkılarında olduğu gibi çok sıkı ve sabit midir, yoksa THM türkülerinde olduğu gibi diğer yörelerden veya aynı yörenin mahalli ezgilerinden, kalıp melodilerinden ödünç almalar, uyarlamalar ve varyantlar yoluyla daha esnek ve gevşek bir yapıda mıdır?

Bütün bu soruları "Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziğinde Güfte - Beste İlişkisi" çerçevesinde ele alarak cevaplandırmaya çalıştık ve meseleye şöyle yaklaştık: Yunus Emre, Pîr Sultan Abdal, Hatayî, Muhiddin Abdal, Teslim Abdal gibi şairlerin şiirleri Anadolu'da çok yaygındır. TRT yayınlarında, topluluklarda ve piyasa müziğinde etkili olarak yer alan bu şiirlerde belirli bir sabitlik vardır. Bunların son dörtlüklerinde şairinin adı ya da mahlası geçmektedir. Bu şiirler Alevî - Bektaşî ritüellerinde (ayinlerinde) nefes halinde (müzikli olarak) icra edildiklerinde o yörenin mahallî müziği ile çok sıkı bir yakınlık göstermektedirler. Trakya Bölgesi'ndeki nefeslerde de durum aynı olmalı ve Bektaşî - Alevî topluluklarında bu ortak şiirler (varsa mahallî şairlerin şiirleri de dahil) mahallî ezgilerle icra edilmeliydiler.

Trakya'daki eserlerin bu manadaki güfte - beste ilişkileri ancak Trakya Bölgesinde sahada derlemeler yapmak suretiyle ortaya konulabilecek ve böyle bir çalışma aynı zamanda Tasavvufî Halk Müziği'nin Trakya tarzını da meydana çıkaracaktı. Bu yaklaşımlar, çalışmamızın belli başlı hedeflerini teşkil etmiştir.

"Alan çalışması" için harita üzerinde ön derleme verilerine dayanarak ilk önce çalışma yapacağımız Trakya'nın millî sınırlarımızın içindeki illerini belirledik. Buna göre Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne illeri Trakya Bölgesi olarak belirlediğimiz ve alan (saha) çalışması yapacağımız yerler oldu. Bu illerin merkezleri dışında çalışma yapacağımız ilçe ve köylerini tespit ederken Bektaşî ve Alevî vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları ilçe ve köylere öncelik verdik. Bunlardan Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'nü, Kırklareli'nin Kofçaz İlçesi'ne bağlı Beyci, Topçular ve Terzidere Köylerini, Kırklareli merkezine bağlı Kızılcıkdere Köyü'nü, Pınarhisar'a bağlı Karıncak Köyü'nü, Lüleburgaz'a bağlı Çeşmekolu Köyü'nü, Edirne'nin Havsa İlçesi'ne bağlı Musulca Köyü'nü, Uzunköprü ilçesi'ne bağlı Yeniköy'ü ve Kırklareli'nin Çorlu merkez ilçesini derlemeler yapacağımız merkezler olarak belirledik.

Çalışmanın ilk aşamasında bu bölgemizle ilgili o güne kadar yapılan çalışmalar, kitap, makale, tez vb. yazılı kaynaklar taranmış ve daha sonra alan araştırmasına geçilmiştir. Alan araştırmalarında video kamera ve teyp kullanılmıştır. Semahlar video ile, nefesler ise

dokunursa çarpılır veya bir felâketle karşılaşırdı. Bu nedenle, Türklerde kapı eşiğinden içeri destursuz girilmez ve hane halkından olmayanlar ancak kapı eşiğine kadar gelebilirdi. Canlı cansız her varlık için geçerli olan bu itikad, Türklerin elinden kimseye zarar gelmemesini sağlayan bir itikattı.[20]

2. Ocak itikadı:

Bu itikat uyarınca tan yeri ağarırken, evin kadını, yani ana, ocağı yakar ve aile efradı ocak başında toplanarak Tanrı'ya ibadette bulunur ve bu ibadete de baba başkanlık ederdi. Yapılan dua ve niyazlar, ölmüş olan ata vasıtasıyla Tanrı'ya ulaşabilirdi. Ancak bu niyaz ve duaların kabulü için o aileden hiç kimsede bir ırz noksanlığı ve ırz düşmanlığı olmaması gerekirdi. Aksi halde evin avlusunda gömülü bulunan ata bu duaları Tanrı'ya ulaştırmaz, yalnız bu kadarla da kalmaz, söz konusu ata Tanrı'nın dîdârından mahrum olur ve kimsenin yüzüne bakamayan bir hortlak olur çıkardı. Zaman içinde hiç bir Türk ailesinin ferdi ise babasının, dedesinin veya atalarının birer hortlak olmasını istemezmiş; bu nedenle Türklerde ırz düşmanlığı olmamıştır. Çünkü eş itikadı ile "El"ine, ocak itikadı ile de "Bel"ine sahip çıkılıacağı düşünülmüştür.[21]

Eski Türklerin inanışlarına göre ateş yakmasını insanlara Tanrı Ülgen öğretmiştir. Ülgen, biri ak, diğeri kara olmak üzere iki taş almış ve avucunda ezdiği kuru otları bu taşların üzerine koymuş, taşların birini diğerine vurmak suretiyle otları tutuşturmuştur. Bundan dolayı Altaylılar'da ve Yakutlar'da ancak çakmak taşından elde edilen ateş kutlu sayılmıştır.[22]

3. Bahadırlık itikadı:

Bu itikada göre her Türk, kendi yaratıcısı olan Tanrı Ülgen'e benzemekle mükelleftir. Her yapacağı işte savaşta ve barışta, fedakârlıkta Tanrısı gibi olmalı, O'nun gibi davranmalıdır. Atalarımız için alın teri ile kara toprağı işlemek, ata binmek, ok atmak ve daha bir çok önemli işler yapmak yani cemiyet için fedakâr olmak birer ibadetti. Eski Türk iman esaslarının ve inançlarının da temeli olan bu uygulamalar, zaman içinde ve özellikle İslâm'da "Ali" teması ile işlenmiş; bir takım dinî merasimlerle de zenginleştirilerek Bektaşîlik gibi tarikatlerin doğmasını sağlayıp yaşama imkânı bulmuştur.[23]

Bu inanış ve itikatlara paralel olarak Türklerde taş kültü[24] dağ kültü, ağaç kültü, su kültü gibi inanç pratikleri de oluşmuştur. Türklerin Orta Asya'dan göç etmeleri bile "kutlu

---

20 Sunar; *a.g.e*, s. 212.

21 Sunar, *a.g.e*, s. 212.

22 Abdülkadir İnan; *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, ss. 66-71.

23 Sunar, *a.g.e*, s. 212, 213.

24 Doç. Dr. Hikmet Tanyu, *Türkler'de Taşla İlgili İnançlar*, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları , A.Ü. Basımevi, 1968.

kaya"nın çeşitli hilelerle Çinlilerin eline geçmesine bağlanmaktadır. Türklerin eski inançlarında "yada taşı" ile tabiat olaylarına yön verdikleri, yağmur yağdırıp, kar-fırtına çıkarttıkları, savaşlarda bu işi yapan şamanlardan yardım aldıkları bilinmektedir.[25]

Günümüzde, özellikle Bektaşî geleneklerinde taş kültünün çok büyük bir önemi vardır. "Teslim Taşı" (Tılsım Taşı) olarak bilinen ve Bektaşî babalarında kutsal bir emanet olarak bulunan özel taş çevresindeki pratikler bile, bu hususun önemini kavramaya yeterlidir. Ayrıca Hacı Bektaş Velî'nin menkıbelerinde yer alan kerametlerinden "beş taşlar", "taşlaştırma", "taşı hamur yapma", "yürüyen kaya" ve benzeri inançların kökenleri Türklerin İslâmiyet öncesi inanmalarına dayanan uygulamalardır. Bu uygulamalar da Trakya Bektaşî meydanlarındaki nefeslere aynen yansımıştır:

CÜMLE EVLİYÂYA HAZRET İDİ BAŞ
SÖYLE DEDİ **TAŞ**'A , SÖYLEDİ **BEŞ TAŞ**
YA PÎRİM HÜNKÂRIM YA HACI BEKTAŞ
ZAHÎRDE BÂTINDA SEN İMDÂD EYLE

Türklerin birer maddi varlık olan ağaç, taş, su, dağ ve orman gibi unsurlara inançlarında kutsiyet tanımaları, bu varlıkların bizzat kendisine değil, onlardaki potansiyel ruh kuvvetine, sonsuz kuvvet ve kudretedir. Bu kuvvet ve kudret ise "Tanrı"dan başka bir güç değildir.

Türklerin İslâmiyet öncesi dinî inanışlarını belgeleyen en eski kaynak; birincisinin 732 yılında dikildiği bilinen "Orhun Abideleri"dir. Türkler için büyük önemi bulunan bu yazılı kaynakta tanrı ile ilgili sıfatlar, aradan yüzlerce yıl geçtikten sonra ancak İslâmiyette kendini bulacak olan ve "Esma el Hüsna" olarak bilinen 99 sıfatın bazılarını içermektedir. Orhun Abidelerine göre, eski Türklerde Tanrı; yaratıcı, buyurucu, lütfedici, yükseltici, bağışlayıcı, düzenleyici, kudretli, bahşedici, öldürücü, bilgi verici, koruyucu, kendi kendine benzeyen, öncesi ve sonrası olmayan yegâne kuvvettir.[26] Tanrı'nın ezelî ve ebedî oluşu; Göktürk Abideleri'nde "*Zamanı Tanrı yaşar, insanoğlu hep ölmek için türemiş*"[27] şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, Orhun Abidelerinde yer alan *"Tengri Teg Tengri*" yani, "sadece kendine benzeyen, eşi benzeri olmayan tanrı"[28] ifadesi günümüz İslâm anlayışına çok uygundur.

Eski Türklerin dinî inanışının sistematik bir "şamanizm" mi, yoksa bir tek tanrının, bütün kâinatı kuşatarak, dağlarda, taşlarda ve tüm yaratılmışta farklı farklı tecelli

---

[25] Bkz. Tanyu, *a.g.e;* İnan; *a.g.e.*,ss. 160-166.
[26] Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, İstanbul , 1970, ss. 17-61.
[27] Ergin, *a.g.e.*, s.14.
[28] Ergin, *a.g.e.*, s.17, 61.

edişi mi olduğu konusunda son dönemlerde yapılan araştırmalar bunun, şamanizmden çok günümüz İslâmiyetine uygun bir "Tanrı" anlayışına uygun oyduğunu ortaya koymuştur .[29]

II- İNANÇLAR VE MÜZİK

Böylesine köklü bir inanç geçmişine sahip Türklerin "kam, şaman, ozan, baksı"[30] gibi adlarla anılan ve müzik kullanarak şifa dağıtan kişilere hürmet ettikleri, gelecekte olabilecek olayları bunlardan öğrendikleri, kötü ruh varlıklarını bunların ritüel uygulamalarıyla kovdukları bilinmektedir.[31] Geçmişte müziğin tılsımlı gücünü kullanarak "öbür alemlerle" temasa geçen bu kişilerin, cemiyet içindeki önemi ve itibarı çok yüksekti. Türklerin en eski müzik geleneğinin izlerini; tabiatı ve sosyal hayatın bazı kalıcı unsurlarını taklit eden şamanlıkla kurumlaşmış olan ritüel şaman danslarında bulunmasının sebebi bu olmalıdır. Şaman ayinlerinin (ritüel uygulamalarının) niçin, nerede, nasıl ve ne zaman yapıldığına dair bazı önemli araştırmalar yapılmış ve yayımlanmıştır.[32] Eski Türklerde taklit unsurunun güçlü etkisi, kozmosdaki hareketlerin yerde insanlar tarafından taklit edilmesinde kendini göstermektedir. Meselâ Radloff, 1860'da gördüğü bir Altay şamanının, ölen yaşlı bir kadının ruhunu uzaklaştırmak için geceleyin semavî dönüşler yaptığını, bu dönüşlerde, yıldızların, gezegenlerin dönüşleri taklit edildiğini belirtir. Bazı araştırmacılar, Buryatların özellikle Güneş'in yörüngesini taklit ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Nitekim, dönüşlerde 3, 7, 9 gibi Altaylılar için kutsal olan sayılar, aynı zamanda 3, 7, 9 gezegen ve evrenin ya da göğün 3., 7., 9. katlarına bağlanmaktadır. Fikrimize göre, bu kozmik sayıların özellikle taklit vasıtasıyla "şaman davulları"nda dile getirilip[33], zamanla kalıplaştırılarak "Türk Müziği Usulleri"nin özellikle aksak olanların temelini oluşturduğu kuvvetle muhtemeldir. Bu husus için sadece 'kumru' kuşunun ötüşünü hassasiyetle dinlemek yeterlidir. Kumru ötüşünde, 5 ve 9 zamanlı usuller açık olarak işitilebilir. Bizim için daha ilginç olanı, bu kuşun ilk ortaya çıktığı bölgenin Orta Asya oluşu ve Türkler nereye yayıldıysa kumrukların da buna paralel bir yayılım gösterdiğidir. Batılı kaynaklar kumrunun dünyaya yayılım haritasını şu şekilde tespit etmiştir:

---

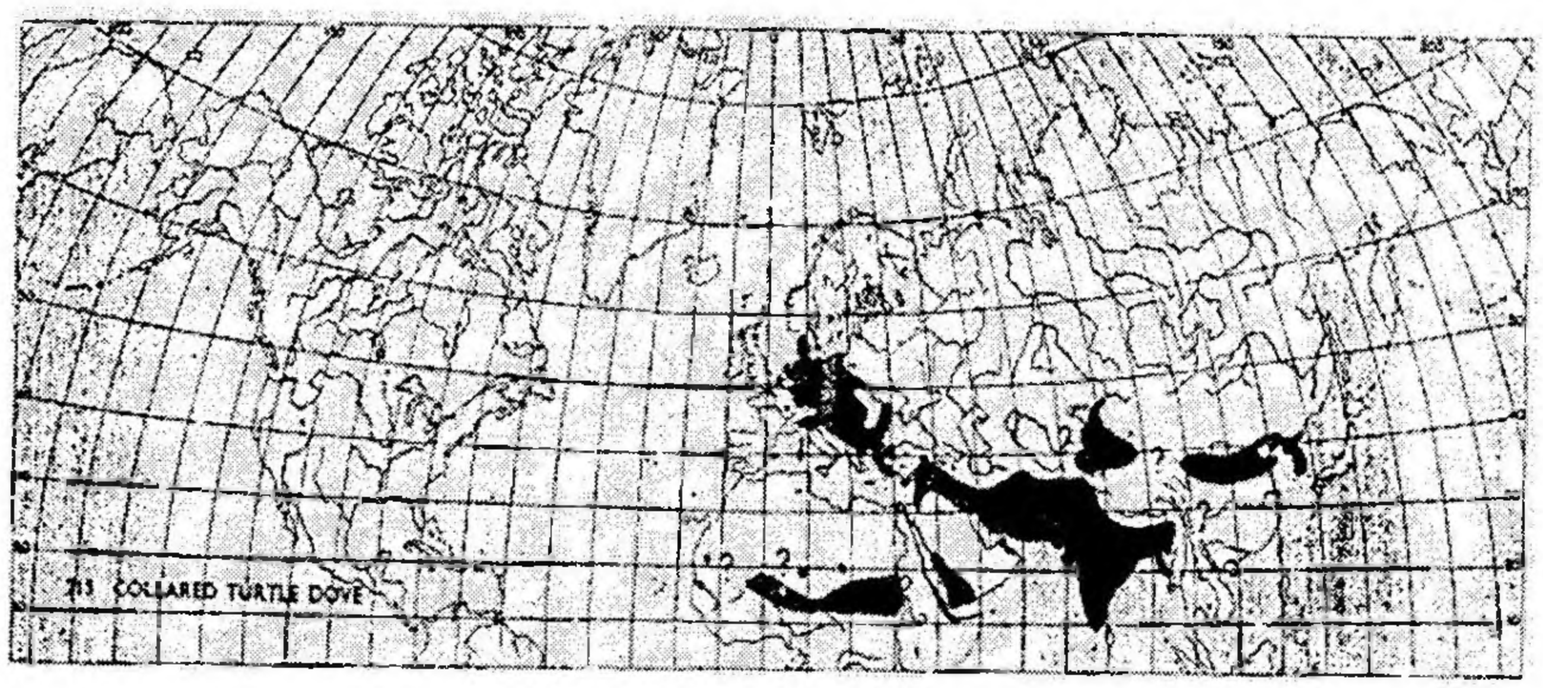
29 Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş,* Ankara, 1978; A. Vehbi Ecer, "Türkler'in Müslüman Olmalarında Eski Türk Dinî İnanışlarının Rolü", Milli Kültür, Nisan 1991 , Sayı: 83, ss. 42-44.

30 Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları I*, Ötüken Yayınyarı No: 186, Kültür Serisi: 52, İstanbul 1989, ss. 131-156. Ayrıca, Kırgız'ların dualarında baksılar için "Baksı Baba" tabirini kullanmakta oluşları, Türkler'de 'Ata' kelimesinin önemi, Bektâşi'lerin mürşîdleri olan yol büyüklerine neden "Baba" dedikleri konusunda da fikir vermektedir.

31 Metin And, *Oyun ve Bügü*, İş Bankası Yayınları, 1974, ss.15-90.

32 İnan, *a.g. e., s. 86.*

33 Şamanların davullarında tabiat unsurlarını taklit etmeleri konusunda Bkz. And, *a.g.e.*, s.87; İnan, *a.g.e.*, s. 106, 107; Murat Uraz, *Türk Mitolojisi*, Düşünen Adam Yayınları, Çağlayan Matbaası, İstanbul, Şubat 1994, s. 116.



(Harita: K. H. Voous, *Atlas of European Birds,* Harita No: 215. E.Ü. Fen Fakültesi Zooloji Kürsüsü kitaplığı, Demirbaş No: 2014.)

Kumru ötüşündeki bu usuller, dünya müzik coğrafyasında özellikle Türklerde ve Türklerle birlikte yaşamış toplumlarda mevcuttur. Taklit unsurunun çok yoğun yaşandığı şamanlık inancı ve uygulamalarında "göğe yükselme" transı (gnostik) esnasında kumru ötüşünü taklit eden şamanların 5 ve 9 zamanlı davul vuruşlarıyla bu ötüşü yansıtmalarındaki sebep budur. Günümüz Batı Müziği terminolojisinde de yer alan ve 5 zamanlı bir usul olan "Türk Aksağı"nın kökenlerinde şamanların, kuşların -bu arada özellikle kumruların- ötüşlerini taklit etme âdeti vardır. Kumru en yaygın olarak (3+2); benzer şekilde (2+2+2+3) ve ender de olsa 3/4'lük (semai) tartımlarında ötmektedir. Bu usullerin düzenli olarak tabiatta, hayvanlar aleminde, onların ses, hareket ve yürüyüş tempolarında, rüzgâr, deniz dalgası vb. tabii seslerde başkaca örneklerinin bulunduğuna dair her hangi bir kayda rastlamadım.

Kumru ötüşünde vurgu (stres) en baştadır. Bektaşî-Alevî semah müziğinde de vurgu, genellikle müzik cümlesinin başında yer alır. Bu paralellik şamanların bu uygulamayı da taklit etmeleri ve bunu davullarına yansıtmalarından dolayıdır. Bunun izlerini Trakya semahlarının müzikal vurgularında da net olarak hissedebiliriz. Şamanlık döneminden itibaren kumru ötüşü Türklerin dikkatini çekmiştir. Müzik tarihimizde önemli bir yeri olan Abdülkadir Meragî, kumru ötüşünden etkilenen devrin padişahının isteği ile "Kumriye" adlı bir usulü bulmuştur.[34]

Anadolu'da ve Trakya'da "sema", "semah" veya "samah/zamah" adı verilen ritüel dansları günümüzde de devam ettiren Bektaşî ve Alevî zümrelerdeki bu uygulamalar, Türk Dünyası'nm geçmişine ait izlerini taşımaktadırlar. Söz gelimi, Anadolu Alevî semahları genelde üç bölümlü olup, ağırlama kısmı da ekseriyetle dokuz zamanlıdır. Trakya'da ise Bektaşî "semaları" ve "nefesleri" 5, 7, 9 ve 12 zamanlı olup, söz konusu formel sayılarının

---

34 Murat Bardakçı, *Maragalı Abdülkadir,* Pan Yayıncılık, İstanbul 1986, s.40, 87.

aynısını içermektedir. Müzik literatürüne "Türk Aksağı" olarak geçen "5 zamanlı usül" ise yine sadece Türklere has bir müzik tartımı olup, en yaygın biçimi "Köroğlu" ezgisiyle bütün Türk yurtlarında görülmektedir. Ayrıca, Anadolu'da "Kırklar samahı", Trakya'da ise "Kırklar seması" adı verilen bir semah (ritüel dans) vardır ki, bu semah Türklerin en önemli formel sayılarından olan "40" sayısı üzerine kurulmuştur.

III- TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

Tasavvuf Türk inanç sistemini, düşüncesini, sanatını ve edebiyatını etkilediği gibi Türk Müziği'ne de yepyeni bir yorum getirmiştir. Bu yorum sonucunda Türk Müziği'nde kutsal konuları, dinî-tasavvufî unsurları konu eden, "Tasavvufî Halk Müziği" ve "Tasavvufî Sanat Müziği" adlarını verdiğimiz iki yeni müzik anlayışı ortaya çıkmıştır. Ancak Divan Edebiyatı ve bu edebiyat paralelindeki Klasik Türk Müziği ve Türk Sanat Müziği'nin beste anlayışına dayalı ve müzikte ferdî özellikler arz eden Tasavvuf Müziği türü, bu çalışmanın dışında olduğu için bu konunun üzerinde durmuyoruz. Çünkü bu çalışmanın asıl konusunu, Trakya meydanlarında müzikli olarak söylenen ve "halk şiiri" şeklinde adlandırılan, son dörtlüğünde şairinin mahlası bulunan tasavvufî şiirler oluşturmaktadır. Bektaşîlik yolunda "nefes" olarak isimlendirilen bu şiirlerin müziği, doğrudan doğruya tasavvufî halk müziğidir. Bu müzik türü ferdî değil tamamen anonimdir. Eserler müzik yönüyle folklorun içinde yer alırken, söz (şiir) bakımından ferdî özellik arz ederler ve halk edebiyatında "âşık edebiyatı" sahasına girerler. Çok az da olsa, nefesler arasında Divan Edebiyatı tarzında ve beste müziği özelliği gösteren klasik anlayışa dayalı, sanat endişesi ile yaratılmış olanlara da rastlanılmaktadır. Ancak, istisna olan bu tip eserler folklor sahasına girmediği için incelememizin dışında tutulmuştur.

Nefeslerin birçoğunda konu edildiği gibi, tasavvuf boyutunda dinin içi, özü, bâtınî tarafı işlenmiş olup, "insan-ı kâmil" olma hedeflenmiştir. Türk mistisizmi diyebileceğimiz Bektaşîlikte dört kapıdan ve kırk makamdan geçilmeye dayalı bir ruhanî yolculuk esas alınmıştır. Bunun için de tarik olmak, yani "terk eden kimse", Yunus Emre'nin deyimiyle "miskin" olmak gerekmektedir. "tarik", aynı zamanda "yol" manasına da gelmektedir. Tasavvufî terminolojide ise "Allah'a yaklaşmak, O'na erebilmek için tutulması gereken ibadet yolu" anlamındadır. 'Tarik, aynı zamanda Allah'tan gayrı her şeyi terk etmeye koyulmuş kimsedir. Kur'an-ı Kerîm'de "münevver bir yol" anlamındaki "minhac"[35] kelimesiyle ifade edilen bu yol (usul, tarz, metod), şeriat kelimesiyle aynı cümlede yan

---

35 Ömer Öngüt, *Tasavvuf,* C. 1, Hakikat Neşriyat, İstanbul, 1992, s.7.

yana kullanılmıştır.[36] Bunun bir sonucu olarak bir çok tarikler (tarikat) meydana çıkmıştır: Kâdirîlik, Rifaîlik, Halvetîlik, Celvetîlik, Bayramîlik, Gülşenilik, Şazelîlik, Bedevîlik, Uşakîlik, Cerrahîlik, Şabaniîlik, Sümbülîlik, Mevlevîliğin Veledî kolu olup esma tarikatları kapsamına girer. Nakşibendilik ise şeriat ile tarikat arasında bir yer almıştır.[37] Turgut Koca ve Zeki Onaran *Güldeste* adlı kitaplarında bu tarikatlar hakkında şu bilgilere yer vermişlerdir:

> "Bu tarikatlar, dayandıkları ilâhî ilkeler gereği korku ve umut arasında dolaşırlar. Cehennemin dehşetini, Cennet'in nimetlerini hatırdan çıkarmazlar. Nefislerini arıtmak için, az yemek, az uyumak, az söylemek gibi riyazatlarda bulunurlar, çileler çıkarırlar. Fakat Vahdet-i Vücud, yani varlığın birliğini kabul eden 'Lâ havf' sırrına eren, böylece korkudan kurtulmuş olan yollar; Cennet ve Cehennem bağı ile bağlanmazlar, bütün alışverişleri hak tanrı iledir. Kendilerinde bir varlık kuruntusu taşımazlar. Bu evrende Allah'tan başka bir varlık olmadığını bilirler. Allah, zatı yani özü bakımından her şeyden soyutlanmış ve arınmış ve fakat tecellileri yönünden her şeyde gerçekleştiğini fark ederler. Allah'ın isim ve niteliklerinin açığa çıkması ile değişik huy ve biçimlerin meydana geldiğini, eşyanın biri birinin zıddı oluşunun tanrı niteliklerinin biri birini tamamladığından ileri geldiğini idrak ederler. Bu görüşü benimseyen yollar: Hamzavilik, Melâmilik, Mevleviliğin Şemsî kolu fakat baş temsilcisi "Bektaşîlik' diye tanımlanan Nâzenîn Tarikatı'dır." [38] "...Bektaşîlikte bir istekli, henüz aday iken nefsi arıtılır. Yola girdikten sonra yalnız ruhunun yücelmesine çalışılır. Bu bakımdan Bektaşîlik, nefsani bir yol değil, ruhani bir yoldur. Riyazat olarak sözleşmesine sadakat, eline, diline, beline, aşına , eşine, işine gibi fütüvvet kurallarına bağlı kalmak zorundadır. Bütün dinî yollar, insanı dünyadan ahirete götürmeye çalışır. Bektaşîlik ise ahiretten dünyaya açılan penceredir. İnsanoğlunu karanlık bir ahiretten aydınlık bir dünyaya getirir. Korku, kuşku, tasa, gam, keder kalkar. Dinî inançlar yüce bir zevktir, ve kutsal bir neş'edir. Eğitiminin temeli akıl, âşk, sohbet ve muhabbettir. Akıl mülk alemine, âşk ise kalp alemine işarettir. İşte bu aşamada akla 'Hakikat-ı Muhammediye' âşka ise 'Sırr-ı Ali' denir. Bu evren 'hubb-i zati' denilen ve Allah'ın kendisinden kendisine olan kutsal sevgidir. Ehadiyet-i Kesre diye tanımlanan bir aşamada tanrı hüviyyeti (Allah-Rahman-Rahim, Zat-Sıfat-Ef'al, Vücud-Hüsn-Cemal) özetle Allah-Muhammed ve Ali'dir. Genişletilirse, görünen ve görünmeyen evrenleri bünyesinde toplar. Muhammed ve Ali'nin hakikatı Allah ile var olduğundan, 'vücud-ı sırf' denilen 'ehadiyet-i ayn'da yalnız Allah vardır. "Bir zaman Tanrı vardı, gayrı bir şey yoktu, halâ öyledir"

---

36 *Kur'an-ı Kerîm*, Maide Suresi, Ayet 48. Bu ayetin Türkçe meali için Bkz, Dücane Cündioğlu, *Kur'an-ı Kerîm ve Meali*, Elmalı'lı Hamdi Yazır'ın tercümesi, İslâmoğlu Yayıncılık A. Ş. İstanbul, 1993, s. 115; Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerîm Meali* (Türkçe Çeviri), Yeni Boyut Yayınları No: 18, İstanbul, 1995, s. 112.

37 Turgut Koca - Zeki Onaran, *Güldeste*, Ankara 1987, s. 3.

38 Koca , *a.g.e.*, s. 3.

sözü bu gerçeğin bir tanımıdır. İşte bu Tanrı sevgisi, ancak O'nun habibinin ve habibinin ehl-i beyti ile birlikte olursa tanrı katında kutsanır, yücelir. Şayet bu sevgi ehl-i beyt sevgisinden yoksun olursa, mecaza dönüşür, insanı bayağılaştırır, rezil eder." [39]

Geleneksel bir müzik türü olan Tasavvufî Halk Müziği, bu sevgi ile harmanlanmış şiirlerin müzikli anlatımıdır. Türk Halk Müziğimiz içinde özel bir yeri olan bu türün, müzik açısından Türk Halk Müziği'nden tamamen ayrılabilmesi oldukça zor, bazı eserlerde ise imkânsızdır. Buna karşılık, söz açısından aynı durum söz konusu değildir. Tasavvufî Halk Edebiyatı ürünlerinin, halk türkülerimizden kolayca ayırdedilebilecek en belirgin bir özelliği, "dinî inançları, tasavvufu, dinî kişileri ve olayları konu etmesi"dir. O halde, **tasavvufî halk müziği; ferdî yaratmalar olan tasavvufî halk şiirlerinin, onyedili perde dizgesi[40] kullanılarak, Türk Halk Müziği karakterinde ve genellikle bağlama eşliğinde, usullü ya da usulsüz olarak yörelerin tavır ve üslubuna uygun icra edilen anonim bir müzik türüdür.**

Güldeste adlı kitapta günümüz Tasavvufî Halk Müziği'nin bel kemiği kabul edilen Bektaşî müziği ile ilgili olarak şu bilgiler verilmiştir:

"Bektaşî müziğinde, ne esma tarikatlarında olduğu gibi bir kuşku, ne de bazı müzik türlerindeki karamsarlık ve mezarlık kokuları bulunmaz. Bütün ezgiler pırıl pırıl ve aydınlık bir neş'e içinde Allah sevgisiyle O'nun elçisinin ve ehl-i beytin muhabbetiyle gönülleri fetheder. İnsanı Allah'tan, evrenden ve diğer insandan uzaklaştırmaz. Adem oğlunu hayata bağlar. Diğer tarikatlarda bestelenmiş dinî dizelere 'ilahi' denir. Bunlara bazen Gülşeniler 'tapuğ', Halvetiler "durak" da derler. Eğer sözleri Arapça olursa 'şugul' denir. Mevleviler ise 'ayin' derler. Bektaşîler, âşktan, cemalden, dîdardan, sâkiden, bâdeden, azîzlerin menkıbesinden, yoldan, erkândan bahs eden manzumelere 'nutuk', bestelenmiş olanlarına ise 'nefes' derler. Bu nefesler eğer Hz. Peygamber'e övgü olarak yazılmışlarsa 'na'at-ı Nebi (Trakya'daki araştırmalarımızda bu türden bir esere rastlamadık), Hz. Ali'ye övgü ise 'na'at-ı Ali'[41], I2 imamların adları geçerse 'düvaz', Hz. Hüseyin'in matemini dile getiriyorsa 'mersiye' denir. Nefesler, çoğunlukla Türk Halk Müziği'nin karakteristik usul kalıpları içinde çalınıp söylenir. Nefeslerde zincir, ağır çember, sakil, muhammes, devr-i kebir gibi ağır ritmler görülmez."[42]

---

39 Koca ,*a.g.e.*, s. 4.

40 Onur Akdoğu, *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, E.Ü. Basımevi, İzmir, 1996, ss. 256-268.

41 'Na'at-ı Ali ' duası, IV. Bölüm.

42 Koca, *a.g.e.*, s. 5.

Trakya Bölgesi'ndeki nefesler usul bakımından da büyük bir zenginlik ve çeşitlilik arz eder. "Bektaşî raksı", adından da anlaşılacağı üzere Bektaşîlerin Türk Müziği usullerine armağan ettikleri bir usuldur. Bu usul muhtemelen semah edişlerden geçmiş olmalıdır.

Güldeste'de Semah konusunda ise şu bilgiler yer alır:

> "Yatırlı Bektaşî dergâhlarında hiçbir nefes, müzik aleti eşliğinde söylenmez ve sema edilmez. Genellikle köylerde yaşayan Bektaşîlerde sema vardır ve geleneksel hayatın bir parçasıdır. Nefesler bir saz eşliğinde de söylenebilmektedir. Bektaşî köylerinde özellikle bağlama ailesinden sazlarla eşlik edilir. Eski yazıda 'keman' ile 'güman' (şüphe) aynı yazıldığı için (gümanı, yani şüpheyi) dışarıda bırakıp keman ve kemançeyi meydana sokmamışlardır."[43]
>
> " Bektaşîlikte 'Ayin-ı cem' adıyla tanımlanan kutsal tören, bir ibadet erkânıdır. Bu nedenle bu meydanda ne bir şey yenir, ne de bir şey içilir. Ezgi ile hiç bir nutuk söylenemez. Hatta bazı yerlerde Kur'an-ı Kerim bile ezgisiz okunur. Ancak ibadetten çıkıldıktan sonra yapılan kutsal şölende sofralar kurulur. Yemekler yenir, sohbet ve muhabbet edilir. Naatler, nefesler, gazeller mürşidin izni alınarak topluca söylenir, sonunda da genellikle sema edilir. Bu sofraya Ali sofrası denilmiştir ki, bir eğitim kürsüsüdür. Bektaşîlikte bir nefesin kime ait olduğu, o nefesin şah beyiti'ndeki mahlastan kolayca anlaşılır fakat bestecisi bilinemez. Bu ezgiler genellikle anonimdir. Son yüzyılda bazı nefesler besteciler tarafından bestelenmekte ve bu eserlerin bestecileri bilinmektedir. Erenlerin başçeşmesi Evliyalar Hünkârı Hacı Bektaş Velî'nin bitmez tükenmez âşkından doğan ezgileri sazla sözle dile getiren ozanların nefeslerini canlar, kutsal şölenlerde -Ali sofrasında- coşkuyla okurlar. Bu nefesler sözlü edebiyat ürünleri olarak ezgileriyle beraber belleklerde korunmaya çalışılır. Ezgiler, halk müziği karakterindedir. Aslında bu müzik türü kimilerine göre 'Hulk Müziği'dir. Yapısında kutsallık vardır. İnsan ruhunu mana evrenlerine yükselterek madde cenderesinden kurtarır. Gönüllere neş'e, fikirlere genişlik gözlere aydınlık verir. İnsanı yaratıcısına yaklaştırır. İnsanları sevmeyi öğretir. İnsanı hayata bağlar ve kötülüklerden arıtır ve çalışmayı yeğler. Türk insanının Horasan'dan Küçük Asya ve Balkanlar'a taşıdığı kültür mirasının yenileşmiş bir uzantısıdır."[44]

Trakya ve Balkan ülkelerinde günümüzde de yaşayan tasavvufî halk edebiyatı, şiir bakımından Anadolu'nun bir uzantısı gibi görünmesine rağmen, müzik açısından tamamen mahalli bir özellik gösterir. Cönkler, mecmualar ve günümüzdeki *"nefes defterleri"*

---

43 Koca, *a.g.e.*, s. 5.

44 Koca, *a.g.e.*, s. 7.

yöreye ait âşıklar ve saz şairlerinin şiirleriyle doludur. Şiirler genel olarak "halk şiiri" ; başka bir ifade ile "Geleneksel Türk Şiiri" biçimi olan dörtlüklerle ve hece ölçüsüyle yazılmışlardır. Bu tarzın kökeni Türk millî vezni olan hece vezni ile birlikte düşünüldüğünde, atalarımızın Köroğlu hikâyelerinin dilden dile anlatıldığı Orta Asya steplerine ve oralardaki köklü Türk geçmişine kadar uzanır.[45]

Cumhuriyet'in kuruluşunun hemen ardından yurt çapında başlatılan halk kültürünü araştırma ve derleme çalışmalarına aktif olarak katılan Halil Bedii Yönetken, değişik bölgelerde yaptığı derlemelerini bir kitap halinde yayımlamıştır.[46] Yönetken, kitabının "Bektaşîler'de Müzik ve Oyun" başlıklı bölümünde, Tasavvufî halk müziği hakkında şu bilgileri vermektedir:

> "Bektaşî-Alevîlerin kullandıkları müzik ve oyun da Türk müzik ve oyun folkloruna dahil bulunmaktadır. Nasıl ki, Türk halk edebiyatı, her yerde, herkes tarafından söylenen edebiyattan ibaret olmayıp, vaktıyla Bektaşî-Alevî şairlerinin yarattıkları edebiyat da Türk halk edebiyatı olarak kabul edilmektedir. Binaenaleyh folklor derlemelerinde Alevî ezgileri ve oyun havalarını da aramak tabii ve mecburi bir iştir. Biz dokuz yıldır Anadolu'da yaptığımız derleme gezilerinde, Türk erkek, kadın ve çocuk folkloru yanında imkân ve fırsat buldukça Bektaşî-Alevî ezgilerini de plâğa almaktan ve oyunlarını fotoğraf makinesiyle tesbit etmekten hali kalmadık. Bu yıl, Ankara ve Çankırı illerinden sonra Kırşehir ilimizde derleme yaptık. Bu arada tabii olarak Kırşehir ilimizden Hacıbektaş bucağına da gittik. Orada da bazı halk ezgileri ve oyun havaları derledik. İçinde Bektaşîliğin pîri Hacı Bektaş Velî'nin yattığı ve tekkelerin kaldırıldığı tarihe kadar yüzyıllar boyunca Bektaşî aleminin kâbesi olmuş bu kasabada yaptığımız çalışma münasebetiyle bu yazımı Bektaşîlerde müzik ve oyun folkloruna tahsis ediyorum. Bektaşî - Alevî müziği ve oyununa dinî müzik ve oyun diyenler varsa da biz bu kanaata iştirak etmiyoruz. Bunlar, müslüman - sünnî - ortodoks mabedi olan camide yapılan bir müzik ve oyun olmadığından onlara Türk dinî müzik ve oyunu demek doğru olmaz. Bir tarikat ve mezhep kültürü olduğundan, onlara tarikatî, mezhebî manada "séctaire" demek daha doğru olur. Kaldı ki, Bektaşî - Alevî ezgileri ve oyunları tam dinî ve ilâhî bir karakter de taşımazlar. Muhtelif yazarların eserlerinden iktibas edilmiş olan aşağıdaki satırlar bu kanaatımızı kuvvetlendiren delillerdir: "İslâmlıktan önceki hayatta kadınların da iştirak ettikleri kopuzlu, kımızlı şölenlerden başka bir şey olmayan 'Ayin - i Cemlerinde' şeriatın yasağına karşı kadın bulundu. Kımız yerine üzümsuyu içildi. Oruç ve namaz, tevil ve tefsirle silinip yok edildi... böylece dünyevî bir mahiyet alan ve din kayıtlarından fertleri kurtaran, şeriata karşı tam bir itizal

---

45 Köprülü, *a.g.e.*, ss. 56-102.

46 Halil Bedii Yönetken, *Derleme Notları 1*, Orkestra Yayınları, İstanbul, Mayıs 1966, ss. 41-44.

arzeden bu Rafizî fakat millî tarikat..."**Hasan Ali Yücel; Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış;** "... Bektaşî şiirinin ruhunda zühüd, ibadet ve ubudiyet mefhumları da mündemiç değildir. Bu manzumelerde şeriata karşı bir istihza şemmesi bile mevcuttur." "...Bektaşî nefeslerinde ise 'Nat' mahiyetini haiz bir manzumeye bile tesadüf edilemez." "...Bektaşîlikte münhasaran saf İslâm akidesi bulmak mümkün değildir." "...Bektaşî tekkelerinde taammüm eden bir 'Rakıs' da mevcuttu. Dansa benzeyen ve biri kadın diğeri erkek ikişer ikişer yapılan bu rakıs, sazlar çalınırken ve hususi bir ika ile bestelenmiş nefesler okunurken yapılırdı." **Saadettin Nüzhet Ergün; Türk Musikisi Antolojisi, Bektaşî Musikisi, ss. 410 - 412**; "...Bunlar daha az inanırlar ve ekseriya şiirlerinde şüphe ile karışık derin iztihzalemasına tesadüf olunur gibi olur." **Fuad Köprülü; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Sayfa 389;** "...Nefeslerin besteleri tedkik edilirse, bunların diğer tarikatlara ait ilâhiler arasında üslup itibarıyla büyük bir fark olduğu görülür. İlâhîler ne kadar mutasavvıfane nağmeleri havi ise nefesler de - güfteleriyle mütenasip olarak - o derece rindane bir üslup ile bestelenmişlerdir. Daha doğrusu, nefesler, ilâhîlerden ziyade şarkılara, bilhassa halk şarkılarına (halk türkülerine) çok benzerler." **Rauf Yekta; Bektaşî Nefesleri-1, İstanbul Konservatuvarı Yayınları** (***Önsöz'den***).

Alevî-Bektaşî müzik ve oyunları üzerinde araştırmalarıyla tanınmış ve kendisi de bir Bektaşî olan Vahid Lütfi Salcı, Bektaşî-Alevî müzik ve oyunlarının tam bir ilâhi ve dinî karakter taşımadığını, şu sözleriyle ifade eder:

"... Gizli halk musikisinin hakiki karakteri lâdinîdir... bunların musikisi daha çok dinsiz, daha çok Arapsızdır, tamamıyla Türk musikisidir... bu itibarla 'Cem Bezmi' ictimai güzel bir muaşeret adabını cami parlak bir 'sosyete' hayatıdır. Daha doğrusu Türk kabilelerinin asırlardan beri alıştıkları ve gördükleri bir nevi 'Bale'dir. ...16 kişilik semalar da vardır. Bu nevi, evvelce oynandığını bildiğimiz, şimdi de bazı baloların sonunda oynandığını gördüğümüz 'Kadrila' oyununa benzer.[47] Bütün bu ifadeler gösteriyor ki, Bektaşî müziği ve oyunu tam bir ilâhî ve dinî karakter taşıyan bir müzik ve oyun değildir. Buna rağmen az çok yakından tanıdığımız köy Alevî ezgileri ve samahları bize göre üslup ve karakter itibarıyla diğer tamamen din dışı ezgi ve oyunlardan ayrı bir özelliği, eda ve ifadelere haizdirler. Onlar tamamen Türk halk müziği ve oyunlarındandır. Alevî-Bektaşî Edebiyatı hakkında bilindiği gibi zengin neşriyat yapılmıştır. Müziği ve rakısları hakkında ise kitap halinde çıkmış iki eser Vahid Lütfi Salcı'nın adı yukarıda geçen eserleridir. Sayın Salcı

---

47 Vahid Lütfi Salcı; *Gizli Türk Halk Musikisi,* Nümune Matbaası, İstanbul, 1940, s. 20-22; *Gizli Türk Dinî Oyunları,* Nümune Matbaası, İstanbul, 1941, s.30.

bizzat Bektaşî olduğu halde, halk bilgimize hizmet kaygısıyla eski Bektaşî ser verip sır vermemek taassubundan sıyrılarak Bektaşî halk müziği ve oyunları hakkında enteresan bilgiler vermiştir. Bu konuda bilgi edinmek isteyenlere bu kitapları okumalarını tavsiye ederiz. Biz bu konuda, şimdiye kadar Anadolu köy Alevî oyunları ve müziği hakkında "Ülkü Dergisi"nin 1944 yılı 60. sayısında "Türk Halk Oyunlarından Köylü Samahları" başlıklı bir yazı neşrettik ve bu yazıda, belki bizde ilk vesika olan bir köylü samah oyununun fotoğrafını verdik... Hacıbektaş'ta yaptığımız derlemede bazı münevver kimselerden vaktıyla kulaktan kaparak işittikleri birkaç ezgi kaydedebildik. Hasan Dede'den, Seyyid Seyfi'den, Hilmi'den, Kul Mustafa'dan nefesler; Hobyari, bazı samah ezgileri, mersiyeler, Miraçlama - kurban tığlamadan önce- ve Hacı Bektaş üzerine deyişler, bunlardan başka Leylekler gibi havalar ve Halay ezgileri kaydettik. Hacı Bektaş dolayları da Halay bölgesi içindedir. Rivayete göre bu dolaylarda vaktıyla Cemlerde oynanan samahlar (ki burada 'semah' deniyor) ağırlama ve yellemelerden tekerrüb edermiş. Cemde saz çalana Aşık denirmiş. Samah üç erkek, üç kadın tarafından oynanırmış. Yellemesi daha uzun sürermiş. Sonlara doğru oyun hızlanırmış, dönmeler yapılırmış ve oyunu "Gözcü" idare edermiş. Fakat acaba Hacıbektaş dergâhında "Meydan Evi" ve "Kırklar Meydanı" denilen ve özel bir mimari ve dekoru ihtiva eden yerlerde vaktıyla neler çalınır, neler söylenir, neler oynanırdı? Oynanan samahların çeşitleri nelerdir? Nasıl oynanırlardı? Bugün bunları bilmeyi, tesbit etmeyi çok isterdik.Bunların bir gün tesbiti, Türk müzik ve oyun folkloruna çok orijinal çeşitler kazandıracaktır. Biz bu konuda, bugün artık hiçbir manası kalmamış olan "sır" ve taassubun kırılmasını, ve birçok özel ezgi ve samah çeşitlerinin meydana çıkmasını temenni ederiz. Türk, binlerce yıldan beri devam edegelen müzik ve oyun geleneklerinin önemli bir kısmını Cem'de yaşatmıştır. Cem'e sırf bedii ve tamamen profan bir gözle bakıldığı zaman onda Türk'ün müziğe ve raksa karşı ruhunda doğuştan taşıdığı ezelî ve ebedî sevgisinin tezahürü görünür. Bektaşî şairlerinin edebiyatı toplandı, tekkelerin eşyası, ait oldukları müzelere konuldu. Bugün bütün Alevi-Bektaşi ezgilerinin ve oyunlarının da tesbit edilip, ait bulundukları arşivlere konulması, çoktan başlamış olan işin tamamlanmasını sağlayacaktır."[48]

Salcı'nm yukarıda sözünü ettiği "Bale" ifadesi ile gördüğünü değil, görmek istediğini yazdığı açıktır. Batı tarzı müzikçi olan Salcı, teknik olarak batıyı hedef gösteriyor, fakat kültür olarak Türk Kültürü'nü işaret ediyordu. Kendi hayatında bizzat yaptığı gibi bilinmeyen folklor malzemelerinin araştırılıp derlenmesini istiyor ve müzik folklorcularına köyleri adres olarak gösteriyordu. O, bize göre, bir zamanlar âşıkların Divan Edebiyatı tarzına özenti duydukları gibi, batının tekniğine özenti duymuş ve "Armoni" uygulamasının

---

48 Derleme Notları'nda yer alan bu yazı Sivas Ülke Gazetesi'nde 28 Aralık 1945 tarihinde makale olarak da yayımlanmıştır.

Bektaşî nefeslerinde bulunduğunu iddia etmiştir. Bale kelimesini kullanması da millî oyunların batı tekniğiyle -çağdaş anlayışla- sahnelere konmasını arzu etmesinden başka bir şey değildir. Zira Bektaşi semahları eskiden bale değildi, Salcı'nın zamanında da bale değildi, günümüzde de bale değildir. Bale, semahlardan ve halk danslarından çok daha değişik bir kavramı ifade eder.



(Foto: Vahit Lütfi Salcı, dinlenme esnasında. H. Yaltırık Özel Arşivinden)

II. BÖLÜM

ANADOLU VE RUMELİ'NİN TÜRKLEŞMESİNDE BEKTAŞÎLİĞİN ROLÜ

I- ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ

Hz. Nuh peygamberin oğlu Yafes'in[49] soyundan geldiklerine inanılan Türkler, tarih sahnesine ilk kez M.Ö. 1050 yılında Çin'de Çu (Chou) hükümdar sülalesini kurarak çıkmışlardır. Çin'deki egemenlikleri M. Ö. 247 yılına kadar süren[50] ve hakanları ilk Türk hükümdarı Teoman adında biri olan Hun Türkleri'nin M. Ö. 220'de Çin'in kuzeyinde otoriter bir devlet olarak ortaya çıktığı da bilinmektedir. Bu devlet, Çinlilerin kışkırtmalarıyla önce Kuzey - Güney; daha sonra ise Doğu - Batı Hunları olarak ikiye ayrılmış; yerlerinde kalanlarsa, M. S. 216 yılında Siyen - Piler'in (Tabgaçlar) ya da Topa olarak bilinen başka bir Türk toplumunun yönetimine girmişlerdir. Hunların bir bölüğü, M. S. 5. yüzyıl başlarında Avrupa'ya yönelerek, "Kavimler Göçü"ne neden olmuşlardır. Bu göç sırasında 476'da Roma yıkılmış; Avrupa Hunlarmın başına geçen Attila da Paris yakınlarına kadar ilerleyerek Roma'yı ve Bizans'ı korkutmuştur. Bu sırada Avar, Peçenek Türkleri de Asya'da ve Avrupa'da devletler kurmuşlardır. Nitekim Doğu Hunların yıkılmasından sonra Türkler, Japon Denizi'nden Doğu Türkistan denen İran'ın doğu sınırı "Horasan"a kadar uzanan geniş bir coğrafyada pek çok uygarlıklar meydana getirmişlerdir. Bunların bazıları, Uygur ve Orhun alfabeleri, oniki hayvanlı Türk takvimi, din, ahlâk ve konukseverlik bilgisi veren ve zamanının eşsiz bir kurumu olan Ahî örgütüdür.[51]

11. yüzyıl, Türk Tarihi'nde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu zamana gelinceye kadar edebiyat da dahil kendi vadisinde gelişmiş bulunan ve tamamen kendi içinden, öz kaynaklarından beslenen maddi, manevi kültür unsurları, bu yüzyılda kendine paralel fakat başka bir vadide gelişen yepyeni bir anlayışa, İslâmiyet ve ona bağlı olarak gelişen edebiyat, müzik ve diğer kültürel unsurlara da dost olmuştur. Bu yeni döneme kadar Orta Asya'dan batıya doğru gelişen Türk fütuhatı, Hazar ve Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırları takiple Tuna Boylarına kadar uzanmıştır. Örnek olarak, Batı Hunları 375 yıllarında günümüz Avrupası'nın da temelini oluşturan ünlü Kavimler Göçü hareketine sebep olmuş ve Tuna havzasına kadar girip yerleşmişlerdir. Daha sonraki yüzyıllarda da

---

49 Bahaaddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi, Ankara, 1995, s. 58, 501.

50 Neşet Çağatay, "Türklerin Tarihteki Yeri Ve Millî Özellikleri" Erdem, C. 8, S. 23, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara,1996, s. 503,504.

51 Çağatay, *a.g.m.*, s. 509,510.

Avarlar, Bulgarlar, Peçenekler, Uzlar ve Kıpçaklar (Kumanlar) aynı yolu takip ederek Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara ve Tuna Boylarına girmişler; böylece Türkler, Balkanlara İskitler zamanında başlayan ve zaman zaman beliren dalgalar halinde konup yeni yurtlar edinmişlerdir.[52]

1040 yılında kazanılan Dandanakan zaferiyle birlikte gittikçe büyüyen dalgalar halinde gelişen Oğuz göçü ve bunun sonucu olarak Ön Asya ve Anadolu'nun fethedilmesi, asırlarca süren Türk fütuhat yolunu farklı istikametlere doğru yönlendirmiştir. 10. yüzyılda Selçuklu Ailesi'nin önderliğinde İslâmiyet'i kabul eden Oğuz Türkleri, o tarihlerde Sir Derya boylarında yerleşmişler; Karahanlılar ve Gazneli Davletlerinin baskılarından bıkmış olduklarınan rahat ve huzur içinde oturabilecekleri yeni bir yurt aramaktaydılar. 1018 yılında Çağrı Bey'in önderliğindeki 3000 kişilik Oğuz (Türkmen) süvarisi ile Gaznelilerin hakimiyetindeki İran üzerinden Azerbaycan ve Doğu Anadolu'ya kadar uzanan gaza seferi, aranan yurt yerini de belirlemiştir. Zira Oğuzlar'a yeni yurt olabilecek yerler, Anadolu ve Azerbaycan topraklarıdır. 1040 yılında Tuğrul ve Çağrı Beylerin komutasındaki Oğuzlar'ın (Türkmenlerin), Dandanakan Savaşı'nda Gaznelileri yenmesiyle Anadolu'nun fethedilmesi yolu açılmış olur. Nitekim Oğuz İli'nin 24 boyuna mensup Türkmen oymakları, kitleler halinde ve gittikçe artan dalgalar halinde Sir Derya ve Maveraünnehir ülkelerini boşaltarak ana merkezleri Azerbaycan ve Doğu Anadolu olmak üzere Ön Asya'ya girerler.[53]

Türklerin bu fütühatı esnasında Anadolu'nun etnik durumu hemen hemen şöyledir: Anadolu'nun doğusunda Ermeniler, batısında da Rumlar oturmaktadır. Böyle bir ortamda Anadolu'ya giren Oğuz Türkleri, Bizans'a karşı ilk zaferini 1048 yılında Erzurum yakınlarındaki Hasankale "Pasinler" muharebesinde elde ederler. Bu muharebeden sonra sırasıyla, Erzurum, Malatya, Sivas, Kars ve Antakya şehirleri, daha sonraları Kayseri, Niksar ve Konya, Amuriyye Kalesi (Emirdağ) ve Honas Kalesi (Sandıklı) Türklere geçer. Bizans, Türk akınlarını durdurabilmek için önlem olarak imparator Romen Diyojen komutasında büyük bir orduyla karşı harekâta geçince, Türk orduları da dağınıklığı bir bölgede toplamak üzere Doğu Anadolu'ya çekilir. Aslında bu çekiliş, Türk Savaş taktiği olan "Hilâl" taktiğidir. Asker Millet olan Türklerin başında Sultan Alp-Aslan (1030-1072), Türklerin karşısındaysa parayla tutulmuş 200 bin kişilik kalabalık bir Bizans ordusu yer almaktadır. Bu orduda, Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara inen Uz ve Peçenek Türklerinden meydana gelen 20.000 kişilik bir Türk birliği de bulunmaktadır. Sultan Alp-Aslan, kendi kuvvetinin beş misli fazlası Bizans ordusunu Van Gölü'nün kuzeyinde

---

52 Ahmet Cebeci, "Tarih Perspektifinde Makedonya'da Rumeli Türkleri", *Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri (Paneller ve Konferanslar*, İzmir Makedonya Göçmenleri Kültür Ve Dayanışma Derneği Yayınları No: 1, İzmir 1996, ss. 41-43; 94-98.

53 Mustafa Kafalı, "Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi", **Erdem,** C. 8, S. 22, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, s. 5, 6.

Malazgirt denen sahada 26 Ağustos 1071 tarihinde perişan eder. Bu esnada, Bizans ordusunda bulunan 20.000 kişilik Türk birliği, savaş naralarından ve diğer özelliklerinden dolayı karşısındakilerin kendileri gibi Türk olduklarını anlar anlamaz oklarını topluca Bizans'a yöneltmeleri ve kardeşlerinin saflarında yer almaları da millî tarihimiz, milli karakterimiz için çok önemli bir olaydır. Malazgirt zaferinden sonra Türkmen süvarileri, derhal Adalar Denizi sahillerine ve Boğazlara kadar hakim olurlar. Hatta, Selçuklu Türkleri daha büyük fetihler gerçekleştirebilmek için, ilk başkent olarak İznik şehrini seçerler. İznik'in merkez olarak seçilmesi, fütuhatın Trakya ve Balkanlara doğru devam edeceğinin bir ifadesidir. Ancak Haçlı Seferlerinin başlaması üzerine, merkez Anadolu ortalarında olan Konya'ya nakledilmiştir. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra sıra Anadolu'da henüz ele geçirilememiş yerlerin de hakimiyet altına alınabilmesine gelmiş; Selçuklu ailesinden Kutalmış Oğlu Süleyman ile birlikte Artuk Bey, Mengücek Bey, Saltuk Bey, Danişmend Bey, Bozan Bey, Karatekin Bey ve Çubuk Bey gibi bir çok Türkmen Beyi vazife almışlardır.[54]

Anadolu'nun fethini takiben Sir - Derya ve Maveraünnehir'deki Oğuz İli'nin geri kalan diğer Türkler de Anadolu'ya akmaya başlar. Birbiri ardınca gelen göç dalgaları Anadolu sathına yayılır ve Anadolu, Türklere "Yurt" olur. Böylece, Oğuz İli'nin 24 boyu bu yeni vatan coğrafyasında yerleştiler. Anadolu'yu bir baştan bir başa imar etmeye koyulan Türkler, binlerce köy ve kasaba inşa ederek yerleşmeyi tamamladılar. Fütuhatın askeri komutanlarını, önderlerini, alimlerini ve emeği geçen büyüklerini yad etmek üzere bunların isimlerini köy ve kasabalara koyarlar. Günümüzde Anadolu'da, Seyit Gazi, Hacıbektaş, Seydişehir, Geyikli, Emir Sultan, Ahi Mesud, Ahi Boz, Ahi Evran, Edebali, Karacaahmed gibi yer adları ise, bu fütuhatlarda askerî komutanların yanısıra emeği geçen gönül sultanlarının da unutulmadığını göstermektedir.[55]

Anadolu'nun manevî fatihleri durumunda olan bu din ulularının ve önderlerinin kurdukları dergâhlar, tekkeler ve zaviyeler büyük merkezlerde ve bilhassa Bizans uç bölgelerinde yaygınlaşırlar. Bu manevî önderler, pîrler, erenler, alp - erenler, dervişler, ahiler, aslında Türkistan'da yaşamış Hace Ahmed Yesevî'nin yolunda yetişen "Alp" kişilerdir. "Alp" kelimesi, eski ve yeni pek çok Türk lehçesinde "kahraman, cesur, yiğit, zorlu" anlamını taşımıktadır. Aşık Paşa'nın da "Garibnâme" adlı eserinde, alp gazilerin dokuz vasfından; "sağlam yürek, bâzû kuvveti, gayret, iyi bir at, kendilerine mahsus giyecek, yay, iyi bir kılıç, süngü ve hemfikir arkadaş"[56] olarak bahsettiği Türk alpleri,

---

54 Kafalı, *a.g.m.*, s. 8, 9.

55 Kafalı, *a.g.m.*, s. 10.

56 Doç. Dr. Bedri Noyan, *Garibname (Âşık Paşa-yı Velî)*, Ardıç Yayınları, Ankara, 1998; Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları I*, ss. 11 - 57.

İslâm'dan önce batıya yönelmişler, destanlarımızda görüldüğü gibi; Orta Asya'dan ayrılarak batıda kendilerine yurt, hayvanlarına otlak aramışlardır.

Alp kişiler temiz ahlâklı, her nevi faziletlerin kendisinde birleştiği kahraman ve er kişilerdir. Türklerin İslâmiyeti kabulünden sonra da bu Türk alpliği İslâmiyet'in cihad ve gazâ mevhumlarının yerleşmesiyle "alp-gazi" ve "alp-eren" sıfatlarıyla savaşçı dervişler biçimine dönüşerek[57] gönüllerde yerlerini almışlardır. Harp esnasında İslâm'ın cihad anlayışıyla hareket ederek harbe katılan bu kahraman kişiler, sulh esnasında da halk tarafından temiz ve faziletli karakterleriyle örnek insan olarak gösterilmiş olup kurdukları esnaf ve sanatkârları bir araya getiren Ahilik teşkilatı, kökleri yine Orta Asya Türklüğü'ne dayanan kültür zincirinin Anadolu'da varlığını sürdüren önemli bir halkasıdır.[58] Nitekim Selçuklular dönemini müteakip Anadolu'da çeşitli bölgelerde dağınık vaziyette bulunan Türk Beyliklerinin mucizevî bir biçimde teşkilatlanıp Osmanlı Beyliği bünyesinde Türk birliğini sağlaması, hakitatte imanlı bir Türk Beyi ve gazisi olan Ertuğrul Bey'le onun hemen yanı başında yer alan mana alemlerinin sultanlarından Edebali'nin geçmiş Türk Dünyası'na bağlı mefkûreci tutumlarına ve Türklerin teşkilatlanmada bir nevi Ordu - Millet olma özelliğine bağlıdır. Bir liderin etrafında hemen toplanabilme kabiliyetinden gelen bu şanslı özellik, Anadolu'nun ilk fethindeki yirmi bin kişilik Avar ve Peçenek Türklerinin tarihi gösterisinde de kendini ispatlamıştır. Osmanlı Beyliğinin Türk Birliğini kurmaktaki başarısını Türk'e has bir iç teşkilatlanma olan "Alp eren"liğin yanısıra İran, Mısır ve Kırım medreselerinden çıkan "hoca"larla, Orta ve Doğu Anadolu'dan gelmiş Selçuklular ve İlhanlılara mensub İslâm misyonerleri de diyebileceğimiz "Derviş"lerin de büyük rolü olmuştur. Bunlar; özellikle Aşık Paşazade tarihinde "Gaziyân-ı Rum", diğer tarihlerde ise "Alper" (Kahraman, muharib) veya "Alp Eren" adı altında zikredilmektedir. Bu kişiler, daha İslâmiyet'ten evvel bütün Türk Dünyası'nda mevcut olan eski ve geniş bir teşkilâta bağlıdırlar. Bunlardan şehirlere yerleşmiş ve İslâm dünyasına mensub bazı dinî tarikatlerin tesiri altında kalmış olanların ise ünvanı sonraları "gazi" olarak değişmiş görünmektedir. Yine Aşık Paşazade tarihinde ismi "Ahiyân-Rum" yani "Anadolu Ahileri" ile "Horasan Erenleri" de denen "Abdalân-ı Rum" yani 'abdal' ve 'baba' ismini taşıyan; özellikle Türkmen kabileleri arasında telkinlerde bulunan, padişahlarla harplere iştirak eden ilginç dervişler bulunmaktadır. Aşık Paşazade tarihinin "Bacıyân-ı Rum" yani "Anadolu Kadınları" diye nitelediği teşkilatın varlığı, Anadolu'da ve Türk geleneklerine uygun teşkilatlanma biçiminde önemli roller oynayan, belirleyici ve daha ziyade bir iç teşkilatlanmanın olduğunu da göstermektedir. Bu iç

---

57 Fuad Köprülü, "Alp maddesi," İslâm Ansiklopedisi, C.I ss. 371-384; Müjgân Cumbur, "Anadolu Gazileri Ve Edebiyatımız", **Erdem**, C. 3, S. 9, Ankara, Eylül 1987. ss. 777-807 .

58 Prof. Dr. Neşet Çağatay , *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik,* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.

teşkilâtlanma, günümüzde halâ yaşamakta ve Trakya Bektaşî meydanlarındaki "Gülbank"larda yani 'Baba'ların dualarında "Bacıyân-ı Rum", "Abdalân-ı Rum" ve "Kuvvet-i Abdalân" biçimiyle geçmektedir (Bkz. "Gülbanklar, Dualar ve Tercemanlar Bölümü", s. 423). "Bacıyân-ı Rum" ifadesiyle ne anlatılmak istendiği kesin kanıtlarla ortaya konmamakla beraber bunu yine Bektaşîlik ve Ahilikteki "Bacı" kavramıyla kısmen anlayabiliriz: Bektaşîlikte "Bacı" sözü, Bektaşîlik dışındaki "Kardeş, kız kardeş" anlamından farklı olarak "Eş, Hanım" olarak da kullanılır. Nitekim Bektaşî Halifebabaları ve Babalarının hanımlarına "Ana Bacı"[59] ya da "Bacı Ana", Dedebaba'nın eşine "Anabacı Sultan"[60] ve diğer bütün kadınlara da "Bacı" diye hitab edilir. Ayrıca Bektaşîlikte; erlik (rical) mertebesinde[61] olan kadınlar mevcuttur ve aynı mertebedeki erkeklerden daha üstün kabul edilir. Bu noktada Bektaşîlerin Türk kültürüne ve geleneklerine bağlı kalarak kadına olan saygı ve itibarlarını korudukları anlaşılmaktadır. Aslında Türklerin kadına verdiği önem ve değeri anlamak için, Ebul - Gazi Bahadır Han'ın Şecere-i Türk'teki şu sözlerine bakmak yeterlidir:

> "...Türk'te kadın, erkekten değerlidir. Otağın asıl sahibidir. Analarımız, kızlarımız, karılarımız, Tanrı'nın erkeklere erlik yolundaki armağanı olan kadınlardır. Babam Yadigâr Han anlatırdı ki, O'nun çocukluğunda kadın önden gider, aşa önce o el atar, miras kız çocuğa kalırmış...".[62]

Ayrıca "Bacıyân-ı Rûm"; Anadolu Selçukluları devrinin en önemli ve ilgi çekici kültür ve medeniyet olaylarından biri olan Ahiyân-ı Rûm teşkilâtının özellikle Türkmen kadınlarınn oluşturduğu bir kadınlar kolu niteliğinde karşımıza çıkmaktadır.[63] Hacı Bektaş Velî'nin Anadolu'yu teşriflerinde sık sık ziyaret ettiği, saygı duyduğu ve ismi "Fatma Bacı", "Fatma Ana", "Kadıncık Ana" şeklinde geçen Kadın Ana; Aşık Paşazade'de "Hatun Ana" adıyla ve Ahî Evran'ın eşi olarak karşımıza çıkmaktadır.[64]

Kadınları bile erkekleri gibi teşkilatlı, söz sahibi bir geleneğe sahip bulunan ve Anadolu'yu da yurt tutmuş Türkler, kökleri geniş Türk ve İslâm dünyasına yayılmış olan "Abdalân-ı Rum, Ahiyân-ı Rum, Bacıyân-ı Rum, Gâziyân-ı Rum" vasıtasıyla her tarafla temas halinde bulunmakta ve Türklerin hükümranlığına giren yerli Rumlar ile diğer Anadolu halklarının yardımına muhtac olmadan, büyük bir imparatorluk kurmaktaki altyapının

---

59 Belkıs Temren, *Bektaşiliğin Eğitsel Ve Kültürel Boyutu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s.128.

60 6. 11. 1997 tarihinde vefat eden Bektaşî Dedebabası Doç. Dr. Bedri Noyan'ın eşi Dr. Semiha Noyan'a bütün Bektaşî canları "Anabacı Sultan" diye hitap etmekteydiler. 12. 12. 1997 tarihinde Halifebabalar tarafından seçilen yeni Dedebaba Ali Haydar Ercan'ın eşi Gülümser Ercan'a da yine "Anabacı Sultan" diye hitap edilmektedir.

61 "Rical" için Bkz. *Kur'an-ı Kerim* , Nisa Suresi , Ayet 34-35.

62 Cemal. Kutay, *Tarih Konuşuyor* , 1964, S.4 , s.389.

63 Doç. Dr. Mikâil Bayram, *Fatma Bacı ve Bacıyân-ı Rûm*, Konya, 1994.

64 Bayram, *a.g.e.*, ss. 11-22.

hazırlanmasında, bu teşkilatlardan da büyük ölçüde yararlanmaktaydılar. Söz konusu bu teşkilatlar, sadece büyük şehirlerin bir sosyal olgusu olarak kalmamış; özellikle köylerde de şubeleri olan ahi teşkilatı gibi, uç beyliklerinde de Osmanlı İmparatorluğunun kurulmasında büyük hizmet etmişlerdir. Ayrıca Osman Gazi'nin kayınpederi Edebali' ile silâh arkadaşlarından bir çoğunun, hatta Orhan Gazi'nin kardeşi Alâaddin'in bile Ahi teşkilatına mensub oluşu, ilk piyade askerî üniformasının ahi üniforması oluşu ve Yeniçeriler için ahi başlığının kabul edilmiş olması bu bakımdan büyük önem taşımaktadır.[65]

Bu gizemli yol ve teşkilatların ne derece önemli olduğu, aralarına aldığı halk kitlelerini nasıl istediği doğrultuda harekete geçirdikleri, tarih içinde olaylarla da sabittir. Selçuklu Devleti'nin en kuvvetli bir zamanında Babaîlerin Anadolu'daki bütün Türkmen aşiretlerini birden harekete geçirmek suretiyle bu devleti fena sarstıkları, bir gerçektir.[66] Fütühatı başarabilmek için Osmanlı Ordularına yalnız teşkilatlı ve imanlı muharib temin etmekle kalmayıp, bu misyoner dervişlerin dini ve sosyal fikirler propagandasıyla da halk kitleleri arasında adeta etkili bir maya gibi harekete geçerek, o memleketlerin sosyal kuruluşunda büyük yenilikler yapmak için müsait kaynaşmayı yaratmışlardır. Bu suretle Rumeli'nin (Trakya ve Balkanlar'ın) İslâmlaşmasında ve Türkleşmesinde bu misyoner derviş guruplarının oynadıkları rol elbette çok büyüktür.[67]

Yerli halkların Hristiyan gelenek, görenek ve uygulamalarına uygunluk arzeden; katı bir din uygulamasından ziyade onları manen celbedici, etki altına alıcı ve kendilerine çok yakın sayılabilecek dinî, tasavvufî ve mistik bir ara (orta) yol gerekiyordu, bunu da kelimenin tam anlamıyla ancak "Bektaşîlik" yerine getirebilirdi. Nitekim öyle de olmuş, bu misyoner Türk dervişleri, ordulardan bile evvel davranarak telkinatta ve irşadlarda bulunarak yerli halkları yeni düzene ayak uydurabilecek olgunluğa hazırlamışlardır. Yanya'lı Ali Paşa'nın Teselya ve Arnavutluk'ta kurdurduğu Bektaşî tekkeleri tamamen bu amaçlara yönelik kuruluşlardır. Üstelik Batı Trakya'daki Dimetoka Bektaşî tekkesi, Makedonya Kalkandelen'deki Sersem Ali Baba (Harabatî) Tekkesi, Kırçova'daki Kanatlar Bektaşî tekkeleri halen açık olup geçmişteki fonksiyonunu başarıyla tamamlamış birer Türk abidesi olarak dimdik ayaktadırlar.

Gerek Bektaşîlik, Gülşenîlik, Babaîlik, Melâmîlik, gerekse Kalenderîlik olsun bütün bu tasavvuf okullarının ortak bir yol adresi bulunmaktadır. Bu adres "Türkistan Yesevi Ocağı"dır. Nitekim Bursa'nın fethini müteakip Evliya Çelebi'nin kaydettiği gibi Belh, Buhara ve Horasan taraflarından nice erenlerin gelip buralarda vazifeler yüklenmesi çok anlamlıdır. Bursa'da türbesi bulunan Abdal Murad, Horasan Erenlerinden olup Bursa'nın

---

65 Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Vakıflar Dergisi, C. II, Ankara 1942, s. 279 -387.)

66 Ahmet Yaşar Ocak, *Babaîler İsyanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1996.

67 Barkan, a.g.m., ss.293-295.

fethinde bulunmuştur. Abdal Musa Sultan ve Geyikli Baba Sultan Yesevî fukarasındandır. Emir Sultan, Hüseynî nesebden olup Buhara'da doğup büyümüştür. Trakya Bektaşî nefeslerinde halâ isimleri zikredilen bu zatlar, Anadolu ve Rumeli'nin Türkleşmesi ve İslâmlaşması hareketinde görev alan gönül kurmayları zincirinin birer halkalarıydılar ve Edirne'nin Musulca Köyü'nden derlediğimiz bir semah nefesinin nakaratında Abdal Musa Sultan ve Emîr Sultan birlikte anılmaktadır:

AMAN **ABDAL MUSA**'M AYLETME BİZİ
ŞAHIM **EMİR SULTAN**'IM HOŞÇA TUT BİZİ

II- RUMELİ'NİN (BALKANLAR'IN) TÜRKLEŞMESİ VE BEKTAŞÎLİK

Genel adıyla "Rumeli" olarak bilinen geniş coğrafyaya Türkler, hem Hazar Denizi'nin üst tarafından, hem de Anadolu'dan olmak üzere farklı zamanlarda dalgalar halinde akmışlar ve buralara yerleşmişlerdir. İskitler zamanından başlayarak Avarlar, Bulgarlar, Peçenekler, Uzlar ve Kıpçaklar (Kumanlar) gibi Türk boyları, Karadeniz'in Kuzeyi'nden Balkanlar'a ve Tuna boylarına kadar girmişlerdir.

Diğer taraftan, Anadolu'nun fethinden sonra, 14. yüzyıldan itibaren gözler Rumeli'ye çevrilmiş ve buraların da ele geçirilmesi, Türkler için mukadder olmuştur. İmparatorluğa giden büyümenin ekonomik, siyasî ve ictimaî yönü bir yana, Osmanlılar'ın yüklenmiş olduğu dinî yükümlülük de bunu gerekli kılmıştır. Din bilgelerinin Fatih Sultan Mehmed Han'a yükledikleri ağır sorumluluk İstanbul'un fethini gerektirmekte, Bizans'ın alınması halinde İslâm'ın Balkanlara taşınması ise kaçınılmaz görünmektedir. Bunun için gerekli alt yapı da hemen hemen hazırdır ve sağlam bir ekonomi, askerî ve siyasî alanda güçlü bir devlet ile çelik gibi bir irade mevcuttur. En şanslı oldukları saha süphesiz askerî sahadır. Asker millet olan Türk milletinin köklü tarihinden gelen tecrübe ve birikimler, bu sahada hata yapılması ihtimalini ortadan kaldırmıştır. Üstelik beyler ve hanlar aynı zamanda başkomutan idiler. Moral değerler bakımından ise yanıbaşlarında yer alan ve ilâhî alemle irtibat kurduklarına inanılıp, ilmine güvenilen bir din âlimi daima hazır bulunmuş, geleceği etkileyecek hayatî kararlarda en son sözü bu kimseler söylemişler ve kararları beyler, hakanlar, sultanlar vermişlerdir.

İşte tam bu noktada, büyük bir askerî - siyasî taktik gereği ele geçirilmesi istenilen yerlere, askerî ve sosyal yerleşimlerden çok önceleri ilim, irfan sahibi ve iyi yetiştirilmiş, yöre halklarının genel dinî yaşayış ve sosyal hayat tarzına en uygun davranıp onları irşad edip etkileyecek "misyoner" diyebiyeceğimiz kimseler gönderilmiştir. Genel

kilise anlayışının ve papaz uygulamalarının başında yer alan içkiye yabancı olmayan bir güruh olan "güruh-u naci", yani "Bektaşîler", bu iş için pekalâ uygun dervişlerdir. Bu hususta Yunanistan'ın tanınmış Türkologlarından Eustratios Zegkines'in de belirttiği gibi Bektaşîler, Osmanlı döneminde yerel Hıristiyan halkı İslâm'a yakınlaştırabilmek için öncü rolü üstlenmişlerdir. Üstelik İnançları, Hıristiyanlara çarpıcı gelmeyecek biçimde sunulmuş ve İslâm, Bektaşîliğin içinden, fethedilen halka daha yakın bir din olarak algılanmıştır. Söz gelimi; Yunanistan'da yaşayan halktan olup resmî kiliseye bağlı olmayanlar (Hıristiyan Heretikler) Bektaşîlere kolaylıkla katılmışlardır.[68] Günümüzde bile Hıristiyanlığı apaçık hatırlatan kimi uygulamalar, Balım Sultan'a atfedilen "üç yudum" içki içilmesi, teslisi hatırlatan "Allah-Muhammed-Ali" üçlemesi, "sağ-sol-sağ" olmak üzere üç kez öpüşülmesi, Trakya Bektaşîlerinde tepsilerle meydana getirilen böreğin 12 eşit dilimle kesilmesi (bu uygulama oldukça dikkat çekicidir. Böreğin içine saklanan madenî bir para, oniki eşit dilimle kesilen böreğin bir parçasında kalır. Oniki imamların veya yerel evliyanın isimleri gelişigüzel zikredilerek teker teker bu dilimler yukarıya kaldırılıp sallanarak bakılır. Madenî para hangi isimde çıkarsa bu isim meydandakilere duyurulur), oniki havariyi hatırlatan oniki imam, hatta Hıristiyan papazlarının yaşayışına uygun gelen "Mücerret"lik uygulaması (bu uygulamaya göre, Bektaşîlikte bir muhib, isterse evlenmez ve dervişlik aşamasına geldiğinde de "mücerret derviş" olmak üzere erkân isteyebilir. Uygun görünenlere Hacı Bektaş Velî dergâhındaki Balım Sultan yatırının eşiğinde sağ kulağına şimşir kaşığı ucu ile bir delik delinir ve "mengûş küpe" denen bir küpe bu dervişin sağ kulağına takılır. İkrarını bozanlardan ise, kulağındaki bu küpe mürşidi tarafından kulağı yırtılarak geri alınır. Bu yüzden, halk arasında "eski kulağı kesiklerden" ve "yırtık" tabirleriyle kastedilenin bu olduğu söylenmektedir) , bu konuya verilecek en güzel örneklerdir.

Bektaşîliğin Hıristiyanlıkla İslâm'ın adeta bir buluşma, temas noktası olduğu bir başka açıdan da sabit görülmektedir: Bizanslılar'a sığınmış ve Hıristiyanlığı seçmiş olan kimi Selçuklular'ın (II. İzzettin Keykavus ve yakınları gibi) bir ara din rolü üstlenen Bektaşîliğe yakınlık duymalarının nedeni de bu noktada aranmalıdır.[69] Ayrıca, Bektaşîliğin en önde gelen isimlerinden biri olan Sarı Saltuk'un, inancını bütün Balkanlar'a -Hıristiyanlar'a çok yakın bir yaklaşımla- yaymış olması da çok dikkat çekicidir. Bu büyük dervişin, Hıristiyan geleneğinde önemli bir yeri olan "ikona"larda bile yer alması, dikkate değer.[70] Sarı Saltuk'un Yunanistan'ın Korfu yöresi kiliselerinde günümüzde bile ikona olarak yer alan varlığı, onun bölge insanlarının üzerindeki kesin etkisini anlamaya

---

68 Eustratios Zegkines, *Batı Trakya'da Bektaşîlik*, ('Institute for Balkan Studies' Yayınları) 1. Bölüm, Selanik , 1988.

69 Herkül Millas, "Batı Trakya'da Bektaşiler", Tarih ve Toplum, Ağustos 1994, S. 128, s. 60.

70 Zegkines, *a.g. e.*, 2. Bölüm, s. 85.

yeterlidir. Sarı Saltuk'un mana alemlerinden aldığı kozmik yetki (evliyaullah yetkisi) ile, kerametler gösterdiğine ve yöre insanlarına Allah'ın gerçek erlerinden bir er olduğunu, kendisine yetki verildiğini kerametleriyle ortaya koyarak İslâm'ın bu yörelere yayılmasını sağladığına inanılmaktadır. Bir defasında bir papazla birlikte su dolu kazana girmişler, kazan kaynatılmış ve papaz bir gün sonra adeta "yahni" olarak dışarı çıkarılmasına rağmen Sarı Saltuk sadece terlemiş vaziyette dışarı çıkmıştır.[71]

Trakya ve Rumeli'de tasavvuf konusuyla ilgili derli toplu bir araştırma yapılmamış olmasına rağmen, tarikat ve tekkelerin son faaliyet durumlarını ve tekkelerin şeyhlerini tanıtıcı bazı çalışmalar mevcuttur. Bir çok araştırmacı, Osmanlı İmparatorluğu'nun çekirdeğinin oluşmasında, Avrupa'ya açılmasında, İslâm dininin Balkanlar'da kalıcı olarak yerleşmesinde ve Balkanlar'ın Türkleşmesinde aktif rol alan tarikatların asıl gaye, hedef ve felsefesini göz ardı edip, sadece tekkelerin en son durumlarıyla ilgili bilgiler vermekle yetinmişlerdir. Bu konuda Alexandre Popoviç'in[72] özenli çalışması, önemli ve dikkate değer bir araştırma olarak karşımıza çıkar.

Balkanlar'da yayılmış olan İslâm dairesindeki tarikatların hemen hemen hepsinin iki önemli gayesi vardır: İslâm'ı yaymak ve kâmil insan'a ulaşabilmek için tekamülü sağlamak. Bu iki unsurdan hangisine öncelik verildiği ise tarikatten tarikate değişiklik göstermektedir. Bazı tarikatlarda İslâm'ı yaymak birinci derecede önemli iken, bazılarında insan nefsini terbiye etmeye öncelik verilmektedir. Bektaşîlikte ise her iki husus birlikte önem arzetmektedir.

Türk-İslâm Tarihi açısından çok önemli olan Balkanların fethinde çok dikkat çekici bir husus da şudur: Osmanlı Ordusu'nun Balkanları askerî olarak feth etmeden çok daha önceleri, gönül erleri buraları fethetmişler ve halkı psikolojik olarak bu fethe hazır bir hale getirmeyi başarabilmişlerdir. Balkanlardaki bu gönül fethinin mimarlarının başında Bektaşîlerin önemli rol oynadığını, günümüzde bile stratejik önemi olan yol kavşaklarında birçok Bektaşî tekkesinin varlığı ile anlamak mümkündür. Bunların başlıcaları ise Yunanistan'da Dimetoka Bektaşî Tekkesi, Girit'te Kandiya ve Yanya'daki Bektaşî Tekkeleri, Makedonya'da Kalkandelen'deki "Harabatî" tekkesi (bu tekke tarafımdan üç defa ziyaret edilmiş ve tekkede görevli Arnavut asıllı Tahir Baba ile röportaj yapılmıştır), Bulgaristan Deliorman'da Demir Baba Tekkesi[73], Arnavutluk'ta ve Kosova'daki Bektaşî tekkeleri vb.

Balkanların Türkleşmesinin çok kısa sayılabilecek bir süre içinde gerçekleşmesini, sadece tarikatların çabalarına bağlamak doğru bir yaklaşım sayılmaz. Bunda IX ve X.

---

71 Dr. Şükrü Halûk Akalın, *Saltuk-Nâme,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 944, İst. 1988, C. 2 , ss. 32-33.
72 Alexandre Popoviç, *Balkanlarda İslâm,* İnsan Yayınları, İstanbul, Ocak 1995.
73 Doç. Dr. Bedri Noyan, *Demir Baba Vilâyetnamesi,* Can Yayınları, İstanbul, Mayıs 1976.

asırlarda Orta Asya'dan Balkanlara göç etmiş Peçenek, Kıpçak, Kuman, Avar ve Vardoriot gibi Türk boylarının eski ananelerini kaybetmeyip Türk kimliğini korumaları ve bu sayede İslâm'ı kolayca kabul etmeleri de etkili olmuştur. Özellikle Boşnak ve Pomaklar'ın İslâm'ı kabul etmeleri bu şekilde olmuştur. Çünkü, X - XIV. yüzyıllar arasında Balkanlar'da Slav akınlarına maruz kalan bu Türk boyları büyük ölçüde dillerini kaybetmişler, fakat eski örf, âdet, gelenek ve göreneklerini kaybetmemişlerdir.[74]

Balkanların Türkleşmesini kolaylaştırıcı bir başka unsur da, Bizans'ın çöküşünü müteakip XIII. ve XIV. yüzyıllarda Balkanlarda yaşanan yoğun bir otorite boşluğu, kargaşa ortamı ve anarşi olaylarıdır. Bu kargaşa ve anarşi döneminde Slavların baskı ve yağmalarına maruz kalan Arnavutlar ve diğer bazı etnik guruplar, Osmanlı Türklerini bir kurtarıcı olarak görmüş ve bunlarla yakınlaşmışlar, İslâmiyeti ve asıl ilginç olanı Bektaşîliği kabul etmişlerdir.[75] Nitekim Komünist dönem öncesi Arnavutluk'ta 155 den fazla Bektaşî tekkesi bulunmakta ve resmi din sıralamasında Bektaşîlik birinci sırada kabul görmekte, daha sonra Hıristiyanlık ve üçüncü sırada da sünnî müslümanlık yer almaktaydı.[76] Arnavutlar'ın büyük çoğunluğunun Bektaşîliği kabul etmeleri ve bu tarikat aracılığıyla da İslâm'ı benimsemeleri, onların Osmanlılar döneminde, Bektaşî tarikatıyla iç içelik gösteren "yeniçeri" müessesesinde aktif rol almalarıyla da açıklanabilir.[77]

Yerli halklar tarafından Bektaşîliğin bu derece kabul görmesini fark eden devlet yönetimi, Bektaşî babalarına vakıf arazileri bağışlayarak önemli merkezlere yerleşmelerine imkân sağlamışlardır. Günümüzde bile Makedonya'nın Kalkandelen şehrindeki Harabatî Baba Tekkesi, aktif olarak hizmet görmektedir. Bu tekkenin arazisi vakıf arazisi olup başında Arnavut asıllı üstelik Türkçe de bilen Tahir Baba bulunmaktadır. Tekkede aynı zamanda ilk Bektaşî Dedebabası Sersem Ali Dedebaba'nın yatırı vardır ve bugün bile korunmaktadır. Tekke külliyesinin (kompleksinin) mescid kapısı üzerinde yazılı bulunan şiir Bektaşî nefeslerine[78] uygun düşmektedir:

TALİB İSEN EY ÜMMÎ ERENLERİN GEL İRFANINA,
OLMA NÂDANE MÜKAREN GERÇEĞİN GEL YANINA
CAN KULAĞINI AÇ VE MÜKEMMEL OLANI DİNLE...

---

74 Abdülbaki Gölpınarlı," İslâm-Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları " İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1951 , S.1-4 , ss.3 -354.

75 F. W. Hasluck, *Bektaşî Tetkikleri*, (Tercüme: Ragıp Hulusi), İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul, 1928, s. 85.

76 Recep Ferdî Baba, *İslâm Mistisizmi: Bektaşilik*, Tiran, 1995. (Orijinali 340 sayfa olan Arnavutça yazılmıştır. **EK-3**)

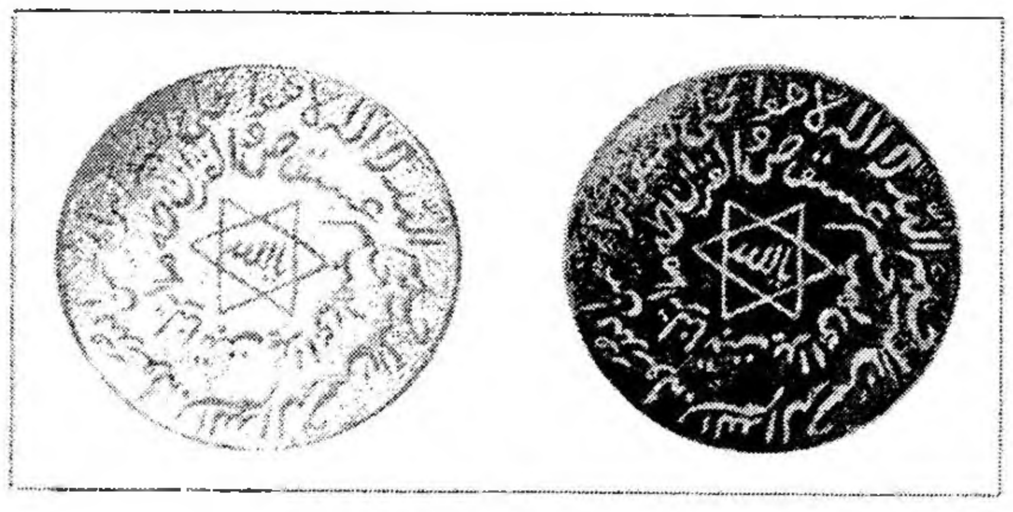
77 Yaşar Nuri Öztürk, "Yugoslavya'da Tasavvufî Hayat ve Tekkeler", Türkiye Yazarlar Birliği Yıllığı, Ankara , 1986, s. 235.

78 Mehmet İbrahimgil, "Eski Yugoslavya Sınırları Dahilinde Tarikat Hareketlerinin Tarih İçindeki Gelişimi ve Önemi", Vakıflar Dergisi, S. 24, Ankara, 1994, ss. 291-306.

Balkanlar'da Sarı Saltuk ile başlayan İslâmlaştırma gayretleri, daha sonraları Seyit Ali Sultan ve Bektaşîlikten başka Mevlevîlik, Halvetîlik, Kadirîlik ve Nakşibendîlik gibi diğer tarikat önderleri tarafından da sürdürülmüş; bazılarının tekkeleri günümüze kadar varlıklarını sürdürebilmiştir.

Trakya'da "Seyit Ali Sultan Kolu Bektaşîleri"nin semahları ve müzik icra biçimleri tavır açısından diğer kollardan farklılık arzeder. Antalya'daki Abdal Musa Sultan çevresi Betaşîleri ile birçok bakımdan benzeşmeleri vardır. Grup olarak bağlama çalarlar ve gruba Trakya'da *zakir*, Antalya'da *güvende* denilmektedir. Ayrıca Trakya'da "Seyit Ali Sultan Kolu Bektaşîleri" okudukları nefeslere *Kur'an* (okunan) adını verirler. Bektaşî yolunun iç disiplinini ve düsturunu sağlam tutan Bektaşî erkânnameleri de, mürşitler vasıtasıyla nesilden nesile, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelebilmişlerdir. Bunların en yaygını ve en çok benimseneni, Bektaşîlikte "Pîr-i Sanî" olarak adlandırılan Balım Sultan'm (büyük erkânname) adı verilen erkânnamesidir.

Köklü geçmişin izlerini bu bölgelerdeki müzik, folklor, sözlü ve yazılı edebiyat unsurlarının yanısıra, etnografya, arkeolojik ve tarihî kalıntılarda da rastlamak mümkündür. Sarı Saltuk zamanından ataları vasıtasıyla Derviş Halil Birgün'e (**K16**) intikal eden ve uğuruna ve koruyuculuğuna inanılan tarihî mühür bunlardan sadece bir tanesidir:



(Sarı Saltuk'tan kaldığına ve uğuruna inanılan mühür.
H. Yaltırık Özel Arşivi'nden)

III. BÖLÜM

TRAKYA'DA BEKTAŞÎ ŞAİRLERÎ VE TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

I- TRAKYA'DA BEKTAŞÎ ŞAİRLERİ

Tasavvufi Türk Edebiyatı incelendiğinde çıkacak en belirgin sonuçlardan birisi, Bektaşî şairlerinin toplumun her kesiminde mevcut olduğudur. Böyle büyük bir alanda varlıklarını sürdüren Bektaşî şairlerinin etki alanı elbette tekke duvarları ile sınırlı değildir. Bu şairler karşımıza bazen derviş, bazen tüccar, bazen çiftçi, bazen kentli, bazen köylü, bazen işçi, bazen memur, bazen de çok daha değişik bir meslek erbabı olarak çıkabilmektedir.[79] Söz konusu durum I3. yüzyıldan günümüze kadar bu şekilde devam edegelmiştir.

Bektaşî nefesleri, genellikle halk arasında konuşulan dille ve milli vezinle yazılmıştır. Bununla beraber kentlerde yaşayan Bektaşîler divan şiirinin etkisiyle aruz vezninde şiirler de söylemişlerdir. Geçmişten günümüze Türk Dili ve Edebiyatı ile Türk Halk Müziği içinde önemli bir yere sahip olan Trakya Bölgesi nefeslerinin, tesbit edebildiğimiz asıl sahipleri şunlardır:

SEYYİD ALİ SULTAN, BALIM SULTAN, HÜSEYİN ABDAL, ASKERÎ, MUHYEDDİN ABDAL, PÎR SULTAN ABDAL (Bu "Pîr Sultan", Anadolu'da bilinen Banaz'lı "Pîr Sultan Abdal" değil, Serez'li Pîr Sultan'dır)[80] , VİRANİ ABDAL, SERSEM ALİ BABA, DERTLİ KATİP, KAZAK ABDAL, BALLI BABA, TESLİM ABDAL, YEŞİL ABDAL, GURBİ, MAHREMOĞLU, ŞEMÎMÎ, AGAHÎ DEDE, ABİDİN BABA (Bu zat Arnavutça nefesler söylemiştir)[81] , MUHARREM MAHZUNÎ BABA (Bu zat da Arnavutça nefesler söylemiştir)[82] , SIRRÎ, KENZÎ, VEHBÎ, FENNÎ, BOSNAVÎ, RAHMÎ, ÇINARÎ, MATLUBÎ veya TALİBÎ, FERDÎ, CEMALÎ BABA, ZİKRÎ BABA, YUSUF DEDE, ŞEHÎDÎ, ŞEVKÎ, HAMDÎ, ŞEHRÎBÂNU BACI , HİLMÎ ve MEHDÎ BABA'dır.

Bütün bu "Baba"ların, Hak âşıklarının ortak yolu olan Bektaşîlik, kökü Hacı Bektaş Velî'ye dayanan bir tasavvuf okuludur. Fakat bu sıraya kronolojik bir yaklaşımla baktığımızda, Hacı Bektaş Velî'nin de "tasavvuf okulundan" yetiştiği, adeta Diyar-ı Rum'u Türkleştirmek ve İslâmlaştırmak için görevlendirildiği görülmektedir. Bilgin, şair, din büyüğü

---

79 Turgut Koca, *Bektaşî - Alevî Şairleri ve Nefesleri* , İst. 1990, s. 6.
80 Koca, *a.g.e.,* s. 145.
81 Koca, *a.g.e.*, s. 380
82 Koca, *a.g.e.* , s. 404.

ve bir evliya olarak Türk boyları arasında önemli bir yere sahip olan Hoca Ahmed Yesevî'nin ocağında yetişen Lokman Perende'den feyz alan Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelişi de dahil olmak üzere, hayatı ve irşâdları hakkında anlatılan pekçok efsane mevcuttur. Bektaşîlik, bâtınî alem yolculuğu ile "hakikat"e ulaşmayı, bunun için; kâinatı bir görüp, onu sevgi ile terk etmeyi ve daha büyük bir sevgi ile Allah'a ulaşmayı hedefler. Kısacası, bir taraftan maddeden manâya yönelmeyi ve nefsin terbiye edilmesini; diğer taraftan da "âşk" ile Allah'a yönelerek "Kâmil İnsan" olmayı ülkü edinir. Günümüz Bektaşî dedebabası Haydar Ercan bu konuyu şöyle açıklar:

> "Kâmil insan mertebesine ulaşmanın yolu derviş gönüllü olabilmek ve âşk ile Allah'a yönelmektir. Bunda, bütün tasavvuf okullarının kurallarında olduğu gibi sermaye "Göz yaşı" nihaî zenginlik ise "Fakirlik"tir. Yesevî'nin soy ve din farkı gözetmeden bütün insanları bir sayan görüşleri ve bu anlayışı hayat düsturu olarak kabullenip yaşayış biçimine uygulaması, "Derviş"liğin ve kanaatkâr olmanın fazilet ve önemini, dünyevî zevklere düşkünlüğün ise zararlarını anlatan ve "hikmet" adı verilen şiirlerle günümüzde bu zincirin devamı niteliğindeki "nefes"ler genel olarak "hakikat"e ulaşmaya yönelik öğretilerdir."[83]

Hakikate doğru yapılan bu yolculuğun "tarik", yani "yol" aşamasında, öğretimin yapılacağı okulun sınıfı "Meydan", öğretmen " Mürşid" (dede, baba, halifebaba veya dedebaba), öğretmen kürsüsü "Post", sınıf başkanı da "Gözcü Baba" veya "dervişlerden bir derviş"tir. Bu yolculukta öğretim yabancı bir dilde değil tamamen "Türkçe"dir. Öğretim iç disiplin, sevgi, saygı, birlik ve beraberliğe dayalı olarak yürütülmekte; bu derslerin genel adına da "muhabbet" denmektedir. Bir derste, yani bir muhabbette; sınıfa (meydana) giriş, yeme içme, söz veya "nefes" söyleme, meydandan (sınıftan) ayrılma belli bir adab (edeb) ile yapılmaktadır. "Edebsiz hiç bir iş yapılmaz". "Muhibler" (öğrenciler) en çok "müzik" dersini ve "sema" adı verilen "oyun"ları severler. Çünkü, müziğin tılsımlı gücü; birlikte veya ferdi olarak söylenen nefeslerdeki sözlerin ruha etkisini arttırmakta ve güftelerdeki (şiirlerdeki) öğretici unsurları, insan belleğine daha kuvvetli yüklemektedir. Artan coşkuyla ritmin hareket ettirici gücü, muhibleri yerinden kaldırmakta ve kâinatın ("kozmos"un) dönüş hareketlerine paralel bir izdüşümle dönülmekte; kâinat adeta "meydan" yerine taşınmaktadır.

Semahlar diğer tasavvuf okullarında da kâinatın dönüş hareketlerinin insanda taklit edilişi olarak görülmektedir. Söz gelimi; Mevlevîlerde de benzer durum söz konusudur. Burada en önemli fark ve belirleyici unsur, uygulanan müzik türü, çalgılar ve kullanılan

---

83 Cem Dergisi, S. 75, ss. 15-19, Şubat 1998; Aksiyon Dergisi S. 165, ss. 16-18, 31 Ocak - 6 Şubat 1998.

yazanlara canı sıkılırdı."[86] demiştir. Ali Kemterî 7 Ağustos 1939 Pazartesi günü Vahit Lütfi Salcı'nm kolları arasında Hakka yürümüştür.

EFTADELER DAYİM EFKAN İDERLER

(K24)

EFTADELER DAYİM EFKAN İDERLER
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA'NIN
HER SEHER BÜLBÜLLER NALAN EDERLER
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA'NIN

BİZDE NİCE MANSURLAR ÇEKİLDİ DARA
NİCE PERVANALER YANDILAR NARA
ÂŞIKLAR ZİKREDERLER (H)AVARE
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA'NIN

CÜMLE CANLAR DİZİLİP TE GELDİLER
HAKK'IN RIZASINA BOYUN EĞDİLER
VARLIĞIN DÖKÜP LOKMA SERDİLER
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA NIN

HAK ONA VERMİŞTİ İLMİ GAYRETİ
İDELİM BİZ ONA ÇÜN TAHİYATI
SAKİ SUN BİZE AB-U HAYATI
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA'NIN

OL MENİM ŞAHIMDIR MEN '**KEMTER ALİ**'
ALEMDE SEVDİĞİM OL ŞAH-I VELİ
VERDİĞİM İKRARA DEMİŞİZ BELİ
MEYDANINDA ABDAL AHMET BABA'NIN

---

86 Aydın Oy, *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler Ve Yazarlar,* Tekirdağ Valiliği Yayını, Kaya Matbaacılık, İstanbul 1995. s. 181.

Kültürel bakımdan çok zengin malzemeleri ihtiva eden "Bektaşî Zümre Edebiyatı ve Müziği" şeklinde de adlandırılabilecek olan müzikli şiir (nefes) ve semahlar, diğer gelenek ve görenekler içinde de en çok dikkat çeken unsurlardır. Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Edebiyatı'nın temelini oluşturan Bektaşî Edebiyatı; Anadolu Tasavvufî Halk Edebiyatı'yla -Trakyalı şairlerin şiirleri dışında- hemen hemen aynılık arz ederken, müzik bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Çünkü nefesler; ritim, ezgi yapısı ve dizileri yönüyle Anadolu samahlarınm kulaklarımızdaki icra kalıbının tamamen dışında, yörenin müzik karakterine uygun olarak zenginlik ve çeşitlilik arz etmektedir.

Anadolu samahları genelde 9/8'lik (2+2+2+3) bir tartım ile icra edilirken, bu semahlar Trakya'da 5, 6, 7, 9 ve 12 zamanlı olabilmektedir. Semah nefesleri genel olarak 8 heceli dizelerden oluşan dörtlükler şeklindedir. Trakya Bölgesi'ndeki şairler; tasavvufî şiirleri geçmişten günümüze kadar büyük bir başarıyla taşımışlar ve bu tip şiirleri günümüzde de yaratmaya devam etmektedirler.

Trakya Bölgesi'nin günümüz ve yakın dönem Bektaşî şairlerinden bazıları şunlardır:

Ali Kemterî Baba (Ali Tuncay)

Ali Kemteri, 1872 yılında Bulgaristan'ın Ayvalı Burgaz (Ah-yolu) şehrinin Belveren (Belören, Böleren) Köyü'nde doğmuş; 1878 yılında ailesi ile birlikte, Abdal Ahmet Baba'nın kurduğu Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'ne göç etmiştir. Öğrenim görme imkânı bulamamış olmasına rağmen kendi kendine okuyup yazma öğrenen Ali Kemterî, 1902 yılında Abdal Ahmed Baba'nın oğlu Şaban Baba'nın rehberliğinde, Bektaşîliğe intisab etmiştir. Babası Hüsmen Halil'dir. 1928 yılında Şaban Sırrı Baba tarafından derviş hırkası giydirilen Ali Kemterî, 1932 yılında Çamlıca'daki Bektaşî Halifebabası Ali Nutkî'den Babalık icâzetini alarak mürşit olmuştur.

Ali Kemterî veya Kemter Ali mahlası ile şiirleri vardır. Kırklareli'li şair, folklorcu ve araştırmacı Vahit Lütfi Salcı (Vahit Dede) ile dostluğu olan Kemterî'nin bazı şiirleri *Damla* dergisinde yayımlanmıştır. Oğlu Cafer Tuncay, Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba'nın zamanında Trakya Bölgesi Bektaşî Halifebabası idi.

Kemterî, Atatürk'ün vefatından sonra açılan ağıt yarışmasında Aşık Veysel Şatıroğlu'nun ardından ikinci olmuştur. Çevresindekilerce sevilip sayılan bu Trakya'lı Hak âşığı için Vahit Lütfi Salcı "*Bence O'nun en büyük meziyeti ve mesleği şairliğindedir. O pek iyi bir halk şairi idi. Divan edebiyatçılarıyla mücadele eden son halk şairlerindendi. Aruz ile*

"dil"dir. Bektaşîlerde kullanılan dil daima "Türkçe"dir. Yunus Emre[84] gibi "halk dili" ile şiirler söyleyen Bektaşî dervişleri, Hak âşıkları ve saz şairleri bu yolla Türk Dili'nin gelişerek asırlar boyu yaşamasında öncülük etmişlerdir. Bektaşîlik hakikatte bir "Türklük ve kâmil insan olma yolu"dur. Bektaşîlerin Haydar Ercan'dan önceki "Dedebaba"sı olan Doç. Dr. Bedri Noyan'la yaptığımız röportajda şunları söylemiştir:

> "Bektaşîlk en başta Türklük ve kâmil insanlık yoludur. İyi insan olmak yoludur. Zaten, Bektaşîliğe girerken, yani "nasib" alırken, mürşidin yeni gelene verdiği telkin de bunu anlatmaktadır. Yalan, kibir, gurur ve benlik taslamak, haset, fesat, ahlâksızlık ve öldürmek gibi bütün kötü huy ve davranışlar "Eline, diline, beline sahip ol" diye özetlenerek men edilmiştir. Bu konuya verilebilecek bir başka örnek de Hacı Bektaş Velî'nin şu sözüdür: "Şeriatta bu senindir, bu benim. Tarikatta hem senindir, hem benim... Hakikatte ise ne senindir, ne benim." Bu sözden murat da dostluk, kardeşlik, birlik ve beraberlik ile karşılıksız yardım tavsiyesidir. Yunus Emre'nin "Sevelîm, sevilelim, dünya kimseye kalmaz" ifadesi de yine aynı olguyu anlatmaktadır. Allah'a varmayı âşkla, gönül yoluyla arayan Bektaşîlik, Türklük ile özdeşleşmiştir. Bektaşîlere göre de "Türkler dünyanın en şerefli, en temiz ahlâklı milletidir." Hazret-i Pir Hacı Bektaş Velî Anadolu'ya teşrif ettiği sıralarda devlet dili olarak Farsça'nın kullanılmasına karşı çıkmıştır. Hacı Bektaş Velî, bunalım içinde ve sıkıntılar içinde olan Türk Milleti'nin bütün fertlerine, Türklüklerinin yüceliğini ve şerafetini duyurmaya çalışmış, Türk Dili'nin yücelmesine gayret etmiştir. O dönemde devlet merkezi olan Konya'da resmî dil olarak Farsça kullunılırken ve Mevlâna gibi büyük bir şahsiyet bile eserlerini Farsça yazarken, bu uygulamaların karşısında Hacı Bektaş Velî, kendine bağlı ocaklarda "Türkmen kocası Yunus Emre" gibi sade Türkçe ile söyleyen hakikat erlerini yetiştirmiştir. Aynı dönemlerde, "Divanda, dergâhta, meydanda, mecliste, bargâhta, Türkçe'den başka bir dil konuşulmayacaktır" fermanını Karamanlı Mehmet Bey'e yazdıran da yine Hacı Bektaş Velî olmuştur.[85]

"Ele", bele" sahip olmayı amaç edinen Bektaşîler, doğal olarak "dile" de sahip çıkarak, sadece Bektaşîlere açık olan ve "muhabbet" denilen toplantılarda Allah'a yalvarışlarını, dualarını, namaz ve niyazlarını Türkçe yapmışlar ve günümüze kadar bu şekilde uygulayagelmişlerdir. İbadetlerinin önemli bir parçası sayılan müzikli nefes ve semahları da halk edebiyatımızın kültür malzemeleri olarak bugünlere ulaşmış ve bundan sonra da Bektaşîlerce "bu çerağ haşr'e dek yanıp yakılacaktır" denmiştir.

---

[84] Bektaşîler Yunus Emre'yi,"İmrenmek" fiilinden geldiği için "Yunus İMRE" biçiminde de söylerler. Kaynakça, (**K14**).

[85] Bu bilgi Bedri Noyan Dedebaba ile 1987 yılında evinde yaptığımız röportajdan alınmıştır.

HER SABAH GÜLŞENDE ÖTEN

(K_{24})

HER SABAH GÜLŞENDE ÖTEN
PÎRİM HACI BEKTAŞ VELİ
HER CANLARDA TENLERDE
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

GÜL CEMALİN AYET-İ NÛR
VERİR GÖNÜLLERE SÜRÛR
KAPINDA BENİ ETME DÛR
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

ZÜPDE-İ NESL-İ HAYDERSİN
ŞAFİ-İ RÛZ-İ MAHŞERSİN
EVLİYALARA SÜRÛRSUN
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

BAHÇELERİN KONCA GÜLÜ
SEVGİNLE GÖNÜLLER DOLU
SENSİN HAKK'IN KUDRET ELİ
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

ULULARDAN ULU GAYET
KERAMETİN Bİ NİHAYET
KULUNA EYLE İNAYET
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

ALİ KEMTERÎ BENDEDİR
MERHAMET ŞEFKAT SENDEDİR
SANA NİYAZIM CANDANDIR
PÎRİM HACI BEKTAŞ-I VELİ

Âşık Hasan Baba (Hasan Erbil)

Aşık Hasan Baba, Tekirdağ'ın Muratlı ilçesine bağlı Kaybelli Köyü'nde 1830 yılında doğmuş ve 120 yıl yaşamış; Şarköy ilçesine bağlı Eriklice Köyü'nde, 1950 yılında

ölmüştür. Hayatı çilelerle geçen Aşık Hasan Baba (Hasan Erbil), Trakya'nın bütün kasaba ve köylerini gezmiştir. Trakya'nın yetiştirdiği ender şahsiyetlerden biri olan Hasan Baba'nın, sağlığında bazı kerametler gösterdiğine inanılmaktıdar. Halk arasında oldukça şöhretli olan Hasan Baba, Trakya'nın Aşık Veysel'i olarak tanınmıştır. Varlığı bilinen pek çok nefesinden günümüze ulaşanlar pek azdır. Aşağıdaki nefeslerinden "Erenlerin Cemine...", çok kabul gören ve muhabbetlerde ev sahibinin hoş geldiniz nefesine karşılık misafirler tarafından söylenen nefeslerden biridir.

ERENLERİN CEMİNE SEFA GELDİK

(K7)

ERENLERİN CEMİNE
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK
KIRKLARIN SÜRDÜĞÜ DEME
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

ÜÇLER İLE KONUŞTUK
YEDİLERE KARIŞTIK
NESLİMİZE ERİŞTİK
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

NESLİMİZ ALİ ABA
YOLUNA CANLAR FEDA
BU GÜZEL MUHABBETE/ BU MUHABBET BU SEFA
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

(H)EY MUHİBB-İ HÂNEDAN / HER MUHİB BİR ANADAN
CÜMLEMİZ BUR(A)DA BİR CAN
BİZ BU HÂNEYE MİHMAN
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

DERVİŞ HASAN'IN KARI
MUHABBETTİR HER VARI
GÖRMEK İÇİN DİDÂRI
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

BİZ HİÇ KİMSEYE HOR BAKMAYIZ

(K_{24})

BİZ HİÇ KİMSEYE HOR BAKMAYIZ
DÜŞMAN DAHİ YÂRDIR BİZE
HİÇ KİMSEYE KİN TUTMAYIZ
BÖYLE EMİR VARDIR BİZE

ELİFDİR BİZİM TACIMIZ
BİR NOKTAYA BAĞLIYIZ
KESRETTEN ÇEKTİK ELİMİZ
CÜMLE ALEM BİRDİR BİZE

HAKK'TAN HİDAYET ERİŞTİ
NEFSİMİZ RUH İLE YARIŞTI
GÖNÜL YAR İLE BARIŞTI
GÖRÜNEN DİDÂRDIR BİZE

BU ENVAH HAKK'IN EZELİ
BU KUDRET HAS BAĞIN GÜLÜ
DÜNYA BİR BAHÇE MİSALİ
GÜLÜ KOKMAK VARDIR BİZE

ÂŞIK HASAN ÇIKMA YOLDAN
BÜLBÜL OL AYRILMA GÜLDEN
HAKKI ZİKREYLE GÖNÜLDEN
HAKK'I SEVMEK KÂRDIR BİZE

Aydınoğlu

Hayatı hakkında kesin bir bilgi bulunmayan Aydınoğlu'nun nefes defterlerinin bazılarında "Eydinoğlu" olarak kaydedilmiş nefesleri de mevcuttur. Bir duada ismi babasıyla birlikte geçen Aydınoğlu'nun babasının Kara Hasan olduğunu belirten duanın Aydınoğlu'na ait kısmı şöyledir: *"... Alçağını bekleyen Aydınoğlu elini kepçe edip kazan karıştırmış ondan isteyenler mahrum kalmaya, Babaları Kara Hasan Sultan, ondan da istiyenler mahrum kalmaya ..."* Bu duanın tamamı 'Yedinci Abdallar' (Yediler) duası olarak bilinmektedir. Burada, Aydınoğlu'dan örnek olarak onun aşağıdaki iki nefesini vermeyi uygun bulduk:

ERENLERİN EVLİYANIN YOLUNA
(K_{24})

ERENLERİN EVLİYANIN YOLUNA
ÂŞIK OLDUM ERDİM KUDRET SIRRINA
CENNETTEN ALDILAR SENİN YERİNİ
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

CENNETTEN ALINAN YERİN NURU VAR
GELEN DERVİŞLERDE KUDRET SIRRI VAR
GERÇEK ONİKİ İMAMLARIN ASLI VAR
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

ŞEYHLERİMİZ VAR ŞEYHLERİN ASLI
MÜRŞİDİM İHLASLI ALLAH'IN EHLİ
PEYGAMBERİMİZ NÜBÜVVET ŞAHI
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

İNDİM SEYREYLEDİM DOSTUM DURAĞI(N)
SEKİZ MELEK TUTAR ARŞIN DİREĞİ(N)
HESAPSIZ YANAR PÎRİN ÇIRAĞI
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

ÇAĞRIŞA BAĞRIŞA AŞTIK BALKANI
ALTINCIDA GÖRDÜK SEREZ HALKINI
YEDİNCİDE YÜZ SÜRDÜK PÎRE KALKINI (P)
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

ŞEHLERİN İÇİNDE SEREZ ŞEHİSİN
İSMİN ŞEH BEDREDDİN KADİM VERİRSİN
GERÇEK ONİKİ İMAMLARIN NURUSUN

GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

AYDINOĞLU YAKAR ÇIRAK UYARIR
VEYSEL KARAN(İ) EŞİĞİNE YÜZ SÜRER
ŞÜKÜR AYVAZ BABA'M MURADA ERER
GÜZELSİN SEN SEREZ ŞAHI GÜZELSİN
ŞE(Y)H BEDREDDİN SULTAN HÜ

Bektaş Erol (Yapıcı) Baba

Kırklareli'nin Çeşmekolu Köyü'nde 1920'de doğan Bektaş Erol Baba, halen sağdır. Şairin, Bulgaristan'ın Kaybılar (diğer adı ile Gaibler) Köyü'nden olan babası Velî oğlu Ali, 93 harbinden sonra Çeşmekolu'nu kuranlardan biridir. Annesi ise Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'ndeki Kitikler sülâlesinden Ayşen'dir.

Bektaş Erol Baba, zamanın üç yıllık ilkokulunu bitirmiştir. 1943 yılında askerlik dönüşü Kızılcıkdere'li Ahmet Vehbi Baba'dan, Karıncak Köyü'nden derviş Mustafa Dandin rehberliğinde nasip almış; 1968 yılında Turgutbey Köyü'nün Bektaşî babası olan Bektaş Kavas Baba'dan "Dervişlik erkânı" görmüştür. Mürşitlik icâzetini 1986 yılında Halife Cafer Tuncay Baba'dan alan Bektaş Erol Baba, şiirlerinde "Yapıcı Baba" mahlasını kullanmaktadır.

SİZE SIĞINDIM ERENLER
(K_{24})

SİZE SIĞINDIM ERENLER
KUDRET LOKMASI YİYENLER
İSTEMEDEN DEM VERENELER
ERKEN ÖLMÜŞ NE DİYEM

HAK CELİLİN FERMANINDA
UYANMAYAN ZAMANINDA
CENNET CEMALEN YANINDA
SIFIR KALMIŞ NE DİYEM

ÇİFT ANADAN DOĞMAYANLAR
DOĞRU RAHI BULMAYANLAR

HALKA YAKIN OLMAYANLAR
HAKK'A OLURMUŞ NE DİYEM

ADEM DENEN KÜÇÜK BEDEN
TÜM KÂİNATI SIR EDEN
KENDİ DEVESİNİ YEDEN
BÂKİ KALIRMIŞ NE DİYEM

DERVİŞ BEKTAŞ'IM ÂŞKIM VAR
HASRETİNLE EYLERİM ZÂR
BU DÜNYÜDÜ SAVMEYEN YÂR
HURİ SARARMIŞ NE DİYEM

Cafer Tuncay Halifebaba

1902 yılında, Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'nde doğan Cafer Tuncay, şair Ali Kemteri'nin oğludur. Annesinin adı ise Nakiye'dir. Hayatı boyunca çiftçilikle uğraşan Cafer Tuncay, 1925 yılında Ali Engin'in (Abdal Ahmet Baba'nın küçük oğlu) rehberliğinde Şaban Sırrı Baba'dan el tutup Bektaşî yolu erkanına girmiş; 1941 yılında da Velî İnal Baba'dan derviş olmuştur. Velî Baba da, Şaban Sırrı gibi medrese mezunudur. 1946 yılı başlarında Eyüp'lü Ali Özöz Halifebaba'dan mürşitlik icâzetnamesi alarak baba olan Cafer Tuncay uzun yıllar Trakya'da Bektaşîlik yolu erkânına hizmet etmiştir. Bugün Trakya'daki Bektaşî köylerinin hemen hemen hepsinde Cafer Tuncay Halifebaba'dan nasipli pek çok kişi yaşamaktadır.

Trakya'daki hizmetlerinden dolayı zamanın dedebabası Doç. Dr. Bedri Noyan tarafından kendisine Halifebaba Turgut Koca'nm rehberliğinde 15 Ağustos 1983 tarihinde hilâfetname verilerek halifebaba olan şair 1 Ağustos 1991 yılında Cumartesi günü Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL
(K_{24})
GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL
FERAHLADI DELİ GÖNÜL
AÇILDI TAZECE BİR GÜL
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

ÖTER BÜLBÜL MAHIM DİYE
İMAM ALİ GÂHIM DİYE
DİLİM SÖYLER ALİ'M DİYE
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

MÜMİN OLAN İKRAR VERİR
CÂN İLE CÂNÂNI BİLİR
ER OLAN NEFSİNİ BİLİR
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

CÂNDA CÂNÂNIMDIR ALİ
DİLDE MİHMANIMDIR ALİ
KEREM SENDEN ŞAHIM ALİ
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

CAFER BABA DİLE GELDİ
CÜMLEMİZİN YÜZÜ GÜLDÜ
SAKİDEN BİR DOLU GELDİ
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

Derviş Hasan Hüseyin Arslan

1937 yılında, Kırklareli'nin Kofçaz ilçesine bağlı Beyci Köyü'nde doğmuştur. Annesinin adı Hanife, babasının adı da Kamber'dir. 1952 yılında çok genç yaşta Halife Cafer Tuncay Baba'dan nasip alarak Bektaşî yolu erkânına girmiştir. 1991 yılında yine Tekirdağ'ının Kılavuzlu Köyü'nden Halife Halil Tiryaki Baba'dan 23. 11. 1991 tarihinde Dervişlik almıştır. Şiirlerinde "Kul Hasan Hüseyin" mahlasını kullanan şair halen sağdır ve Kırklareli'de ticaretle uğraşmaktadır.

BUGÜN BİZE MİHMAN GELDİ
(K_{24})

BUGÜN BİZE MİHMAN GELDİ
HANEMİZİ ŞEN EYLEDİ
BİZİM GÜLER YÜZÜMÜZÜ
CANLAR SEYRAN EYLEDİ

SEVDİĞİMİZ CANLAR GELDİ
CÂNI CÂNÂNI GİZLEDİ
CÂNLARIN GÜZEL YÜZLERİ
BİZLERİ SEYRAN EYLEDİ

KUL HASAN HÜSEYİN SİZLE
CANLARIN MUHABBETİYLE
ARİFLERİN SOHBETİYLE
BİZLERİ HAYRAN EYLEDİ

Hüseyin Çakır

1958 yılında Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinin Devletliağaç Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Ali Rıza, annesinin adı ise Hatice'dir. İlkokul mezunu olup evli ve iki çocuk babasıdır. 1976 yılında, köyünden ayrılarak Kırklareli'ne yerleşmiştir. 1996 yılına kadar bir inşaat şirketinde iş makinesi operatörü olarak çalışan Hüseyin Çakır 24 Ocak 1994 yılında Kılavuzlu Köyü'nden Halife Halil Tiryaki Baba'dan nasip alarak Bektaşîliğe girmiştir. Halen sağdır ve "Hüseyin" mahlası ile hece vezninde tasavvufî şiirler yazmaktadır.

ÇİVİ İLE YAZI YAZDIK TAŞLARA
(K_{24})

ÇİVİ İLE YAZI YAZDIK TAŞLARA
METE İLE OK SAVURDUK KUŞLARA
ELİF TACI KÜLAH ETTİK BAŞLARA
ÖTÜKEN'DE YASEF İLE KONUŞTUK

OĞUZ'UN ŞAMANİST BÜYÜSÜYLE
DEDE KORKUT'UN GAZA TÜRKÜSÜYLE
TÜRKİSTAN'DAN OL AHMET YESEVİ'YLE
BİZ HAZRET-İ ŞAH ALİ'YLE BULUŞTUK

ŞAHIM ALİ ABA'YLA BULUŞALI
OLDUK YEZİT KAVMİ İLE KAVGALI
KENDİMİZE SORDUK TÜRKMEN NERELİ
HÜNKÂRLA KARAHÖYÜK'TE BULUŞTUK

GÜVERCİNDİK KARADUTLA BESLENDİK
UYUR İKEN UYARDILAR İRKİLDİK
GELDİK KAYSERİ'DE BİRAZ EYLENDİK
RUMELİ'DE KIZIL DELİ SAYILDIK

BEŞYÜZ YILDIR BİZ BURADA OTURDUK
KELÂM DUYDUK, YAZI YAZDIK OKUDUK
BEDREDDİN'İ DELİORMAN'DA BULDUK
GÖNÜLCE BİZ BEDREDDİNÎ BİLİNDİK

OĞUZ İDİK BURALARA GELİRKEN
AMUCA OLDUK BALKAN'DA BEKLERKEN
KUŞAK İLE KARA ABA GİYERKEN
GÜL AÇMIŞTI, KIRMIZIYA KAPILDIK

MEN **HÜSEYİN** GİDERİM BU ALEMDEN
BU SÖZLER DÖKÜLDÜ GÖNÜL DİLİMDEN
ANLAYAN ANLAR BENİM HALİMDEN
EHL - İ BEYT'Lİ BİR CEZBEYE KAPILDIK

Mehmet Adem Solak (K24)

1937 yılında Kırklaeli'nin Kızılcıkdere Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Enver, annesinin adı Ayşe'dir. Şair kökenli bir aileden gelmektedir. Nitekim dedeleri Ahmet Vehbi Solak ve Mehmet Fahri Yavaş da, kendi alanlarında başarılı olmuş iki şairdir. İlkokul'u Kızılcıkdere Köyü'nde, lise tahsilini Kırklareli'de bitirmiş, tahsilini Gazi Eğitim Ensütüsü ve Eğitim Fakültesi'nde tamamlamıştır. Eğitimci şair, 1966 yılında Tercüman gazetesinin şiir yarışmasında birinci olmuştur. Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinin bir bölümünü 'İçimde Yeşeren Bahar' (1958) adlı kitabında toplamıştır.

Mehmet Fahri Yavaş Baba

1873 yılında, Bulgaristan'da Burgaz'a bağlı Belören Köyü'nde doğmuş; 1938 yılında, 65 yaşında iken Kırklareli'nin Kızılcıkdere Köyü'nde vefat etmiştir. Medrese eğitimi görmüştür. Çok genç yaşında , Ariz (Aris) Baba Köyü'nden Tevfik Bey Baba'dan el alarak Bektaşî yolu erkânına girmiştir. Babalık icâzetini kimden aldığı ise kesin olarak

bilinmemektedir. Vahit Lütfi Salcı ile beraber folklor ve edebiyat alanlarında halk evinde çalışmalara giren Fahri Yavaş'ın torunları günümüzde "Baş" soyadını almışlardır.

Fahri Yavaş Baba'nın Kızılcıkdere Köyü'nü kuranlar arasında olduğu bilinmektedir.

Muhittin Kayrak (Dertli Garip)

1928 yılında, Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Mehmet, anasının adı Zeliha'dır. 1956 yılında Halife Cafer Baba'dan, Derviş Hüseyin Edibali rehberliğinde Bektaşî yolu erkânına girmiştir. Şiirlerini genelde "Dertli Garip" mahlası ile yazmaktadır. Bir ara yazdığı şiirleri beğenmeyip yaktığı için, nefeslerinin sayısı tam olarak bilinmemektedir.

DÜNYA BENİM DEYUP ZENGİNLİK SATAN
(K_{24})

DÜNYA BENİM DEYUP ZENGİNLİK SATAN
HELÂL EKMEĞİNE HARAMLAR KATAN
SONRADAN SONRAYA BEYLİĞE YETEN
PÎRİMİN YOLUNDA SAYILMAZ ZATEN

EY BENİM SEVDİĞİM NAZLI DİLBERİM
BEN BU HALİMİ KİME ARZ EDEYİM
GÖNLÜM SENSİZ İKEN NERE GİDEYİM
ERENLER YOLUNDA BEN DE GÜLEYİM

SEVDİĞİM SENİNLE NERE GİDELİM
ŞU YALAN DÜNYADA KONUP GÖÇELİM
PÎRİMİN ELİNDEN BİR DEM İÇELİM
MUHABBET ÂŞKIYLA YANIP GEÇELİM

DERTLİ GARİP BU SANA BİR DERS OLSUN
ERENLER YOLUN HEP MEKÂNIN OLSUN
PÎRİN HİMMETİYLE BÂDELER DOLSUN
İÇEN KARDEŞLERE NÛR ÎMAN OLSUN

Mustafa Güvener (Gablı)

Korklareli'nde merkeze bağlı Çeşmekoku Köyü'nde doğan Mustafa Güvener'in mürşidi Ahmet Vehbi Solak, rehberi de Karıncak Köyü'nden Mustafa Dandin Baba'dır. Annesinin adı Ayşe, babasının adının Ahmet olduğu bilinen Mustafa Güvener 1934 -1935 yılı'nda nasip alarak Bektaşîliğe intisab etmiştir.

Pınarhisar'ın Yancıklar Köyü okulunda bir müddet eğitmen olarak çalışan Güvener'in mezarı Çeşmekolu Köyü kabristanlığındadır. Şiirlerini "Mustafa" mahlası ile yazmıştır.

AMAN ERENLERİM LÜTFET İHSÂNIN

(K_{24})

AMAN ERENLERİM LÜTFET İHSÂNIN
SANA YÜZ SÜRMEĞE GELDİM BU GECE
GÖNLÜM BAĞLADIM HUZUR-U PÎRE
CANIM HAKK'A KURBAN OLSUN SANA BU GECE

BU GECE ÂŞIKA VER MURADINI
BU GECE AF EYLE KUSURLARINI
BU GECE İHSÂN ET ŞEFAATINI
CANIM HAKK'A KURBAN OLSUN SANA BU GECE

BAK HASTA KULLARIN DEVANA MUHTAÇ
DERTLİLERİN SENDEN BULURLAR İLAÇ
BU GECE ŞEFAAT KAPILARINI AÇ
CÜMLEMİZE İHSÂN EYLE BU GECE

ZAYIF KULLARININ HALİ YAMANDIR
ELİ ELİME DÜŞKÜNLERİ KALDIR
HEPİMİZİN HALİ SANA ÂYANDIR
YALVARAN MAHRUM KALMAYA BU GECE

KİMİNİN SEVİNCİ GÖKLERE ÇIKAR
KİMİNİN AĞLAMASI YÜREKLER YAKAR
SENİN İHSÂNINA BAĞLI ÜMİTLER
AĞLAYAN KULUNU GÜLDÜR BU GECE

NE MÜMKÜN MİHNETİ EKSİN **MUSTAFA**
GÖNLÜMÜ BAĞLADIM GELDİM MEYDANA
SÂKİ SUN BİZE DOLU PEYMÂNE
BÎKESTLERE MERHAMET ET BU GECE

ULU MEYDANIN SADIK TALİBLERİ
(K_{24})

ULU MEYDANIN SADIK TALİBLERİ
YALVAR MURADINI DİLE ALLAH'TAN
ÜZÜLME BULUR SIDK İLE BAĞLANAN
NE İSTERSEN VERİR NEBİYULLAH'TAN

HALİMİZ ONLARA HER DEM ÂYANDIR
UYUMA AÇ CAN GÖZÜNÜ UYANDIR
YALVARMAK KULUN, VERMEK ALLAH'INDIR
DİLE MURADINI İSTE PÎRİNDEN

ERENLERİN HİZMETİNDEN YORULMA
ÇIKAR BENLİĞİNİ KİBİRLİ OLMA
TANI BÜYÜĞÜ, HOŞ TUT HATIRINI
KORKMA MURADINI İSTE ALLAH'TAN

SENDEN KÜÇÜĞÜNÜ SEV CANLA BAŞLA
BÜYÜĞE HÜRMET ET HİZMETTEN YILMA
ERENLERİ HATIRINDAN ÇIKARMA
MURADINI ALIRSIN KERİM ALLAH'TAN

BUDUR NASİHATIM **MUSTAFA** SANA
ERENLER MEYİNİ İÇ KANA KANA
ERENLERİN HİMMETİNDEN AYRILMA
SEN DE AL MURADIN NEBİYULLAH'TAN

Şaban Sırrı Baba

Şaban Sırrı 1865 yılında Bulgaristan'ın güneyindeki Eski Zağra'ya (Stara Zagora) bağlı Kızanlık (Kazanlık) Yenişarköy'de (Gorno Nova Selo) doğmuştur. Medrese tahsili görmüş, üç yıl İstanbul'da Eyüp Sultan camiinde, iki yıl da Tekirdağ'daki Orta Cami'de imamlık yapmıştır. 1890 yılı başlarında Hisar'lı Mahmut Baba'dan, Bektaşîliğe intisab eden Sırrı Baba, Tekirdağ'da kaldığı yıllarda bir ara müftü vekilliğinde bulunmuştur. Zamanın belediye başkanı Hasan Cemalî Baba ile yakın dostlukları oluşmuştur. 1905 yılında Merdivenköy dergâhı postnişini Mehmet Ali Hilmi DEDEBABA'dan Muharrem ayının ilk cuması, Babalık icâzeti alarak Mürşit olmuştur. Geleneğe uyarak yağlı güreşler yapan ve babasının isteği üzerine Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'ne yerleşen Şaban Sırrı, vefatına kadar burada kalarak çiftçilikle uğraşmıştır. Nefeslerini "Sırrı" mahlası ile yazmış; 24 yıl Mürşitlik yapmıştır. 1929 yılında Kılavuzlu Köyü'nde vefat ettiğinde babasını adı ile anılan aile kabristanlığına defnedilmiştir. Çok güzel bir sesinin olduğu sağlığında muhabbetine katılanlar tarafından söylenmektedir. Halk arasında ise Şaban Efendi olarak tanınmıştır.

HAMDÜLİLLAH DİLDE VERDİĞİM MUSTAFA
NUR-İ HÜDA
(K_{24})

HAMDÜLİLLAH DİLDE VERDİĞİM MUSTAFA NUR-İ HÜDA
NUR-I VİLÂYET KEREM KÂNI OL ALİ'YEL MÜRTEZA
İLİMDEN NECAT İLE ŞAHIM HÜSEYNİ HULK RIZA
YETİŞ İMDÂDIMA ŞAHIM HÜSEYİN - İ KERBELÂ

HER NE Kİ HAKK'TAN GELİR TAKDİR-İ HÜKM-Ü KAZA
RAZIYIZ SULTANIMIZ VAR ŞAH HÜSEYİN KERBELÂ
LÜTFİ İNAYET METİN-İ ŞAH ALİ ZEYNEL ABA
EHL-İ FAKRIN DESTEGİRİM ŞAHIM MUSA-YI RIZA

ŞAH TAKİ VE BA NAKİ'NİN ASKERİ SAHİB-İ BA
HER NE Kİ HAKK'TAN GELİR TAKDİR-İ HÜKM-Ü KAZA
RAZIYIZ SULTANIMIZ VAR ŞAH HÜSEYİN KERBELÂ
MEHDİ SAHİB-İ ZAMAN OL DERTLERE DEVA

ÇARDA-Yİ MASUM-U PAK VİRE DİLLERE ÇİLE
PÎRİM HACI BEKTAŞ VELÎ İDE MÜŞKÜLLERİ KÜŞA
BUNLARIN RÂHINA **SIRRI** CAN BAŞ İLE FEDA
RAZIYIZ SULTANIMIZDIR ŞAH HÜSEYİN KERBELÂ

Şerif Bodur

1935 yılında, Topçular Köyü'nde doğmuştur. İlkokulu köyünde okumuş, kendi kendini yetiştirmiştir. Bektaşîliğe Halife Cafer Baba'dan nasip alarak girmiştir. Halen sağdır ve çiftçilikle uğraşmaktadır.

AL YEŞİL SANCAĞI ALMIŞ ELİNE
(K_{24})

AL YEŞİL SANCAĞI ALMIŞ ELİNE
VARDIR NİŞANESİ TOPÇU BABA'NIN
DESTUR DEYİP GELMİŞ KIRKLARELİ'NE
VARDIR NİŞANESİ TOPÇU BABA'NIN

RUM'A GEÇTİĞİNİ HALKA DUYURMUŞ
TOPÇULAR KÖYÜ'NDE DERGÂHIN KURMUŞ
KAZANLAR KAYNATIP CANLAR DOYURMUŞ
VARDIR NİŞANESİ TOPÇU BABA'NIN

MAKAMI BİLİNİR EZELDEN BERİ
BU BELDEDE YATAR KIRKLARDAN BİRİ
ASLINI SORARSAN HORASAN ERİ
VARDIR NİŞANESİ TOPÇU BABA'NIN

EY **ŞERİF** BU HALE ŞAŞANLAR ÇOKTUR
YALAN GIYBET ÜZRE KOŞANLAR ÇOKTUR
AŞKIN OCAĞINDA PİŞENLER ÇOKTUR
VARDIR NİŞANESİ TOPÇU BABA'NIN

Yaşar Yaşa (Dertli Yaşar)

1917 yılında, Kırklareli'nin Devletliağaç Köyü'nde doğmuştur. İlkokulu köyünde okumuş; çiftçilikle ve hayvancılık ile uğraşmıştır. Çevrede "Dertli Yaşar" olarak tanınan Yaşar Yaşa, şiirlerini de bu mahlasla söylemektedir. Kırklareli'nde öğretmenliğim esnasında kendisinden ezgisiyle birlikte kaydettiğim bir Kırklareli güzellemesi şöyledir:

(K18)

KIRKLARELİ KIRKLARELİ
SEVDİK SENİ BİZ EZELİ
BİZ ONLARA DEDİK BELÎ
NE GÜZELDİR KIRKLARELİ
BİZ ONLARA DEDİK BELÎ

KIRKLAR YATAR YAYLASINDA
ONLAR KUDRET AYNASINDA
DERTLİ AŞIKLAR ARASINDA
NE GÜZELDİR KIRKLARELİ
BİZ ONLARA DEDİK BELÎ

DERESİNDEN SULAR ÇAYLER
DERTLİ ÂŞIK BÖYLE SÖYLER
KUDRETİNDEN EL HAMD SUNAR
NE GÜZELDİR KIRKLARELİ
BİZ ONLARA DEDİK BELÎ

ÇARŞAMBADAN OLUR PAZAR
DERTLİ YAŞAR BÖYLE YAZAR
DELİ DİVANEDİR GEZER
NE GÜZELDİR KIRKLARELİ
BİZ ONLARA DEDİK BELÎ

II- TRAKYA'DA TASAVVUFÎ HALK MÜZİĞİ

Geleneksel bir müzik türü olan tasavvufî halk müziği ürünlerinin en en başında yer alan "nefesler", genellikle bir oktavlık ses genişliği içinde seyir eden basit melodilerden oluşabilmektedir. Trakya'dan tespit ettiğimiz örneklerde de olduğu gibi bazen bir oktavı aşan; dizi ve tartım yönünden çeşitlilik, zenginlik gösteren örneklere de rastlanılmaktadır. Sipsi, mey, zurna, kemane gibi halk müziği çalgıları bu müzik türünde yer almamıştır. Bunun nedenlerini şu şekilde açıklamak mümkündür: Öncelikle bir ibadet biçimi olan "Ayin-i Cem"lerde asıl amaç müzik yapmak ve eğlenmek olmayıp, birlik ve beraberlik içinde Hakka yaklaşmak; Allah, Resulullah ve ehl-i beyt'in sevgisini kazanmak üzere erkân ve adabı içinde nefes söyleyip semah etmek... Ayin-i Cem erkânlarında insan sesi ve sözü (doğal olarak) daima ön plândadır. Atalarımızın yadigârı olan "kopuz"un Anadolu'daki ve Rumeli'deki devamı olan "bağlama" meydanlarda daima yer almıştır. Orta Asya'da şaman geleneklerinde varlığını sürdüren kopuz, Anadolu'ya ve Balkanlara gelirken, şamanların yerine Alevi dedelerinin, Bektaşî canlarının dizlerinde yer alarak Ayin-i Cem meydanlarına girebilmiştir. Diğer halk sazlarının bu meydanlara giremeyişlerinin en makul sebeplerinden biri, bu olmalıdır.

Trakya'da Seyyid Ali Sultan kolu olarak bilinen Edirne civarı köy Bektaşîleri, geleneklerine uygun olarak "zakir" adı verilen ve bağlama çalıp nefes söyleyen en az iki kişiyi muhabbetlerinde mutlaka bulundurmaktadırlar. Kırklareli ve Tekirdağ'ın Bektaşî köylerinde de durum aynı olup, bağlama çalan kişiler meydanlarda babaların ve dedelerin hemen yanı başmda yer almakta; bu kişilere çok değer verilmektedir. Anadolu'da yaygınlaşma eğilimi gösteren, kısa saplı ve "çöğür" tabir edilen bağlama tipi yerine, Trakya Bektaşî meydanlarında Rumeli'li Tanburacı Osman Pehlivan ve Kırklareli'li Tanburacı Âşık Ali'nin çaldıkları tanburalara benzer yapıdaki uzun saplı bağlamalar kullanılmaktadır. Halen Kırklareli'ne bağlı Terzidere'li Âşık Hasan Usluâşık'ın; Kırklareli'li Bektaşî dervişi Hasan Hüseyin Arslan'ın; Edirne'ye bağlı Musulca Köyü'nde meskûn Bektaşî zâkirlerinden Mustafa Çetin, İlhan Demiralay, Mustafa Koç, Hasan Kaçar ve daha bir çoğunun kullandıkları bağlamalar, Türk Halk Müziği'nde kullanılan geleneksel uzun saplı bağlamalardır.

Kısa saplı bağlamaların Trakya bölgesi tasavvufî halk müziğinde pek kullanılmamasının bizce en önemli nedeni, Anadolu'lu âşıklarının deyişlerde kullandıkları âşık tarzı tabir edilen ve Âşık Veysel Şatıroğlu ile adeta kalıplaşan deyiş ezgilerinin dar çerçevesine -sekileme ezgi stilinde olduğu gibi- karşılık Trakya nefeslerinin ezgi yapısındaki zenginlik ve dizi çeşitliliğidir. Bu ezgileri uzun saplı bağlamalarla yöreye ait tavırla icra etmek çok daha kolaydır.

Aşağıda da görüleceği üzere tasavvufî şiirlerin bazılarında "saz" veya "saz çalmak" ifadeleri de yer almaktadır:

HÜSNÜ BABA EYLER CANDAN NİYÂZI
DEM SUNSUN SÂKÎLER KILSINLAR BAZI
OKUNSUN NEFESLER ÇALSINLAR *SAZI*
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

Bu konuda bir başka örneği de şair Sulhî'den verelim:

HAKK'TAN BİZE HER DEM HİDÂYET OLUR
MUHAMMED ALÎ'DEN İNÂYET OLUR
SAZ ÇALSAK ALLAH'A İBADET OLUR
DAVUD PEYGAMBER'DEN REBÂBIMIZ VAR

Tasavvufî Halk Edebiyatı Türk Halk Edebiyatı'nın bir dalı olduğu gibi, Tasavvufî Halk Müziği de Türk Halk Müziği'nin bir dalıdır. Türk Halk Müziği genel bir kavram olarak müzik tasnifinde yer alırken tasavvuf konulu şiirlerden oluşan ve mahallî müzikten etkilenen tür de Tasavvufî halk müziği olarak adlandırılmaktadır.

Türk Halk Müziği'nde "türkü" ne kadar yaygın bir tür ise Tasavvufî Halk Müziği'nde "nefes" de o kadar yaygındır. Halk şiiri olarak türkülerin yapısı ile nefeslerin yapısı arasında büyük bir benzerlik mevcuttur. Hemen hemen bütün türkülerde söz ve müzik unsuru anonimdir. Buna karşılık nefes olarak bilinen şiirlerinin yaratıcıları belli olup en son dörtlükte (şah beyitinde) mahlasının veya isminin geçmesi, en belirgin farklılık olarak göze çarpar.

Hem türkülerin hem de nefeslerin müziği anonim olup, yaratıcıları bilinmemektedir. Ayrıca bazı eserler, Türk Sanat Müziği (TSM) ile Türk Halk Müziği (THM) arasında bir köprü vazifesi görmektedirler. Tıpkı klâsik Rumeli türkülerinin TSM örneklerine yakınlığı gibi...

Hacı Bektaş Velî'nin feyizli pınarından yetişerek, millî kültürün halka anlatılabilmesi için eğitilmiş ozanlar çok defa elde saz, başta külâh, köy köy, kent kent dolaşıp halkı etkilemekteydiler. Halk da kendi konuştuğu dille, dinî ve sosyal sıkıntılarını dile getiren bu dervişleri, Arap ve Fars dilleriyle konuşan zâhirî bilginlere ve onların öğretim biçimlerine tercih ediyordu. Bunların en önemlisi de Anadolu'da halkın bağrından çıkarak Türkçe tasavvufî şiirler söyleyen Yunus Emre'dir. Yunus'un içten ve duygulu sözleri, Türk

insanını çok derinden etkilemiştir. Bir şiirinde O da zamanında yaygın olan ve Türklerin en köklü sazlarından "kopuz" için bir şiirinde şunları söylemiştir:

BEN ORUÇ NAMAZ İÇÜN
SÜCÜ İÇDÜM ESİRDÜM
TESBİH-Ü SECCADEYÇÜN
DİNLEDİM ÇEŞTE *KOBUZ*

Yunus'un ardından Kaygusuz'lar, Sait Emre'ler birbirini düzenli bir biçimde izlemişlerdir. Bunlar millî vezni kullanarak, çok sade bir dille şiirler söylemmişler; halk da kendi diliyle söylenen bu şiirleri candan benimsemiştir. Giderek bu tür şiirlerin yer aldığı edebiyat içinde farklı bir şiir tipi meydana gelmiş ve genel olarak "nefes" adıyla anılır olmuşlardır. Bunların nefes diye adlandırması, "*Enfas'ül şuara miftah'ül cenne*" (Şairlerin nefesleri, cennetin anahtarıdır...) anlamındaki onurlu hadisin ruhuna ve özüne oldukça uygundur. Tanbura sazını ve yapıldığı ağacı konu eden bir nefes Trakya'da yaygın olup aynı zamanda semah nefesleri arasında yer almaktadır:

ÖT BENİM SARI TANBURAM
SENİN ASLIN AĞAÇTANDIR
AĞAÇ DERSEM (ŞAH) GÖNÜLLENME
KIRMIZI GÜL AĞAÇTANDIR

ALİ FATİME'NİN YARİ
ALİ ÇEKTİ ZÜLFÜKÂRI
DÜLDÜL ATININ EĞERİ
O DA YİNE AĞAÇTANDIR

ALİ GİTTİ HAKKA YETTİ
ZÜLFÜKÂRI DERYA YUTTU
SADİ VAKKAS BİR OK ATTI
O DA YİNE AĞAÇTANDIR

Bir tasavvuf okulu olan Bektaşîlik içinde yaşayan bu şiirler zamanla Anadolu'dan Balkanlara doğru giderken, coğrafî konumu itibarıyla Trakya Bölgesi bir köprü görevi üstlenmiştir. Trakya'da belli ezgilerle icra edilen bu şiirlerin müziği de "Tasavvufî Halk Müziği"nin "Trakya stili"ni oluşturmuştur.

III- TRAKYA BÖLGESİ NEFESLERİNİN TASNİFİ

Nefesler, çeşitli amaçlara göre çeşitli biçimlerde tasnif edilebilirler. Örneğin, Abdülbaki Gölpınarlı bir eserinde, nefesleri konularına göre tasnif yoluna gitmiştir.[87] Bize göre en mantıklı olanı; a) Konularına göre b) Müzik (usul - ezgi) yapısına göre olmak üzere temelde iki genel tasniftir. Çünkü bu iki genel kavram nefeslerin vazgeçilemez iki önemli yönünü oluşturur.

A- KONULARINA GÖRE TASNİF

Nefeslerde genel olarak işlenen konular şunlardır: Allah sevgisi ve O'na korku yerine kutsal sevgiyle yaklaşma; kutsal sevgiden (Hubb-i zati) evrenin yaratılması için Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin vücuda gelmesi; kutsal sevgi gereği Allah - Muhammed - Ali gerçeğinin bir bütün oluşu ve bu sevgiden birinin eksikliğiyle, insanın bayağılaşması, bu sevgi bölünmedikçe insanın yüceleceği; kutsala yaklaşmak için insanoğlunun bütün kirlerden ve lekelerden arınması gerektiği; Ehl-i beytin arı ve arıtıcı olması nedeniyle, insanın masum olan "oniki imam"a bağlanması gereği; insanın Tanrı gerçeğini bulabilmesinin ancak, kâmil bir insan'ın eğitimiyle olabileceği; üçler, beşler, yediler, kırklar diye tanımlanan "gaip erenleri"nin ilâhi tasarruf için görevlendirilmiş olduğu inancı; şehitler katarının başı, Imam Hüseyin ve O'nun kişiliğinde bütün şehitler için yas tutma ve ağıtlarla anma, gözyaşlarıyla yasını yenileme, kan dökücü zalimleri lânetleme, yalancı ve çıkarcıları kınama; vahded-i vücûdu, yani varlığın birliğini anlama; nokta ve harflerdeki sırlara vakıf olma; Allah dostları olan evliyâya saygı göstermenin müslümanlık gereği olduğu, bu velîlerin olağanüstü hayat hikayelerini dile getirme; Hacı Bektaş Velî"nin İmam Ali ile özdeşleşmesi; peygamber ailesinin üstün nitelikleri ve Kur'an ile ikiz olması dolayısıyla, peygamber ailesinin Kur'an ailesi olduğu; öz'ün zatın, niteliklerin sıfatın ve ef'alin birliğini akıl ve duygu aleminde idrak etme; her canlının tekrar Allah'a döneceği; Allah'ın gerçek sevgili olduğu ve yolun, yöntem, töre ve faktörlerinin tanıtılması ve öğretilmesi.

1- Düvazlar (Dü-Vaz)

"Düvaz" kelimesi Farsça'da oniki (12) manasındadır. Bektaşîliğin en önemli formel sayılarından biri olan ve Oniki İmama, 12 hizmet ve 12 posta istinâden kullanılan oniki sayısı; düvaz anlamıyla sadece Oniki İmama övgü veya bu imamların isimlerinin sırayla

---

87 Abdülbaki Gölpınarlı, *Alevî - Bektaşî Nefesleri* , Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963, s. 8.

zikredildiği nefesler için kullanılır. Anadolu'da halk arasında bu nefeslere "Düvaz İmam", "Düvazdeh İmam" ya da kısaca "Düvazdeh" denir. Trakya Bektaşî meydanlarında okunan nefeslerin bir bölümünü bunlar oluşturur. Aşağıda örneklerini verdiğimiz nefesler bu tip nefeslerdendir:

MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER

(K7)

MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER
YORULUP YOLLARDA KALMAZ İNŞALLAH
İMAM-I HASAN'IN YÜZÜNÜ GÖRENLER
HÜSEYİN'DEN MAHRUM OLMAZ İNŞALLAH

ZEYNEL ABİDİN'DEN BİR DOLU İÇEN
MUHAMMED BAKIR'DAN KAYNAYIP COŞAN
İZNİYLE İMAM CAFER'E ULAŞAN
BUNDAN ÖZGE YOLA SAPMAZ İNŞALLAH

MUSAYI KÂZIMDAN GELEN ERENLER
CAN BAŞ FEDA EDİP DÎDAR GÖRENLER
İMAM-I RIZA'YA ZAHİR VERENLER
DÎVANDA ŞEFÂAT BULMAZ İNŞAALLAH

BİR GÜN OLUR OKUTURLAR DEFTERİ
ŞAH OĞLUNUN BELİNDEDİR TEBERİ
UYANIRSA TAKİ NAKİ ASKERÎ
AÇILAN GÜLÜMÜZ SOLMAZ İNŞALLAH
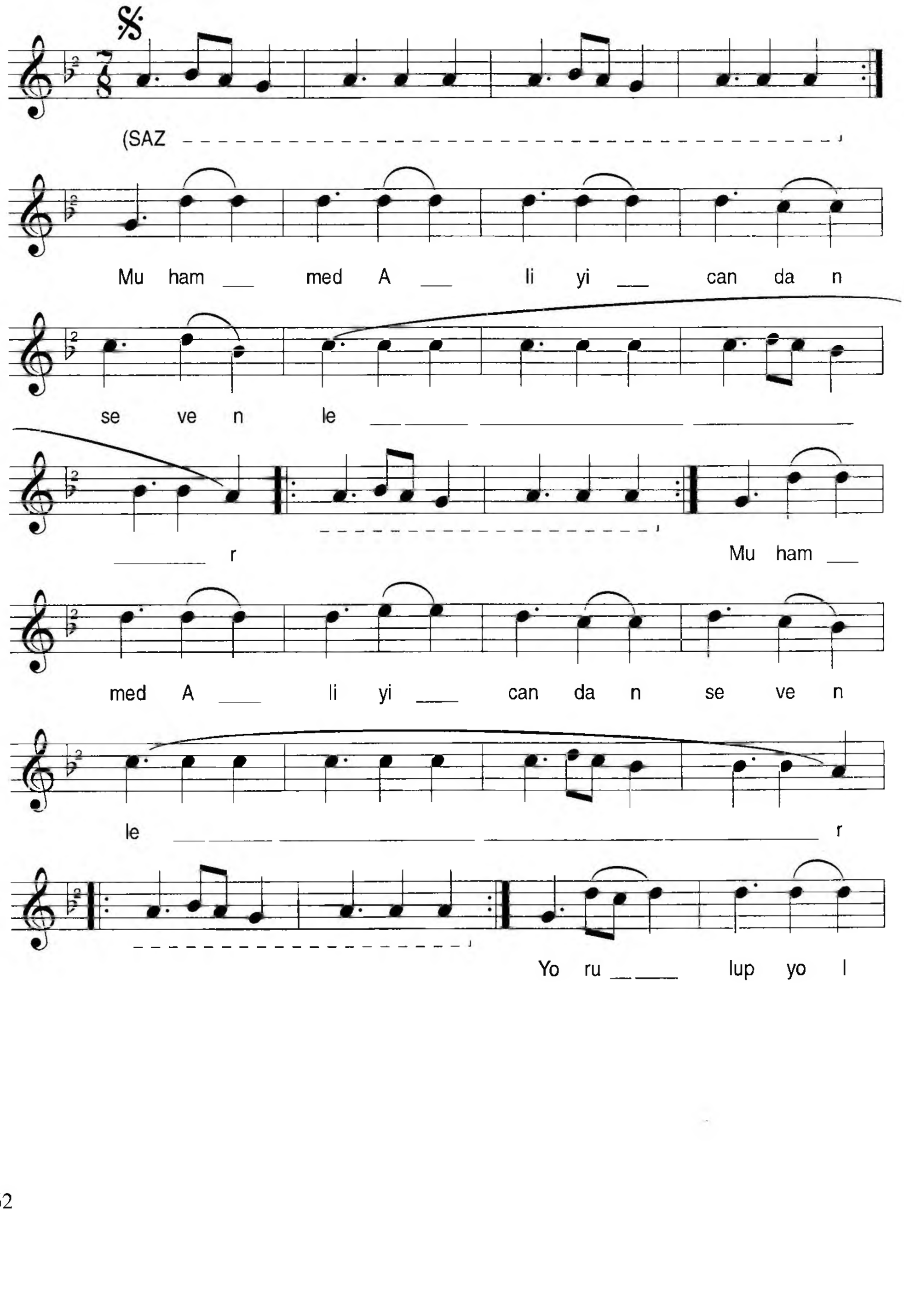
ŞAH HATAYİ'M BU İŞ BİR GÜN BİTER E
ÖZÜNÜ KATAGOR ULU KATARA
MEHDİ ŞAVKI BU CİHANI TUTAR A
ŞAH OĞLUNA SİTEM OLMAZ İNŞALLAH

M-69081-153-6
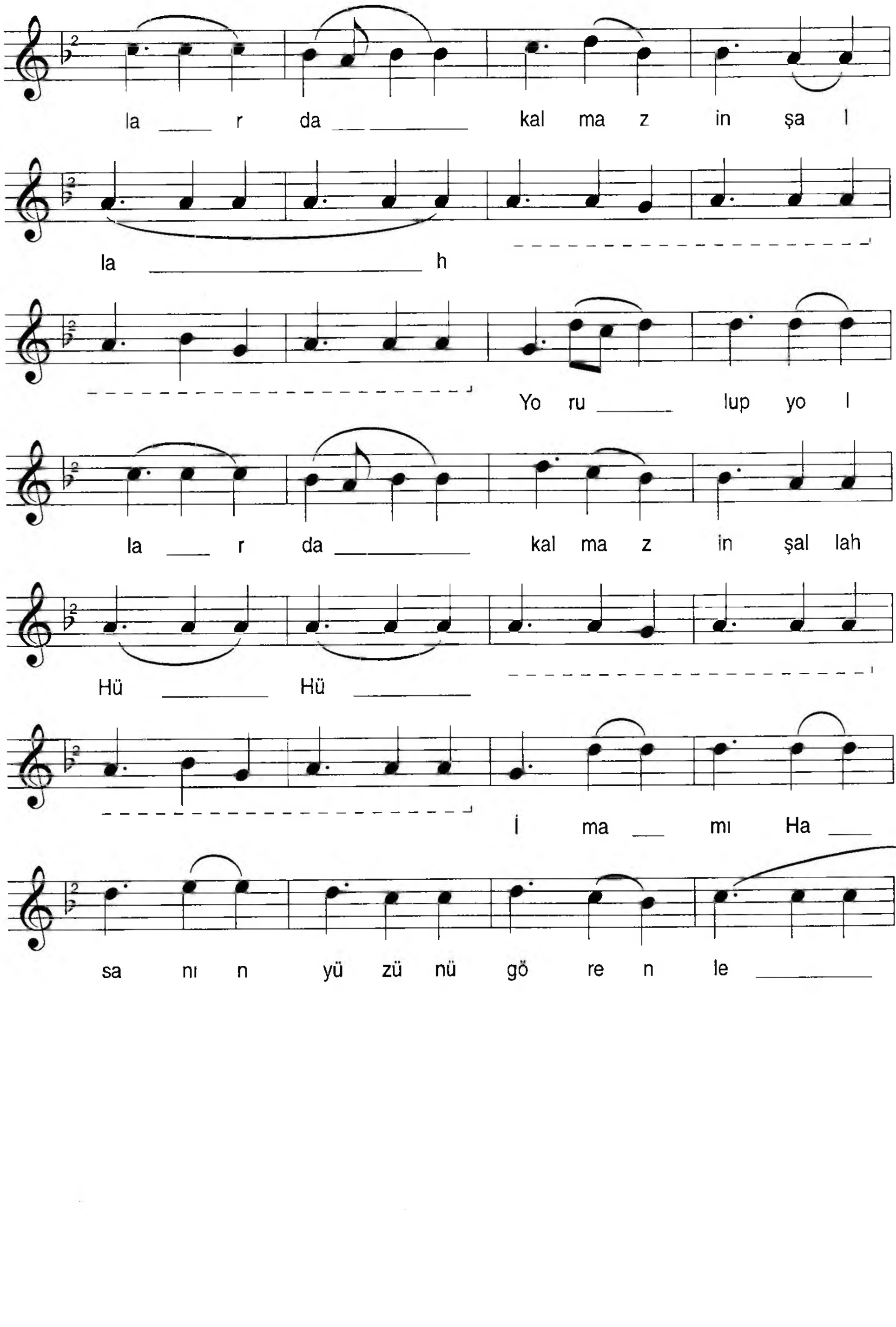
MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER

Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan Usluaşık
B: ST-7 /14

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER
-2-



MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER
-3-

r

İ ma ___ mı Ha ___ sa nı n

yü zü nü gö re n le ___

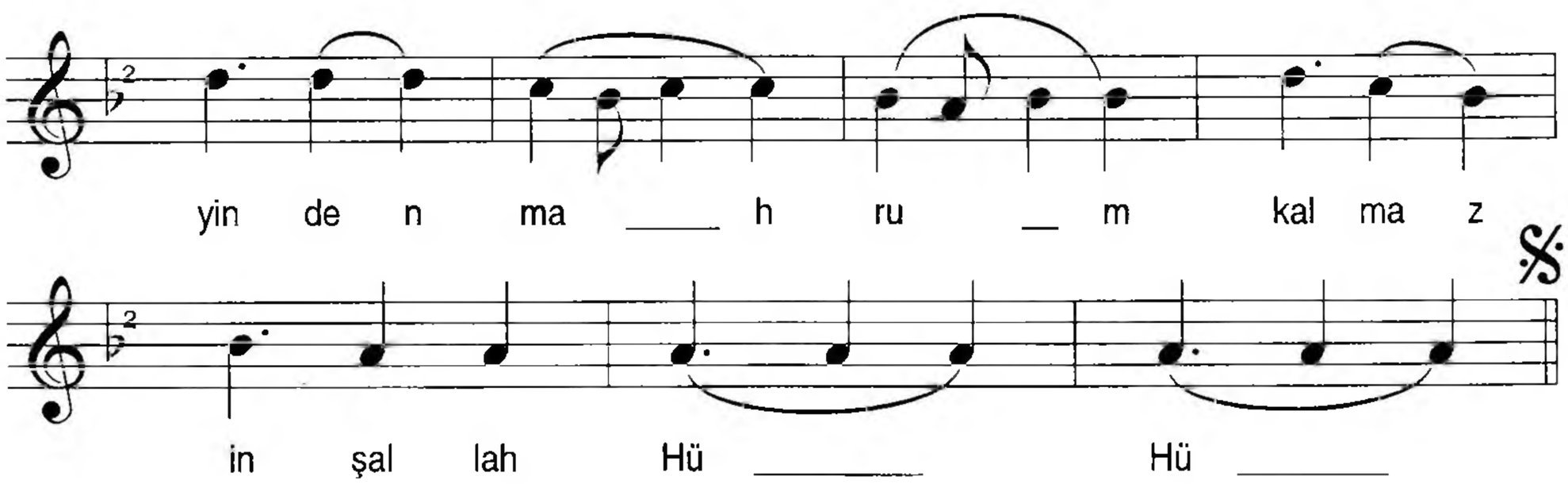
___ r

Hü se ___

yin de n mah ___ ___ ru ___ ___ m ol ma z

in şa l la ___ h

Hü se ___


yin de n ma _____ h ru _ m kal ma z
in şal lah Hü _____ Hü _____

DÖRT KAPI İÇİNDE BİR ŞEHİR GÖRDÜM[88]

(T_6)

DÖRT KAPI İÇİNDE BİR ŞEHİR GÖRDÜM
MİHMANIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR
AÇILMIŞ KAPISI GİRDİM İÇERİ
PAZARIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR

DÖRT KAPIDAN MERT ŞAH İÇERİ GİRDİM
İMAM HASAN ŞAHIM HÜSEYİNİ GÖRDÜM
ŞAH-I İMAM ZEYNEL'E YÜZÜMÜ SÜRDÜM
ESRARIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR

MUHAMED BAKIR'DAN CAFER-İ SADIK
KAZIM ALİ RIZA KUR'AN-I NATIK
ZAHİRİM ÂŞIKTIR BATINIM MAŞUK
DİDARIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR

TAKİ NAKİ ASKERİ PÎR OLDU BELLİ
MUHAMMED MEHDİ'Yİ SEVDİM EZELİ
KUŞANDI ZÜLFİKAR SÜRDÜ DÜLDÜLÜ
SIRDAŞIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR

PÎR SULTAN'IM SIRRI SAKLA CANINDA
HACET KABUL OLSUN HAK DİVANINDA
HAYDAR-I KERRAR DEDİ ALİ ŞAHIM DA
İKRARIMIZ ŞAH-I MERDAN ALİ'DİR

---

88 Bu nefes Kırklareli'de 'Genci Abdal' mahlasıyla da söylenmektedir.

M - 69081 - 098 - 0

DÖRT KAPI İÇİNDE BİR ŞEHİR GÖRDÜM

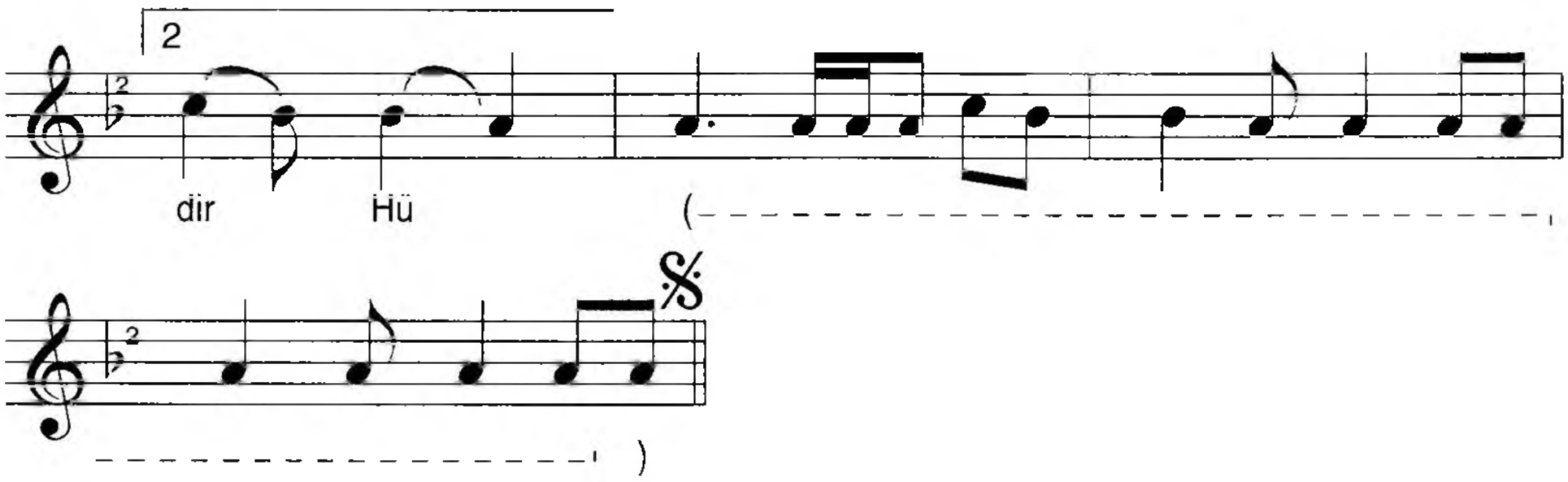
Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca Bektaşî Topluluğu
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık

Dört ka pı i___ çin___ de___ bir şe hir___ gör___
düm ( ) Mih ma nı mız
Şa___ hı Mer dan A li dir
dir Hü___ ( )
A çıl___ mış ka___ pı sı gir dim i___ çe___
ri ( ) Pa za___ rı mız
Şa___ hı___ Mer___ dan A li___ dir

DÖRT KAPI İÇİNDE BİR ŞEHİR GÖRDÜM

-2-



MUHABBET AÇILSIN CEMÂL GÖRÜNSÜN
(K_{12}) ; (T_5)

MUHABBET AÇILSIN CEMAL GÖRÜNSÜN
MUHAMMED MUSTAFA ALİ ÂŞKINA
HASAN HÜSEYİN'İN DEMİ SÜRÜLSÜN
HATİCE FATİME GÜLÜ ÂŞKINA

ZEYNEL ABİDİN'İ SEVERİZ CANDAN
MUHAMMED BAKIR'I ZİYADE ANDAN
ERENLER BUYURMUŞ İKRAR İMANDAN
DÖNMEYELİM CAFER YOLU ÂŞKINA

MUSAYI KÂZİMLE ALİ RİZAYA
TAKİ İLE NAKİ SIRRI HÜDAYA
HASAN ÜL ASKERİ MEHDÎ LİVAYA
CÜMLEMİZ DEMİŞİZ BELÎ ÂŞKINA

KALDIR SAKİ BAŞI YÜZÜN GÖREYİM
ASLIMIZI NESLİMİZİ BİLELİM
ABDALMUSA SULTAN DEMİ SÜRELİM
DOLDUR HEMAN DOLDUR DOLU ÂŞKINA
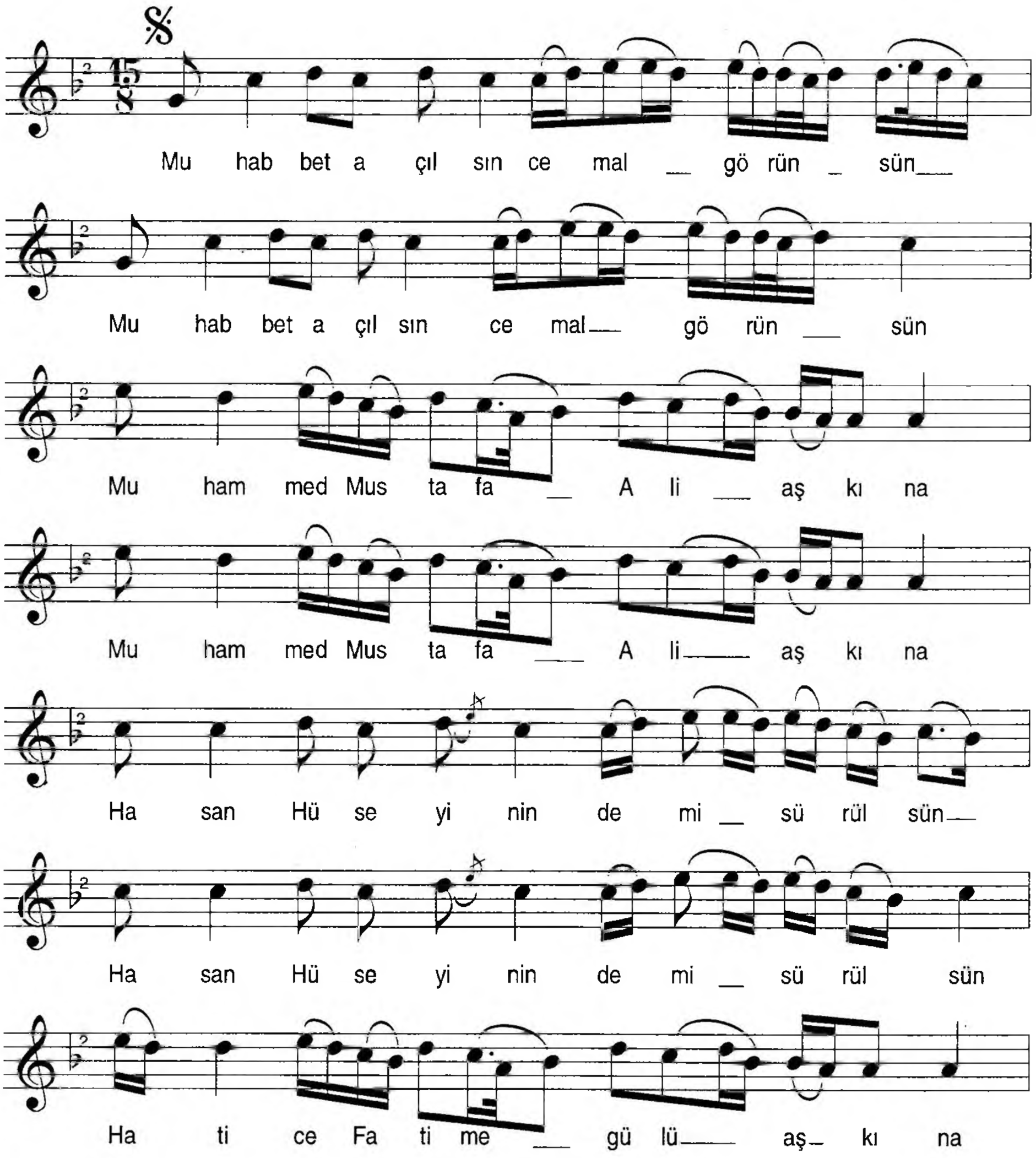
VASFİ'YEM ALEMDE BİR KEMTER GEDA
GÂHİ ERENLERDEN OLMUŞUM CÜDA
CANIMIZ CÜMLEMİZ KILALIM FEDA
HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ ÂŞKINA
(ASLI İMAM NESLİ ALİ ÂŞKINA)

M - 69081 - 148 - 2
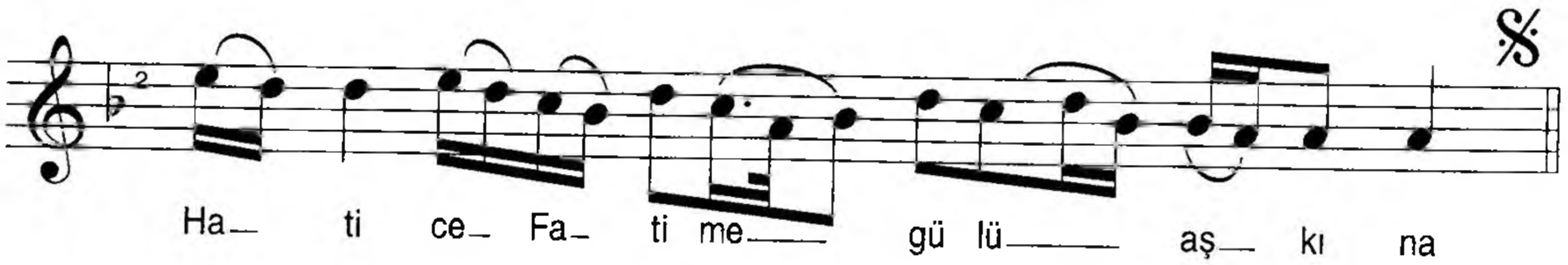
MUHABBET AÇILSIN CEMAL GÖRÜNSÜN

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: 199-1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 3.10.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHABBET AÇILSIN CEMAL GÖRÜNSÜN
-2-



DOSTUM MUHAMMED'DİR HAK HABİBULLAH
(T9)

DOSTUM MUHAMMED'DİR HAK HABİBULLAH
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE
CİHANA GELDİLER SIRRI SIRRULLAH
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE

HASAN MUHAMMED'DİR HÜSEYİN ALİ
ŞAH İMAM ZEYNEL'E DEMİŞİZ BELÎ
MUHAMMED BAKIR'I SEVDİK EZELİ
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE

EVLİYA ENBİYA ONLARA ÂŞIK
VERDİLER İKRARI OLDULAR SADIK
HAK MEZHEBİ İMAM CAFER-İ SADIK
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE

MUSA-İ KÂZIMDAN KURULDU ERKÂN
ŞAH İMAM RIZADIR PÎR-İ HORASAN
TAKİ İLE NAKİ MÜ'MİNE İMAN
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE
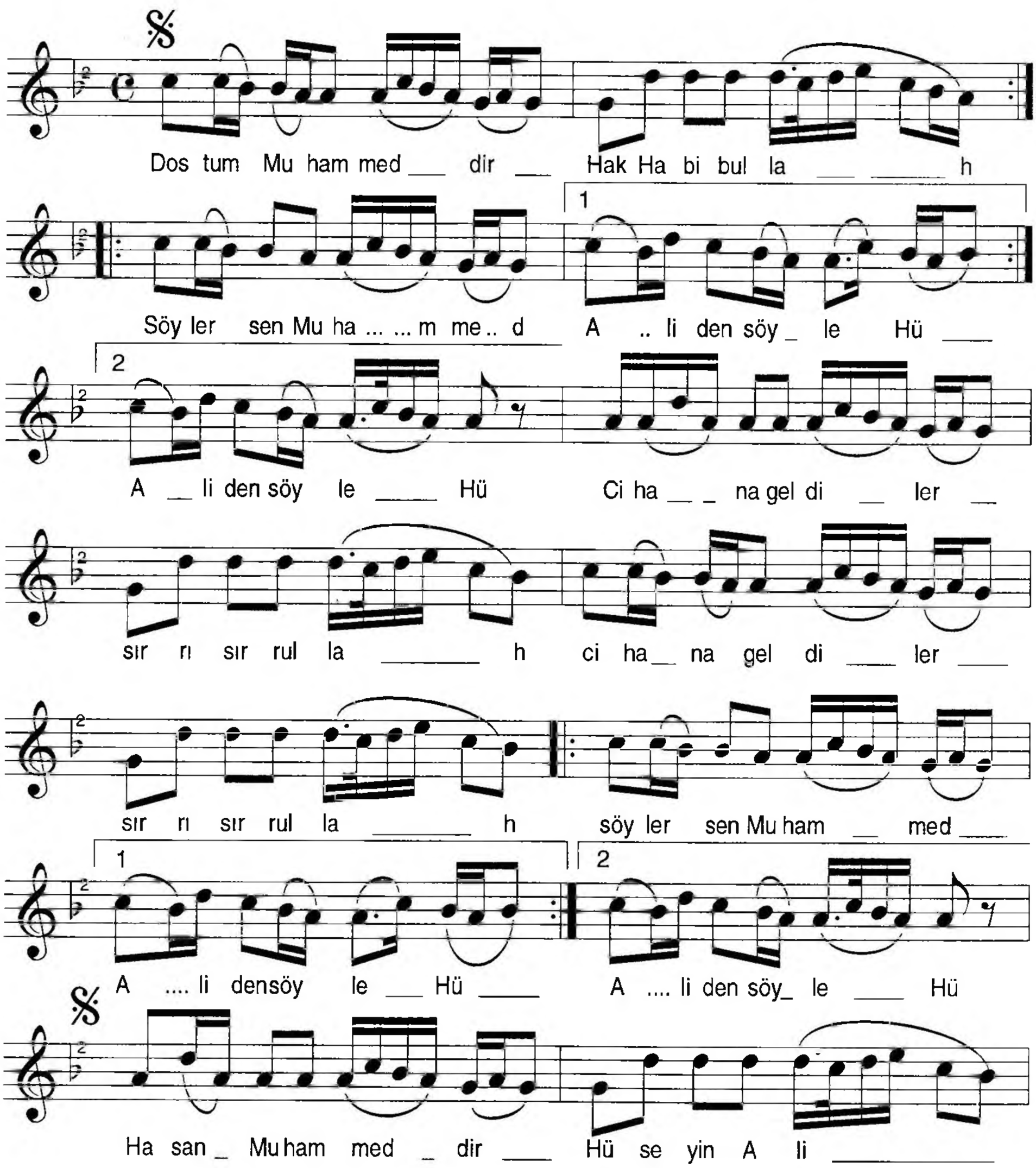
HASAN ÜL ASKERİ SERVER-İ ALEM
MUHAMMED MEHDÎDİR SAHİB ÜL KEREM
GENC ABDAL'IM ZİKRİ DİLİMDE HER DEM
SÖYLERSEN MUHAMMED ALİ'DEN SÖYLE

M - 69081 - 097 - 3

DOSTUM MUHAMMED'DİR HAK HABİBULLAH

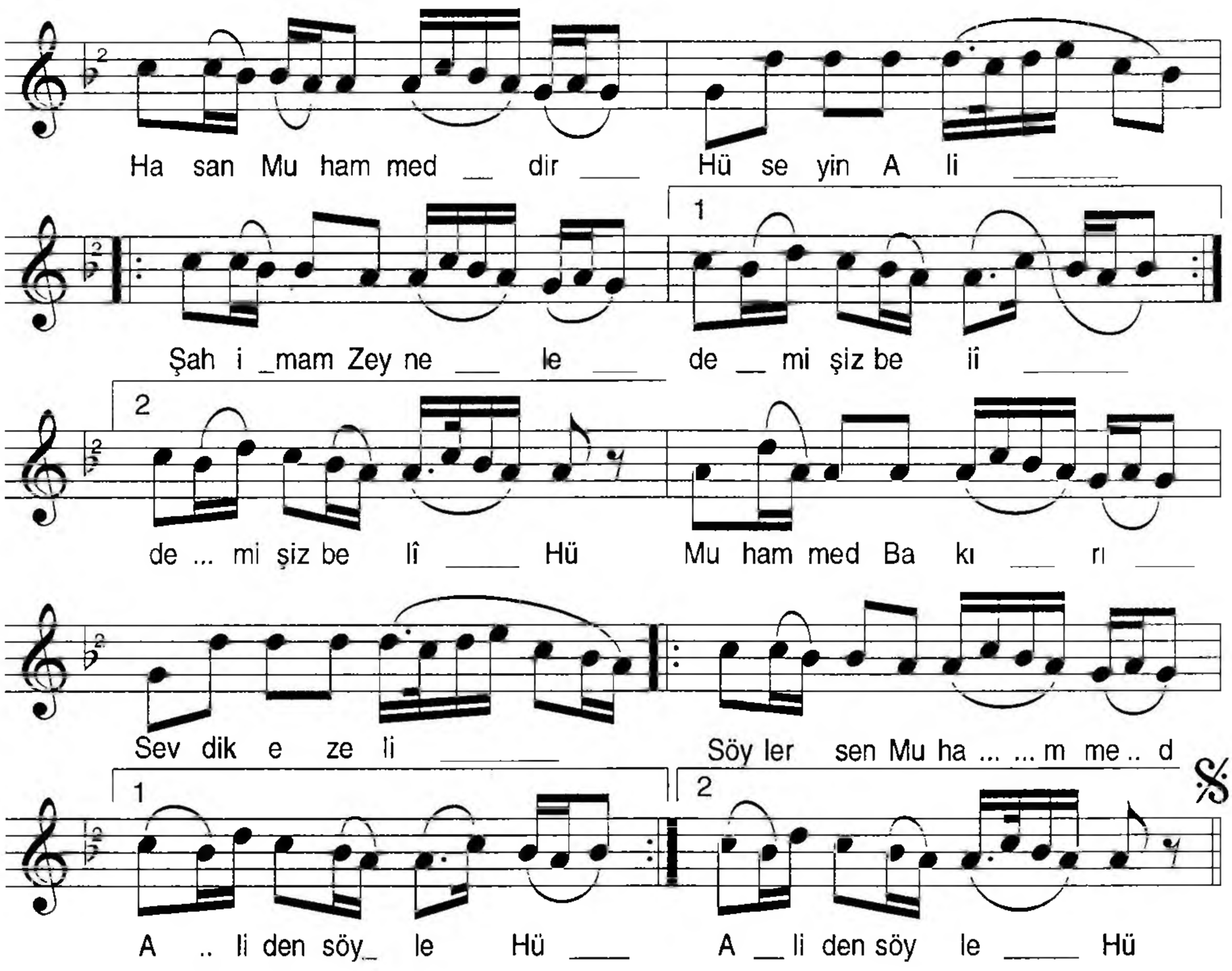
Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
StB : 276-2

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



DOSTUM MUHAMMED'DİR HAK HABİBULLAH

-2-



2- Methiyeler (Övgü, Öğünme Nefesleri)

Methiye (övgü, öğünme) başta Hz. Muhammed'i ve Hz. Ali'yi, 12 imamları, Hacı Bektaş Velî'yi ve ardalarını öven, metheden nefeslerdir. Bu tür nefeslerin bazıları tasavvufu, tasavvuf ehlini, Bektaşîliği ve Bektaşî büyüklerini övmektedir. Trakya Bölgesi nefeslerinin bazıları bu türdendir:

EŞREFOĞLU AL HABERİ
(T_1)

EŞREFOĞLU AL HABERİ
BAHÇE BİZİZ GÜL BİZDEDİR
BİZ DE MEVLÂNIN KULUYUZ
YETMİŞ İKİ DİL BİZDEDİR

ERLİK MİDİR ERİ YORMAK
IRAK YOLDAN HABER SORMAK
CENNETTEKİ ON DÖRT IRMAK
COŞKUN AKAN SEL BİZDEDİR

ADEM VARDIR İSMİ SEMİZ
ALIR ABDEST OLMAZ TEMİZ
HALKI TAN EYLEMEK NEMİZ
CÜMLE KÜSTAHLIK BİZDEDİR

ARI VARDIR UÇUP GEZER
TENİ TENDEN SEÇİP GEZER
CANI BİZDEN KAÇIP GEZER
ARI BİZİZ BAL BİZDEDİR

KİMİ SOFU KİMİ HACI
CÜMLEMİZ HAKKA DUACI
RESULÜ EKREMİ'İN TACI
ABA HIRKA ŞAL BİZDEDİR

BİZ ERENLER GERÇEĞİYİZ
HAS BAHÇENİN ÇİÇEĞİYİZ
HACI BEKTAŞ KÖÇEĞİYİZ
EDEB ERKÂN YOL BİZDEDİR
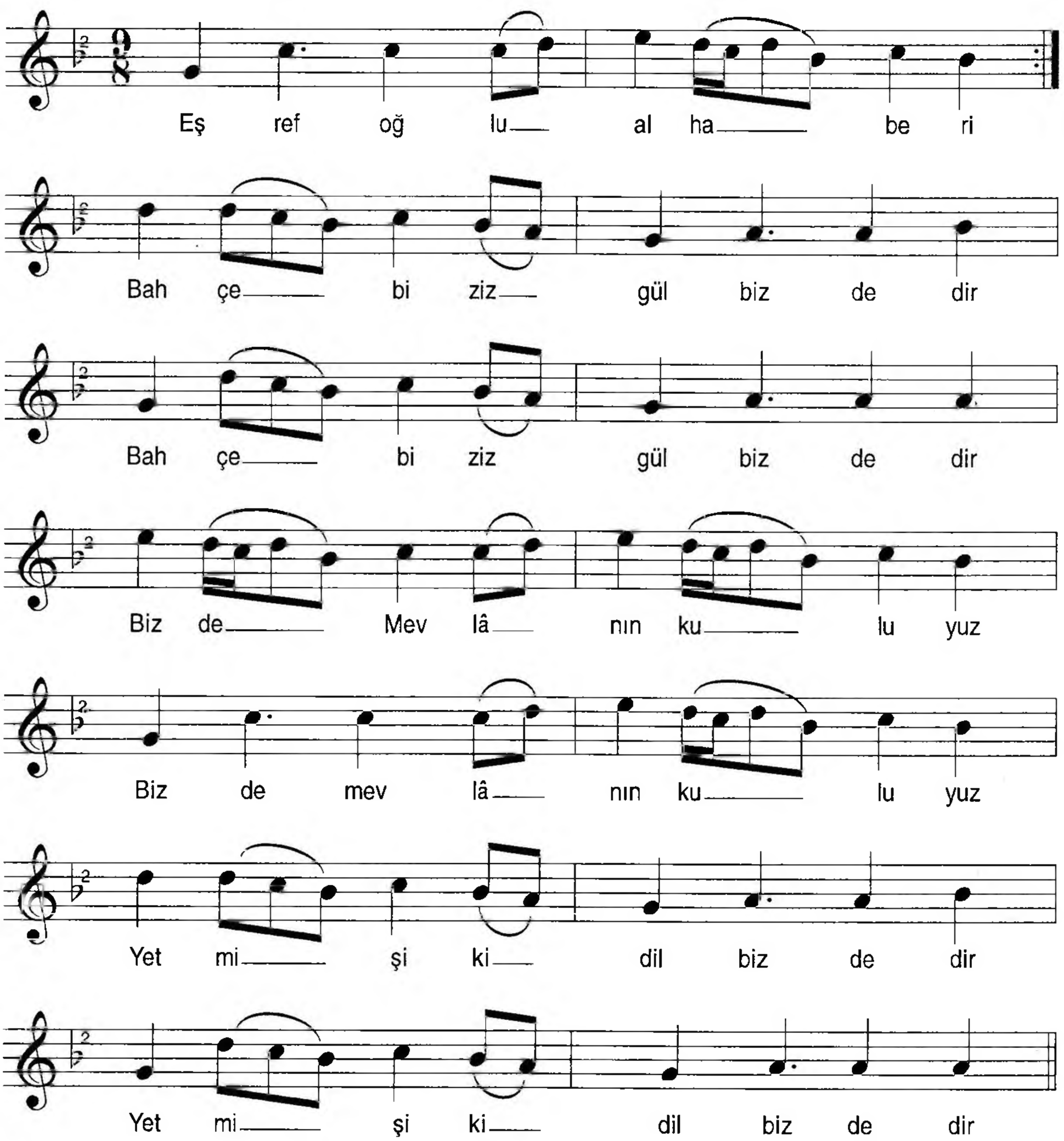
KULDUR **HASAN DEDE**'M KULDUR
MANAYI SÖYLEYEN DİLDİR
ELİF HAKKA DOĞRU YOLDUR
CİM ARARSAN DAL BİZDEDİR

M - 69081 - 188 - 6

EŞREFOĞLU AL HABERİ (1)

Yöre:Kırklareli / Beyci
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 108 -130 ; ST- 7

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



PÎRİM ALİ ŞAH'TAN İŞARET OLDU

(T_1)

PÎRİM ALİ ŞAH'TAN İŞARET OLDU
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER (KARDAŞLAR)
CEMALİN NURUNA ÇIRAKLAR UYANDI
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER

YİNE ŞEN OLDU YA ŞAHIN OCAĞI
ELVAN ELVAN KOKAR DERGÂH ÇİÇEĞİ
PÎRİM HACI BEKTAŞ ERLER GERÇEĞİ
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER (KARDAŞLAR)

ŞAHA ARKA VERDİM ELİM ERDEDİR
HİMMET ERENLERİN VARLIK PÎRDEDİR
BİR GARİP KEMTERİM YÜZÜM YERDEDİR
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER (KARDAŞLAR)

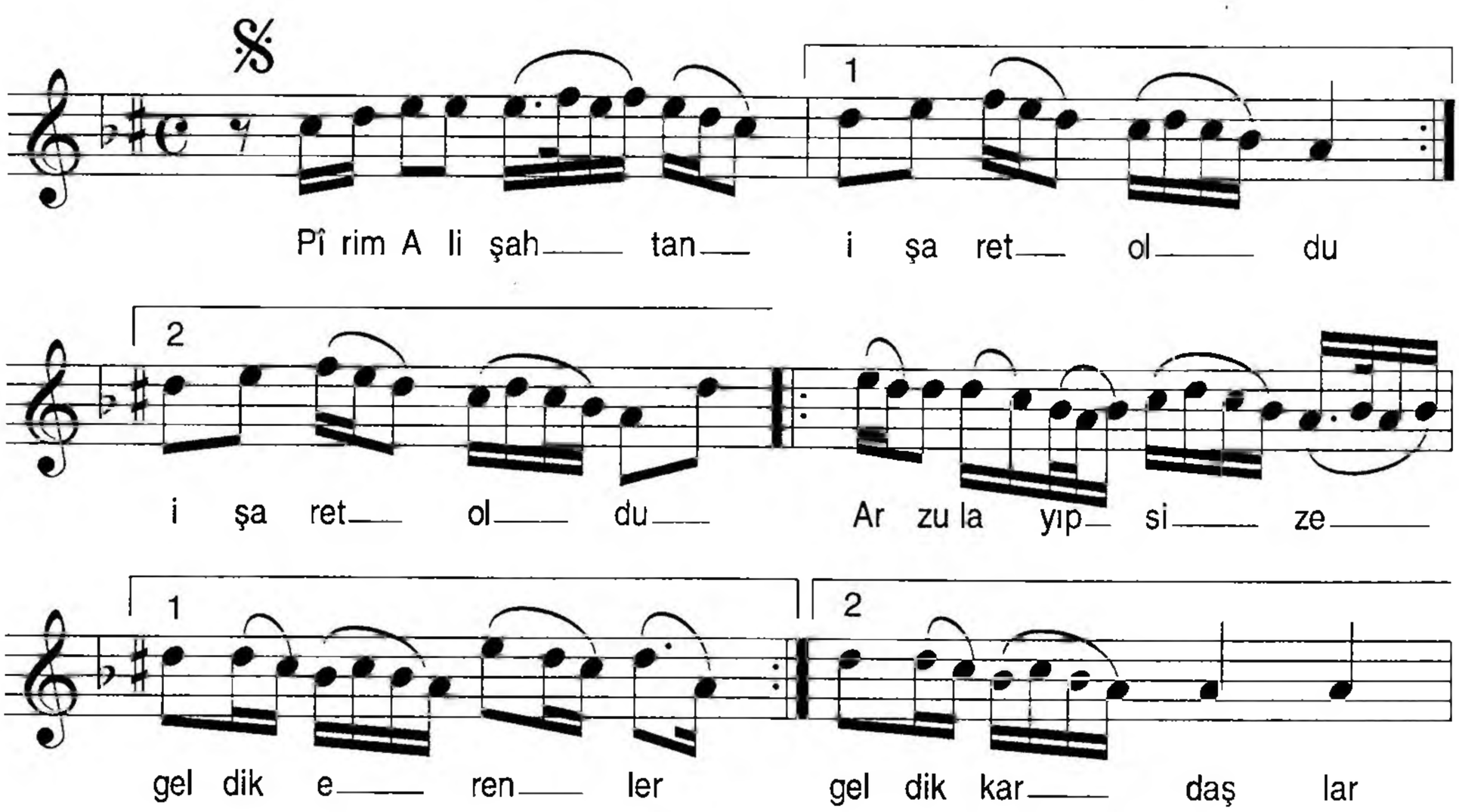
PÎR SULTAN'IM SIDKIYLA GİR MEYDANA
PES ETTİLER AK YAZILI SULTANA
HAKKIN NAZARIYLA GÖRÜN MİHMANI
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER (KARDAŞLAR)

M - 69081 - 159 - 8

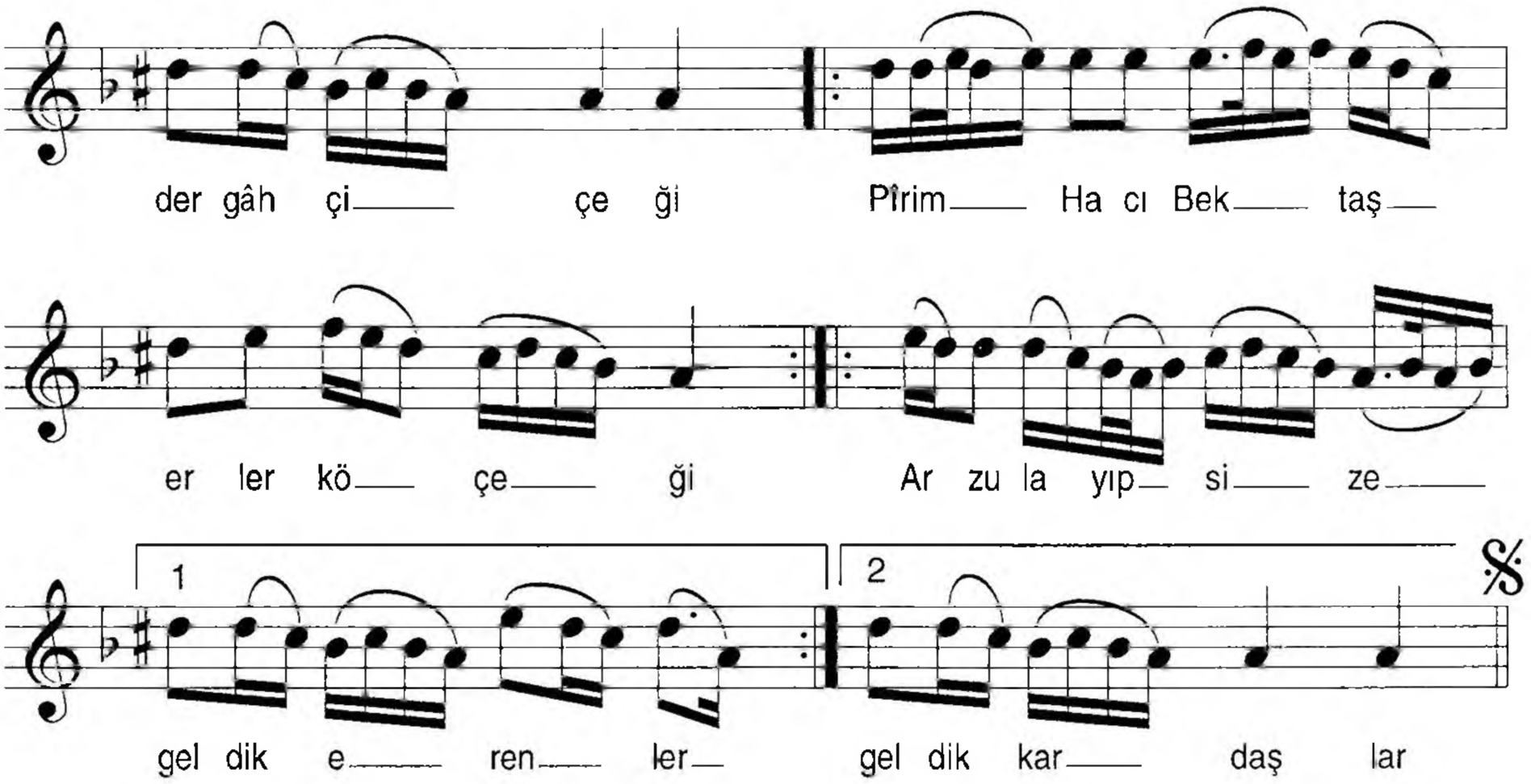
PÎRİM ALİ ŞAHTAN İŞARET OLDU

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 109

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



PÎRÎM ALİ ŞAHTAN İŞARET OLDU
-2-



GÖNÜL ÂŞKIN İLE DÜŞTÜ YOLLARA
(T_1)

GÖNÜL ÂŞKIN İLE DÜŞTÜ YOLLARA
MEDET MÜRVET MERCAN BABA ERENLER
ARZEDİP TÜRBENE ETTİM ZİYARET
MEDET MÜRVET MERCAN BABA ERENLER

ZİYARET EDİNCE KABRİ TACINI
GÖNLÜMDE PARLIYOR ÂŞKIN GEVHERİ
KIRKLARIN CEMİNDE SÜRDÜKÇE DEMİ
MEDET MÜRVET MERCAN BABA ERENLER
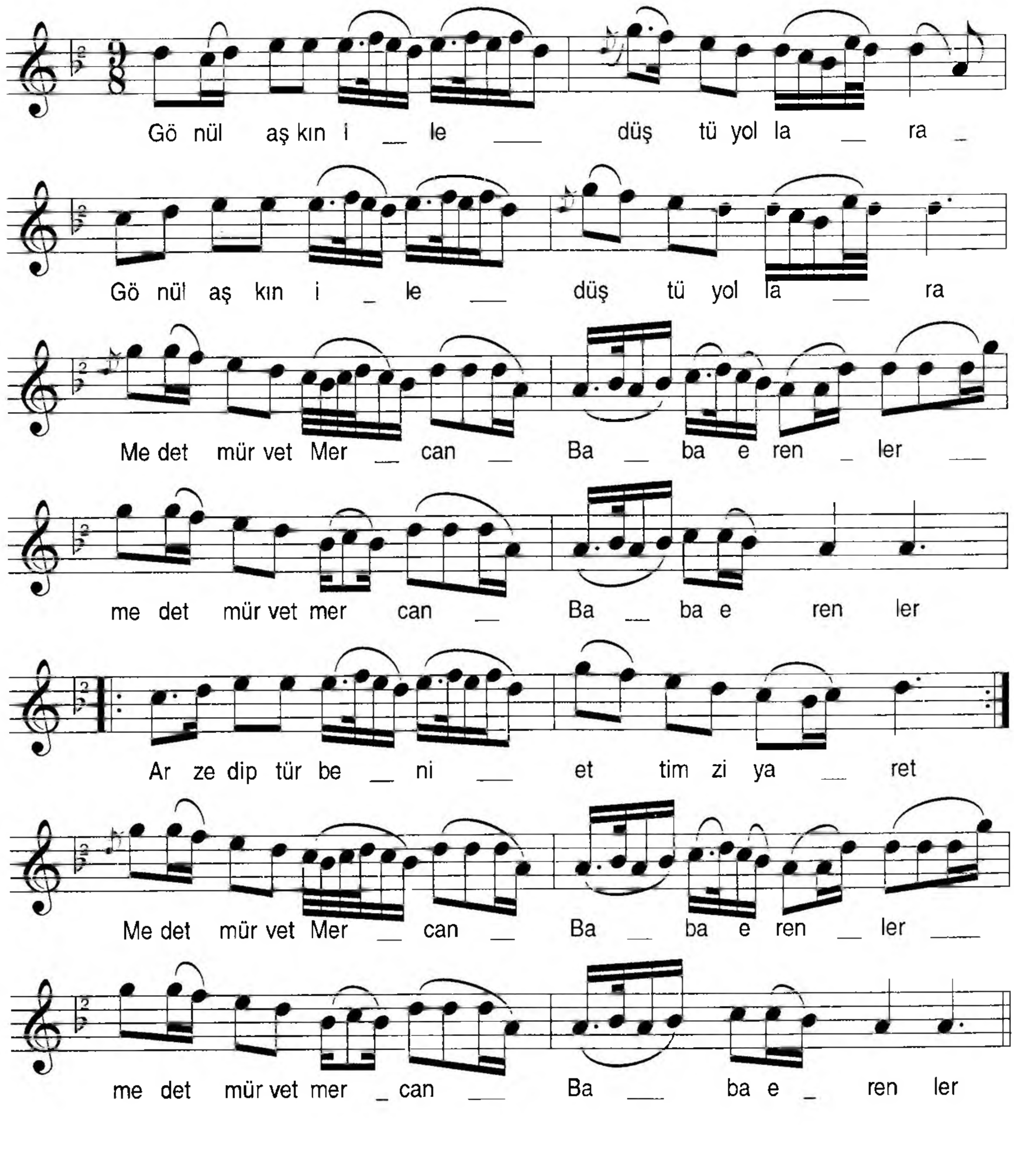
VEHBİ'YEM SIDKIYLAN NİYAZ EYLEDİM
GERÇEK ERENLERİN METHİN SÖYLEDİM
DURUP ERENLERDEN HİMMET EYLERİM
MEDET MÜRVET MERCAN BABA ERENLER

M - 69081 - 123 - 9

GÖNÜL AŞKIN İLE DÜŞTÜ YOLLARA

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 109

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2. 1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ
(T_2)

YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ
BİRİ ELMALI'DA , BURSA'DA KALDI
EN KÜÇÜK KARDEŞİ URUM'U ALDI
GEL SANA METHEDEYİM KIZIL DELİ'Yİ
DİLLERDE SÖYLENEN ŞAHIM ALİ'Yİ
HÜÜ ALLAH HÜÜ

BABA DERGÂHINA ÇÖKÜP OTURUR
KURU ŞİŞTEN DUT AĞACIN BİTİRİR
OTMAN BABA ESİP BULUT GETİRİR
GEL SANA METHEDEYİM KIZIL DELİ'Yİ
DİLLERDE SÖYLENEN ŞAHIM ALİ'Yİ
HÜÜ ALLAH HÜÜ

KORU YAYLASINA ÇADIR KURARLAR
ÇADIRIN ALTINDA DERGÂH SÜRERLER
YEDİ İKLİM DÖRT KÖŞEYE TEMEL KURARLAR
GEL SANA METHEDEYİM KIZIL DELİ'Yİ
DİLLERDE SÖYLENEN ŞAHIM ALİ'Yİ
HÜÜ ALLAH HÜÜ

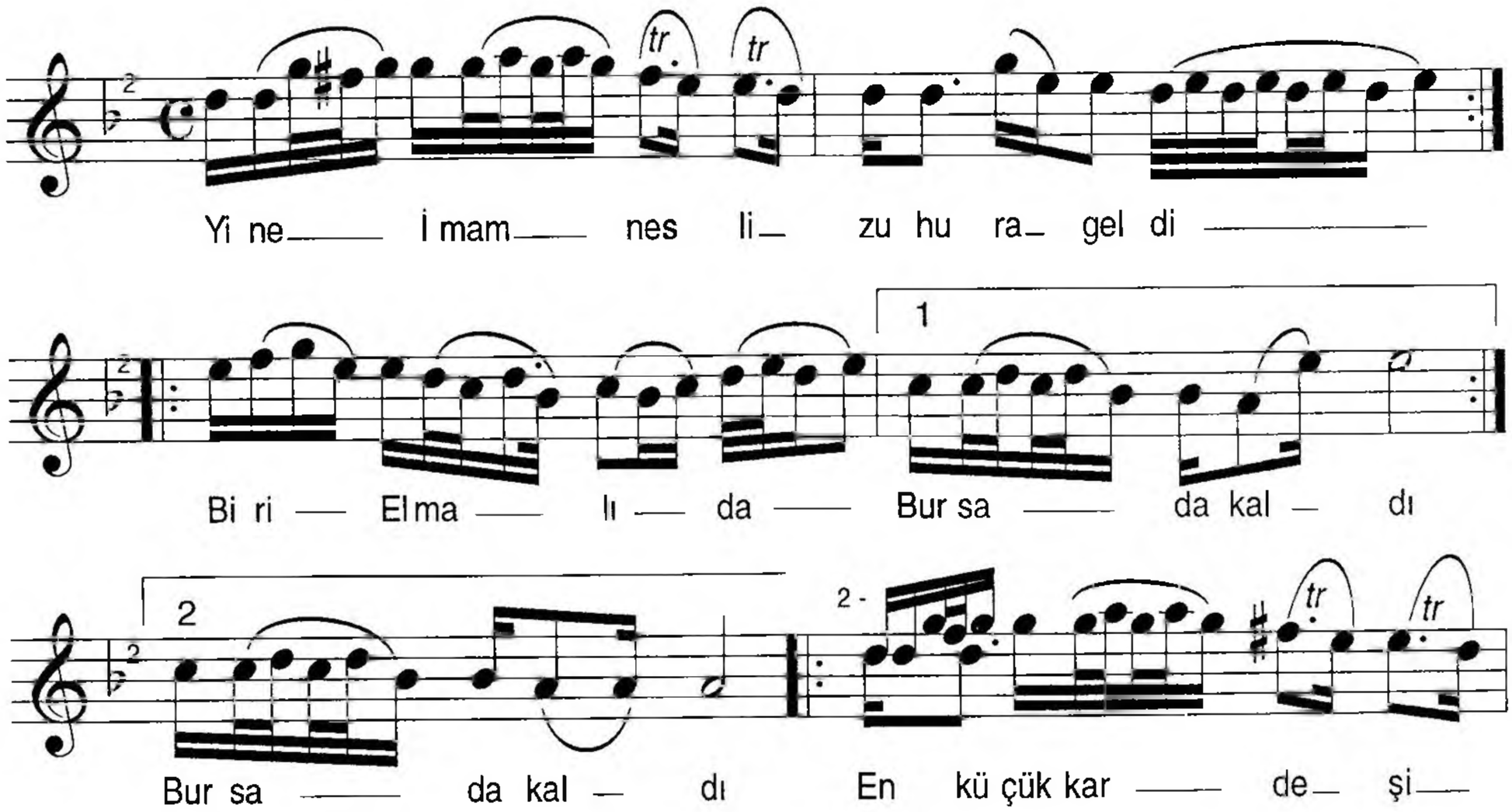
BABA PINARINA NİYAZ EYLEDİM
GİDİ YEZİT BİZE NETTİ NEYLEDİ
BABA İBRAHİMOĞLU BÖYLE SÖYLEDİ
GEL SANA METHEDEYİM KIZIL DELİ'Yİ
DİLLERDE SÖYLENEN ŞAHIM ALİ'Yİ
HÜÜ ALLAH HÜÜ

M - 69081 - 182 - 6

YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ

Yöre: Tekirdağ - Kılavuzlu Köyü
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: ST. 226

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.3.1997
Notaya Alan: H. Yaltırık



3- Nevruziyeler (Nevruz Nefesleri)

Farsça'da "yeni gün" anlamına gelen nevruz, Trakya'da aynı zamanda "sultan nevruz" olarak da geçer. Mart ayının yirmibirinci günü, Güneş'in Koç burcuna girdiği an, İlkbahar'ın ilk günü "Nev-Rûz" yani yeni gün sayılır. Zerdüşt dininde, kâinatın yaratıldığı gün olarak kabul edilen ve bayram sayılan gündür. İslâm'da Veda Haccı'nın arefe günü Mart'ın sekizine, bayram da dokuzuna rastlamıştır, Hac'dan dönüşte Mekke ile Medine arasında Gadirhum denilen yerde, Hz. Muhammed'in Hz. Ali'nin elini tutarak, orada bulunanlara hitaben: "*Ben kimin mevlâsı, (yani velîsi) isem, Ali de onun mevlâsıdır*" buyurduğu gün de ayın ondokuzuncu gününe tesadüf etmişti. Bu nedenle Hz. Ali taraftarları, Ehl-i beyt ve tarikat ehli olanlar Nevruz'a büyük bir kutsiyet vermişler; bu günü bayram saymışlardır. Bektaşî ve Alevîlerce Nevruz, Hz. Ali'nin doğduğu gün olarak kabul edilmiştir. Bektaşîler, Güneş'in Koç burcuna girdiği saatten önce meydanlarında toplanırlar. Baba, oniki imama salavatı ihtiva eden "Salavat-name"yi ve "Nad-ı Ali"yi (*Naat-ı Ali*) okur. Sonra sâkilik eden kişi Baba'dan itibaren kıdem sırasıyla herkese, tabiatın canlanmasını, yeşermesini simgeleyen yeşil renkli bir örtü altında bulunan ve içinde lohusa şerbeti ezilmiş sütü sunar. Sürahiden kadehe doldurulurken, "*Yâ Muhavvi'el - hâli ve'l ahvâl*" yani "Ey yılı, zamanı ve halleri evirip çeviren Tanrı" der. Süt sunulan kişi, sütü içtikten sonra o ve beraberinde herkes: "*Havvil hâlenâ ilâ ahsen'il hâl*" yani, "bizim halimizi en güzel hale çevir" der.

Nevruz, aynı zamanda, Türklerin Ergenekon'dan çıkışını da simgeler. Nevruz, Trakya'daki Bektaşîlerin vazgeçilmez bir adeti olup gelenekte bayram kutlaması olarak önemli bir yere sahiptir. Trakya Bektaşî meydanlarında özel bir erkân ile kutlanan Nevruz'da günümüz Milâdî takvime göre 20 Mart'ı 21 Mart'a bağlayan gece, erkânına göre Ayin-i Cem yapılır ve bu erkân gereği 21 tane mum (çerağ) yakılmak (uyandırılmak) suretiyle gece boyunca gülbanklar, dualar, nefesler söylenir ve semah dönülür. Özellikle bu gecede nevruz nefesleri (Nevruziye) söylenir. Bu nefeslerden bazıları şunlardır:

DOST CEMALİN GÖRMEYE

(T_9) ; (T_2)

DOST CEMALİN GÖRMEYE
HER BİR AZAM GÖZ OLDU
PAYİNE YÜZ SÜRMEYE
İÇİM DIŞIM YÜZ OLDU

CUŞ ETTİ CÂN ÂŞK İLE
DOLDU GÖNLÜM ZEVK İLE
BULDUM YARİ ŞEVK İLE
GECELER GÜNDÜZ OLDU

DOST İLİNE VARMAĞA
VARIP YARİ GÖRMEĞE
KALMADI DERE TEPE
DÖRT YANIM DÜMDÜZ OLDU

DAĞ - U SAHRA SERTESER
GEYDİ YEŞİL CÂMELER
RİNDÂN'A İYD-İ EKBER
ÇÜN BUGÜN NEVRÛZ OLDU

HER EŞYA BİR HARF OLMUŞ
HEM MAZRUF, HEM ZARF OLMUŞ
ACEP İLM-İ SARF OLMUŞ
BİR NOKTA BİNSÖZ OLDU

KALMADI GAYR - U AĞYAR
YAR İLE DOLDU DİYAR
REF'OLUP TİRE-VÜ TÂR
HER TARAF EFVRÛZ OLDU

HİLMİYA PAZARA GEL
NAKD-İ CÂNIN VER EVVEL
GEVHER-İ ÂŞK-I EZEL
SANMA KİM UCUZ OLDU.
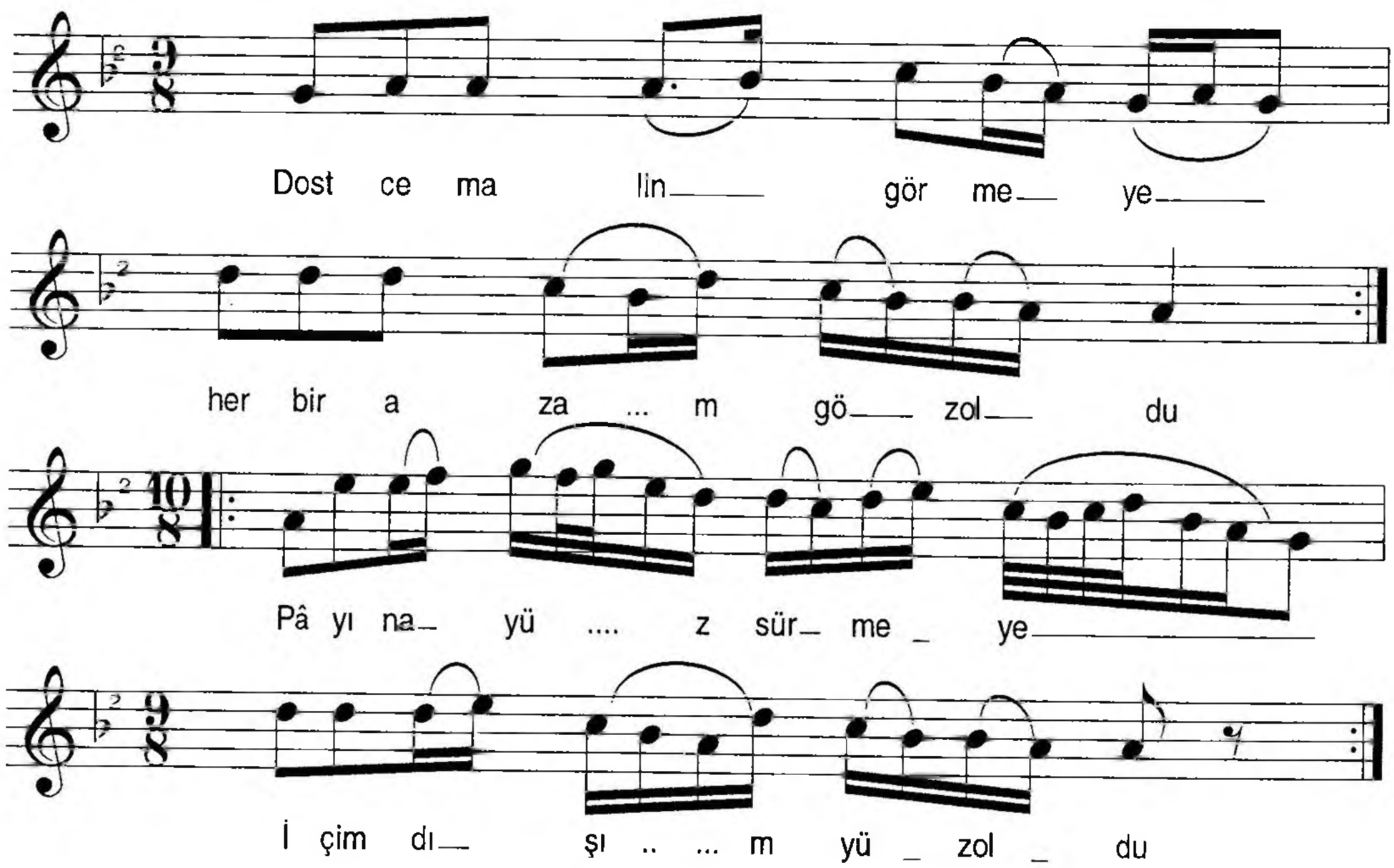
M - 69091 - 095 - 9

DOST CEMALİN GÖRMEYE (1)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Trakya'lı Bektaşîler
StB : 276-1

(Nevruziye)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



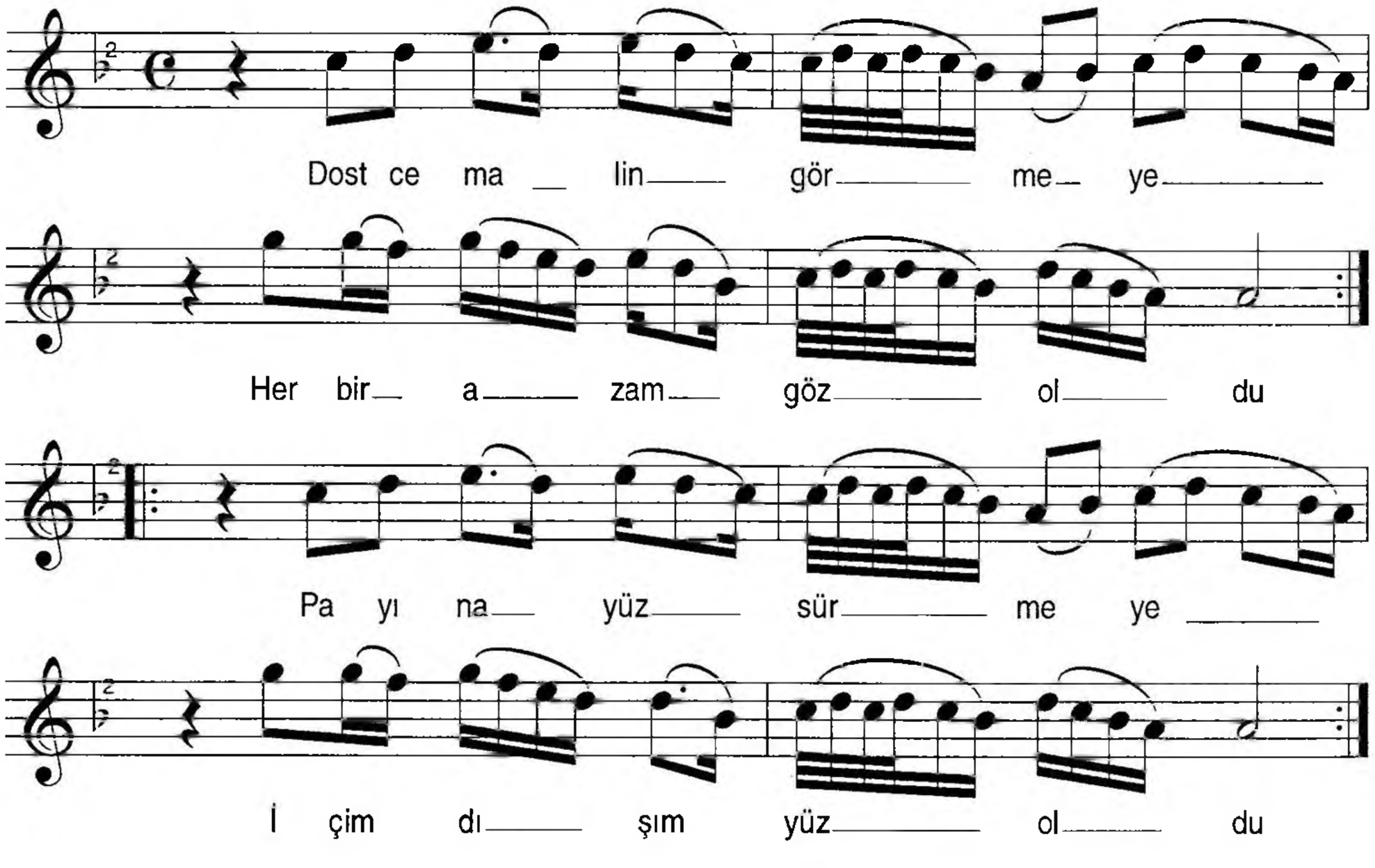
M - 69081 - 096 - 6

DOST CEMALİN GÖRMEYE (2)

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu Köyü
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşîler
B : ST - 226/3

(Nevruziye)

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 22.03.1997
Notaya alan: H. Yaltınk



GELİN EY NAZENİN CANLAR
(Y_2)

GELİN EY NÂZENİN CANLAR
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR
SEFALAR SÜRSÜN İHVANLAR
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR

BÜTÜN MÜMİN BÜTÜN İSLÂM
BUGÜN ETMEK GEREK BAYRAM
HEMEN SUN SÂKİYA GEL CÂM
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR

ALİYYÜL MÜRTEZA HAYDAR
CİHANI GARK-I NÛR EYLER
BÜTÜN KURT KUŞ BUNU SÖYLER
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR

ALİ'NİN DOĞDUĞU GÜNDÜR
BU GÜN HER GÜNDEN ÜSTÜNDÜR
HEMEN SÂKİ PEYMÂNE DÖNDÜR
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR

NİCE SIRLAR OLUP ZÂHİR
ALİ'DEN OLDU HAK BAHİR
ŞÜKÜR EYLE SEN EY **FAHİR**
BUGÜN NEVRUZ - U SULTANDIR

GELİN EY KARDEŞLER SEYRAN EDELİM
(Y_2)

GELİN EY KARDEŞLER SEYRAN EDELİM
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR
BU ZEVKLE MÜNKİRİ HAYRAN EDELİM
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

ÇIRAĞLAR UYANSIN KURULSUN CEMLER
GÜLBENKLER ÇEKİLSİN SÜRÜLSÜN DEMLER
CÜNBÜŞE GELSİNLER CÜMLE ERENLER
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

NERDEDİR SÂKÎLER SUNSUNLAR BÂDE
GÖNÜLLER ZEVK İLE OLSUN KÜŞÂDE
ERİŞTİK HAMD OLSUN BİZ DE MURADA
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

BAKIN ÇEMENZARA SÜSLEMİŞ GÜLLER
AÇILMIŞ ŞÂKÂYİK LÂLE SÜNBÜLLER
FERYADA BAŞLAMIŞ ŞEVKLE BÜLBÜLLER
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

GELDİ SULTAN NEVRUZ KALMADI ELEM
MELÂİK HÂLÂYİK CÜMLESİ HÜRREM
ERENLER LÛTFEDİP EYLEDİ KEREM
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

BİLİN Kİ BU DEMDİR MES'ADET DEMİ
REF ETMİŞ ERENLER CÜMLE ELEMİ
ERİŞTİ BİZLERE ŞAH'IN KEREMİ
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

HÜSNÜ BABA EYLER CANDAN NİYÂZI
DEM SURSUN SÂKÎLER KILSINLAR BAZI
OKUNSUN NEFESLER ÇALSINLAR SAZI
ALİ'NİN DOĞDUĞU EYYAM BU DEMDİR

ÇOK ŞÜKÜR BAHARA ERİŞTİK BUGÜN
(T_2)

ÇOK ŞÜKÜR BAHARA ERİŞTİK BUGÜN
ÜÇLEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE
KIRKLARIN BAYRAMI DEDİLER BUGÜN
HÜ DEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE

VELAYET GÜNÜDÜR ŞAH-I HAYDER'İN
UYANDI ÇIRAĞ-I ALTIN BİRLERİN
ZUHURUDUR BUGÜN TAHT-I EVRENİN
HÜ DEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE

BUGÜN BURÇLAR ADEN BURCUNA SAVRULUR
DÖRT KÖŞEDE GECE GÜNDÜZ BİR OLUR
BAŞTAN BAŞA ALEM YENİ CAN BULUR
HÜ DEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE

YEŞİL ÇİMEN GİYDİ DAĞ-I SAHRALAR
CENNET BAĞI GİBİ AÇILIR GÜLLER
YANIK YANIK ÖTER GARİP BÜLBÜLLER
HÜ DEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE
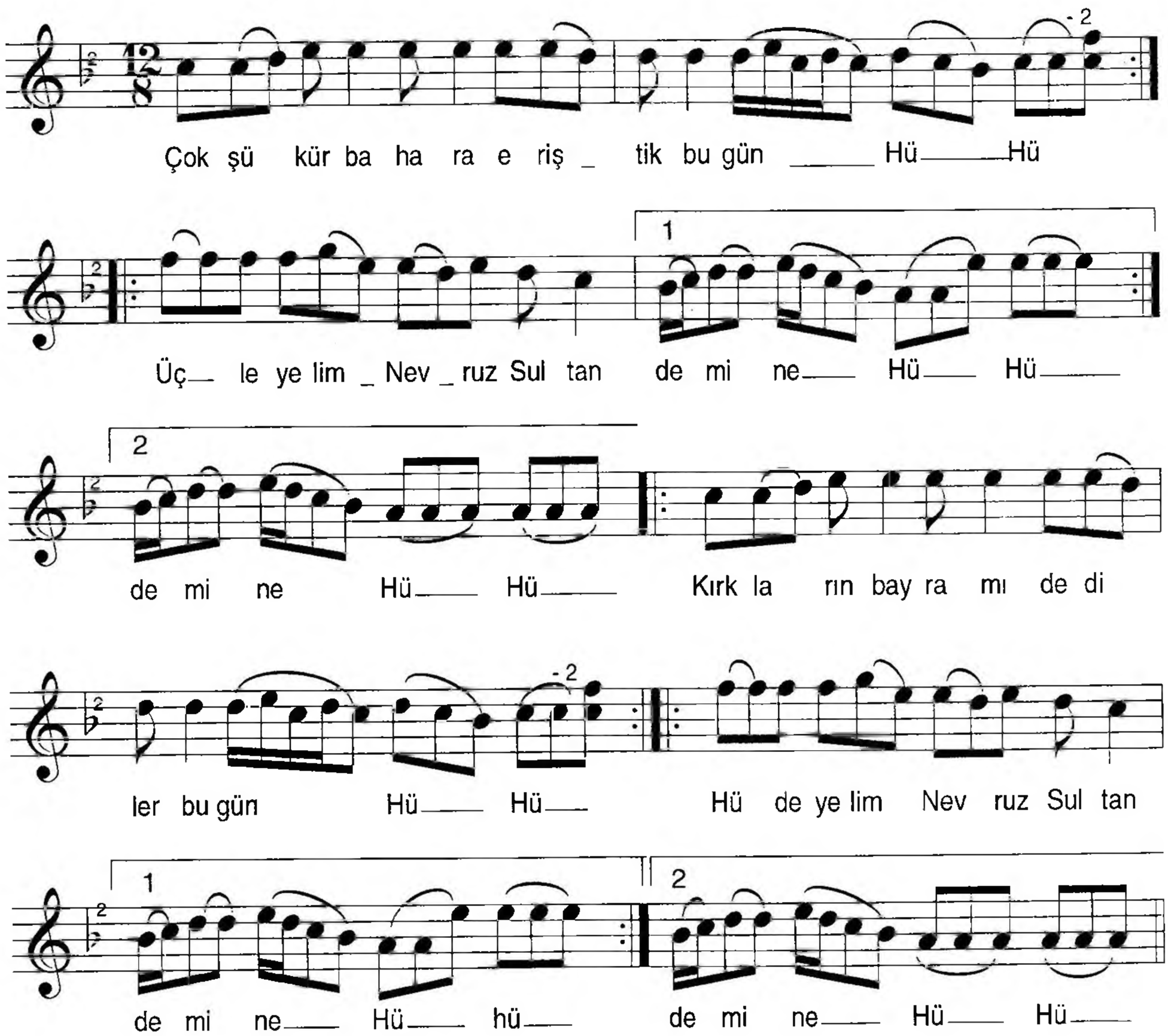
DERVİŞ HASAN HÜ DER GONCADAN BAĞDAN
GELDİ NEVRUZ SULTAN KALMADI GÜMAN
GÜLÜM SAKİ DOLDUR SÜRELİM DEVRAN
HÜ DEYELİM NEVRUZ SULTAN DEMİNE

M - 69081 - 089 - 8

ÇOK ŞÜKÜR BAHARA ERİŞTİK BUGÜN

Yöre: Tekirdağ - Kılavuzlu Köyü
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : ST. 226

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi : 22.3.1997
Notaya Alan: H. Yaltırık



4- Tabiat Konulu Nefesler

Türk Halk Müziği'nde bitki, hayvan, kozmik olaylar, yağmur, kar, fırtına, boran gibi tabiat olaylarını anlatan türkülerin yanısıra, benzer tabiat olaylarını, gül-bülbül gibi sembolik anlamlarla yüklü motifleri işleyen tasavvufî şiirler (nefesler) de mevcuttur. Trakya Bölgesi Tasavvufî halk müziği örneklerinden bazıları bu tür konuları içermektedir.

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL

(K_{24})

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL
FERAHLADI DELİ GÖNÜL
AÇILDI TAZECE BİR GÜL
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

ÖTER BÜLBÜL MAHIM DİYE
İMAM ALİ GÂHIM DİYE
DİLİM SÖYLER ALİ'M DİYE
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

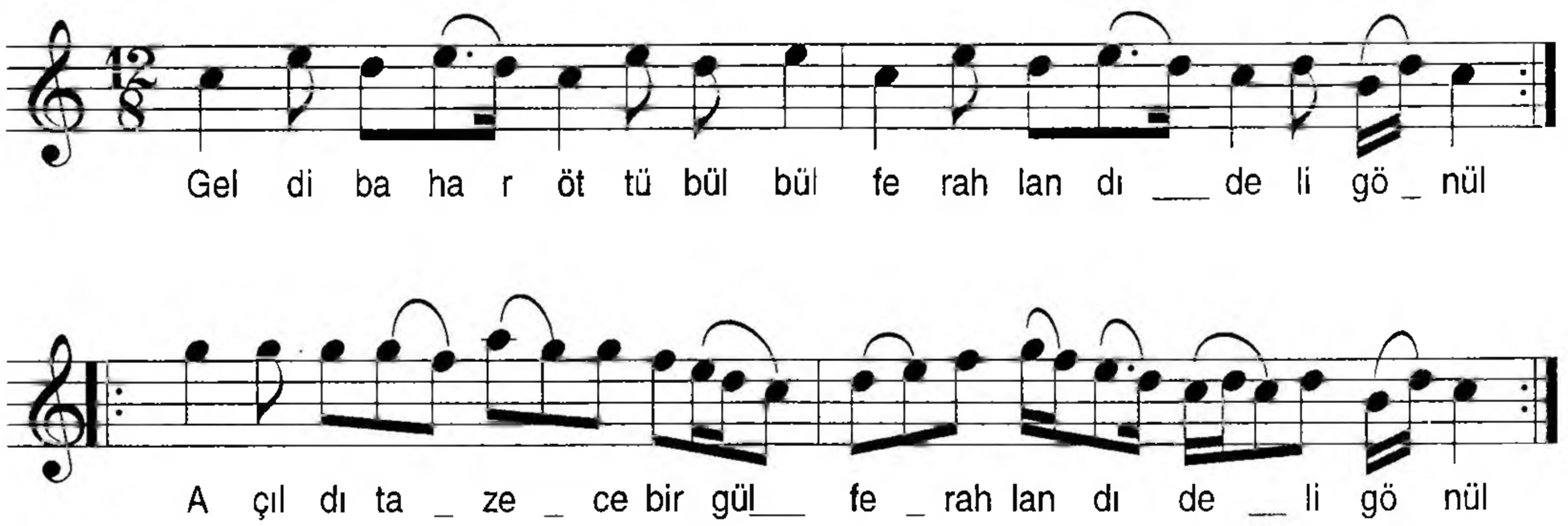
CAFER BABA DİLE GELDİ
CÜMLEMİZİN YÜZÜ GÜLDÜ
SAKİDEN BİR DOLU GELDİ
FERAHLADI DELİ GÖNÜL

M - 69081 - 117 - 8

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST-188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya Aları: H. Yaltırık



5- Matem Nefesleri

Trakya'da matem nefeslerini iki grupta toplayabiliriz:

a) Mersiyeler

b) Ağlaş (yas) nefesleri.

Hz. Hüseyin'in şehadetini konu eden ve bu olayı manzum biçimde tahkiyeli olarak anlatan bu mersiyeler diğer ağlaş (yas) nefeslerine göre daha uzundurlar.

6- Mersiyeler

Halk edebiyatındaki karşılığı "ağıt" olan mersiye türüne Tasavvufî halk edebiyatında ve müziğinde de rastlamaktayız. Özellikle Kerbelâ'da İmam Hüseyin'in şehit edilmesini konu eden mersiyeler Trakya'da da oldukça yaygmdır.[89] Mecmualarda (nefes defterlerinde) yazılı olanlardan başka, müstakil olarak eski dilde küçük kitapçık veya fasikül halinde de yayımlanmış mersiye örneklerine Trakya'daki araştırmalarımız sırasında rastladığımızı belirtmek istiyoruz.

7- Ağlaş (Yas) Nefesleri

Ağlaşlar (Yas nefesleri), Hakk'a yürüyen bir can için yapılan "Lokma erkânı"nda veya o canın sene-i devriyesinde söylenir. Ayrıca, sonu ölümle biten deprem, sel felâketi, kaza vb. olaylarda hayatını kaybeden Bektaşîler için geride kalan akraba, eş dost ve muhibler tarafından yapılan özel toplantılarda (Yas muhabbeti) ve "Dârdan indirme" erkânlarında ağıt olarak söylenen nefesler de vardır ve uzun hava, kırık hava veya karma hava olarak icra edilebilirler. Usulü ne olursa olsun bu nefeslerde asla semah dönülmez. Bunlar adı üzerinde ağlamaklı, yas konulu nefeslerdir. Trakya'da çeşitli yas nefesleri mevcuttur:

KERBELÂ ÇÖLÜNE BİR KOYUN GELDİ

(Y_2)

KERBELÂ ÇÖLÜNE BİR KOYUN GELDİ
DUYUNCA MUHAMMED ALİ AĞLADI
KOYUNUN FERYADI BAĞRIMI DELDİ
YÜREKTEKİ YARALARIM AĞLADI

---

89 Trakya'da kaydettiğimiz en yaygın mersiye örneği, 157. sayfadaki Mersiye bölümünde mevcuttur.

KOYUN YERE KOYDU NAZLI DİZLERİN
DİNLEYELİM ŞEKER GİBİ SÖZLERİN
KIBLE'YE DÖNDÜRMÜŞ KARA GÖZLERİN
KOYUNUN SESİ YÜREĞİM DAĞLADI

MUHAMMED KOYUNUN ASLIN ARADI
KOYUN DÂRA GEÇTİ HOŞ NAZAR KILDI
KUZU KURBAN OLMAZ YA NİÇİN OLDU
FATMA ANA'NIN GÖZYAŞLARI ÇAĞLADI

KOYUN DER Kİ BENİM KUZUM ALDILAR
BENİ HASRET ATEŞİNE SALDILAR
CEBRAİL MİKAİL BİLE GELDİLER
SELMAN İMAMLARIN BELİN BAĞLADI

MUHAMMED KOYUNUN ASLINI SORDU
KUZUM DEDİ KOYUN AYAK DİREDİ
NACİ DERLER BİR GÜRUH TÜREDİ
ZÜLFİKÂR KININDAN ÇIKTI ZAĞLADI

KOYUN DER Kİ KUZUM HASLARIN HASI
NUH FELEKTEN ÖTE GELİRDİ SESİ
YARIN MAHŞAR GÜNÜ KILAM DAVASI
DEYİNCE MUHAMMED ALİ AĞLADI

PÎR SULTAN'IM FİRKAT BAĞRIMI DELDİ
ALİ FATIMA ZÜLFİKÂR GELDİ
KUZU KURBAN OLMAZ YA NİÇİN OLDU
KIRKLAR DA HÜ DEYİP ÖZÜN BİRLEDİ

ŞU DÜNYADA ÜÇ NESNEDEN KORKARIM
(T_6)

ŞU DÜNYADA ÜÇ NESNEDEN KORKARIM
GEL BİR YOKLUK BİR AYRILIK ÜÇ ÖLÜM
ÜÇÜNDEN DE GÖNÜLCÜĞÜM HOŞ DEĞİL
GEL BİR YOKLUK BİRİ AYRILIK ÜÇ ÖLÜM

FERYATLARI KAYALARDA GEZDİRİR
BİR KARDEŞİ TABAN AŞIRI EZDİRİR
GEMİLERİ DERYALARDA YÜZDÜRÜR
GEL BİR YOKLUK BİRİ AYRILIK ÜÇ ÖLÜM

ALİ DEDEM SABAHIN ALMIŞ HOCADAN
OKUDU OKUDU DA ÇIKTI HECEDEN
BİR KARDEŞİN BELİNİ BÜKÜP KOCADAN
GEL BİR YOKLUK BİR AYRILIK ÜÇ ÖLÜM
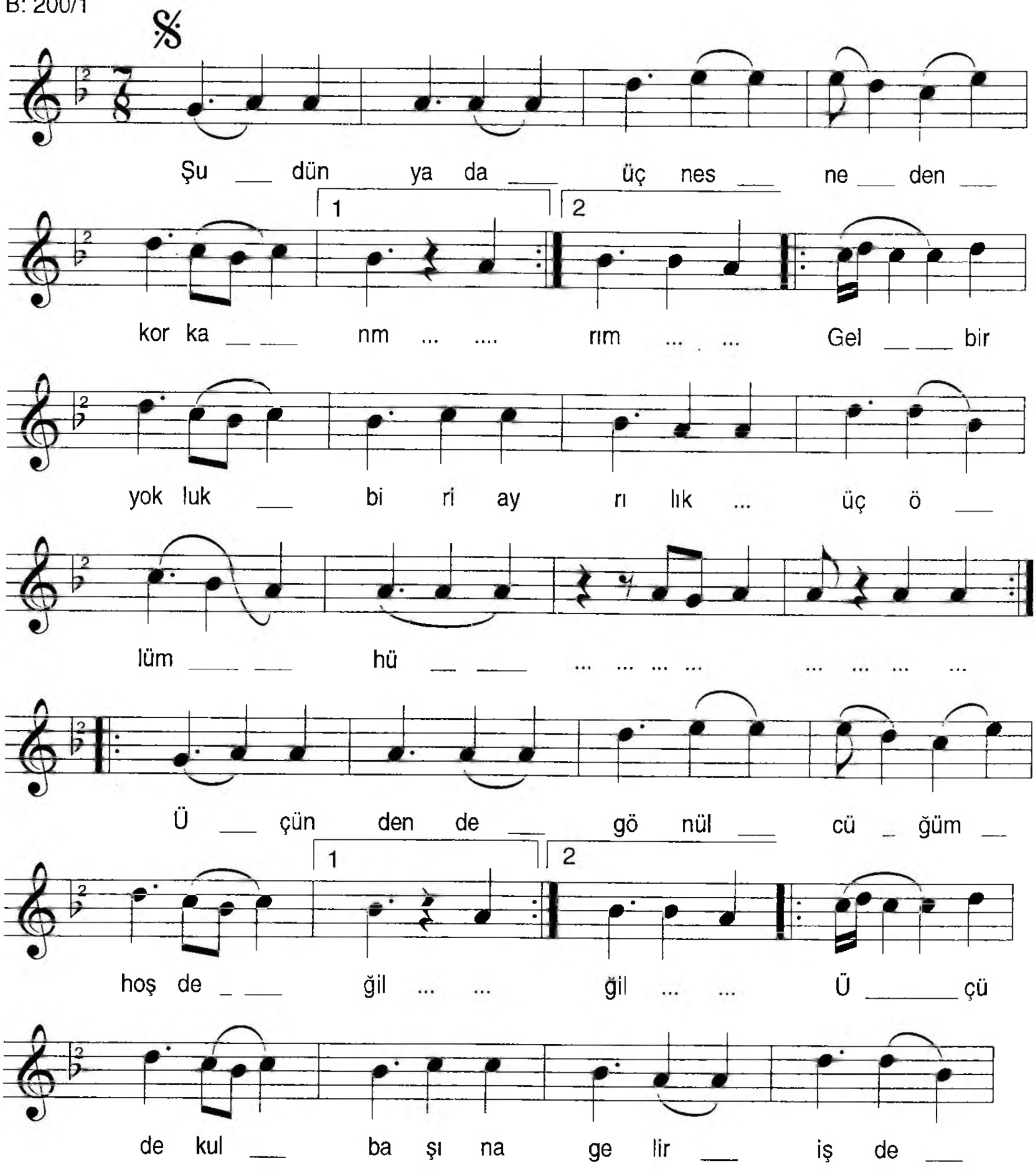
PÎR SULTAN'IM DERYALARI DOLDURUR
BİR DOLUYLE CÜLE ALEMİ KANDIRIR
ULU BEYLERİ SALTANATTAN İNDİRİR
GEL BİR YOKLUK BİR AYRILIK ÜÇ ÖLÜM
(ÂŞK ALİM HÜ, CAN ALİM HÜ)

M - 69081 - 169 - 7

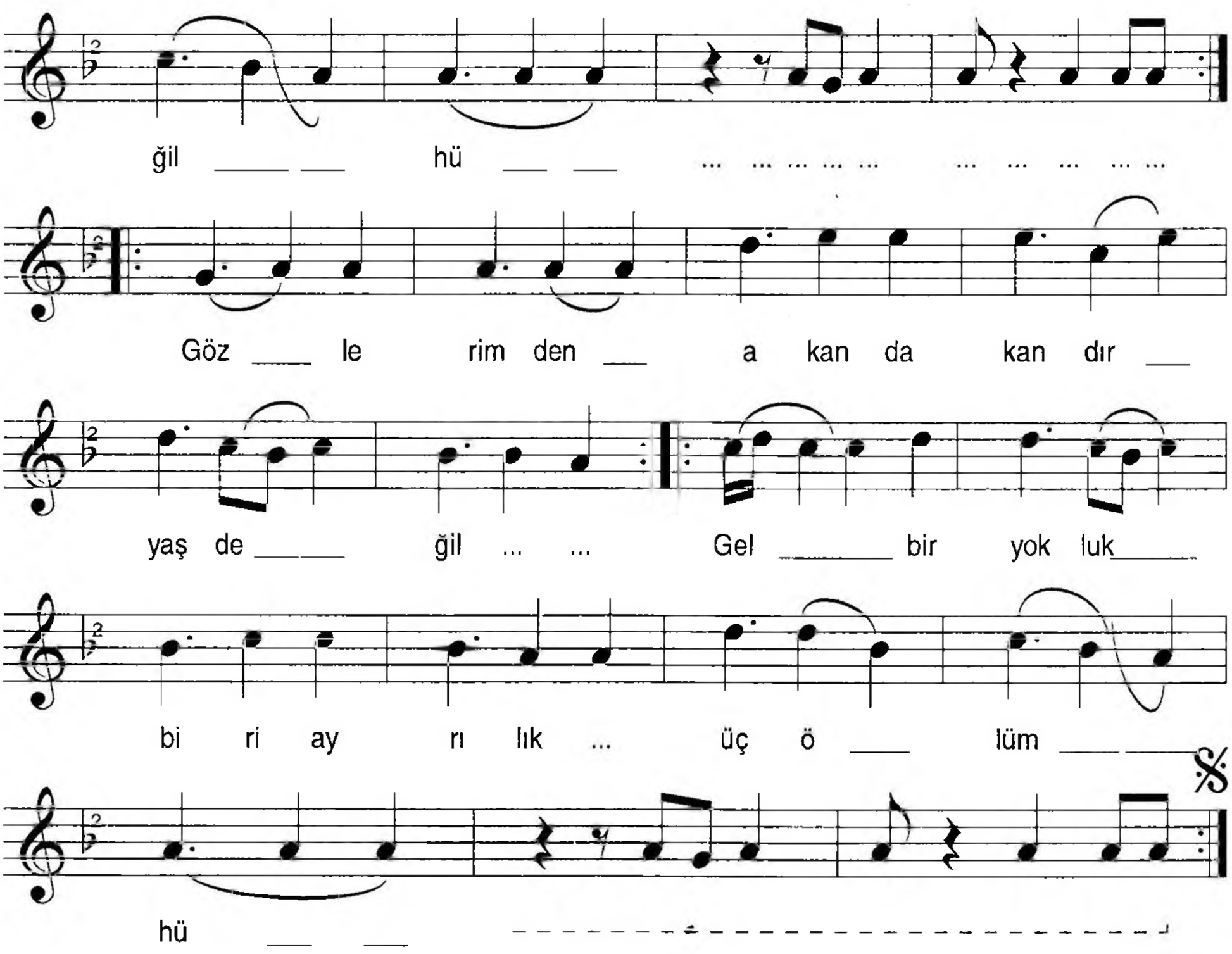
ŞU DÜNYADA ÜÇ NESNEDEN KORKARIM

Yöre: Edirne / Musulca Köyü
Kaynak: Mustafa Çetin - İlhan Demiralay
Hasan Kaçar - Mustafa Koç
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



ŞU DÜNYADA ÜÇ NESNEDEN KORKARIM
-2-



DİNLEYİN KARDAŞLAR BENİM SÖZÜMÜ
(T_6)

DİNLEYİN KARDAŞLAR BENİM SÖZÜMÜ
FELEK YAKTI KÜL EYLEDİ ÖZÜMÜ
ELİMDEN ALDIRDIM NAZLI KUZUMU
HER GÜN KIYAMETTİR, KUZUMA YANARIM
KIYAMET KIYAMET YAVRUMA YANARIM

FELEK BANA BÖYLECE BİR OYUN SALDI
BÜLBÜL DİLLİ KUZUMU ELİMDEN ALDI
NEYLEYİM KARDAŞLAR ELİM BOŞ KALDI
HER GÜN KIYAMETTİR, KUZUMA YANARIM
KIYAMET KIYAMET YAVRUMA YANARIM

ÜFLERİM ÜFLERİM ÇIRAĞIM TÜTMEZ
SESLERİM SESLERİM BÜLBÜLÜM ÖTMEZ
YAVRUMUN HAYALİ GÖZÜMDEN GİTMEZ
HER GÜN KIYAMETTİR, KUZUMA YANARIM
KIYAMET KIYAMET YAVRUMA YANARIM

EVLADIN TATLISI TATLIDIR BALDAN
KOKUSU GÜZELDİR KIRMIZI GÜLDEN
NEYLEYİM KARDAŞLAR ALDIRDIM ELDEN
HER GÜN KIYAMETTİR, KUZUMA YANARIM
KIYAMET KIYAMET YAVRUMA YANARIM

"PİR SULTAN ABDAL'IM GANİDİR GANİ
İNSANA VERMİŞLER EMANET CANI
DÜNYADA DOĞRUDUR AHİRET YOLU
HER GÜN KIYAMETTİR, KUZUMA YANARIM
KIYAMET KIYAMET YAVRUMA YANARIM
(ÂŞK ALİ HÜ, YA ALİ HÜ)
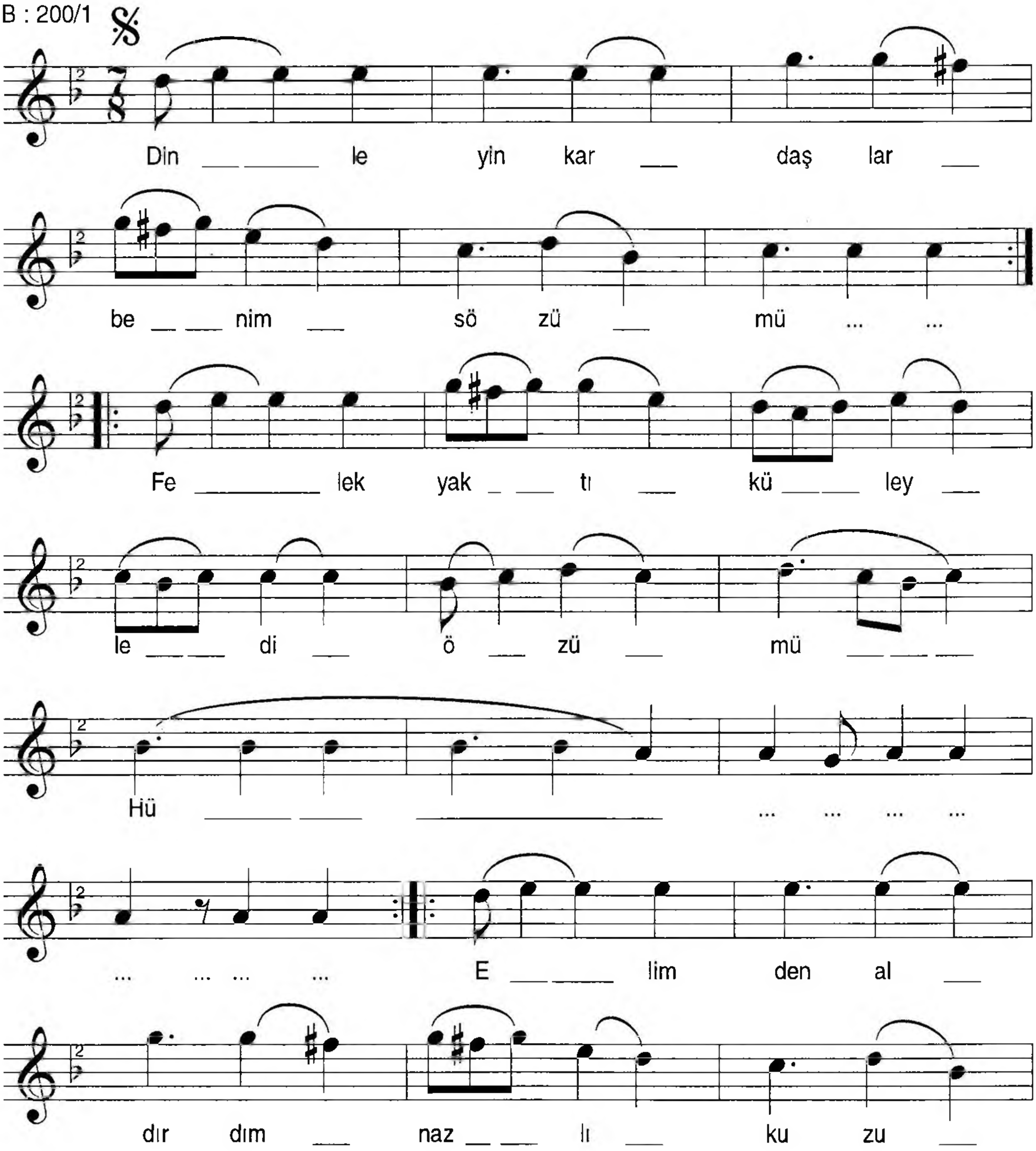
M - 69081 - 093 - 5

DİNLEYİN KARDAŞLAR BENİM SÖZÜMÜ

Yöre: Edirne
Kaynak: Mustafa Çetin - İlhan Demiralay
Hasan Kaçar - Mustafa Koç
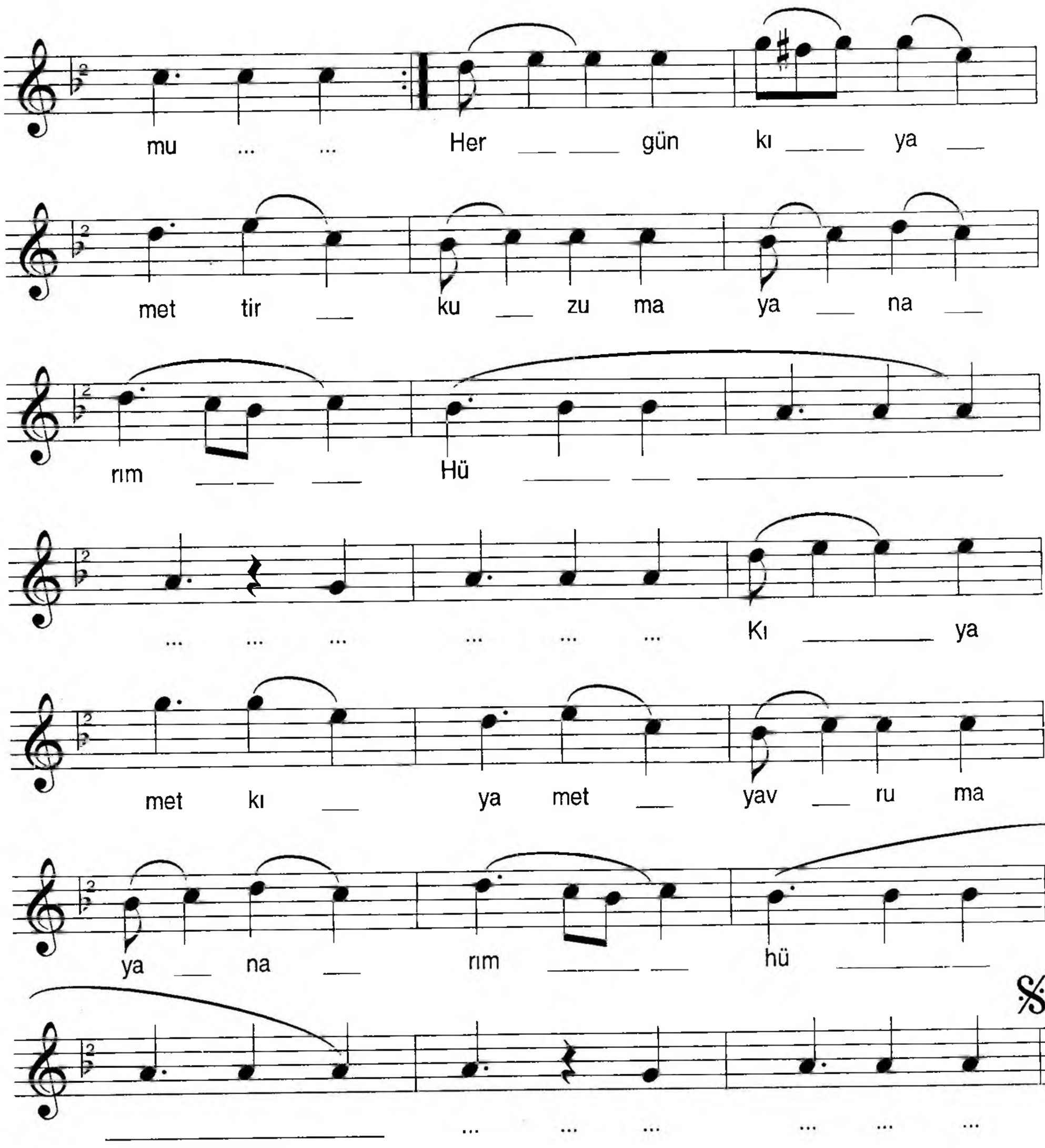
Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık

B : 200/1



DİNLEYİN KARDAŞLAR BENİM SÖZÜMÜ

-2-



NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN BULURLAR SENİ
(T_6)

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN BULURLAR SENİ
ZEBANİLER GİBİ SOYARLAR SENİ
BİR KURU TAHTADA YUĞARLAR SENİ
HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HALİM YAZIKTIR

AZRAİLİ GÖRÜNCE BELİM BÜKÜLDÜ
YETMİŞ İKİ DAMARIMDAN KAN ÇEKİLDİ
SAATİNE VARMADAN DİLİM TUTULDU
HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HALİM YAZIKTIR

AZRAİL GELDİ OTURDU YANIMA
SALIVERMEDİ DÖNEYİM BİR BİR YANIMA
PENÇESİYLE VURDU TATLI CANIMA
HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HALİM YAZIKTIR

SUYUMU VURSUNLAR KAZAN DOLUNCA
KEFENİ BİÇSİNLER BOYLU BOYUNCA
AYLEŞMEYİN KARDAŞLAR BENİ YUĞUNCA
HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HALİM YAZIKTIR

PÎR SULTAN'IM DÖRT KARDEŞ KABRİMİ KAZAR
AZRAİL GELMİŞ DEFTERE YAZAR
ANAM DELİ OLMUŞ SAÇINI YOLAR
(BABAM DİVANE OLMUŞ TABUTU DÜZER)
HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HALİM YAZIKTIR
(ÂŞK ALİ, HÜ HÜ CAN ALİ HÜ)
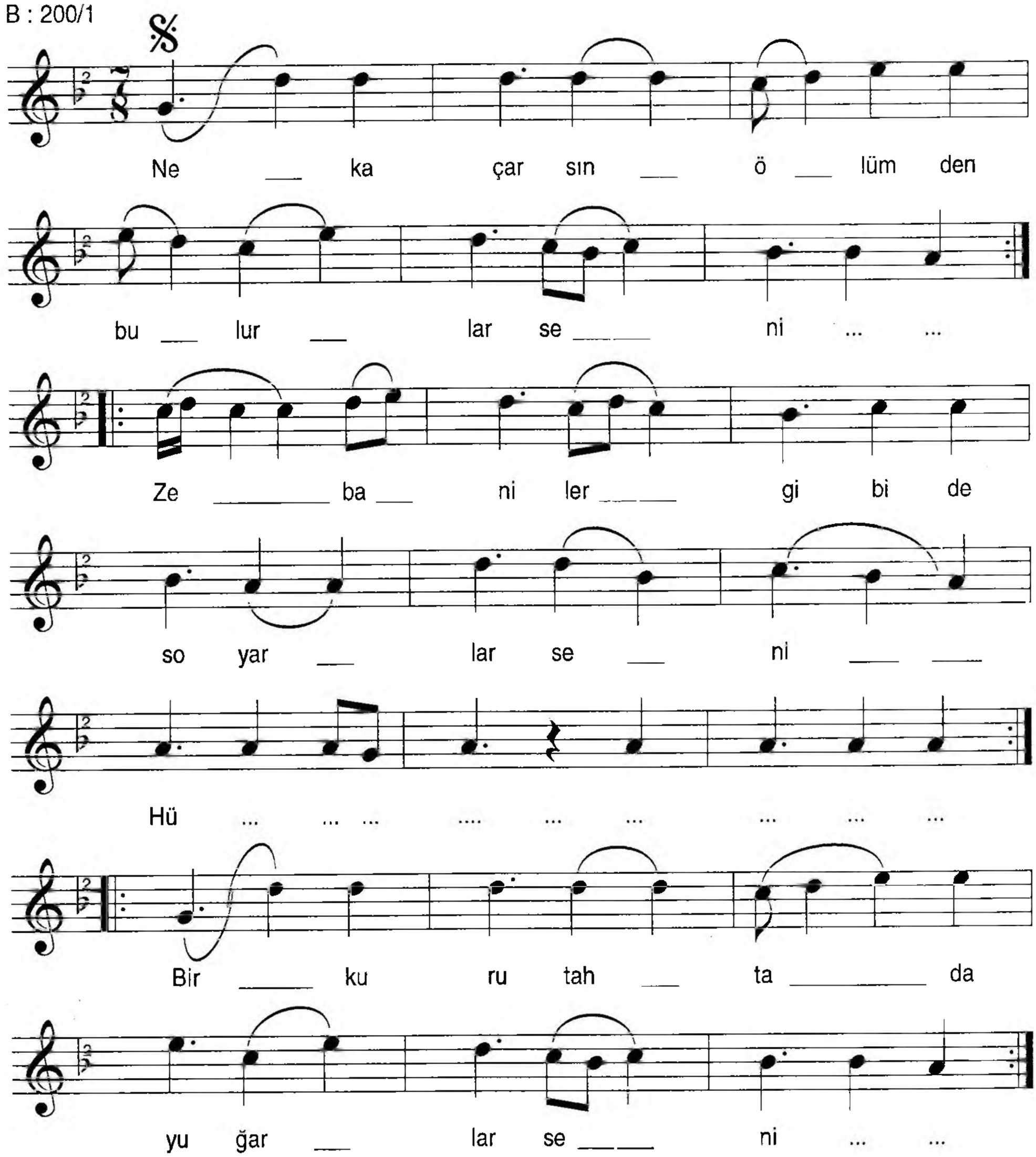
M - 69081 - 154 - 3

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN
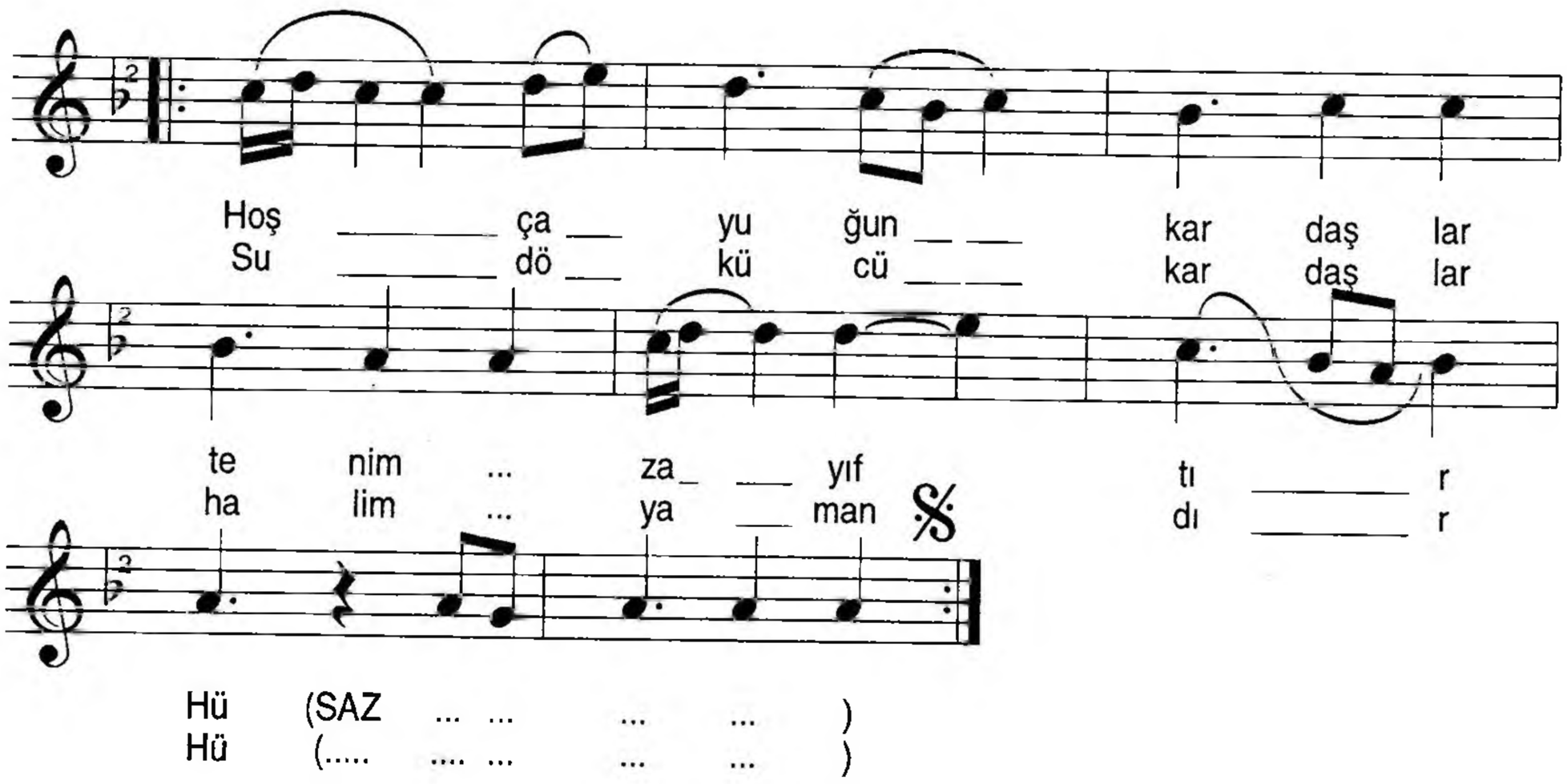
Yöre: Edirne / Musulca
Kaynak: Mustafa Çetin - İlhan Demiralay
Hasan Kaçar - Mustafa Kök

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık

B : 200/1



NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN
-2-



GÖRÜNDÜ KERBELÂ ÇÖLÜ
(T8)

GÖRÜNDÜ KERBELÂ ÇÖLÜ
ANDIRIYOR KANLI GÖLÜ
KIRILSIN YEZİD'İN KOLU
İMAM HÜSEYİN'İM (AH HÜSEYİN'İM)

BİR YUDUM SU VERMEDİLER
DİN DÜŞMANI O KÂFİRLER
SANA EZİYET ETTİLER
İMAM HÜSEYİN'İM (AH HÜSEYİN'İM)

ŞAH'IM KERBELÂ'YA VARDIN[90]
HAK YOLUYDU SENİN DERDİN
BU YOLA SERİNİ VERDİN
İMAM HÜSEYİN'İM (AH HÜSEYİN'İM)

90 *"Şah Hatay'ım Kerbela'ya Vardın"* biçiminde de okunmaktadır.

M - 69081 - 124 - 6

GÖRÜNDÜ KERBELÂ ÇÖLÜ

Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan - Halime Usluâşık
B: 254

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık
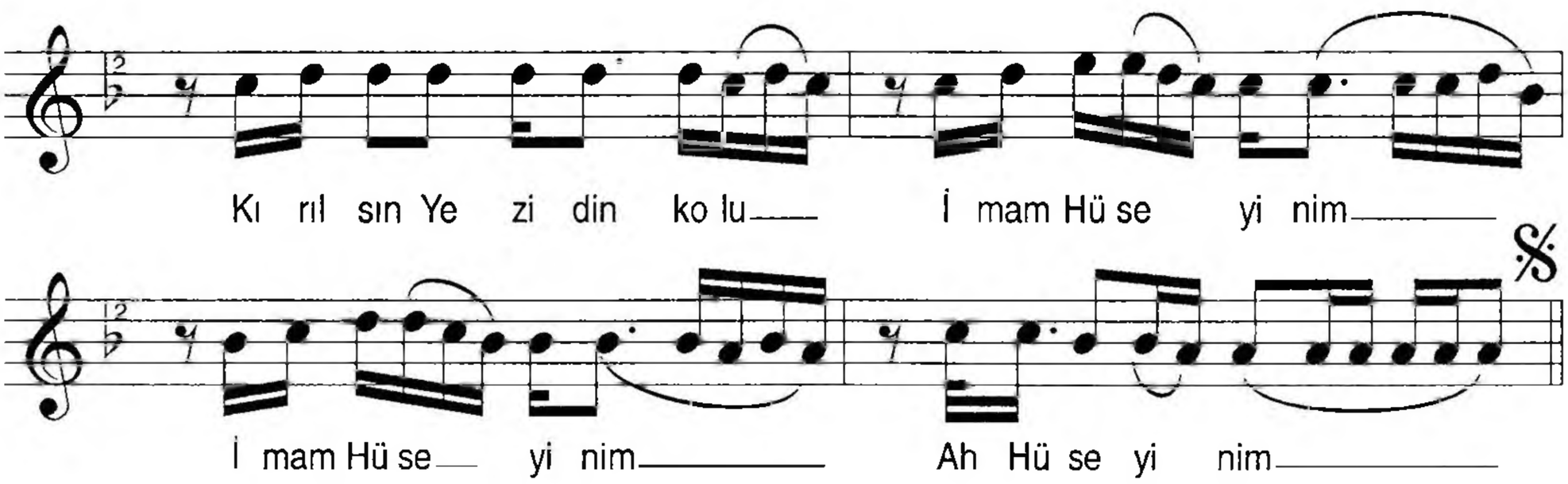
(SAZ

Gö rün dü Ker be lâ çö lü— an dı rı yor— kan lı gö lü—

Kı rıl sın Ye— zi din ko lu— İ mam Hü se— yi nim —

Ah Hü se yi nim— (Saz..... ... .)

GÖRÜNDÜ KERBELÂ ÇÖLÜ
-2-



TÜRBENİN ÜSTÜNÜ NAKŞ EYLEMİŞLER
(T_8)

TÜRBENİN ÜSTÜNÜ NAKŞEYLEMİŞLER
SENİ DÖRT KÖŞEYE BAŞ EYLEMİŞLER
YEZİD'İN BAĞRINI TAŞ EYLEMİŞLER
GEL DİNİM İMANIM İMAM HÜSEYİN

AKARSULAR GİBİ AKASIM GELMEZ
ŞEHRİNE GİRİNCE ÇIKASIM GELMEZ
YEZİD'İN YÜZÜNE BAKASIM GELMEZ
GEL DİNİM İMANIM İMAM HÜSEYİN

ŞAH HATAYİ EDER ERENLER ERDE
ÇALISIZ ÇIRPISIZ BİR SAHRA YERDE
KERBELÂ ÇÖLÜNDE KANDİLDE NURDA
GEL DİNİM İMANIM İMAM HÜSEYİN

M - 69081 - 178 - 9

TÜRBENİN ÜSTÜNÜ NAKŞEYLEMİŞLER

Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan Usluaşık
B: 254

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık

(SAZ

) Tür be nin üs tü nü ... ...
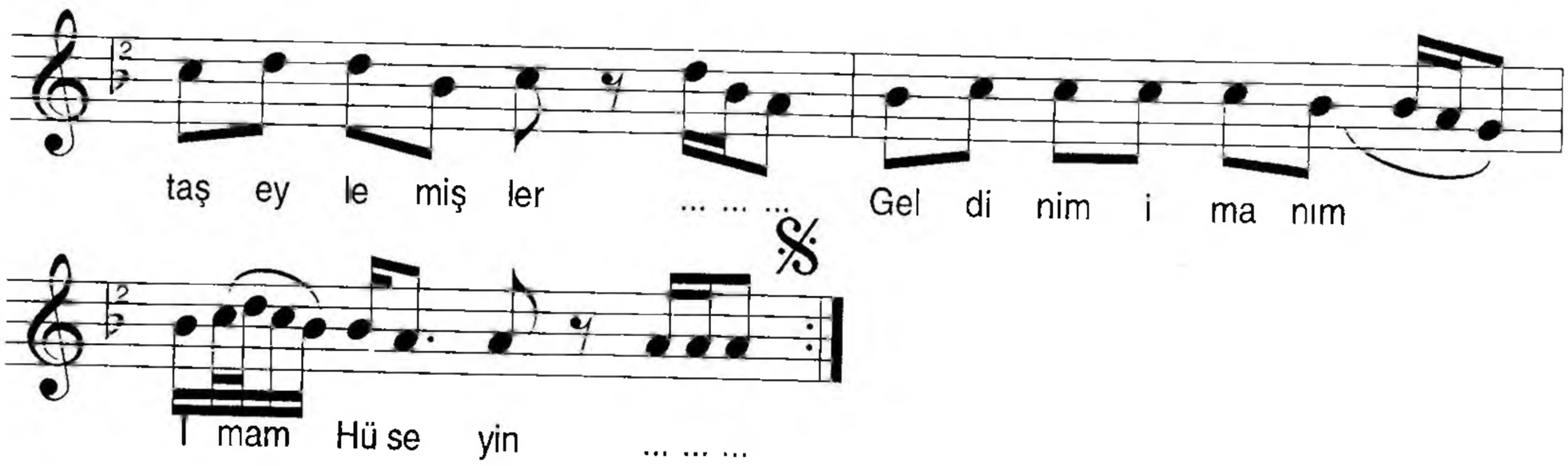
Nak şey le miş ler ... ... Tür be nin üs tü nü Hey dost

Nak şey le miş ler ... ... Se ni dört kö şe ye hey dost

baş ey le miş ler ... ... Seni dört kö şe ye hey dost

baş ey le miş ler ... ... Ye zi din bağ rı nı hey dost

TÜRBENİN ÜSTÜNÜ NAKŞEYLEMİŞLER
-2-



8- Şathiyeler (Şathiyât-ı Sofiyâne)

Şathiyât-ı sofiyâne, tasavvufî halk edebiyatımızın ender ve ilginç örneklerindendir. İlk bakışta anlamsız gibi görünen, eğlenceli sözler olarak anlaşılabilen, fakat aslında derin anlamlar taşıyan şiirlere *şathiye* denir. "Şath" sözü, tasavvufî aşk halinin sarhoşluğu ile halkın anlayamayacağı ve hoşuna gitmeyeceği sözler söylenmesi demektir. Hallac-ı Mansur'un *Enel Hakk* deyişi de bu sözlerdendir. Dinî ve tasavvufî halk şiirinde genel olarak mizahî manzumelere şathiye ya da *şathiye-i sofiyâne* adı vermektedir. Şathiyeler, mutasavvıf şairlerce söylenmiş ya da yazılmış tasavvufî inançları dile getiren; anlaşılması, yorumlanmasına bağlı şiirlerdir. Özellikle Alevî-Bektaşî ozanlarınca söylenen şathiye-i sofiyâne biçimindeki şiirler, zamanla daha genel bir nitelik kazanarak ciddî bir düşünce ya da duyguyu, alaylı, iğneleyici bir dille işleyen şiirlerin hepsi bu adla anılır olmuşlardır. Bu şiirler anlamca saçma görülmekle birlikte, gerçek üstü bir düşünce sistemine bağlıdır. Şathiyelerde aykırı inançlar, üstü kapalı ve anlaşılmaz bir biçimde dile getirilmiştir. Genellikle ham sofuların kaba anlayışlarını alaya almak için söylenirler ve ancak şerh edilerek anlaşılabilmektedir.[91] Trakya Bölgesi'nde en yaygın olarak söylenen şathiyelerden bazıları şunlardır:

ADEM'İ BALÇIKTAN YOĞURDUN YAPTIN

(Y_2)

ADEM'İ BALÇIKTAN YOĞURDUN YAPTIN
YAPIP TA NEYLERSİN BUNDAN SANA NE
HALK ETTİN İNSANI SALDIN CİHANA
SALIP TA NEYLERSİN BUNDAN SANA NE

BAKKAL MISIN TERAZİYİ NEYLERSİN
İŞİN GÜCÜN YOKTUR GÖNÜL EYLERSİN
KULUN GÜNAHINI TARTIP NEYLERSİN
GEÇİVER SUÇUNDAN BUNDAN SANA NE

KATRAN KAZANINI DÖKÜVER GİTSİN
MÜMİN OLAN KULLAR DÎDÂRA YETSİN
EMREYLE YILANA, TAMUYU YUTSUN
SÖNDÜR ŞU ATEŞİ BUNDAN SANA NE

---

91 Dr. Mehmet Yardımcı; *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*, Ürün Yayınları, Ankara, 1998, ss. 364-367.

SEFİL DÜŞTÜM BU ALEMDE NÂÇARIM
KILDAN KÖPRÜ YARATMIŞSIN GEÇERİM
ŞOL KÖPRÜDEN GEÇEMEZSEM UÇARIM
GEÇİR KULLARINI BUNDAN SANA NE

BEHLÜL DANE'M EDER CENNET YARATTIN
NİCE KULLARINI CEHENNEME ATTIN
NİCESİN(İ) ATEŞ-İ AŞK İLE YAKTIN
YAKIP TA NEYLERSİN BUNDAN SANA NE

BANA SUAL SORMA CEVABI MÜŞKÜL
(Y_2)

BANA SUAL SORMA CEVABI MÜŞKÜL
BEN SANA HER SIRRI AÇAMAM HOCAM
HAKK'IN HAZİNESİ DARI DEĞİLDİR
CAMİ AVLUSUNDA SAÇAMAM HOCAM

KAYD-I AHİRETTE DÜŞMEM MİHNETE
MEN (BEN) BURADA MEMURUM ŞİMDİ HİZMETTE
HAYVAN OTLATIRKEN GİRİP CENNETE
SANA HULLE DONU BİÇEMEM HOCAM

MİRÂCI ANLATMA EŞEK DEĞİLİM
BİLDİĞİN KADAR DA MELEK DEĞİLİM
GÜNAHKÂR ADEM'İM ÖRDEK DEĞİLİM
BU AĞIR GÖVDEYLE UÇAMAM HOCAM

ŞARABI MEN ETME O DEĞİL (H)ÜNER
ÂŞIKIM BADESİZ PEK BAŞIM DÖNER
GÖNLÜMDE MUHABBET ATEŞİ YANAR
ÖZÜRÜM VAR SADE SU İÇEMEM HOCAM

NÂR-I CEHENNEM'İ ÖNÜME SÜRME
GÜNAHIMI SAYIP KAYGILAR VERME
KİTAPTA YERİNİ BANA GÖSTERME
MEN (BEN) O YAZIYI PEK SEÇEMEM HOCAM

FİLOZOF RIZA'YIM DİNSİZ ANLAMA
DİNİ BEN ÖĞRETTİM KENDİ BABAMA
HER İPTE OYNADIM CÂNBAZIM AMMA
SIRÂT KÖPRÜSÜNÜ GEÇEMEM HOCAM

HEY ZAHİT SEN BİZİ SANMA GÜNAHKÂR
(Y_2)
HEY ZAHİT SEN BİZİ SANMA GÜNAHKÂR
GÜNAHIMIZ YOKTUR SEVABIMIZ VAR
GÖRDÜĞÜMÜZ DEMİ HOŞ GÖRÜR SETTAR
BU SIRRA KUR'ANLA CEVABIMIZ VAR

FİİLİMİZİ BÂİS-İ AZAP SANMA
İÇTİĞİMİZ HARAM BİR ABDIR SANMA
SANA HARAM OLAN ŞARAPTIR SANMA
CENNET IRMAĞINDAN ŞARABIMIZ VAR

ELEST BEZMİNDEKİ AHD-Ü PEYMÂNDAN
AYRILMAYIZ ASLA BİZ O İMANDAN
İSMAİL'E NÂZİL OLAN KURBANDAN
SOFRAMIZDA MEZE KEBÂBIMIZ VAR

HAKK'TAN BİZE HER DEM HİDÂYET OLUR
MUHAMMED ALÎ'DEN İNÂYET OLUR
SAZ ÇALSAK ALLAH'A İBADET OLUR
DAVUD PEYGAMBER'DEN REBÂBIMIZ VAR

BU ANA DEĞİN TA, KAL-U BELÂDAN
HABERİMİZ VARDIR HER MÂCERADAN
HARABİ'YE İHSAN OLMUŞ HÜDA'DAN
OKUYORUZ İŞTE KİTABIMIZ VAR

9- Devriyeler (Devriye Nefesleri)

Devriye; devir, dönmek, dönüp dolaşmak, dönüp dolaşan anlamında arapça bir sözdür. Tasavvuf anlamında devriye ve devir ise şudur: İnsan, maddesi itibarıyla ata belinde

ve ana rahminde bulunan "meni" ve "emşâc" denen erlik ve kadınlık suyundan meydana gelmiştir. Ata ve ana, bunu yedikleri, içtikleri şeylerden üretirler. Yenen, içilen şeyler ise bitkiler, canlılar ve cansızlardır. Bitkiler, canlılar ve cansızlar, dört unsur "Anasır-ı Erbaa" denen hava, su, ateş ve yelle; göklerin birleşmelerinden meydana gelir. Gökler ve onlarda mevcut bulunan yıldızlar, "Vücud-ı mutlak" denen ve her şeyden münezzeh bulunan Tanrı'nın zatından ilim olarak tecelli eder; bu tecelli de ancak zata aittir. Şu halde, Tanrı zatındaki bilgi, gökleri ve yıldızları meydana getirmiştir. Bunların dönmesi, dört unsuru var eder, göklerle dört unsurun birleşmesi ise cansızları, canlıları, bitkileri meydana getirerek babadaki meniyi (spermi) ve anadaki yumurta hücresini oluşturur. Bir başka ifadeyle insan, sperm ve yumurta hücresi haline gelmeden önce bitki, canlılar ve cansızlar alemlerinde zerre zerre, ayrı ayrı bir halde mevcuttur. Onlardan önce, dört unsurdadır, daha önce de göklerdedir. Göklerden önce ise Tanrı'nın bilgisinde var olmuştur. Tanrı bilgisinden insan haline gelinceye kadar kuvvetler ve madde aleminde bir devir yapar ki bu devrin zamanı 50.000 yıl kadar kabul edilir.[92] Sufîler, "insan olmadan evvel, göklerdeydim, yerlerdeydim, yel olup estim, su olup aktım ..." gibi sözlerle bunu anlatırlar. İşte bu çeşit şiirlere, nefeslere "Devriye" denir:

"ŞU FENÂ MÜLKÜNE ÇOK GELİP GİTTİM,
YAĞMUR OLUP YAĞDIM, OT OLUP BİTTİM;
URUM DİYÂRINI BEN İRŞÂD ETTİM,
HORASAN'DAN GELEN BEKTAŞ İDİM BEN ..."

Devir, tenâsuh değildir. Tenâsuh, ölümden sonra ruhun başka birinin bedenine, doğacak bir çocuğa girmesi, yahut hayvan, bitki veya cansızlar alemine gönderilmesidir. Devir ise Tanrı bilgisinden, tanrı iradesinden insana kadar gelen madde aşamalarıdır. Bu madde, insan haline gelene kadar fanîdir. İnsanda ise Allah'tan üfürülen ruhtan ötürü bakîdir, ölüm ile berzah alemine (astral aleme) geçerek ilâhi adalet ve hüküm çerçevesinde yeni mekânlarda yolculuğuna devam eder. Bektaşîler tenâsuhu benimsemiş görünmektedirler. Onlara göre ceza ve mükâafat, ruhadır. İster dünyaya, ister başka evrenlere yaptıklarının karşılığı olarak tekrar gelinecektir. Çünkü amaç, tekamül edip Allah'a varıncaya kadar davranışça iyi bir insan olmak ve nihayet Allah'ta yok olmaktır. İşte bu yolculuğu veya belli safhalarını anlatan nefeslere, "Devriye" denmiştir ki bu türün Trakya'da da bir çok güzel örneği mevcuttur:

---

92 Abdülbâki Gölpınarlı; *Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkilap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977, ss. 93-95.

M - 69081 - 184 - 0

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM (1)

Yöre: Kırkiareli / Beyci
Kaynak: Kanber - Hanife Aslan
B: 463

Derleyen: H. H. Aslan
Der. Tarihi: 26.1.1971
Notaya alan: H. Yaltırık

Yol cu— ol dum— yo— la düş— tüm—

yol— la rım A— li ye— ça— rır

Bül bül ol dum— gü le— düş— tüm—

dil— le rim A— li— ye— ça— rır Hü dost

Hü— Hü — (.....)

Bu lut— ol dum gö ge ağ— dım—

Yağ mu rol dum— ye re— yağ — dım

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM

(T_5) ; (T_7)

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM
YOLLARIM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR
BÜLBÜL OLDUM GÜLE DÜŞTÜM
DİLLERİM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR (HÜ DOST HÜ)

BULUT OLDUM GÖĞE (H)AĞDIM
YAĞMUR OLDUM YERE YAĞDIM
COŞKUN COŞKUN MEN ÇA(Ğ)LADIM
SELLERİM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR (HÜ DOST HÜ)

BİR ZAMAN TÜRABTA YATTIM
TÜRLÜ ÇİÇEKLERLEN BİTTİM
BİR ARIYLA(N) ÇOK BAL ETTİM
BALLARIM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR (HÜ DOST HÜ)

ŞU HANEYE MİHMAN GELDİM
KÂH AĞLAYIP KÂHİ GÜLDÜM
BAHRİYLE UMMANA DALDIM
SELLERİM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR (HÜ DOST HÜ)

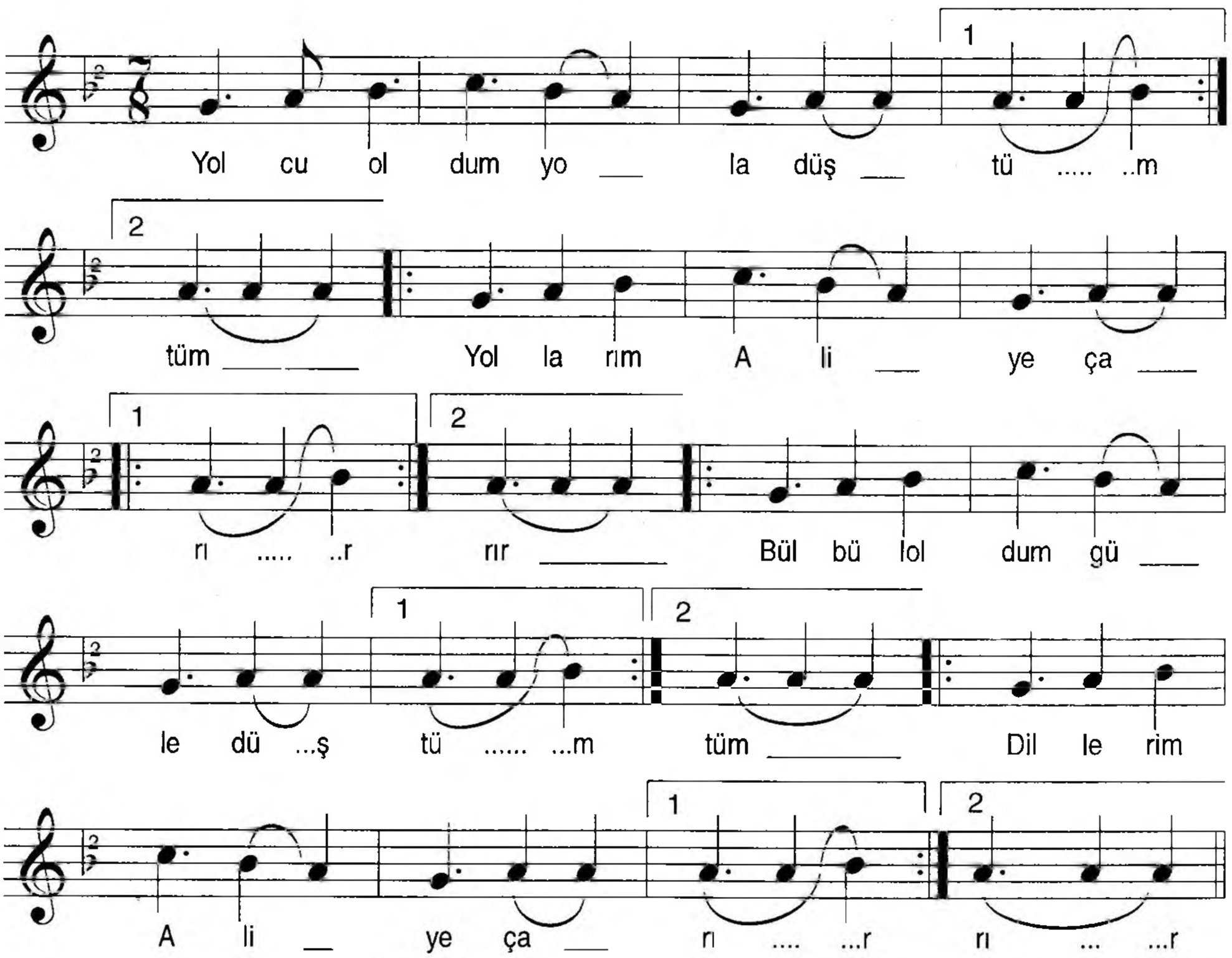
KUL VELÎ'YEM ÂŞKA DÜŞTÜM
ÂŞK DERYASI BOYDAN AŞTI
SEVGİMİZ ALİ'YE DÜŞTÜ
DİLLERİM ALİ'YE ÇA(ĞI)RIR (HÜ DOST HÜ)

M - 69081 - 185 -7

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM (2)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 112 - 130

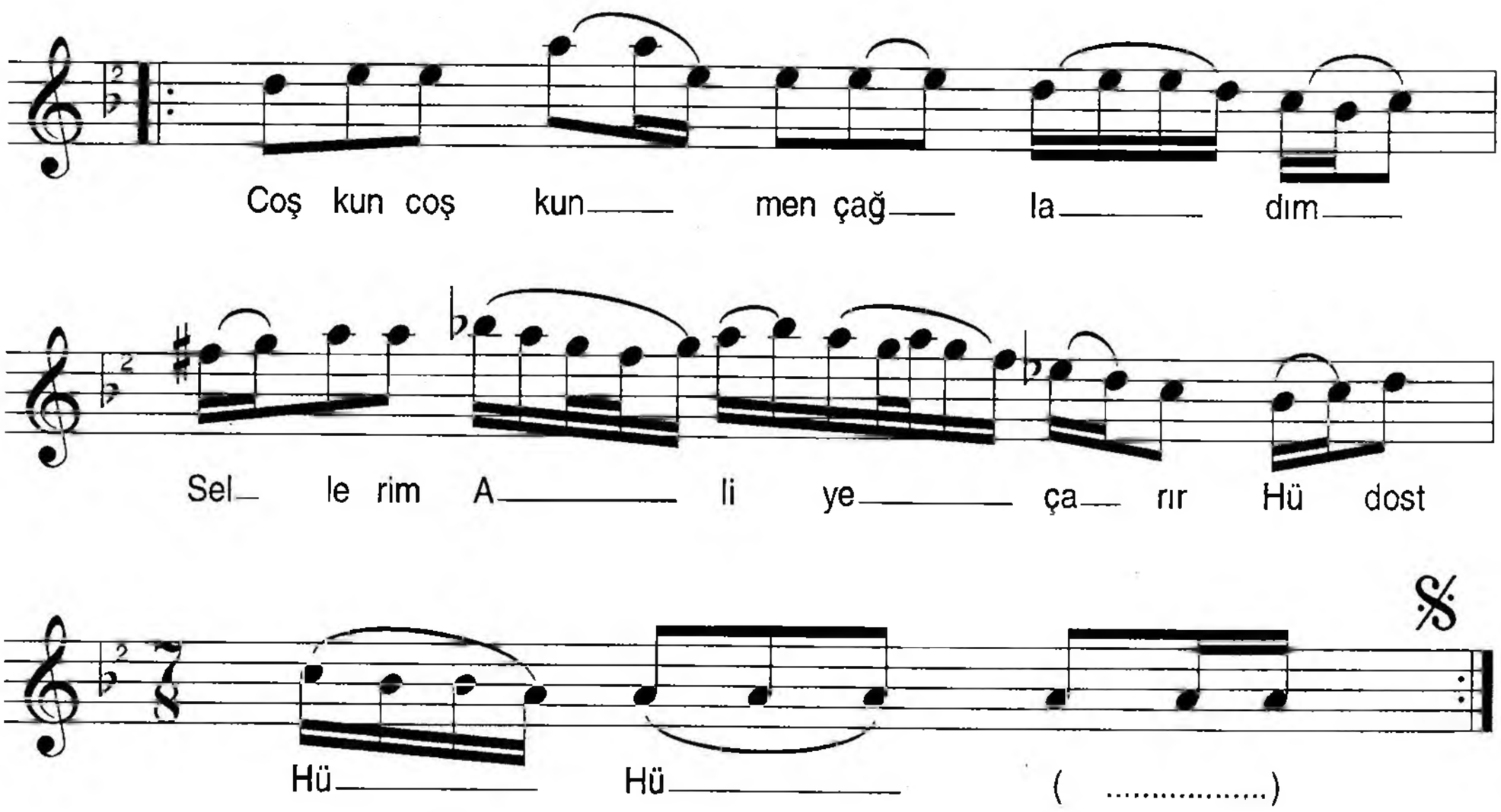
Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltınk



NOT : Sözleri diğer "Yolcu Oldum " nefes sözleriyle aynıdır.

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM (1)

-2-



ANNEMDEN DOĞDUM, DÜNYAYA GELDİM
(BEYİT KARŞILAMASI)
(T_6)

ANNEMDEN DOĞDUM DÜNYAYA GELDİM
GELDİM AMA GİNE DE GİTSEM YERİDİR, YERİDİR.

KONDAK BULDUM KONDACI(ĞI)MA SARILDIM
BEŞİK BULDUM BEŞİĞİME NE OLDU, NE OLDU

BEŞ YAŞIMDA ELİM ERMEZ BAŞIMA
ON YAŞIMDA GEZERİM BAŞLI BAŞIMA

ONBEŞİNDEN YİRMİSİNE YOL OLUR
OTUZUNDA BİR TOMURCAK (GONCACIK) GÜL OLUR

KIRK YAŞINDA KAMBURLANIR, SEL(Lİ) OLUR
ELLİSİNDE YİTİRDİM YARI YAŞIMI

ALTMIŞIMDA ÖLÜ YOKŞA DÜŞÜRÜR
YETMİŞİNDE HER BİRİNİ ŞAŞIRIR

SEKSENİNDE ÇIKTIM DAYLER BAŞINA
DOKSANINDA SEYREYLEDİM ALEMİ ALEMİ

ALİ DEDEM YAŞI YETİRDİ YÜZE
VERDİ ECEL ŞERBETİ(N) İÇİRDİ BİZE
İÇİN CANLAR İÇİN ÂŞK OLSUN SİZE
OL ANAM SÜDÜNÜ HELAL ET BİZE ET BİZE
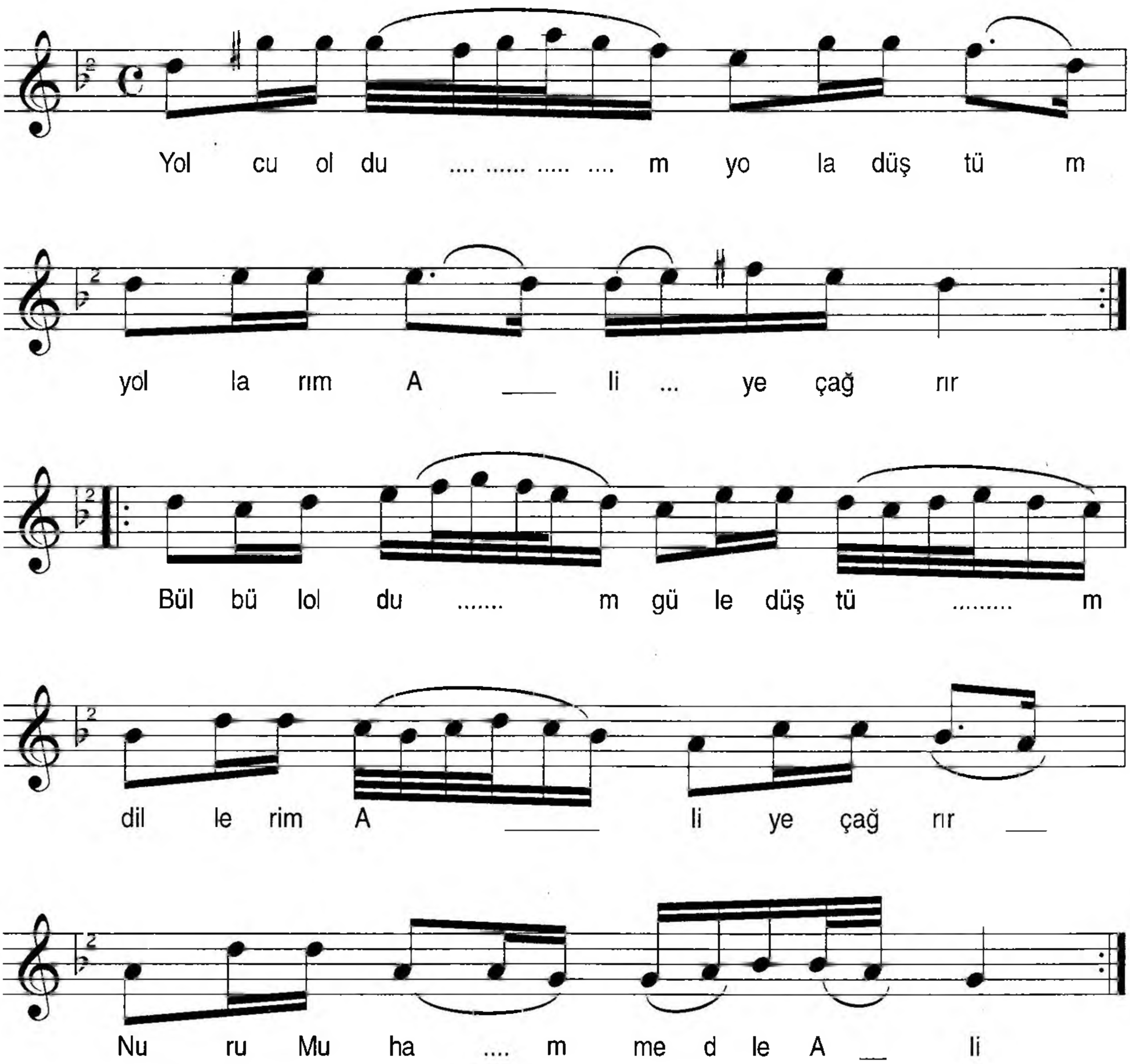
(ÂŞK ALİM HÜ, YA ALİM HÜ)

M - 69081 - 186 - 4

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM (3)
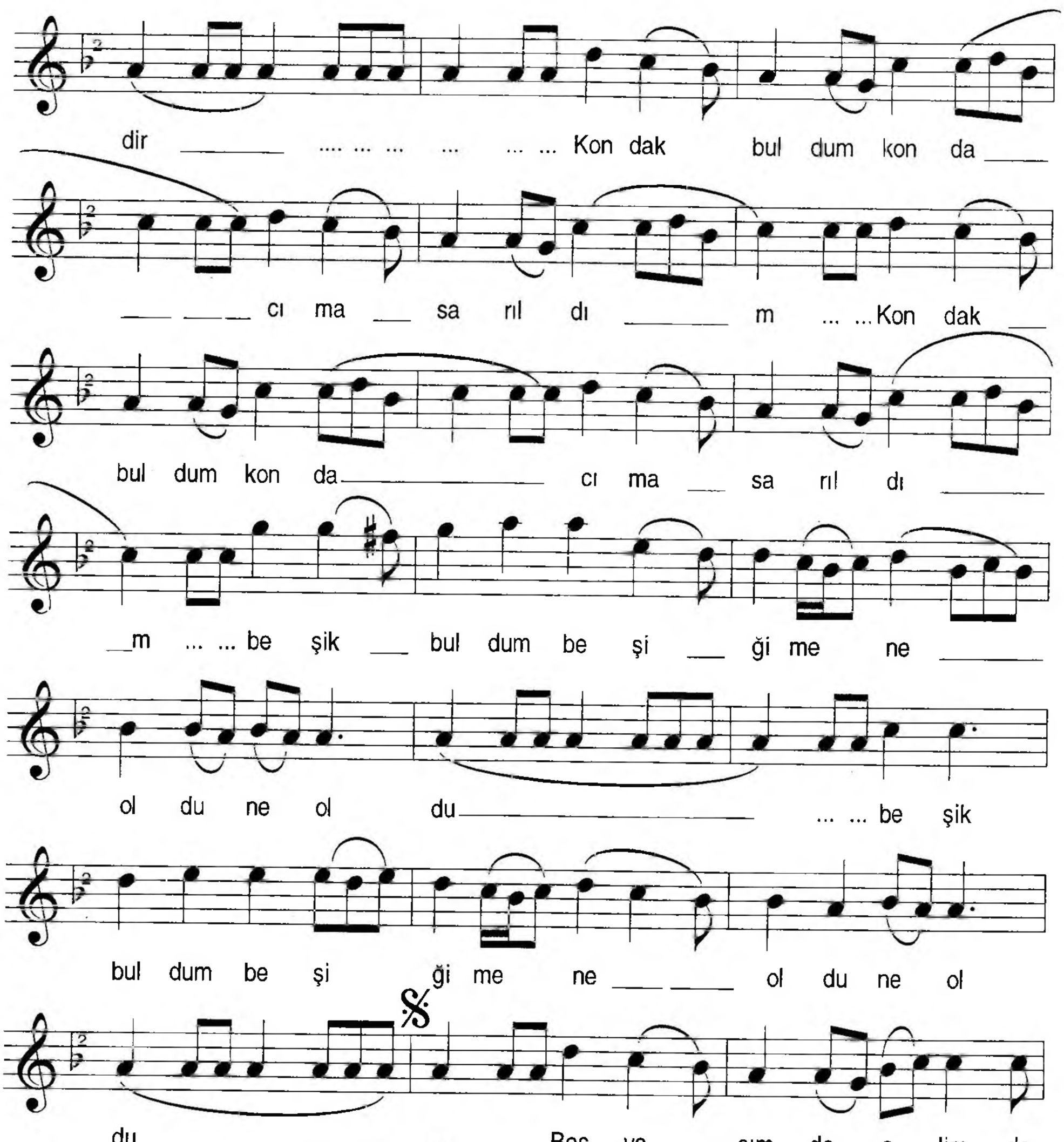
Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST-187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya Alan: H. Yaltırık



ANNEMDEN DOĞDUM DÜNYAYA GELDİM

-2-
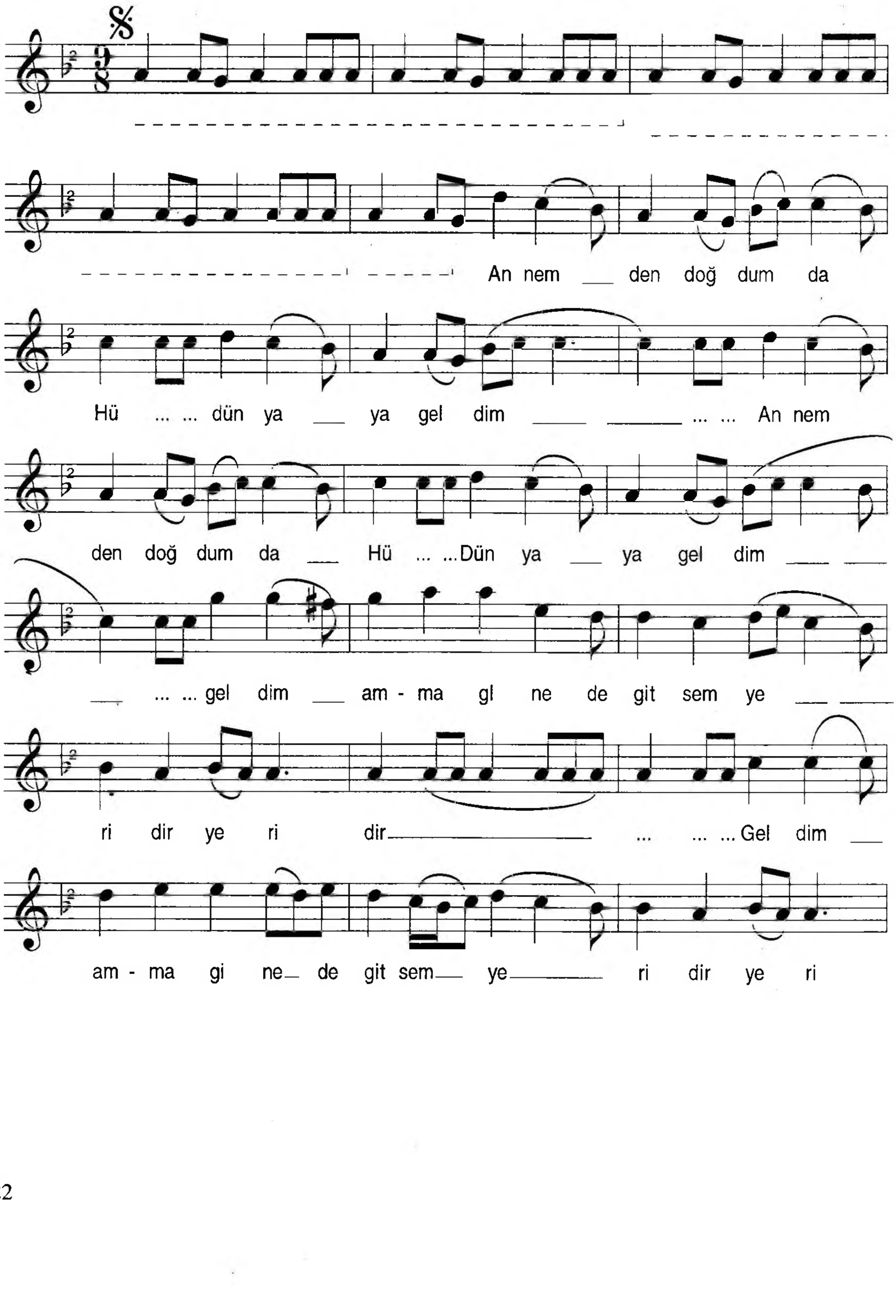


M - 69081 - 063 - 8

ANNEMDEN DOĞDUM DÜNYAYA GELDİM

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca Köyü Halkı
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



M - 69081 - 140 - 6

İLK EVVEL ŞU CİHAN YARATILMADAN

Yöre: Edirne

Kaynak: Mustafa Çetin

B: MD-1

Derleyen: H. Yaltırık
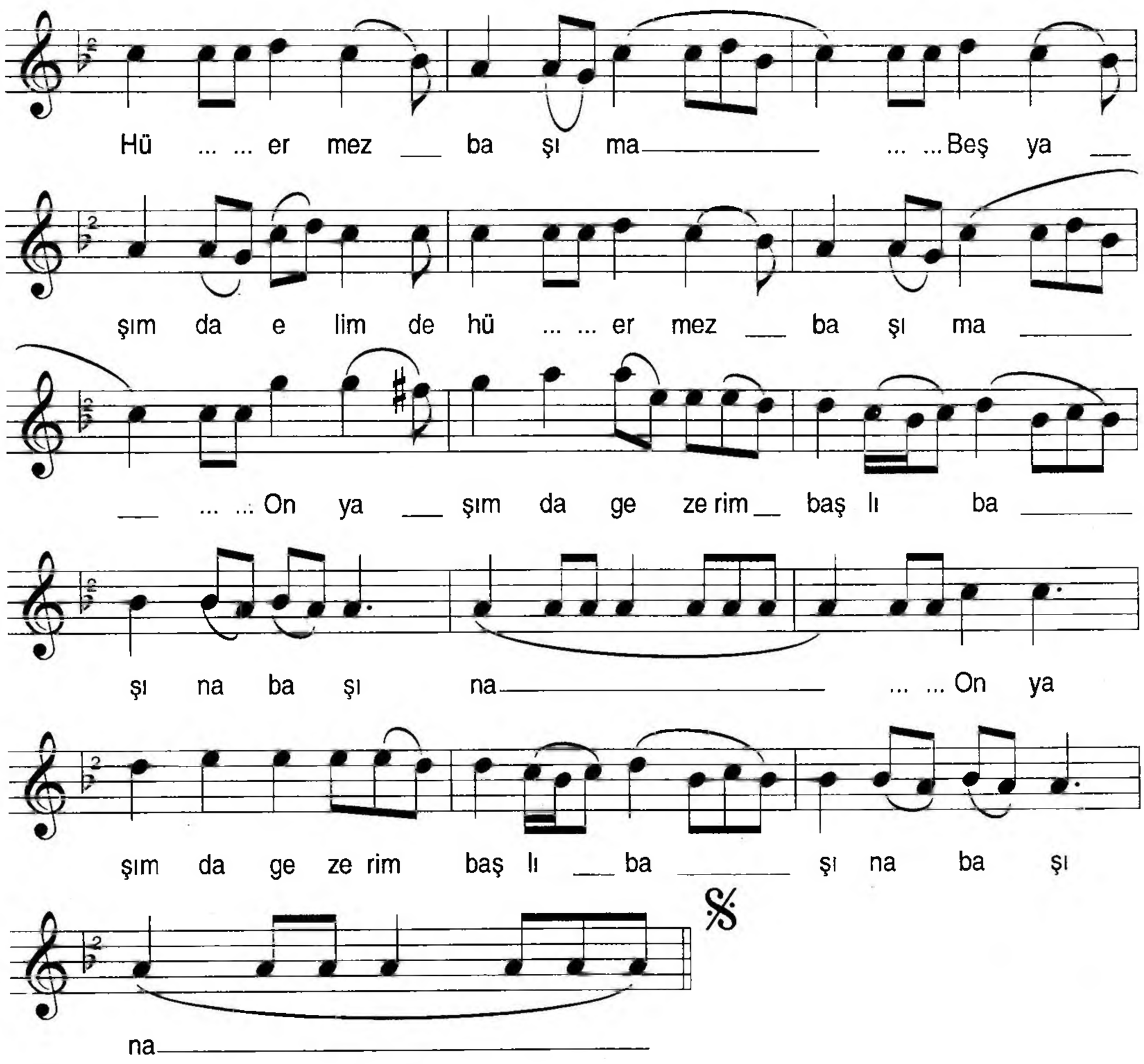
Der. Tarihi: 27.8.2000

Notaya alan: H. Yaltırık

(SAZ - - -

ANNEMDEN DOĞDUM DÜNYAYA GELDİM

-3-



İLK EVVEL ŞU CİHAN YARATILMADAN

(K_1)

İLK EVVEL ŞU CİHAN YARATILMADAN
OL YOK İKEN VARA UĞRADIM GELDİM
ONSEKİZ BİN ALEM CİHAN DOLANDIM
KANDİLDEKİ NURA UĞRADIM GELDİM

PÎRİM İRAHBERİM ODUR ÜSTADIM
DİN MUHAMMED DİNDİR BAŞ EĞDİM
HIZIR İLE AB-I HAYAT TÜTEDİM
YORULMAKLA(N) SEFERE UĞRADIM GELDİM

PÎRİM HİMMET ETTİ BEN DE AÇILDIM
HAK BİLİR Kİ GEVHERLERDEN SEÇİLDİM
ZEKER(İY)YA PEYGAMBERLE BİR BİÇİLDİM
KAVAKTAKİ [94] ZÂRA UĞRADIM GELDİM

YAKUP İLE YUSUF'U ARAR İKEN
İNİP YEMEN ELLERİNDE SORARKEN
VEYSEL KARANİ(Nİ)N TACINI ÖRERKEN
MANSUR İLE DARA UĞRADIM GELDİM

MANSUR İLE(N) BEN DE BİLE DARDAYDIM
HAKKIN EMRİ İLE O GÜN ZORDAYDIM
MUSA PEYGAMBERLE TURDAYDIM
İBRAHİMLE(N) DARA UĞRADIM GELDİM

PÎR SULTAN'IM HEY MUTİLER KADİLER
KİTAPLARIN ÖNLERİNE YAYDILAR
SEN BU İLMİ ANDA BULDUN DEDİLER
ÜSTADIMLA PÎRE UĞRADIM GELDİM
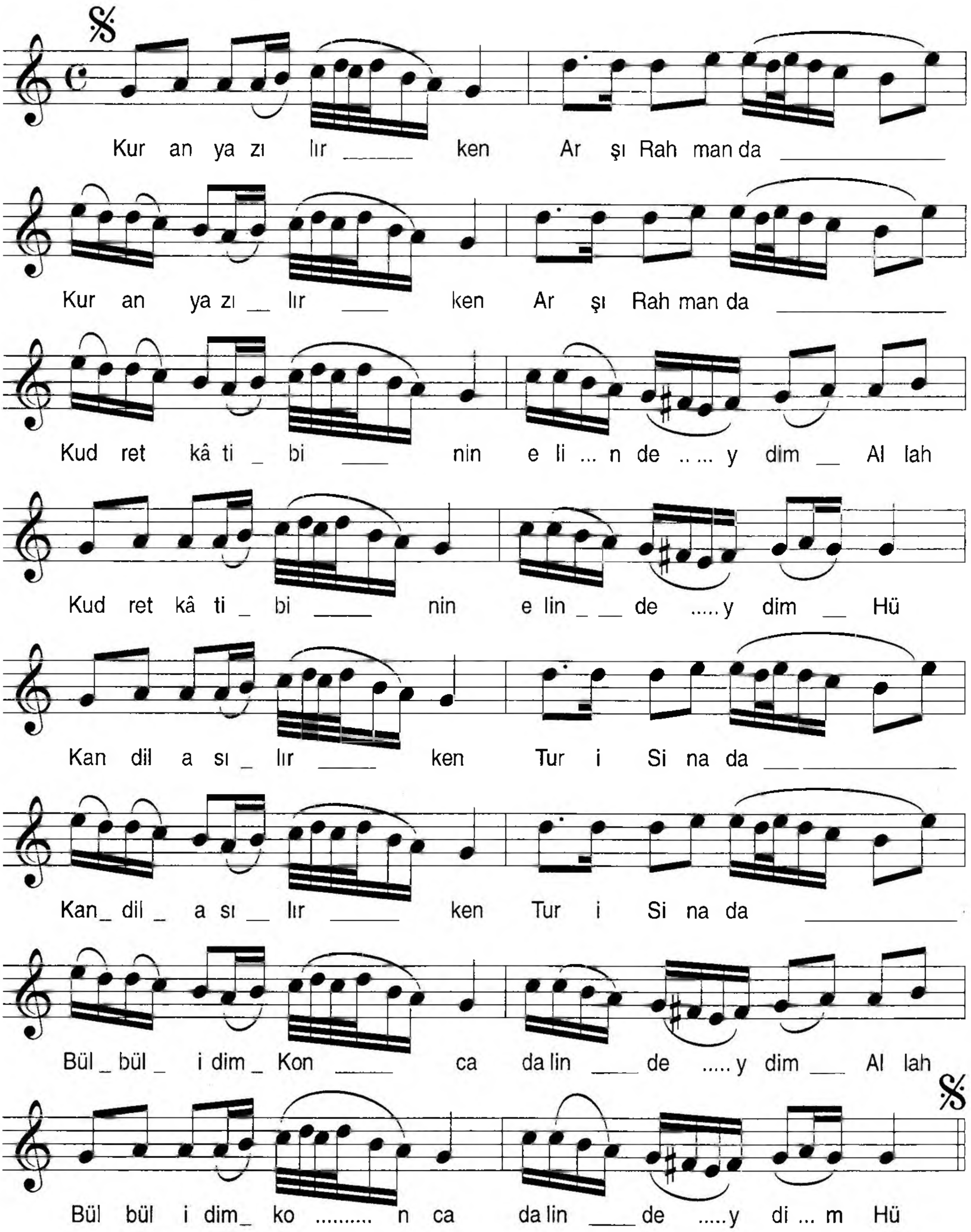
---

94 Kaynak kişiler, Zekeriya Peygamberin gizlenmeye çalıştığı ağacın *kavak* olduğunu söylemişlerdir. Musulca'lı köylülerin kuşların ötüşlerini taklit ederek anlattıkları bir hikâyeye göre, güya keklik "Kavakta kovukta, kavakta kovukta" diye öterken bıldırcın kuşu da "Sus çıfıt, sus çıfıt" diyerek kekliğe karşılık verirmiş. Burada da kuşların ötüşleri taklit edilerek manalar verilmiştir.

M - 69081 - 146 - 8

KUR'AN YAZILIRKEN ARŞ-I RAHMAN'DA

Yöre: Trakya
Kaynak: Harun Kan
B : 220

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 27.2.1988
Notaya Alan: H. Yaltırık



KUR'AN YAZILIRKEN ARŞ-I RAHMANDA
(K_{23})

KUR'AN YAZILIRKEN ARŞ-I RAHMANDA
KUDRET KÂTİBİNİN ELİNDEYDİM
KANDİL ASILIRKEN TUR-İ SİNA'DA
BÜLBÜL İDİM KONCA DALİNDEYDIM

MUHAMMED ALİ'NİN SIR KELÂMINDA
NİHAN SÖYLENİRKEN DİLİNDEYDİM
MEVLÂM BALÇIKTAN YARATTI ADEM'İ
BEN OL VAKİT O'NUN BELİNDEYDİM

BALIK TA YUNUS'U YUTTUĞU ZAMAN
YUTUP DERYALIRI TUTTUĞU ZAMAN
ALİ'M ZÜLFİKÂRI KAPTIĞI ZAMAN
HAYBER KALESİ'NİN KOLUNDAYDIM
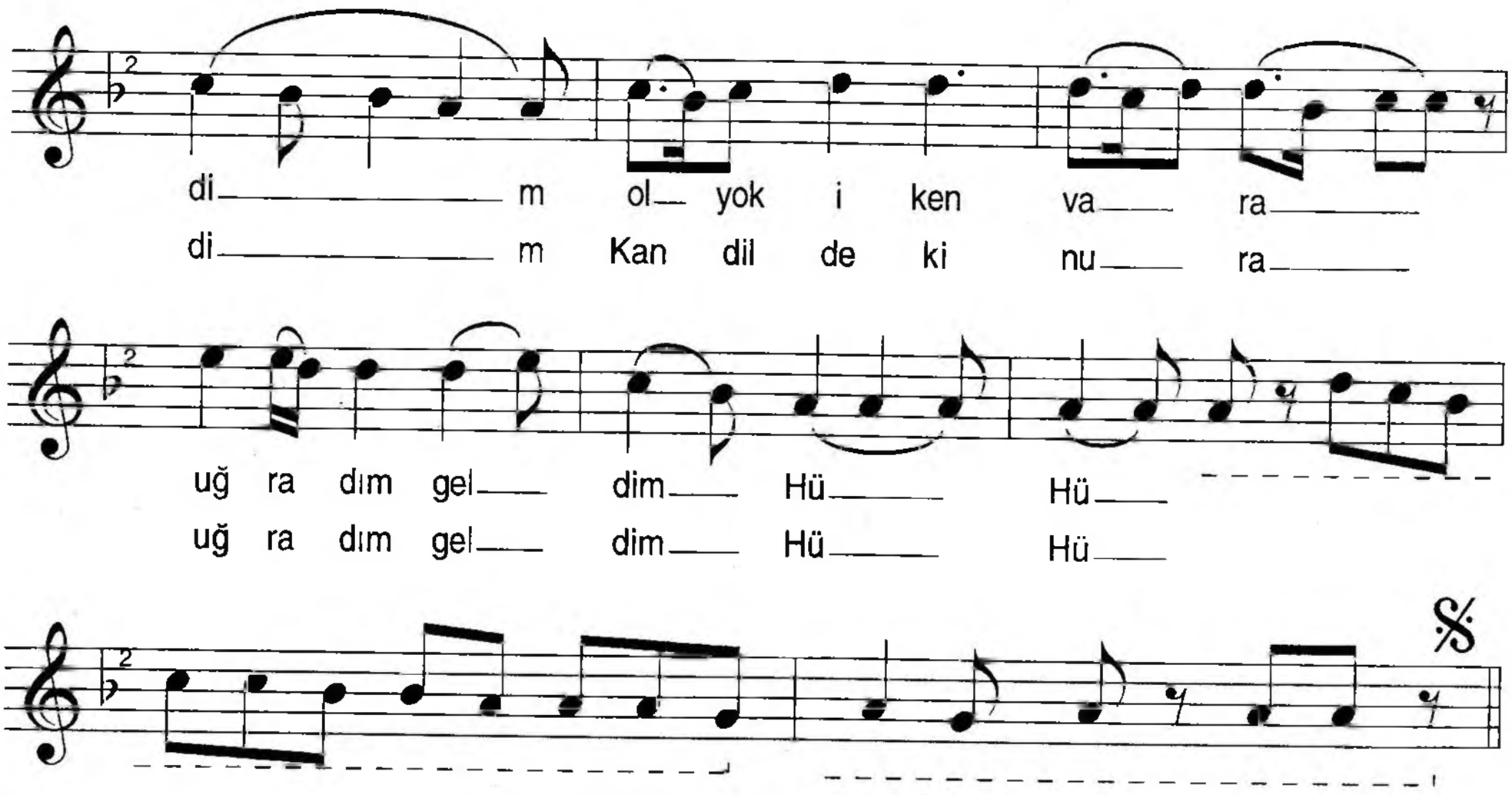
SEYRANİ'YEM [93] İÇTİM ÂŞKIN DOLUSUN
KADRİN BİLMEYENE VERMEM YARISIN
BİR KUŞA SEKSEN BİN ŞEHRİN DARISIN
TAYIN VERİRLERKEN YANINDAYDIM

---

[93] Bu nefesin mahlası Trakya'da 'Pîr Sultan' olarak da söylemektedir. Oysa, Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Alevî - Bektaşî Nefesleri* adlı kitabında bu nefes "Yeksani"ye ait görünüyor. Bkz. Gölpınarlı; *Alevî - Bektaşî Nefesleri* , Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963, s. 78.

İLK EVVEL ŞU CİHAN YARATILMADAN

-2-



B- MÜZİK (USUL-EZGİ) YAPISINA GÖRE TASNİF

1- USUL (TARTIM) YAPISINA GÖRE NEFESLER

Trakya Bölgesi'nde, müzik bakımından Tasavvufî halk müziğinin temelini oluşturan nefesler türkülerimizde olduğu gibi usul (tartım) açısından;

a) Uzun hava tipi (Usulsüz) nefesler

b) Kırık hava tipi (Usullü / Tartımlı) nefesler

c) Karma hava[95] (Usullü-usulsüz karma ritmli ezgi) tipi nefesler

olmak üzere üç kısımda tasnif edilebilirler. Ezgi yönünden hangi dizide olurlarsa olsunlar nefeslerin en belirgin farklılığı öncelikle usul (tartım) yönündedir.

a) Uzun Hava Tipi (Usulsüz) Nefesler

"Uzun hava" tabiri, Türk Halk Müziği'nde usulsüz, fakat belli ezgi kalıplarıyla icra edilen sözlü eserlerin (türkülerin) genel adıdır. Trakya'da Tasavvufî Halk Müziği eserlerinin bir kısmını oluşturan uzun hava tipi nefesleri genelde gazeller, koşma gazeller, ağlaş ve yas nefesleri ile destanlar oluşturmaktadır. Gazeller destanlara göre sayıca daha fazla ve yaygındır. Aşağıda uzun hava olup, gazel ya da destan tipine girmeyen bir nefes örneği yer almaktadır:

MEDET MEDET ÂLEMLERİ YARADAN

(Uzun hava tipi nefes)

(T9)

MEDET MEDET ÂLEMLERİ YARADAN
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE
ÂDEMİ ÂLEMİ HAKTAN VAR EDEN
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

EVLÂDINI KURBAN EYLEYEN SERVER
BELİNDEN GELMİŞTİR MUHAMMED HAYDER
BEYTULLAHI YAPAN HALİL PEYGAMBER
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

---

95 Bu tabir tarafımıza attir. Hem uzun hava (usulsüz ezgi) hem de kırık hava (usullü ezgi) özelliği gösteren Trakya'daki bu mersiye örneği için bu tabiri uygun gördük. Usül açısından bu türe benzer olan Halk Müziği ezgileri için "Karışık (Karma) Ritmli Ezgiler" tabiri de kullanılmıştır. Bkz. Mustafa Özgül, Salih Turhan - Kubilay Dökmetaş, *Notalarıyla Uzun Havalarımız*, s. 22, Ankara, 1996.

CENNET EVLERİNDE TAC HULLE GİYEN
MELEKLER ÖNÜNDE YÜZ YERE KOYAN
YERYÜZÜNE HAKK'TAN HALİFE İNEN
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

İKRÂR VERİP DEDİK ONLARA BELİ(Ğ)
HAKK'IN KUDRETİDİR ONLARIN ELİ
TA EZELDEN PÎRİM MUHAMMED ALİ
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

RUMELİN FETH ETTİ OL GERÇEK VELÎ
TAHTA KILINÇ TUTAR OL BÂTIN ELİ
ERENLER SERVERİ ŞAH SEYYİD ALİ
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

EŞİĞİN(E) YASLANIR CÜMLE ERENLER
NİYAZ EDİP BAŞLAR YERE KOYANLAR
RUMELİ'DE YATAN ERENLER PÎRLER
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

CÜMLE EVLİYAYA HAZRET İDİ BAŞ
SÖYLE DEDİ TAŞA SÖYLEDİ BEŞ TAŞ
YÂ PÎRİM HÜNKÂRIM YÂ HACI BEKTAŞ
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

CÜMLE EVLİYAYA BAŞ İDİ İMAM
ONLARA UYANIN HER İŞİ TAMAM
EVLÂD - I MUHAMMED ONİKİ İMAM
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

ŞAH HATAİ'M DER HİMMETTİR SULTAN
KÜÇÜK YATAĞAN HEM BÜYÜK YATAĞAN
ERENLER CELLADI YÂ HACIM SULTAN
ZÂHİRDE BÂTINDA SEN İMDAT EYLE

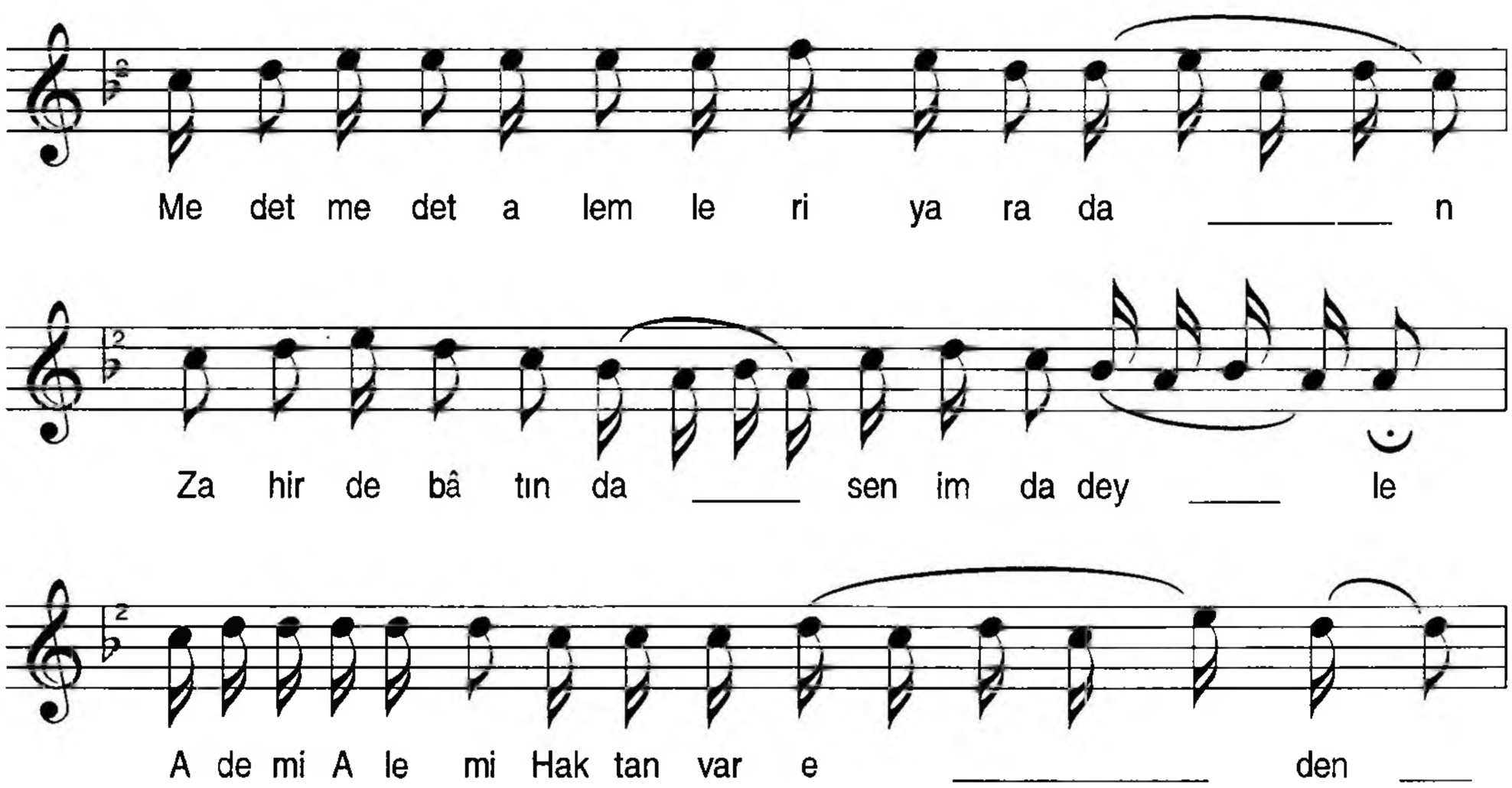
M - 69081 - 147 - 5

MEDET MEDET ALEMLERİ YARATAN

(UZUN HAVA NEFES)

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Kadınlar
B : 220

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



HAZRETE HİÇ GELMEMİŞİM
(UZUN HAVA NEFES)
(T9)

HAZRETE HİÇ GELMEMİŞİM
ŞU CİHANDA GÜLMEMİŞİM
HAK SIRRINI BİLMEMİŞİM
BİLMEK İÇİN BEKTAŞÎ OL, BEKTAŞÎ OL

KALEME YAZI YAZI YAZDIRAN
İLME İRFANA DİZDİREN
AHRET HABERİ SEZDİREN
VELÎ GİBİ BEKTAŞÎ OL, BEKTAŞÎ OL

ALMA MAZLUMUN AHINI
YIKMA FAKİRİN EVİNİ
VİRAN ETME GÜL BAĞINI
VELÎ GİBİ BEKTAŞÎ OL, BEKTAŞÎ OL

İNSANLARI SEVEN HAKK'TIR
BÜYÜKLENME, KÜÇÜK YOKTUR
ÂLİM OLAN CÂHİL ÇOKTUR
SEN ALLAH'IN KULUNU GÖR, KULUNU GÖR

GAFLET ETME AÇ GÖZÜNÜ
HACI BEKTAŞ YOLUNU GÖR
HAKK'A DOĞRU DÖN YÜZÜNÜ
CÂN AHMED'İN NURUNU GÖR, NURUNU GÖR
(MÜRTEZA'NIN NURUNU GÖR, NURUNU GÖR)

DİVANE ZÜLFİKÂR KULDUR
SENİ SAĞANA KENDİN DOLDUR
HAKK İHSANI BİZE BOLDUR
ALMAK İÇİN BEKTAŞÎ OL, BEKTAŞÎ OL
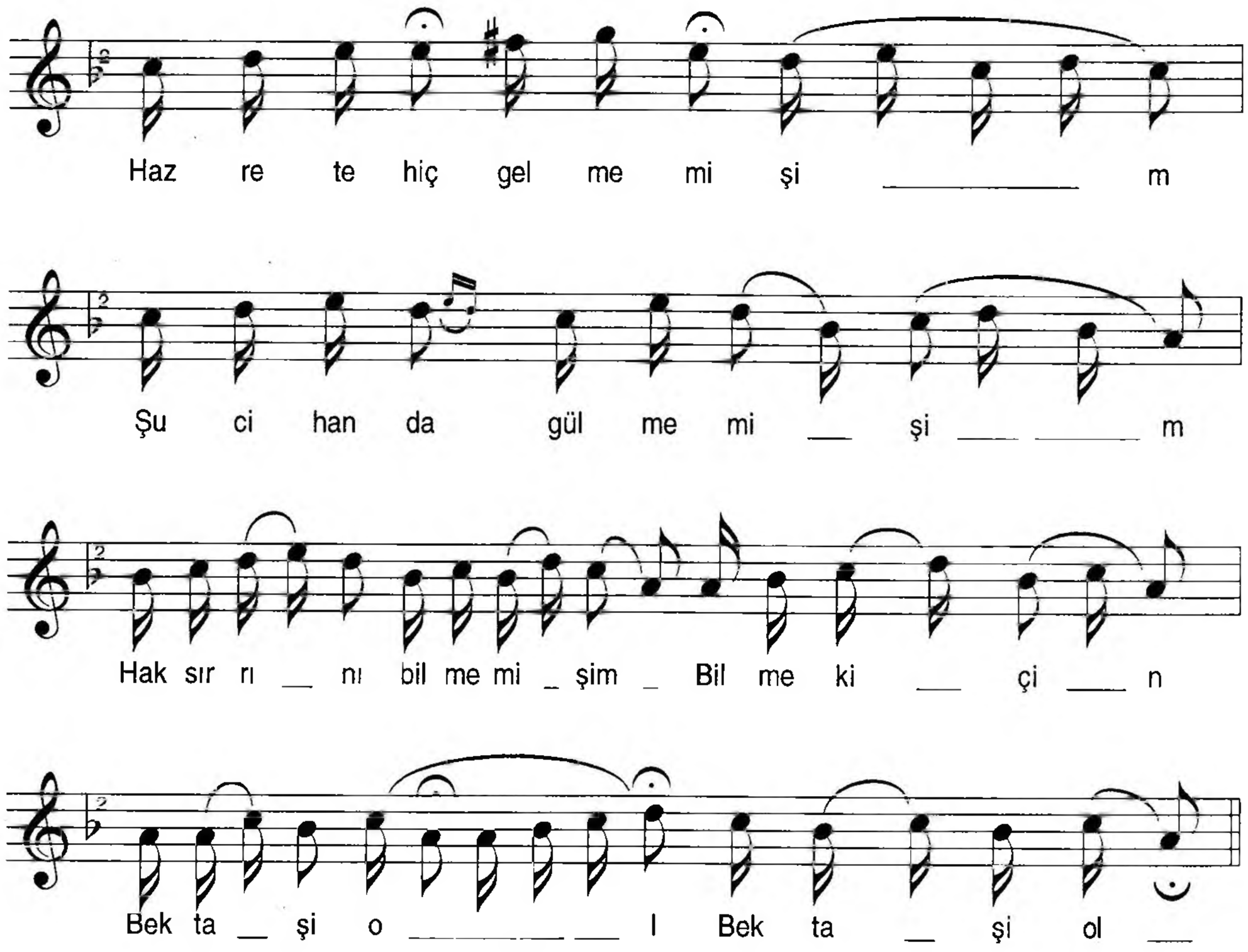
M - 69081 - 137 - 6

HAZRETE HİÇ GELMEMİŞİM

(UZUN HAVA NEFES)

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Kadınlar Topluluğu
B : 220

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



Gazeller

Klasik Türk Müziği içinde de geçen "gazel", aynı zamanda Divan Edebiyatı'nın da bir türüdür. Gazel, bazı İslâm ülkelerinde şiir veya müzikli şiir, şarkı veya halk şarkısı olarak yer almaktadır. Örnek verecek olursak Malezya Halk Müziği'nde önemli bir yeri olan "gazal", kırık hava kipinde usullü ezgilerle icra edilmektedir.[96] Trakya Bektaşî mecmualarında rastladığımız gazel nefesler arasında (az da olsa) aşağıda sunacağımız "Koşma Gazel" tabirine rastlamaktayız. Gazeller nefes defterlerinde ve cönklerde ise "Gazel, Gazel Nesimî, Gazel Hilmî" vb. başlıklar altında yazılmaktadır.

DİVANE GÖNLÜMÜZ GEÇMEZ GÜZELDEN

(GAZEL NEFES)

(K_{17})

DİVANE GÖNLÜMÜZ GEÇMEZ GÜZELDEN YA ALİ
BİR NİYAZ EYLEDİK SENDAN YA ALİ
BENİM ARZUMANIM SENSİN EZELDEN YA ALİ
GİTMEZ MUHABBETİN CANDAN YA ALİ

CÂN -I DİLDEN SEVENLERİN CANISIN YA ALİ
ÂŞIKLARI MEST ETMEYE KÂNISIN YA ALİ
KUSURA KALMAYAN MÜRVET KÂNISIN YA ALİ
GEÇERSİN GÜNAHTAN KANDAN YA ALİ

NİCE YÜZ BİN YILLAR KANDİLDE DURDUN YA ALİ
ATANIN BELİNDEN ANADAN GELDİN YA ALİ
ONUNÇÜN BU HALKI GÜMANA SALDIN YA ALİ
BİN BİR DONDAN BAŞ GÖSTERDİN YA ALİ

ŞERİAT İÇİNDE ŞEMS -İ KAMERSİN YA ALİ
TARİKAT İÇİNDE DAHİ KEMALSİN YA ALİ
İSTEMEM CENNETİ GÖSTER CEMALİN YA ALİ
KUL HİMMET İÇİN DE GÖSTER HİMMETİN YA ALİ

---

96 "Dünyadan Halk Müziği-Malezya" İzmir Radyosu THM bant arşivi .

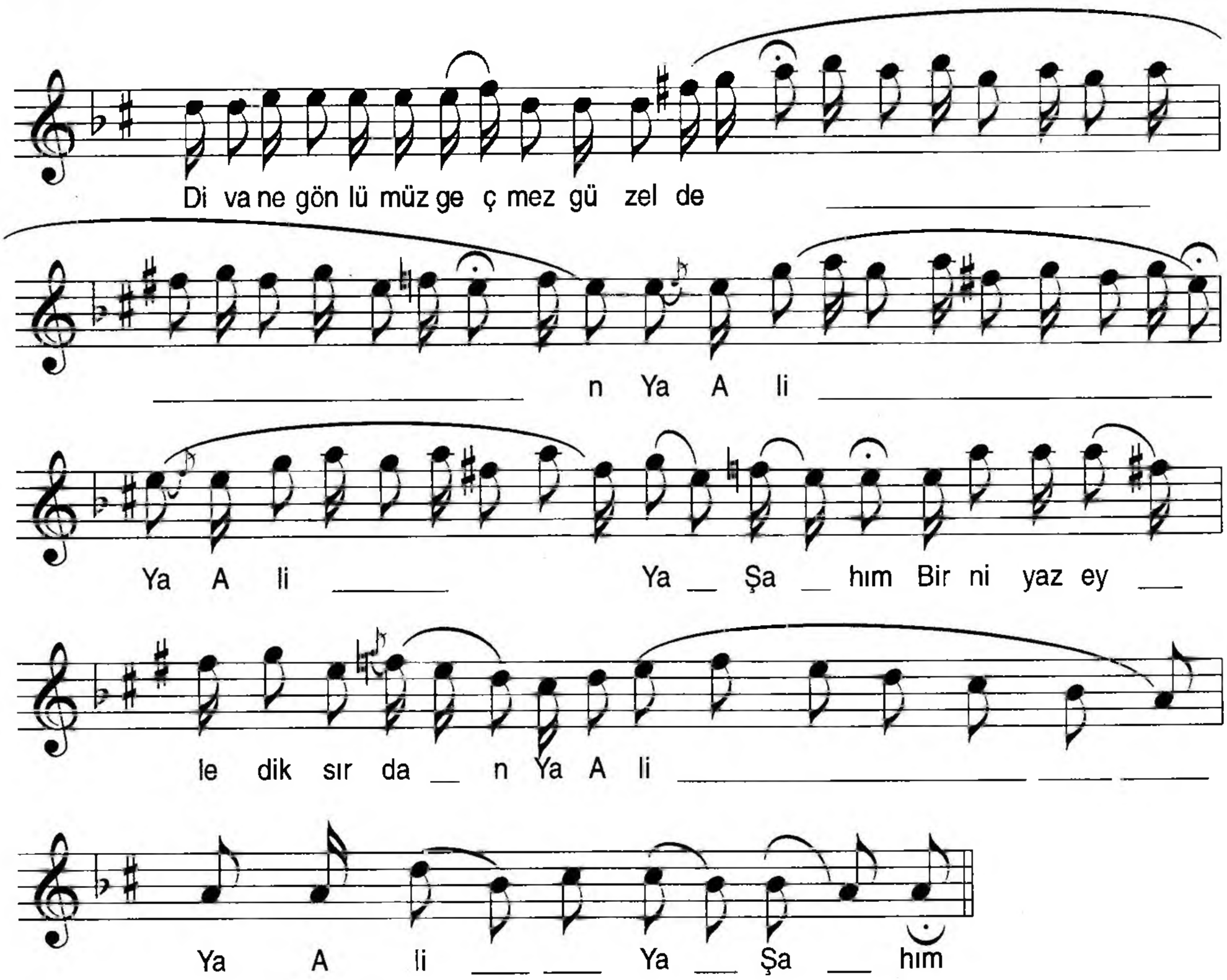
M - 69081 - 094 - 2

DİVANE GÖNLÜMÜZ GEÇMEZ GÜZELDEN

(Gazel Nefes)

Yöre: Kırklareli / Kızılcıkdere
Kaynak: Muharrem Durgut
StB: 187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



HAMDÜLİLLAH BİZ EZELDEN (GAZEL NEFES)

(K_{12})

HÜ DOST...

HAMDÜLİLLAH BİZ EZELDEN EHL-İ İMAN BÜLBÜLÜYÜZ

MEDET HÜ DOST

NUŞ EDİP KEVSER ALİ'DEN MEST-İ HAYRAN BÜLBÜLÜYÜZ

HÜ DOST HÜ HÜ HÜ

HÜ DOST....

DERSİMİZ ALDIK LEDÜNDEN BİLMİŞİZ ÖZ NEFSİMİZ

HAYDAR HÜ DOST

OKUYUP ŞÂM-I SEHERDEN VASL-I CANAN BÜLBÜLÜYÜZ

HÜ DOST HÜ HÜ HÜ

HAK DOST....

'KÜNT-Ü KENZ'İN PERDESİNİ AÇTI OL DOST BİZE DE

MEDET HÜ DOST

BADENİN SIRR-I HAKİKAT İÇRE SEYRAN BÜLBÜLÜYÜZ

HÜ DOST HÜ HÜ HÜ

HÜ DOST ....

TA ELEST BEZMİNDE GİYDİK BU MELAMET HIRKASIN

HAYDAR HÜ DOST

BU GÖNÜLDEN SIRR-I HAKKA YAR MİHMAN BÜLBÜLÜYÜZ

HÜ DOST HÜ HÜ HÜ

HÜ DOST ...

HACI BEKTAŞ-I VELİ'DİR EY " **TÜRABÎ** " PÎRİMİZ

MEDET HÜ DOST

KEVN İÇİNDE HER BİRİMİZ ŞAH-I MERDAN BÜLBÜLÜYÜZ

HÜ DOST , ŞAHIM, PîRİM , HÜ DOST.

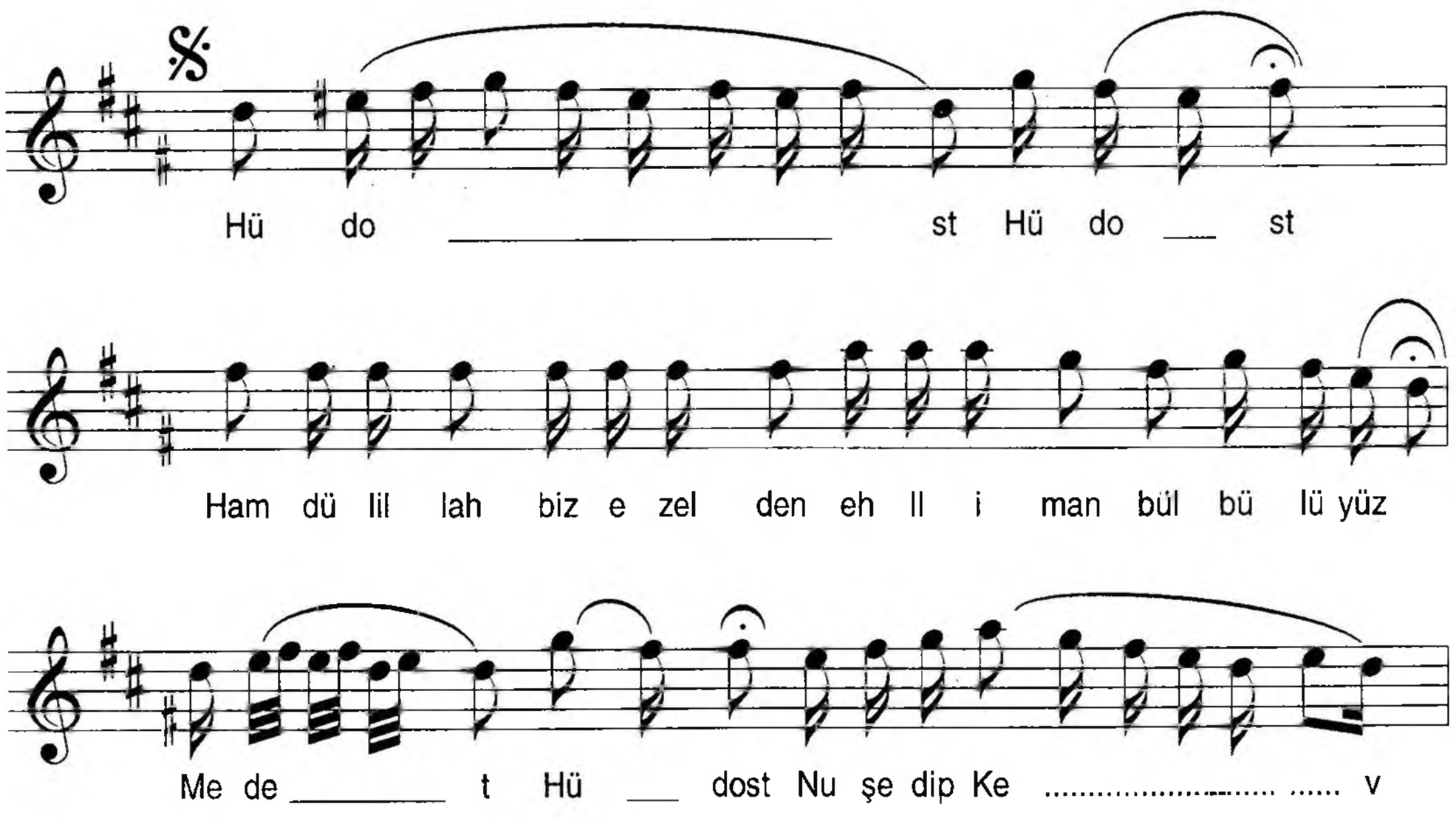
M - 69081 - 133 - 8

HAMDÜLİLLAH BİZ EZELDEN

(Gazel Nefes)

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu
Kaynak: Halil Tiryaki Halifebaba
B: ST-188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



SEVDİM SENİ TA GÖNÜLDEN ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(GAZEL NEFES)

(K_6)

SEVDİM SENİ TA GÖNÜLDEN ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(HÜ DOST)

ŞÜPHEM YOKTUR YARDIMCIMSIN ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(HÜ DOST HÜ,HÜ)

DÎDÂR SENDE DÎZÂR SENDE CEMÂL SENDE CELÂL SENDE

(HÜ DOST)

HER SIRRIN ESRÂRI SENDE ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(HÜ DOST HÜ,HÜ)

EMBİYÂNIN EVLİYANIN CÜMLE EŞYA MAHLUKATIN

(HÜ DOST)

ON İKİ İMAMIN TAHTI ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(HÜ DOST HÜ,HÜ)

CAFER BABA GÖZÜN AÇ BAK CİHAN ALİ İLE REVNAK

(HÜ DOST)

GÖNÜL GÖZÜN CEMALİN PAK ŞAH-I MERDAN YA ALİ

(HÜ DOST HÜ,HÜ)
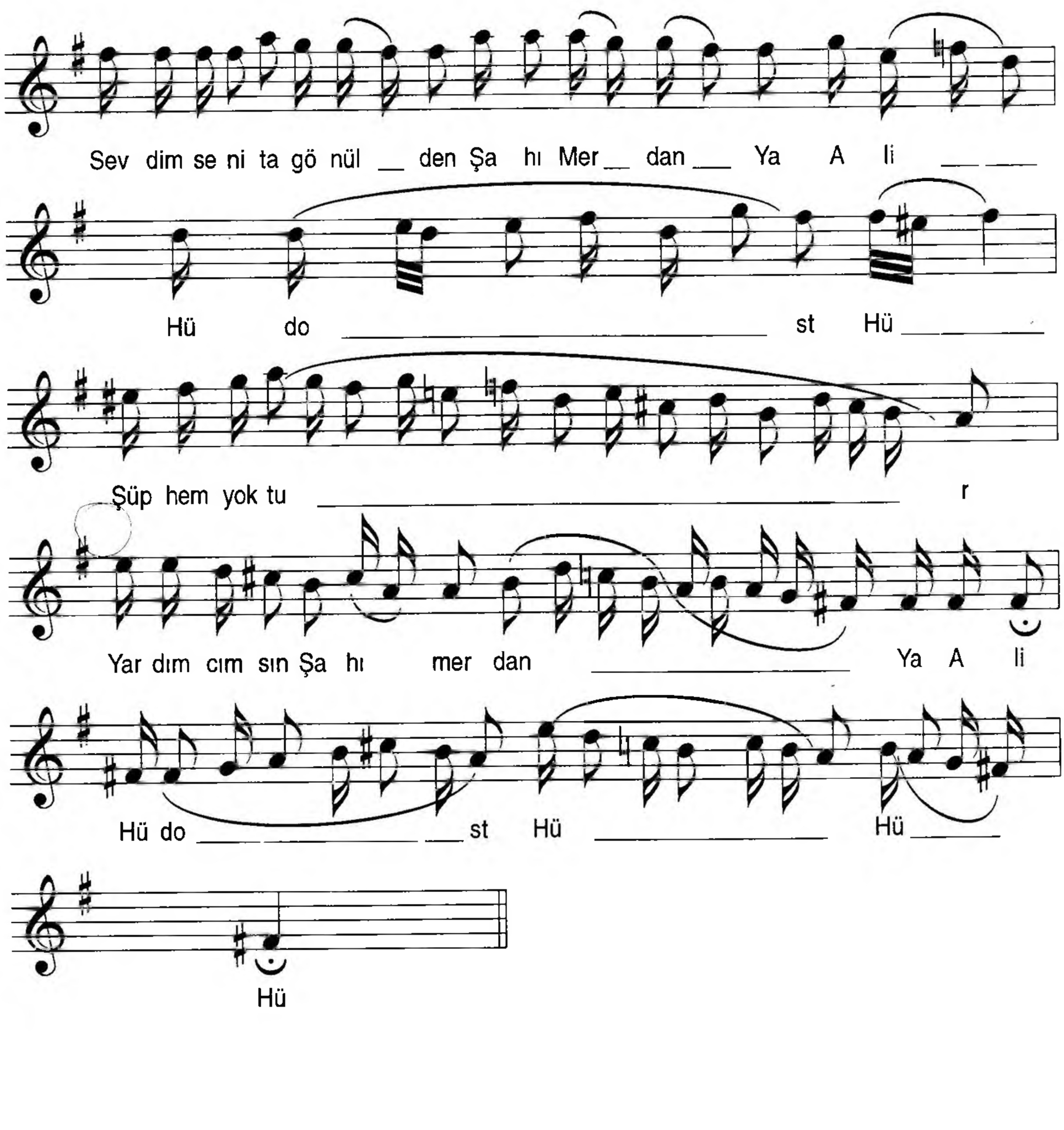
M - 69081 - 164 - 2

SEVDİM SENİ TA GÖNÜLDEN

(Gazel Nefes)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Hasan Hüseyin Arslan
B: 111 - 124 -130

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi:22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



OYNAYAN ALEMDE HER DEM SIRR-I SÜBHANDIR ALİ

(GAZEL NEFES)

(K_{12})

OYNAYAN ALEMDE HER DEM SIRR-I SÜBHANDIR ALİ
ŞAH-I MERDAN ŞİR-İ YEZDAN KUTB-Ü DEVRANDIR ALİ

ZÂHİRE BU GÖRÜNEN SEYRAN O'NUN SEYRANIDIR
BÂTINDA GENC-İ MÂFİL SIRR-I SÜBHANDIR ALİ

ZÂHİR Ü BÂTIN Ü HAKİKAT OYNAYAN CÜMBÜŞ O'NUN
FARK EDERSEN ALEM İÇRE ÖZGE SEYRÂNDIR ALİ

GÖSTERİR ESRÂR-I HER YÜZDEN VELİ-YÜL OL PÂDİŞAH
OKUR İSEN MEKTEBİNDE İLM-Ü İRFANDIR ALİ

BİLMEK İSTERSEN BU SIRRI NEFSİNE SEN ÂRİF OL
KIL TEVECCÜH **HADİ'**YA BU DİLDE MİHMANDIR ALİ

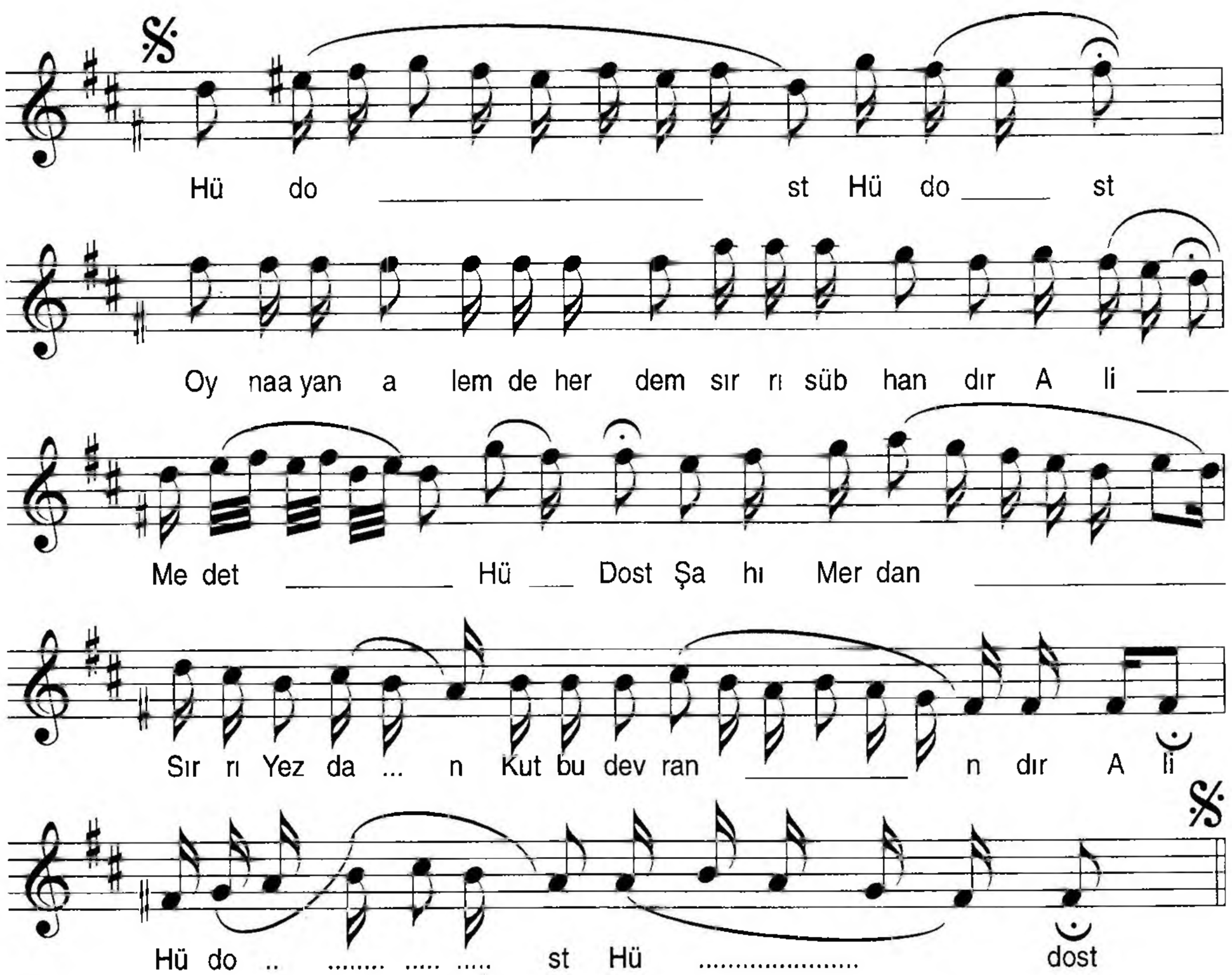
M - 69081 - 155 - 0

OYNAYAN ALEMDE HER DEM SIRR-I SÜBHAN'DIR ALİ

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu
Kaynak: Halil Tiryaki Halifebaba
B: 270

(Gazel nefes)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1990
Notaya alan: H. Yaltırık



ÂŞIK-I SADIK MUHİB - MUSTAFA DERLER BİZE

(GAZEL NEFES)

(Y_2)

ÂŞIK-I SADIK MUHİB - MUSTAFA DERLER BİZE
DERT İLE GAYRET KİŞİ ALİ ABA DERLER BİZE

BİR GÜRUHA SORSALAR EY KAVİM SİZ KİMLERSİNİZ
TABİ-İ ŞAH-I VİLAYET MURTAZA DERLER BİZE

ÂŞK İLE TIĞLAR ÇEKİP MÜNKİRE KARŞI DURMUŞUZ
OL SEBEPTEN KAVM-Ü SÜFYAN EŞKİYA DERLER BİZE

CAN-I BAŞTAN GEÇMİŞİZ BİZ OL İMAMIN ÂŞKINA
BENDE-İ ŞAH-I ŞEHİD-İ KERBELÂ DERLER BİZE

GERÇİ **DERTLİ**'YİM MENİM DERDİM YETİMLER
ÇEK ELİNİ EY TABİB BÎDEVA DERLER BİZE

ÂŞK-I DÎDÂRI AŞKIM YA ALİ SENDEN MEDET

(GAZEL NEFES)

(Y_2)

AŞK-I DÎDÂRI AŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET
MAİL-İ DÎLDÂRI ÂŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET

İSTERİM YÂRİN CEMÂLİN NURUNU NE DEM GÖREM
TÂLİB-İ ENVÂR-I ÂŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET

ALEM-İ SURETTE VE MÂ'NÂDA SENSİN PÂDİŞÂH
BENDE-İ HÜNKÂR-I ÂŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET

BAB-I LUTFUNDAN DİLER GÖNÜL DÂİM ŞEFKAT MÜDAM
BENDE-İ HÜNKÂRI ÂŞKIM YA ALİ SENDEN MEDET

BÂDE-İ ÂŞKÂŞKINLA KANDIR KEVSER'İN SÂKİİ'SİSİN
SÂKİN-İ GÜLZÂR-I ÂŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET

DERDMENDİNDİR BU **HİLMİ**, KIL DEVÂLAR DERDİNE
TÂ EZEL BIMÂR-I ÂŞKIM, YA ALİ SENDEN MEDET

ÂBİDÂN-I MUSTAFA'YIZ BİZ HÜSEYNİLERDENİZ

(GAZEL NEFES)

(Y_2)

ÂBİDÂN-I MUSTAFA'YIZ BİZ HÜSEYNîLERDENİZ
ÂŞIKAN-I MURTAZA'YIZ BİZ HÜSEYNîLERDENİZ

BAŞIMIZ TOP EYLEDİK ŞAH ŞEHÎDİN ÂŞKINA
CAN FEDA-YI KERBELÂ-YI BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ

TİRİTAYİN ZAHİDA KILDIK HEDEF SİNEMİZ
HÂMİL-İ DERD-İ BELÂYIZ BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ

ATEŞ-İ HUBB-U İMAMEYN İLE YANSIN CİSMİMİZ
SÖZ-Ü ÂŞK-I MÜBTELÂYIZ BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ

HAMSE -İ EHL-İ GAZÂDIR SERDE TAC-I FAHRİMİZ
DERVİŞ-İ BÂB-I RIZAYIZ BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ

HACI BEKTAŞ VELÎ'DİR PÎRİMİZ **HİLMİ DEDE**
BÂDE-İ ÂLİ ÂBA'YIZ BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ

YA ALİ SEN YETERSİN SER-İ EVLİYA

(GAZEL NEFES)

(Y_2)

YA ALİ SEN YETERSİN SER-İ EVLİYA ÜL RABBÜL ALEMİN
LÂ FETA SENSİN MURTEZA AYN-EL YAKIN
LÂHMİKE LÂHMİ DEDİ SANA OL RESUL-U GİRDİGÂR
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

MURTAZA'SIN EZELDE
N ŞAH OLAN LÂ MEKÂN
NİCE BİN DONDAN GÖRÜNDÜ BU CİHANDA YEK MEKÂN
MUSTAFA'YA LEYL-İ MİRÂC'TA GÖSTERDİ NİŞAN
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

ZÂHİR VE BÂTINDA SENSİN BÂ'LI BİSMİLLÂH'IMIZ
SÂKİ-Yİ KEVSER ALİDİR, KÜNTÜ KENZİN LÂHIMIZ
BİZ GÜRUH-U NACİ'YİZ HEM OL VELİDİR LÂVZIMIZ
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

ARŞ-U KÜRSİ VAR OLMADAN HAYDER OL DEMDE VAR İDİ
TA EZELDEN MUSTAFA VE MURTAZA BİR YAR İDİ
BURCA PEYGAMBERAN İÇRE UYANAN ESRÂR İDİ
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

SEN YETERSİN BANA DİLBER

(GAZEL NEFES)

(Y_2)

SEN YETERSİN BANA DİLBER GAYRU CÂNÂN İSTEMEM
TAHTGÂH-I DîLDE SENDEN ÖZGE SULTAN İSTEMEM

ANDELİB ÂSÂ HEMİŞE NÂLEKÂRIN OLDUĞUM
BAĞ-I HÜSNÜN VAR İKEN SEYR-İ GÜLİSTÂN İSTEMEM

NÂFE-VEŞ CÂNÂ DİMÂĞ - I CÂNIMI TA'TİR İÇİN
SÜNBÜL-Ü KİSÜLERİN VAR İKEN GAYRU REYHAN İSTEMEM

ATEŞ-İ ÂŞKIN İLE YANMAKTAYIM PERVÂNE VEŞ
NÂRA HÂCET YOK A CÂNIM , ŞEM-İ SÛZÂN İSTEMEM

ŞÂDIMÂN EYLE VİSÂLİNE BU **HİLMİ** BENDENİ
ÂŞIKINDIR, MERHAMET KIL, BAŞKA İHSÂN İSTEMEM.

MEN BUGÜN ALİ RESULE BİR DERD-İ MERDÂNEYİM
(GAZEL NEFES)
(Y_2)

MEN BUGÜN ALİ RESULE BİR DERD-İ MERDÂNEYİM
VARLIĞNI TERK EDİP BAŞ AÇIK ÜRYANEYİM

GİYMİŞİM MATEM LİBASI YASTADIR BAŞIM BUGÜN
ŞAH İMAM HASAN HÜSEYİN KERBELÂ KURBANIYIM

ŞAN VE SEHER AĞLAYIP ŞAH HÜSEYNİYEM DEYU
AKAR YAŞIM SELLER GİBİ DİDE-İ GİRYÂNEYİM

ŞAH İMAMM HÜSEYİN'E İKRÂR İMAN KILMIŞIZ
TA EZELDEN BU DİVÂNEDE AHD-I PEYMÂNEYİM

OKURUM HÜSEYİN METHİ HER NEREYE VARSAM
EYLEYİP YEZİD'E LÂNET HÂRİCEN DUMANIYIM

FAKİYR **HASAN FEHMİ'**YEM ŞAH HÜSEYİN'E BENDEYİM
ŞAH-I MERDAN KULUYUM HEM DE MUHİBBÂNIYIM

birden çok ve farklı dizilerde ezgileri olabilmektedir. Ayrıca diğer gazellerde karşılıklı söyleme gibi bir gelenek yoktur.

Trakya Bölgesi'nde tespit ettiğimiz koşma gazeller ve bu gazellerin ortak ezgisi aşağıda yer almaktadır:

EY GÖNÜL EL AYNASINA BAKMANIN FAYDASI NE

(KOŞMA GAZEL)

(Y_2)

EY GÖNÜL EL AYNASINA BAKMANIN FAYDASI NE
SERMAYEDEN ZARAR ÇEKİP SATMANIN FAYDASI NE
KENDİ KADRİN BİLMEYENLER BİLİR DOST KIYMETİN
EŞEĞİN BOYNUNA YULAR TAKMANIN FAYDASI NE

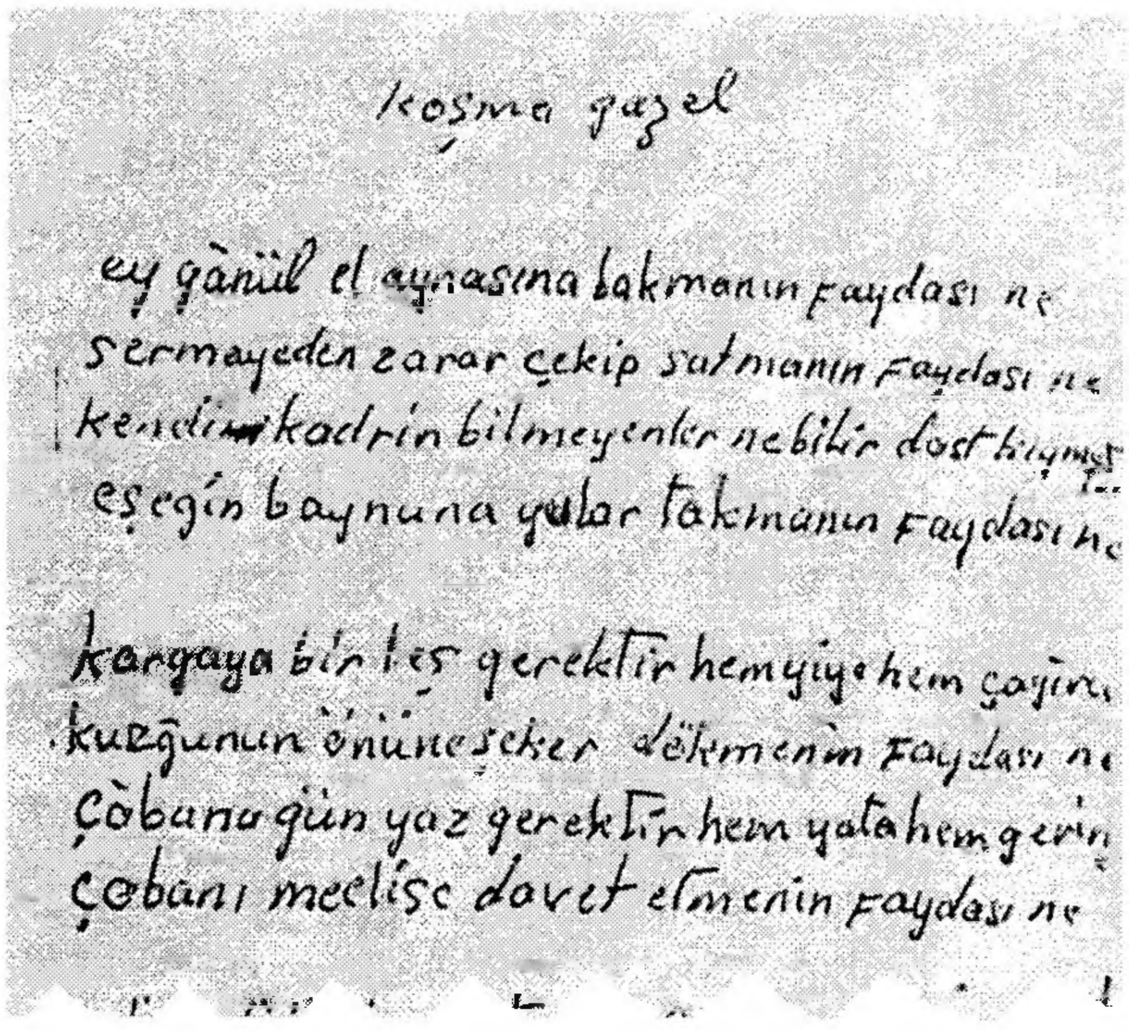
KARGAYA BİR LEŞ GEREKTİR HEM YİYE HEM ÇAĞIRA
KUZGUNUN ÖNÜNE ŞEKER DÖKMENİN FAYDASI NE
ÇOBANA GÜN YAZ GEREKTİR HEM YATA HEM GERİNE
ÇOBANI MECLİSE DAVET ETMENİN FAYDASI NE

HER KİŞİYE LÂİK OLAN BİR TOP KEFEN BULUNA
GENÇ VE KOCA BİR DÖŞEKTE YATMANIN FAYDASI NE
İNSANA ÜLFET GEREKTİR HEM GÜLE HEM SÖYLEŞE
KURU KURU BİRBİRİNE BAKMANIN FAYDASI NE

AKÎL İSEN KIL İBADET KÛŞE- İ VAHDETE SEN
ÖMRÜNÜ BEYHUDEYE GEÇİRMENİN FAYDASI NE
EY **NESİMÎ** SIRRINI SEN KİMSEYE FÂŞ EYLEME
KÖPEĞİ HAMAMA KOYUP YUĞMANIN FAYDASI NE

Koşma Gazeller

Koşma, halk şiiri türlerinin en sevilen, en çok işlenmiş ve en yaygın türüdür. "Koşma" sözcüğünün kökeni olan "koşmak", zam ve ilâve etmek, güfteye beste ilâvesi anlamındadır. Koşma terimi, onbir heceli dörtlüklerden meydana gelen ve özel bir uyak örgüsü olan saz şairlerinin eserleri için de kullanılır. Saz şairlerince koşma, belli biçimdeki şiirlerin değil, özel bir ezgiyle söylenen şiirlerin adıdır. Trakya Bektaşî mecmuaları ve cönklerinde geçen "Koşma Gazel" başlığı altında toplanan şiirler kalıplaşmış, belli bir ezgi ile söylenen örneklerdir:


Koşma gazel

ey gönül el aynasına bakmanın faydası ne
sermayeden zarar çekip satmanın faydası ne
kendi kadrin bilmeyenler nebilir dost kıymet
eşeğin baynına gular takmanın faydası ne

kargaya bir iş gerektir hemiyle hem çayır
kuğunun önüne şeker dökmenin faydası ne
çobana gün yaz gerektir hem yata hem gerin
çobanı meclise davet etmenin faydası ne

(Trakya'da nefes defterlerinden birinden bir sayfa. *H. Yaltırık Özel Arşivi'nden)*

Trakya Bölgesi Tasavvufî halk müziğindeki "gazeller" ile "koşma gazeller" arasında şiir yapısı bakımından bazı farklar vardır. Diğer gazeller genellikle "beyit" biçimini muhafaza ederken, koşma gazeller daima "dörtlük" şeklindedir. Hece sayısı bakımından gazellerle koşma gazeller arasında pek bir fark yoktur.

Müzik bakımından hepsinin ortak özelliği "uzun hava tipi" usulsüz ezgi kalıpları olmalarıdır. Müzik açısından tesbit ettiğimiz en önemli fark ise "Koşma Gazel" ezgisinin sabit oluşu ve bütün koşma gazellerin bu tek tip ezgi ile icra edilmesidir.

Koşma gazeller, bazen tek başına, bazen karşılıklı atışmalı maniler gibi söylenmektedir. Bunlar, genellikle iki kişi tarafından karşılıklı olarak aynı ezgiyle ve her okuyucu sırayla bir dörtlüğü söylemek suretiyle icra edilirler. Buna karşılık diğer gazellerin

ERİŞTİM MENZİLE İKRAR GETİRDİM
(K_{12})

ERİŞTİM MENZİLE İKRAR GETİRDİM
MÜRŞİDİMDEN HABER ALDIM YA ALİ
EL ETTİ REHBERİM KENDİM YETİRDİM
BU AŞK-I SEVDAYA DALDIM YA ALİ

RAH-I ŞERİATTA BULDUM KEMALİ
DÖRT KAPIDAN GİRDİM ARSLAN MİSALİ
ANDA GÖRDÜM MUHAMMED'İN CEMALİ(N)
ARAYA ARAYA BULDUM YA ALİ

BU MUHABBET KARAR OLDU DİLİME
TERK ETTİM KESRETİ DÜŞTÜM YOLUNA
AŞKIN DÜMENİNİ ALDIM ELİME
GEMİMİ ENGİNE SALDIM YA ALİ

TAKTILAR BOYNUMA RESÂNEM BENİM
ANDA KURBAN ETTİM CAN İLE TENİM
OL MENZİLDE KENDİM BİÇTİM KEFENİM
BU SIRRINA ŞAŞTIM KALDIM YA ALİ

RAHMÎ PÜR (H)ATAYA SEN DE (H)ATASIN
ŞÂH-I VELÂYETSİN ŞÂH MÜRTEZASIN
EVVEL ÂHİR ZÂHİR BÂTIN HÜDÂSIN
ÖLDÜRSELER DÖNMEM BİLDİM YA ALİ

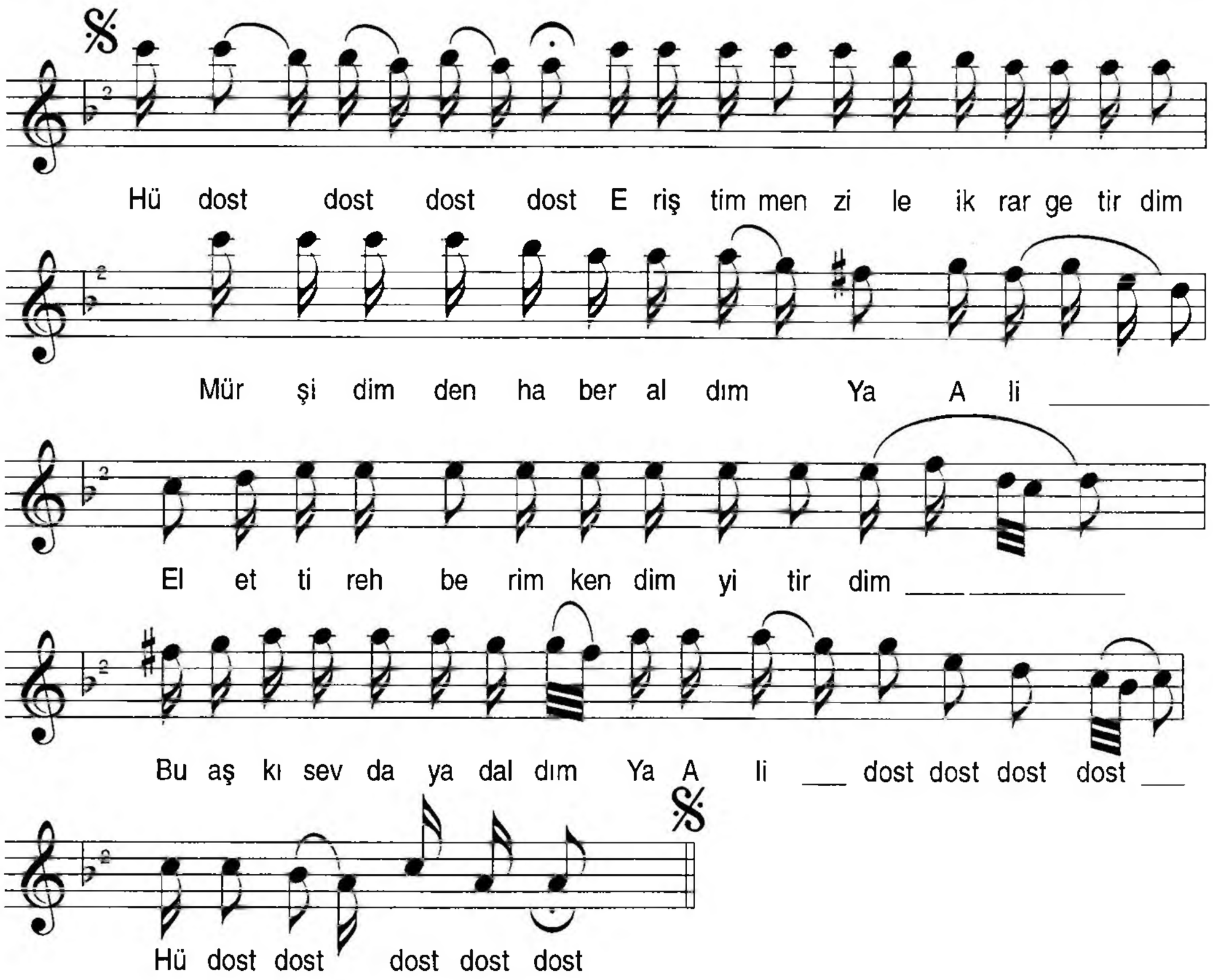
M - 69081 - 107 - 9

ERİŞTİM MENZİLE İKRAR GETİRDİM

(Koşma Gazel Nefesi)

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu
Kaynak: Halil Tiryaki Halifebaba
B: 269

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1997
Notaya alan: H. Yaltırık



Destanlar

Sözlü Halk Edebiyatı ürünlerimizin en eski örneklerinden biri destanlardır. Destanların oluşumları sırasında kullanılan temel malzemelerin başında ise mitler gelir. Mitolojiyle birlikte destan da sonraki çağlarda meydana getirilecek edebiyat ürünlerini hazırlayıcı bir unsur olmuş ve bunlara kaynaklık etmiştir. Nitekim gökyüzüyle ilgili olaylar, olgu ve motifler azalarak yerini dünya olaylarına, kahramanlarına bırakarak insancıl unsurlar ön plâna geçmiştir.

Türk Milleti'nin kültür kökenlerine ışık tutabilecek en önemli kaynaklardan biri Türk Mitolojisi, diğeri de destanlardır. Destanlar, milletlerin yazılı kültürleri olmadığı dönemde sözlü gelenekte oluşup gelişirler. Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden önceki dönemde yarattıkları ve halk destanlarının niteliklerini taşıyan ürünlerden yazıya geçip bize kadar ulaşmış metinler yoktur. Çeşitli yabancı (Çinli, Arap, İranlı) ya da Türk yazarların eserlerinde Türklerin mitolojilerine ve yazılı tarih öncesi geçmişlerine değin, menkıbe ve efsane niteliğinde bilgiler verilir; bunlardan bir bölüğünün, o kaynakların yazıldığı çağlarda ya da daha önceleri, halk içinde oluşmuş destan türünde ürünlerden alınmış olması mümkündür.[97]

Türk kültürünün tarihî köklerinde yerini alan şamanist geleneğin günümüzdeki baş temsilcisi bulunan Bektaşîlik, yaşadığı ve yaşattığı manevi ve maddi kültürüyle Türk destanlarında yer alan bazı motifleri, bağrında yüzyıllardır kutsal bir Türklük emaneti olarak saklamış ve şamanist geçmişindeki göğe yükselen uygulamalarıyla kâinatı, adeta "*Bir Türk Dünya'ya Bedeldir*" sözündeki gibi kucaklamıştır.

Türk destanlarında sıkça görünen şu motifler, tasavvuf yolunda, erenler erkânında belli anlamları olması bakımından önem arzetmektedir:

Ses ve Işık

"Yaratılış Destanı"nda ilk örneklerini gördüğümüz "ses" motifi, Tanrı Kara Han'ın uçsuz bucaksız göklerde uçarken çıkardığı kanat hışırtılarıyla ortaya çıkar. Ak Ana, sudan[98] çıkarken, "yarat" diye fısıldar.[99] Türeyiş Destanı'ndaki çocukların bozkurt seslerine benzeyen çığırışları, tabiattan bir yansıma gibidir.[100] Göç Destanı'nda halkın istekleri düzenli

---

97 Pertev Naili Boratav; *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1988, ss. 36-41.

98 *"... Biz her canlıyı sudan yarattık"* ayetindeki 'su' ve 'yaratmak' motifleriyle yakınlığı görülmektedir. *Kur'an-ı Kerim*, Enbiya Suresi, Ayet 30.

99 Nihal Atsız, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1943, s.10.

100 Atsız, a.g.e., s.31

bir "Koro" gibi adeta arşa yükselir.[101] Şu Destanı'nında ise ses adeta müzik olarak karşımıza çıkar.

TURNALARDAN İŞİTTİM HOŞ AVAZINI
TURNALAR ALİMİ GÖRMEDİNİZ Mİ ?

VEYA
HERKES SEVDİĞİNİ TANIR SESİNDEN
ŞAHIM MUHAMMED'İN ALİ NESLİNDEN

VEYA
GÜZELDİR ALİ'MİN SESİ
SİLELİM GÖNÜLDEN PASI

"Işık" motifine gelince, Aşağıdaki nefeslerde de görüleceği üzere Hoca Ahmed Yesevî'nin Türkistan'daki manevî toplantısında Anadolu'ya fırlattığı "çerağ"ların, Trakya Bektaşî Babalarının dervişlerine emrederek uyandırdıkları "çırak"lardan hiç bir farkı yoktur.[102]

ÜFLERİM ÜFLERİM ÇIRAĞIM TÜTMEZ
SESLERİM SESLERİM BÜLBÜLÜM ÖTMEZ

VEYA
CEMALİN NURUNA ÇIRAKLAR UYANDI
ARZULAYIP SİZE GELDİK ERENLER

VEYA
ÜFÜRDÜM ÇIRAĞI YANDIRAMADIM
GÖNLÜMÜ YÜKSEKTEN İNDİREMEDİM

VEYA
MİRAC DERLER MUHAMMED'İN DURAĞI
DURMAZ YANAR ERENLERİN ÇIRAĞI

---

101 Atsız, a.g.e., ss. 31-32.
102 "Çerağ Uyandırma Tercemanı"., s. 413

Türk mitolojisinde, kozmogoniyle ilgili çeşitli anlatmalarda ışık motifi çok önemlidir. Bu önem, destanlarda ön plâna çıkmaktadır: Işık motifinin kutsiyetini özellikle Yaratılış Destanı'nda buluruz. Karahan ya da Ülgen adıyla bilinen tanrının kendisi için yarattığı gök evrenlerinden biri "ışık evreni"dir.[103] Oğuz Kağan Destanı da Oğuz'un doğumuyla birlikte yüzünde beliren ışıktan bahseder. Ormanda iken mavi bir ışık görür ve bu ışığın ortasında oturan parlak bir kızla karşılaşır. Kızın başında çoban yıldızı gibi ışıldayan bir ışık vardır. Oğuz'dan olan çocukların isimleri de hep ışıklı cisimlerle ilgilidir: Gün, Ay, Yıldız. Bir müddet sonra Oğuz'un çadırına daha sonra güneşten bile parlak bir ışık daha iner. Bu ışıktan gök tüylü, gök yeleli, görkemli bir kurt peyda olur. Oğuz'un ikinci karısı da ışıklı bir biçimde destanda yer alır ve bu eşten olan çocukların isimleri de ışık yansıtıcı nesnelerden kaynaklanır: Gök, Deniz, Dağ.[104]

Ayrıca, Göç Destanı'nda gökten inen kutlu ışık, iki ırmak arasındaki ağacı gebe bırakır. Yani doğan çocukların babası bu kutsal ışıktır. Ergenekon'da da dağın eritilmesi yoğun ışıklı bir atmosfer içinde gerçekleşir.[105]

Özellikle, tarihi, kahramanlıklarla dolu olan büyük milletimizin ortak olaylarını çeşitli yönleriyle manzum olarak anlatanlarından bit, pire konulu, güldürücü olanlarında varıncaya kadar destan, bir anlatma, nakletme formu olarak karşımıza çıkar. Nitekim Tasavvufî Halk Edebiyatı ve Müziği'nde de "Destan"lar evliya menkıbelerinden, Kerbelâ vakıasına kadar İslâm tarihinde yer almış olayların nakil edilmesine araç olmuştur.

Trakya Bölgesi Tasavvufî halk müziği eserleri içinde yer alan destan örneklerinden bir tanesi şöyledir:

GİDİ YEZİD ELİMİZE DÜŞTÜNÜZ

(T8)

GİDİ YEZİD ELİMİZE DÜŞTÜNÜZ
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU
OL ŞEHİTLER BAŞINA ÜŞÜŞTÜNÜZ
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU

---

103 Atsız, a.g.e., s.10.
104 Atsız, a.g.e., ss.18-19.
105 Atsız, a.g.e., ss. 30-31.

BİRİNCİ KASTETTİNİZ CANINA
BASKIN ETTİNİZ İMAMLAR SULTANINA
YÜZÜNÜZ KARA VARSIN HAK DİVANINA
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU

ALİ'YE CÜMBÜŞE GİTTİNİZ HORA TEPTİNİZ
ALİ'NİN EVLATLARINI ARASAT ETTİNİZ
KELLESİNİ GÜLLE YERİNE ATTINIZ
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU

DAMARLAR YARILDI KANLAR ÇAĞLADI
GÖKTE MELEK YERDE İNSAN AĞLADI
YER GÖK KARELENDİ KARE BAĞLADI
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU

DEDESİ MUHAMMED YANINA GELDİ SORDU
HATIRCIĞINI ELİNE ALDI
ARŞ'TA FATIME ANA SAÇINI YOLDU
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU
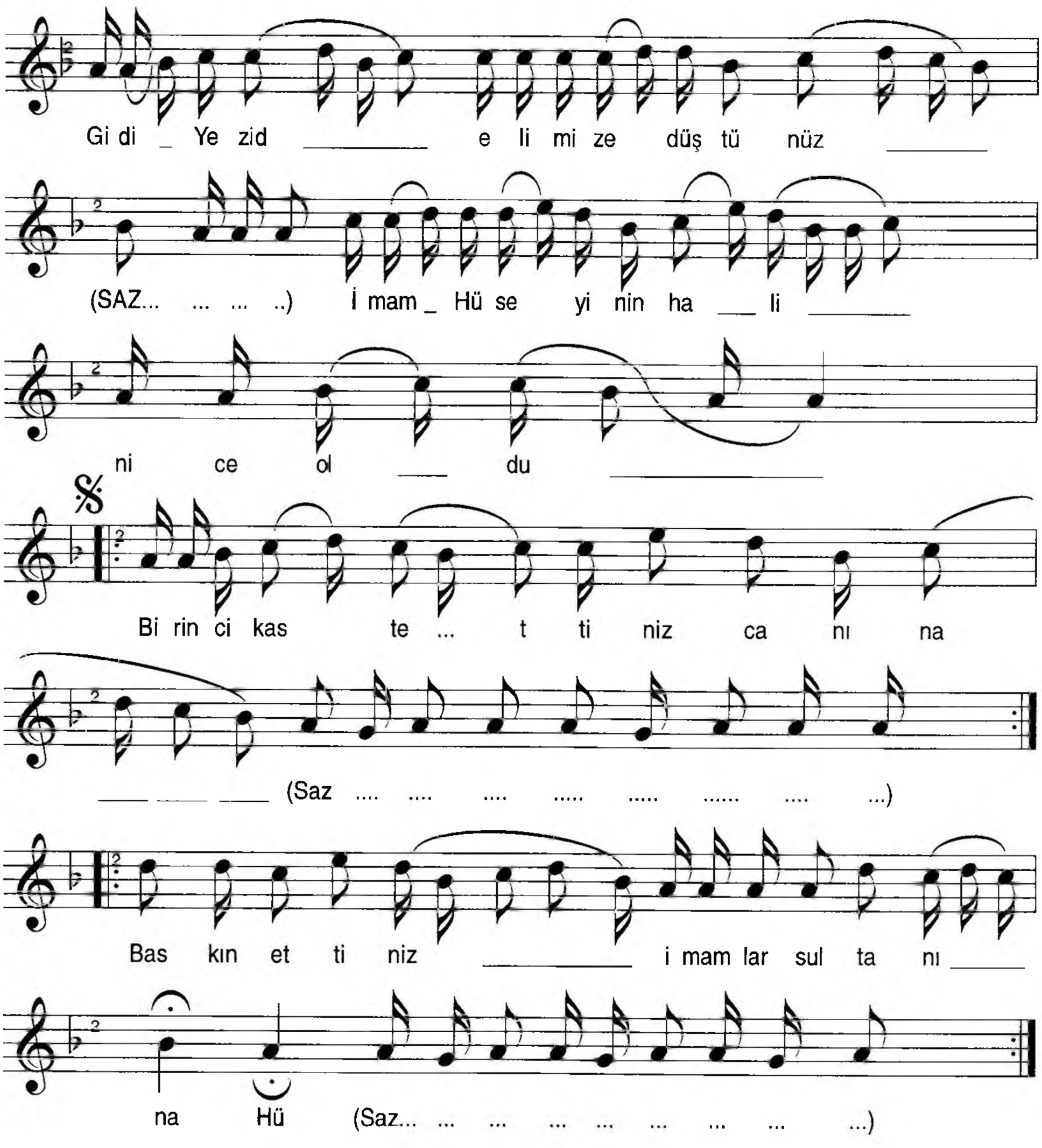
PÎR SULTAN ABDAL'IM BU BÖYLE OLSUN
KANLI GÖMLE(Cİ)ĞİNİ FATMA ANA ALSIN
DEDİ YEZİD DAVAMIZ MAHŞARA KALSIN
İMAM HÜSEYİN'İN HALİ NİCE OLDU

M - 69081 - 120 - 8

GİDİ YEZİD ELİMİZE DÜŞTÜNÜZ

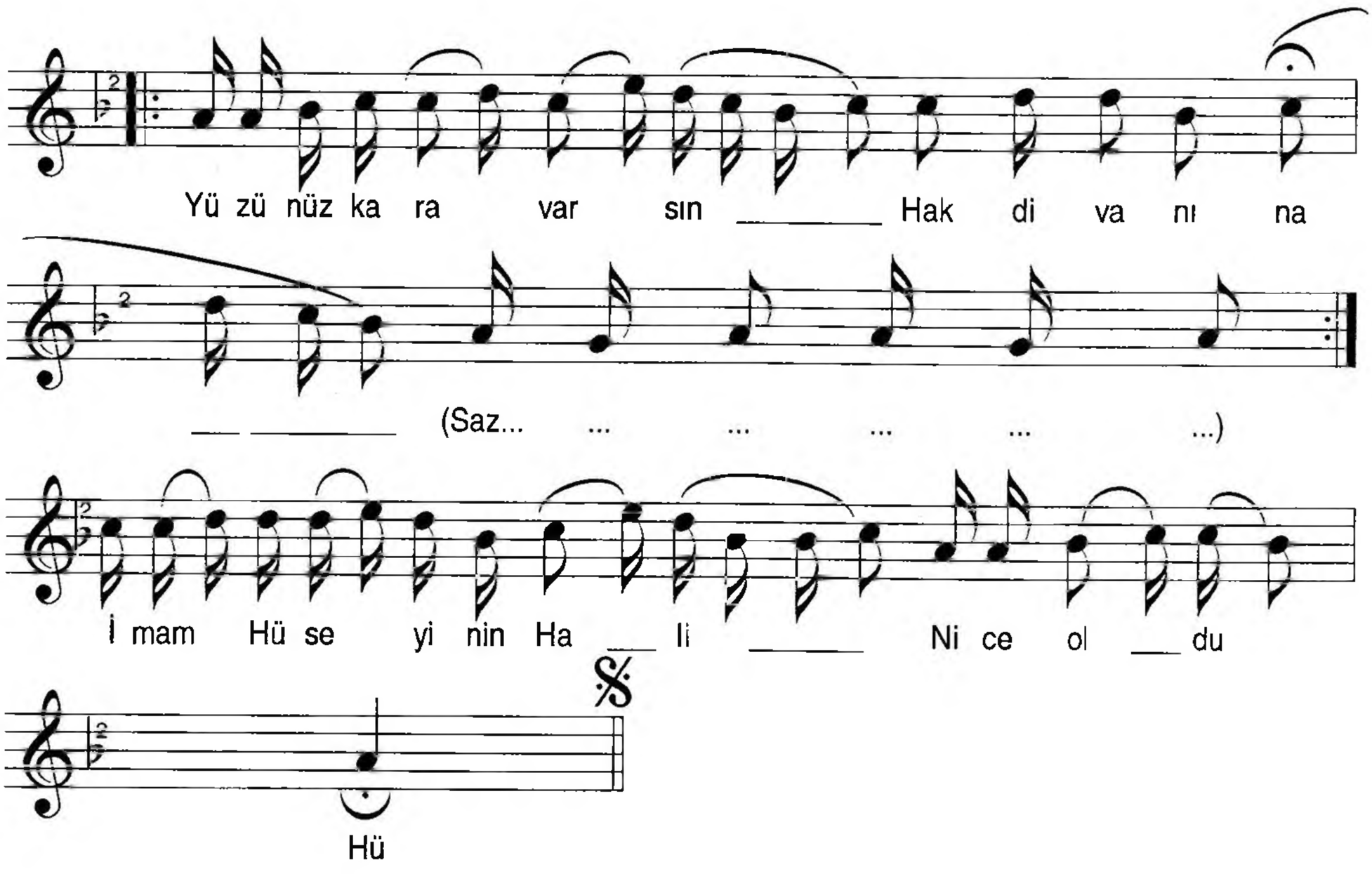
Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Halime Usluaşık (K 11)
B: 254

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.07.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



GİDİ YEZİD ELİMİZE DÜŞTÜNÜZ

-2-



Mersiyeler

Mersiye; tasavvufî halk edebiyatı malzemelerinin en önemli türlerinden biridir. Mersiyelerin önemi, Hz. Hüseyin'in (Üçüncü imam) Kerbelâ'da Yezid taraftarlarınca tutsak edilip günlerce aç ve susuz bırakılıp yetmişiki taraftarıyla beraber şehit edilip başının kesilmesine dayanan hazin bir olayı anlatmasından ileri gelir. Hatta olayın geçtiği tarih olan Muharrem ayının onuncu günü (Hicrî 61; Milâdî 680) Bektaşîler için matem günüdür. Bu günde oruç tutulur, su içilmez dergâh ve meydanlarda yas törenleri yapılır; ağıtlar (mersiyeler) okunur. Trakya Bektaşîlerinde yaşayan geleneklerden "Aşure", aynı zamanda bütün Türk Dünyası'nın ortak bir geleneği olarak günümüzde de sürmekte ve Muharrem ayının onuncu günü "Aşure Erkanı" yapılmaktadır.

Trakya Bektaşîlerinde en çok okunan ve "Karma hava" (Karışık ritmli ezgi) özelliği de gösteren aşağıdaki mersiye, "Mersiye-i Şerif" (Bu tabir Trakya'da Bektaşî mecmuaları, nefes defterileri, erkânnâmeler ve yazmalarda aynen geçmektedir) olarak bilinmektedir.

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED-İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN

(K_{22}) ; (Y_4) ; (T_5)

Selâmnâme:

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM. HÜ DOST. B-İSM-İ ŞAH ALLAH ALLAH. B-İSM-İ ŞAH, İSMİ ŞAH, CİSMİ ŞAH. EVVELİN , AHİRİN , MERSİYE-İ İMAM HÜSEYİN:

ESSELÂM-I ALEYK YA RESULULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA HABÎBULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA NEBÎYULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA EMÎNULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA SEYYİD EL ALEMÎN
ESSELÂM-I ALEYK YA İBN-İ HATİCE-TÜL KÜBRA,
FATIMA -TÜZ ZEHRA,
ESSELÂM-I ALEYK YA MUHAMMED BİN ABDULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA SAFVETULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA İMAM-ÜL MÜTTAKÎN
ESSELÂM-I ALEYK YA EMÎR EL MÜ'MİNİN
ESSELÂM-I ALEYK YA RESULİN EMÎN

ESSELÂM-I ALEYK YA İBN-İ FATIMA TÜZ ZEHRA
ESSELÂM-I ALEYK YA İMAM -ÜL SEPTÎN
ESSELÂM-I ALEYK YA ŞEHİDET-İL NİSA-İL ALEMÎN
ESSELÂM-I ALEYK YA İBN-İ HATİCE TÜL KÜBRA
ESSELÂM-I ALEYK YA İMAM-ÜL MÜ'MİNİN
ESSELÂM-I ALEYK YA İBN-İ MUHAMMEDİN ZEKİ
ESSELÂM-I ALEYK YA İMA-ÜL HASAN-ÜL MÜCTEBA
ESSELÂM-I ALEYK YA EBA ABDULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA EMÎN YA İBN-İ RESULULLAH
ESSELÂM-I ALEYK YA İBN-İ FATIMA-TÜZ ZEHRA
ESSELÂM-I ALEYK YA KUDRET -ÜL AYN-İ HABİB-İ HÜDA
ESSELÂM-I ALEYK YA GÜC-EL KUŞE-İ SIRR-I HÜDA
ESSELÂM-I ALEYK YA İMAM-I HÜSEYİN DEST-İ KERBELÂ
ESSELÂM-I ALEYK YA ALİ CEDDİKE VE EBİKE YA ALİ KUDRETİKE YA NEVALİKE.
ŞEHİDETİN VE RAHMETULLAH Ü BEREKETULLAH Ü SELÂM-I ALİ-YEL MÜRSELİN
VE MELÂİKETÜHÜ VE MUKARRE-BÜN EVLİYA. ALLAHÜ TEALÂ ALEYHİM ECMAİN
VE EL HAMDÜLİLLAH RABB-ÜL ALEMİN.

Tevella-Teberra[106]:

YA İMAM YA HÜSEYİN SELÂMULLAH VE SALAVATULLAH ALEL HÜSEYİN.
LÂNETULLAH ALEL KATİL-İL HÜSEYİN
LÂNETULLAH ALÂ YEZİD VE ALÂ KAVM-İ YEZİD VE ALÂ ASHAB-I YEZİD. VE
LÂNETULLAH KAVM-İ YEZİDİN ZÂ LİMİN
ALLAH EYVALLAH HÜ DOST.

Mersiye-i Şerif:

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

106 Bu tabir, Bektaşîlerce kullanılır ve Ehl-i beyt'e sevgi duyup dost olanlara dostluk göstermek (tevella); Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'in katlinde olduğu gibi Ehl-i Beyt'e düşmanlık yapmışlara dost olmamak (teberra) anlamındadır. Trakya Bektaşîleri, mersiyeler sonunda genellikle üç defa Tevella-teberra yaparlar. Tevella-Teberra söz kalıpları ezgisiz olarak (nutuk biçiminde) toplu olarak söylenir.

EY CÂN-I DİL SERRİNE SULTAN YÂ HÜSEYİN
EY KERBELÂ'DA ŞÂH-I ŞEHİDÂN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

ÇEŞM-İ ÇERAĞ-I ALEME NUR-I CEMÂL-İ HAK
CAN-I CİHANA RAHMET -İ RAHMAN YÂ HÜSEYİN

RÛŞEN YÜZÜNDE SURE-İ VEŞ ŞEMS-İ VEDDUHA
ŞANINDA NAZİL AYET-İ KUR'AN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

HÜSNÜN GÜLÜNDE OLMAYAN BİR BERG-İ SEBZCE
BAĞ-I BEHİŞTÜ RAVZA-İ RIDVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

HAL-İ RUHİN KATINDA ŞEHA SENG -İ RİZEDİR
DÜRR-İ ADENLE LÂL-İ BEDAHŞAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

CEDDİN RESUL-İ PÂK ATAN ŞAH-I MURTAZA
EMMİN İMAM-I DİN ŞEH-İ MERDÂN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

EY NUR-I ÇEŞM-İ FÂTİMA MAHBUB-I İNS -Ü CÂN
İNLETTİ BİZİ MİHNET-İ DEVRÂN YÂ HÜSEYİN

MÂH-I MUHARREM ERDİ DEM- İ MATEM OLDU AH
OLDUN BU AYDA GÜN GİBİ PİNHÂN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

KAN AĞLADI FELEK TE ŞAFAK VAKTİNDE AH
OL DEM Kİ ETTİLER SENİ KURBAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

DEVR-İ ZAMANE DÖNDÜ DÜ ALEM YIKILDI SAN
TUTTU CİHANI NALE VÜ EFGÂN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

MATEM DONUNU GEYDİ BULUTLAR BÖLÜK BÖLÜK
BORAN -I GAMINLA KOPTU VÜ TUFAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

GÖKLER BOYANDI KANA GÜN GİYDİ KARELER
MAHV OLDU ARADA MÂH-U TABAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

YIRTTI YÜZÜNÜ NAHUN-İ HASRETLE MİHR-Ü MÂH
AĞLADI YER GÖK SANA YEKSAN YÂ HÜSEYİN

ÇERHİN BÜKÜLDÜ BELİ VÜ SINDI SİTARESİ
ENCAM SAÇILDI YERE ÇÜ BORAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

DERYALAR ACIDI SANA AKAN SULAR DAHİ
TAŞLAR ALUB DÖĞÜNDÜ PÜ REVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

KANLAR DÖKÜP FİGÂ N İLE HER KİŞİ DER Kİ AH
HANİ NE OLDU SEVGİLİ CÂNAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

GÜL GİBİ ÇEHREN KANA BOYANDI FİRAKINLA
ÇÂK-I SECAP MI GONCA GİRİBAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

SÜNBÜL SAÇINI ÇÖZDÜ VÜ GÜL GİTTİ KENDİNDEN
SÜSEN ELİNDE HANÇER-İ BÜRRAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

İDER ZEBAN -I HÂ L İLE KİM KANI YERDEDİR
ŞİMR -İ LÂİN - Ü NEKBET-İ MERVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

AL-İ RESULE KASTETTİ OL YÜZÜ KARELER
OLSUN YEZİD'E LÂ NET -İ YEZDÂ N YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

HER KİM SENİ VÜ ALİNİ CAN GİBİ SEVMEYE
İTTEN BETERDİR OL NİCE İNSAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

BEZM-İ GAMINDA ATEŞ-İ HASRETLE YANMAYAN
OLSUN HEMİŞE NAY GİBİ NALÂN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

DERDÂ Kİ TAS-I ÇERH-İ FELEK HANEDANINA
GÂHİ İÇİRDİ ZEHİR GİBİ KAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

SEN DEST -İ KERBELÂDA SUSUZ EDİP AH-Ü VAH
YERE Mİ GEÇTİ ÇEŞME-İ HAYVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

DERVİŞİM ÂSİTANINA YÜZ SÜRE GELMİŞİM
ŞAH-I KEREMSİN EYLEGİL İHSAN YÂ HÜSEYİN

MAHŞER GÜNÜNDE EL BENİM ETEK SENİN ŞEHA
KOVMAGIL ANDA TEŞNE VÜ ÜRYAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YA HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

RAHMET SENİ SEVİP YOLUNA CAN VERENLERİN
OLSUN HEMİŞE HİLAT-I ELVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

OLSUN SANA VÜ ALİNE RUH-ÜL EMİN MÜDAM
KERRUBÎYANLAR HAMD Ü SENAHAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

KANDIR ŞARABI KEVSERE **"SAFİ"** KULUNU SEN
GEYDİR LİBAS-I HULLE-İ RIDVAN YÂ HÜSEYİN

EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMED -İ MUHTAR YÂ HÜSEYİN
EY YADİGÂR-I HAYDAR-I KERRAR YÂ HÜSEYİN

Tevella-Teberra

"YA İMAM YA HÜSEYİN SELÂMULLAH ALEL HÜSEYİN
LÂNETULLAH ALEL KATİL-İL HÜSEYİN" ; "YA İMAM YA HÜSEYİN SELÂMULLAH ALEL HÜSEYİN LÂNETULLAH ALEL KATİL-İL HÜSEYİN"; "YA İMAM YA HÜSEYİN SELÂMULLAH ALEL HÜSEYİNLÂNETULLAH ALEL KATİL-İL HÜSEYİN"
ALLAH EYVALLAH HÜ

Mersiye duası ve gülbankı[107] okunarak Mersiye-i Şerif sona erdirilir.
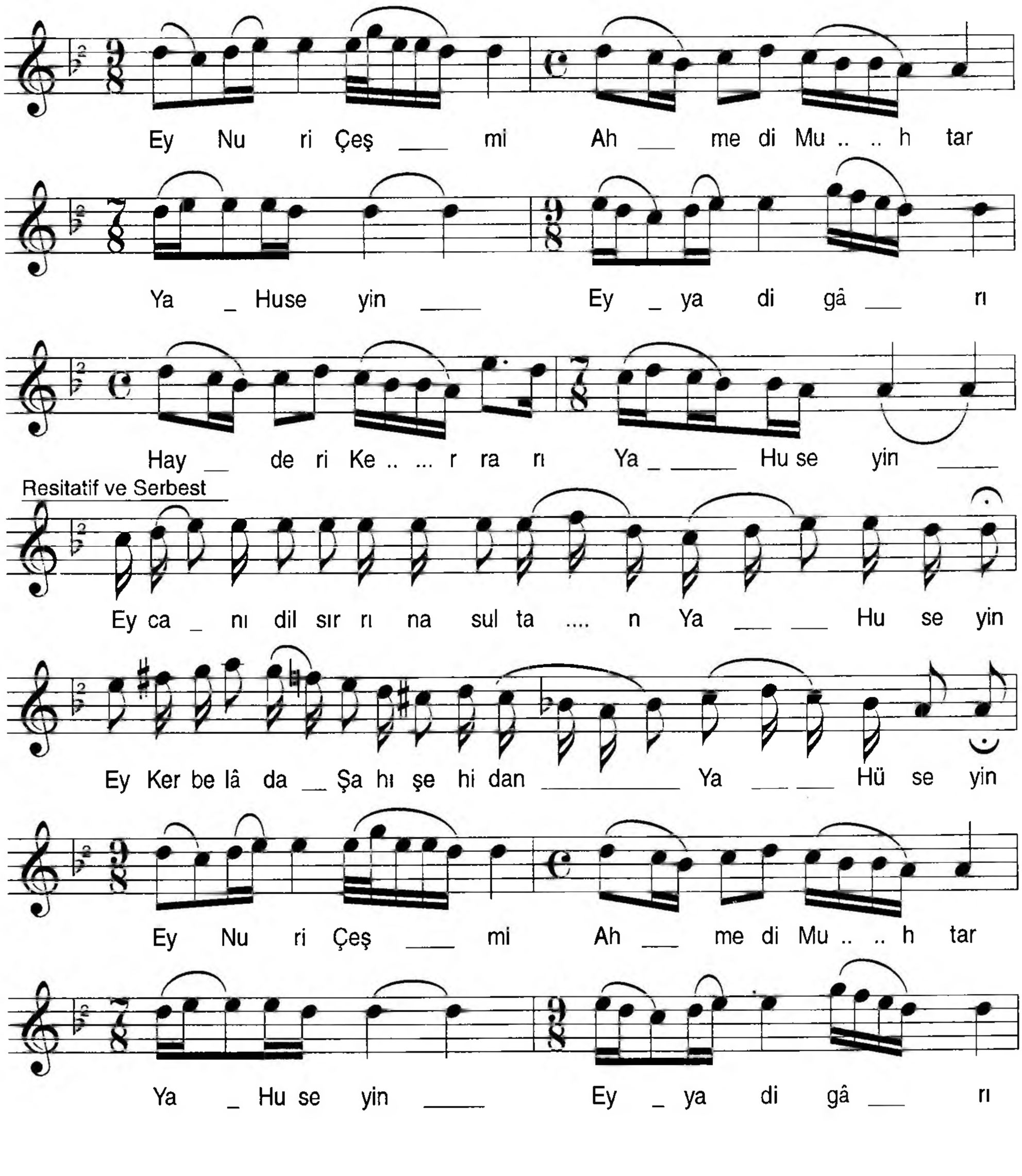
---

107 Dualar ve Gülbanklar Bölümünde verilmiştir.

M - 69081 - 113 - 0
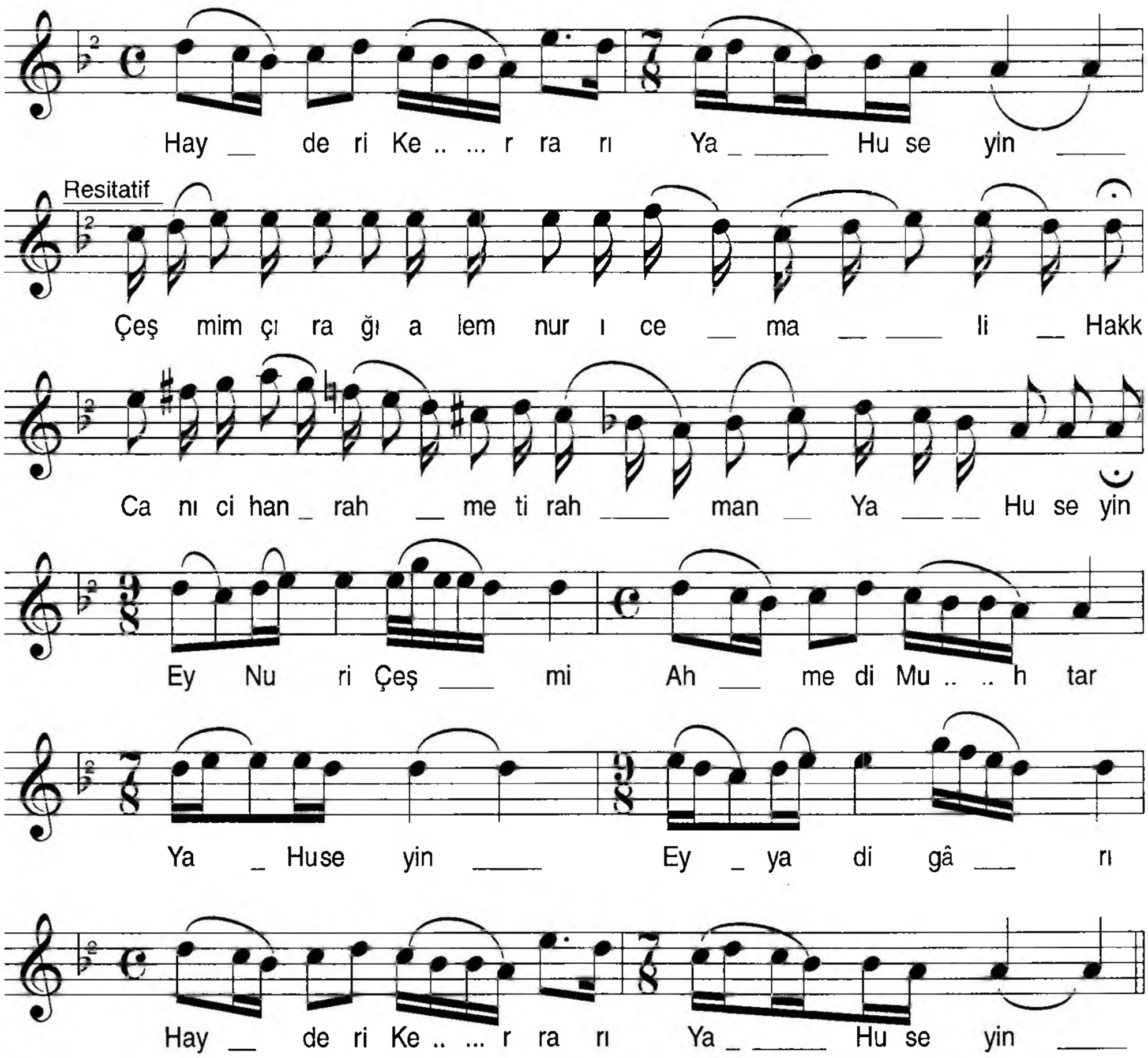
EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMEDİ MUHTAR YA HÜSEYİN
(Mersiye-i Şerif)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : ST-190

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya Alan: H. Yaltınk



EY NUR-İ ÇEŞM-İ AHMEDİ MUHTAR YA HÜSEYİN
(Mersiye-i Şerif)
-2-



NOT: Eserin "Resitatif" kısımları Baba erenler veya yanıbaşındakiierden biri tarafından solo olarak okunmakta, "Ahmedi Muhtar " kısmı ise, bütün canlar tarafından KORO halinde icra edilmektedir.

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN BİNDİĞİ CANSIZ DUVAR

(K7) ; Y2) ; (Y3)

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN BİNDİĞİ CANSIZ DUVAR
MAZHAR-I NUR-I ALÎ'DENDİR O YOL O'NA YADİGÂR,
NARÂ-İ DÜLDÜL EDERDİ ARŞ-I ALÂDA KARAR
SAD HAZERE BİN KÂFİRİ BİR NARADA ETTİ ŞİKÂR

DEDİ ARSLANIM ALİ'DİR KUDRET İLE GİRDİGÂR
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

KOYDULAR BAŞIN OL ŞAHIN KERBELÂ MEYDANINA
BASTILAR PARMAKLARIN OL ŞAH HÜSEYİN'İN KANINA
VURDU ŞİMR Ü YEZİTLER OL ŞAHIMIN GERDANINA,
YAKIŞMAZDI BU HAKARETLER OL ŞAHIN ŞANINA.

DÜŞMEDEN KANI YERE OL DEMDE ÇAĞIRDI GUFFAR
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

EMR-İ HAKTAN HASAN'LA HÜSEYİN OLDULAR ŞEHİD,
AĞLAŞIP MELEKLER GÖKTE DÖKTÜLER MATEM-İ ŞEDİD
BİZ DE EVLÂD - I RESULÜZ EYLERİZ MATEMİ CEDİD
OL YEZİD MERVAN'I HAK ETSİN CENABINDAN BAİD

İNS Ü CİN GÖKTE MELEKLER HAKKIN ARAR
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

İŞİDİP BU HÂLİ CENNET EHLİ GEYDİ KARELER
İKİ CİHAN SERVERİ AÇTI DERUNUMDA YARELER
NUR-U HAKK'A KARIŞIP GİTTİ OL DEMDE MEHPÂRELER
HAŞR'E DEK KAN AĞLASIN OL ÂŞIK-I ÂVARELER
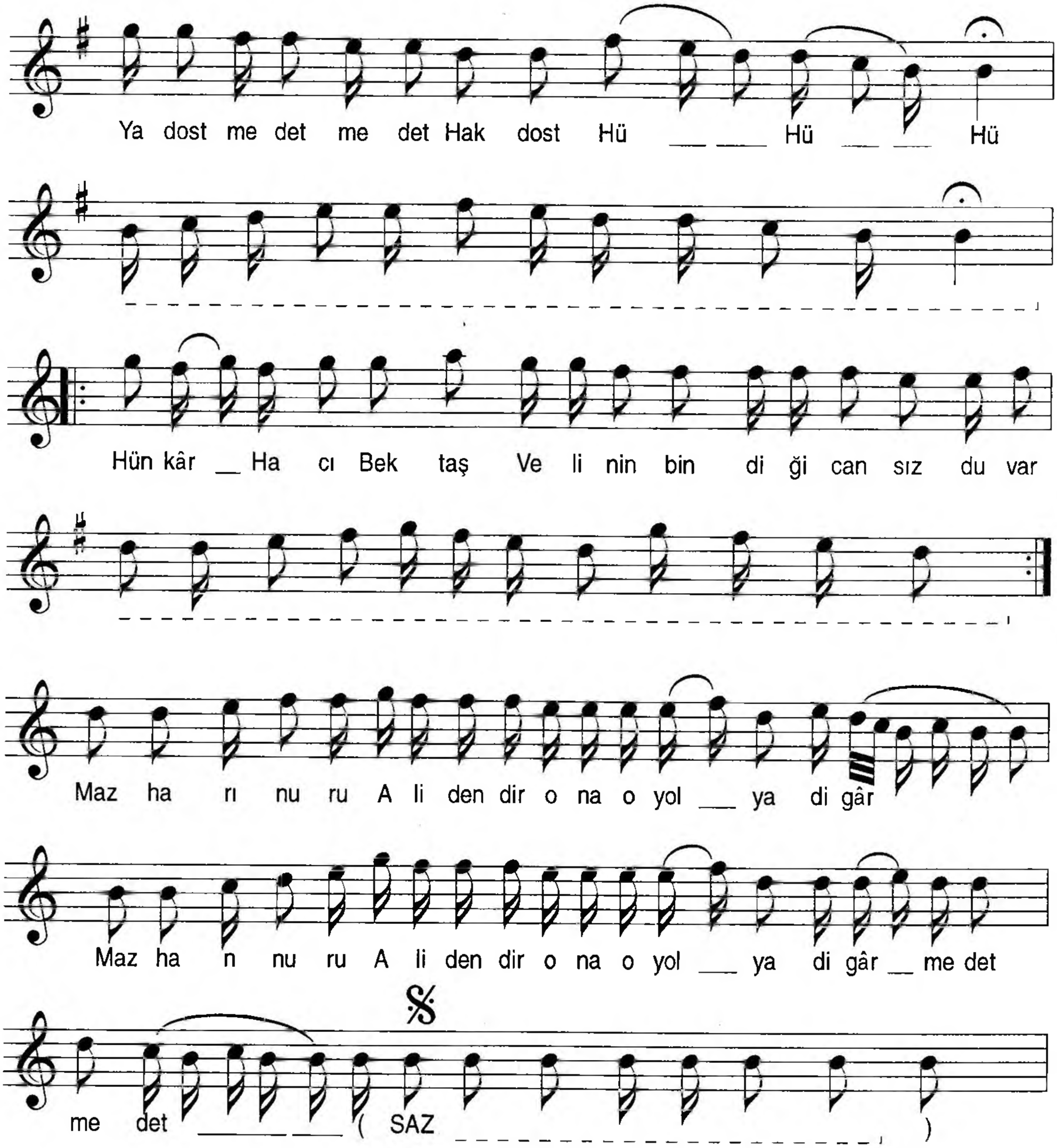
BU MUHABBET ŞEM'İDİR HAŞR'E DEK BÖYLE YANAR
LÂ FETA İLLÂ ALİ LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR

M - 69081 - 138 - 3

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN BİNDİĞİ CANSIZ DUVAR

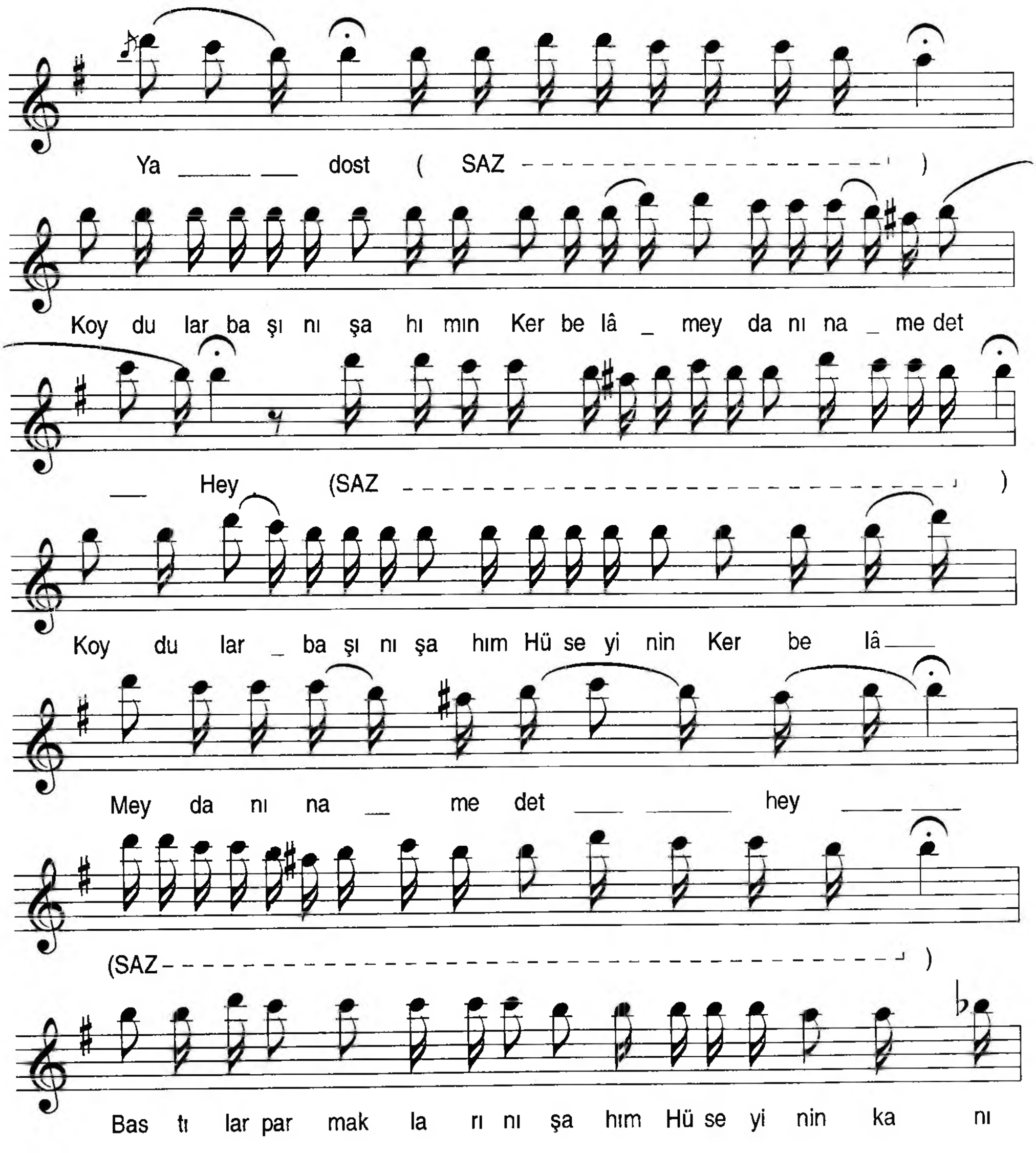
Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan Usluaşık (K 7)
B: 254

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.07.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN BİNDİĞİ CANSIZ DUVAR
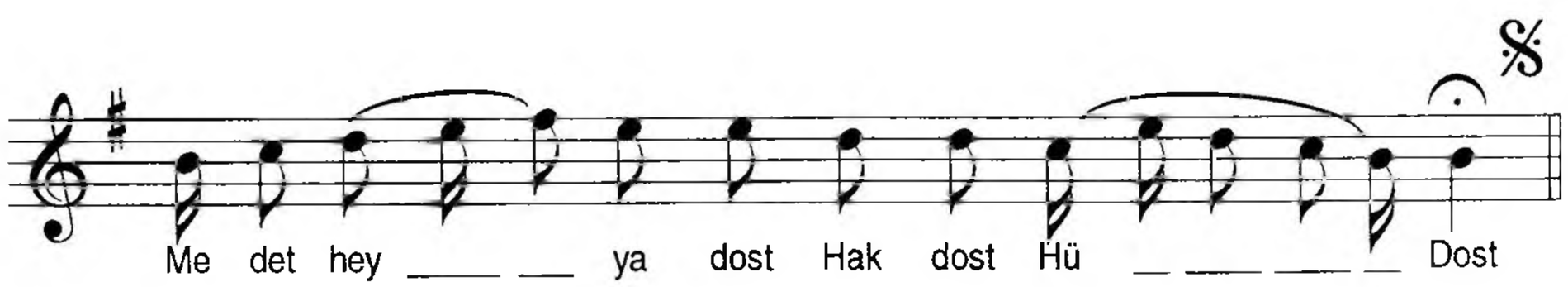
-2-



HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'NİN BİNDİĞİ CANSIZ DUVAR

-3-

na ___ ___ (SAZ - - -


Me det hey ya dost Hak dost Hü Dost

Ağlaşlar (Yas Nefesleri)

Yas, ağlaş nefesleri genelde "ölü nefesi" olarak da bilinir. Hakk'a yürüyen bir Bektaşî için yapılan (lokma erkânı) gibi törenlerde söylenir. Yas nefesleri, matem nefesleri gibi düşünülürler fakat, mersiye değildirler. Sadece İmam Hüseyin için yapılan matem nefesleri mersiyedir. Trakya'da ağlaş (yas) nefeslerinden bazıları kitabımızın (Ağlaş-Yas Nefesleri) bölümünde verilmiştir. Diğer bazıları da şunlardır:

ŞAH BEZİRGÂNA GİDERKEN

(Y_2)

ŞAH BEZİRGÂNA GİDERKEN
KATERİNE UYDUR BENİ
ELDEN AYAKTAN DÜŞMÜŞEM
TUT ELİMDEN KALDIR MENİ (BENİ)

TUT ELİMDEN DÜŞMEYEYİM
DOĞRU YOLDAN ŞAŞMAYAYIM
MEN (BEN) DERDİMİ DEŞMEYEYİM
ŞAHA BÖYLE BİLDİR MENİ (BENİ)

ŞAHIMIN YOLLARI BİRDİR
GECESİ BANA GÜNDÜZDÜR
ŞAHIM ORADA YALNIZDIR
OYALAMA GÖNDER MENİ (BENİ)

GEL DERDİME DERMAN EYLE
HAKK KATINA FERMAN EYLE
AL BU CÂNI KURBAN EYLE
HAKK YOLUNDA ÖLDÜR MENİ (BENİ)

HAYDAROĞLU ŞAHIN KULU
KOYMAZ ELDEN DOĞRU YOLU
ŞAHIM SUAL EYLER İSE
ŞAHA BÖYLE BİLDİR MENİ (BENİ)

ŞU BENİM DİVÂNE GÖNLÜM
(Y_2)

ŞU BENİM DİVÂNE GÖNLÜM
YİNE ODDAN ODA DÜŞTÜ
MÂH CEMÂLİN ŞULESİNDEN
DALGALANIP GÜLE DÜŞTÜ

YA BEN NİDEM ŞAHIM NİDEM
YARALIYIM KİME GİDEM
YA HALİM KİME ARZ EDEM

KİMİ ATLAS LİBAS GİYER
KİMİ HALİNDEN BAHSEDER
MENİM ÇEKTİĞİM SİTEMLER
BANA HAKK'TAN CABA DÜŞTÜ

YA BEN NİDEM ŞAHIM NİDEM
YARALIYIM KİME GİDEM
YA HALİM KİME ARZ EDEM

KİMİNİN MESKENİ KÜLHAN
KİMİ DERVİŞ KİMİ SULTAN
KİMİ DE ŞEHRİNDE MİHMÂN
MENİM ŞAHIM BANA DÜŞTÜ

YA BEN NİDEM ŞAHIM NİDEM
YARALIYIM KİME GİDEM
YA HALİM KİME ARZ EDEM

KUL YUSUF'UNDUR BU DEMLER
GÖZÜMDEN AKIYOR NEMLER
MENİM ÇEKTİĞİM SİTEMLER
BANA DOSTTAN CABA DÜŞTÜ

YA BEN NİDEM ŞAHIM NİDEM
YARALIYIM KİME GİDEM
YA HALİM KİME ARZ EDEM

b) Kırık Hava Tipi (Usullü/Tartımlı) Nefesler

Türk Halk Müziği'nde "kırık hava" tabiri, "uzun hava"nın karşıtı olarak kullanılmaktadır. Mahmut Ragıp Gazimihal ve Muzaffer Sarısözen, eserlerinde bu tabiri kullanmışlardır.[108] Sarısözen'in tarifine göre: "*Türküler, oyun havaları gibi, ölçüsü ve ritmi belli olan parçalara "kırık hava" denilir.*[109]

Trakya Bölgesi'nde kırık hava tipindeki (usullü/tartımlı) Tasvvufî Halk Müziği eserlerini genel olarak iki kısımda inceleyebiliriz:

1. Oturak Nefesleri
2. Semah Nefesleri

Oturak Nefesleri

Oturarak söylemekten kaynaklanan bu tabir, semah edilmeyen, birlikte veya ferdî olarak oturulan yerde söylenen nefesleri ifade etmektedir. Semah nefesi olmadıkları için, eserin durumuna göre ağırca veya yürük (hızlı tempoda) olabilirler. Vahid Lütfi Salcı, oturak nefeslerini şöyle tarif etmiştir:

> "Ağır nefeslere "Oturak" derler. Bu nefesler ağır usulde olur ve otururken okunur. Biraz hareketli ve canlı nefeslere *Dört Köşe* derler".[110]

Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği eserlerinin büyük çoğunluğunun bu türden olduğunu belirtmeliyiz.

---

108 Muzaffer Sarısözen, *Türk Halk Musikisi Usulleri*, Resimli Posta Matbaası Ltd. Şti, Ankara, 1962 , s. 4.
109 Sarısözen, *a.g.e.*, s.4.
110 Vahid Lütfi Salcı; *Gizli Türk Halk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meseleleri*, Nümune Matbaası, İstanbul, 1940, s.36.

ELESTİ BEZMİNDE DEMİŞİZ BELÎ
(K_{24})

ELESTİ BEZMİNDE DEMİŞİZ BELÎ
EMRİ FERMAN ETTİ OL ZATI CELİ(L)
EFKÂRIMIZ OLSUN GÜNDÜZ GECELİ
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

ONİKİ İMAMIN KULU KURBANI
FEDADIR YOLUNA BAŞ İLE CÂNI
İLELEBET BUDUR HAKK'IN FERMANI
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

HAZRET-İ ALİNİN GÜLLERİNDENİZ
HAZRET-İ FATMA BÜLBÜLLERİYİZ
İMAM -I CAFER MEZHEBİNDENİZ
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

ÂRİF OLAN CANLAR NEFSİNİ BİLİR
VARLIĞIN TERK EDER HAKKA VERİR
DİDÂR-I MUHAMMED YÜZÜN GÖSTERİR
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

İBRAHİM ETHEM'İN KENDİSİ HAYRAN
HAKİKAT ŞEHRİNİ BULUR ARAYAN
MÜRŞİD CEMÂLİNDE GÖRÜNÜR CÂNAN
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

M - 69081 - 100 - 0

ELEST BEZMİNDE DEMİŞİZ BELÎ

(ATATÜRK NEFESİ)

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu Köyü
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B: MD -1

Der. Tarihi: 10.03.2000
Derleyen: H. Yaltırık
Notaya Alan: H. Yaltırık
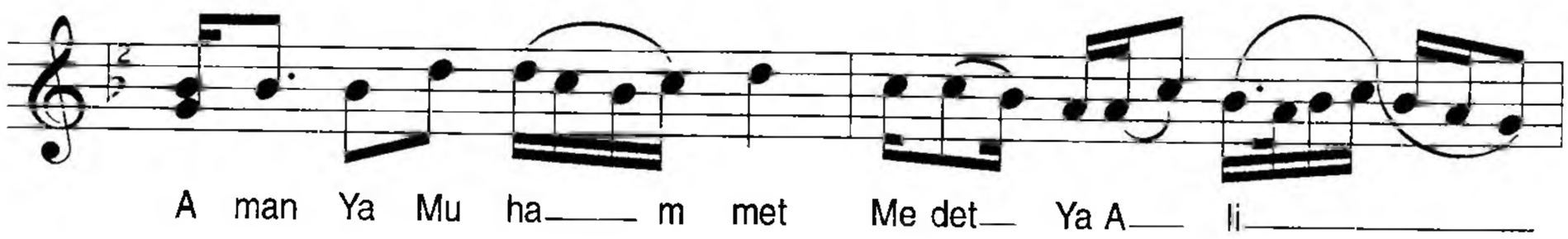


El es— ti bez min— den— de mi— şiz— be— lî
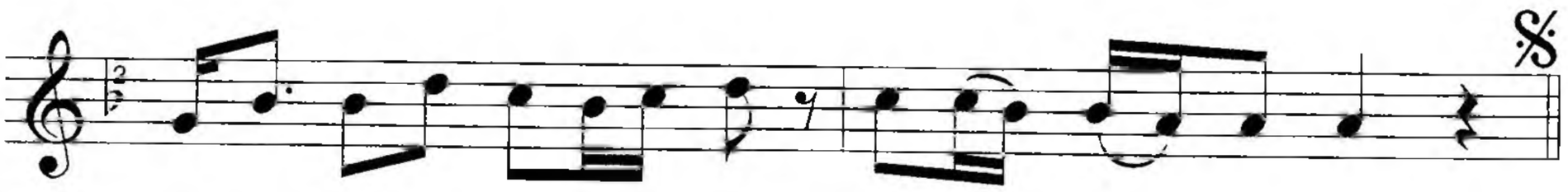


Em ri— fer man et— ti— ol za— tı— Ce— lî



Ef kâ— rı mız ol— sun— gün düz— ge— ce— li



A man Ya Mu ha— m met Me det— Ya A— li—



Ru hun Şâ dol sun A TA TÜRK Hiz me— tin— ba ki

SUPH-U ŞAM EY GÖNÜL ÇEKELİM GÜLBENK
(K_{21}) ; (Y_2)

SUPH-U ŞAM EY GÖNÜL ÇEKELİM GÜLBENK
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN
NİYAZ ET MURADI MEVLÂDAN İSTE
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN

SABAHIN SEHRİNDE DURUP DUAYA
EL KALDIRIP YÜZÜN ÇEVİR SEMAYA
GÖZ YAŞINI DÖKÜP YALVAR HÜDAYA
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN

BİNBİR İSMİN BİRİ KÂDİ-YÜL HACAT
ONDAN HASIL OLUR HER TÜRLÜ NECÂT
YERE YÜZLER SÜRÜP EYLE MÜNACAAT
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN

AKÎLSEN ALEMDE UYMA KALLÂŞA
BEYHÛDE YERLERE ÇIKMA SAVAŞA
VAR TÜRABA YÜZ SÜR HACI BEKTAŞ'A
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN
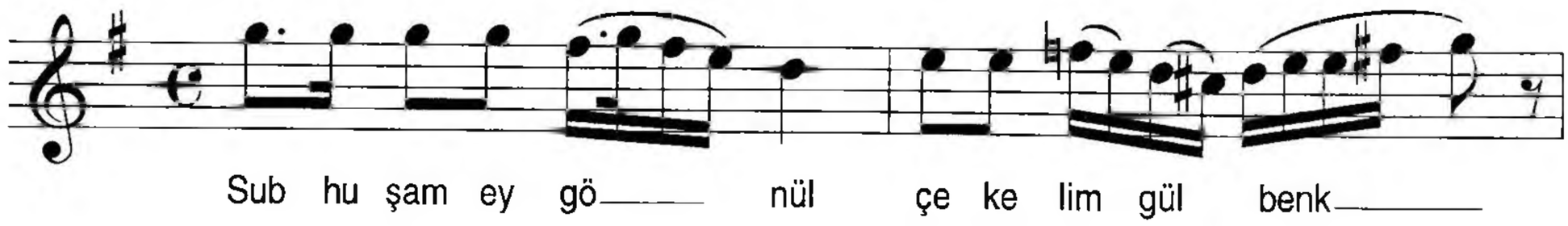
PERİŞAN FETH EYLE HAYRA DEBRÂNIN
DAİMA SÖYLESİN HAKKI ZEBÂNIN
EŞİĞİNE BAŞ KOY BALIM SULTAN'IN
HAYIRLAR FETH OLSUN ŞERLER DEF OLSUN

M - 69081 - 165 - 9
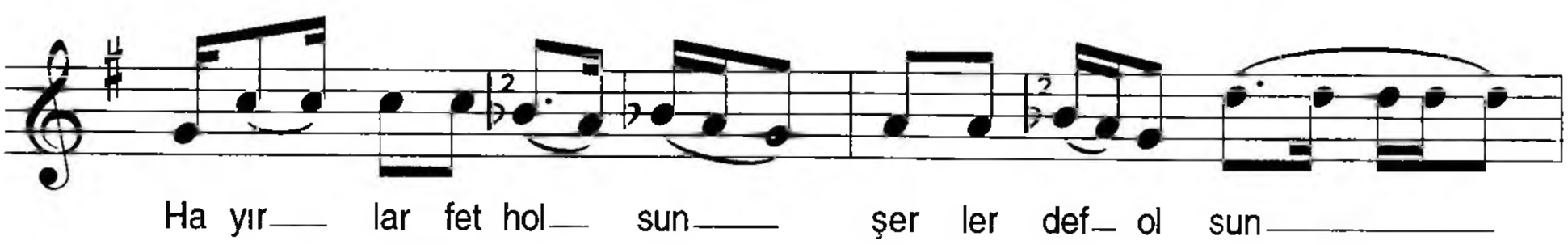
SUBH-U ŞAM EY GÖNÜL ÇEKELİM GÜLBENK
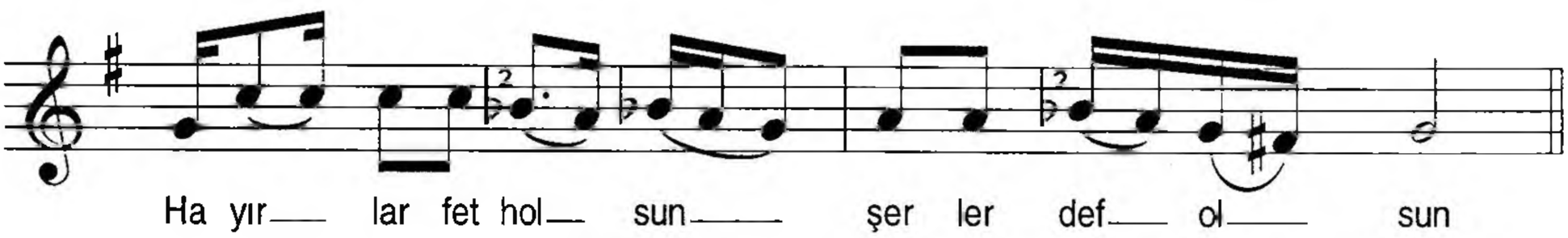
Yöre: Trakya / Kırklareli
Kaynak: Haydar Ercan DEDEBABA ve
Bektaşî Topluluğu
MD-1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 28.08.2000
Notaya Alan: H. Yaltırık









(SUBH-U ŞAM : Sabah ve akşam)

AR ETME GÖNÜL

(K_6)

AR ETME GÖNÜL DERDİNE BİR ÇARE BULURSUN
HEP BENDE DEĞİL SENDE DE BİR YARE BULUNSUN

HEP SEV BİR GÜZELİ VASLINA HASRET ÇEKERSİN
AT ZULMETİN KALBİNDEN MEHPARE BULURSUN

SİL GÖZÜNÜN YAŞINI SEN DÖKME SEHERDE
AŞKINDA SENİN BÖYLE BİR EMMARE BULUNSUN

KALBİNDE YANAN AŞK -I MUHABBET ATEŞİNDE
NE OLUR GÜZELİM SENDE BİR HARE BULUNSUN

ZAHİD BİZİ ZANNEDER SANKİ CEVR-U CEFADA
SİZLERDE DE HAŞRE KADAR BİR KARE BULUNSUN

AR EYLEMEYİN CÜMLE KUSURUMU HEY ERENLER
SİZLERDE DE **VAHİT** GİBİ BİR ÇARE BULUNSUN

M - 69081 - 057 -7

AH ETME GÖNÜL (Ar Etme Gönül)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Hasan Hüseyin Aslan
B: 124

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık

Ah et me gö nül de ... r di ne _ bir ça ___ re bu lur ___

sun Ah et me gö ___ nül de ... r di ne __ bir

ça ___ re bu lu _ r sun Hep ben de de ği ... l

sen __ de de bir __ ya ___ re bu lu .. ... n sun

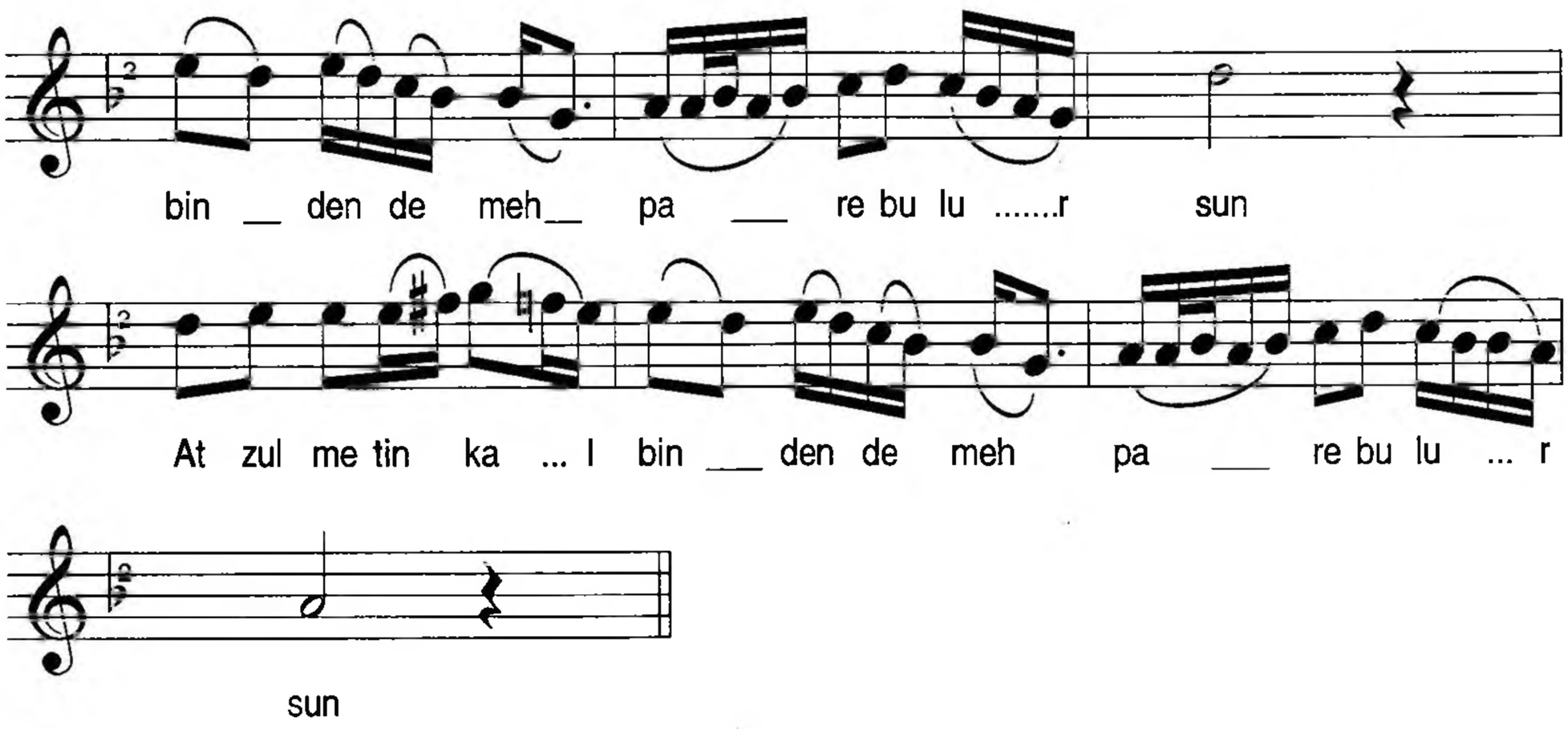
Hep ben de de __ği ... l sen __ de de bir __ ya ____ re bu lu .....n

sun Hep sev bir gü ze ___ li ____ vas lı ___ na __

ha ..... s ret çe ke ... r sin At zul me tin ka ... l

AH ETME GÖNÜL (Ar Etme Gönül)

-2-



NOT: Bu nefesin ilk dizesi "Ar etme gönül ..." şeklinde de söylenmektedir.

HAK DEDİM İPTİDA DERGÂHA VARDIM
(T_6)

HAK DEDİM İPTİDA DERGAHA VARDIM
SAKIN NİZAMINI BOZMA DİVANE
EKSİKLİK GÖRÜRSEN YAKANA YAPIŞ
SAKIN BİR KARDAŞTAN BİLME DİVANE
(DİVANE DİVANE MECNUN DİVANE)

VARIP BİR KARDAŞIN KUYUSUN KAZMA
KENDİN DÜŞERSİN KUYUYA YOLUNDAN AZMA
VAR HASMINLA BARIŞ KÜSÜLÜ GEZME
KO DESİNLER SANA DA DELİ DİVANE
(DİVANE DİVANE MECNUN DİVANE)

GEL PİRİM SEN ŞU HAKKIN İŞİNE KARIŞMA
İBLİSİN ATINA BİNİP YARIŞMA
KO SENİ DÖVSÜNLER SEN ONA İLİŞME
KO DESİNLER SANA DA DELİ DİVANE
(DİVANE DİVANE MECNUN DİVANE)

GERÇEĞİN KİTABINA YALAN YAZILMAZ
BUNDA MÜRŞÜDSÜZ DERYALAR YÜZÜLMEZ
GEL BU NİZAM KIYAMETTE BOZULMAZ
KO DESİNLER SANA DA DELİ DİVANE
(DİVANE DİVANE MECNUN DİVANE)

ABDAL PÎR SULTAN'IM HÜ GEL NEFES AKLA
ERENLERİN SIRINI KALBİNDE SAKLA
ULU DİVAN OLUR, KENDİNİ YOKLA
KO DESİNLER SANA DA DELİ DİVANE
(DİVANE DİVANE MECNUN DİVANE)
(AŞK ALİ HÜ, ŞAH ALİ HÜ)

M - 69081 - 127 - 7

HAK DEDİM İBTİDA DERGÂHA VARDIM

Yöre: Edirne

Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu

B: 200/ 1-2

Derleyen: H. Yaltırık

Der. Tarihi: 11.3.1996

Notaya Alan: H. Yaltırık

Hak de dim ib ___

ti ___ da ___ ___ der gâ ha _ var _ dım ___ ... .

... ... Hak kın ni za ___ mı ___ nı ... ...

1 2

Boz ma di _ va _ ne ___ ___ ___ ne _ Hü ___ ___

Hü ___ (___)

Ek sik lik gö ___ rür i sen ___ ya ka na _ ya _

pış (___) Sa kın bir kar ___

daş _ tan ... ... bil me di _ va _ ne ___ ___ ___

ERENLERİN CEMİNE SEFA GELDİK[111]

(T_6)

ERENLERİN CEMİNE
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK
KIRKLARIN SÜRDÜĞÜ DEME
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

ÜÇLER İLE GÖRÜŞTÜK
YEDİLERE KAVUŞTUK
NESLİMİZE ULAŞTIK
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

NESLİMİZ ALİ ABA
YOLUNA CAN BAŞ FEDA
BU NE SOHBET NE SEFA
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

HER MUHİB BİR ANADAN
CÜMLEMİZ BUR(A)DA BİR CAN
BİZ BU HANEYE MİHMAN
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

DERVİŞ YUNUS'UN KANI
MUHABBETTİR HER YANI
GÖRMEK İÇİN SİZLERİ
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK
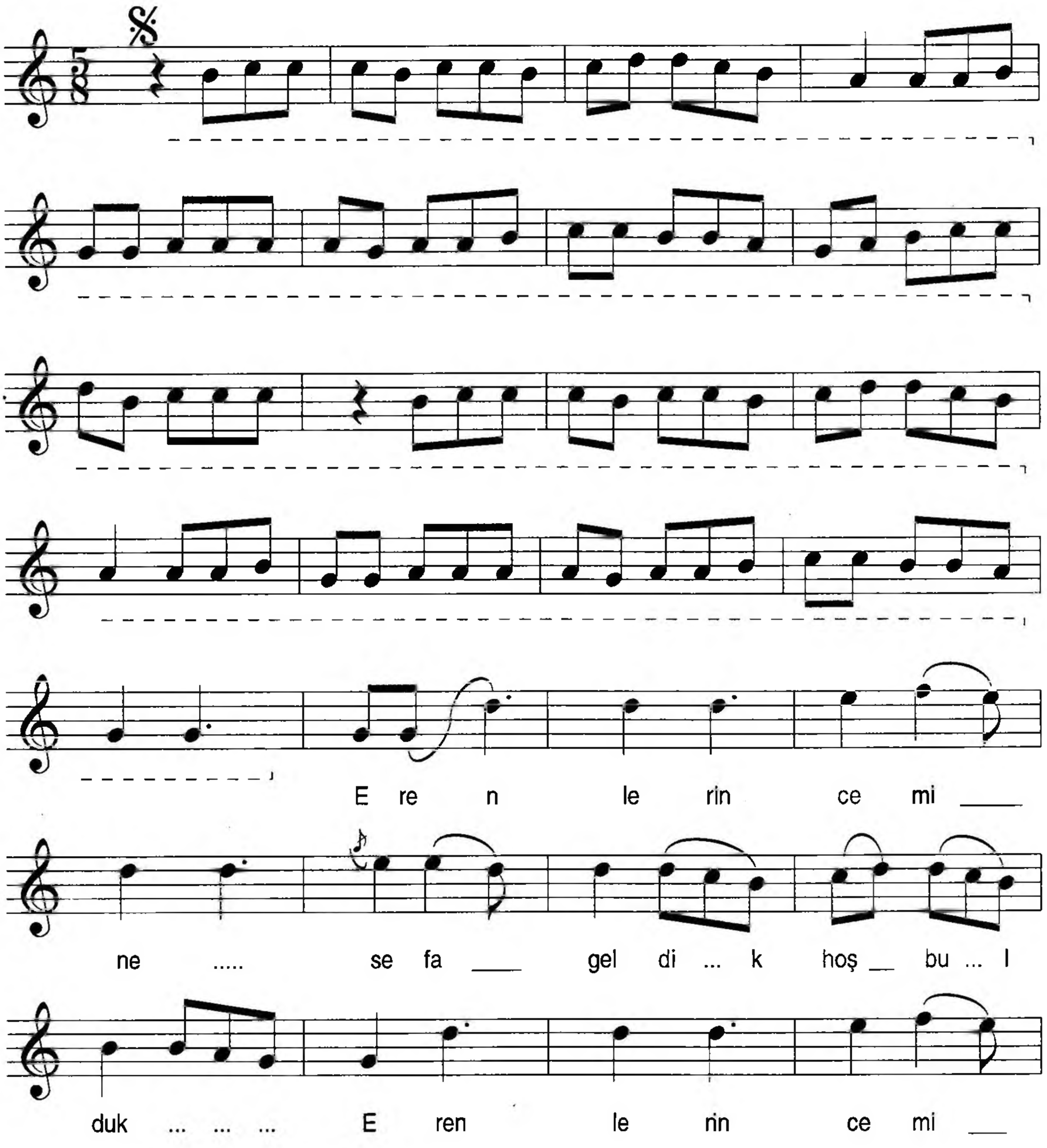
---

[111] Bu nefes Kırklareli'de "Erenlerin Cemine...", Edirne'de ise "Erenlerin Demine..." biçiminde söylenmektedir. Mahlası değişik şairlere mal edilmesine, sözlerinde değişiklikler olmasına rağmen şiir hakikatte Tekirdağ şairlerinden Hasan Erbil Baba'ya aittir.

M - 69081 - 103 - 1
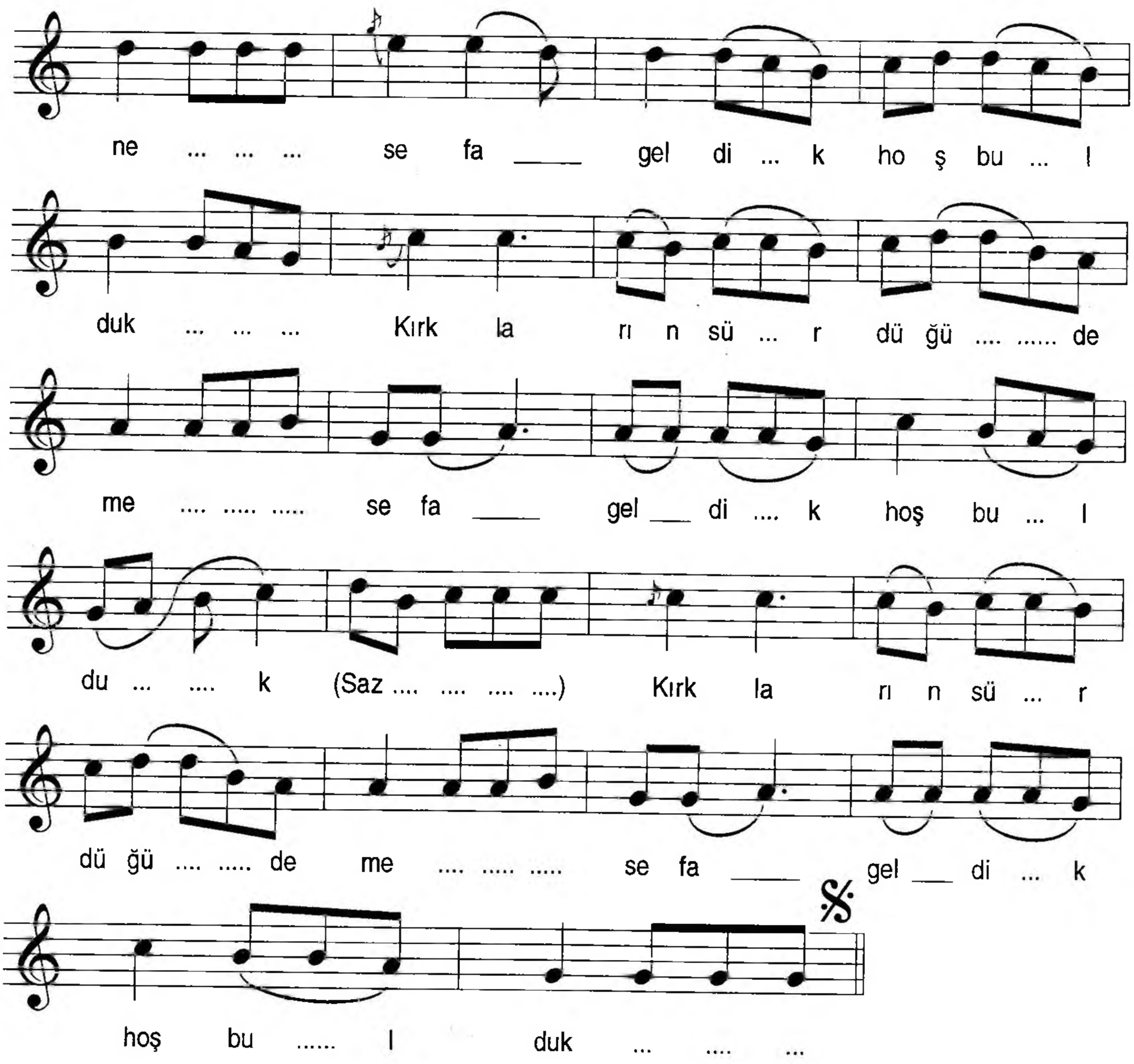
ERENLERİN CEMİNE (1)

Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan Usluaşık
B : ST-7

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



ERENLERİN CEMİNE (1)
-2-
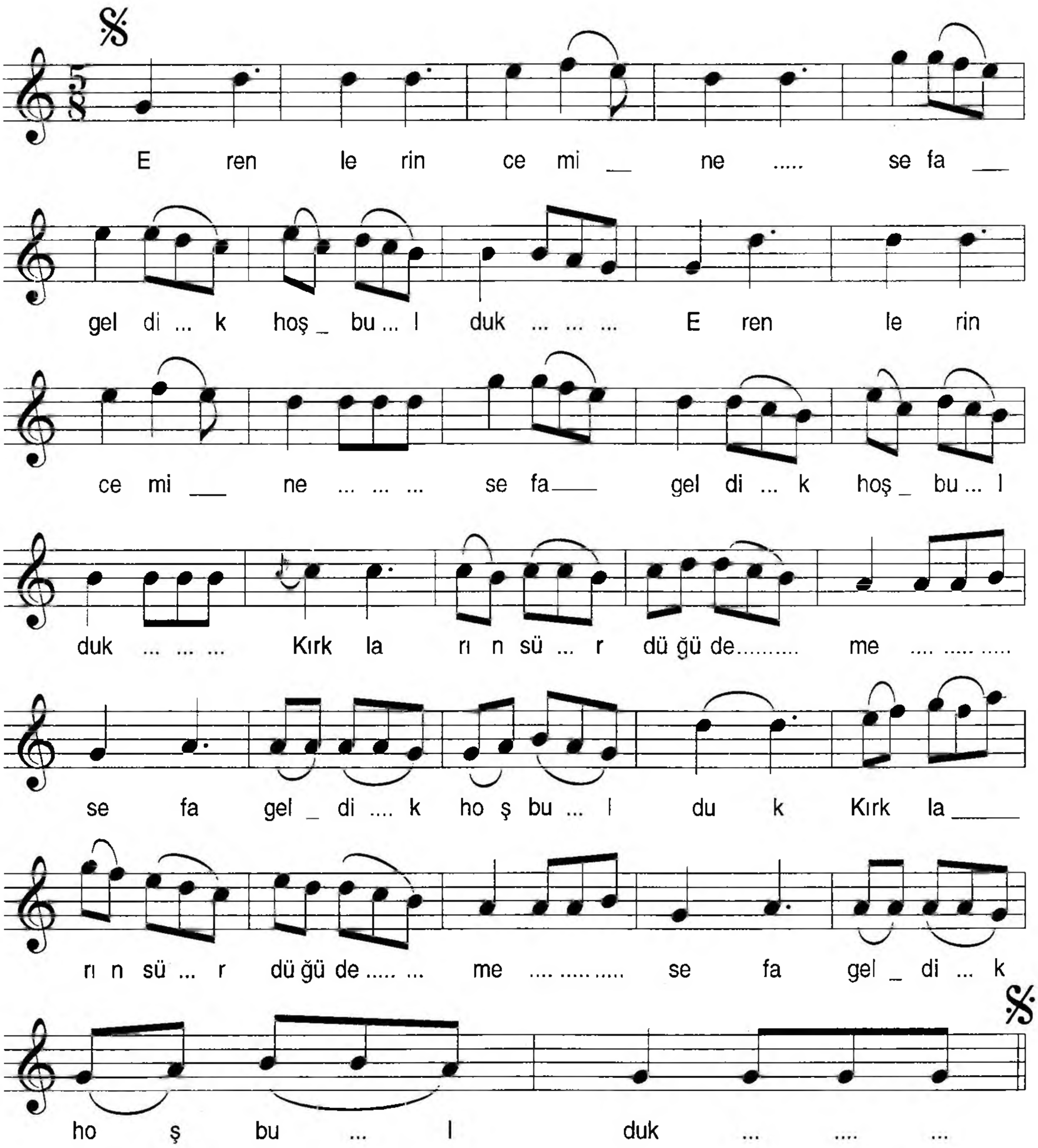


M - 69081 - 104 - 8

ERENLERİN CEMİNE (2)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B : ST-186

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya Alan: H. Yaltırık
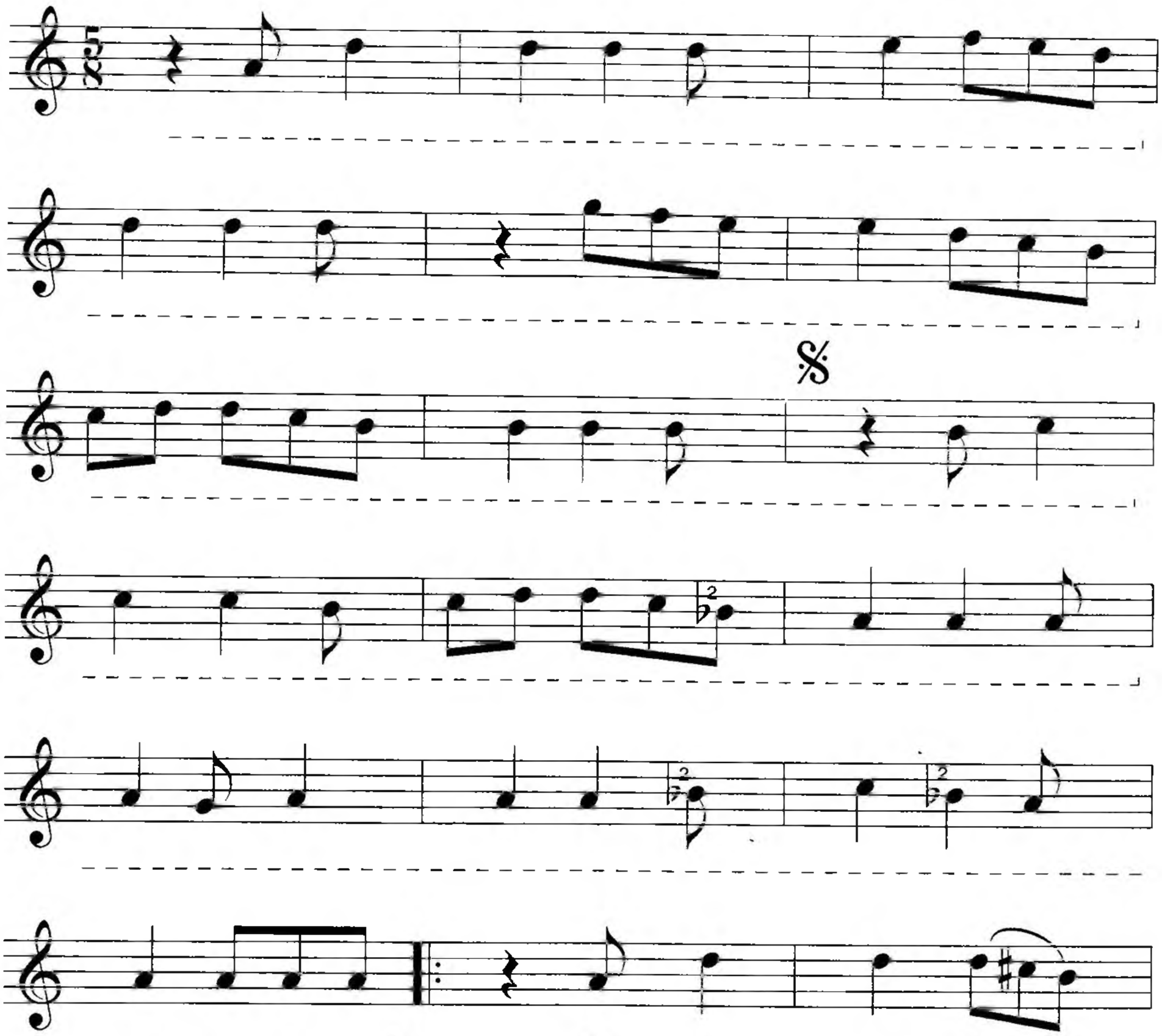


M - 69081 - 105 - 5
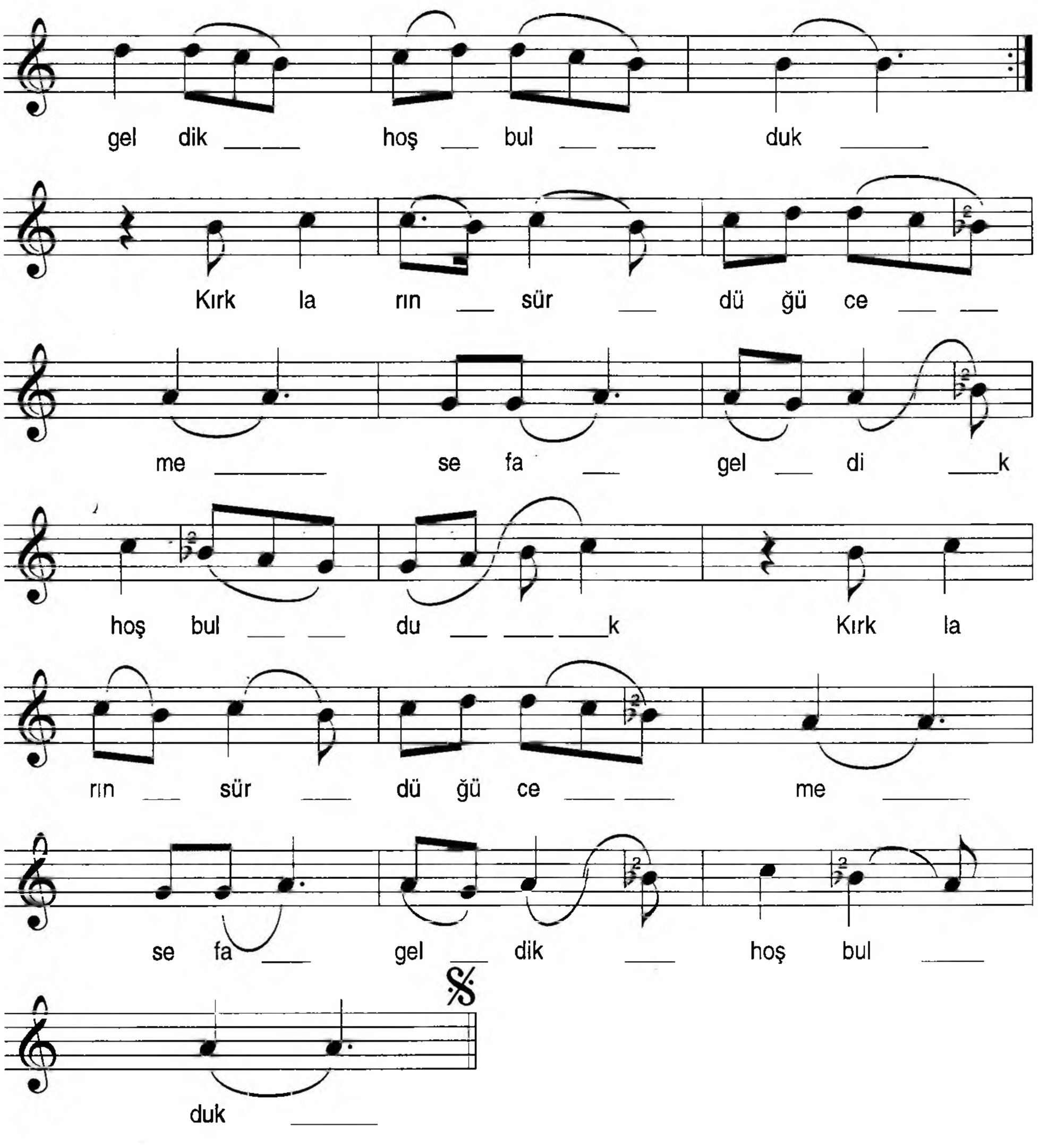
ERENLERİN DEMİNE

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca Köyü Halkı
B : 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



ERENLERİN DEMİNE
-2-



ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE
(T_6)

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE
VARDIM DİYEN YALAN SÖYLER
BAŞTAN BAŞA SEFASINI
SÜRDÜM DİYEN YALAN SÖYLER

ARK KAZARLAR ARGIN ARGIN
FELEK TE ÇEVİRİR ÇARGIN
ŞU DÜNYADA MALIM MÜLKÜM
VARDIR DİYEN YALAN SÖYLER

KUR(U) A(Ğ)AÇTA OLUR GAZELLER
KENDİ OKUR KENDİ YAZAR
SITKI BÜTÜN KALBİ GÜZEL
GÜZELİM DER YALAN SÖYLER

AVCILAR AVLARLAR KAZI
HAKKA EDERLER NİYAZI
ŞUNDA BEŞ VAKİT NAMAZI
KILDIM DİYEN YALAN SÖYLEN
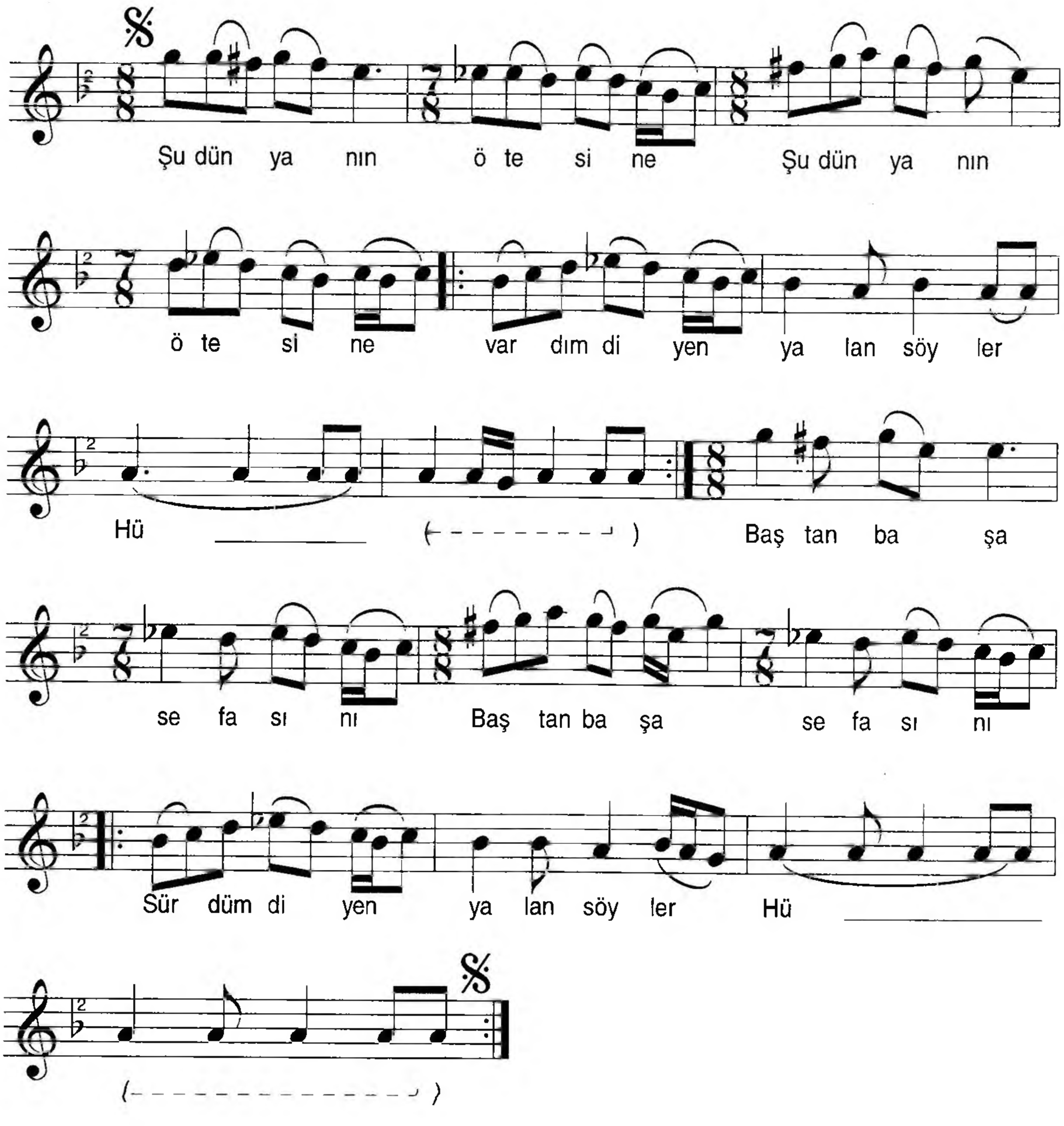
PİR SULTANIM'A VARILMAZ
VARSA DA TEZCE DÖNÜLMEZ
RAHBERSİZ YOLLAR BULUNMAZ
BULDUM DİYEN YALANER SÖYLER
(AŞK ALİ HÜ HÜ, YA ALİ HÜ...)

M - 69081 - 171 - 0

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE (2)

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu
B:200/2

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHAMMED ALİ'DİR GAZİLER BAŞI
(T_6)

MUHAMMED ALİ'DİR GAZİLER BAŞI
KOÇ KURBANI BİLMEM KİME YOLLADI
ÜÇ AYAĞI BAĞLI BİRİSİ BOŞTA
KOÇ KURBANI İSMAİL'E YOLLADI

ALLAH İSMİ CÜMLE ALEME DOLDU
BİZ ONLARDAN ALDIK ERKÂNI YOLU
GAZADAN GELİRKEN HAZRET(İ)ALİ
DÜLDÜLÜN ARDINA KİMİ BİNDİRDİ

GEL VARALIM SITKI DÜLDÜL VELİYE
ÖĞÜT VERSEM KÂR EYLEMEZ DELİYE
KİMDEN KEMLİK GELDİYSE HAZRET(İ) ALİ'YE
DÜLDÜLÜN ARDINA O'NU BİNDİRDİ

BİR BOZ ATLI AB-U HAYATTAN İÇTİ
İÇTİ DE AĞZINDAN CEVAHİR SAÇTI
MUHAMMED MUSTAFA DÜNYADAN GÖÇTÜ
TAC İLE HIRKAYI KİME YOLLADI

KİM OKUDU AK ÜSTÜNDE KARAYI
YEZİD VURDU YÜRECİ(Ğİ)ME YARAYI
YEMEN ELLERİNDE VEYSEL KARANİ
TAC İLEN HIRKAYI O'NA GÖNDERDİ

İNDİM SEYREYLEDİM KÂBE ŞEHRİNİ
BUNDA DERLE R MUHAMMED'İN NURUNUİ
TAŞTAN YAPTIRMIŞTIR DÖRT DUVARINI
EŞİĞİNİ BİLMEM KİME YONTTURDU
(KAPUSUNU BİLMEM KİME KURDURDU)
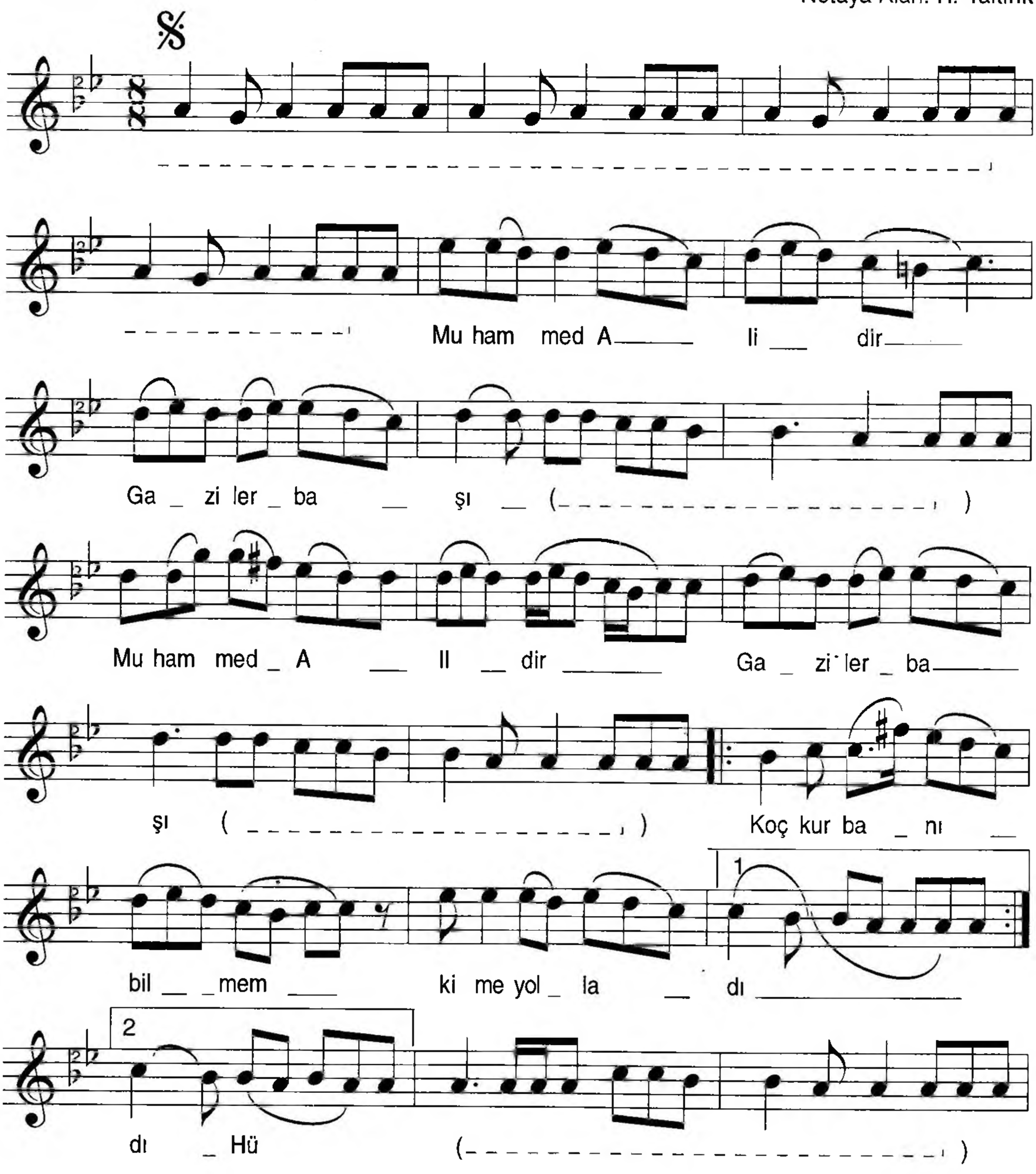
PÎR SULTAN'IM EYDÜR KADİR ALLAH HÜ
CAN-I GÖNÜLDEN SEVERİZ BİZ ALLAH'I
HALİL FATMA KÂBETULLAH İMAMI
ALT EŞİ(Ğİ)Nİ İBRAHİME YONDURTDU
KAPUSUNU İSMAİLE VURDURDU
(AŞK ALİ HÜ)

M - 69081 - 151 - 2

MUHAMMED ALİ'DİR GAZİLER BAŞI

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu
B: 200/2

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHAMMED ALİ'DİR GAZİLER BAŞI
-2-

Üç a _ ya ğı __ bağ _ __ lı _ ___ bi ri _ si _ boş __

ta (_ _ _ _

ABDAL MUSA SULTAN CEYLÂNI GELDİ
(K_8)

ABDAL MUSA SULTAN CEYLÂNI GELDİ
UFKUMUZU FETH EDEN YARADAN ALLAH
CİHAN HARAB OLDU İNSAN AZ KALDI
GENE HÜKÜM SENDEDİR YARADAN ALLAH

HASAN'NAN HÜSEYİN ANADAN DOĞDU
ZÜHRE EBE BELEYİP KUNDACIN SARDI
ONLAR DA ALİ'DEN ŞŞİFAYET UMDU
VARIN BAKIN FATMA ANA ÜÇ AYLARDA MI?
ELLERİ GÖĞSÜNDE GAYET ZORDA MI?

YER YÜZÜNÜ YEŞİL ÇİMEN BÜRÜDÜ
GÖZLERİMDEN KANLI YAŞLAR YÜRÜDÜ
ESBABLAR DÖKÜLDÜ DONLAR ÇÜRÜDÜ
VARIN BAKIN FATMA ANA ÜÇ AYLARDA MI?
ELLERİ GÖĞSÜNDE GAYET ZORDA MI?

KUŞLAR YUVA YAPMIŞ ANIN BAŞINA
İNSAN SEL SEL OLMUŞ GÖZÜN YAŞINA
KİMLER KARIŞIR ŞU ALİ'MİN İŞİNE
VARIN BAKIN FATMA ANA ÜÇ AYLARDA MI?
ELLERİ GÖĞSÜNDE GAYET ZORDA MI?

SEKSEN BİN EVLİYA DİRİLDİ GELDİ
DOKSAN BİN EVLİYA MİNNETE DURDU
ONLAR DA ALİ'DEN ŞİFAYET UMDU
VARIN BAKIN FATMA ANAM DARDAN İNDİ Mİ
ELLERİ GÖĞSÜNDE GAYET ZORDA MI?
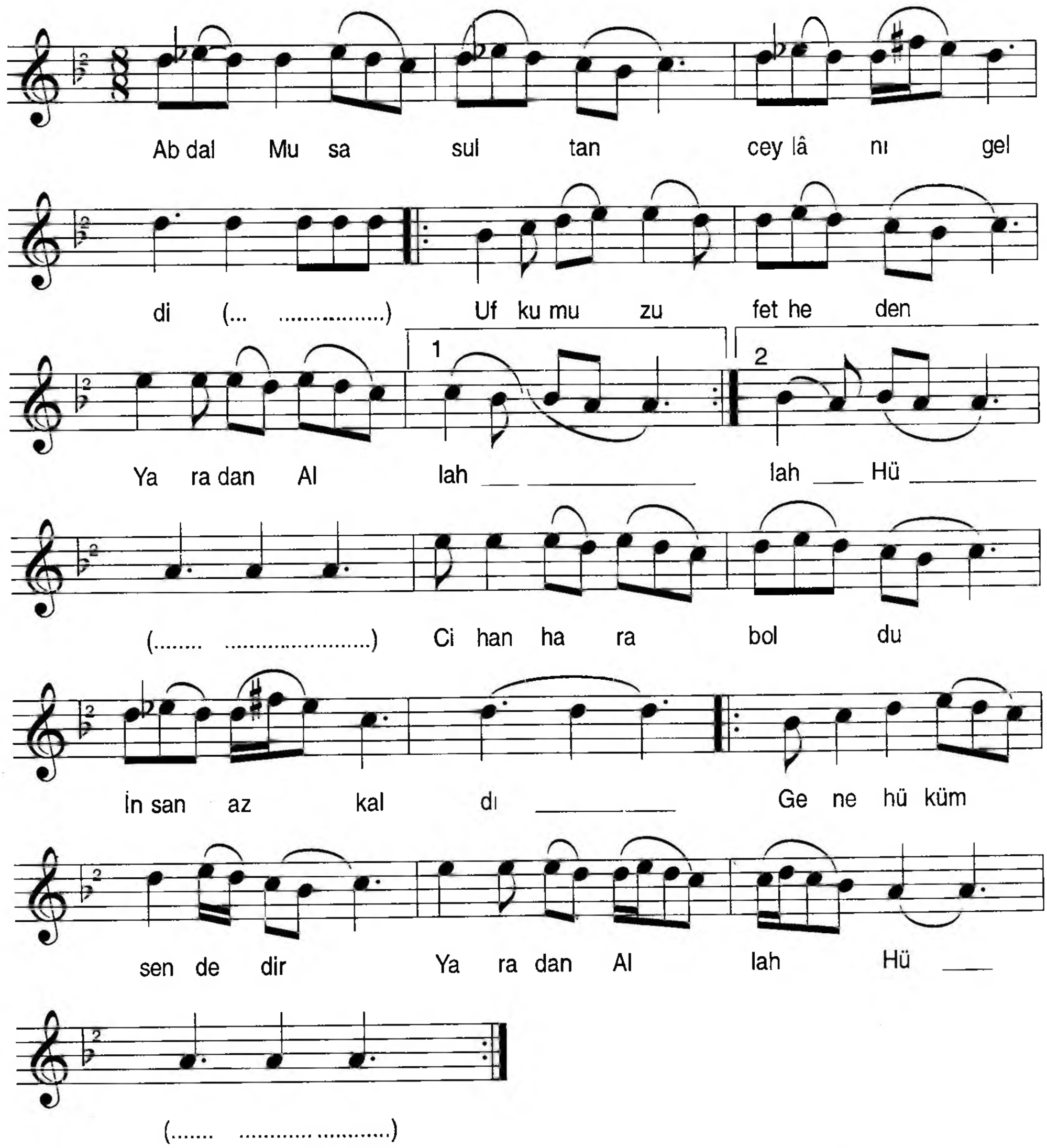
ABDAL PÎR SULTAN'IM NOLDU NOLACAK?
YÜKSEK DALLERİNE BÜLBÜL KONACAK
YARIN HAK DİVANINDA MAHŞER KURULACAK
İNSAN ETTİĞİNİ ORDA BULACAK

M - 69081 - 055 - 3

ABDAL MUSA SULTAN CEYLANI GELDİ

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca Köyü Halkı
B: 200/2

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



HEY ERENLER BEZMİMİZE

(K_{12}) ; (T_1)

HEY ERENLER BEZMİMİZE
GEL DEDİNİZ GELDİK İŞTE
TATLI CANINI SEN BİZE
VER DEDİNİZ VERDİK İŞTE

DİNLE ÖTEN BÜLBÜLLERİ
KOKLA LÂLE ZÜMBÜLLERİ
BAHÇEMİZDEKİ GÜLLERİ
DER DEDİNİZ DERDİM İŞTE

KALDIM BİR ABA BİR HIRKA
ONU DA SOYUNDUM HAKKA
SEN VÜCUDUNU ÇARMIHA
GER DEDİNİZ GERDİM İŞTE

YETER ÇEKTİĞİM AZAP RENÇ
ARTIK MACERALARDAN GEÇ
İÇİMİZDEN BİR GÜZEL SEÇ
SEÇ DEDİNİZ SEÇTİM İŞTE
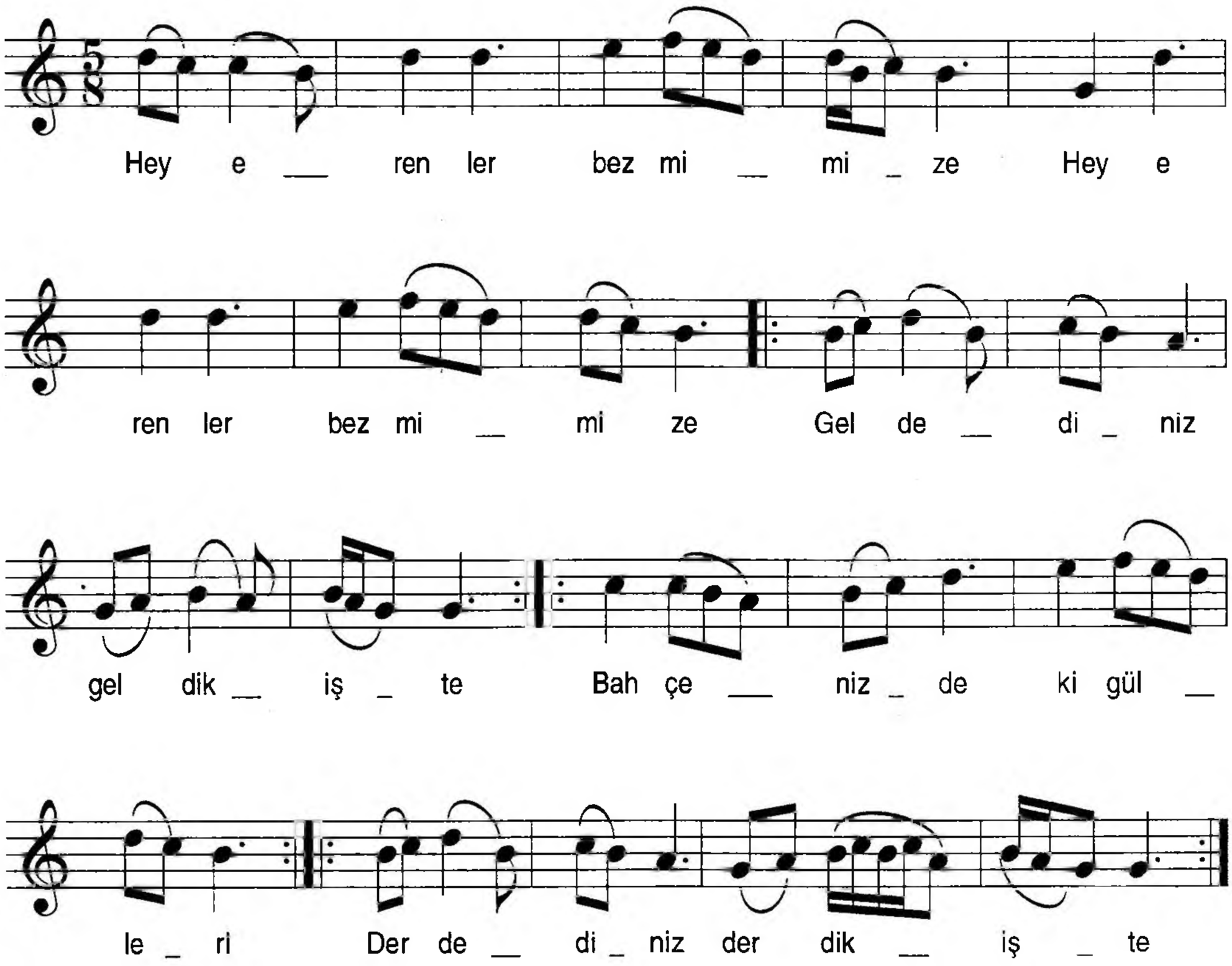
AYIR DOLUNU BOŞUNU
VAHİT İYİ BİL DOSTUNU
DERGÂHINIZA POSTUNU
SER DEDİNİZ SERDİM İŞTE

M - 69081 - 111 - 6

(H)EY ERENLER BEZMİMİZE

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Bektaşî Topluluğu
B : 199-1 ; ST-188

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 3. 10.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



BİR SADIK CAN BİZİ DAVET EYLEDİ
(T_5)

BİR SADIK CAN BİZİ DAVET EYLEDİ
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
BURDA ERENLERE HİKMET VAR DEYU
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
(BURDA ERENLERE HİZMET VAR DEDİK)

DAĞI TEPELERİ AŞARAK GELDİK
ŞAHIN AŞKI İLE COŞARAK GELDİK
ŞİMDİ BU HANEYE HOŞ MİHMAN GELDİK
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
(BURDA ERENLERE HİZMET VAR DEDİK)

SIDK İLE CÂNÂNA EHL-İ ERENLER
CAN GÖZÜN AÇIP TA CEMAL GÖRENLER
EVLİYA YOLUNA CAN BAŞ VERENLER
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
(BURDA ERENLERE HİZMET VAR DEDİK)

SAKİYE CAN FEDA BİR DEM SUNSANA
YANDI YÜRECİĞİM DOLU VER BANA
AŞK İLE MUHABBET EDEYİM SANA
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
(BURDA ERENLERE HİZMET VAR DEDİK)

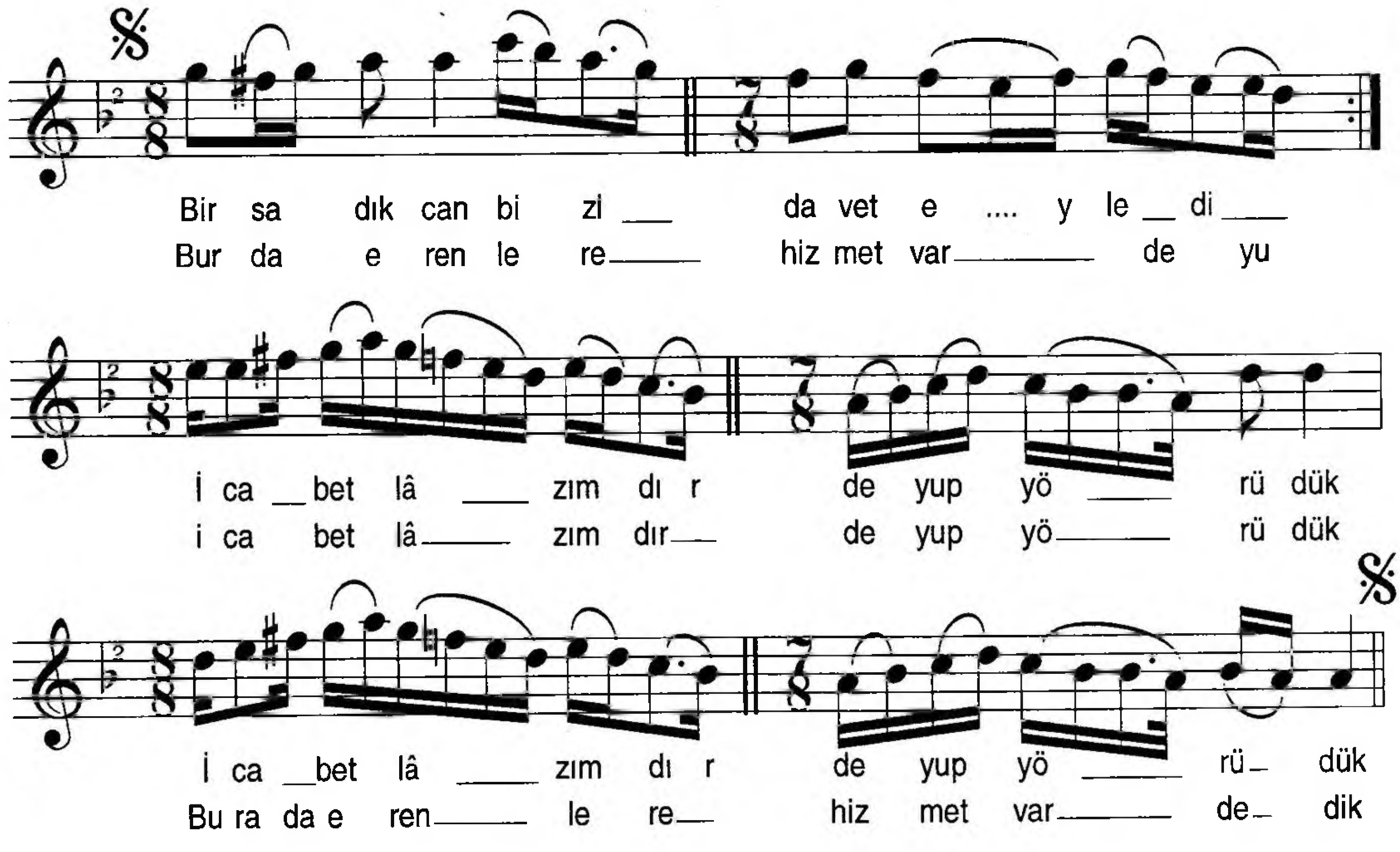
MUHABBET YOLUNDA YORULMAZ **"VEHBÎ"**
PÎRİN ERKÂNINDAN AYRILMAZ **"VEHBÎ"**
YEZİDİN YANINA SOKULMAZ **"VEHBÎ"**
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
(BURDA ERENLERE HİZMET VAR DEDİK)

M - 69081 - 078 - 2

BİR SADIK CAN BİZİ DAVET EYLEDİ

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : 199-1 ; ST-188 , 226

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 3.10.1996
Notaya Alan: H. Yaltırık



EĞİLDİM BİR DOLU İÇTİM

(K_{12}); (T_2); (T_5)

EĞİLDİM BİR DOLU İÇTİM
PÎRİN ELİNDEN ELİNDEN (ŞAHIN AŞKINDAN AŞKINDAN)
İÇÜBEN KENDİMDEN GEÇTİM
PÎRİN ELİNDEN ELİNDEN (ŞAHIN AŞKINDAN AŞKINDAN)

BU MEYDANA GELEN ALİ
BİZ SEVERİZ KALÛ BELÎ
ERENLERDEN KESMEM ELİ
PÎRİN ELİNDEN ELİNDEN (ŞAHIN AŞKINDAN AŞKINDAN)

BU MEYDANA GELEN ÖLMEZ
ÖLSE DE HEM MUNDAR OLMAZ
ÂŞIKLAR YOLUNDAN DÖNMEZ
PÎRİN ELİNDEN ELİNDEN (ŞAHIN AŞKINDAN AŞKINDAN)

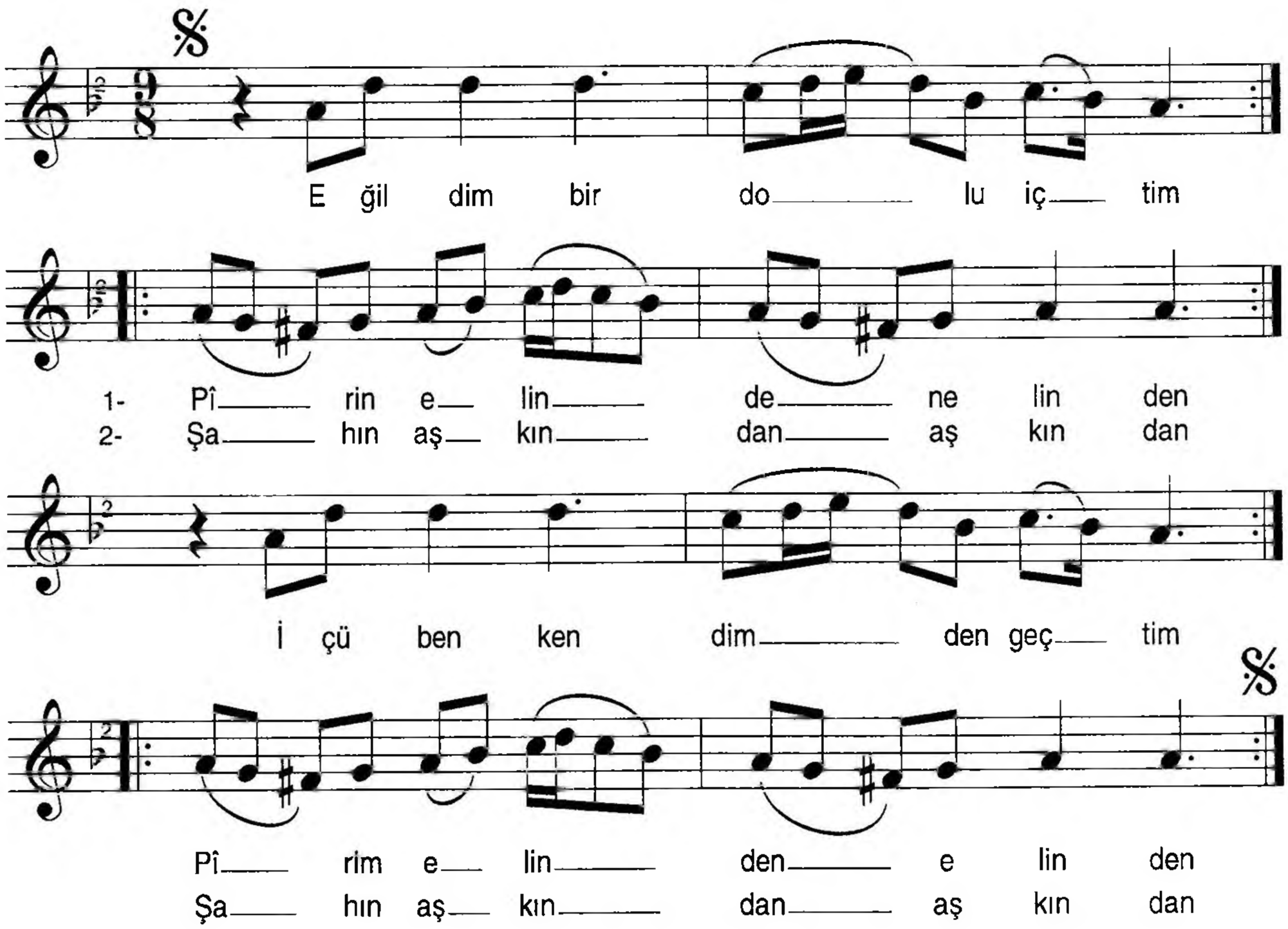
YANDIM **PÎR SULTAN'**IM YANDIM
BU YOLA İNANDIM KANDIM
YEZİD'İN YOLUNDA ÖLDÜM / YEZİD'İN YOLUNDAN DÖNDÜM
PÎRİN ELİNDEN ELİNDEN (ŞAHIN AŞKINDAN AŞKINDAN)

M - 69081 - 099 - 7

EĞİLDİM BİR DOLU İÇTİM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Hasan Hüseyin Arslan
MD : 1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1996
Notaya alan: H. Yaltırık



GÜZEL ŞAHTAN BİZE BİR DOLU GELDİ

(K_{12}) ; (T_2)

GÜZEL ŞAHTAN BİZE BİR DOLU GELDİ
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER
HÜNKAR HACI BEKTAŞ VELİ'DEN GELDİ
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER

PAYIM GELİR ERENLERİN PAYINDAN
MUHAMMED NESLİNDEN ALİ SOYUNDAN
KIRKLARIN EZDİĞİ ENGÜR SUYUNDAN
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER

BELİNE KUŞANMIŞ NURDAN BİR KEMER
İÇMİŞİM DOLUYU YÜREĞİM YANAR
HER KES KARDAŞINDAN BİR DOLU UMAR
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER

HER KES SEVDİĞİNİ TANIR SESİNDEN
ŞAHIM MUHAMMEDİN ALİ NESLİNDEN
SELMAN'IN KÖŞKÜNÜ DOLDUR BU SUDAN
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER

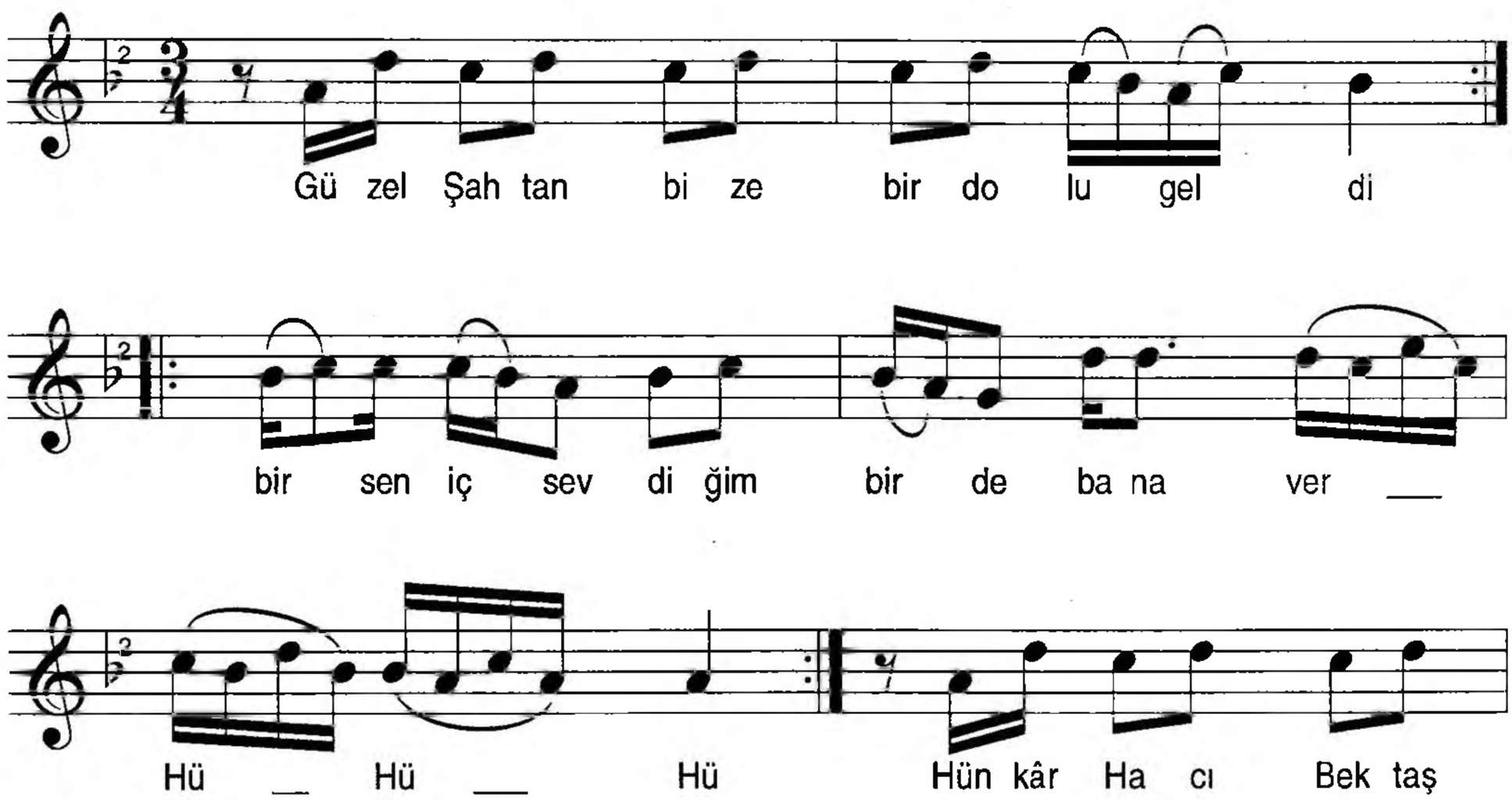
SENİN ÂŞIKLARIN KAYNADI COŞTU
KAYNAYIP COŞANLAR SERİNDEN GEÇTİ
SEFİL HÜSEYİN'İM BİR DOLU İÇTİ
BİR SEN İÇ SEVDİĞİM (KARDAŞIM) BİR DE BANA VER

M - 69081 - 126 - 0

GÜZEL ŞAHTAN BİZE BİR DOLU GELDİ

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST-199/1 ; ST-188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya Alan: H. Yaltınk
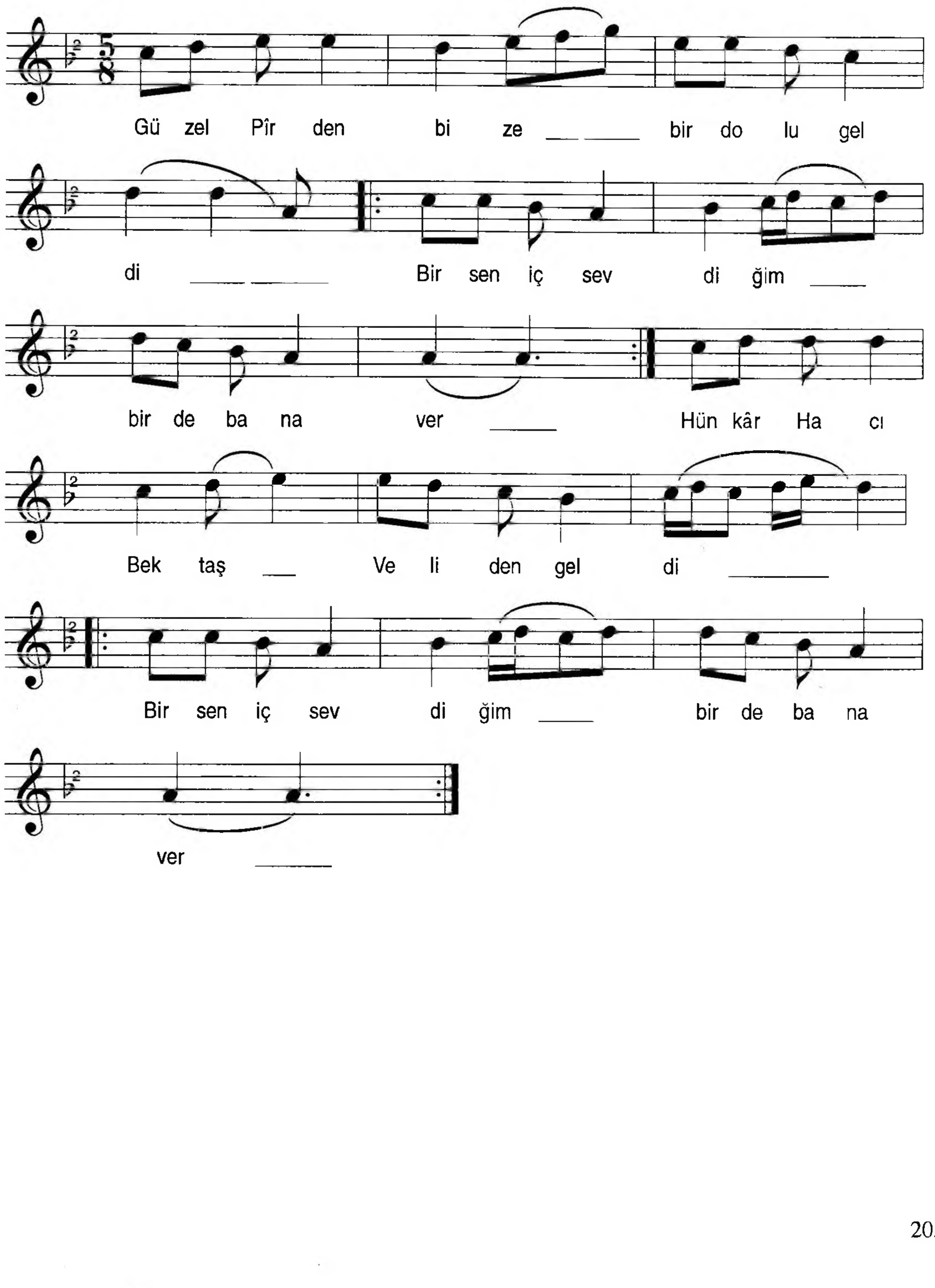


M - 69081 - 125 - 3

GÜZEL PÎRDEN BİZE BİR DOLU GELDİ

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 220

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



BİZİM İÇTİĞİMİZ DOLULAR
(T7)

BİZİM İÇTİĞİMİZ DOLU(LAR)
DOLULARIN DOLUSUDUR
ELÂ GÖZLÜ MESTANELER
ŞAH ALİ'MİN KUZUSUDUR

(ŞAH ALİ'ME SAHA, ŞAH PİRİME ŞAHA,
ŞAH'TAN GELEN GAZİLER
TALİB MÜRŞİDİN ARZULER
BUGÜN BAYRAMDIR BİZE,
HERGÜN BAYRAMDIR BİZE
KIRMIZILAR GİYEN GELSİN
MÜNKİRLERİ KIRAN GELSİN)

HAK BİZE NESİNİ VERDİ
LOKMANIN HASINI VERDİ
MÜNKİRE CEVR Ü CEFAYI (YEZİD'E CEVR Ü CEFASIN)
MÜMİNE SEFASIN VERDİ

(ŞAH ALİ'ME ŞAHA.....)

YEZİTLER ARALANDI YA
MÜMİNLER SIRALANDI YA
ONİKİ İMAM ŞAH ALİ
BU YOLDA PARELENDİ YA

(ŞAH ALİ'ME ŞAHA.....)

PÎR SULTAN'M HEY GAZİLER
YAZILDI NURDAN YAZILAR
TALİPLER MÜRŞİT ARZULAR
MÜRŞİT DE PİRİNİ ARZULAR

(ŞAH ALİ'ME ŞAHA.....)

M - 69081 - 080 - 5

BİZİM İÇTİĞİMİZ DOLULAR

Yöre: Kırklareli / Beyci
Kaynak: Kamber - Hanife Aslan
B : 463 ; 110

Derleyen: H. H. Aslan
Der. Tarihi: 26.1.1971
Notaya alan: H. Yaltırık

Bi zim iç ti miz do lu lar___ bi zim iç _ ti ği miz

do lu lar ... Do lu la rın do lu su dur___

do lu la _ rın do lu su ___ dur ___ E lâ göz lü mes
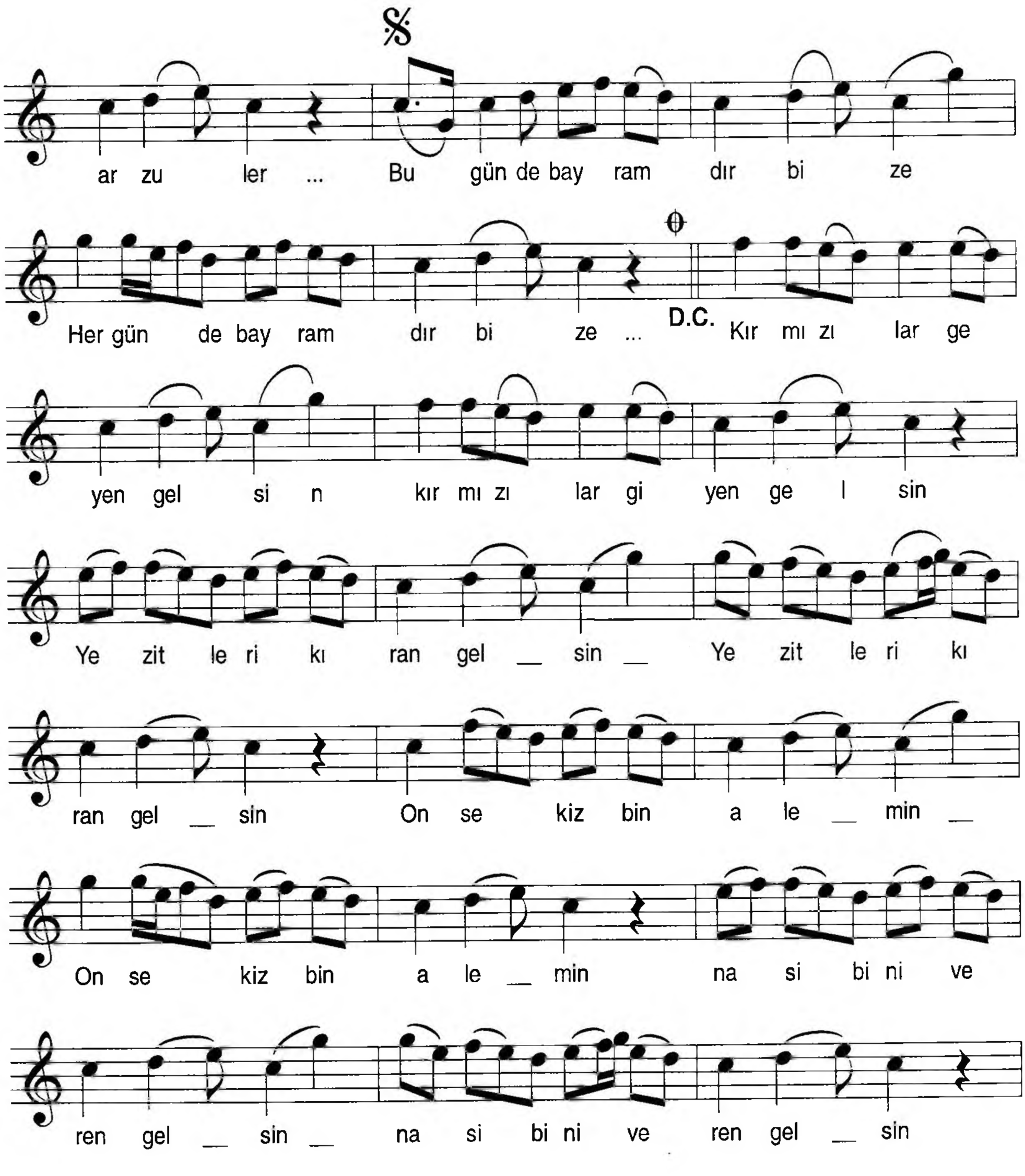
ta ne le r e lâ göz__ lü mes ta ne ler ___

Şah A li min ku zu su du r Şah A li min ku

zu su dur .... Şah A li me şa ha Şah pî ri me şa ha
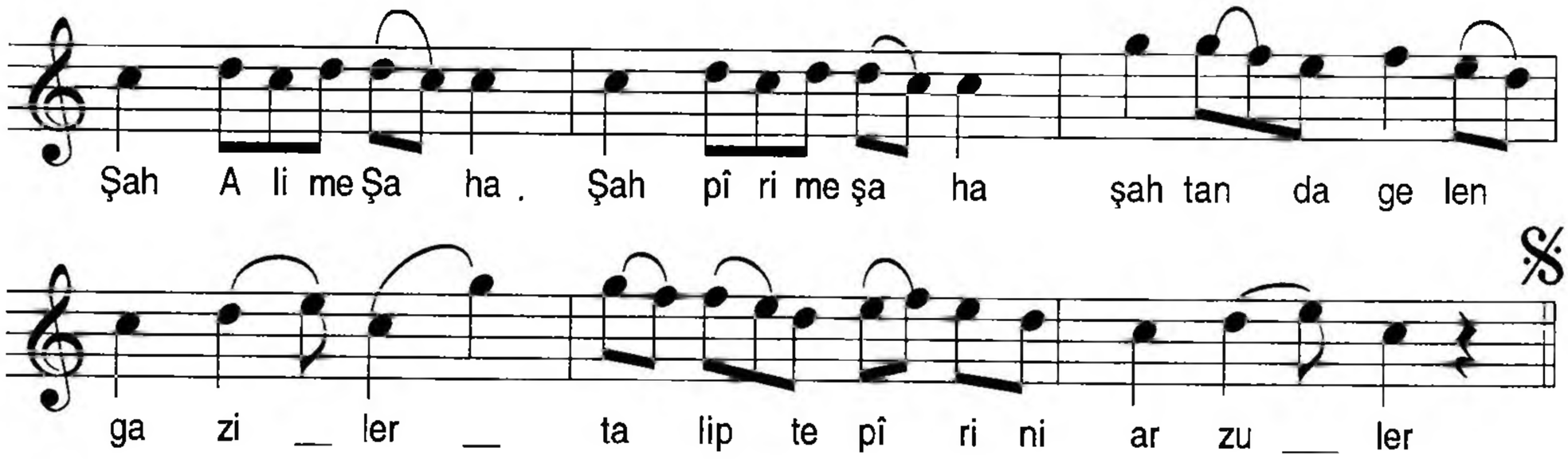
Şah tan da ge len ga zi le r Ta lib te mür şü dün

BİZİM İÇTİĞİMİZ DOLULAR
-2-



BİZİM İÇTİĞİMİZ DOLULAR

-3-



GEL GÖNÜL YOLA GİDELİM
(T1)

GEL GÖNÜL YOLA GİDELİM
ADI GÜZEL ALİ İLE
AÇ DOYURUP SUSUZ KANDIRIR
ELİNDEKİ DOLU İLE
(NUR- U MUHAMMED'LE ALİ)

ALİ'M BANA NELER ETTİ
ELİMİ ALIP DARA ÇEKTİ
ÜSTÜMÜZE YÜRÜYÜŞ ETTİ
NUR- U MUHAMMED'LE ALİ

İÇİLMEZ DOLU İÇİLMEZ
SEVGİLİ DOSTTAN GEÇİLMEZ
İKİSİ BİRDİR SEÇİLMEZ
NUR- U MUHAMMED'LE ALİ

ALİ'LERİN ALİ'SİSİN
VELİLERİN VELİSİSİN
ÜÇ KİMSEDEN BİRİ SENSİN
NUR- U MUHAMMED'LE ALİ

AĞAÇ KURUR MEYVA VERİR
KİM BU DALA HER DEM KONER
KALDIRMIŞ DOLUSUN SUNAR
NUR- U MUHAMMED'LE ALİ
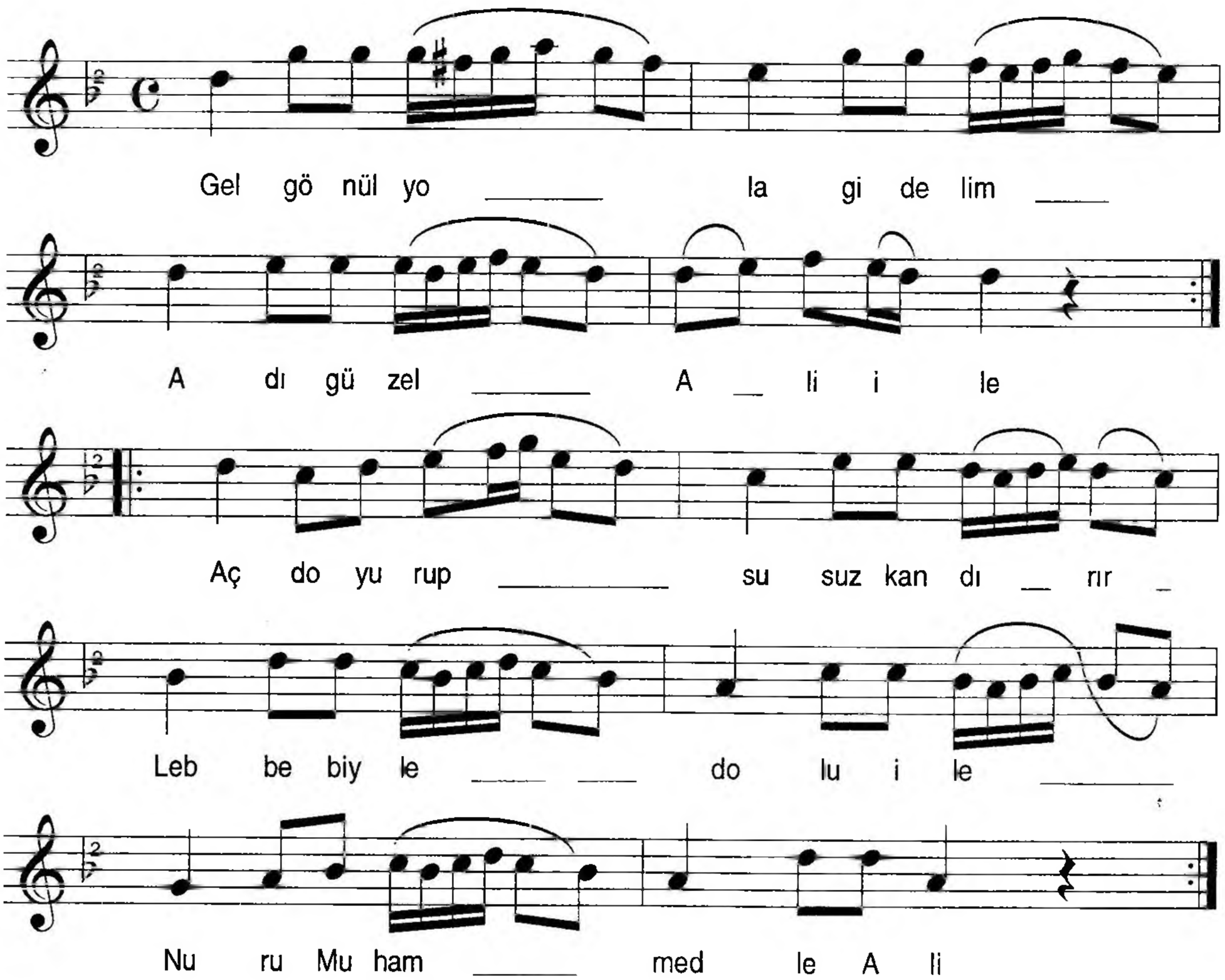
CENNETİN MEYVASI BUDUR
LOKMAYI ELİNLE YEDİR
PÎR SULTAN'M DOĞRU YOLDUR
NUR- U MUHAMMED'LE ALİ

M - 69081 - 115 - 4

GEL GÖNÜL YOLA GİDELİM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 108

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHABBET KAPUSUN AÇAYIM DERSEN
(T_1) - (T_{11})

MUHABBET KAPUSUN AÇAYIM DERSEN
AÇANLA AÇTIRAN ALİ'DİR ALİ
HAKKIN CAMALİNİ GÖREYİM DERSEN
GÖRENLE GÖSTEREN ALİ'DİR ALİ

MUHAMMED MUSTAFA CİHAN SERVERİ
MİRACTA AÇILIR BU YOLUN SIRRI
KİMSELER BİLMEZDİ ALİ'DEN GAYRİ
BİLENLE BİLDİREN ALİ'DİR ALİ

GEL HEY DERVİŞ KARDAŞ DÜŞME İNADA
SAFİ KIL GÖNLÜNÜ OLASIN SADE
TERK EYLE BENLİĞİ ERİŞ MURADA
ERENLE ERDİREN ALİ'DİR ALİ

MÜNKİRİN ASKERİ ŞAM'A ÇEKİLDİ
MÜMİN OLANLARA NA(Ğ)ME YAZILDI
KIRKLARIN CEMİNDE ŞERBET EZİLDİ
EZENLE EZDİREN ALİ'DİR ALİ
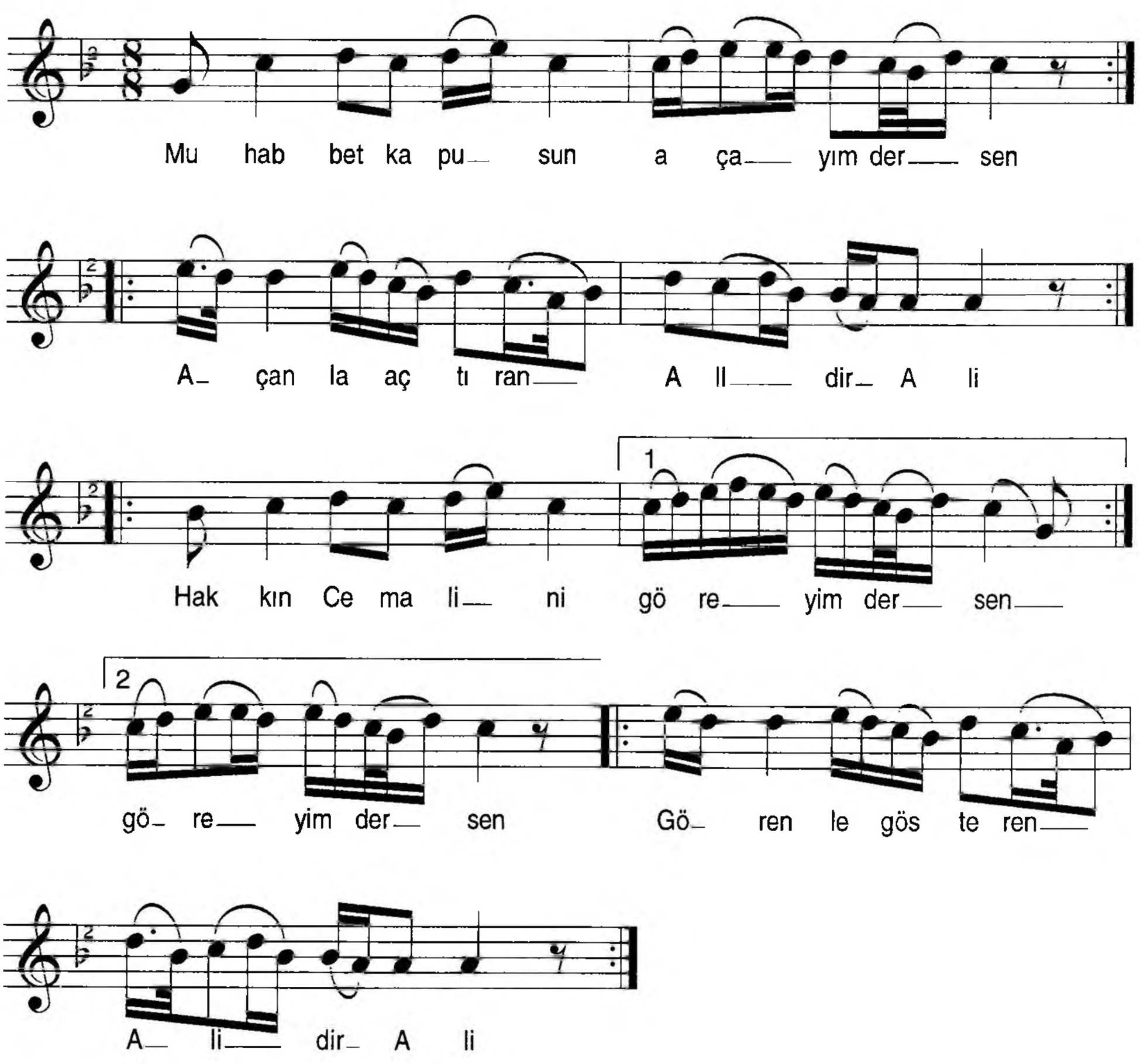
MUHAMMED ALİ'DİR KIRKLARIN BAŞI
O'NU BİLMEYENİN ZOR OLUR İŞİ
BOSNEVÎAKITTI GÖZÜNDEN YAŞI
AKANLA AKTIRAN ALİ'DİR ALİ

M - 69081 - 149 - 9

MUHABBET KAPUSUN AÇAYIM DERSEN

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'lu Bektaşî Topluluğu
MB: 108

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



HARABATLIĞI ALDIM ELE

(T_1)

HARABATLIĞI ALDIM ELE
NAMIM GİTTİ DİLDEN DİLE
BALIM SULTAN YARDIM KILA
ACEP PRİM ALİ'MOLA
İNDALLAH'TAN MAKBUL OLA
SUAL YOKTUR EHLİ KULA

YALVARIRIM GECE GÜNDÜZ
DAĞLAR TAŞLAR OLUR DÜMDÜZ
ARŞ-I ALÂDA ZÜHRE YILDIZ
ACEP PÎRİM ALİ'MOLA
İNDALLAH'TAN MAKBUL OLA
SUAL YOKTUR EHLİ KULA

ANKA GİBİ DAĞ BEKLERİM
ZAHİR BATIN EMEKLERİM
SÖYLENEN NUTKU ANLARIM
ACEP PÎRİM ALİ'MOLA
İNDALLAH'TAN MAKBUL OLA
SUAL YOKTUR EHLİ KULA

ARI GİBİ GÜMECİM VAR
FAHRİ GİBİ DUACIM VAR
KAYGUSUZ'DAN BİR TACIM VAR
ACEP PÎRİM ALİ'MOLA
İNDALLAH'TAN MAKBUL OLA
SUAL YOKTUR EHLİ KULA

M - 69081 - 134 - 5

HARABATLIĞI ALDIM ELE

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 108 - 130

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık

Ha ra bat lı ğı al dım e le
al dım e le Na mım git ti
dil den di le Hü dost dil den di le ....
Ba lım Sul tan yar dım kı la
yar dım kı la A cep pî rim
A li mo la Hü dost A li mo la
İn dal lah tan mak bu lo la Hü dost
Su al yok tur eh li ku la ... ...

(H)EY ERENLER BEZMİMİZE
(T_1)

(H)EY ERENLER BEZMİMİZE
GEL DEDİNİZ GELDİM İŞTE
TATLI CANINI SEN BİZE
VER DEDİNİZ VERDİM İŞTE

DİNLE ÖTEN BÜLBÜLLERİ
KOKLA LÂLE SÜMBÜLLERİ
BAHÇENİZDEKİ GÜLLERİ
DER DEDİNİZ DERDİM İŞTE

KALDIM BİR ABA BİR HIRKA
ONU DA SOYUNDUM HAKKA
SEN VÜCUDUNU ÇARMUHA
GER DEDİNİZ GERDİM İŞTE
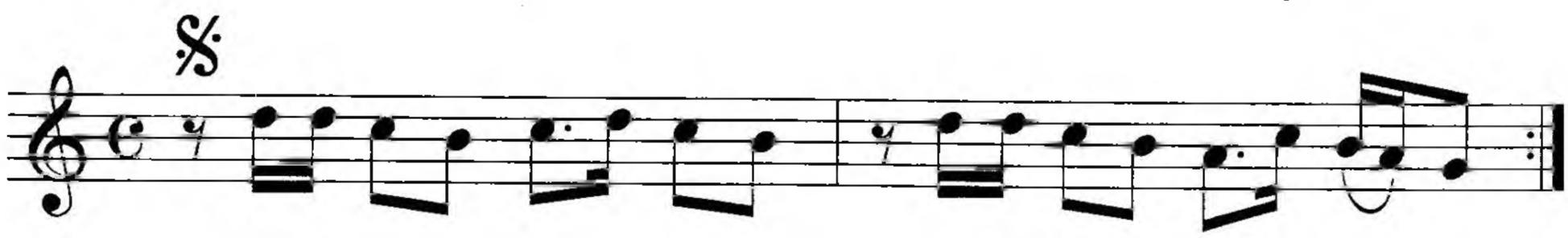
AYIR DOLUNU BOŞUNU
VAHİT İYİ BİL DOSTUNU
DERGÂHINIZA POSTUNU
SER DEDİNİZ SERDİM İŞTE

M - 69081 - 112 - 3
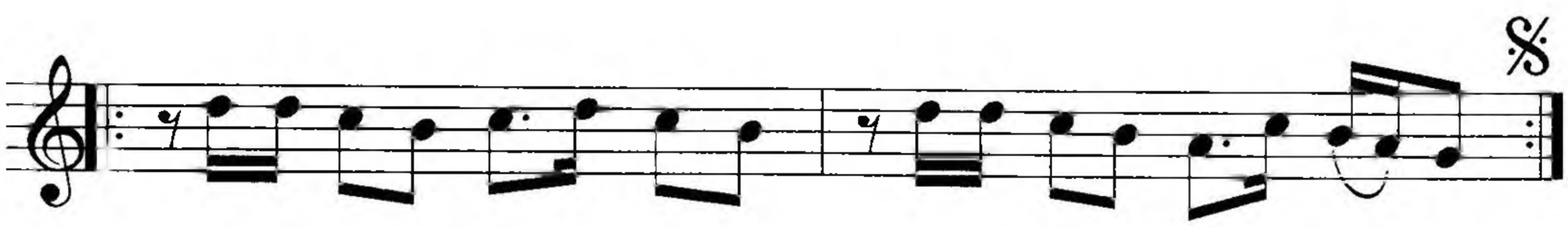
EY ERENLER BEZMİMİZE

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci Köyü Halkı
MB : 111

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



Ey e ren ler bez mi mi ze gel de di niz gel dim iş _ te
Din le ö ten bül bül le ri Kok la lâ le süm bül le _ ri



tat lı ca nı nı sen bi ze ver de di niz ver dim iş __ te
Bah çe miz de ki gül le ri der de di niz der dim iş _ te

ÇOK ŞÜKÜR MÜBAREK CEMALİN GÖRDÜM
(T_1)

ÇOK ŞÜKÜR MÜBAREK CEMALİN GÖRDÜM
HAYAT BULDUM BU CİSMİME CAN GELDİ
HAYATIN ÜSTÜNDE CEVRAN EDERKEN
KUDRET-İ ESRARDAN BİR SÜBHAN GELDİ

KAŞLARIN TÜRESİ ŞEKLİ YA BİSMİLLAH
NE GÜZEL YARATMIŞ YARADAN ALLAH
GÖKTEN İNEN KUR'AN NASRUN MİN ALLAH
AHSEN-İ TAKVİMDEN BİR RÜŞAN GELDİ

EL HATA HU DEYİP ETTİ BEYANI
ELEM NEŞRA MALİYKE FARK İDER ONU
İNNÂ FETAHNALEYKE SÜPHAN MİSALİ
SURET-İ NECİM'DEN ER RAHMAN GELDİ
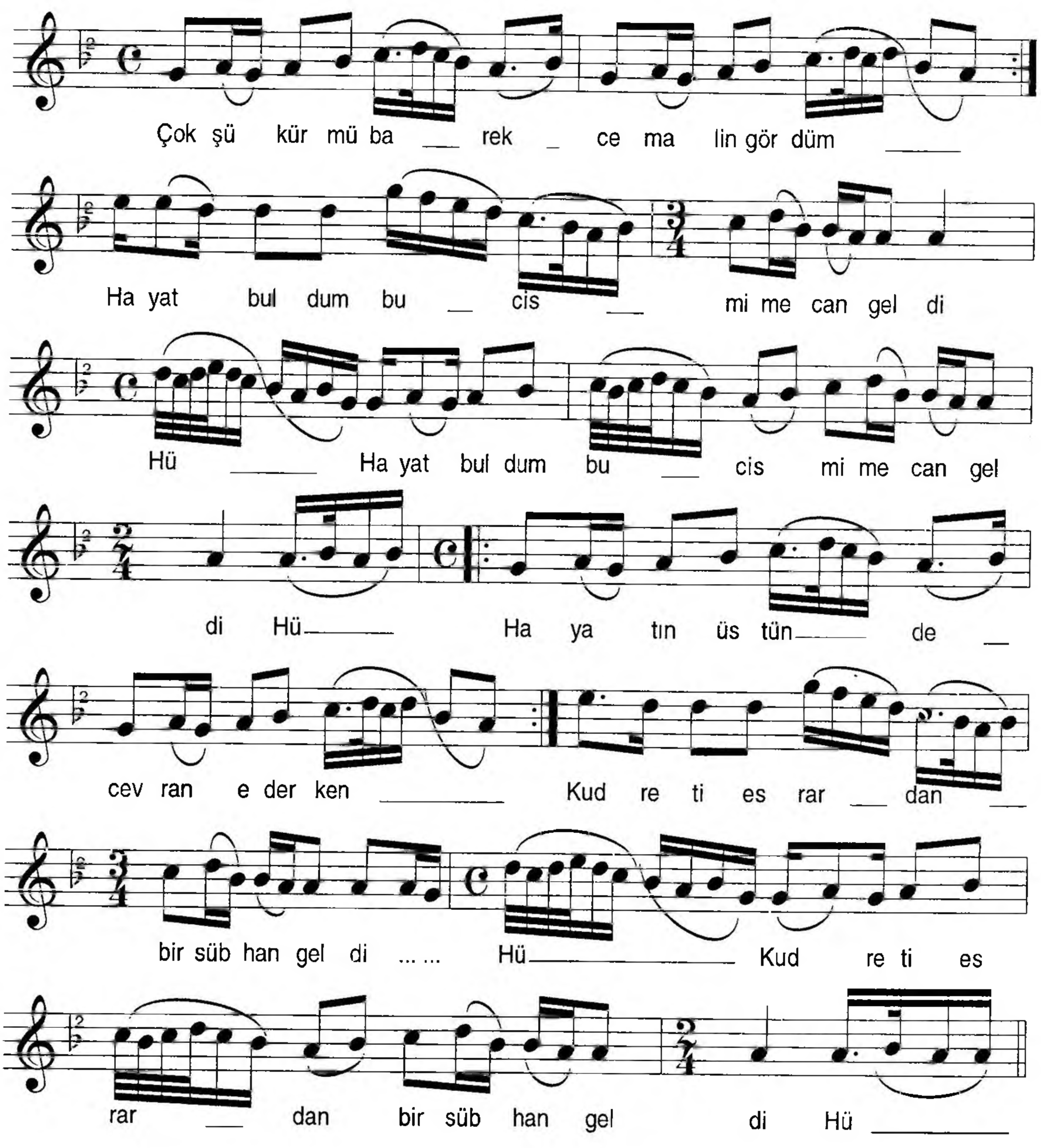
KALENDER'İN PÎRİ BEKTAŞ -I VELİ
NURUMDUR MUHAMMED SIRRIMDIR ALİ
CÜMLENİN İSTEDİĞİ MUHAMMED ALİ
KEVNİ MEKÂNINDAN BİR NİŞAN GELDİ

M - 69081 - 090 - 4

ÇOK ŞÜKÜR MÜBAREK CEMALİN GÖRDÜM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci Köyü Halkı
B : 109 - ST.187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



BÜLBÜLLER KOKUYU GÜLLERDEN ALIR

(T_1) ; (T_9)

BÜLBÜLLER KOKUYU GÜLLERDEN ALIR
MECNUN ÇIKMIŞ DAĞLARA LEYLÂ'YI ARAR
LEYLÂ LEYLÂ DERKEN MEVLÂ'YI BULDUM
BABALARIN BÖYLE BİR GÜNÜ VARDIR
KARDAŞLARIN BÖYLE MECLİSİ VARDIR

ELVAN ELVAN OLMUŞ ÜFÜRME SAKIN
TEVHİDİN KILINCINI KALBİNE TAKIN
SIRRINI NÂDANA SÖYLEME SAKIN
BABALARIN BÖYLE BİR GÜNÜ VARDIR
KARDAŞLARIN BÖYLE SOHBETİ VARDIR

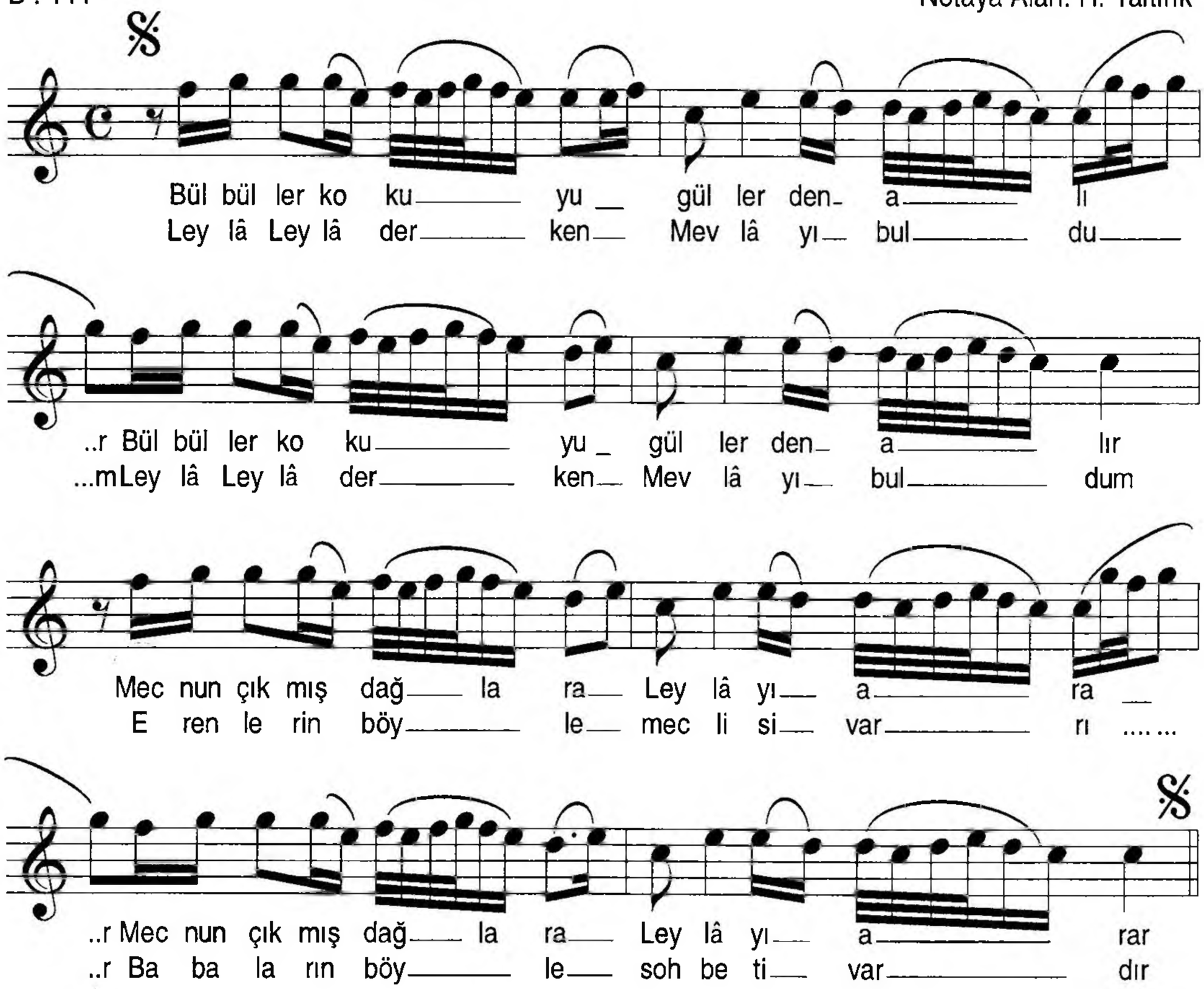
ÂŞIKLARIN KALBİNDE AÇIYOR GÜLLER
UYAN GAFİL UYAN GEÇİYOR GÜNLER
MAHŞERDE CEM OLMUŞ CÜMLE ERENLER
BABALARIN BÖYLE BİR GÜNÜ VARDIR
KARDAŞLARIN BÖYLE SOHBETİ VARDIR

ÂŞIK YUNUS ASLA SÖZÜNDEN DÖNMEZ
ZERRECE GÖZ İLE CİHAN GÖRÜNMEZ
ERENLER SIRRINA AKILLAR ERMEZ
BABALARIN BÖYLE BİR GÜNÜ VARDIR
KARDAŞLARIN BÖYLE MECLİSİ VARDIR

M - 69081 - 083 - 6

BÜLBÜLLER KOKUYU GÜLLERDEN ALIR (1)

Yöre: Kırklareli
Derleyen: H. Yaltırık
Kaynak: Beycili Bektaşî Bacıları
Der. Tarihi: 22.2.1986
B : 111
Notaya Alan: H. Yaltırık
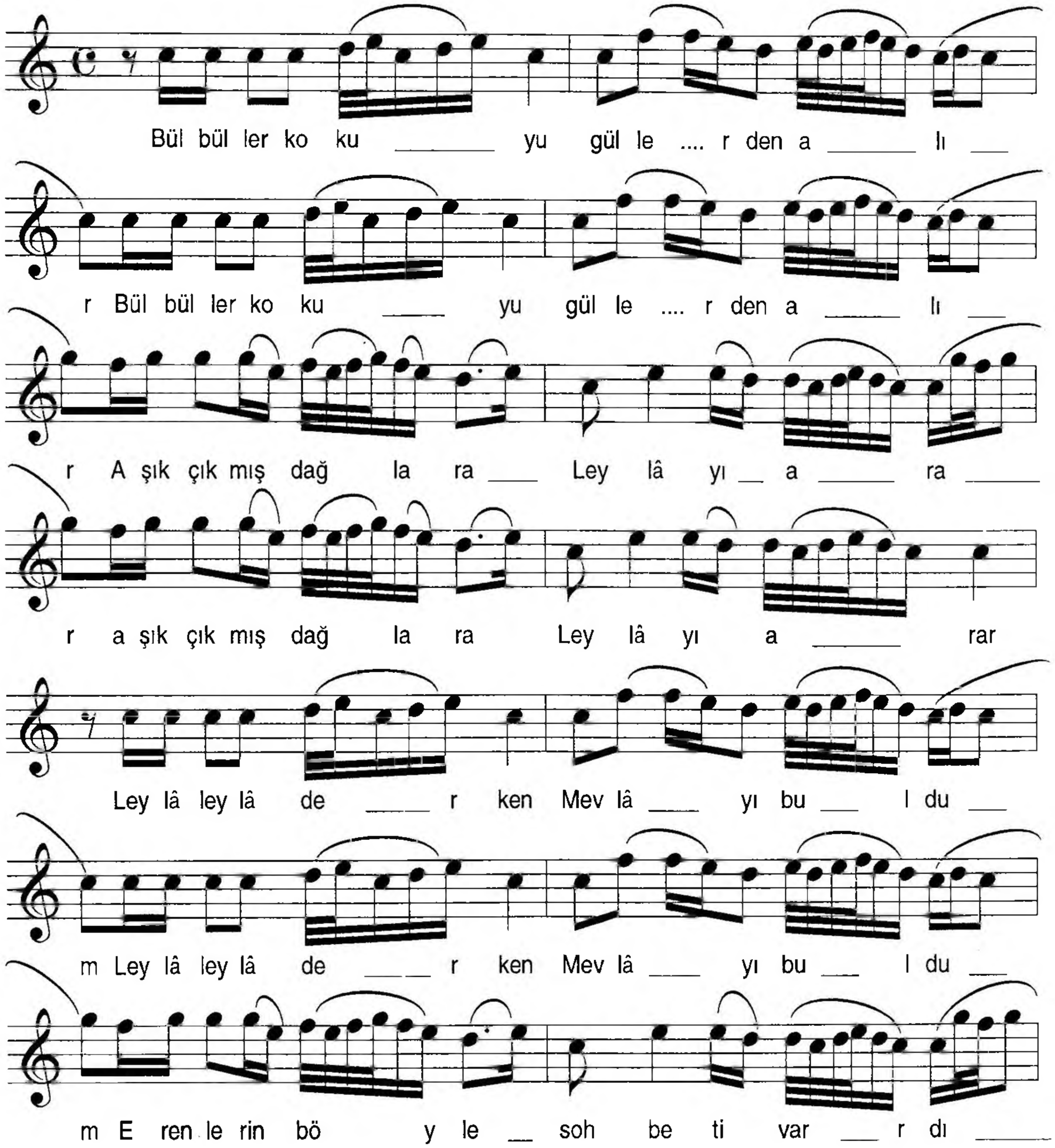


M - 69081 - 084 - 3

BÜLBÜLLER KOKUYU GÜLLERDEN ALIR (2)
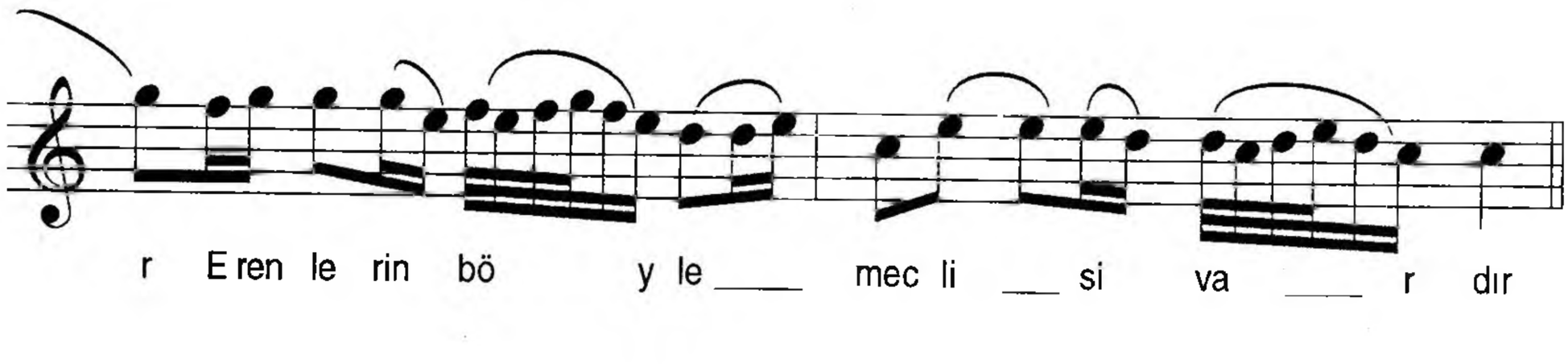
Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : ST.187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya Alan: H. Yaltırık



BÜLBÜLLER KOKUYU GÜLLERDEN ALIR (2)

-2-



ÜFÜRDÜM ÇIRAĞI YANDIRAMADIM
(T_1)

ÜFÜRDÜM ÇIRAĞI YANDIRAMADIM
GÖNLÜMÜ YÜKSEKTEN İNDİREMEDİM
AÇ DOYURUP SUSUZ KANDIRAMADIM
BEN NASIL VARAYIM HAK DİVANINA, MÜRŞİD YANINA

ULU YOL ÜSTÜNE KÖPRÜ KURMADIM
HATIRLAR HOŞ EDİP GÖNÜL YAPMADIM
HAKKIN EMRETTİĞİ YOLA GİRMEDİM
BEN NASIL VARAYIM HAK DİVANINA, MÜRŞİD YANINA

YEŞİL PINARLARDAN ÇAĞLAYIP AKAR
ASILZADE OLAN ASLINA ÇEKER
PERVANE OLAN AŞK ODUNA YANAR
BEN NASIL VARAYIM HAK DİVANINA, MÜRŞİD YANINA

BEN YÜKÜMÜ TUTTUM KABA SÖZ İLE
GÜNAHLAR İŞLEDİM ELÂ GÖZ İLE
YA NASIL ÇIKAYAM KARA YÜZ İLE
BEN NASIL VARAYIM HAK DİVANINA, MÜRŞİD YANINA
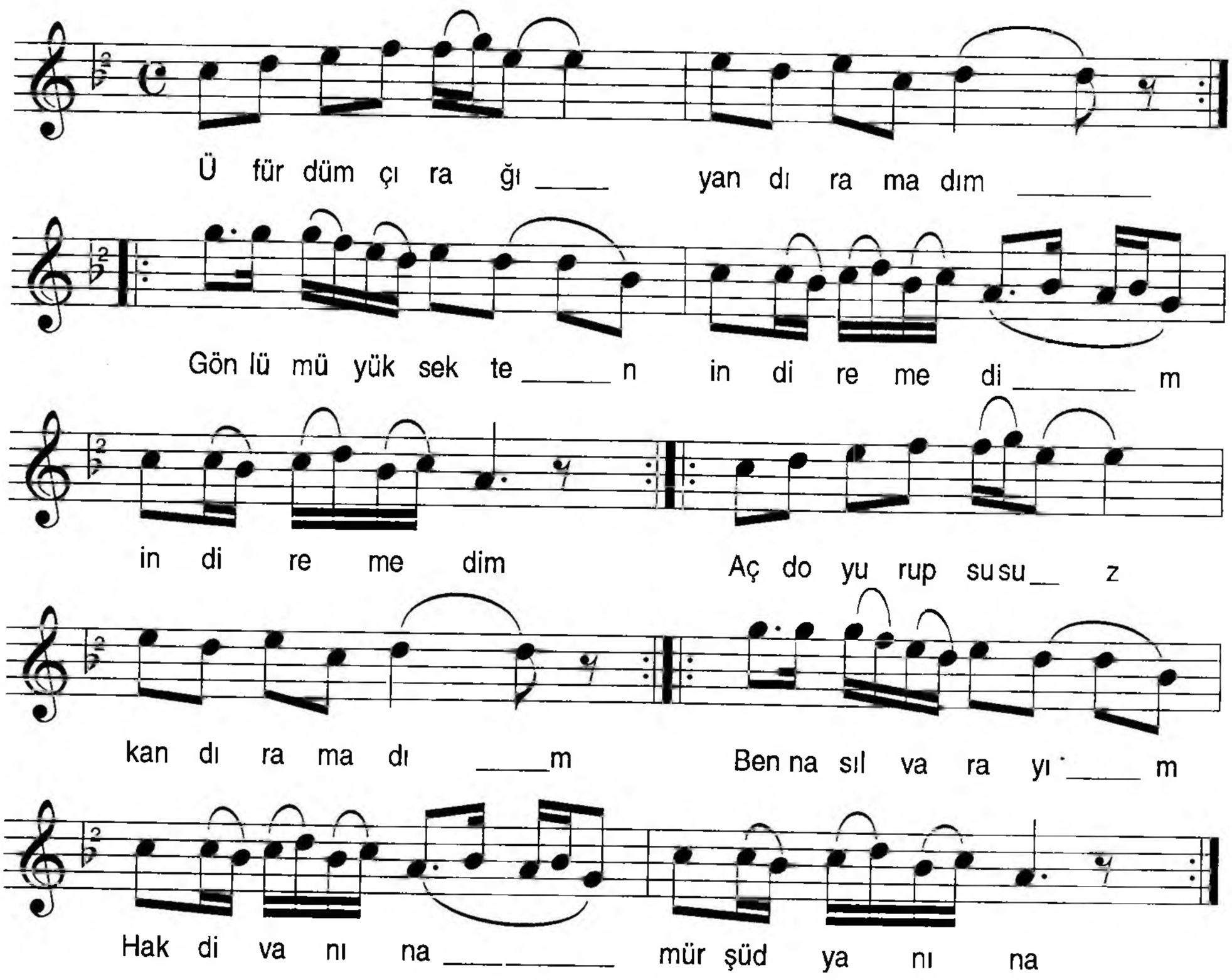
PÎR SULTAN'IM AYDER ÇEKERİM ZARI
YÜKÜM LÂLE GEVHER ŞAHA DAMGALI
EĞER TABİB İSEN GEL SAR YARAMI
BEN NASIL VARAYIM HAK DİVANINA, MÜRŞİD YANINA

M - 69081 - 179 -6

ÜFÜRDÜM ÇIRAĞI YANDIRAMADIM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 111

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



GÖNÜL ÂŞKA YANDIN MI

(T_1); (T_5)

GÖNÜL ÂŞKA YANDIN MI ? / (GÖNÜL ÂŞKA KONDUN MU ?
GÖNÜL ÂŞKA KANDIN MI ?
HİÇ BİLEMEDİM KENDİMİ
ÂŞK İLE KARDAŞ OLALI
SIDK İLE YOLDAŞ OLALI

GÖNÜL ÂŞK MENİ NEYLEDİ / (GÖRÜN ÂŞK MENİ NEYLEDİ)
ÂŞKINLA GÖNÜL ÇAĞLADI
CAN BÜLBÜLÜ UYANDI
ÂŞK İLE KARDAŞ OLALI
SIDK İLE YOLDAŞ OLALI

GÖRÜN AŞKIN VERDİ(Ğİ)Nİ
SOR BÜLBÜLE DERDİNİ
ATTI YA GÜLE KENDİNİ
AŞK İLE KARDAŞ OLALI
SIDK İLE YOLDAŞ OLALI
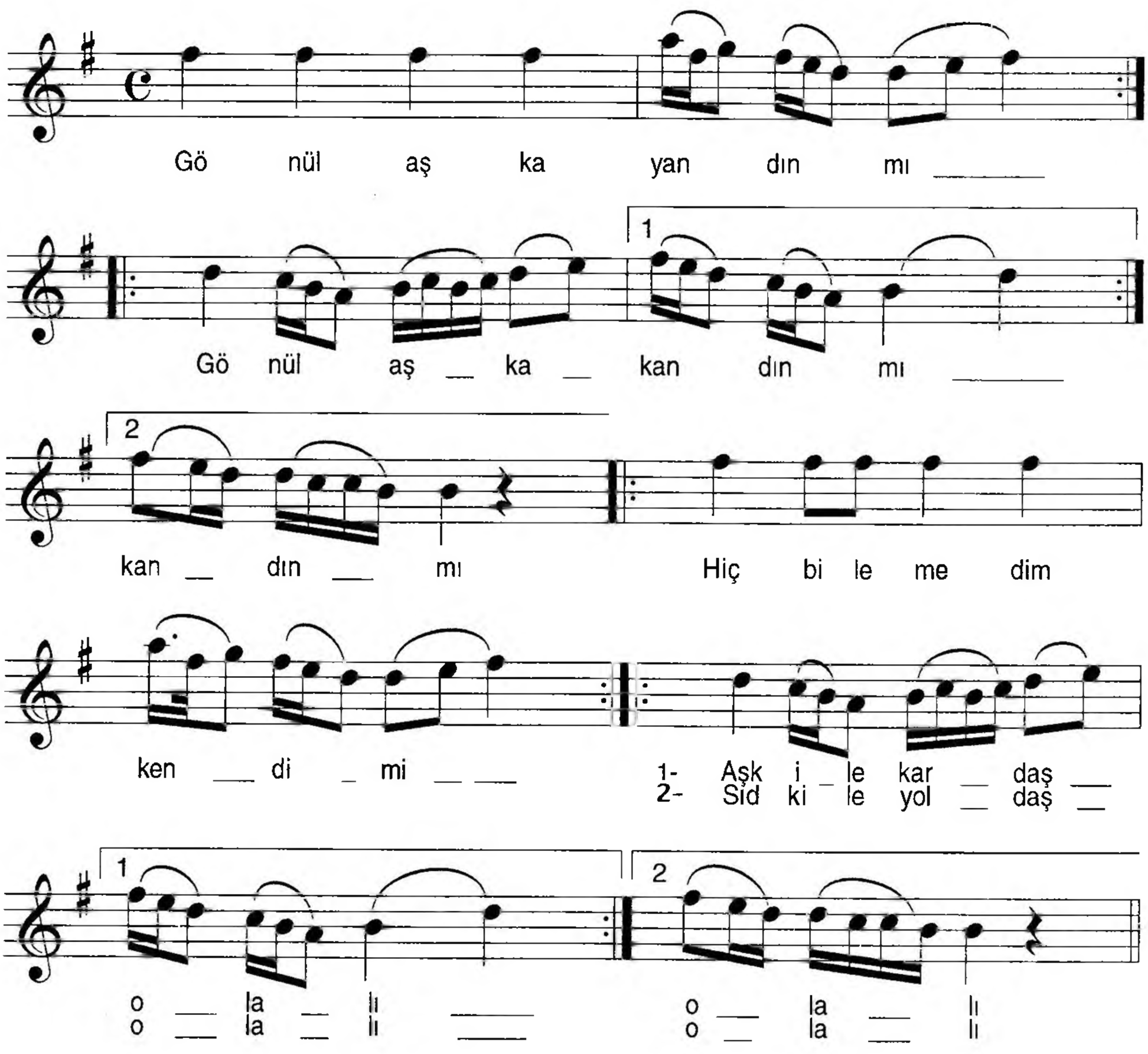
DAĞISTANOĞLU ŞENLENİR /
("DAĞISTANOĞLU" SÖZLERİ)
HAK CEMALİNİ GÖSTERİR
HASTA DA OLDUM İNLERİM
AŞK İLE KARDAŞ OLALI
SIDK İLE YOLDAŞ OLALI

M - 69081 - 122 -2

GÖNÜL AŞKA YANDIN MI

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 111 ; StB: 188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



ŞAHIN ELLERİNDEN GELEN TURNALAR
(T_1)

ŞAHIN ELLERİNDEN GELEN TURNALAR
ÇAĞ(I)RIR BAĞ(I)RIR KONAR ŞAH DEYU DEYU
TALİB OLAN MÜRŞİDİNİ ARZULAR
DESTİNE EL ALIP SUNAR ŞAH DEYU

İKİ KUŞ BİR YAVRU BESLER YUVADA
ONA MÜRŞİD GEREKTİR BU DAVADA
İKİ YÜCE ŞAHİN DÖNER HEVADA
İMAM ELLERİNE KONAR ŞAH DEYU

ARAMIZA DÜŞTÜ AYRILIK TOZU
BUYDU BAŞIMIZA YAZILAN YAZI
BAĞRIMIZI DELDİ TURNA AVAZI
SİVAS ELLERİNE KONAR ŞAH DEYU

HAKTAN NİDA GELDİ GARİP BÜLBÜLE
BÜLBÜL ÂŞIK OLDU BAHÇEDE GÜLE
ALİ'M NİYET ETTİ BİNDİ DÜLDÜLE
SULTAN ELLERİNE KONAR ŞAH DEYU
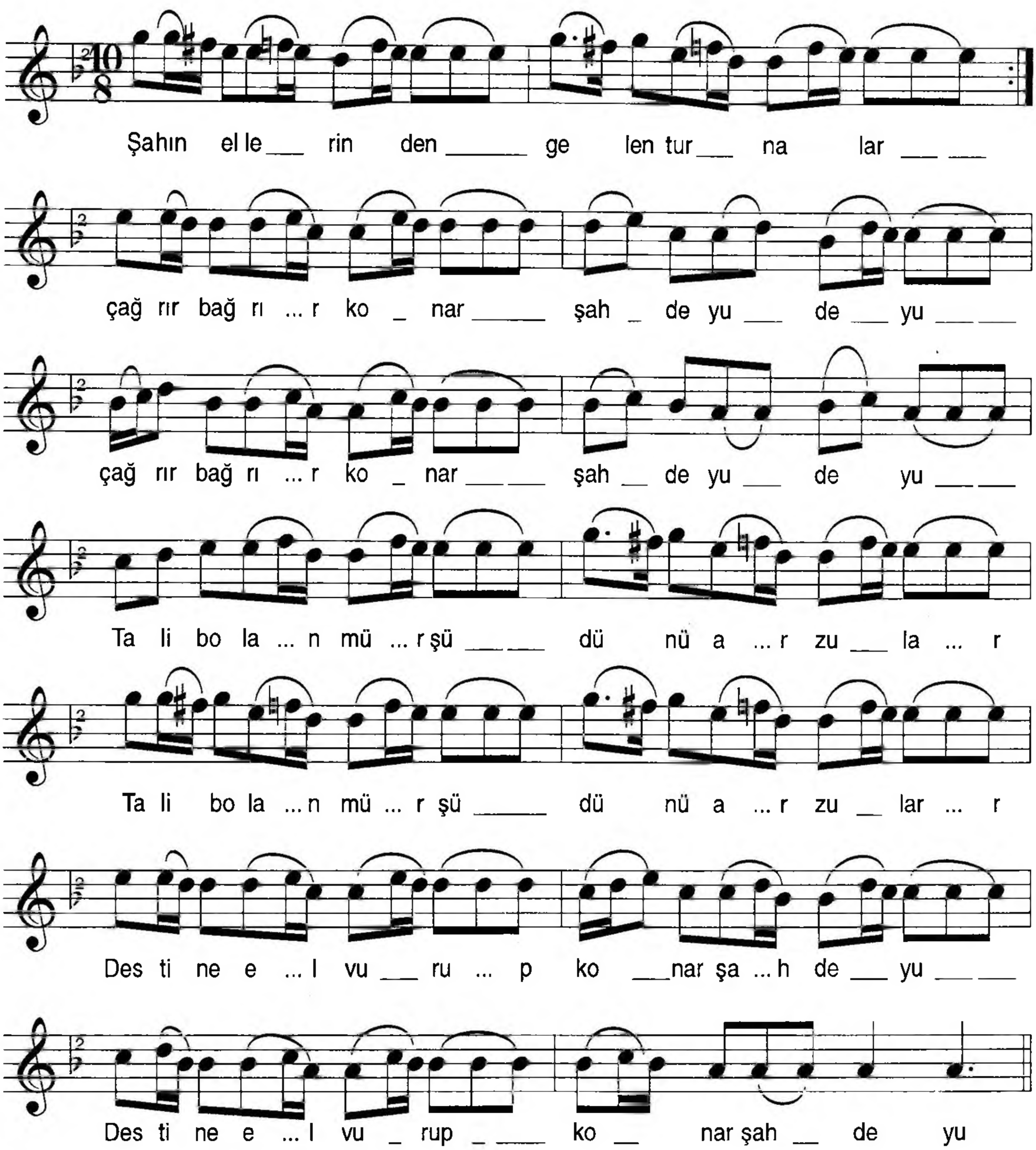
PÎR SULTAN'IM AKAR GÖZÜMÜN YAŞI
DELİK DELİK OLMUŞ BAĞRIMIN BAŞI
KALKTI (H)AVALANDI GÖNLÜMÜN KUŞU
SULTAN DERGÂHINA KONAR ŞAH DEYU

M - 69081 - 166 - 6

ŞAHIN ELLERİNDEN GELEN TURNALAR

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 112

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık



HAKKI ZİKREDEN KARDAŞLAR

(T_1) ; (Y_2)

HAKKI ZİKREDEN KARDAŞLAR
VERELİM CAN İLE BAŞLAR
GÜNAHLARIMIZI BAĞIŞLAR
BÖYLE BİR ALLAH'IMIZ VAR
ŞÖYLE BİR SULTANIMIZ VAR

HAKKA GİDEN YOL BU YOLDUR
TEVHİT EDEN GÖR NE KULDUR
CÜMLENİN MAKSUDU BUDUR
BÖYLE BİR ALLAH'IMIZ VAR
ŞÖYLE BİR SULTANIMIZ VAR

GÖKTE AY GÜN YILDIZ DÖNER
AŞK ATEŞİ DURMAZ YANAR
BİZİ GÖREN MECNUN SANAR
BÖYLE BİR ALLAH'IMIZ VAR
ŞÖYLE BİR SULTANIMIZ VAR

BEN BİR ÂŞIKLA DOST OLDUM
ALDI AKLIM SERMEST OLDUM
BEN BU YOLA AVDET OLDUM
BÖYLE BİR ALLAH'IMIZ VAR
ŞÖYLE BİR SULTANIMIZ VAR
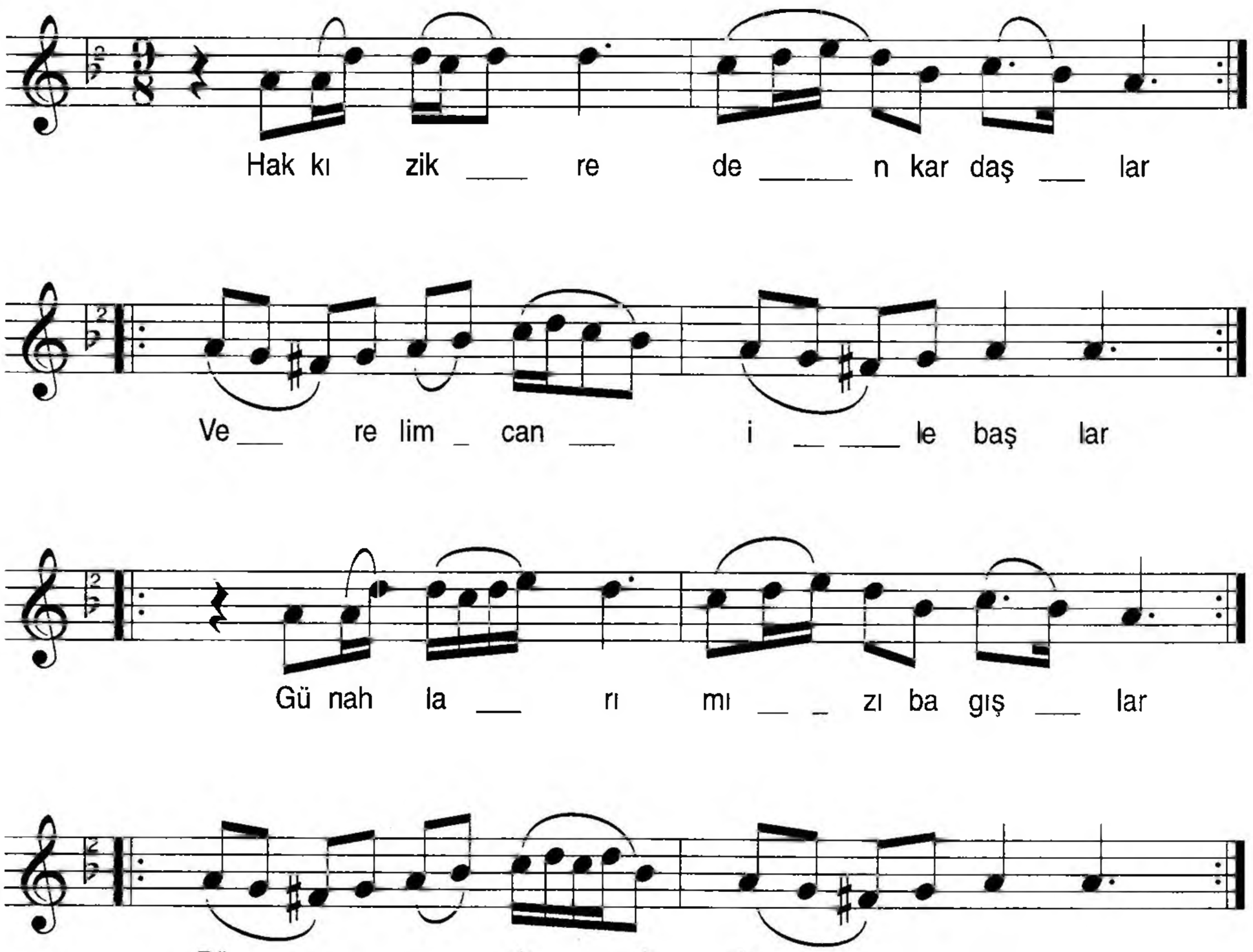
ÂŞIK YUNUS GİR MEYDANA
VER ŞU CANI YANA YANA
AF EDER BAKMAZ İNSANA
BÖYLE BİR ALLAH'IMIZ VAR
ŞÖYLE BİR SULTANIMIZ VAR

M - 69081 - 132 - 1

HAKKI ZİKREDEN KARDAŞLAR

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 111 - 112

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



ŞEPPER-Ü ŞÜPPER

(T_1)

ŞEPPERÜ ŞÜPPER
MÜRŞÜD-Ü REHBER
SUNDULAR KEVSER
ELHAMDÜLİLLAH

SOFRA ALİ'NİN
HİMMET VELİNİN
ŞÖHRETİ DİNİN
ELHAMDÜLİLLAH

DOSTA MİHMANIZ
CÜMLEMİZCANIZ
EHL-İ İMANIZ
ELHAMDÜLİLLAH

HAKTIR MUHAMMED
OLMUŞUZ ÜMMET
BULMUŞUZ RİF'AT
ELHAMDÜLİLLAH

MUHAMMED GÜLDÜR
PÎRİM BÜLBÜLDÜR
CÜMLEMİZ KULDUR
ELHAMDÜLİLLAH

PÎRE MUHABBET
CAN İLE HİZMET
TÂLİBE NİMET
ELHAMDÜLİLLAH

ASLIMIZ NÛRDUR
VAKTİMİZ SÛR'DUR
SÖZÜMÜZ BUDUR
ELHAMDÜLİLLAH

HAŞİM'İN ZİKRİ
EL FAKRÜ FAHRİ
BU DEMİN ŞÜKRÜ
ELHAMDÜLİLLAH

M - 69081 - 167 -3

ŞEPPER Ü ŞÜPPER

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B: 112

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık

1

Şep pe ri şüp _ pe ...r Mür _ şü dü reh __ be ...r

2

reh _ ber Sun du lar kev _ se __ ...r El _ ham dü

lil _ lah El ham dü lil _ lah _____ El ___ şük rü

lil ___ lah Sof ra A li __ nin ___ Him __ met Ve

1 2
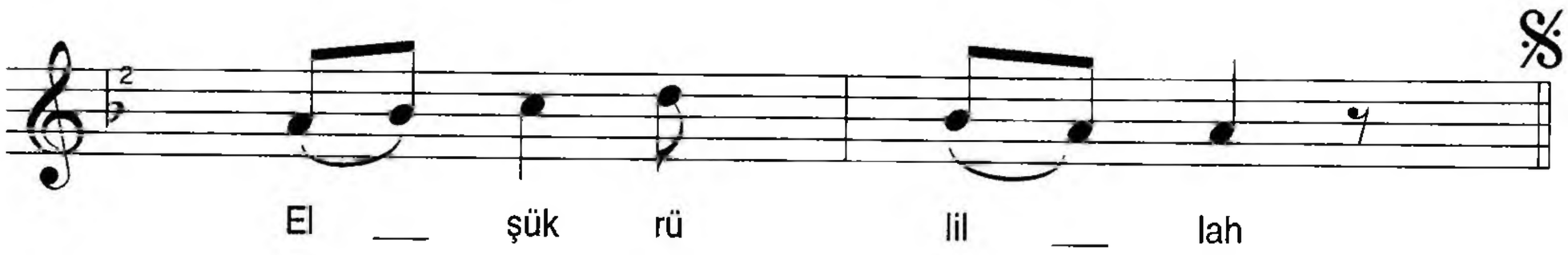
li _ nin __ li ___ nin Şöh re ti di _ nin ____

El _ ham dü lil _ lah Şöh re ti di ___ ni ___ ...n

El __ ham dü lil ___ lah El ham dü lil ___ lah ___

ŞEPPER Ü ŞÜPPER
-2-





GEL KARDAŞ YOLA GİRELİM
(K_6)

GEL KARDAŞ YOLA GİRELİM
KALBİMİZİ ERİDELİM
ÇIKIP MEYDANA DÖNELİM
HÜSEYİNE KURBAN OLALIM

HAKKIN CEMALİN GÖRELİM
ALİ SIRRINA ERELİM
ÖZÜMÜZÜ PAK EDELİM
HÜSEYİNE KURBAN OLALIM

MÜRŞİDE CAN BAŞ VERELİM
DOĞRU YOLUNA GİDELİM
GÖNLÜMÜZÜ SAF EDELİM
HÜSEYİNE KURBAN OLALIM

AŞKIN YOLUNA ERELİM
FANİ DÜNYADAN GEÇELİM
BİRLİKTE YOLDAŞ OLALIM
HÜSEYİNE KURBAN OLALIM

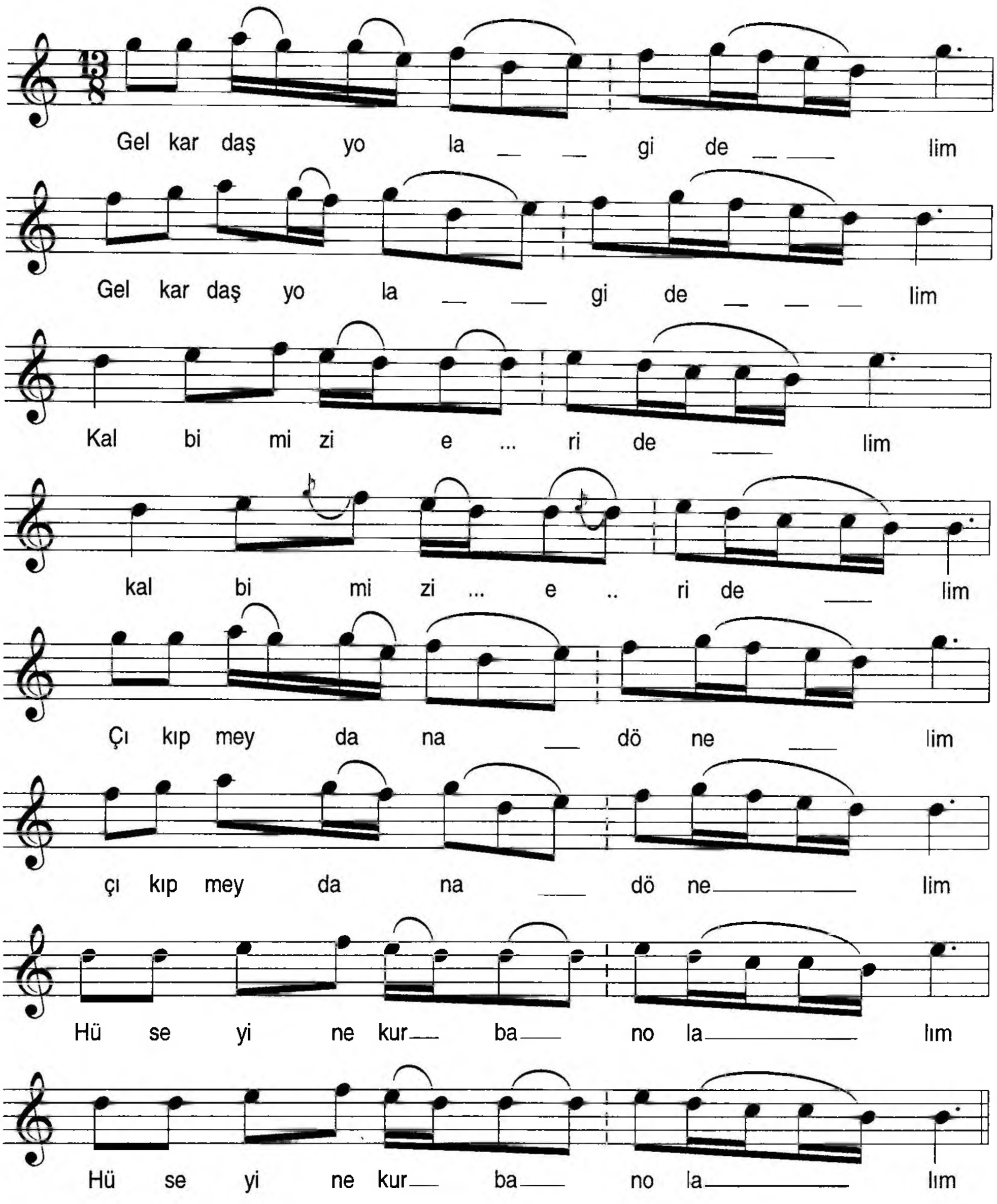
MUSTAFA TÜRABİ KEMTERİM
ABU KEVSERDEN İÇELİM
CAN GÖZÜNÜ UYARALIM
HÜSEYİNE KURBAN OLALIM

M - 69081 - 116 - 1

GEL KARDAŞ YOLA GİDELİM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Hasan Hüseyin Aslan
MB: 120

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



BİR ER ARARIM HALDAŞTAN OLSUN
(T_3)

BİR ER ARARIM HALDAŞTAN OLSUN
HAK YOLA GİRMİŞ KARDAŞTAN OLSUN
HALİ BİR OLSUN KALİ BİR OLSUN
ESRÂRA VAKIF SIRDAŞTAN OLSUN

HER SADE LEVHİ OLMA TARİKA
HER RENGE GİRMİŞ NAKKAŞTAN OLSUN
DERGÂH-I HAKK'TA HİZMETTE OLSUN
SÜPÜRGE OLMUŞ FARRAŞTAN OLSUN

İNCİTMESİN OL İNCİNMESİN OL
TATLI DİL OLMUŞ FÜRDAŞTAN OLSUN
IRMAĞI GÖLDEN İÇSİN **CEMALÎ**[112]
İÇTİĞİ KEVSER TA BAŞTAN OLSUN
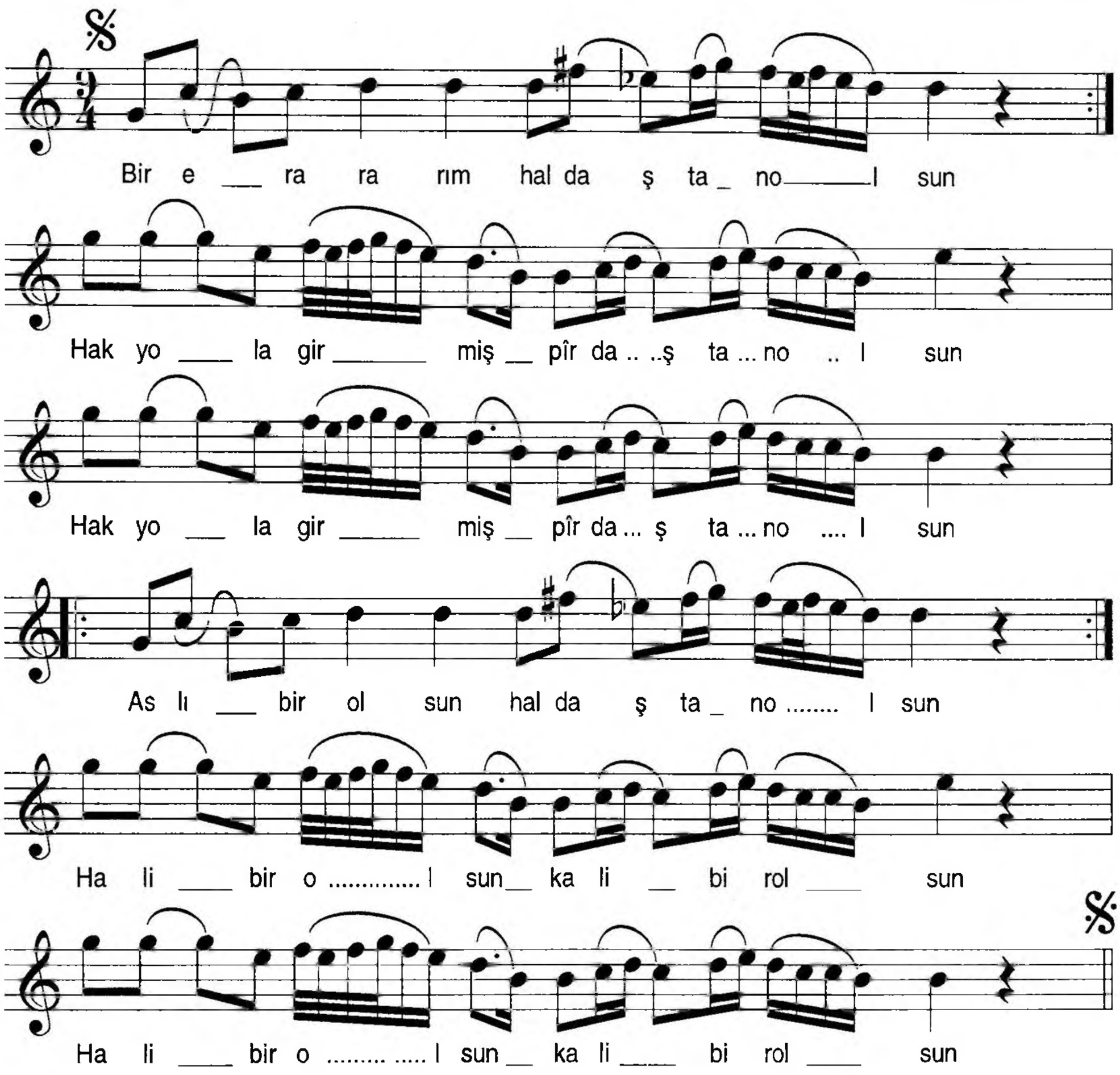
---

112 Bu nefes "Hicabî" mahlasıyla da söşylenmektedir.

M - 69081 - 073 - 7

BİR ER ARARIM HALDAŞTAN OLSUN

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Kırklareli'li Bektaşî Topluluğu
MB: 124

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



NOT: Bu nefes "HİCABî" mahlasıyla da söylenmektedir.

BE HEY KARDAŞ YOLUMUZA GİREMEZSİN[113]

(K_6)

BE HEY KARDAŞ YOLUMUZA
GİREMEZSİN DEMEDİM Mİ
BİZİM GİZLİ SIRRIMIZA
EREMEZSİN DEMEDİM Mİ

BU SIRRI HER KİŞİ BİLMEZ
BİLENLER DE HABER VERMEZ
BU SIRRI GAYRİ GÖZ GÖRMEZ
GÖREMEZSİN DEMEDİM Mİ

EVVEL BİR MÜRŞİDE ULAŞ
AKIT GÖZÜNDEN KANLI YAŞ
YEZİD'DEN KAÇ BE HEY KARDAŞ
KAÇAMAZSIN DEMEDİM Mİ
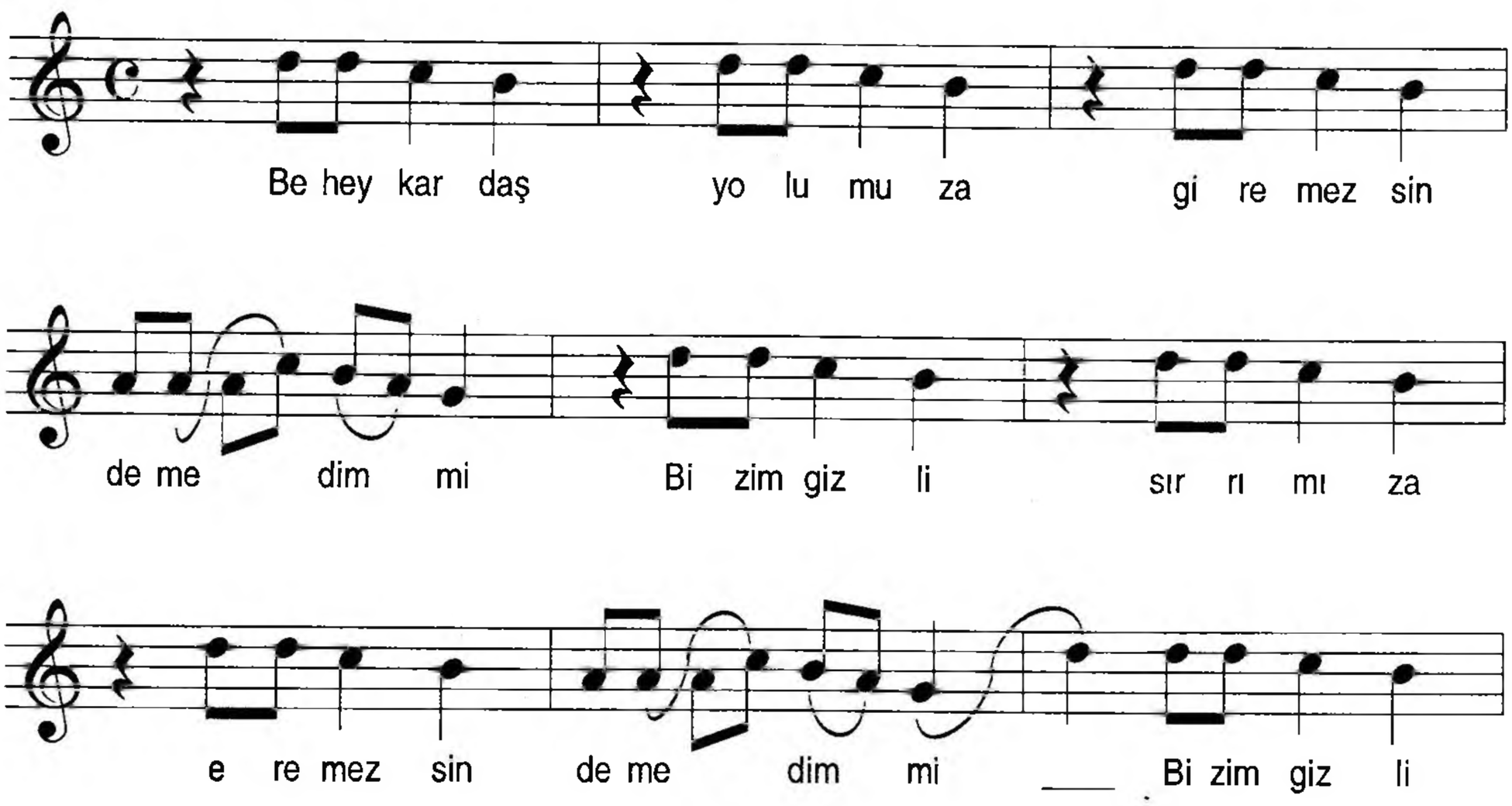
[113] Bu nefes "Pîr Sultan"a ait olmakla birlikte, Trakya'daki bazı mecmualarda "Teslim Abdal" mahlasıyla da geçmektedir.

M - 69081 - 070 -6

BE HEY KARDAŞ

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Hasan Hüseyin Arslan
MB: 124

Derleyen: H. Yaltırık
Derleme Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



TÜRAB OLUP DÖŞEN HAKKIN YOLUNA
(K_6) ; (T_7)

TÜRAB OLUP DÖŞEN HAKKIN YOLUNA
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME
KEM KELÂM SÖYLEME HİÇ BİR KULUNA
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME

SABIR DEĞİL MİDİR (H)ER İLMİN BAŞI
MEYVALI AĞACA ATARLAR TAŞI
SAKIN KİMSE İLE ETME SAVAŞI
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME

SANA ZULM EDENE SEN AŞK İLE BAK
MANASIZ SÖZLERE HİÇ VERME KULAK
SU GİBİ DAİMA ALÇAKLARDAN AK
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME

SENİ ZEM EDENİ METH İLE YAD ET
SANA ZULM EDENİ SEN GİNE AF ET
KEREM EYLE KEREM BAB-I KÜRŞAD ET
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME
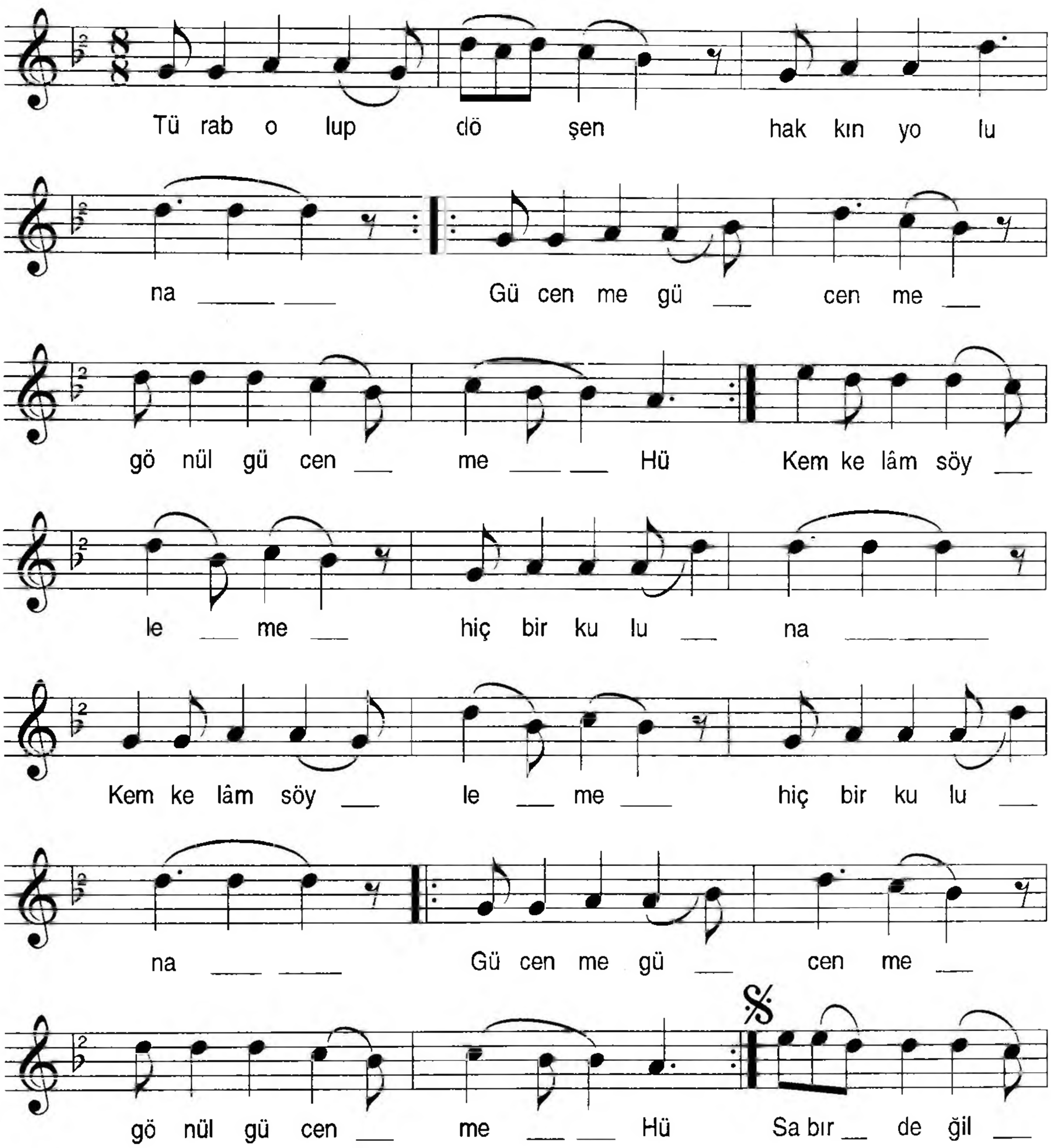
CEMALİ BABA DER HAKİKAT BÖYLE
ARİF OL HERKESİN DİLİNDEN SÖYLE
SER ÇEŞMENİ AKIT UMMANI BOYLA
GÜCENME GÜCENME GÖNÜL GÜCENME

M - 69081 - 177 -2

TURAB OLUP DÖŞEN HAKKIN YOLUNA
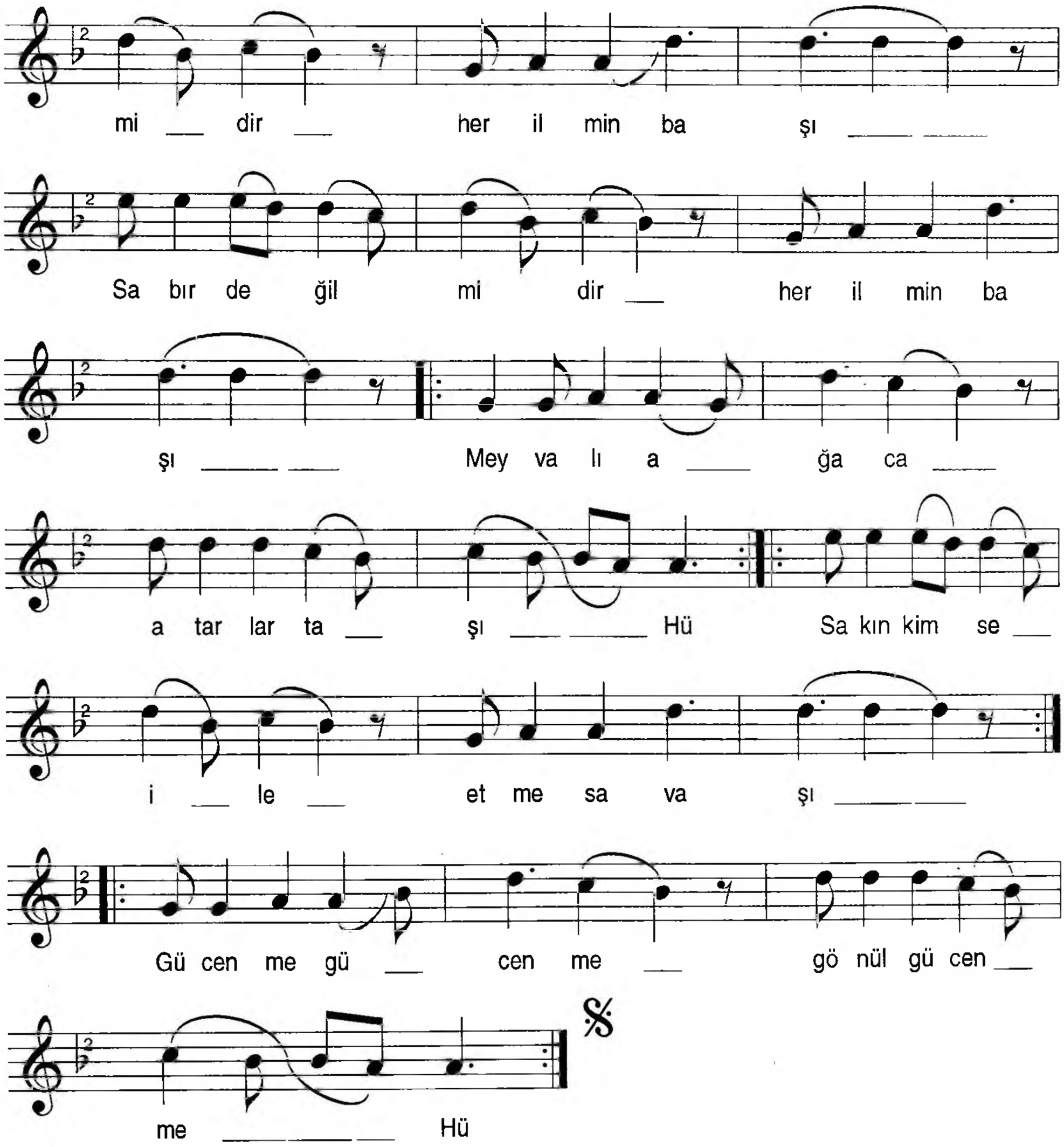
Yöre: Kırklareli / Beyci
Kaynak: Kanber - Hanife Aslan
B: 463 - 130

Derleyen: H.H. Aslan
Der. Tarihi: 26.1.1971
Notaya alan: H. Yaltırık



TURAB OLUP DÖŞEN HAKKIN YOLUNA

-2-



İKRAR VERDİK BİZ BİR PÎRE

(T_3) ; (Y_2)

İKRAR VERDİK BİZ BİR PÎRE
DİL SALMAYIZ HER BİR YERE
BENDELERİ ULU ERE
BİZ BEKTAŞÎ GÜLLERİYİZ
(HACI BEKTAŞ KULLARIYIZ)

PİRİMİZ ULUDAN ULU
O KURDU ERKÂNI YOLU
MUHAMMED ALİ'NİN KULU
BİZ BEKTAŞÎ GÜLLERİYİZ
(HACI BEKTAŞ KULLARIYIZ)

HAKİKAT BABIN(I) AÇARIZ
AKI KARADAN SEÇERİZ
AŞK İLE DEMLER İÇERİZ
BİZ BEKTAŞÎ GÜLLERİYİZ
(HACI BEKTAŞ KULLARIYIZ)

BİZ GÜRUH-U BEKTAŞÎYİZ
SIR EHLİNİN SIRDAŞIYIZ
ERENLERİN KARDAŞIYIZ
BİZ BEKTAŞÎ GÜLLERİYİZ
(HACI BEKTAŞ KULLARIYIZ)

MATLUBU'NUN HALİNE BAK
AKAR SULAR GİBİ BERRAK
DAİM DİLİM ÇAĞIRIR HAK
BİZ BEKTAŞÎ GÜLLERİYİZ
(HACI BEKTAŞ KULLARIYIZ)

M - 69081 - 139 - 0

İKRAR VERDİK BİZ BİR PÎRE

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Kırklareli'li Bektaşî Topluluğu
MB: 130

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık

İk rar ver dik _ biz bi ... . r pî re

Dil sal _ _ _ ma yız _ her bir ye re

Dil sa ..... l ma yız _ her bir ye re

Ben de _ _ _ le ri _ u lu _ _ _ ye re

Ben de le ri _ u lu _ _ _ ye re

Biz Be ..... k ta şi _ gül le ri yiz

Biz Be ..... k ta şi _ gül le ri yiz.

NOT: Bu şiirde geçen "KUL" kelimesi "Bende olmak, kapılanmak, bağlanmak, dost olmak" anlamındadır

ŞU BİZİM İMANIMIZ

(K_7) ; (T_1) ; (T_5)

ŞU BİZİM İMANIMIZ
HİÇ BİR İMANA BENZEMEZ
ALMAYANA MANAMIZ
HİÇ BİR GÜMANA BENZEMEZ

KİTABIMIZDA BİR KIL VAR
DAĞLAR KADAR GÖRÜNÜR
BİZ BİR AYET OKURUZ
HİÇ BİR KUR'ANA BENZEMEZ

YAPTIĞIMIZ KÂBEDİR
GİTTİĞİMİZ MEDRESE
BİZ BİR ZİYARET EDERİZ
HİÇ BİR SEYRANA BENZEMEZ

ABDESTİMİZ KATLANMAK
ORUCUMUZ SABRETMEK
BİZ BİR İBADET EDERİZ
HİÇ BİR MEYDANA BENZEMEZ

SÜLEYMANLAR İÇİNDE
ALİ'DİR SÜLEYMANIMIZ
SÜLEYMANLAR BELLİDİR
HİÇ BİR SÜLEYMAN'A BENZEMEZ
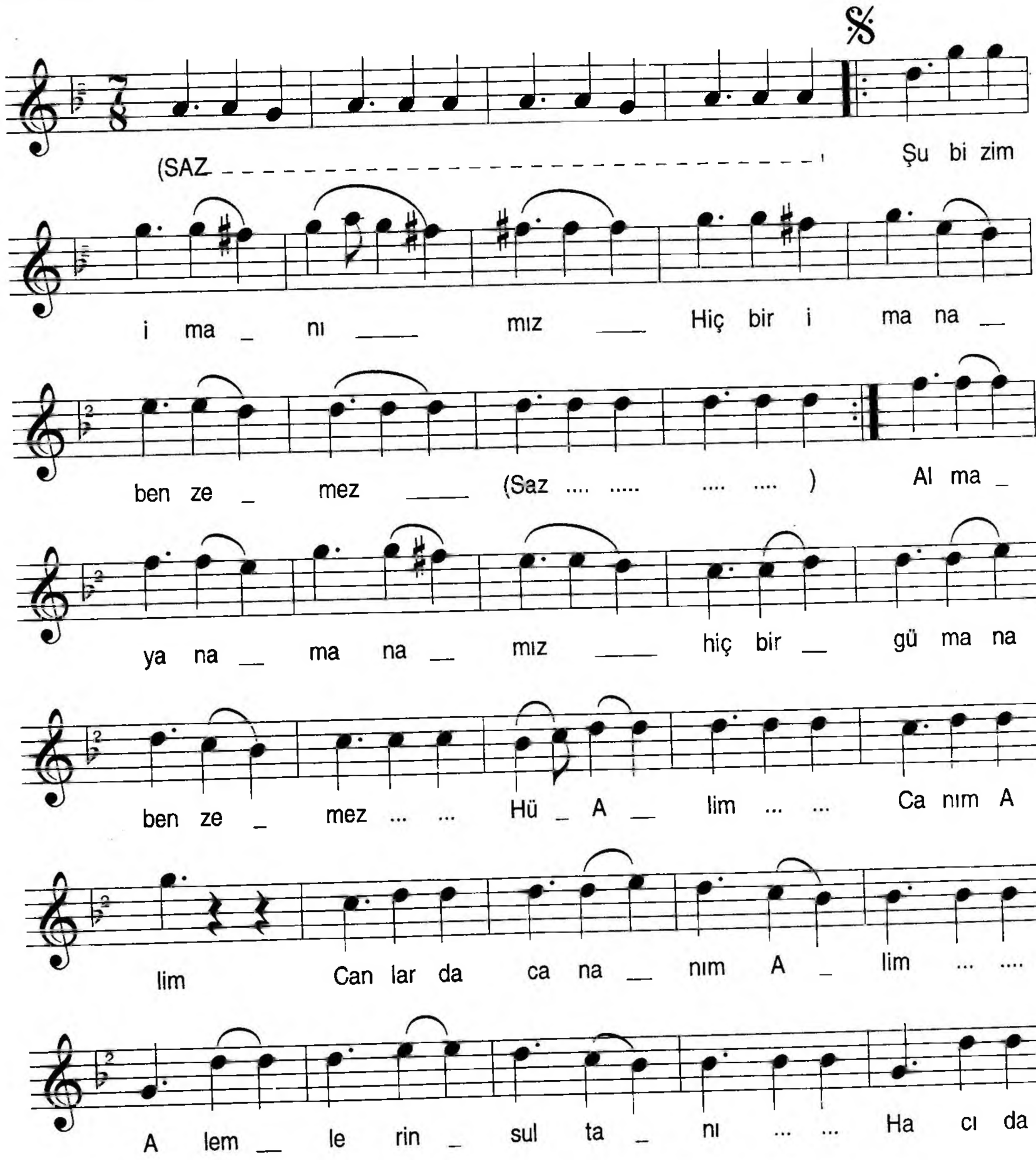
KUL NESİMÎ SEN SENİ
MANA BİLİR Mİ SANDIN
BİZ BİR DENİZ GEÇERİZ
HİÇ BİR UMMANA BENZEMEZ

M - 69081 - 168 - 0
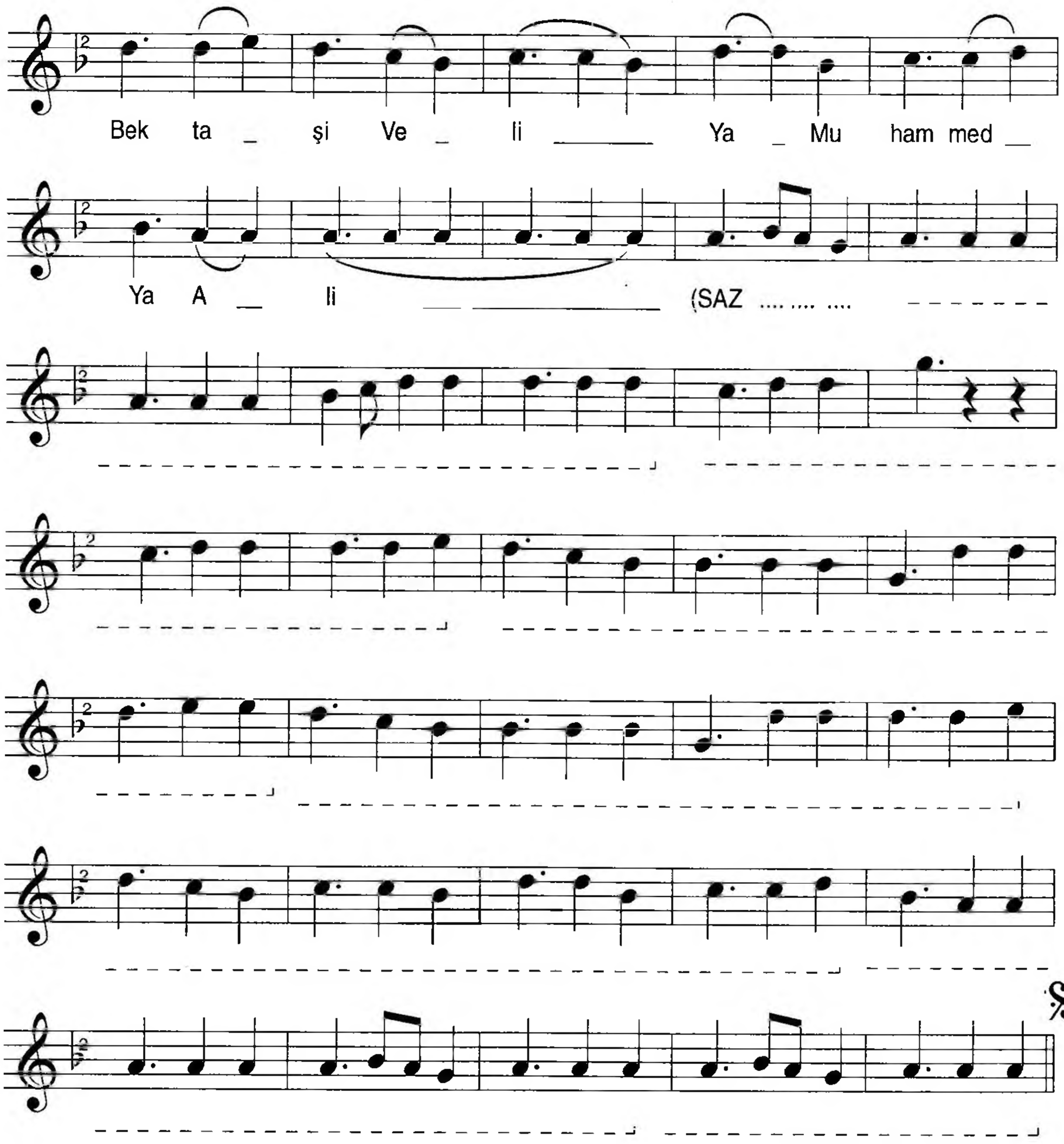
ŞU BİZİM İMANIMIZ

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beycl'li Bektaşî Topluluğu
B: 254 -ST. 186

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık



ŞU BİZİM İMANIMIZ
-2-



HAK TEALÂ MUHAMMEDİ
(K7)

HAK TEALÂ MUHAMMEDİ
KANDİL(İN) NURUNDAN EYLEDİ
ALİ'YE ASLAN'IM DEDİ
MERT OLUP MEYDAN EYLEDİ

ALİ'DİR GAZİLER BAŞI
HIZIR NEBÎDİR YOLDAŞI
CENNETTEKİ HU(R)MA KUŞU
YERİNİ NADAN EYLEDİ

İNCİRİN YAPRAĞINI ALDI
ADEM ATA'YI KİM GÖRDÜ
MANSURA ENEL HAK DEDİ
CEZASINI DARDAN EYLEDİ

DAVUD YOĞURUR DEMİRDEN
AŞARIN VERİR KÖMÜRDEN
ADEM ATA'YI ÇAMURDAN
YAPTI DA NURDAN EYLEDİ
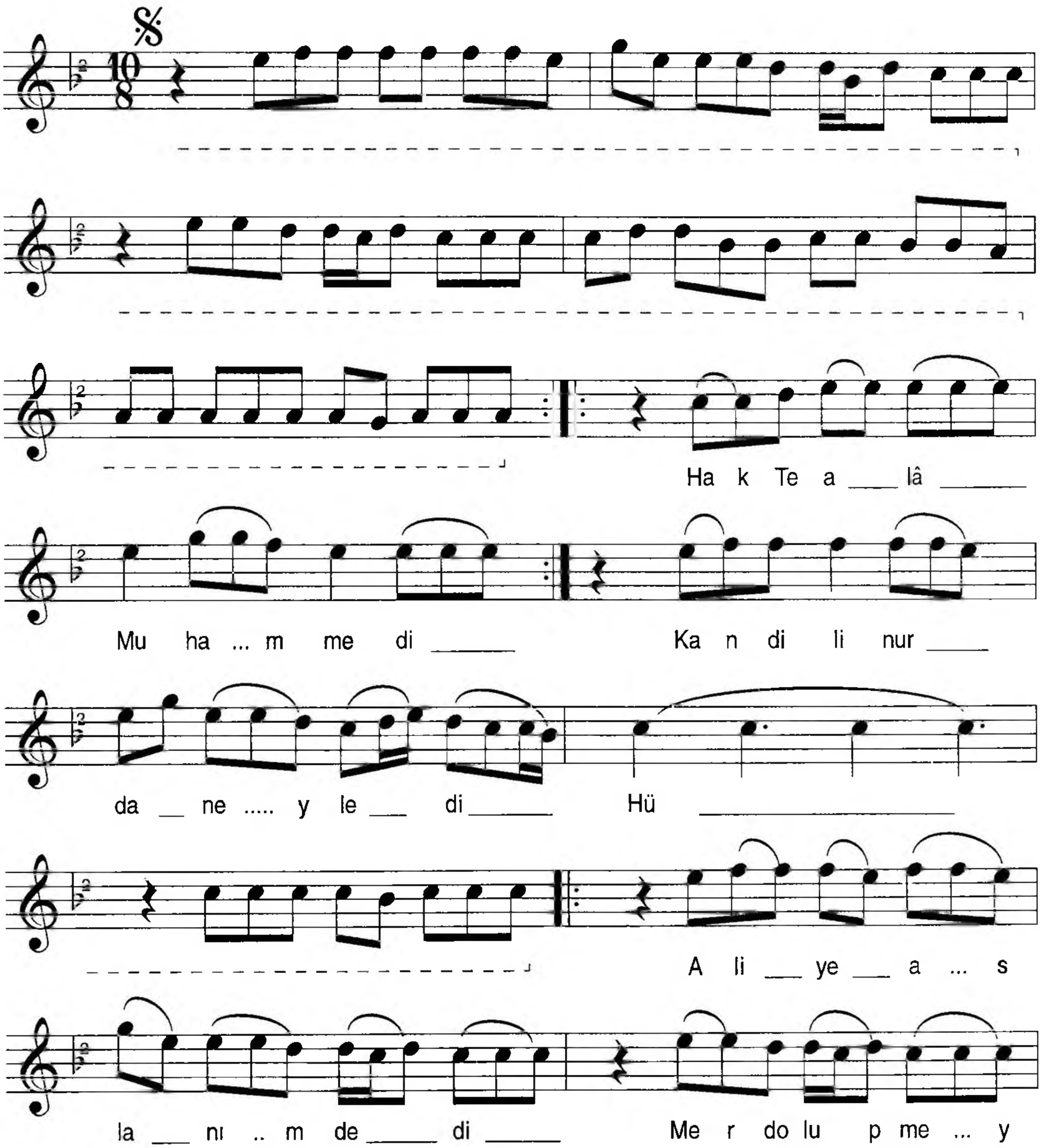
CAN ÇIKTI BOŞ KALDI ÜLKE
BALIK KARŞI DURUR OKA
ŞAH HATAYI'M ŞÜKÜR HAKKA
BİZİ YOKTAN VAR EYLEDİ

M - 69081 - 128 - 4

HAK TEALÂ MUHAMMED'İ KANDİL-İ NURDAN EYLEDİ
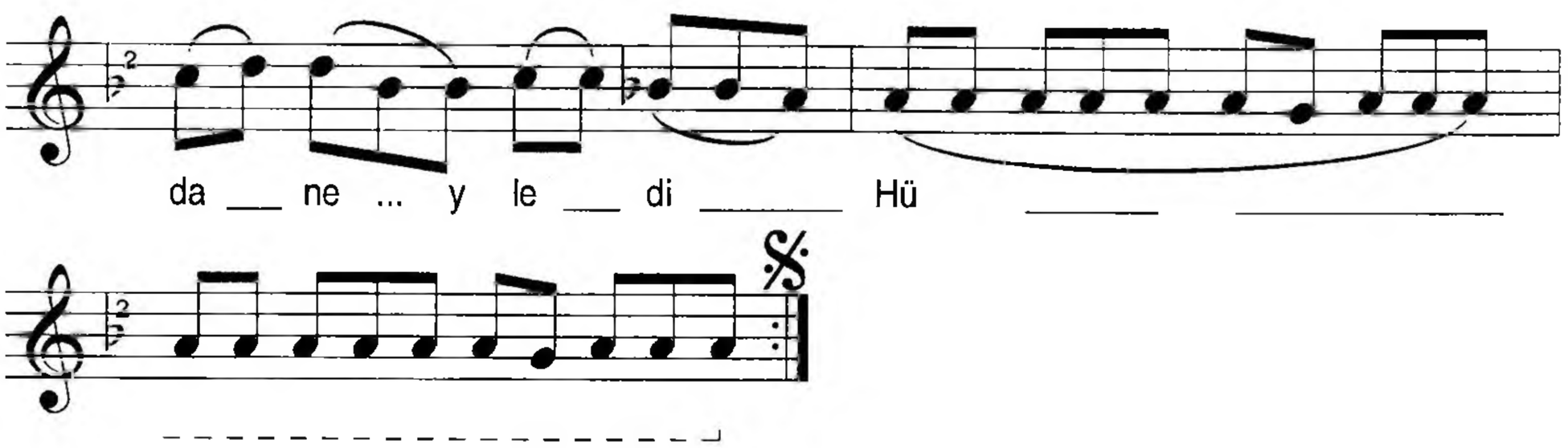
Yöre: Kırklareli / Terzidere Köyü
Kaynak: Hasan Usluaşık
B: ST-7/14

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



HAK TEALÂ MUHAMMED'İ KANDİL-İ NURDAN EYLEDİ

-2-



HAK YOLUNA GİDENLERİN ASA OLSAM ELLERİNE

(T_4) ; (T_1) ; (T_5)

HAK YOLUNA GİDENLERİN
ASA OLSAM ELLERİNE
ER PİRİ VASF EDENLERİN
KUR'AN OLSAM DİLLERİNE

TOHUMUYUZ BİR BEDENİN
TORUNUYUZ BİR DEDENİN
MÜNKİR İLE CENK EDENİN
SİLÂH OLSAM ELLERİNE

BİR USTADA OLSAM ÇIRAK
HEP BİR OLUR YAKIN IRAK
YAPSALAR KEMİĞİM TARAK
YAR ZÜLFÜNÜN TELLERİNE

YÖNÜM HAKKA DÖNDÜRSELER
KEMİĞİMİ KAVURSALAR
(H)ARMAN GİBİ SAVURSALAR
MUHABBETİN YELLERİNE

BİR KÂMİLLE YOLA VARSAM
AŞK ODUNA YANIP TÜTSEM
BÜLBÜL GİBİ YANIK ÖTSEM
MUUHAMMED'İN GÜLLERİNE
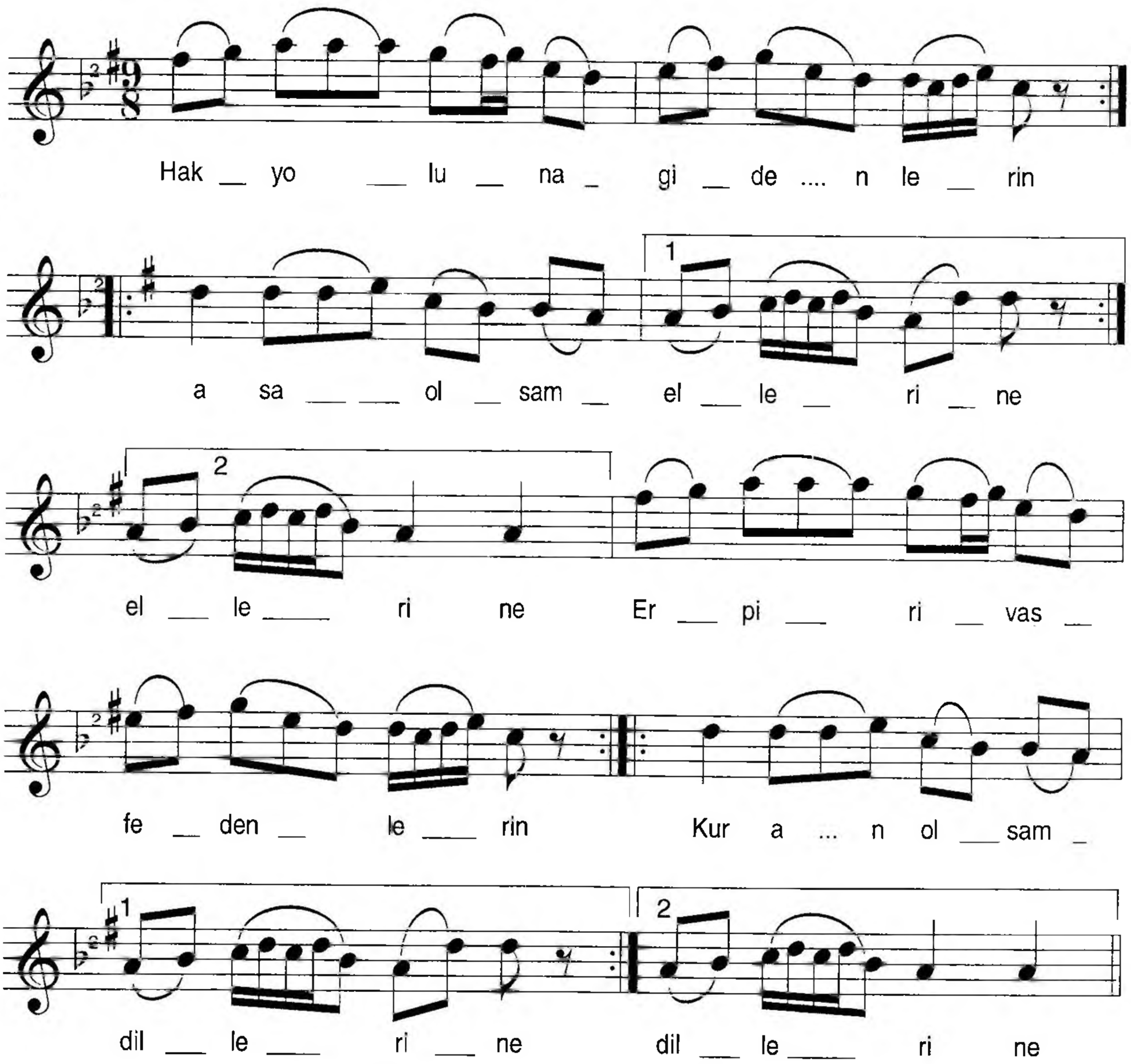
SEYRANİ KALDIR PARMAĞIN
VAKTİDİR (H)AKKA DURMAĞIN
DERYAYA AKAN IRMAĞIN
KATRE OLSAM SELLERİNE

M - 69081 - 129 - 1

HAK YOLUNA GİDENLERİN ASA OLSAM ELLERİNE (1)

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 276-1 (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık
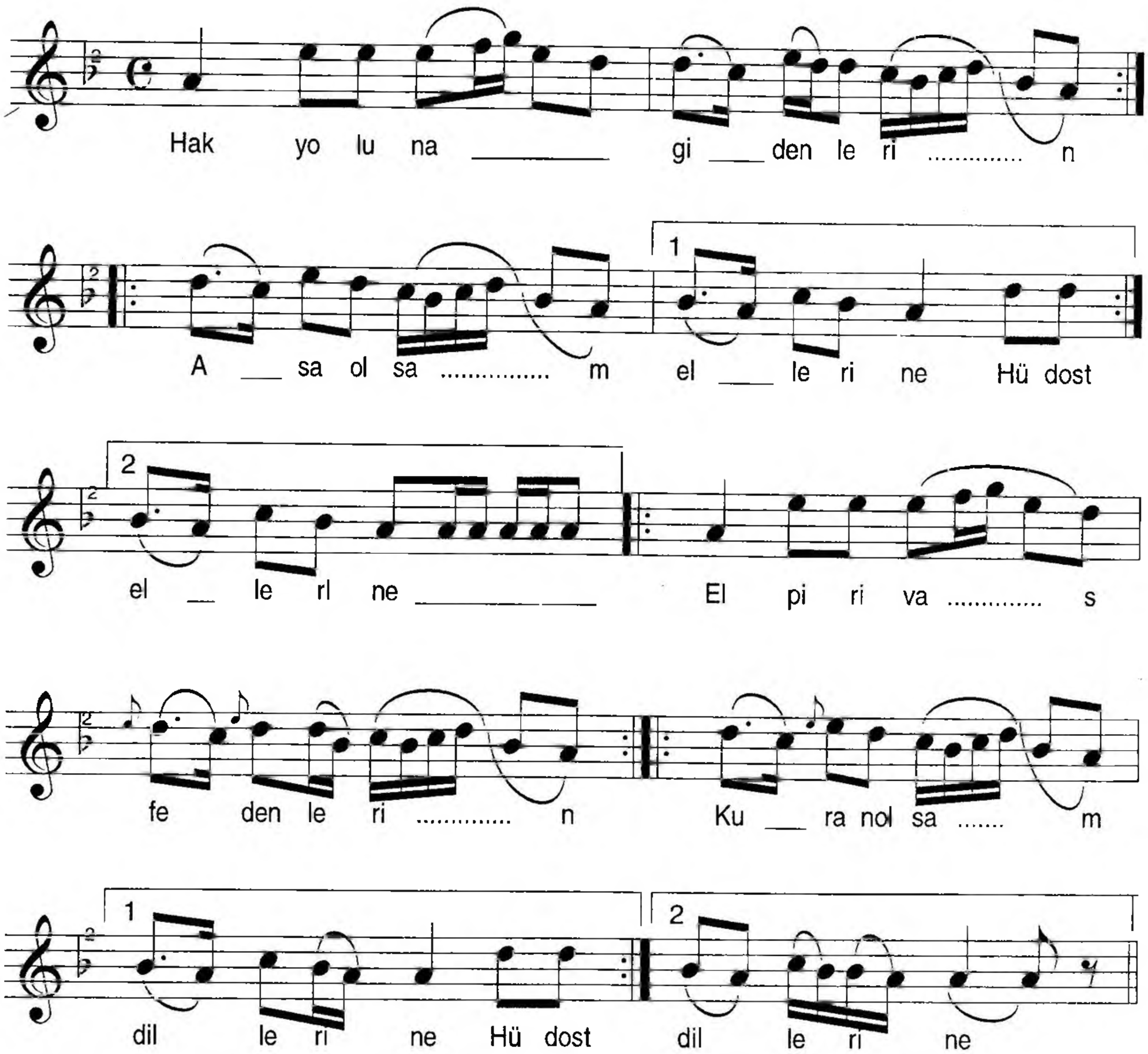


M - 69081 - 130 - 7

HAK YOLUNA GİDENLERİN ASA OLSAM ELLERİNE(2)

Yöre: Kırklareli / Beyci
Kaynak: Bektaşî Kadınlar Topluluğu
B: ST. 7 - ST.188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



KARŞIDA GÖRÜNEN NE GÜZEL YAYLA

(T4)

KARŞIDA GÖRÜNEN NE GÜZEL YAYLA
BİR DEM SÜREMEDİM GİDERİM BÖYLE
ELÂ GÖZLÜ PÎRİM SEN HİMMET EYLE
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ

EĞER GÖVERİBEN BOSTAN OLURSAM
ŞU (H)ALKIN DİLİNE DESTAN OLURSAM
KARA TOPRAK SENDEN ÜSTÜN OLURSAM
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ

BİR BÖLÜK TURNAYA SÖKÜN DEDİLER
YÜREKTEKİ DERDİ DÖKÜN DEDİLER
YAYLADAN ÖTESİ YAKIN DEDİLER
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ

DOST ELİNDEN DOLU İÇMİŞ DEĞİLİM
ÜSTÜ KAN KÖPÜKLÜ MEŞE SELİYİM
BEN BİR YOL EHLİYİM YOL SEFİLİYİM
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ

ALINMIŞ ABDESTİ ALDIRIRLARSA
KILINMIŞ NAMAZI KILDIRIRLARSA
SİZDE ŞAH DİYENİ ÖLDÜRÜRLERSE
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ
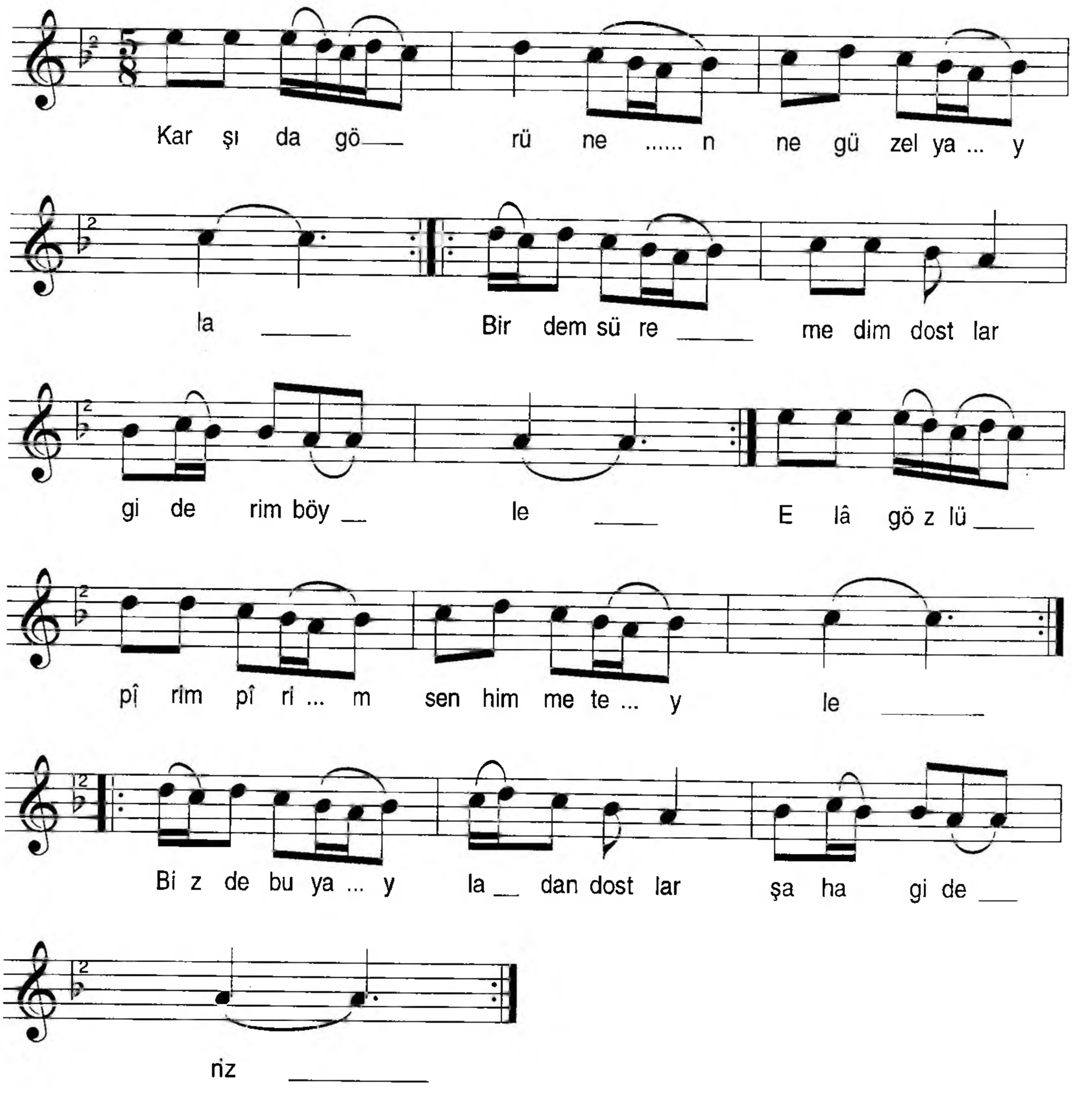
PİR SULTAN ABDAL'IM DÜNYA DURULMAZ
GİTTİ GİDEN ÖMRÜM GERİ DÖNÜLMEZ
GÖZLERİM DE ŞAH YOLUNDAN AYRILMAZ
BİZ DE BU YAYLADAN ŞAHA GİDERİZ

M - 69081 - 141 -3

KARŞIDA GÖRÜNEN NE GÜZEL YAYLA

Yöre: Kırklareli / Beyci
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
StB: 7 - 189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHABBET KÜPÜNÜN ŞARABI OLSAM
(T5)

MUHABBET KÜPÜNÜN ŞARABI OLSAM
DOST BENİ DOLDURUP İÇER Mİ BİLMEM
MAMUR OLMAK İSTER GÖNÜL HARABI
BİR USTA ELİNE GEÇER Mİ BİLMEM

OLMAZ MI AŞIĞIN ÇİLE ÇEKMEZİ
OLMAZ MI ÇİLENİN BOYUN BÜKMEZİ
HELÂL SÜTE KATMIŞ HARAM PEKMEZİ
SEÇMEK MURAT OLSA SEÇER Mİ BİLMEM

BÜLBÜLE GÜL YARAR DEVEYE DİKEN
MAŞUKTUR ÂŞIKIN BOYNUNU BÜKEN
TARLASINA HARAM TOHUMU EKEN
HELÂL MAHSULÜNÜ BİÇER Mİ BİLMEM
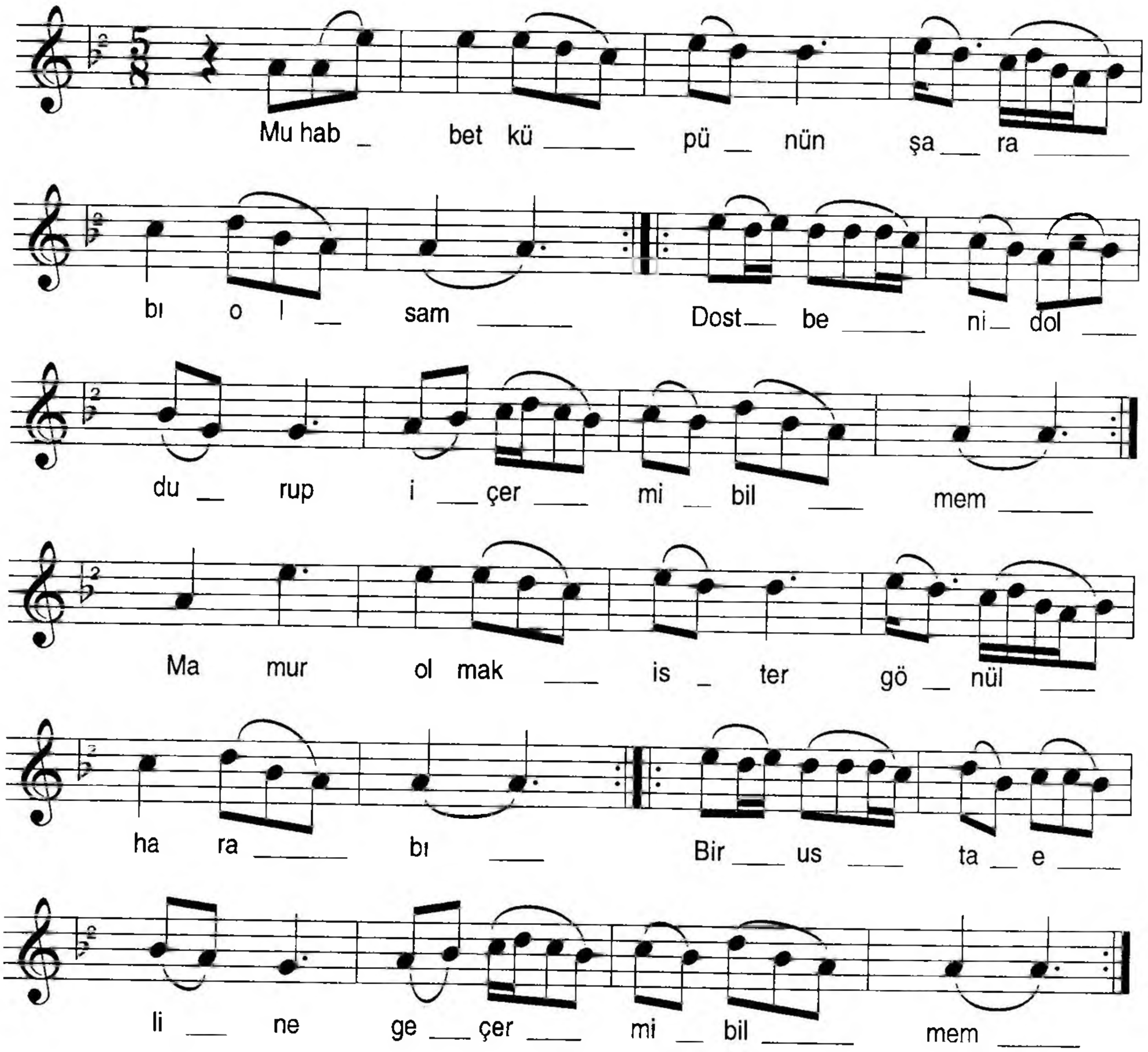
KİMİ MEFTASINA KEFEN BİÇMİYOR
KİMİ HELÂL RIZKIN YEYUP İÇMİYOR
ŞU **SEYRANİ** TANRISINDAN GEÇMİYOR
HAK SEYRANİSİNDEN GEÇER Mİ BİLMEM

M - 69081 - 150 - 5

MUHABBET KÜPÜNÜN ŞARABI OLSAM

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST. 187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya Alan: H. Yaltırık



MUHAMMED ALİ'YE SALAVAT EYLE
(T_5)

MUHAMMED ALİ'YE SALAVAT EYLE
KEVSER ŞARABINDAN İÇMEK İSTERSEN
ALİ EVLÂDINA MUHABBET EYLE
GEVHERİ SIRÇADAN SEÇMEK İSTERSEN

ULAŞ BİR MÜRŞİDEVADEN YETMEDEN
MÜRŞİDİN AL(İ) OLSUN FIRSAT GEÇMEDEN
SORUSUZ HESAPSIZ AZAP GÖRMEDEN
SIRAT KÖPRÜSÜNÜ GEÇMEK İSTERSEN

MÜRŞİDİN REHBERİN NEFESİN HAKLA
ERENLER SIRRINI KALBİNDE SAKLA
KALBİNİ MAMUR ET MÜRŞİDİN PAKLA
AŞKIN DERYASINA DALMAK İSTERSEN

ARAYIP TA ASRI SATIN BULMALI
DERUNUNDA NUR - İ İMAN BULMALI
HAKİKATTA KÂFİ SARRAF OLMALI
GEVHERİN KANINI BULMAK İSTERSEN

GENC ABDAL'IM HİKMET YÜZÜNDEN SÖYLE
YOLDA DOĞRU YÜRÜ ERİŞ MENZİLE
ONİKİ İMAMA BİR NİYAZ EYLE
ERENLERE SIRDAŞ OLMAK İSTERSEN

M - 69081 - 152 - 9

MUHAMMED ALİ'YE SALAVAT EYLE

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST.187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık

Mu ham med A _____ li __ ye _____

sa la __ va _ te ..... y le _____ ____

Kev ser şa __ ra _____ bı ... n dan _____

iç mek i s te r se n Hü _ Hü _____

Hü __ dost ___ dost Kev ser şa __ ra ____

bı ... n dan _____ iç mek is te .. r

se n Hü Hü _____ Hü _____

MUHAMMED ALİ'YE SALAVAT EYLE

-2-

A li ev lâ _____ dı _____ na _____

mu ha ...b be ___ te .... y le _____ _____

Gev he ri ___ sır ___ ça _____ dan _____

seç mek is ___ te r se n Hü ___ Hü ____

Hü ___ dost ____ dost Gev he ri ___ sı r

ça _____ dan _____ seç mek is te ... r

se n Hü Hü _____ Hü _____

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL

(T_5)

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL
AÇILDI BAHÇELERDE GÜL
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL

ÖTER BÜLBÜL ŞAHIM DİYE
İMAM ALİ MÂHIM DİYE
DİLİM SÖYLER ALİ'M DİYE
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL

MÜMİN OLAN İKRAR VERİR
CAN İLE CANANI BİLİR
ER OLAN NEFSİNİ BİLİR
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL

CAFER BABA GÜLDÜR ALİ
BİZİM MİHMANIMIZ ALİ
KEREM SENDEN ŞAHIM ALİ
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL
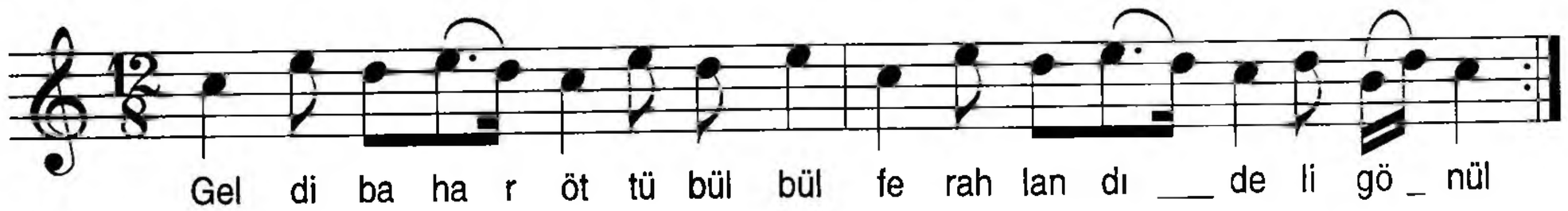
(**CAFER BABA** BİZE (DİLE) GELDİ
CÜMLEMİZİN YÜZÜ GÜLDÜ
SAKİDEN BİR DOLU GELDİ
FERAHLANDI DELİ GÖNÜL)
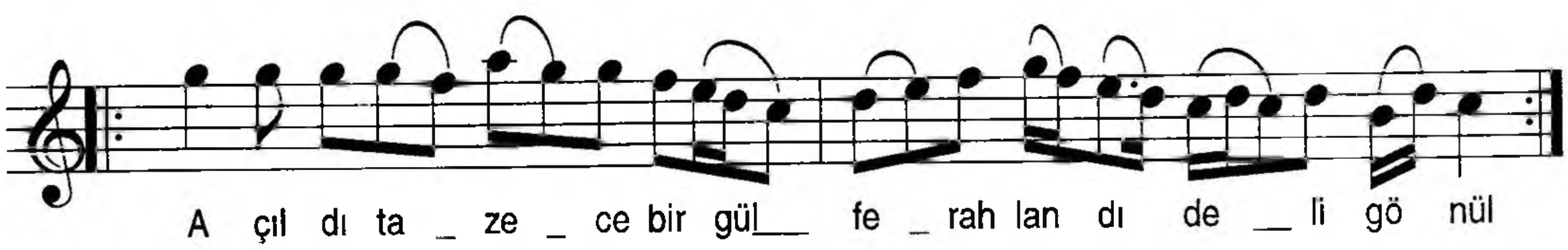
M - 69081 - 117 - 8

GELDİ BAHAR ÖTTÜ BÜLBÜL

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST-188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya Alan: H. Yaltırık





BİR GÜN DALDIM ERENLER MEYDANINA
(T_5) ; (K_{I3})

BİR GÜN DALDIM ERENLER MEYDANINA
BEL BAĞLADIM YOLUNA ERKÂNINA
AÇILDIM BİR KENARSIZ UMMANINA
ŞARABIN ABUSU DOLAR ELİME
TADI BALDAN TATLI GELDİ YA DİLİME

DOST ELİNDEN GÖNÜL ŞEHRİ TUTUŞTU
CAN BAĞINA CANAN GELDİ YE BULUŞTU
ELİM KUDRET ELİ İLE TUTUŞTU
ŞARABIN ABUSU DOLAR ELİME
TADI BALDAN TATLI GELDİ YA DİLİME

DERVİŞLİKTEN BAŞKA ÜNVAN İSTEMEM
MUHABBETTEN GAYRI DEVRAN İSTEMEM
ÂŞKINDAN BAŞKA ŞEVA LEVA İSTEMEM
ŞARABIN ABUSU DOLAR ELİME
TADI BALDAN TATLI GELDİ YA DİLİME
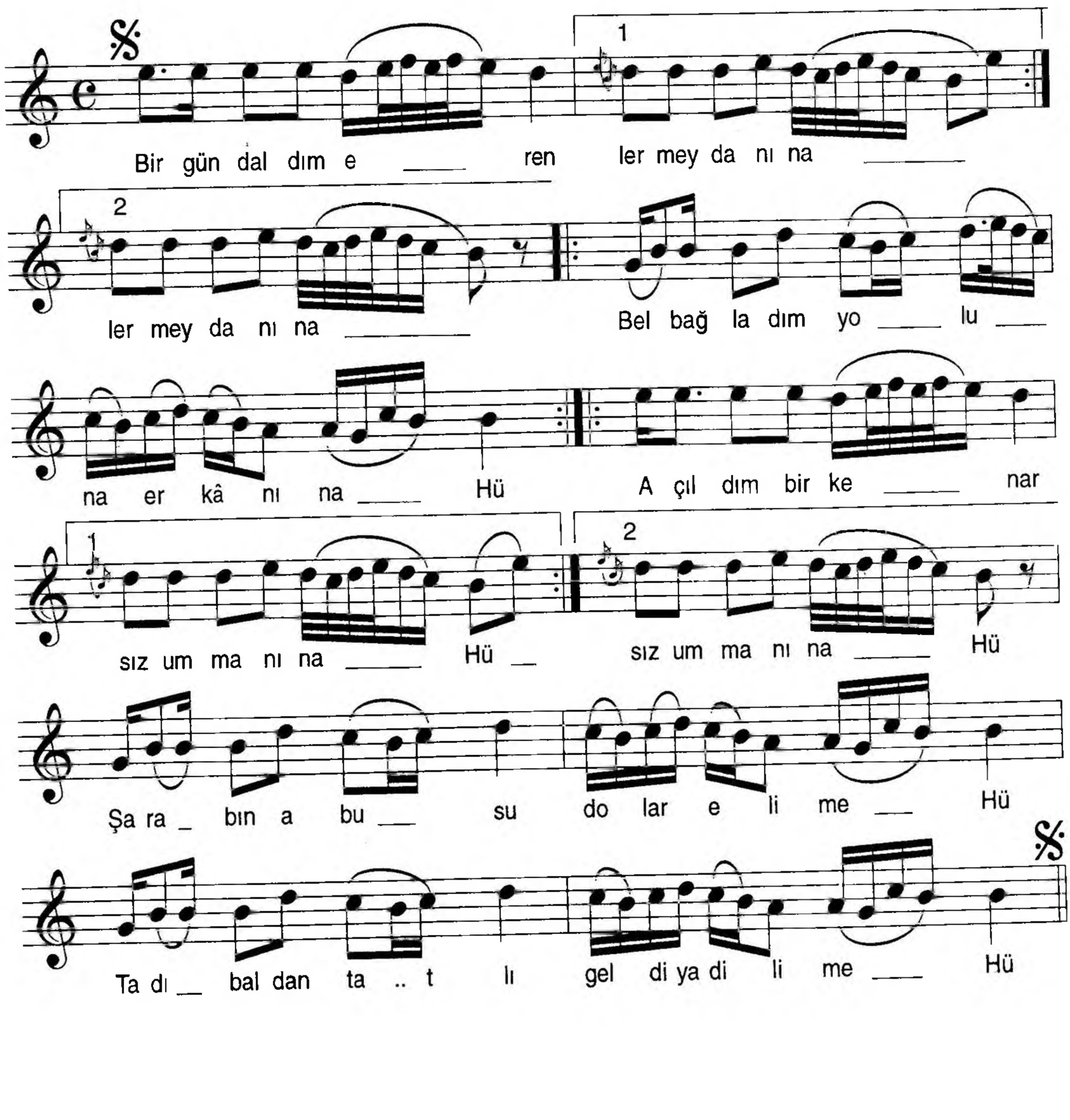
ELHAMDÜLİLLAH PÎRİM KABUL EYLEDİ
MÜJDESİNİ KULAĞIMA SÖYLEDİ
DERVİŞ MEHMET ALİ BİZDENSİN DEDİ
ŞARABIN ABUSU DOLAR ELİME
TADI BALDAN TATLI GELDİ YA DİLİME

M - 69081 - 074 - 4

BİR GÜN DALDIM ERENLER MEYDANINA

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu köylüler
B : ST-188 ; 70

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



NOT: "Elim Kudret eli ile tutuştu" dizesi söylenirken meydanda hazır bulunanlann hepsi ellerini çarpraz yapıp yanındakilerle tutuşarak birlik zinciri oluşturmaktadırlar.

ERENLERİ SEVDİK GELDİK BURAYA

(T_5)

ERENLERİ SEVDİK GELDİK BURAYA
NİÇİN MELHEM OLMAZSINIZ YARAYA
MÜRŞİD KARŞISINDA YANIP ERİYE
BİZ MUHAMMED ALİ DİYENLERDENİZ (HÜ HÜ HÜ)

EĞİLDİK BABAMIZA NİYAZ ETTİK
HER NE YOL GÖSTERDİ BİZ ONA GİTTİK
VERDİ (Ğİ) NASİHATI HATIRDA TUTTUK
BİZ MUHAMMED ALİ DİYENLERDENİZ (HÜ HÜ HÜ)

HERKES MUSAHİBİN ALMIŞ ELİNE
GİDEYDİM VARAYDIM MÜRŞİD YANINA
ŞİMDİ KANIM KAYNADI YA KANINA
BİZ MUHAMMED ALİ DİYENLERDENİZ (HÜ HÜ HÜ)

MİRAC DERLER MUHAMMED'İN DURAĞI
DURMAZ YANAR ERENLERİN ÇIRAĞI
ONLARLA BİR OLUR YAKIN(I) IRAĞI
BİZ MUHAMMED ALİ DİYENLERDENİZ (HÜ HÜ HÜ)
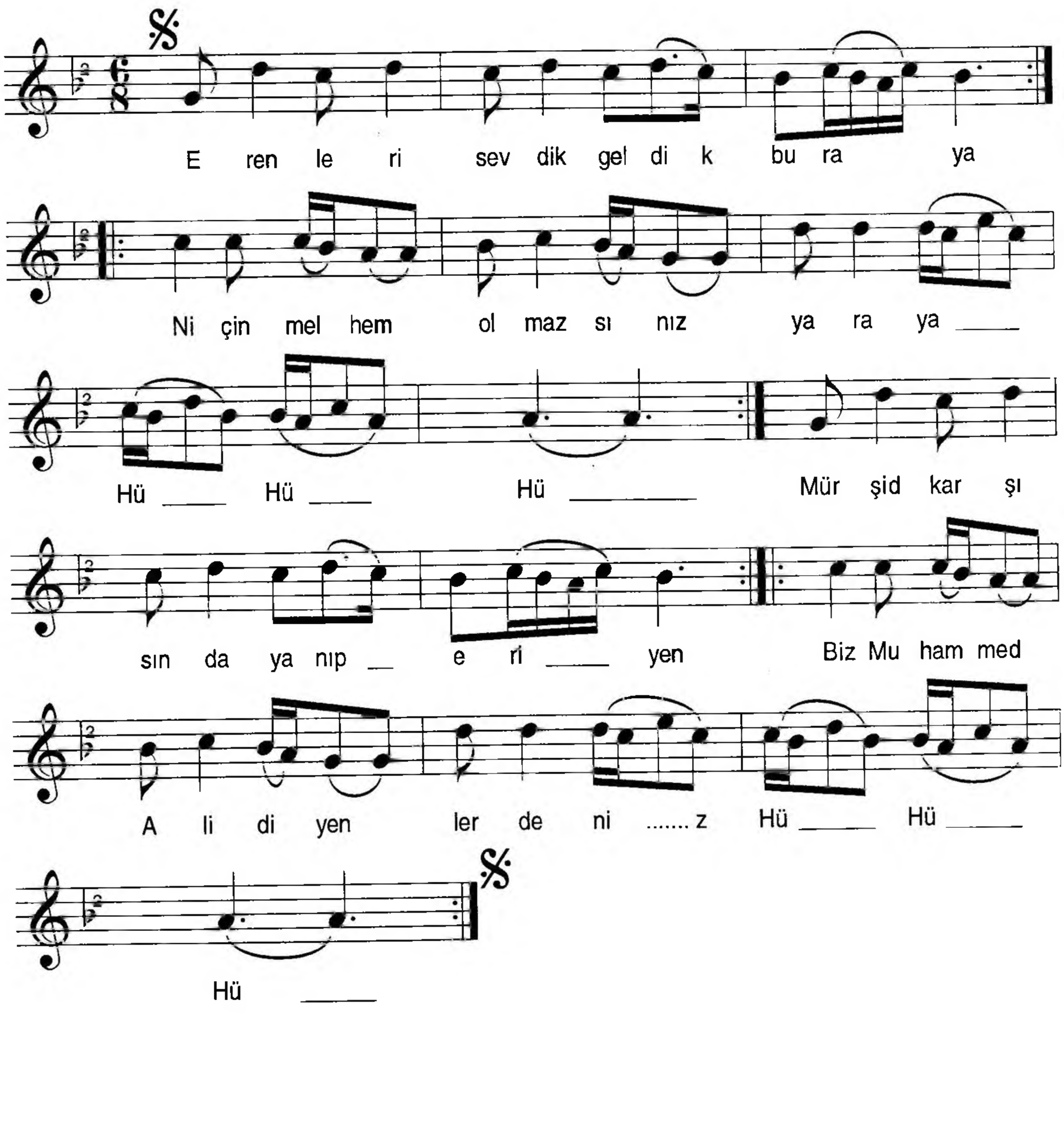
PİR SULTAN'IM SÖYLEDİ YA BU SÖZÜ
GECE GÜNDÜZ HEP BİR GÖRÜNÜR ÖZÜ
ERENLER YOLUNDA AÇIKTIR GÖZÜ
BİZ MUHAMMED ALİ DİYENLERDENİZ (HÜ HÜ HÜ)

M - 69081 - 102 - 4

ERENLERİ SEVDİK GELDİK BURAYA

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşîler
B : ST -188

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ[114]

(T_5)

ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ
İZİNİN TOZUNA SÜRDÜM YÜZÜNÜ
HAK NASİP EYLEDİ GÖRDÜM YÜZÜNÜ
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ

BİR MÜBAREK SEBEP OLSA DA GELSEM
KÂBE YOLLARINDA UMMANA DALSAM
MÜBAREK CEMÂLİN GÖZÜMLE GÖRSEM
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ

HASAN İLE HÜSEYİN 'İN ANDEDİR
SEVDASI GÖNÜLDE MUHAMMED ŞAHTIR
YARIN MAHŞER GÜNÜ HAK DİVANIMDIR
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

YUNUS SENİ METİH EDER DİLLERDE
YİNE METİH EDER HER GÖNÜLLERDE
ARAYA ARAYA GURBET ELLERDE
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ
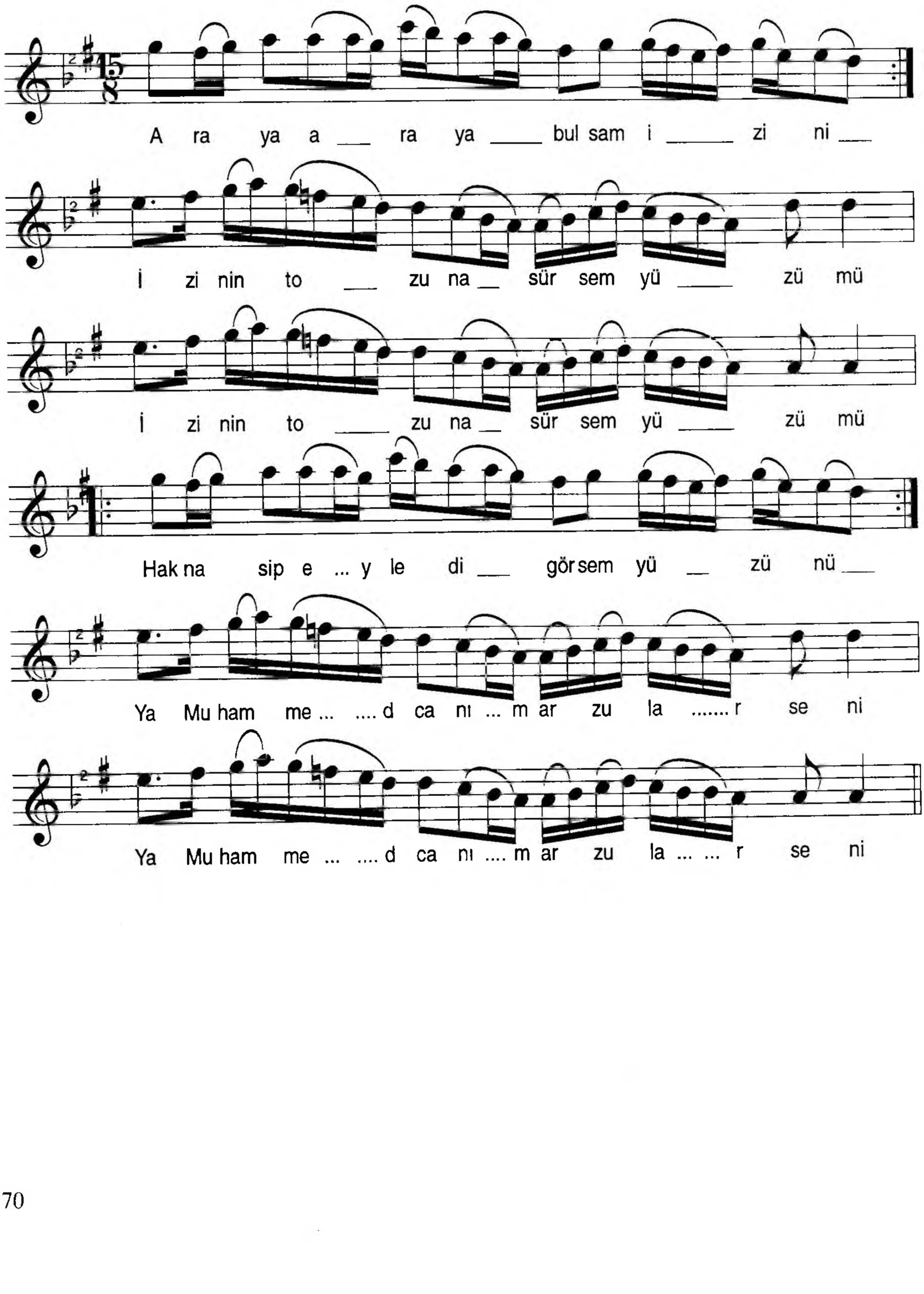
---

114 Bu nefesin sözleri oldukça değişmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunus Emre'ye ait bu şiirin orijinali, "Arayı Arayı Bulsam İzini" sözleriyle başlamaktadır.

M - 69081 - 064 - 5

ARAYA ARAYA BULSAM İZİNİ

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu köylüler
B: ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



GERÇEK ÂŞIKLARA SELÂ DENİLDİ
(K_{18})

GERÇEK ÂŞIKLARA SELÂ DENİLDİ
DERDİ OLAN GELSİN DERMANI BULDUM
AH İLE VAH İLE CERYAN EDERKEN
CANIMIN İÇİNDE CANANI BULDUM

AÇILMIŞ DÜKKÂ NLAR KURULMUŞ PAZAR
CANLAR MEZAT OLMUŞ TELLÂLDA GEZER
OTURMUŞ ÜMMETİN BERATIN YAZAR
HAKKA VASIL OLAN SULTANI BULDUM
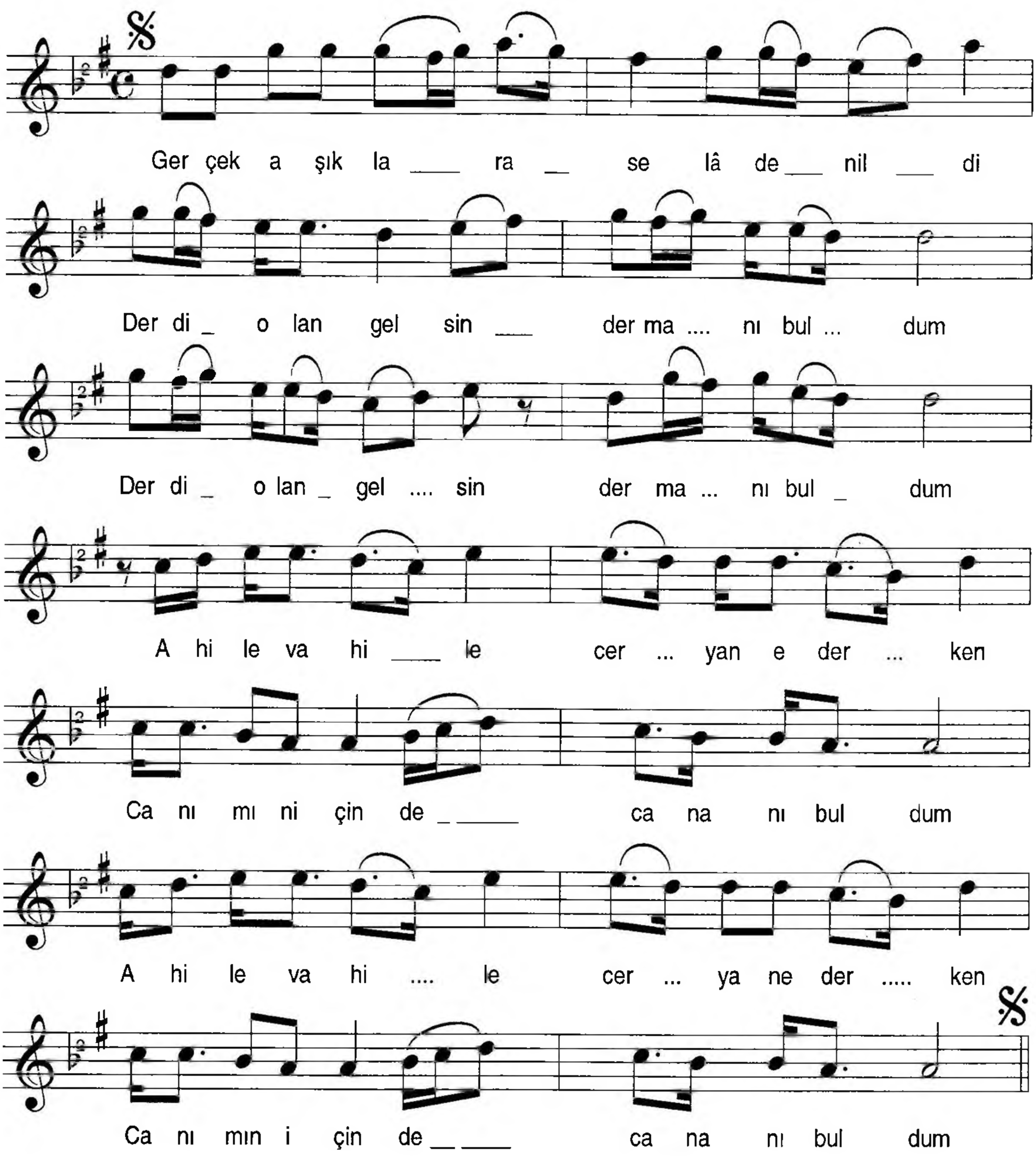
EMİR SULTAN DER Kİ (H)OŞ PAZAR İMİŞ
ÂŞIK OLAN DAİM MEST GEZER İMİŞ
HER KULUN İSTEĞİ BİR DÎDAR İMİŞ
HAKKA DOĞRU VARAN DİVANI BULDUM

M - 69081 - 119 - 2

GERÇEK ÂŞIKLARA SELÂ DENİLDİ

Yöre: Kırklareli / Devletliağaç Köyü
Kaynak: Âşık Dertli Yaşar (Yaşa)
MB : 28

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1981
Notaya alan: H. Yaltırık



ÖZEN AŞIK ÖZEN TEVHİDE ÖZEN[115]

(K_{18}) ; (Y_2)

ÖZEN AŞIK ÖZEN TEVHİDE ÖZEN (EFENDİM)
TEVHİDDİR ONLARIN KALESİN BOZAN
HİÇ KENDİ KENDİNE KAYNAR MI KAZAN (EFENDİM)
ETRAFINI ATEŞ EYLEMEYİNCE
(ÇEVRE YANI ATEŞ EYLEMEYİNCE)

DEĞME KİŞİ GÖNÜL EVİNİ DÜZEMEZ (EFENDİM)
HAKKIN TAKDİRİNİ KULLAR BOZAMAZ
DERYAYA DALMAYAN İNCİ BULAMAZ (EFENDİM)
AŞKIN DERYASINI BOYLAMAYINCA

AŞKIM GANİ OLMUŞ DERUNUM YANAR (EFENDİM)
ÂŞIK OLAN ÂŞIK NAMUSUN GÜDER (İKRARIN GÜDER)
BE HEY **YUNUS** SANA SÖYLEME DERLER (EFENDİM)
YA BEN ÖLEYİM Mİ SÖYLEMEYİNCE
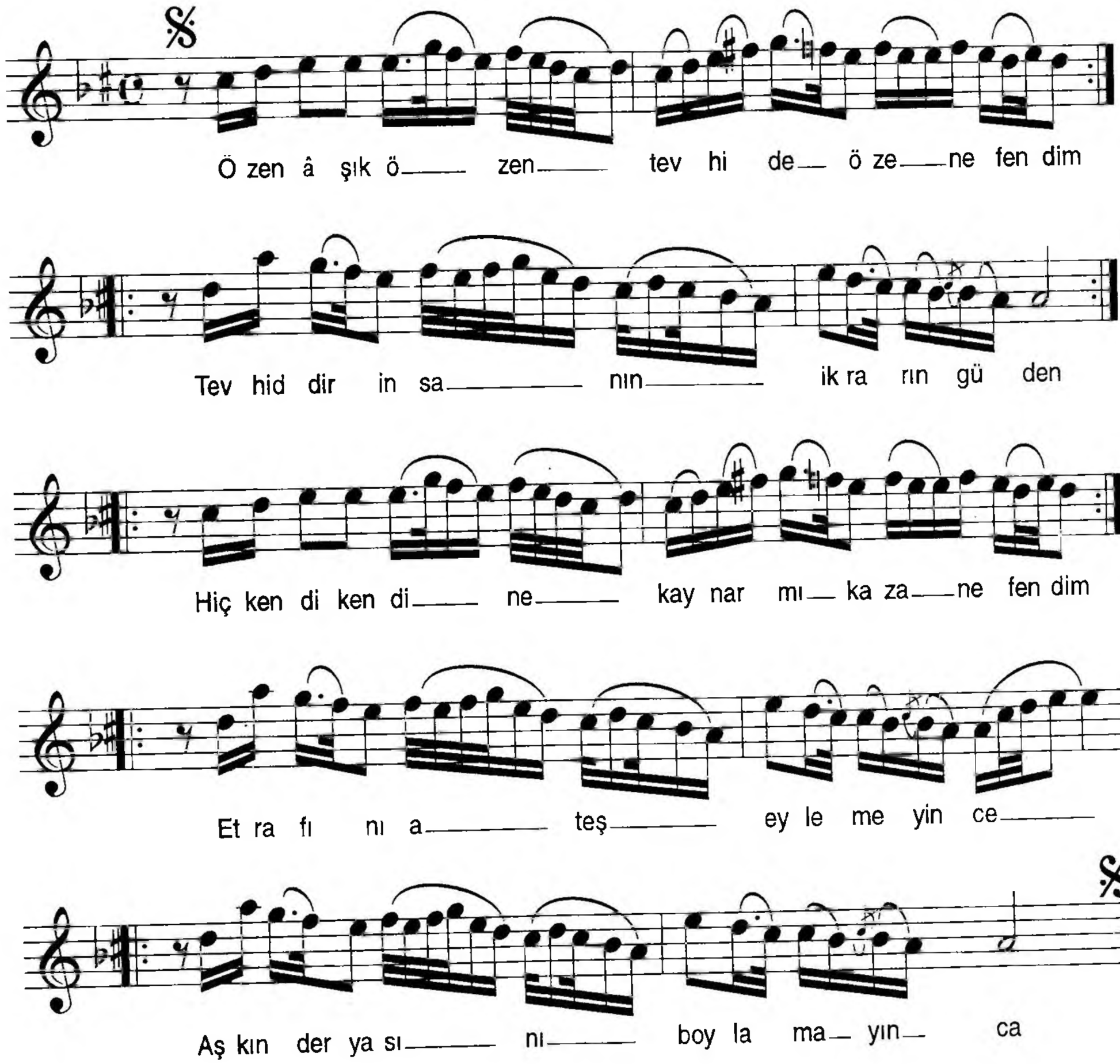
115 Sözleri Yunus Emre'ye aittir.

M - 69081 - 158 - 1

ÖZEN ÂŞIK ÖZEN

Yöre: Kırklareli /Devletliağaç Köyü
Kaynak: Âşık Dertli Yaşar (Yaşa)
MB : 28

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1981
Notaya alan: H. Yaltırık



BUGÜN BEN PÎRİME VARDIM
(T5)

BUGÜN BEN PÎRİME VARDIM
PÎRİN CEMALİ GÜLDÜR GÜL
OTURMUŞ TAHT MAKAMINA
TAHTI REVANI GÜLDÜR GÜL

GÜLDEN TERAZİ TUTARLAR
GÜLÜ GÜL İLE TARTARLAR
GÜL ALIRLAR GÜL SATARLAR
ÇARŞI PAZARI GÜLDÜR GÜL

TOPRAĞI GÜL TAŞI GÜLDÜR
KURUSU GÜL YAŞI GÜLDÜR
HAS BAHÇENİN İÇİNDE
SELVİ REVANI GÜLDÜR GÜL

GÜLDEN DEĞİRMENİ DÖNER
ONUN İLE GÜL ÖĞÜTÜR
AKAR ARKI DÖNER ÇARKI
BENDİ PINARI GÜLDÜR GÜL

AK GÜL İLE KIRMIZI GÜL
ÇİFT YETİŞMİŞ BİR BAHÇEDE
BAKIŞIRLAR HARE KARŞI
HARI ESRARI GÜLDÜR GÜL

GEL HA GEL **SEYYİD NESİMİ**[116]
HAK NEFESİ GÜLDÜR GÜL
ŞU ÖTEN GARİP BÜLBÜLÜN
DERDİ FİGÂNI GÜLDÜR GÜL

---

116 Bu şiirin mahlası bir çok nefes defterinde "Ümmî Sinan"a ait gözükmektedr.

M - 69081 - 082 - 9

BUGÜN BEN PÎRİME VARDIM

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakyalı Bektaşî Topluluğu
B : 276/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık

Bu gün ben pi ri ___ me var dım __

Bu gün ben pi ri ___ me var __ dım ___

pi rin ce ma _ li _____ gül _ dür gül_____

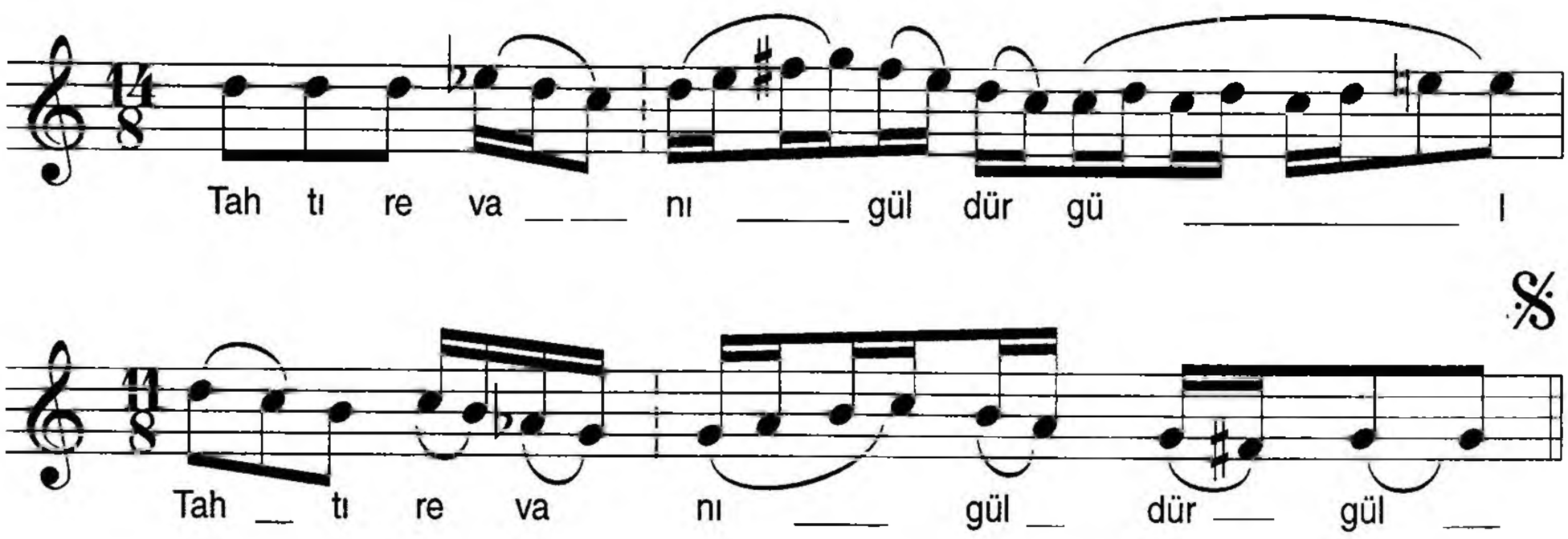
Pi rin ce ma _____ li _____ gül __ dür __ gül ___

O tur muş taht ma __ ka mı __ na __

O tur muş taht ma __ ka mı __ na ___

BUGÜN BEN PÎRİME VARDIM

-2-



EY ERENLER BENİM MEYİL VERDİĞİM
(T5)

EY ERENLER BENİM MEYİL VERDİĞİM
BİRİSİ MUHMMED BİRİSİ ALİ
ADINA ŞANINA KURBAN OLDUĞUM
BİRİSİ MUHMMED BİRİSİ ALİ

HAKİKAT İLMİNİ TEKMİL EDERSE
VÜCUN SIRRINI TAKSİM EDERSE
MANAYI GÖSTEREN YOLDAN GİDERSE
KİLİDİ MUHAMMED KAPUSU ALİ

BU YOLUN YOKUŞU BİR DE DÜZÜ VAR
DÜNYANIN BAHARI BİR DE GÜZÜ VAR
NE UZUN GECESİ NE GÜNDÜZÜ VAR
GÜNDÜZÜ MUHAMMED GECESİ ALİ

BU DERDİN SIRRINI BİLMEZ CAHİLLER
ALLAH'IN İLMİNİ ALMADAN GİDER
YÜCE KİTABINI OKUR ALİMLER
KUR'AN'I MUHAMMED HECESİ ALİ
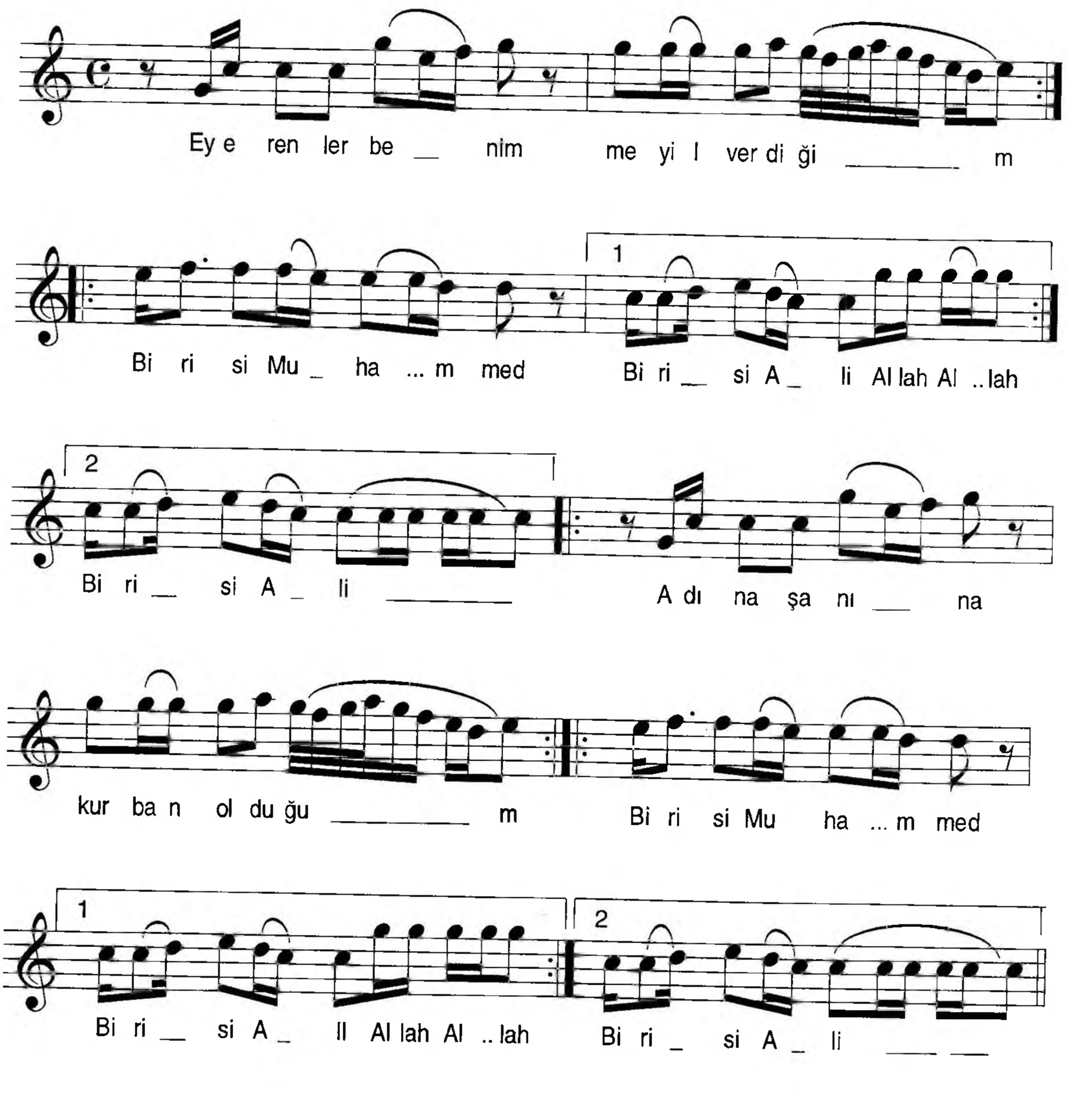
ALİ SÖYLER HIZIR YAZAR AYETİ
ELİNDE ZÜLFİKÂR ZEHİRDEN KATİ
ÂŞİKARDIR PÎRİMİN HER KERAMETİ
MÜRŞİDİ MUHAMMED REHBERİ ALİ

M - 69081 - 110 - 9

EY ERENLER BENİM MEYİL VERDİĞİM

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu köylüler
B : ST. 187

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



BU DÜNYADA BENİM MEYİL VERDİĞİM
(T9)

BU DÜNYADA BENİM MEYİL VERDİĞİM
BİRİSİ MUHAMMED BİRİSİ ALİ
ADINA ŞANINA KURBAN OLDUĞUM
BİRİSİ (H)ASAN'DIR İMAM (H)ÜSEYİN

ALİ SÖYLER HIZIR YAZAR AYETİ
ELİNDE ZÜLFİKÂR ZEHİRDEN KATİ
ÂŞİKARDIR ŞAHIMIN HER KERAMETİ
BİRİSİ MUHAMMED BİRİSİ ALİ

CAN BÜLBÜL UÇARKEN TEN-İ KAFESTE
ALİ'NİN İSMİNİ OKUR NEFESTE
DÜNYA KURULALI OTURAN POSTA
BİRİSİ MUHAMMED BİRİSİ ALİ

AB-I (H)AYAT ÇEŞMELERİ AÇTILAR
DAĞDAN URUP DERYALERİ GEÇTİLER
DOLU KEVSER İLEN BİZE SUNDULAR
DOLDURAN MUHAMMED İÇENDİR ALİ
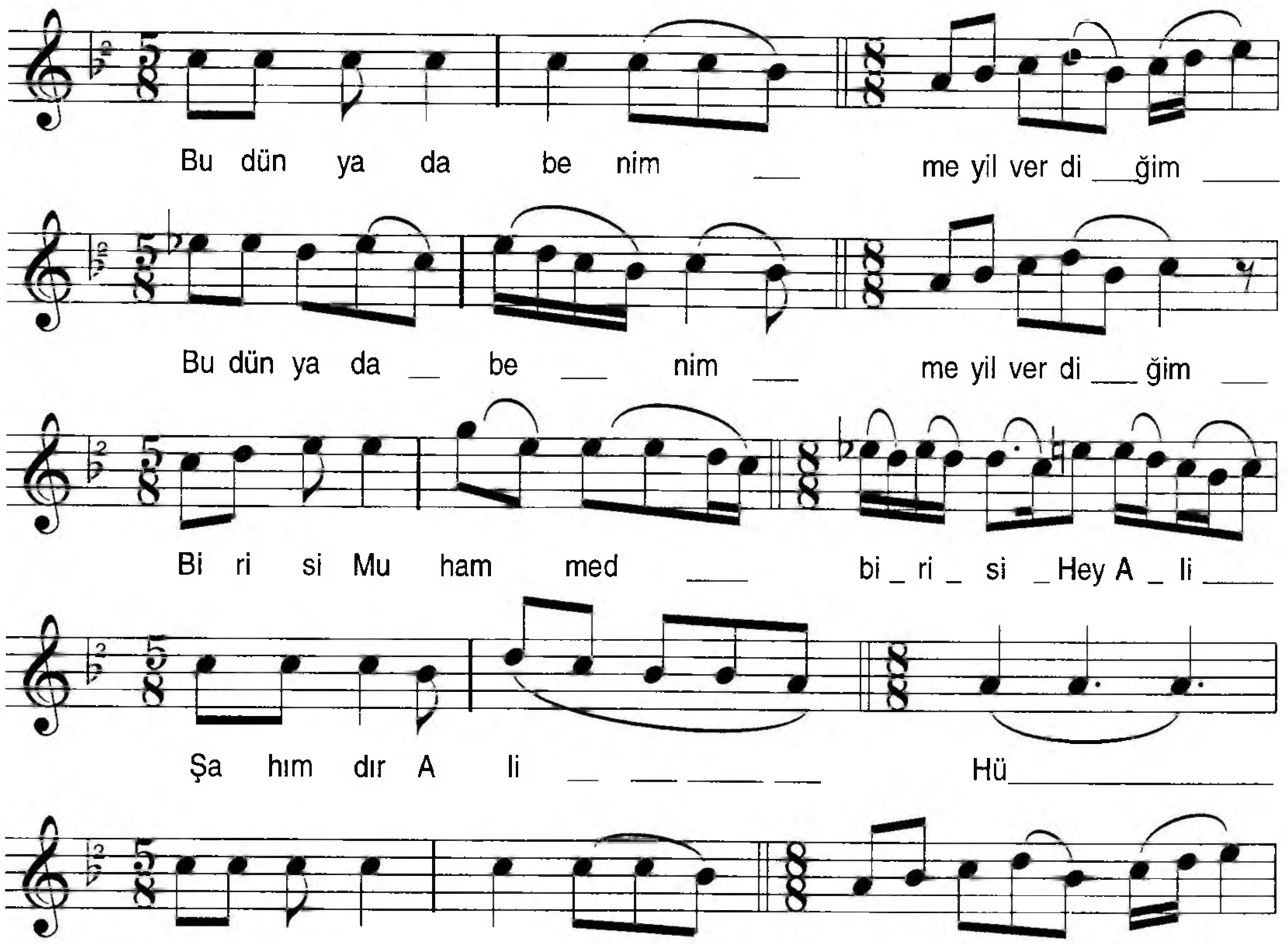
PÎR SULTAN'IM HÜ DER NEFES AKLAYAN
ERENLERİN GİZLİ SIRRIN SAKLAYAN
SIRAT KÖPRÜSÜNÜN BAŞIN BEKLEYEN
BİRİSİ (H)ASAN'DIR İMAM (H)ÜSEYİN

M - 69081 - 081 - 2

BU DÜNYADA BENİM MEYİL VERDİĞİM

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakya'lı Bektaşî Topluluğu
B : 220- (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya alan: H. Yaltırık



BU DÜNYADA BENİM MEYİL VERDİĞİM
-2-



İ mam Ü se yi ___ ____ __ n Hü _____

SEVDİM SENİ MABUDUM

(T9)

SEVDİM SENİ MÂBUDUM CANAN DİYE SEVDİM
BİR BEN DEĞİL ALEM SANA HAYRAN DİYE SEVDİM

EVLÂD-I (H)AYYALDEN GEÇEREK RAVZANA GELDİM
AHLÂKIMI METH ETMEDEN KUR'AN DİYE SEVDİM

MAHŞERDE NEBÎLER BİLE SENDEN MEDET İSTER
GÜL YÜZLÜ MELEKLER SANA HAYRAN DİYE SEVDİM

KURBANIN OLAYIM ŞAH-I RESUL KOVMA KAPINDAN
DÎDARINA MÜŞTAK OLACAK YEZDAN DİYE SEVDİM

BÜLBÜL DE SENİN BAĞRI YANIK MEST-İ NİGÂRIN
YANMIŞTI SANA YUSUF-U KENAN DİYE SEVDİM

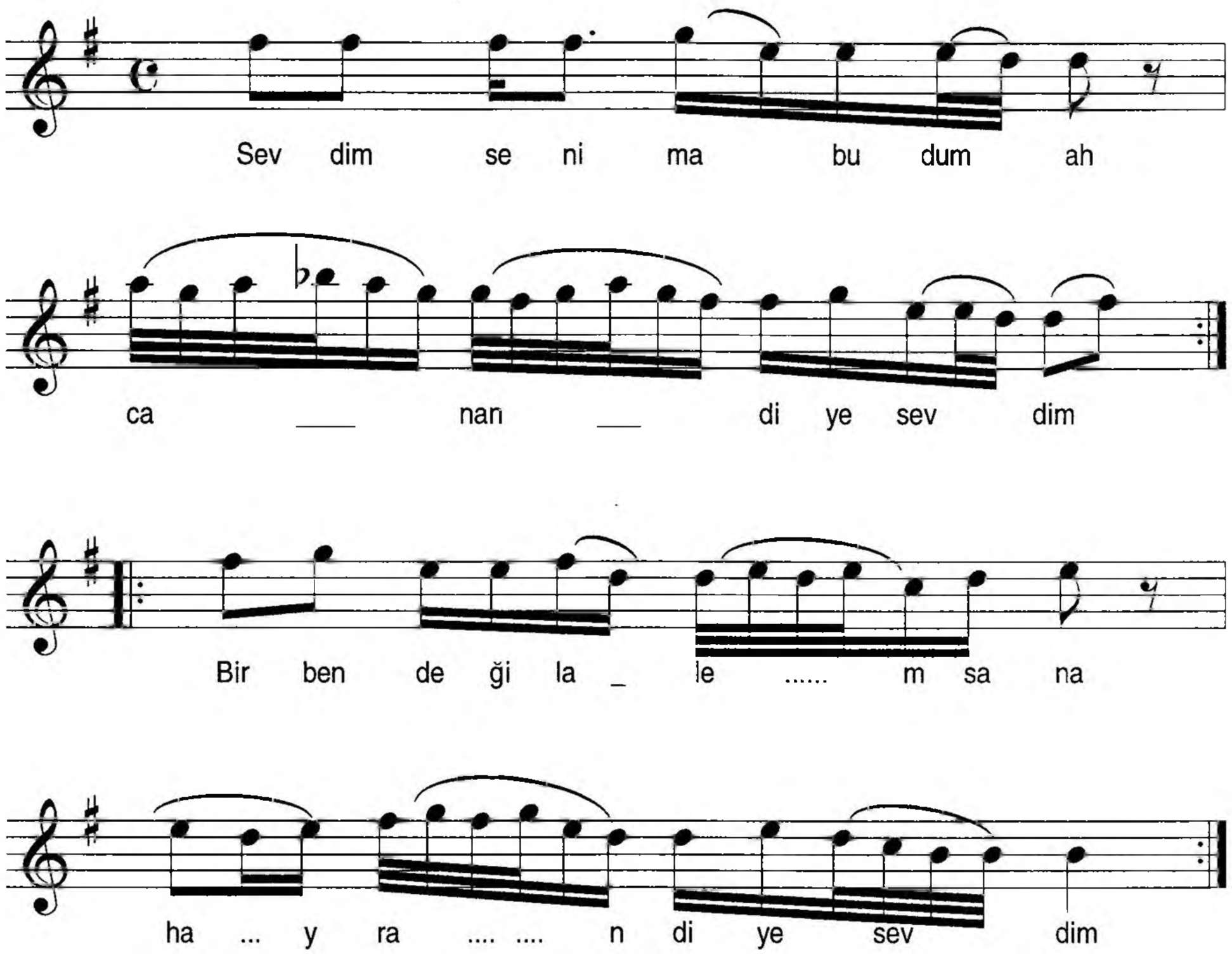
ARİFLER METH EYLER İKEN **CEMALİ** FAKİR
HEP NURLARA GARK OLDULAR VİCDAN DİYE SEVDİM

M - 69081 - 163 - 5

SEVDİM SENİ MABUDUM

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 276/1 (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



TEVHİT BAĞINA GİRDİM

(T9)

TEVHİT BAĞINA GİRDİM
GONCA GÜLLERİ DERDİM
GÖRÜP ULU SULTANI
AKLIM YAĞMAYA VERDİM

ALLAH'LADIR PAZARIM
NAZARIMDIR NAZARIM
BUNLARA BENZER DEĞİL
O SULTANLA YAZARIM

GAFLETTEN UYAN GAFİL
BU DÜNYA BAKİ DEĞİL
HER VARLIĞIN ÖNÜNDE
HAKKI GÖREREK EĞİL

NE VARLIĞINLA SAVİN
NE YOKLUĞUNLA YERİN
NE LÜTUFLA MEĞRUR OL
NE KAHIR İLE DÖĞÜN

SURETE GÖNÜL VERME
DÜNYAYA POSTU SERME
HER ZERREDE HAKKI GÖR
O'NSUZ HİÇ BİR ŞEY GÖRME

DIŞA VERME TİMARIN
İÇTE OLSUN İMARIN
ALLAH SÜSÜYLE SÜSLEN
DÜNYA SÜSÜNDEN ARIN
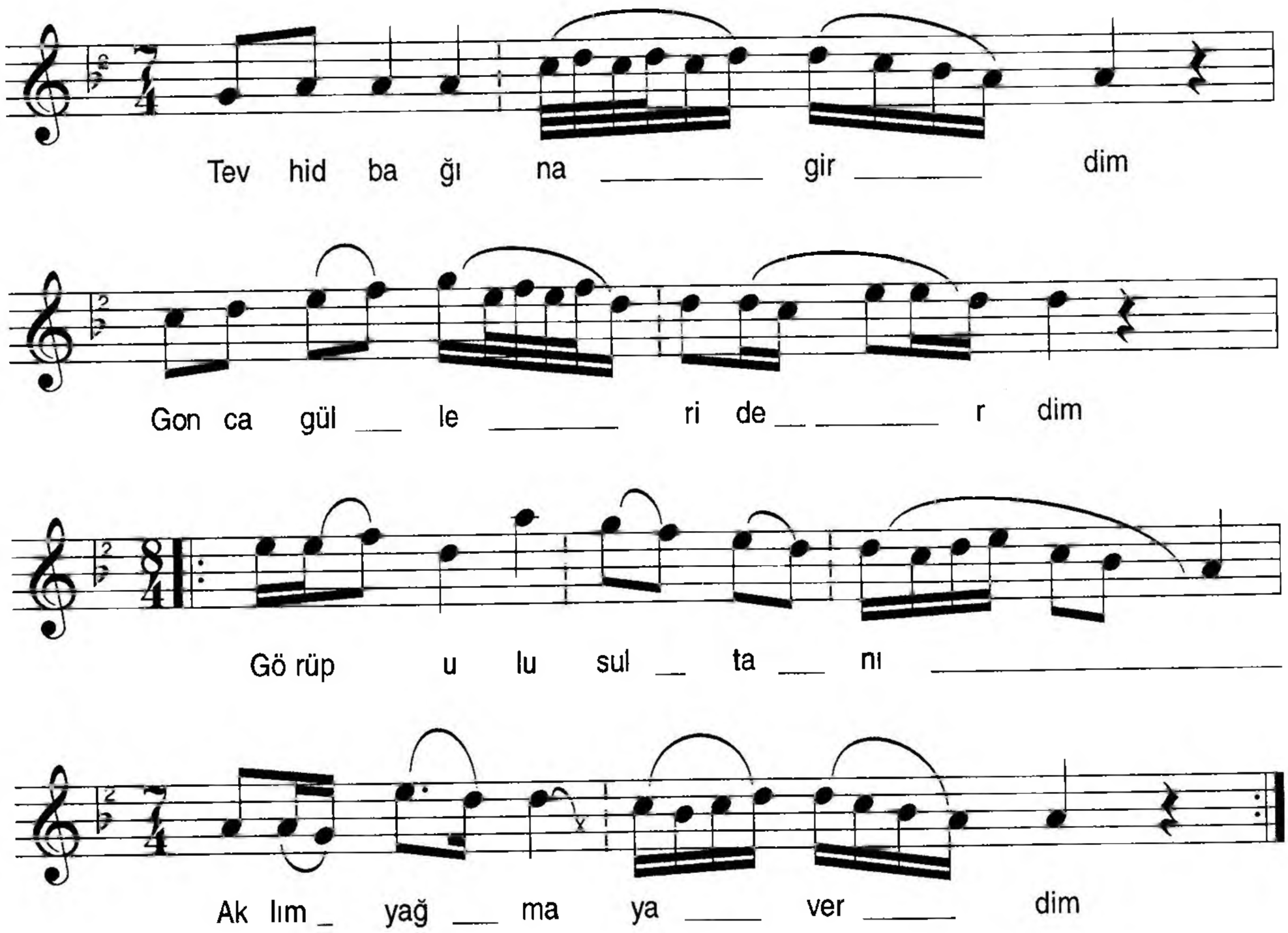
ALIŞVERİŞ ET HAKK'LA
BU SÖZÜ İYİ SAKLA
HAKK'LA HAKK OLMAK İÇİN
ZEYNEP İÇİNİ PAKLA

M - 69081 - 176 - 5

TEVHİD BAĞINA GİRDİM

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B :220 (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya alan: H. Yaltırık



ÖVMÜŞ TE YARATMIŞ KENDİ NURUNDAN
(T9)

ÖVMÜŞ TE YARATMIŞ KENDİ NURUNDAN
PADİŞAH EYLEMİŞ ELİN ÜSTÜNE
CEMALİNİ GÖRDÜM SELAVAT VERDİM
SEFALAR SOKULMUŞ SERİN ÜSTÜNE

VALLAHİ KUR'ANDIR SENİN SÖZLERİN
YASİN - İ ŞERİFE BENZER YÜZLERİN
İNNE FETAHNA SURESİ GÖZLERİN
VED DUHAN İNMİŞTİR DİLİN ÜSTÜNE

KAŞLARIN ÜSTÜNDE BENLER DÜZÜLÜR
İKRARINDAN DÖNEN HAKK'TAN ÜZÜLÜR
AK GÖĞSÜN ÜSTÜNE DÖRT SÖZ YAZILIR
VEŞ ŞEMSİ İNMİŞTİR KOLUN ÜSTÜNE

BÖYLE Mİ YAZILMIŞ, ALINA YAZI
HAK İÇİN KILARIZ BİZ DE NİYAZI
AYET EL KÜRSÜYLE GÜZEL İHLASI
OKUYUP GİDERİZ YOLUN ÜSTÜNE
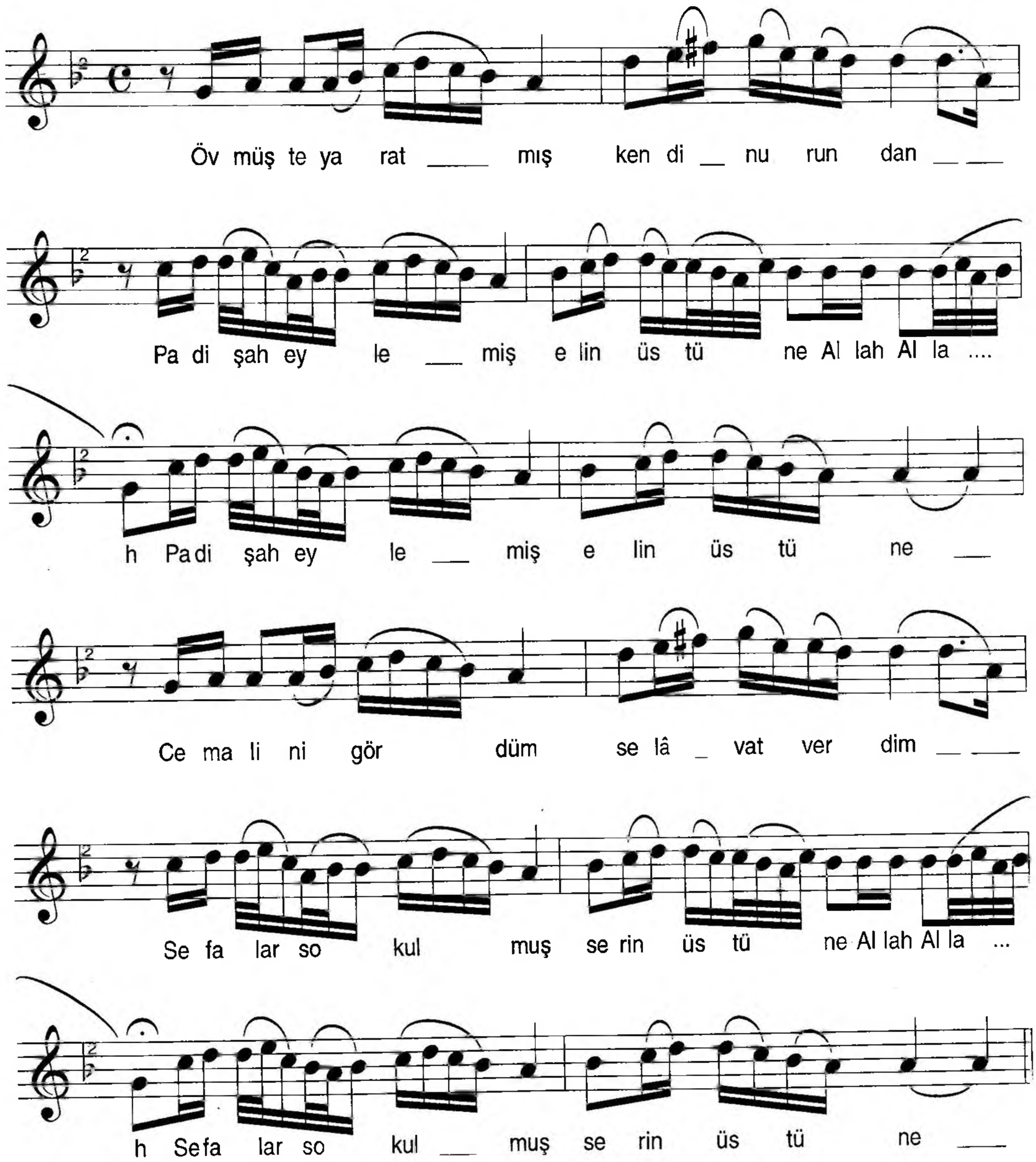
TESLİM ABDAL EDER ŞEMS'İN ÇIRASI
ERRAHMANDIR İKİ KAŞIN ARASI
GÜZEL BİSMİLLAH'LA EL HAMD SURESİ
ELİF, LAM, MİM İNMİŞ HATTIN ÜSTÜNE

M - 69081 - 157 - 4

ÖVMÜŞ TE YARATMIŞ KENDİ NURUNDAN

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 220- (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1989
Notaya alan: H. Yaltınk



AŞK İLE UYANDIM

(T9)

AŞK İLE UYANDIM ARADIM DERMAN
DERDİMİN DERMANI PÎR BALIM SULTAN (HÜ)
GECE GÜNDÜZ YANDIM TA BULAM DERMAN
DERDİMİN DERMANI PÎR BALIM SULTAN (HÜ)

TABİBE VARMAYA CAHİLDİR NÂDAN
BAŞINDA HAZIRDIR KILICI ÜRYAN (HÜ)
SAHİB OLDU BİZE OL ŞAH-I MERAN
KURBAN DEDİM CANIM PÎR BALIM SULTAN (HÜ)

KALBİM RUŞEN OLDU NUR İLE DOLDU
TENİM ÜRYAN OLDU CAN HAYAT BULDU (HÜ)
BİR DİVAN PERDESİ ANDA REF OLDU
GÖNLÜMÜN ZİYASI PÎR BALIM SULTAN (HÜ)

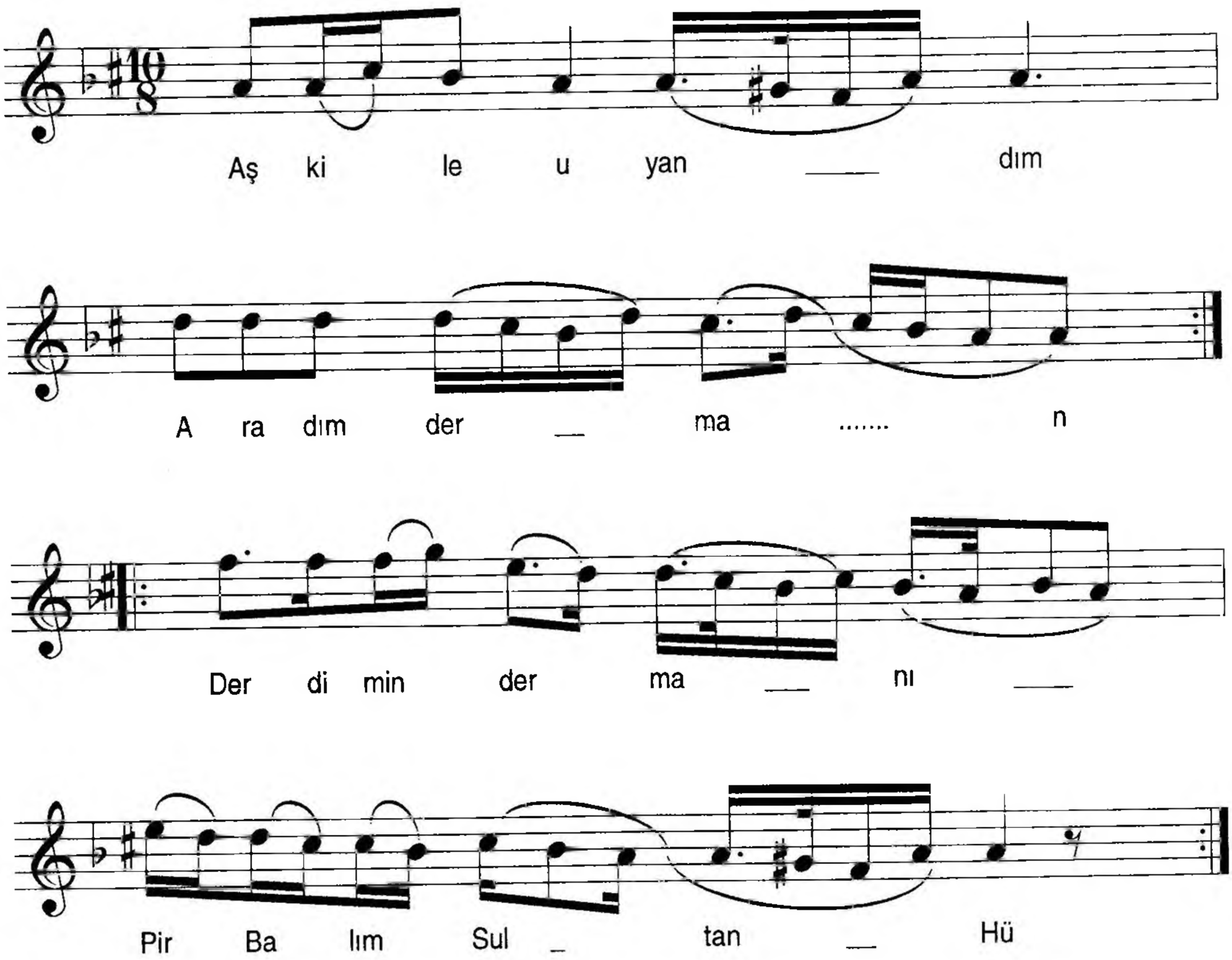
MUHARREM MAHZUNÎ PÎRE DAYANDI
ÇERRAĞI KIRK BUDAKTAN UYANDI
KIRKLAR MEYDANINDA GÜLBENK ÇEKİLDİ
HAYIR HİMMET VERDİ PÎR BALIM SULTAN (HÜ)

M - 69081 - 067 - 6

AŞK İLE UYANDIM ARADIM DERMAN

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakya'lı Bektaşîler
B: 276-1 (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



SEKAHÜM SIRRINI SÖYLEME SAKIN
(T_9)

SEKAHÜM SIRRINI SÖYLEME SAKIN
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ
GEVHERİN ATINI KİŞNETME SAKIN
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ

EL VE AYAĞINDA BİR DE GÖZÜNDE
HAKKA RAZI OL HER BİR SÖZÜNDE
CANINDAN İÇERU KENDİ ÖZÜNDE
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ

BİLEN DEMEZ DİYEN BİLMEZ BU HALİ
BİLDİĞİNİ DEME SÖZÜN MİSALİ
ÂŞIKLAR SAKLADI BULDU KEMALİ
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ

DİZİLMİŞ KATARA GERÇEK ERENLER
HAKKIN EMRİ İLE HAKKA GİDERLER
HAKİKAT SIRRINI SÖYLEME DERLER
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ

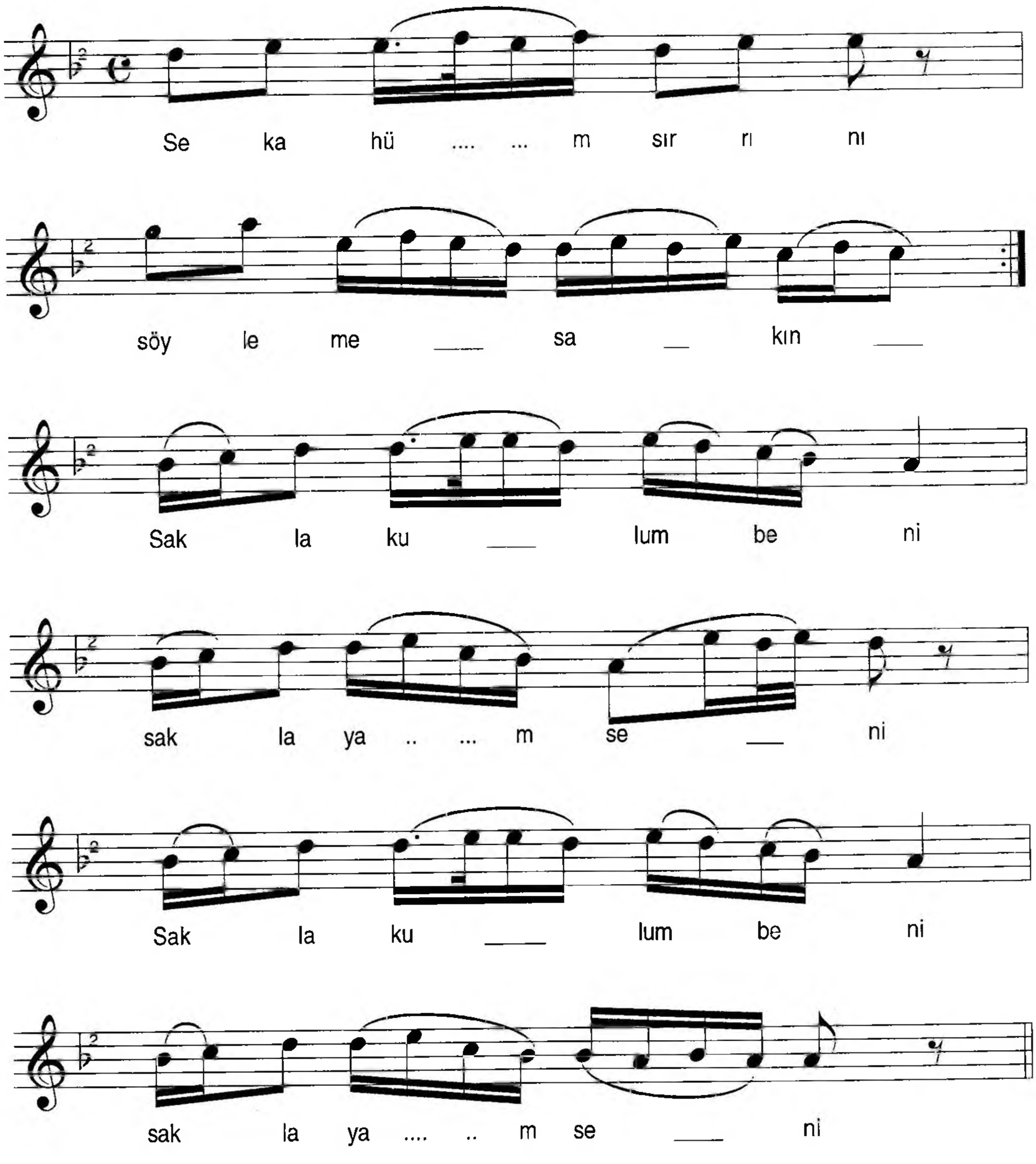
GENC ABDAL'IM SAKLA SEN SENİ SENDEN
HAK SENİ SAKLASIN CAN İLE TENDEN
BELî DEMİŞİZ BİZ ERVAH EZELDEN
SAKLA KULUM BENİ SAKLAYAM SENİ

M - 69081 - 162 - 8

SEKAHÜM SIRRINI SÖYLEME SAKIN

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 276-1 (TR)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



ÂŞKA UYMA HALİ YAKAR
(T9)

ÂŞKA UYMA HA(Y)Lİ YAKAR VARSA SENDE (H)EY GÖNÜL
ÂŞKTA CEFA GERÇİ VARDIR RAZI OL SEN (H)EY GÖNÜL

ÂŞK KEMENDİ BOYNUN BAĞLAR ZİLLETTE İZZET ARAR
DERD-İ ÂŞKA MÜPTELÂ OL YAKUP GİBİ (H)EY GÖNÜL

ENBİYAYA EVLİYAYA İMAM OLDU AŞKULLAH
İPTİDA KIL SEN DE ÂŞKA BAŞ-U CANLA (H)EY GÖNÜL

ÂŞK ÖYLE BİR CEVHERDİR Kİ KOYMAZ ASLA KÜF KÜŞÎ
NEFİS VARINI YAKAR SAP OLURSUN (H)EY GÖNÜL
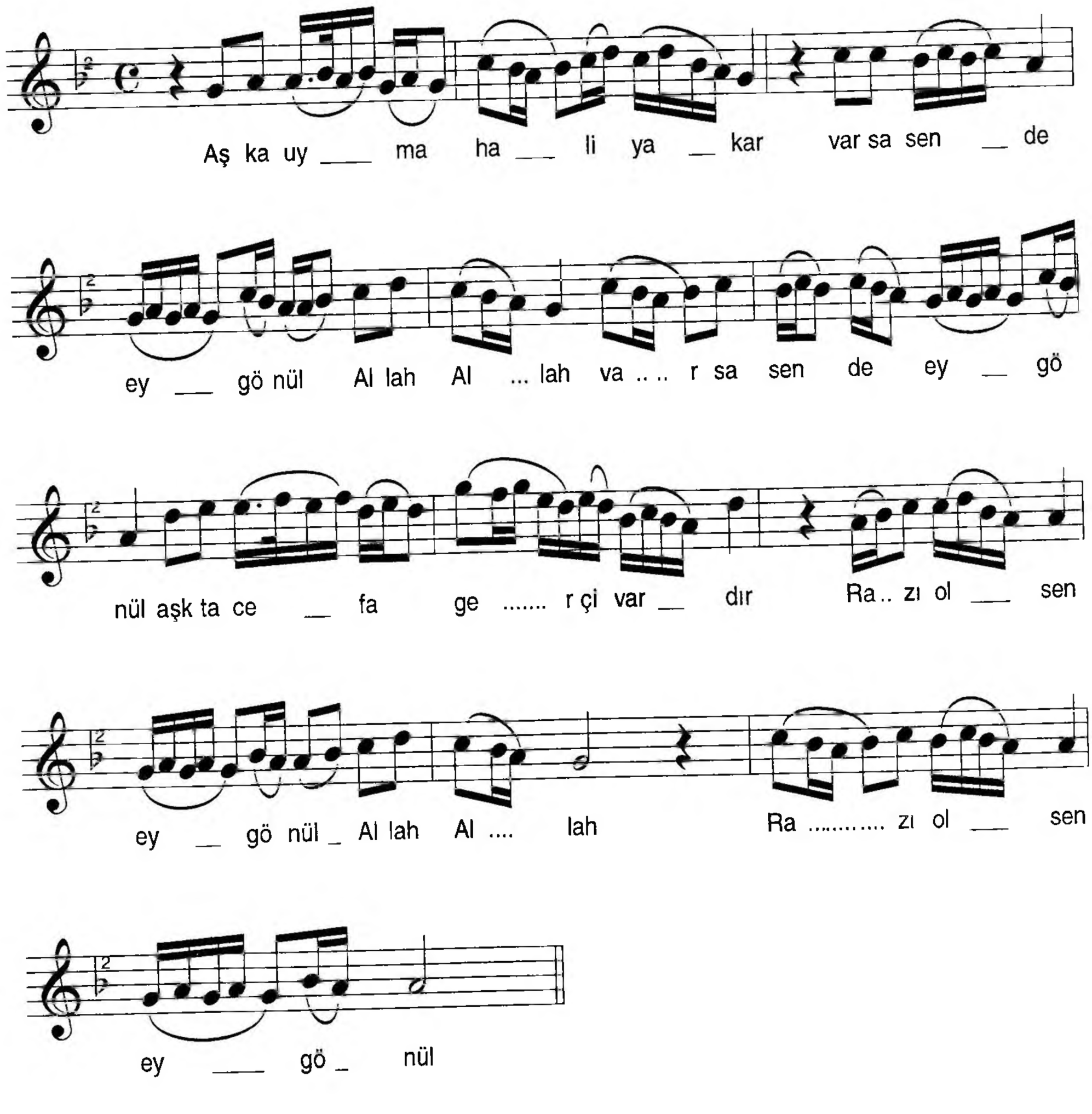
"LÂ İLÂHE İLLÂ HU"DUR MÜCELLÂ EDEN SENİ
ARİF EREN GÖRÜR SENDE HAK KEMALİN (H)EY GÖNÜL
(ARİF EREN GÖRÜR SENDE HAK CEMALİN (H)EY GÖNÜL)

M - 69081 - 069 - 0

AŞKA UYMA HALİ YAKAR

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakya'lı Bektaşîler
B: 276-1 (TR)

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



ARAYA ARAYA BULDUK BURAYI
(T9)

ARAYA ARAYA BULDUK BURAYI
YOKSA BİZ Mİ BOZDUK SOHBET SIRAYI
ÂŞIKLARIN KALBİ BİLÛR SARAYI
HOCAM SEN KENDİNİ SARRAF MI SANDIN
BENİ DEĞİRMENİN TAŞI MI SANDIN

PÎRİMİ SORARSAN HAZRET-İ MUHAMMED
OLURUZ HEPİMİZ BİZ ONA ÜMMET
SELAVAT GETİRELİM ETSİN ŞEFAAT
HOCAM SEN KENDİNİ SARRAF MI SANDIN
BENİ DEĞİRMENİN TAŞI MI SANDIN

ADIMI SORARSAN **BEHLÛL DİVANE**
ÂŞIKLAR İÇİNDE İSMİM BİR TANE
ÇEKERİM SOHBETİNE SENİ PİHANE
HOCAM SEN KENDİNİ SARRAF MI SANDIN
BENİ DEĞİRMENİN TAŞI MI SANDIN

M - 69081 - 065 - 2

ARAYA ARAYA BULDUK BURAYI

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakya'lı Bektaşîler
B: 276-1 (TR)

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık

A ra ya a ra _____ ya bul duk bu ra yı _____

Yok sa biz mi boz ____ duk ____ soh bet sı __ ra yı ____

Yok sa biz mi boz ____ duk ___ soh bet sı __ ra __ yı

A şık la rın ka .. ... I bi ___ bil lûr sa ra yı ah ____

A şık la rın ka ... . I bi ___ bil lûr sa ra yı ah ____

Ho cam sen ken di ____ ni ____ sar raf mı san dı ..... n

Be ni de ğir me ____ nin _____ ta şı mı san dın

BEKTAŞÎYİZ ŞAN BİZİMDİR
(T9)

BEKTAŞÎYİZ ŞAN BİZİMDİR
BU GECE MEYDAN BİZİMDİR

AMAN SAKİ DOLDUR DOLDUR
DOLAN NURDUR GÖREN NURDUR
İÇMEYENLER HAKTAN DURDUR
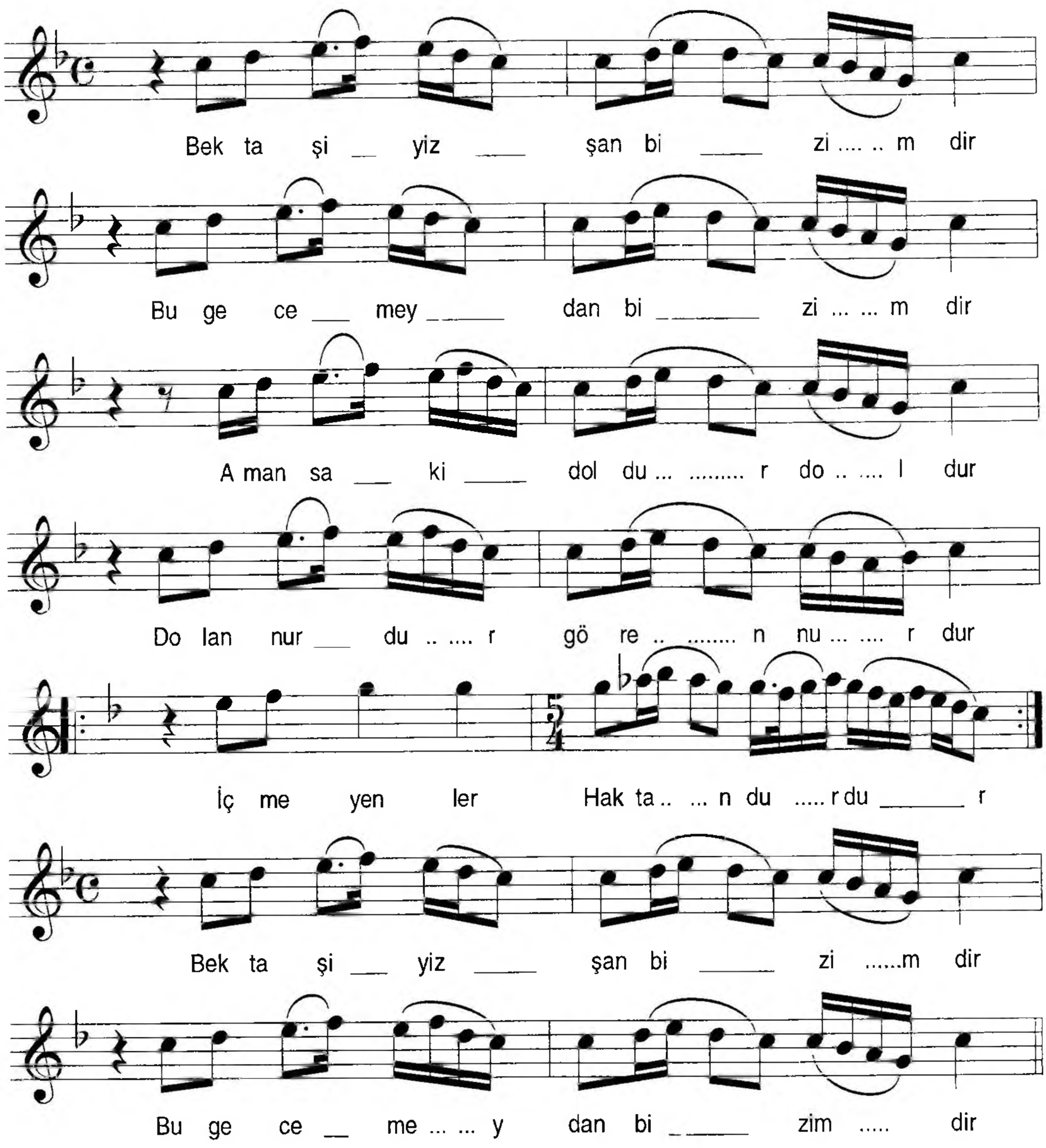
BEKTAŞÎYİZ ŞAN BİZİMDİR
BU GECE MEYDAN BİZİMDİR

M - 69081 - 071 - 3

BEKTAŞİYİZ ŞAN BİZİMDİR

Yöre: Trakya
Kaynak: Trakya'lı Bektaşîler
B: 276-2 (TR)

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltırık



ERENLERİN SOHBETİ ELE GELESİ DEĞİL

(T9)

ERENLERİN SOHBETİ
ELE GELESİ DEĞİL
İKRAR İLE GELENLER
MAHRUM KALASI DEĞİL

LÂ İLÂ HE İLLALLAH MUHAMMED RESULULLAH
ÇOK ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLAH SIRR-I ALİYEL MÜRTEZA

İKRAR GEREK BİR ERE
GÖZ AÇIP DÎDAR GÖRE
SARRAF GEREK GEVHERE
NADAN BİLESİ DEĞİL

LÂ İLÂ HE İLLALLAH MUHAMMED RESULULLAH
ÇOK ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLAH SIRR-I ALİYEL MÜRTEZA

BİR BUNARIN BAŞINA
BİR TESTİYİ KOYSALAR
KIRK YIL ORDA DURURSA
KENDİ DOLASI DEĞİL

LÂ İLÂ HE İLLALLAH MUHAMMED RESULULLAH
ÇOK ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLAH SIRR-I ALİYEL MÜRTEZA

ÜMMÜ SİNAN YOL AYAN
OLMUŞUZ BELLİ BEYAN
DERVİŞLİK YOLU HEMAN
TAC -U HIRKASI DEĞİL
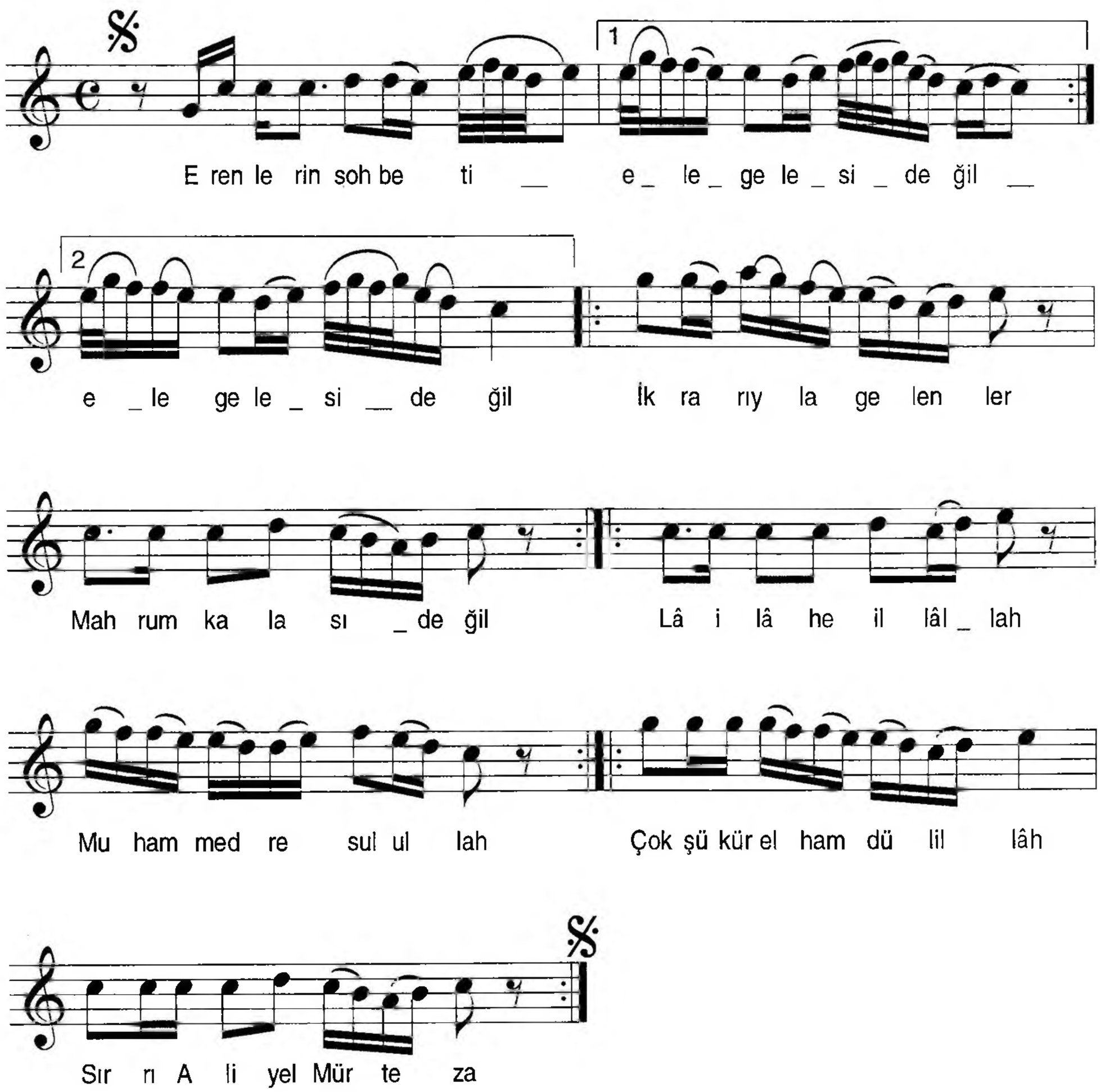
LÂ İLÂ HE İLLALLAH MUHAMMED RESULULLAH
COK ŞÜKÜR ELHAMDÜLİLLAH SIRR-I ALİYEL MÜRTEZA

M - 69081 - 106 - 2

ERENLERİN SOHBETİ ELE GELESİ DEĞİL

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 276-2

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya Alan: H. Yaltırık



SEBAHIN SEHERİNDE NİYAZ EDERKEN
(Y12) ; (T 10)

SEBAHIN SEYRİNDE NİYAZ EDERKEN
TANRI'NIN ASLANI ALİ'YE UĞRADIM
AB-U KEVSER'DEN BÂDE İÇERKEN
KANBER'İN ELİNDEN DOLUYA UĞRADIM

BALIKLAR OYNAŞIR BÂTIN GÖLÜ'NDE
KÂMİLLER SÖYLEŞİR İRFAN CEMİNDE
MEYVA VERİR AĞAÇLAR BAĞBAN YOLUNDA
GÜLÜ VAR TİKENSİZ ÇALIYA UĞRADIM

ÜÇLER YEDİLERİN ÇIRAĞIN YAKAR
YEDİLER OLMUŞLAR KIRKLARA KATER
MUHAMMED ALİ'NİN SANCA(ĞI)NI ÇEKER
ASLI İMAM NESLİ ALİ'YE UĞRADIM
(HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'YE UĞRADIM)
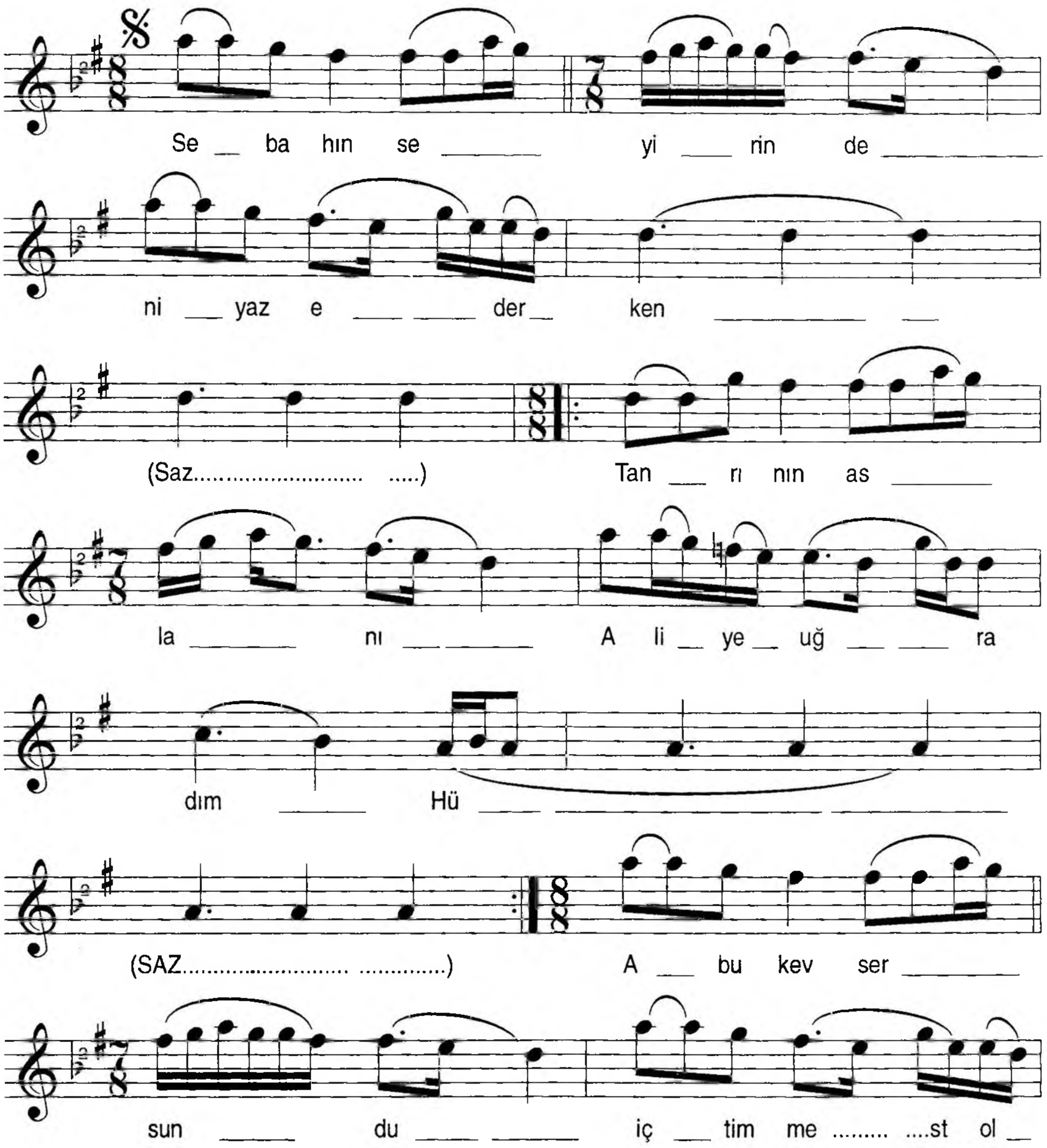
PÎR SULTAN'IM HAYDER DERDİM TARİFİ
OKUDUM KİTABI BİNBİR HURUFU
DOKSAN BİN EVLİYÂ NACİ-İ GÜRUHU
BİR OKUMUŞ AZÎZ PÎRE UĞRADIM

M - 69081 - 161 -1

SEBAHIN SEHERİNDE NİYAZ EDERKEN

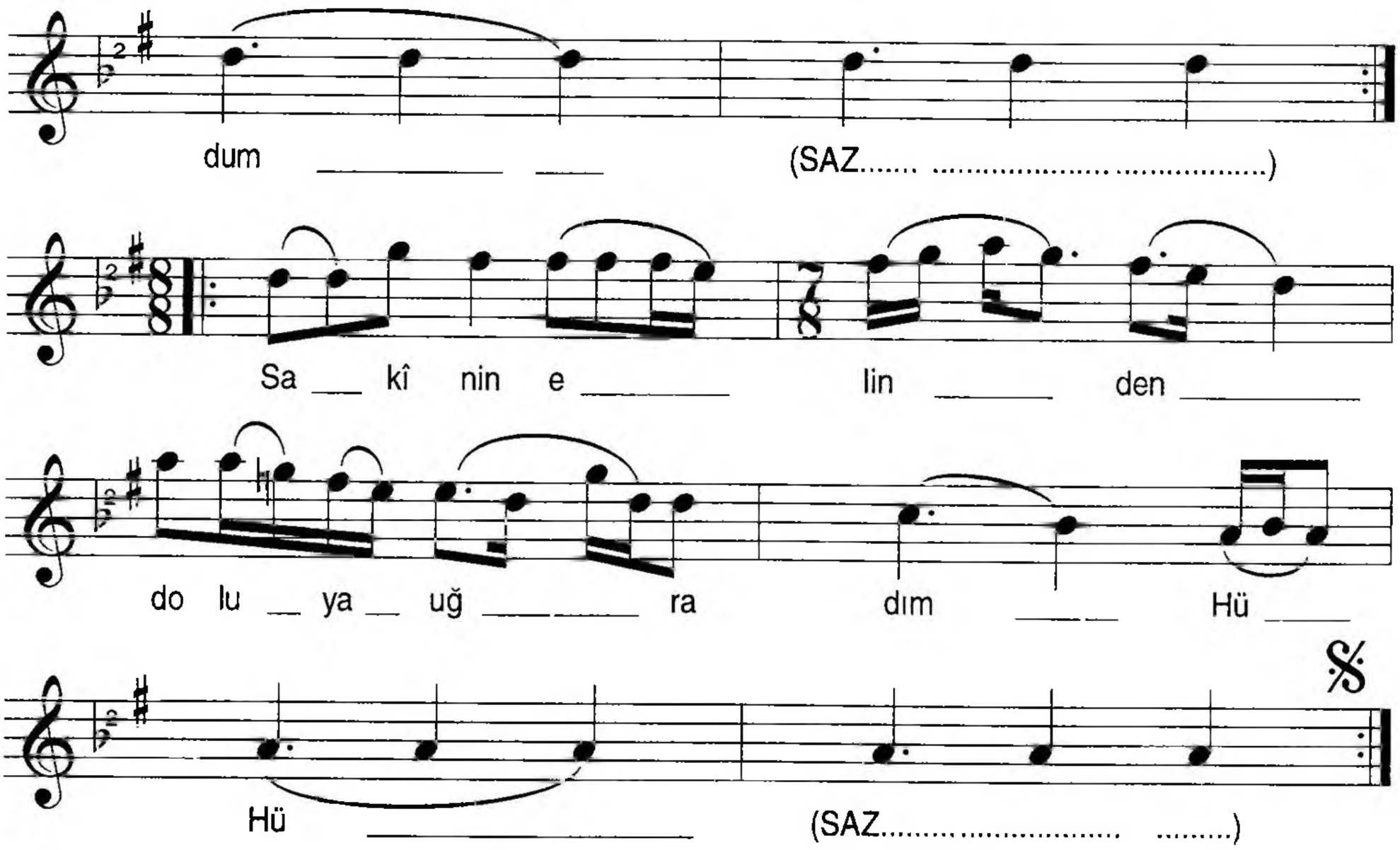
Yöre: Çorlu
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 466

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltırık



SEBAHIN SEHERİNDE NİYAZ EDERKEN

-2-



BİZ DE İKRÂR VERDİK GERÇEK VELİ'YE
(T_{10})

BİZ DE İKRÂR VERDİK GERÇEK VELİ'YE
TANRI'NIN ASLANI HAZRET-İ ALİ'YE
SAKİNİN ELİNDEN SUNDU DOLUYA
OL DOLUNUN PASINI SİLENLER GELSİN
(OL DOLUNUN HASINA ERENLER GELSİN)

ERENLERİN DEMİNE BİR DOLU İÇTİ
ERENLER GÖLGESİ TEZ BAHAR AÇTI
NE KOLU VAR NE KANEDİ UÇAN BİR KUŞTU
O KUŞUN AKLINA ERENLER GELSİN

PÎRİMİ SORARSAN ALİ'DİR ALİ
ALTINDAN ÇAKTIRMIŞ DÜLDÜLÜN NALİ
KIRK ARŞIN KOLUNDA ERKANI YOLU
O YOLUN ERKÂNINA ERENLER GELSİN
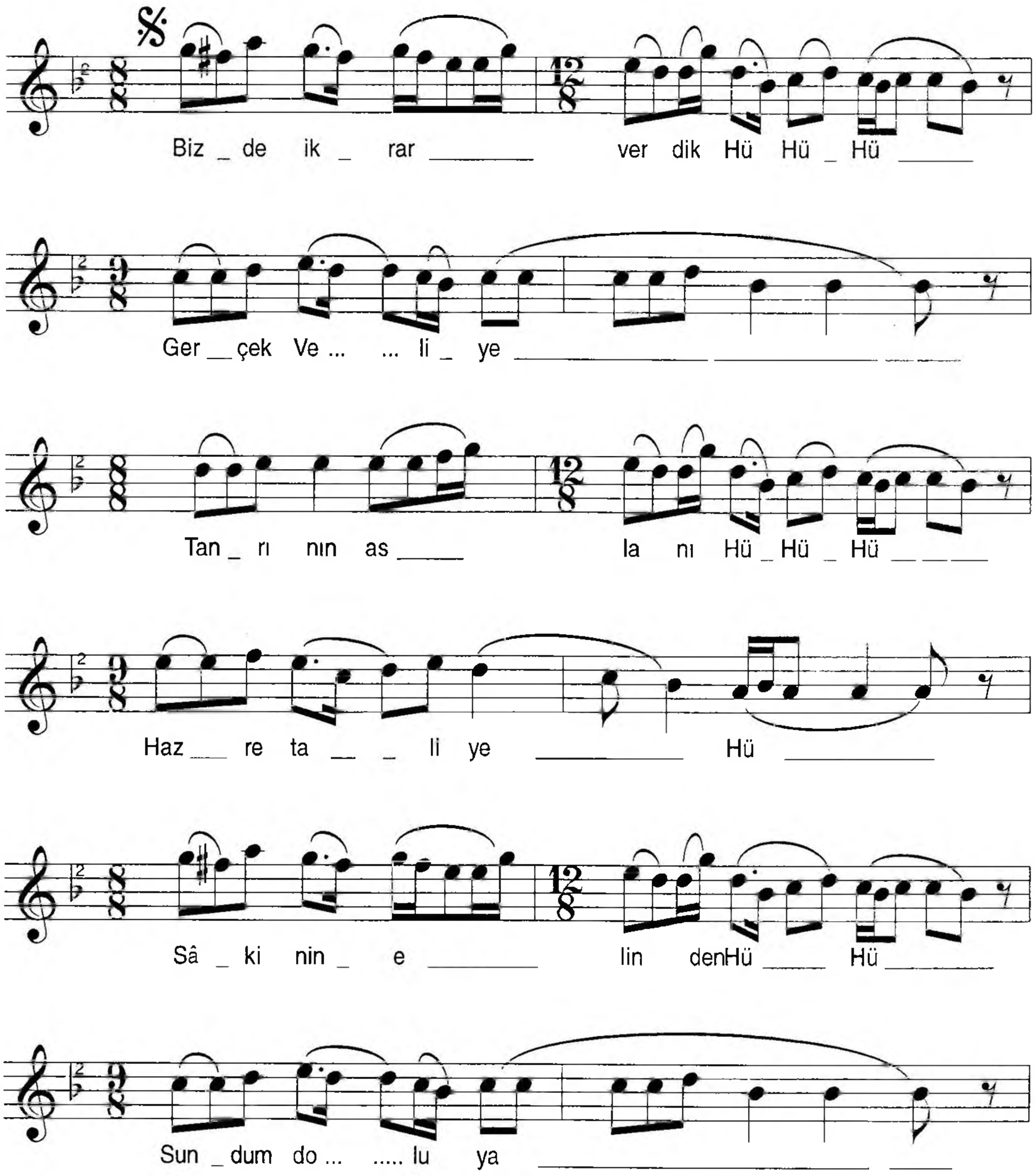
PÎR SULTAN'IM (H)AYDER ÖZÜMÜZDE DÂR
FATMA ANANIN HATIRCIĞI ÜSTÜMÜZDE VAR
ÇIKMADIK CANLARA KAZMADIK MEZAR
O'NUN NEMAZINI KILANLAR GELSİN

M - 69081 - 079 - 9

BİZ DE İKRÂR VERDİK

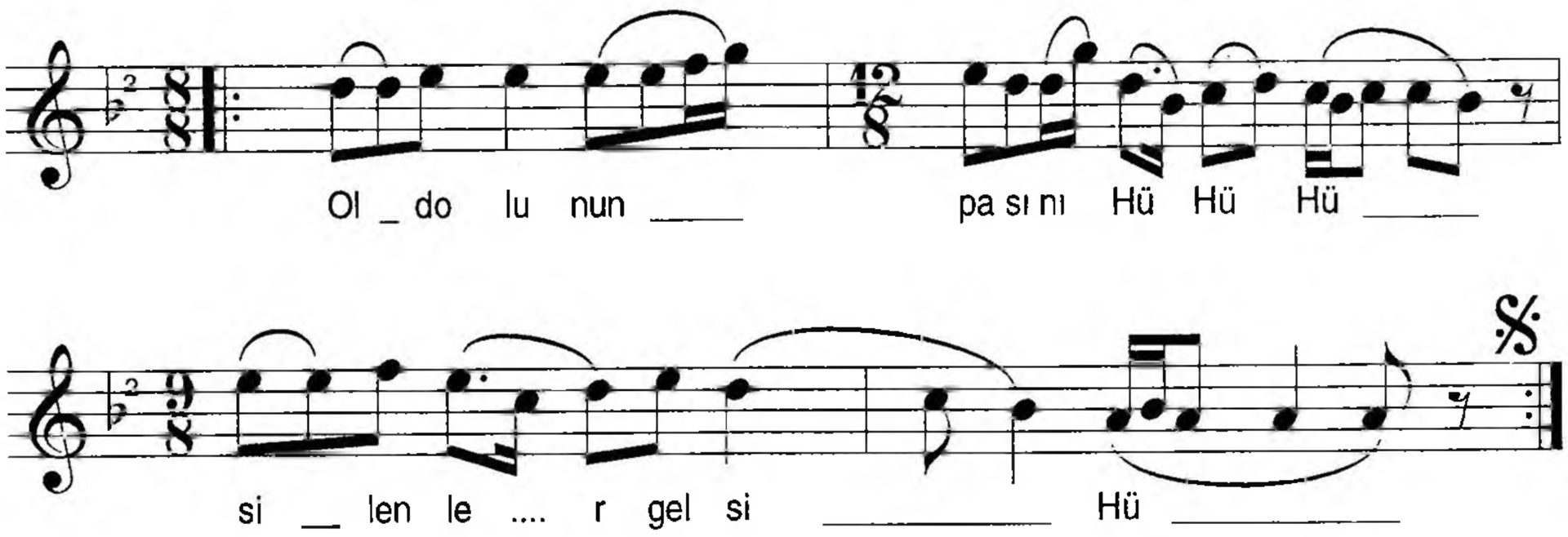
Yöre: Çorlu
Kaynak: Çorlu'lu Bektaşî Topluluğu
B : 466

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltırık



BİZ DE İKRÂR VERDİK

-2-



SEBAH SEBAH ÇIKIP ARŞ'A BAKARKEN
(T_{10})

SEBAH SEBAH ÇIKIP ARŞ'A BAKARKEN
KARŞIMIZDA YILDIZ ŞAVKIYIP DURUR
GÜNAHIM ÇOK DEYİP KORKU ÇEKERKEN
GÜNAHIM DEFTERDEN OKUNUP DURUR
(KARŞIMIZDA YILDIZ ŞAVKIYIP DURUR)

NUR İLEDİR MUHAMMED'İN YAPISI
DUAYLA AÇILMIŞ O'NUN KAPISI
KULLARIN KORKUSU SIRAT KÖPRÜSÜ
TERAZİ MİZANLARI KURULUP DURUR
(KARŞIMIZDA YILDIZ ŞAVKIYIP DURUR)

YİNE Mİ KURULDU FELEĞİN ÇARGI
EVVELA BAŞINDA KAZARLAR ARGI
MÜMİN OLAN KULLARA OLMAZ MI SORGU
MÜNKER İLE NEKİR DOLANIP DURUR
(KARŞIMIZDA YILDIZ ŞAVKIYIP DURUR)

PÎR SULTAN'IM (H)AYDER BEN DE FAKİRİM
AŞIK OLALI CEM KİTABIN OKURUM
ALIN BENİ AYN-I CEME GÖTÜRÜN
AYN-I CEM EVLERİ GÖRÜNÜP DURUR
(KARŞIMIZDA YILDIZ ŞAVKIYIP DURUR)

M - 69081 - 160 - 4

SEBAH SEBAH ÇIKIP ARŞ'A BAKARKEN

Yöre: Çorlu
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 466

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltınk

Se bah se bah çı ___ kı ___ p Ar şa ba .... kar
ke ..... n Kar şı mız da ___ yıl ___ dız ___
şav kı yı ..... p du rur ___ Hü Hü ___
Gü na hım çok de ___ yi ... p kor ku çe ..... ker
ken ___ Gü na hım def _ te ..... r de ..... n
o ku nu ..... p du ru.... r Hü Hü ___

BEN HOCAMDAN BÖYLE ALDIM DERSİMİ
(T_{10})

BEN HOCAMDAN BÖYLE ALDIM DERSİMİ
OKUR İDİM ELİF DİYE BE DEYE
KİMLER BİLİR ŞU DÜNYANIN HARFİNİ
ŞU GELENDEN ÇAĞIRAYDIM HE DİYE

CİHAN DA SÖZ İKEN ÖZÜ ÇOĞ İKEN
DAVUD SOFRADAYKANA[117] MUSA YOĞ İKEN
ISMAİL'E İNEN KURBAN SAĞ İKEN
KİME DERLER ŞU LOKMAYI YE DİYE

KİMİNİ SEVER KİMİNİ DÖVER OKUTUR
KİMİNİ AZARLAYIP A KİMİNİ KORKUTUR
SORMAZLAR (A) MEYDANA KİMİ ATTIRIR
KİME DERLER ŞU MEYDANI YU(G) DİYE

FATMA ANADIR HAZRET(İ) ALİ'NİN EHLİ
MİRAC'DAN İNERKEN ÖPTÜ ELİNİ
HAKSIZLARA KOKTURMAZDI GÜLÜNÜ
MUHAMMED ALİ'YE BERGÜZAR DİYE

MUHAMMED HAKK'IN NURUNDAN OLUNCA
BİLESİN YEZİTLERE ALİM GELİNCE
BİR TALİBİN NOKSANINI BULUNCA
VERİRLER ÜSTADINA GİNE YUĞ DİYE

---

117 Sofrada iken.

MANSUR DA OLMUŞ A HAK İÇİN DARDA
GÖNÜL DERT İÇİNDE ALİ(Y)LE ZORDA
ON İKİ İMAM TUTSAK KALMIŞ BU YERDE
ÇAĞIR(IR) HASAN HÜSEYİN'İ SU DİYE
(ÇA(Ğ)RIR İMAM HÜSEYİN'İ SU DİYE)

GEL VARALIM ELÂ GÖZLÜ DEDEME
YÜZ SÜRELİM (OL) YÜZÜ NURLU HÜDAMA
YOL VARIRSA SORARLARSA ADEME
GÖNDER ADEM SEN CEVABINI ŞU DİYE

ŞU DÜNYADA AYLEMEYİN GÜLEGEL
ERLER MAKAMINDA KENDİN BULAGEL
DÖN GİNE SULTANIMA İNSAN OLAGEL
İNSAN OLMAYANI SÜRERLER "HOY" DİYE
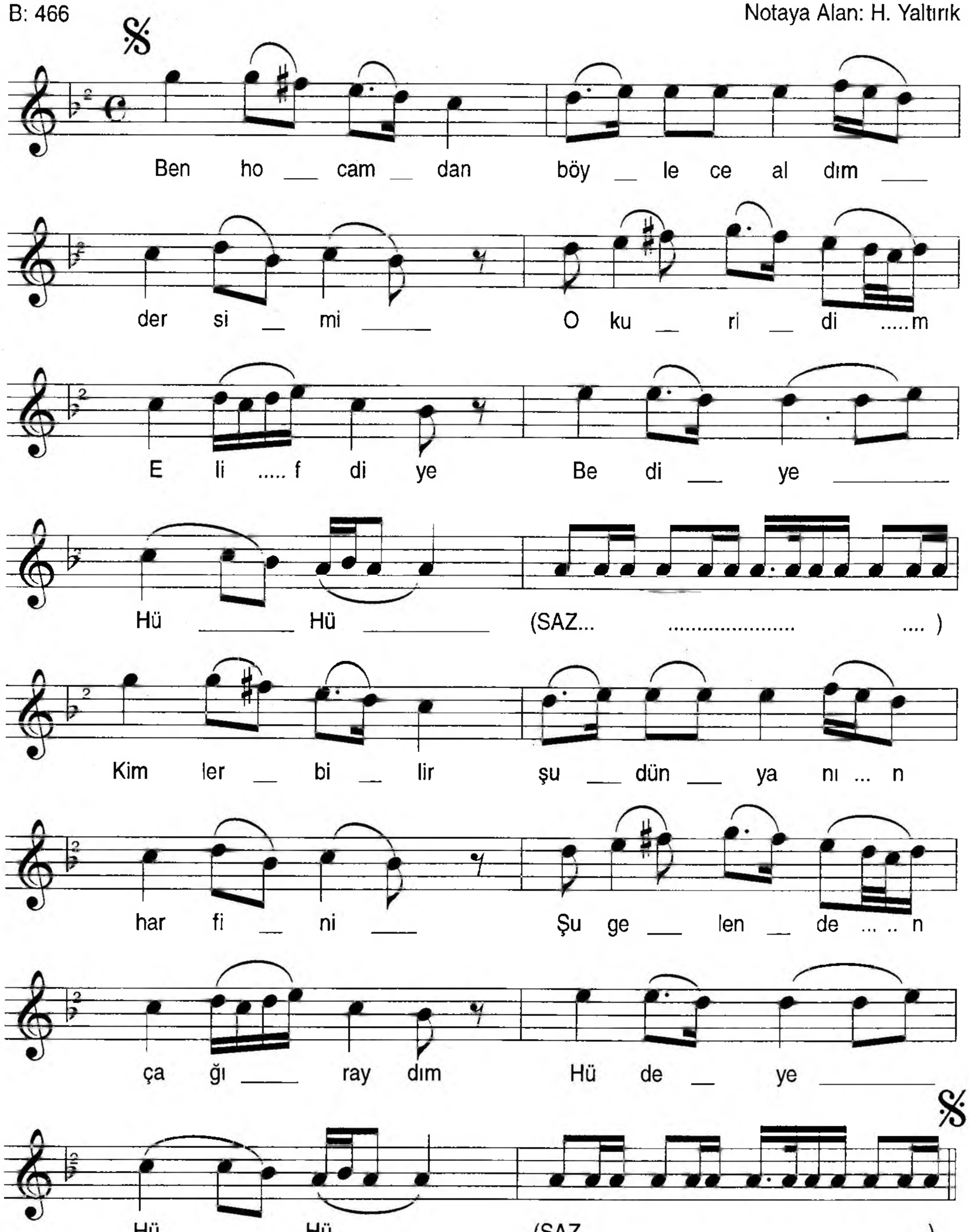
PÎR SULTAN'IM (H)AYDER (E) BİR DOLU İÇTİM
İÇTİM O DOLUYU DA SERİMDEN GEÇTİM
AŞKIN ATEŞİNE DE YANDIM TUTUŞTUM
YANDI KEMİK HÂR OLDU İLİK SU DİYE

M - 69081 - 072 - 0

BEN HOCAMDAN BÖYLE ALDIM DERSİMI

Yöre: Çorlu
Kaynak: Çorlulu Bektaşî Topluluğu
B: 466

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1997
Notaya Alan: H. Yaltırık



KAYANIN BAŞINDA BİR KOYUN MELER
(T_{10})

KAYANIN BAŞINDA BİR KOYUN MELER
KOYUNUN MELEŞİ BAĞRIMI DELER
KUZUDAN AYRILAN BÖYLE Mİ YANAR
MELEME KOYUNUM DÖN GEL KUZUNA
KURTLAR DUYAR İSE DÜŞER İZİNE

KOÇ KARA GÖL KOYUNUN KUZUSU MUSUN
YOKSA YÜREĞİMİN SIZISI MISIN
ALNIMIZIN KARA YAZISI MISIN
MELEME KOYUNUM DÖN GEL KUZUNA
KURTLAR DUYAR İSE DÜŞER İZİNE

KOYUNUM YAYLALARDA YAYLAMADIN MI
İNİP UVALARDA GÜNLEMEDİN Mİ
KUZUNUN KOLTUĞUNDA GİDEMEDİN Mİ
MELEME KOYUNUM DÖN GEL KUZUNA
KURTLAR DUYAR İSE DÜŞER İZİNE

YAYLA TAŞLARINA TOZUN DÖKEYİM
SEBA NEMAZINDA SUYA ÇEKEYİM
AĞ(A)LARA BEYLERE PEŞKEŞ ÇEKEYİM
MELEME KOYUNUM DÖN GEL KUZUNA
KURTLAR DUYAR İSE DÜŞER İZİNE
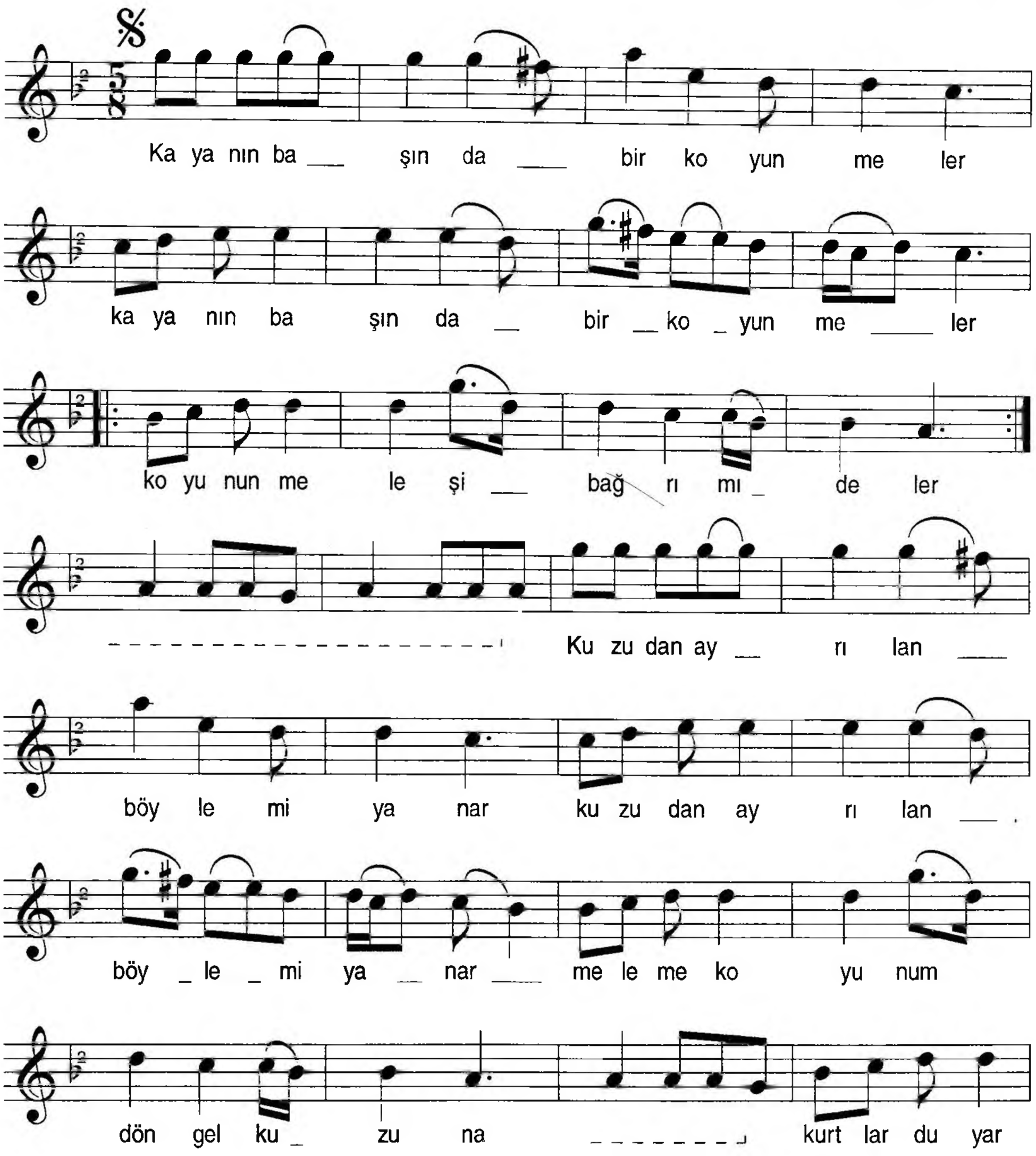
PÎR SULTAN'IM AYDER KOYUNUM NE OLDU
KOYUNUN MEMESİ SÜT İLE DOLDU
NE OLDUYSA KOYUNUM HEP SANA OLDU
MELEME KOYUNUM DÖN GEL KUZUNA
KURTLAR DUYAR İSE DÜŞER İZİNE

M - 69081 - 142 - 0

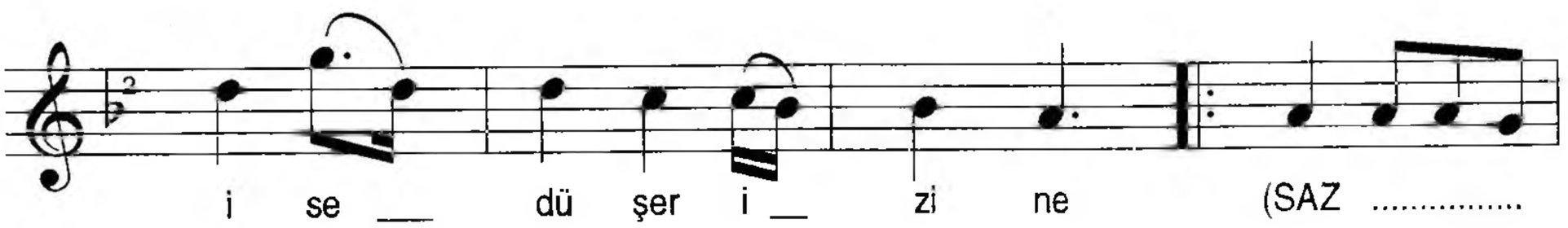
KAYANIN BAŞINDA BİR KOYUN MELER
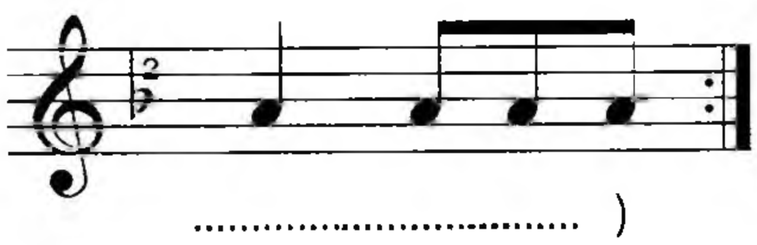
Yöre: Çorlu
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 466

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltırık



KAYANIN BAŞINDA BİR KOYUN MELER
-2-





.....)

GİRİP İÇERİYE ERKÂN İSTEYEN
(T_{10})

GİRİP İÇERİYE (DE) ERKÂN İSTEYEN
ARITSIN KALBİNİ (DE) GELSİN OTURSUN
ERENLER ELİNE (DE) LOKMA SUNARLAR
HİCAP PERDELERİNİ DÖKSÜN OTURSUN

BİR LOKMA SUNARLAR (A) ONUN NARGILAR
DALİTTEN DALİTE (DE) YOLUN SARPI VAR
YOL İÇİNDE TÜRLÜ (DE) TÜRLÜ GÖRGÜ VAR
HER KARDAŞ GÖRGÜSÜN GÖRSÜN OTURSUN

EVVELİ İKRAR VERİP (TE) GİRME ARAYA
HATIR YIKIP GÖÇ EYLEME SARAYA
AĞIR (DA) OLSAN VERİRLER SENİ KÜREĞE
ÇEKİÇİN DARBPINA DAYANAN OTURSUN

EVVELİ MÜRİTE GEREKTİR MİNNET
MÜRİTE FARZ OLMUŞ(A) MUSAHİP SÜNNET
FARZINI FARZ EYLEMİŞ (E) SÜNNETİ SÜNNET
MUHABBET GÜLLERİNE DALAN OTURSUN

PÎR SULTAN'IM AYDER (E) KANDİLLEN NURA
(H)ER GEREKTİR YOLLARIN ERKÂNI SÜRE
GÖRMEZ MİSİN HEP OLMUŞLAR BİR YERE
MUHABBET GÖLLERİNE DALAN OTURSUN

M - 69081 - 121 - 5

GİRİP İÇERİYE ERKÂN İSTEYEN

Yöre: Çorlu
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 466

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltırık

Gi rip ___ i __ çe ri __ ye de er kân _ ____
is te __ yen ____ A rı t sın __ kal ____
bi ni de gel sin o tur __ sun _____
Hü _____ Hü _____ (SAZ... ....)
E ren __ ler __ e li ___ ne de lok ma _____
su nar __ lar ___ Hi cap ___ per __ de _____
le ri ni dök sün o tur __ sun _____
Hü _____ Hü _____ (SAZ ....)

ALİ'MDİR GAZİLER BAŞI
(T_{10})

ALİ'MDİR GAZİLER BAŞI
HIZIR NEBİ'NİN YOLDAŞI
ALİ'M SELMAN'IN İKİSİ
EYÜP SULTAN GAZİ GELDİ

NEYLEDİLER NE ETTİLER
YUSUF'U KUYUYA ATTILAR
HEM ALDILAR HEM SATTILAR
MISIR'A SULTAN ETTİLER

GARİP BÜLBÜL NESLİ BİLMEZ
AB-I KEVSERDEN İÇEN ÖLMEZ
KÂFİR MÜSLÜMANI YENMEZ
DİNSİZLER İMANA GELDİ

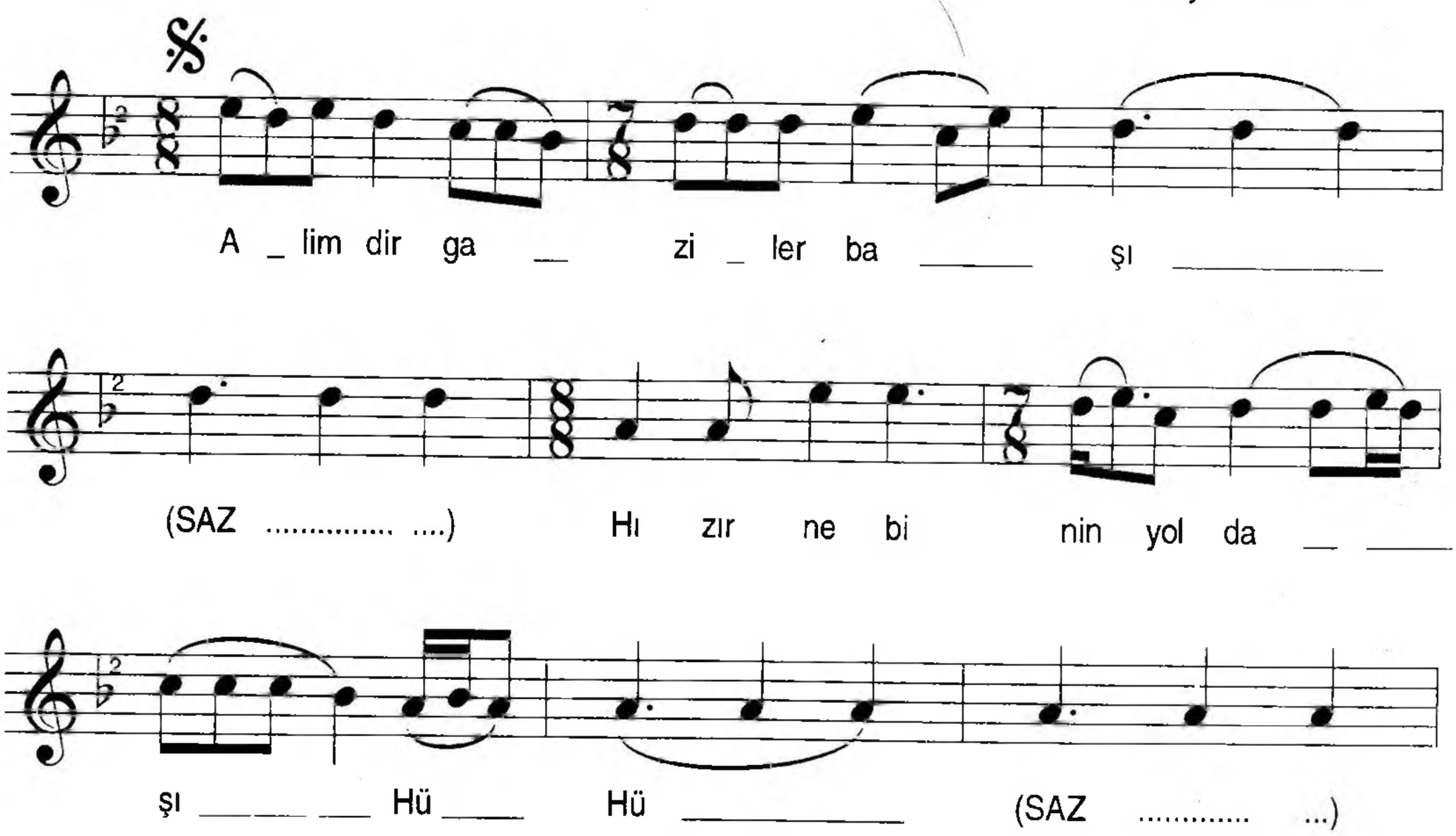
PİR SULTAN'IM SÖYLER ANCAK
İNDİ MUHAMMED'E SANCAK
ALİ'M DÜLDÜLE BİNECEK
KÂFİRLER İMANA GELDİ

M - 69081 - 061 - 4

ALİ'MDİR GAZİLER BAŞI

Yöre: Çorlu
Kaynak: Çorlu'lu Bektaşîler
B : 466

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltırık



ERENLER İLMİNDE GANİ OLURSUN
(T10)

ERENLER İLMİNDE GANİ OLURSUN
ÖRT GÖRDÜĞÜN İŞİTTİĞİN SÖYLEME
ZAHİRİ BÂTINI CÜMLE BİLİRSİN
ÖRT GÖRDÜĞÜN İŞİTTİĞİN SÖYLEME

HAKKIN BİR TALİBİNİ ALIP GETİRME
MASİVAYLA KALBİN DİLE GETİRME
ELİNLE KOYMADI(ĞI)NI ALIP GETİRME
ÖRT GÖRDÜĞÜN İŞİTTİĞİN SÖYLEME

ULUYA HÜRMET EYLE KÜÇÜĞE İZZET
DÜNYAYI TERK EYLE VAR İKEN FIRSAT
MUHAMMED ALİ'DEN KALDI EMANET
ÖRT GÖRDÜĞÜN İŞİTTİĞİN SÖYLEME
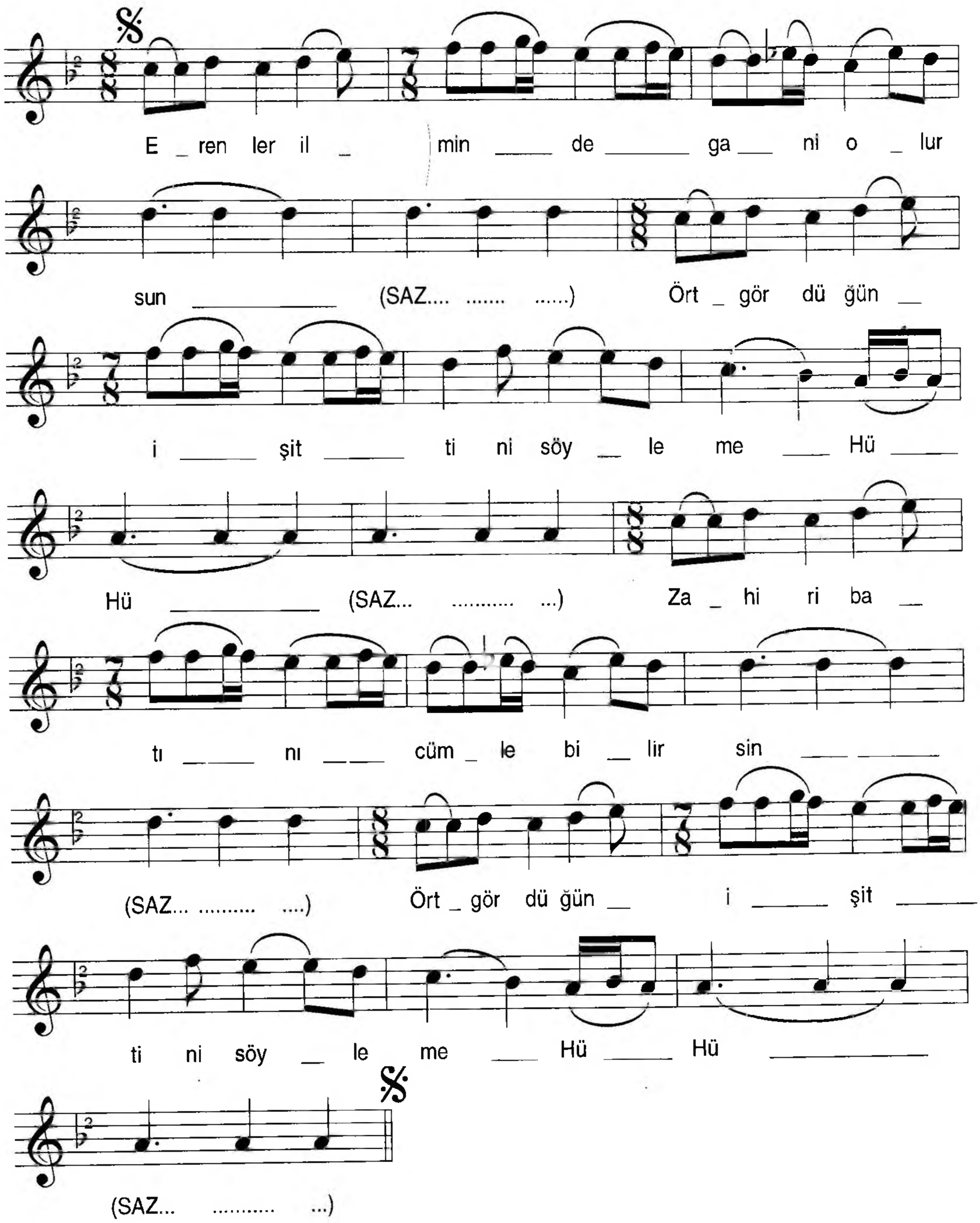
PÎR SULTAN'IM KENDİ KENDİNİ EYLE
BİR İŞTE EYLENME DERVİŞLİK EYLE
BİLDİĞİN VAR İSE NEFESTE SÖYLE
ÖRT GÖRDÜĞÜN İŞİTTİĞİN SÖYLEME

M - 69081 - 101 - 7

ERENLER İLMİNDE GANİ OLURSUN

Yöre: Çorlu
Kaynak: Çorlu'lu Bektaşîler
B : 466

Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 1997
Notaya alan: H. Yaltınk



DERİLDİ AYN-I CEM KURULDU ERKÂN
(T_1)

DERİLDİ AYN-I CEM KURULDU ERKÂN
HAKİKAT RAHINDAN SÜRÜLSÜN DEVRAN
ÂŞIK OLAN GELSİN AÇILDI MEYDAN
MEYDANCILAR ÇAĞIRIR PÎRİN DESTİNE

BAŞ EĞDİLER ERENLERİN YOLUNA
HÜ DEDİLER EHLULLAH ERKÂNINA
ÇAĞIRDILAR TANRININ ARSLANINA
KEVSER GETİRDİLER MEYDAN ÜSTÜNE

ERENLERİN GAZİLERİ GELDİLER
KABUL EDİP CURASINDAN ALDILAR
AB-U KEVSER İÇİP SERMEST OLDULAR
MAİL OLDUM GÖZLERİNİN MESTİNE

ZİKRETTİLER ERENLERİN NEFESİ
CUŞ ETTİLER TALİPLERİN HEPİSİ
SİLDİLER CÜMLESİ GÖNÜLDEN PASI
ÖZLERİNİ TESLİM ETTİ DOSTUNA
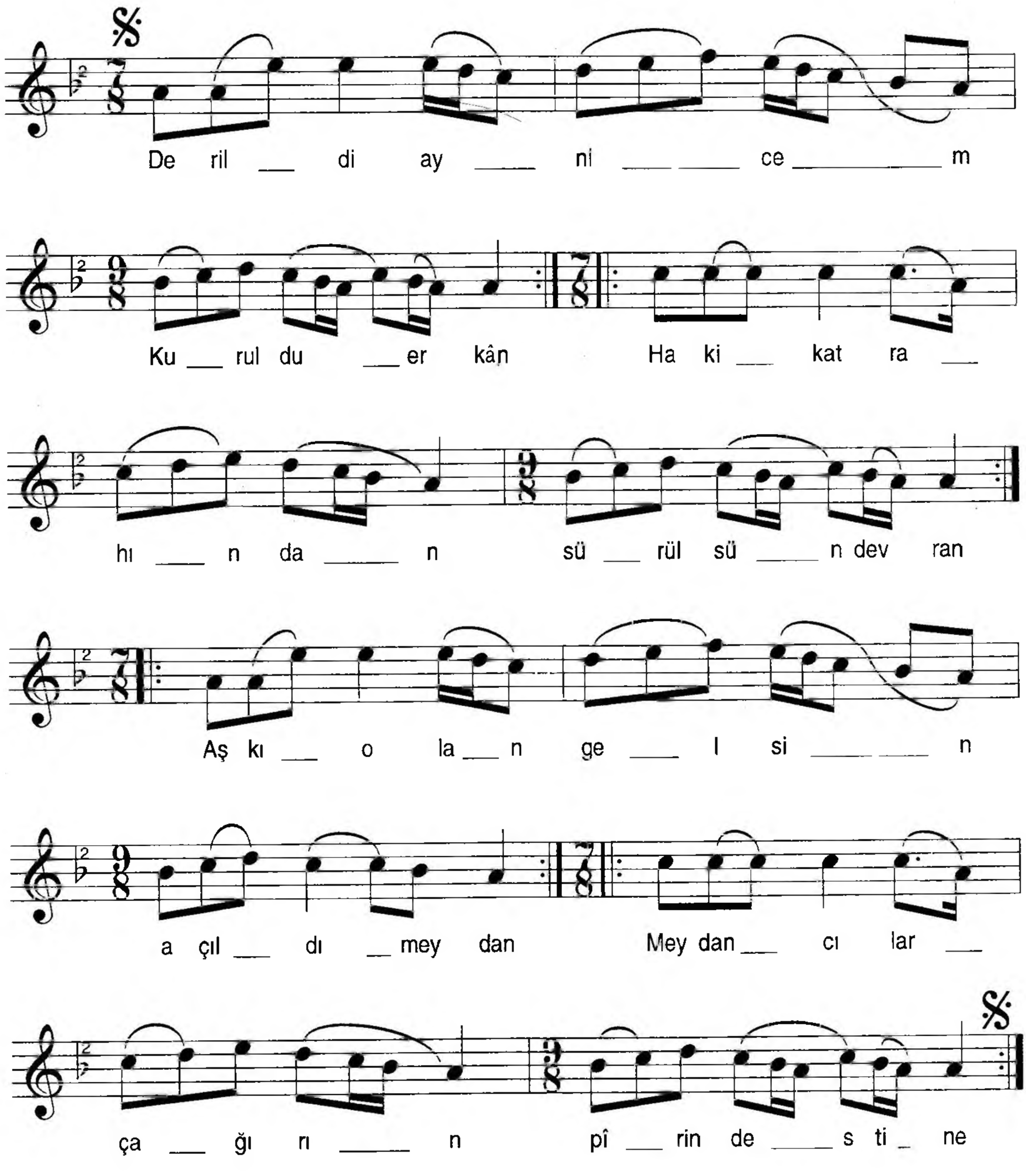
PÎR SULTAN'IM BAHÇESİNİ SEYREDER
ÜSTAD NAZAR EDER ERKÂNI GÜDER
ÂŞIKLAR SEMA İLE HAK YOLA GİDER
ÜÇLER YEDİLER GELDİLER MEYDAN ÜSTÜNE

M - 69081 - 091 - 1

DERİLDİ AYN-I CEM KURULDU ERKÂN

Yöre: Kırklareli / Beyci Köyü
Kaynak: Beyci Köyü Halkı
MB : 269

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1990
Notaya alan: H. Yaltırık



ARZU EDERDİNİZ BİR YOL GÖRMEYE [118]

(T_1)

ARZU EDERDİNİZ BİR YOL GÖRMEYE
BU GÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ ERENLER
MUHABBET BAĞINDAN GÜLLER DERMEYE
BU GÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ ERENLER / (KARDAŞLAR)

TARİHLER BOYUNCA BİR MİLLETİZ BİZ
İLİMDE DÜNYAYA VERMİŞİZ BİR HIZ
BİR BÜYÜK BABANIN TORUNLARIYIZ
BU GÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ ERENLER / (KARDAŞLAR)

İYİ İNSAN OLMAK HER İŞİN BAŞI
KARDAŞ BİLİYORUZ HER VATANDAŞI
BU GÜN ANMAK İÇİN HACI BEKTAŞ'I
BU GÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ ERENLER / (KARDAŞLAR)

HİSSE ALIN **ÇIRAKMAN**'IN SÖZÜNDEN
ZERRE KAÇMAZ ARİFLERİN GÖZÜNDEN
KEMAL ATATÜRK'ÜN AYDIN İZİNDEN
BU GÜN BİZE HOŞ GELDİNİZ ERENLER / (KARDAŞLAR)
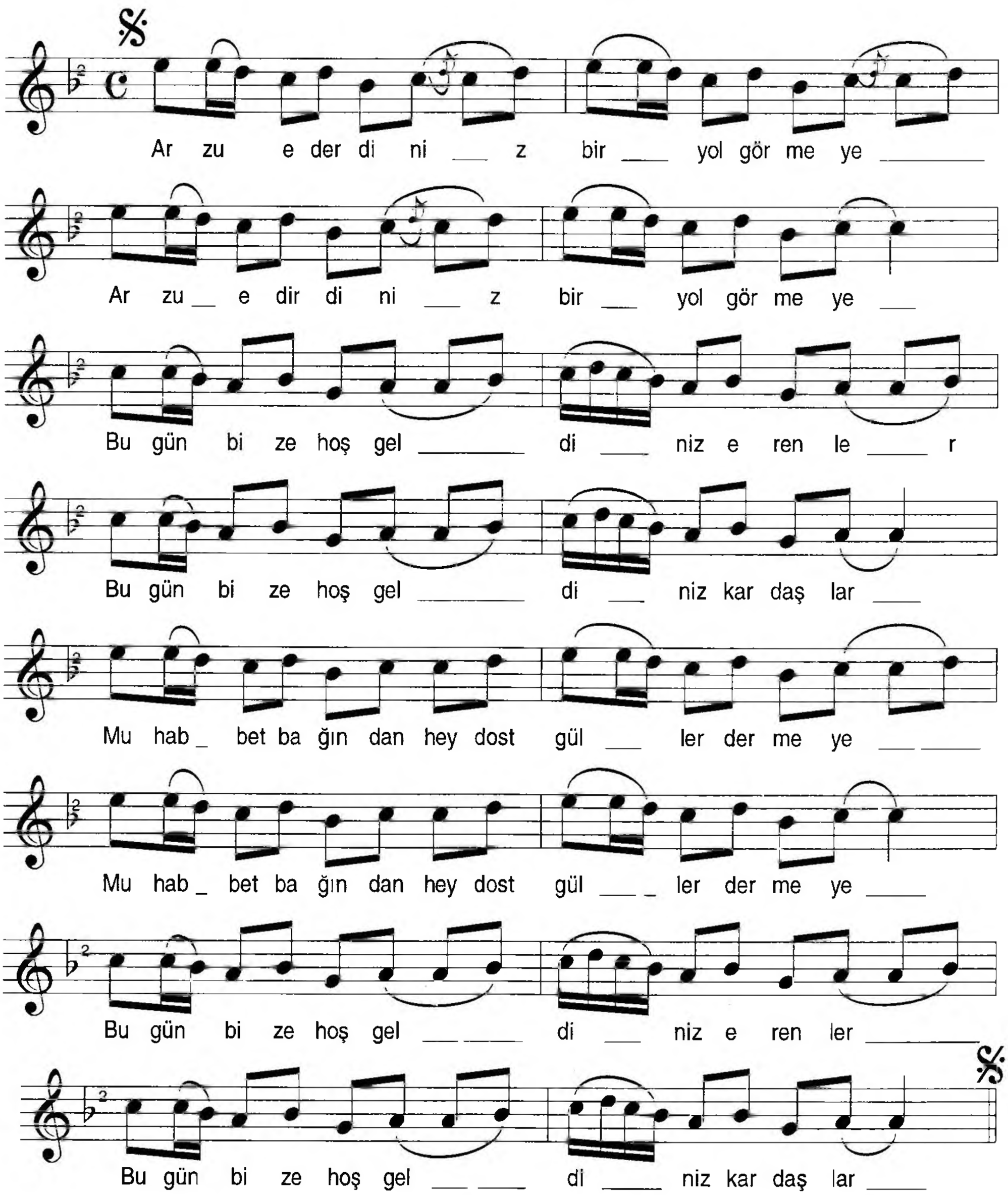
---

118 Çorum'lu Âşık Hüseyin Çırakman'a ait olan bu şiir, 3559 repertuvar numarasıyla TRT Türk Halk Müziği Repertuvarında hemen hemen aynı ezgiyle mevcuttur.

M - 69081 - 066 - 9

ARZU EDERDİNİZ BİR YOL GÖRMEYE

Yöre (Derlendiği yer) : Kırklareli
Kaynak: Beyci Köyü Halkı
MB : 269

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1990
Notaya alan : H. Yaltırık



NOT: Trakya Bektaşîleri arasında da çok yaygın olan bu ezgi Çorum'lu âşık Hüseyin Çırakman'a ait olup yurt genelinde radyo yayınları ile yaygınlaşmıştır. Ezgi yöreye ait olmamakla beraber yöredeki yaygınlığı ve söylenişindeki yöresel tavrın tespiti açısından bu çalışmamızda yer verilmiştir.

DERYANIN ÜZERİNDE BİR GEMİ GÖRDÜM
(T_1)

DERYANIN ÜSTÜNDE BİR GEMİ GÖRDÜM
OTURMUŞ ÜÇ KİMSE BİR MANA SÖYLER
GAYET SIDK İLE BİRBİRİNE SÖYLER
.PİRİM ALİ ÂHİR ZAMANI SÖYLER

GELİN KIRKLAR GELİN MEYİMDEN İÇİN
DÜNYA TÜKENMEDEN ÖZÜNÜ SEÇİN
.CEBRAİL İNDİRDİ(Ğİ) ŞU GÜZEL KOÇUN
İSMAİL'E İNEN KURBANI SÖYLER

HİND İLİNDE ALİ'Yİ KİMLER EYLEDİ
İMAM CAFER İMZA İMZA SÖYLEDİ
İFRİT DEVİN PARMAKLARIN BAĞLADI
BİN OTUZ ÜÇ TEN BERİ ANI SÖYLER

CEBRAİL KUŞU DA BUNDA KONUNCA
GÖKTEN NİSAN YAĞMURLARI YAĞINCA
DEV DE TİTREDİ ALİ'Yİ GÖRÜNCE
ZÜLFİKAR OYNADI YEMİNİ SÖYLER
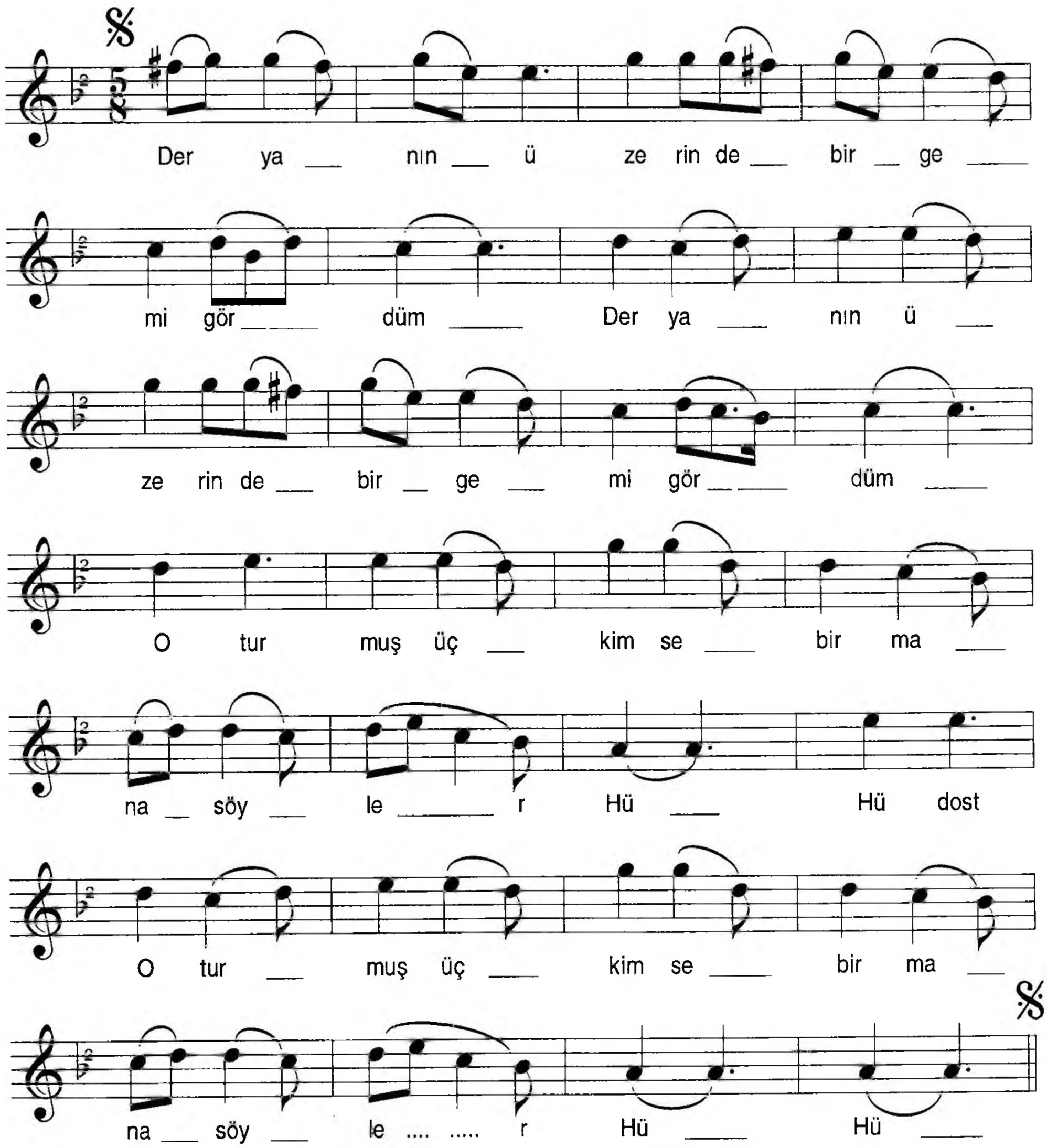
PÎR SULTAN'IM AYDER BİR ABDAL GELDİ
ARADI EKSİKLİĞİN ÖZÜNDE BULDU
İNSANIN DİLİNDE MUHABBET KALDI
ŞAHIM ALİ AHİR ZAMANI SÖYLER

M - 69081 - 092 - 8

DERYANIN ÜZERİNDE BİR GEMİ GÖRDÜM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li köylüler
MB : 270

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1990
Notaya alan: H. Yaltırık



BEYLERİMİZ ELVAN ELİN USTÜNE

(Y_2)

BEYLERİMİZ ELVAN ELİN USTÜNE
ERLER GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA
RUM'UN ABDALLARI POSTUN EĞNİNE
DAĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

MEYDANINDA ÇALAR ÇAĞRIR KÖÇEKLER
KOÇ KURBANLARA ÇALINIR BIÇAKLAR
DÖVÜLÜR KUDÜMLER ALTIN SANCAKLAR
TUĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

DERVİŞLERİ GELİR ALLAH DOST DEYU
EĞNİMİZDE HIRKA DEYU POST DEYU
HASTALARI GELMİŞ DERMAN İSTEYU
SAĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

NİCE BEZİRGÂNLAR GELİR YAYILIR
DÖKÜLÜR SOFRALAR AÇLAR DOYURULUR
EVLİYÂ'YA MUHABBETİ OLAN SOYUNUR
ERLER GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

ALİ'M ZÜLFİKÂRI ALMIŞ DESTİNE
KILIÇ SALLAR YEZİDLERİN KASTINA
TÜMEN TÜMEN OLMUŞ GELİR ÜSTÜNE
SAĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

İKRAR İMİŞ KOÇ YİĞİDİN YULARI
MUHANNETE ÇEKSEM GELMEZ İLERİ
AK PINARIN YEŞİL RENKLİ SULARI
ÇAĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

BİR NİYÂZIM VARDIR GÂNİ KERÎM'DEN
AYIRMASIN BİZİ ŞAHIM ALİ'DEN
GAYGUSUZ'UM AYRI DÜŞTÜ YARİNDEN
AĞLAR GELİR ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

Semah Nefesleri

Semah, Bektaşî muhabbetlerinin (Ayin-i Cem) vazgeçilmez uygulamalarından birii olup matem, "Yas" muhabbeti, "lokma erkânı" ve "sene-i devriye" muhabbeti gibi bazı erkânlar hariç hemen hemen bütün cemlerde uygulanır. Bektaşî geleneğinde, (Tire'deki Ali Baba gibi) yatırlı Bektaşî meydanlarında hiçbir cemde semah dönülmez. Ancak bu uygulamanın yörelere göre bazı değişiklikler gösterdiğini de görmekteyiz. Meselâ, Abdal Musa Sultan'ın yatırının bulunduğu Antalya Elmalı'daki Tekke Köyü'nde yaşayan Bektaşîler hemen hemen bütün cemlerinde semah dönmektedirler. Bunun muhtemel nedeni, bu yöre Bektaşîlerinin uyguladığı erkânın Balım Sultan Erkânından farklı olmasıdır.

Mevlevîlikte, Alevîlikte ve diğer bazı tasavvuf cereyanlarında da semahın varlığı, bu uygulamanın tasavvufî anlamının dışında Türk'e has ve töreye uygun sembolik bir ifade tarzı olarak Şaman kültüne ve muhtemelen daha da eskilere uzanır çünkü semah, folklorun "Taklit" unsurunun en iyi biçimde sergilendiği kültür miraslarımızdan biridir. Kâinatın, evrenlerin, gezegenlerin dönüş hareketlerinin taklidi olarak yere yansıması biçiminde de algılanan semahlar, yaşatıldıkları, uygulandıkları zümrelerin mistik anlayışlarını, kozmik anlatımlarını müzik ve şiir ile birlikte sunan birer kültür hazinesidirler. Folklorun diğer örneklerinde olduğu gibi, "anonim" özelliği daima ön planda olan ve şiirinin dışında hiç bir ferdî özelliği bulunmayan semahlar, gerçek bir folklor abidesidirler. Türke has formel sayısı ile sadece "Kırklar Semahı" bile, cemde mevcut olanların tümünün iştirakıyla sergilediği birlik ve beraberlik ruhu, insanı adeta büyülemekte; ritüeldeki ciddiyet ile izleyeni bir alemden alıp diğer alemlere götürmektedir.

Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'nde derlediğimiz "Kaz Semahı"nda kaçan ve kovalayan iki zıt kutup dikkat çekmektedir. Dişinin, kaz taklidi yaparak kaçarken erkeğin de onu mütemadiyen kovalaması adeta atom çekirdeğinin etrafındaki ilk yörüngede durmadan dönen iki elektronu andırmaktadır. Kazların uçuş taklidine dayanan bu uygulama bile başlı başına Türk Mitolojisi'nde yerini alan "Kaz" motiflerini[119] çağrıştırmaktadır. Edirne'nin Musulca Köyü'nden derlediğimiz "Turnalar Semahı"nda turnaların uçuşu taklit edilmekte, el hareketleriyle bu uçuş canlandırılmaktadır. Uzunköprü Yeniköy'den derlediğimiz "Gülbaba Semahı"nda ise semah dönenler adeta bir gül gibi içe ve dışa doğru açılıp kapanıyorlar. Semahlar genellikle ikili, dörtlü (dört köşe) ve Kırklar Semahı'nda olduğu gibi kalabalık olarak dönülmektedir. Trakya semah nefeslerinden bazıları şunlardır:

---

119 Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, C. 2, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi, Ankara, 1995, s. 551.

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE
(T_6) ; (T_9)

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE
VARDIM DİYEN YALAN SÖYLER
BAŞTAN BAŞA SEFASINI
SÜRDÜM DİYEN YALAN SÖYLER

ARK KAZARLAR ARGIN ARGIN
FELEK TE ÇEVİRİR ÇARGIN
ŞU DÜNYADA MALIM MÜLKÜM
VARDIR DİYEN YALAN SÖYLER

KUR(U) A(Ğ)AÇTA OLUR GAZELLER
KENDİ OKUR KENDİ YAZAR
SITKI BÜTÜN KALBİ GÜZEL
GÜZELİM DER YALAN SÖYLER

AVCILAR AVLARLAR KAZI
HAKKA EDERLER NİYAZI
ŞUNDA BEŞ VAKİT NAMAZI
KILDIM DİYEN YALAN SÖYLEN
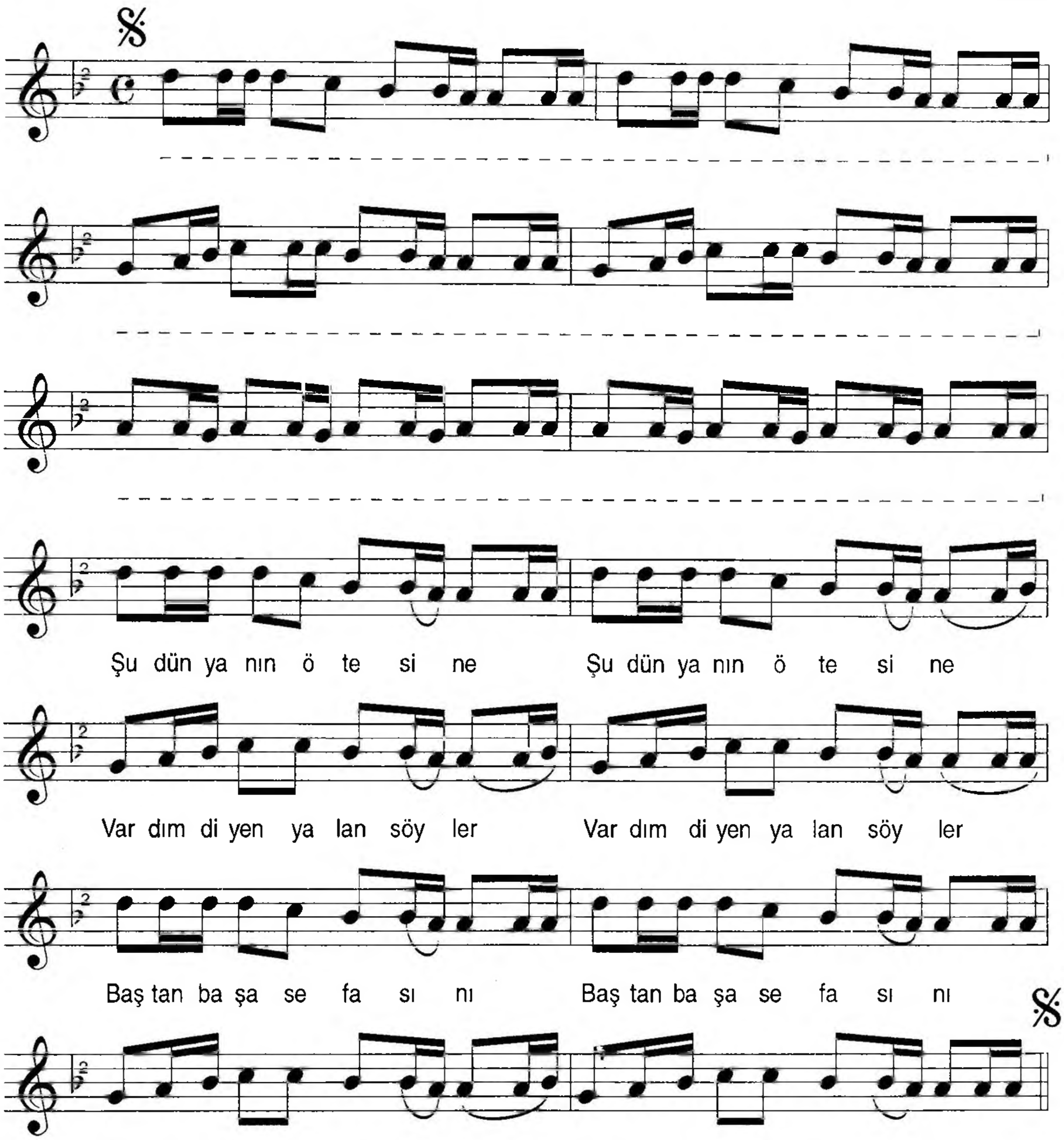
PİR SULTANIM'A VARILMAZ
VARSA DA TEZCE DÖNÜLMEZ
RAHBERSİZ YOLLAR BULUNMAZ
BULDUM DİYEN YALANER SÖYLER
(AŞK ALİ HÜ HÜ, YA ALİ HÜ...)

M - 69081 - 170 -3

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE (1)

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık
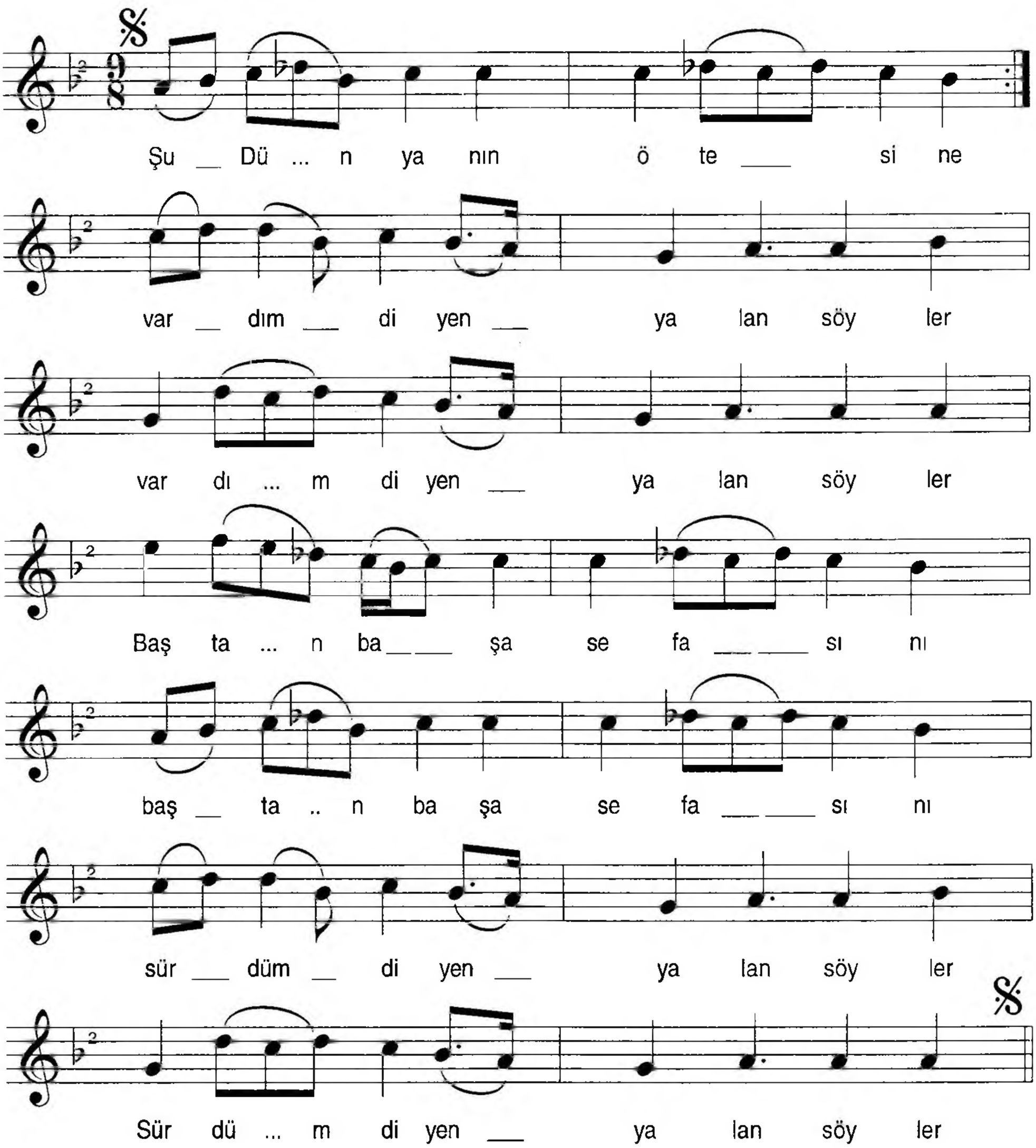


M - 69081 - 172 - 7

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE (3)

Yöre: Trakya
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B: 276-1 (TR.)

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.2.1989
Notaya alan: H. Yaltınk



ALIP AKILCIĞIMI BENİ ŞAŞIRMA

(T_6)

ALIP AKILC(ĞI)IMI BENİ ŞAŞIRMA
EMİRLİK KERVANI BELDEN AŞIRMA
BENİ SEVDİCEĞİMDEN AYRI DÜŞÜRME
AMAN ABDAL MUSA(M) AYLETME BİZİ
ŞAHIM EMİR SULTAN(IM) HOŞÇA TUT BİZİ.

ZINDA (V)URUP KEFENİMİ BİÇEMEM
HISIMIMDAN AKRABAMDAN GEÇEMEM
VERME ECEL ŞERBETİNDEN İÇEMEM
AMAN ABDAL MUSA(M) AYLETME BİZİ
ŞAHIM EMİR SULTAN(IM) HOŞÇA TUT BİZİ.

BAŞIMIZA DİKTİLER ALTIN TAÇ GİBİ
BOYNUMUZA YAYDILAR SİYAH SAÇ GİBİ
MEYDANA GETİRDİLER KURBAN KOÇ GİBİ
AMAN ABDAL MUSA(M) AYLETME BİZİ
ŞAHIM EMİR SULTAN(IM) HOŞÇA TUT BİZİ.

GÜVERCİNLİK DERLER ŞARA VARDIN MI ?
ALİ'MİN DURDUĞU YERİ GÖRDÜN MÜ ?
GÖZLERİNDEN AKAN NURU GÖRDÜN MÜ ?
AMAN ABDAL MUSA(M) AYLETME BİZİ
ŞAHIM EMİR SULTAN(IM) HOŞÇA TUT BİZİ.
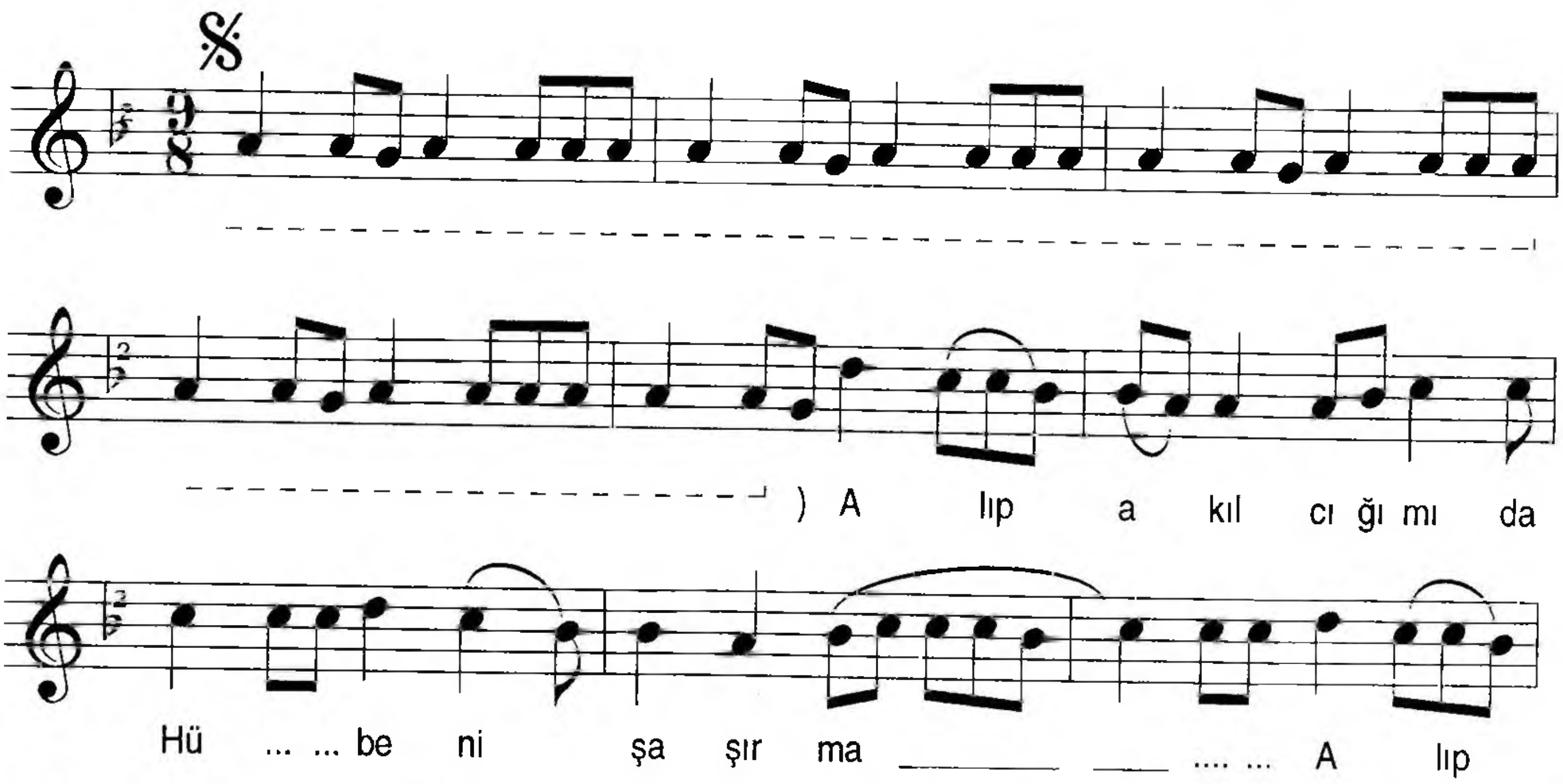
SAÇALIDIR KOÇ KURBANIM SAÇALI
KOKARIZ KOPARMAYIZ GÜLÜ ÇİÇEĞİ
TESLİM ABDAL ERENLERİN KÖÇEĞİ
AMAN ABDAL MUSA(M) AYLETME BİZİ
ŞAHIM EMİR SULTAN(IM) HOŞÇA TUT BİZİ.
(AŞK ALİM HÜ HÜ CAN ALİM HÜ.)

M - 69081 - 060 - 7
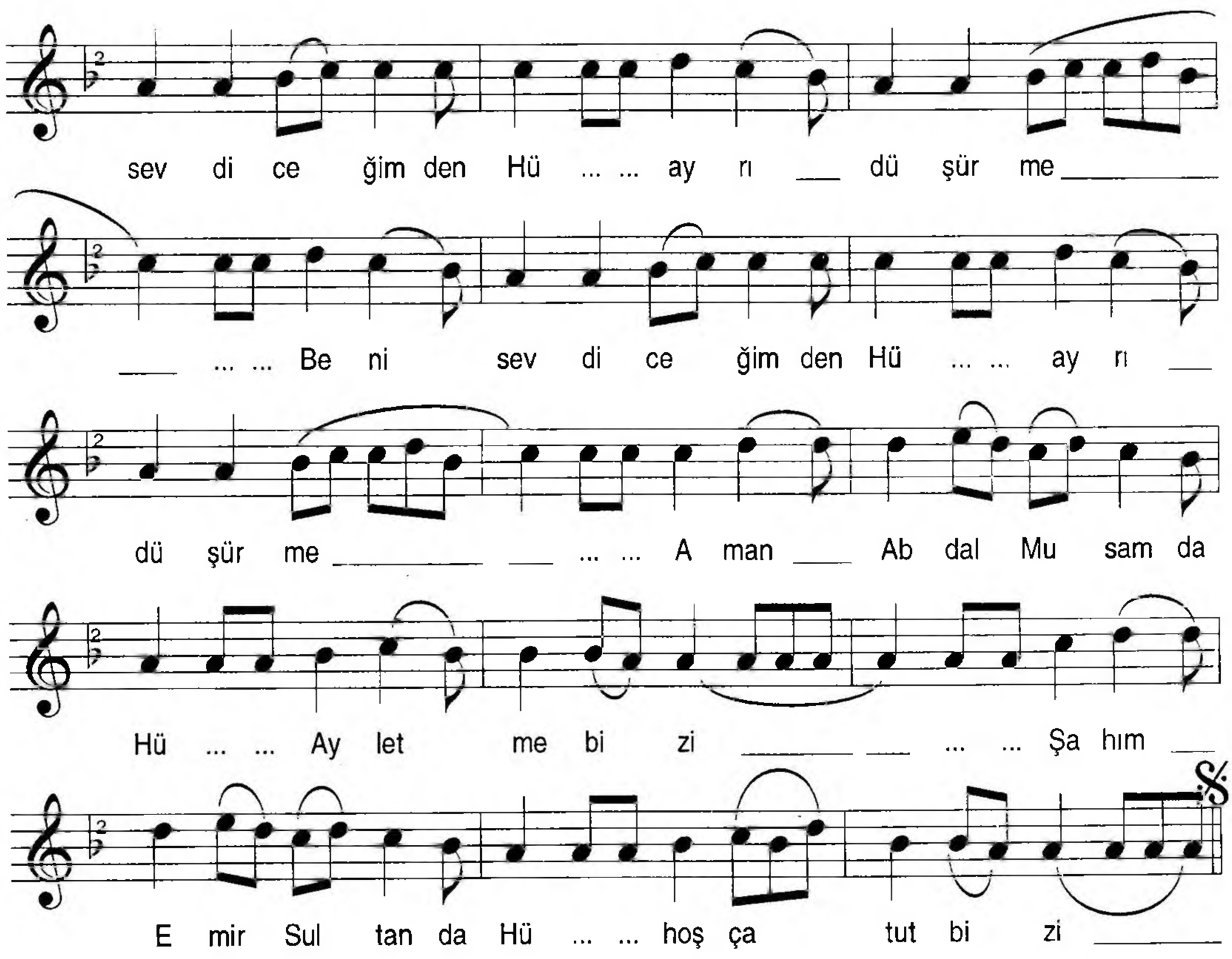
ALIP AKILCIĞIMI

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı köylüler
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık



ALIP AKILCIĞIMI
-2-



YEMEN ELLERİNDEN BERU GELİRKEN
(TURNALAR SEMAHI)
(T_6)

YEMEN ELLERİNDEN BERU GELİRKEN
TURNALAR ALİ'Mİ GÖRMEDİNİZ Mİ?
KATER KATER OLMUŞ HAKKA GİDERKEN
TURNALAR ALİMİ GÖRMEDİNİZ Mİ?
(TURNALAR ŞAHIMI GÖRMEDİNİZ Mİ ?)

KİM BULMUŞ DERYADA BALIK İZİNİ
EĞİLDİM ÖPTÜM KAMBER'İN İKİ GÖZÜNÜ
TURNALARDAN İŞİTTİM HAVA SESİNİ
TURNALAR ALİMİ GÖRMEDİNİZ Mİ?
(TURNALAR ŞAHIMI GÖRMEDİNİZ Mİ ?)

ALİ'M HAYBER KALESİNİ YIKARKEN
NİCE MÜNKİR HELÂK OLMUŞ BAKARKEN
MUHAMMED MUSTAFA MİRACA ÇIKARKEN
TURNALAR ALİ'Mİ GÖRMEDİNİZ Mİ?
(TURNALAR ŞAHIMI GÖRMEDİNİZ Mİ ?)

PİR SULTAN'IM DER Kİ KONUP GÖÇELİM
GELİN KEVSER ŞERBETİNDEN İÇELİM
ALİ'MİN UĞRUNA SERDEN GEÇELİM
TURNALAR ALİMİ GÖRMEDİNİZ Mİ?
(TURNALAR ŞAHIMI GÖRMEDİNİZ Mİ ?)
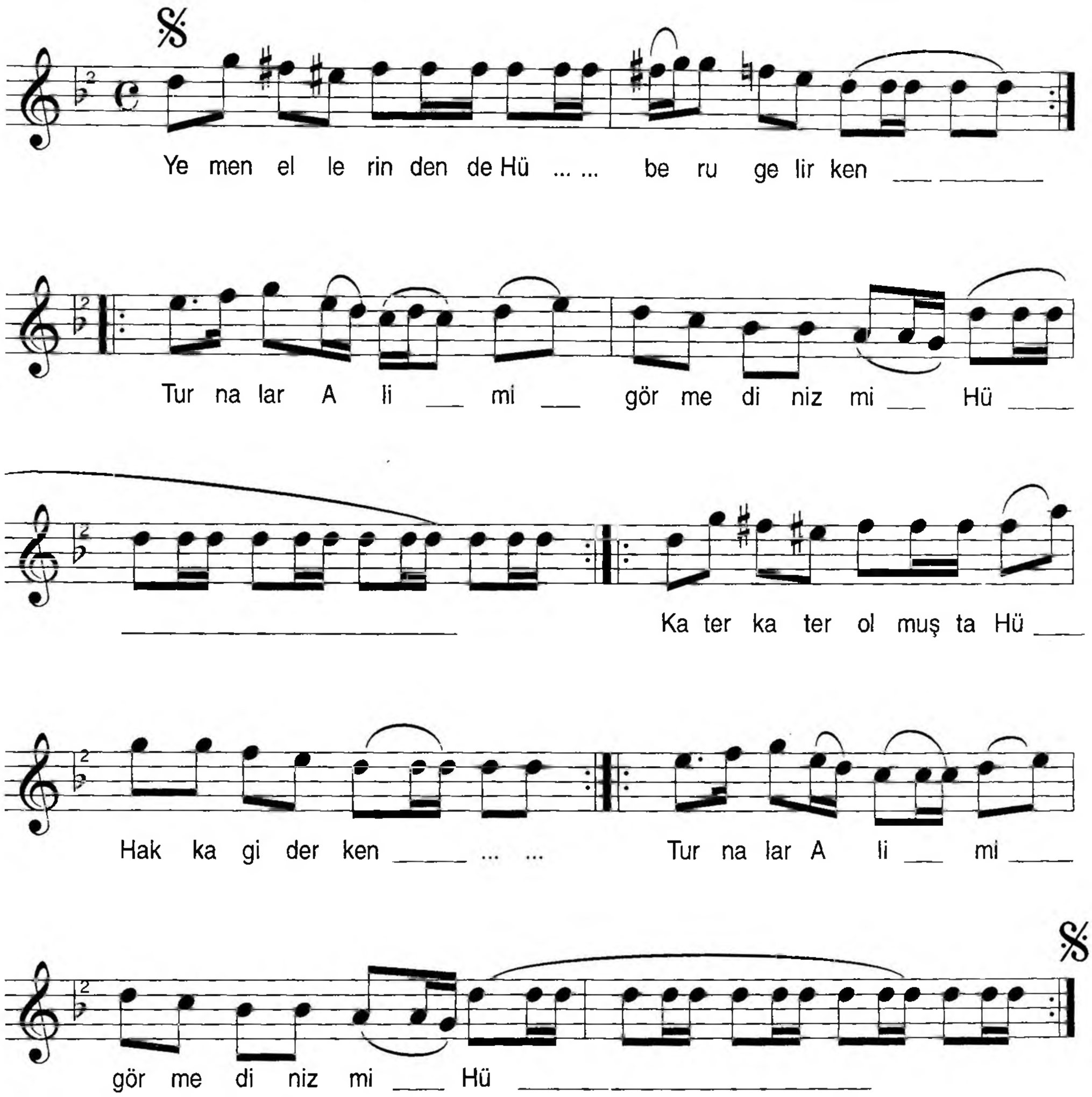
(AŞK ALİ HÜ, YA ALİ HÜ...)

M - 69081 - 181 - 9

YEMEN ELLERİNDEN BERU GELİRKEN

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu
B : 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık



ALÇACIK KİREZ DALİ
(T_6)

ALÇACIK KİREZ DALİ
DİBİNDE YEŞİL HALİ
YA MUHAMMED YA ALİ
SEN GÖSTER BİZE BU YOLU

BU YOL (DA) ERENLERİNDİR
DOĞRUCA GELENLERİNDİR
BU YOLA EĞRİLİK SIĞMAZ
HEP SEMA DÖNENLERİNDİR

RENÇPERLER EKER ARPAYI
BİZDE SEVERLER SOHBETİ
AÇIN ZAKİRLER ORTAYI
MEYDANA DÖNMEYE GELDİK

PİR SULTAN'IM NESİN VERMİŞ
ŞAH SULTANIM NESİN VERMİŞ
MÜMİNE SEFASIN VERMİŞ
YEZİD'E CEFASIN VERMİŞ
(AŞK ALİ'M HÜ, YA ALİ'M HÜ)

M - 69081 - 059 - 1

ALÇACIK KİREZ DALİ

Yöre: Edirne
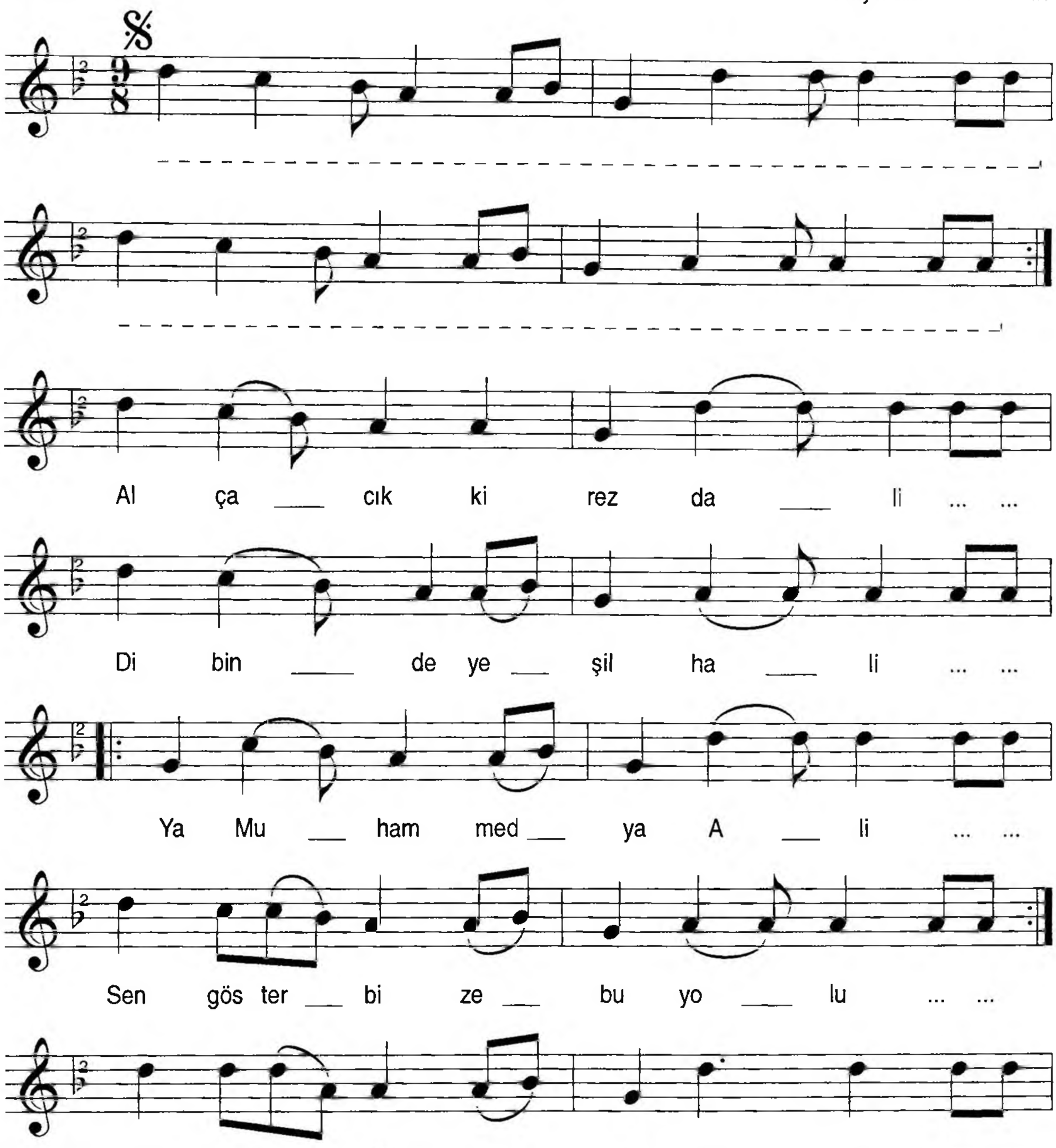
Kaynak: Musulca'lı köylüler

B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık

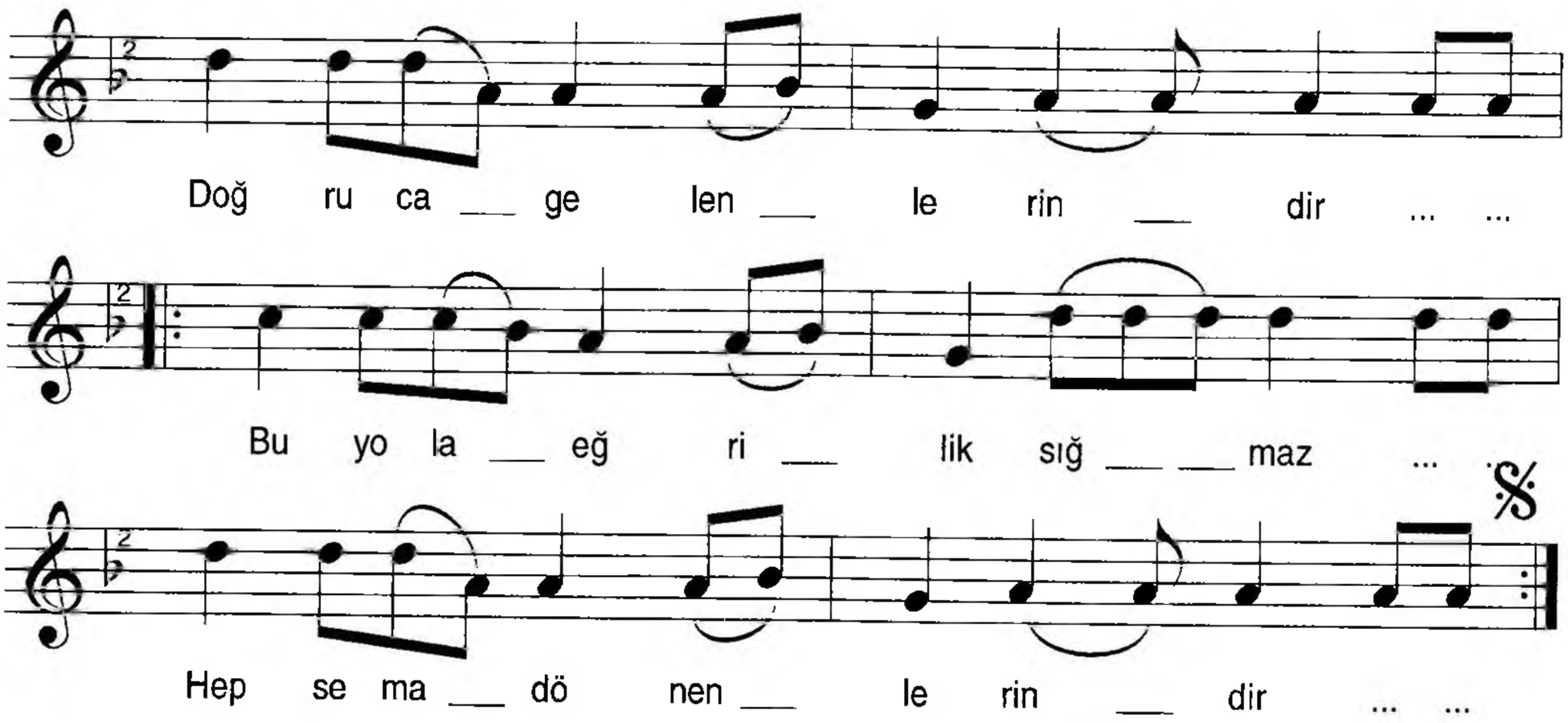
Der. Tarihi: 11.3.1996

Notaya alan: H. Yaltırık



ALÇACIK KİREZ DALİ

-2-



BİR NEFESÇİK SÖYLEYELİM
(T_6) ; (T_1)

BİR NEFESÇİK SÖYLEYELİM
DİNLEMEZSEN NEYLEYELİM
AŞK DERYASIN BOYLAYALIM
UMMANA DALMAYA GELDİM

AŞK HARMANINDA SAVRULDUM
HEM ELENDİM HEM YOĞRULDUM
KAZANA GİRDİM KAVRULDUM
MEYDANA YENMEYE GELDİM

BEN HAK İLE OLDUM AŞNA
KALMADI GÖNLÜMDE NEŞ'E
PERVANEYİM ATEŞİNE
ODUNA YANMAYA GELDİM

BEN HAKKIN KEMTER KULUYUM
HEM DAMARIM YOK ÖLÜYÜM
AYN-I CEM'İN BÜLBÜLÜYÜM
MEYDANA ÖTMEYE GELDİM

PİR SULTAN'IM DER ÖZÜMDE
VAR MIDIR NOKSAN SÖZÜMDE
EKSİKLİK KENDİ ÖZÜMDE
DARINA DURMAYA GELDİM.

M - 69081 - 075 - 1

BİR NEFESÇİK SÖYLEYELİM (1)

Yöre: Edirne / Musulca
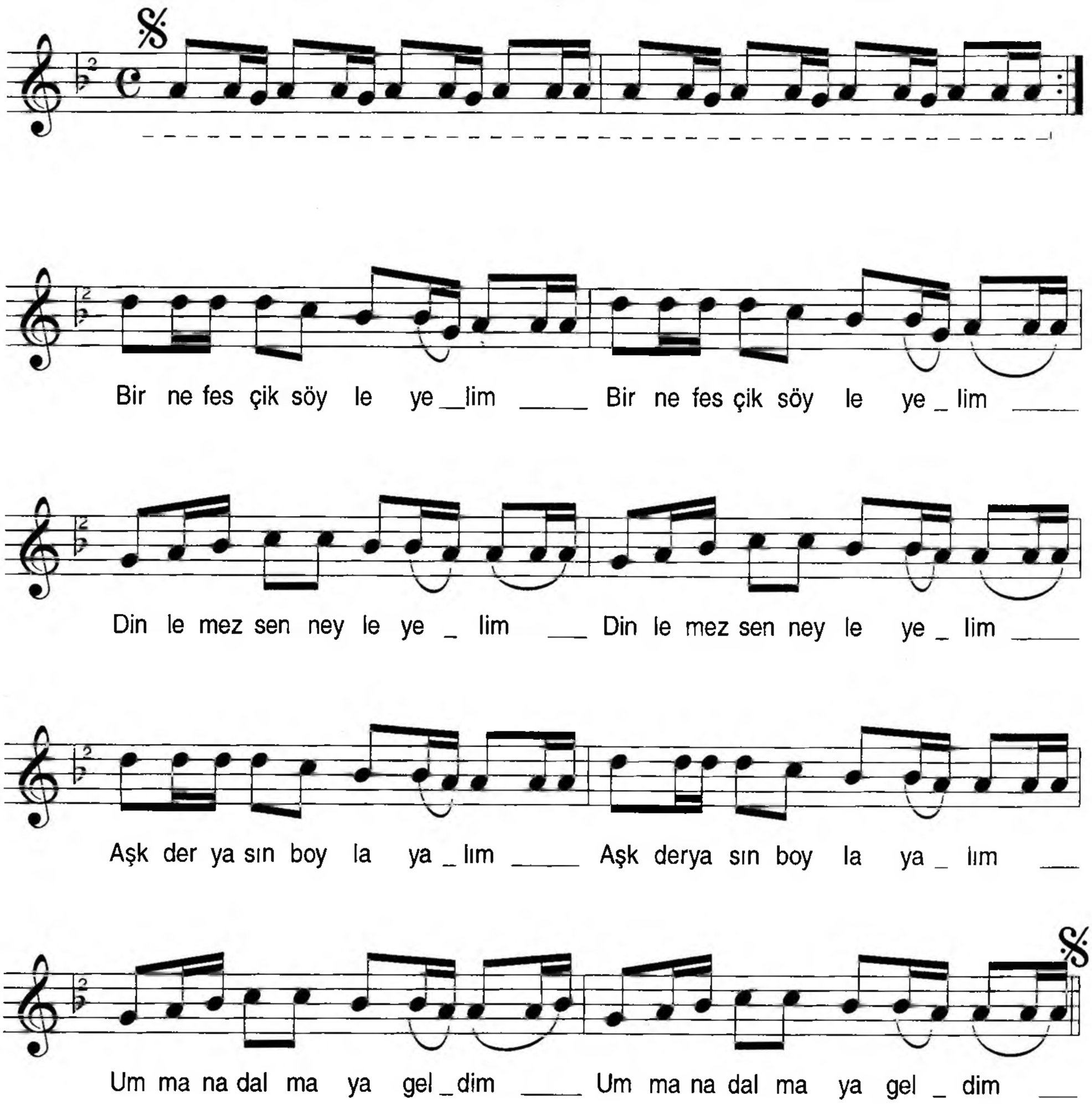
Kaynak: Musulca'lı Bektaşî Topluluğu

B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık

Der. Tarihi: 11.3.1996

Notaya alan: H. Yaltırık
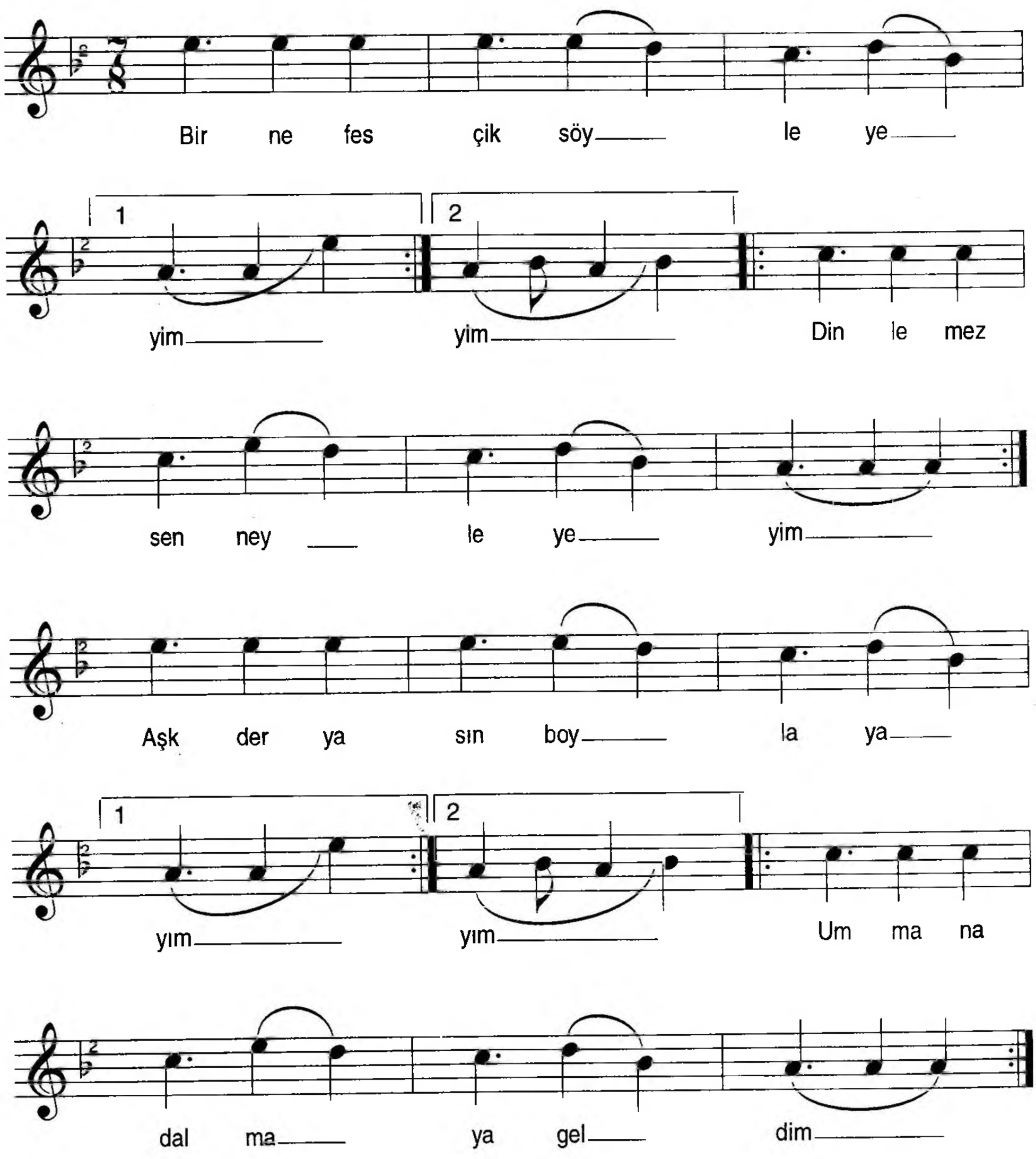


M - 69081 - 076 - 8

BİR NEFESÇİK SÖYLEYEYİM (2)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Köylüler
MB : 112 ; StB: 14

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22. 2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



M - 69081 - 077 - 5

BİR NEFESÇİK SÖYLEYELİM (3)

Yöre: Edirne
Kaynak: Musulca'lı köylüler
B: 200/1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltırık



Bir ne fes çik söy le ye ___ lim ... ...



Din le mez __ sen ney le ye ___ lim ... ...



Aşk der ya ___ sın boy la ya ____ lım ... ...



Um ma na __ dal ma ya gel ___ __ dim ... ...

KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ

(K_{12}) ; (T_2) ; (T_5)

KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ
İÇ BAKALIM NASIL OLUR
ARI BİN BİR ÇİÇEKTEN ALIR
BAL BAKALIM NASIL OLUR

ÜÇ RUHTANDIR BENİM CANIM
CESETTEN AYRILMAZ TENİM
ALEMDEKİ CENNET BENİM
GİR BAKALIM NASIL OLUR

ADEM MANTAR GİBİ BİTER
MUHAMMED ŞİFAYET (ŞEFAAT) EDER
BU DÜNYAYA GELEN GİDER
ÖL BAKALIM NASIL OLUR

BAK BAŞIMDAKİ ŞU TACA
CENNETTEKİ TUBA A(ĞA)CINA
ERENLERİN MİRACINA / (EFENDİMİN MİRACINA)
GİR BAKALIM NASIL OLUR

PÎR SULTAN'IM DEME BÖYLE
SIRRINI SIRDAŞINA SÖYLE
KUDRET'İN KEVSERİ BÖYLE
İÇ BAKALIM NASIL OLUR

M - 69081 - 144 - 4

KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ (1)

Yöre: Tekirdağ / Kılavuzlu
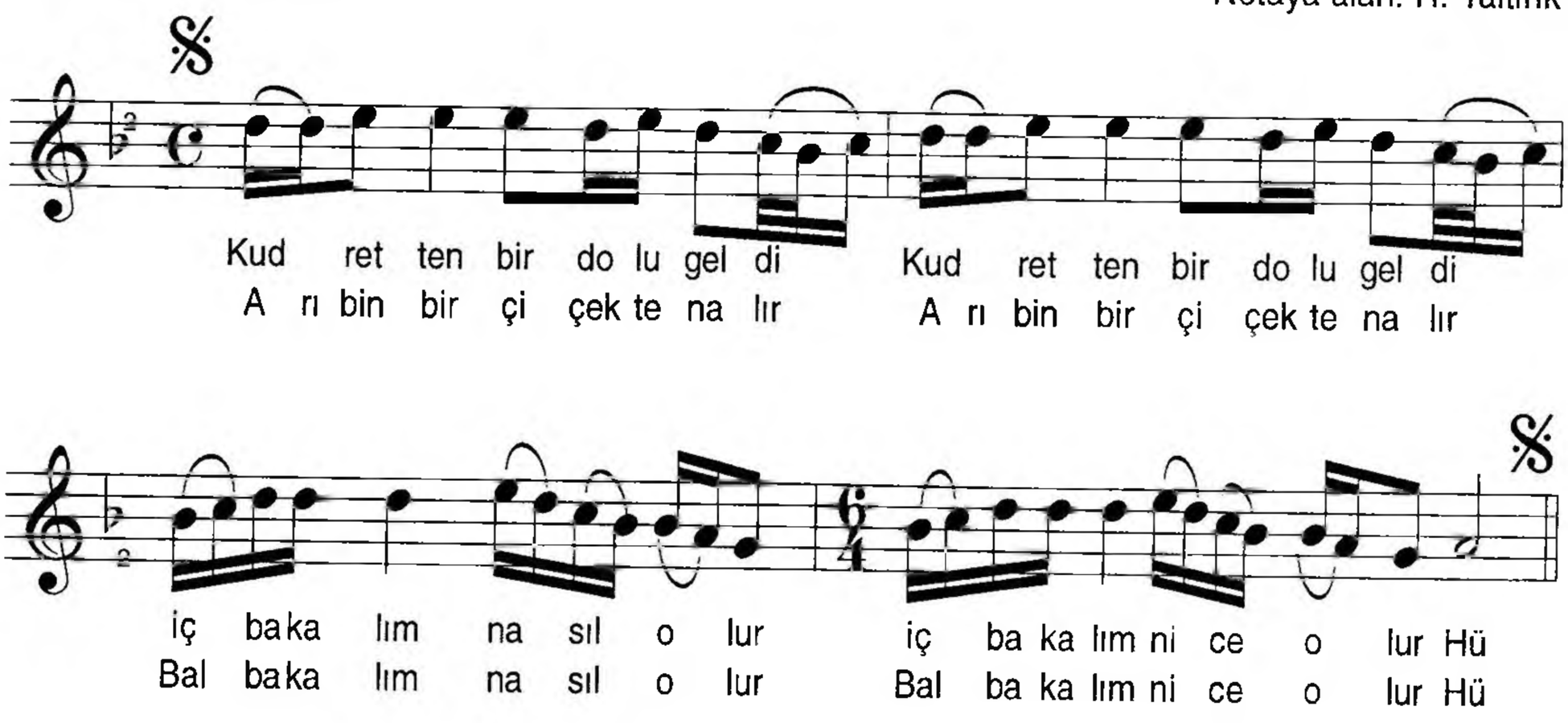
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu

B: ST- 199/1 ; ST-188

Derleyen: H. Yaltırık

Der. Tarihi: 3. 10. 1996

Notaya alan: H. Yaltırık



KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ (2)

(Kırklareli Varyantı)

(T_1)

KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ
İÇ BAKALIM NASIL OLUR
ARI BİN ÇİÇEKTEN ALIR
BAL BAKALIM NASIL OLUR

BAK BAŞIMDAKİ TACA
CENNETTEKİ TUBA A(ĞA)CINA
EFENDİMİN OCAĞINA
GİR BAKALIM NASIL OLUR

ÜÇ RUHTANDIR BENİM CANIM
CESETTEN AYRILMAZ TENİM
ALEMDEKİ CENNET BENİM
GİR BAKALIM NASIL OLUR

ADEM MANTAR GİBİ BİTER
MUHAMMED ŞEFAAT EDER
BU DÜNYAYA GELEN GİDER
ÖL BAKALIM NASIL OLUR

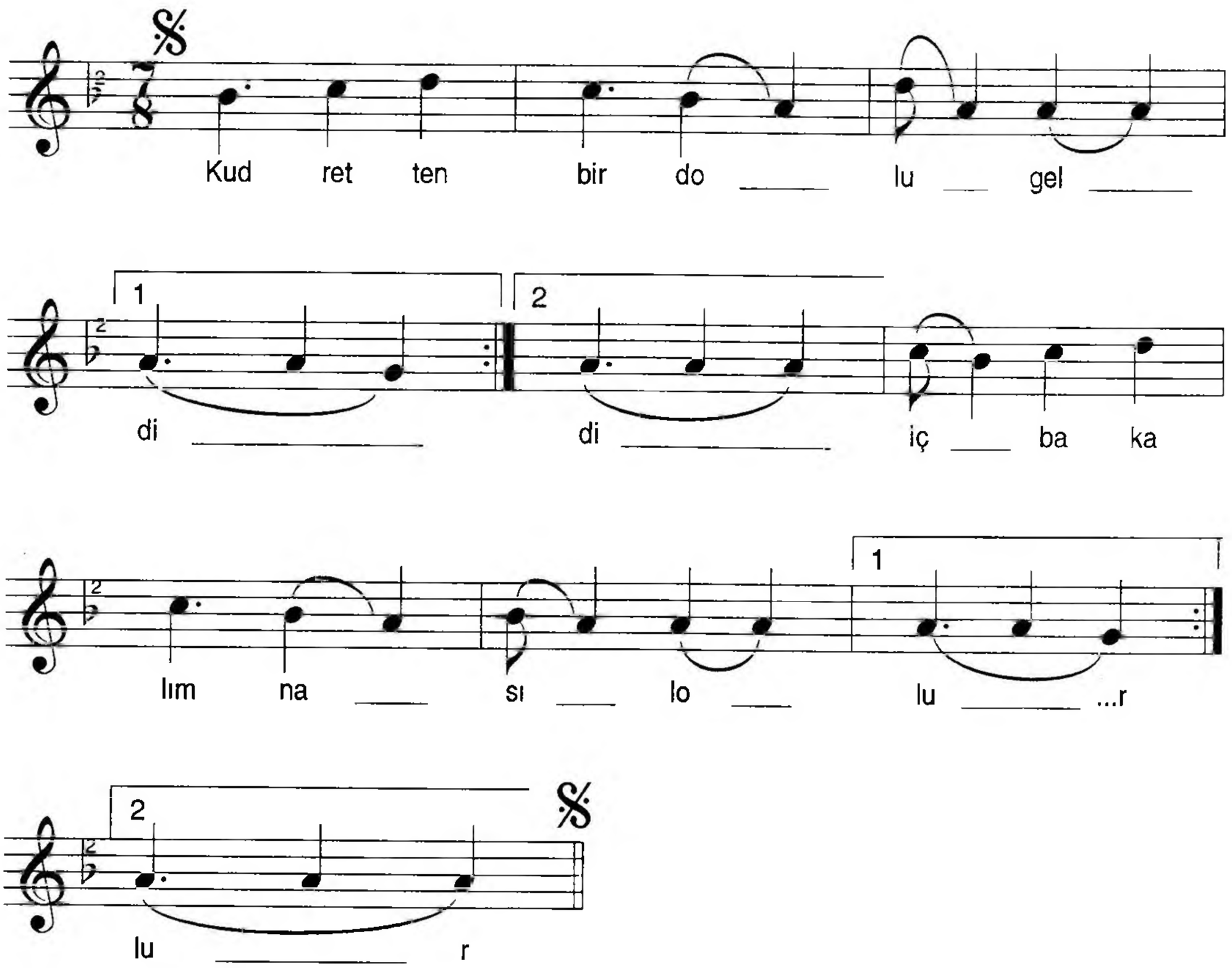
ŞAH HATAYİ'M DEME BÖYLE
SIRRINI SIRDAŞINA SÖYLE
KUDRETİN KEVSERİ BÖYLE
İÇ BAKALIM NASIL OLUR

M - 69081 - 145 - 1

KUDRETTEN BİR DOLU GELDİ (2)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 108 -130; StB: 7

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



YAKADAN GİDER İKEN

(Çoban Baba Semahı)

(K 13)

YAKADAN GİDER İKEN
ZİKRULLAH İDER İKEN
İSMAİL PEYGAMBERİN
KOYUNLARIN GÜDER İKEN

BEN YASLANDIM ŞOL TAŞA
GÖR NELER GELDİ BAŞA
BİR GÜN MİHMAN GELMEZSE
VERİRDİM KURDA KUŞA

HAYAL GELDİ DÜŞ GELDİ
SEFA GELDİ HOŞ GELDİ
BİR GÜN ÖĞLEN VAKTİNDE
ÇIKA BİR DERVİŞ GELDİ

ÇOBANA SELÂM VERDİ
"ALEYKÜM SELÂM " DEDİ
ÇOBAN DİKTİ ASAYI
GÖLGE YAPTI ABAYI

OL ÇOBANIN ASASI
YEŞERDİ YAPRAK OLDU
"ÇOBAN BEN AÇIM" DEDİ
SANA MUHTACIM DEDİ

ÇANTADA ÇÖREK ÜÇ DEDİ
SANA YOKTUR GÜÇ DEDİ
İHTİYARIM DİŞİM YOK
VAR KATIK GETİR DEDİ

ÇOBAN ALDI GÜLLEYİ
GİTTİ KOYUN SAĞMAYA
KOYUN YÜZÜN ÇEVİRDİ
TEPTİ GÜLLEYİ DEVİRDİ

ÇOBANA BEYAN OLDU
HARAM OLDUĞUN BİLDİ
O ÇOBANIN KOYUNU
ÜÇ YILLIK KISIR İDİ

BAK ŞU HAKKIN FELEĞİNİ
KABUL ETTİ DİLEĞİNİ
BİSMİLLÂH DEDİ OTURDU
SAĞDI GÜLLEYİ DOLDURDU

ÇOBAN ALDI ELİNE
NE KODU DA NE BULA
NUR OLDU NURA GİTTİ
SIR OLDU SIRRA GİTTİ

İSMAİL ÇIKAGELDİ
KOYUNA BAKAGELDİ
ÇOBAN SANA NE OLDU (DEDİ)
KARA YÜZÜN AK OLDU

SARI İDİM SAK OLDUM
KARA İDİM AK OLDUM
BEN BUGÜN AÇ DOYURDUM
KARA YÜZÜM AK OLDU

ÇOBAN NE DEYEM SANA
DİNLE KULAK TUT BANA
ON BİN KOYUN VEREM SANA
SIRRINI BEYAN ET BANA
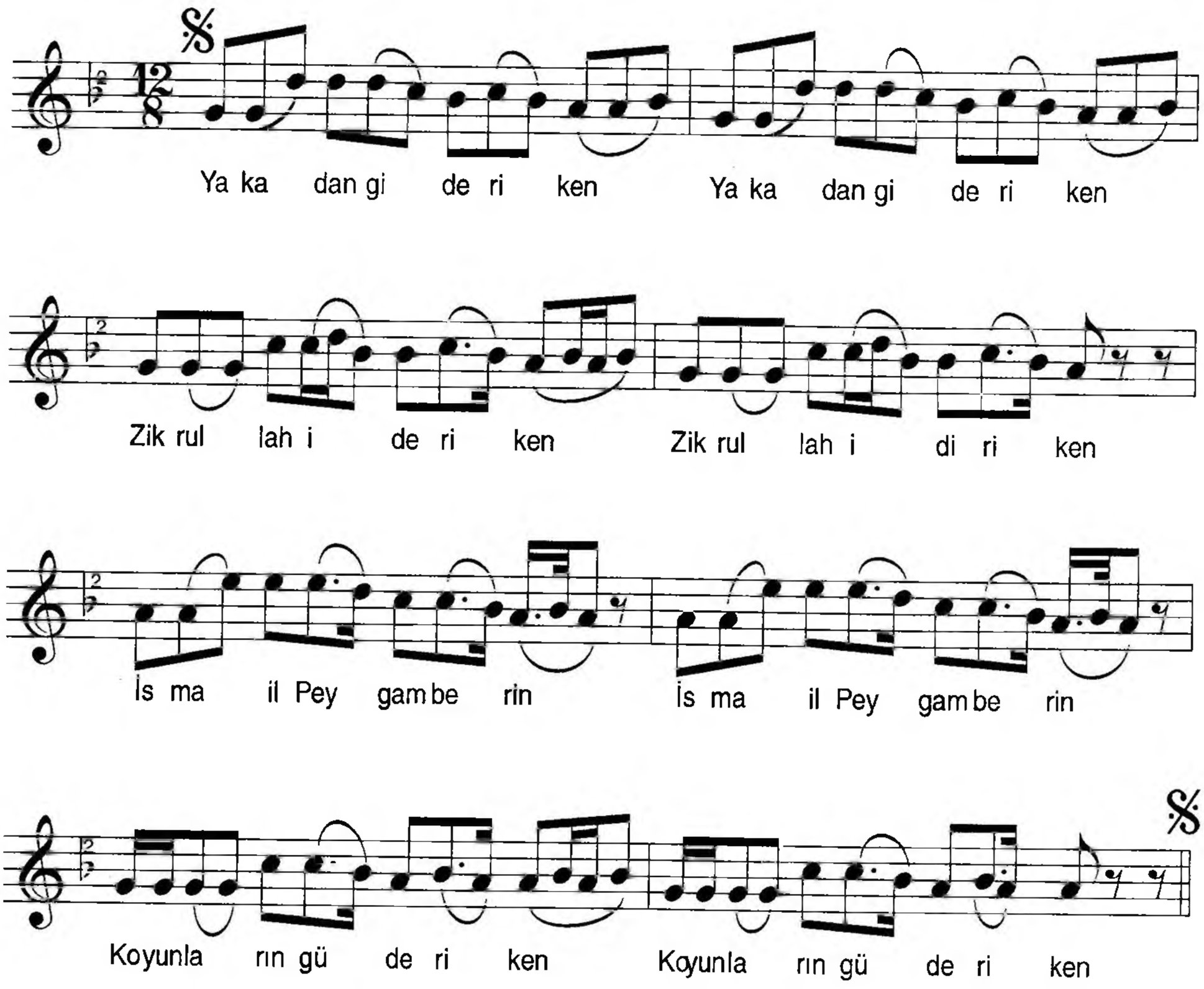
PÎR SULTAN'IM AKIŞALIM
KOYUN GİBİ BAKIŞALIM
OL ÇOBANIN AŞKINA
EL FATİHA OKUYALIM

M - 69081 - 180 - 2

YAKADAN GİDER İKEN
(ÇOBAN BABA SEMAHI)

Yöre: Kırklareli / Yörükbayır Köyü
Kaynak: Bektaş Ercan
MB: 70

Derleyeri: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 1981
Notaya alan: H. Yaltınk



ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA
(T_1) ; (T_5)

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA
GETİRENİN DEMİNE HÜ
CESET İÇİNDE BU CANI
BİTİRENİN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ AH BU DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

İZLEYEM ALİM İZİNİ
UYARALIM CAN GÖZÜNÜ
KIRKLAR İLE BİR ÜZÜMÜ
İÇİRENİN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ HAYDER DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

GÜZELDİR ALİ'MİN SESİ
SİLELİM GÖNÜLDEN PASI
HER ERKÂNDA BU NEFESİ
OKUYANIN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ HAYDER DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

PÎR SULTAN'IM BU NE DEMEK
HİÇ CAHİLE ÇEKME EMEK
HAZIR PİŞMİŞ TAMU NİMET
YEDİRENİN DEMİNE HÜ

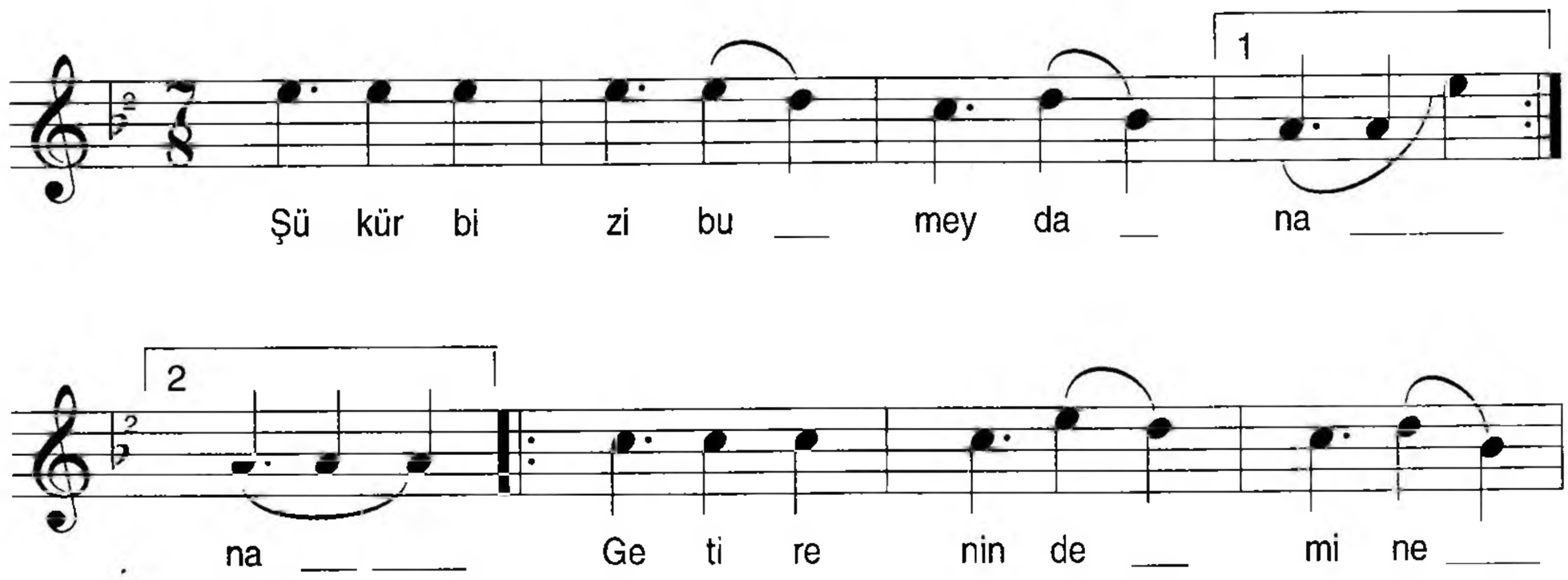
AH BU DEMİ AH BU DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

M - 69081 - 173 - 4

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA GETİRENİN DEMİNE (1)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 112 ; StB: 14

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA
(K_{12}) ; (T_2) ; (T_3) ; (T_5)

ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA
ÇAĞIRDIM ÜÇLER AŞKINA
YÜZÜMÜ YERLERE SÜRDÜM
ONİKİ İMAM AŞKINA (YEDİLER KIRKLAR AŞKINA)

GELSİN MUHAMMAD'İM GELSİN
DÜŞMÜŞLERİ ELİN(E) ALSIN
CANIM HAKKA KURBAN OLSUN
ONİKİ İMAM AŞKINA (YEDİLER KIRKLAR AŞKINA)

DÜNYA BİR KURULU FAKTIR
BİLENLERE SÖZÜM YOKTUR
ALLAH BİR MUHAMMED HAKTIR
ONİKİ İMAM AŞKINA (YEDİLER KIRKLAR AŞKINA)

GELİN ŞU FAKTAN GEÇELİM
AKI KARADAN SEÇELİM
AB -I KEVSERDEN İÇELİM
ONİKİ İMAM AŞKINA (YEDİLER KIRKLAR AŞKINA)

PÎR SULTAN'IM GEL VARALIM[120]
ANDE GÜNA(H)LAR SORALIM
(H)OŞÇA (H)OŞÇA CAN VERELİM
ONİKİ İMAM AŞKINA (YEDİLER KIRKLAR AŞKINA)

---

120 Bu nefes "Şah Hatayi" mahlasıyla da söylenmektedir.

M - 69081 - 086 - 7

ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA (1)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
MB : 124 -130

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



Çık tım Kırk lar yay la sı na—— Çık tım Kırk lar yay la sı— na



Ça ğır dım Üç ler aş kı— na—— Ça ğır dım Üç ler— aş kı— na



Yü züm mü yer le re sür dü ..... m yü züm mü yer le re— sü r düm
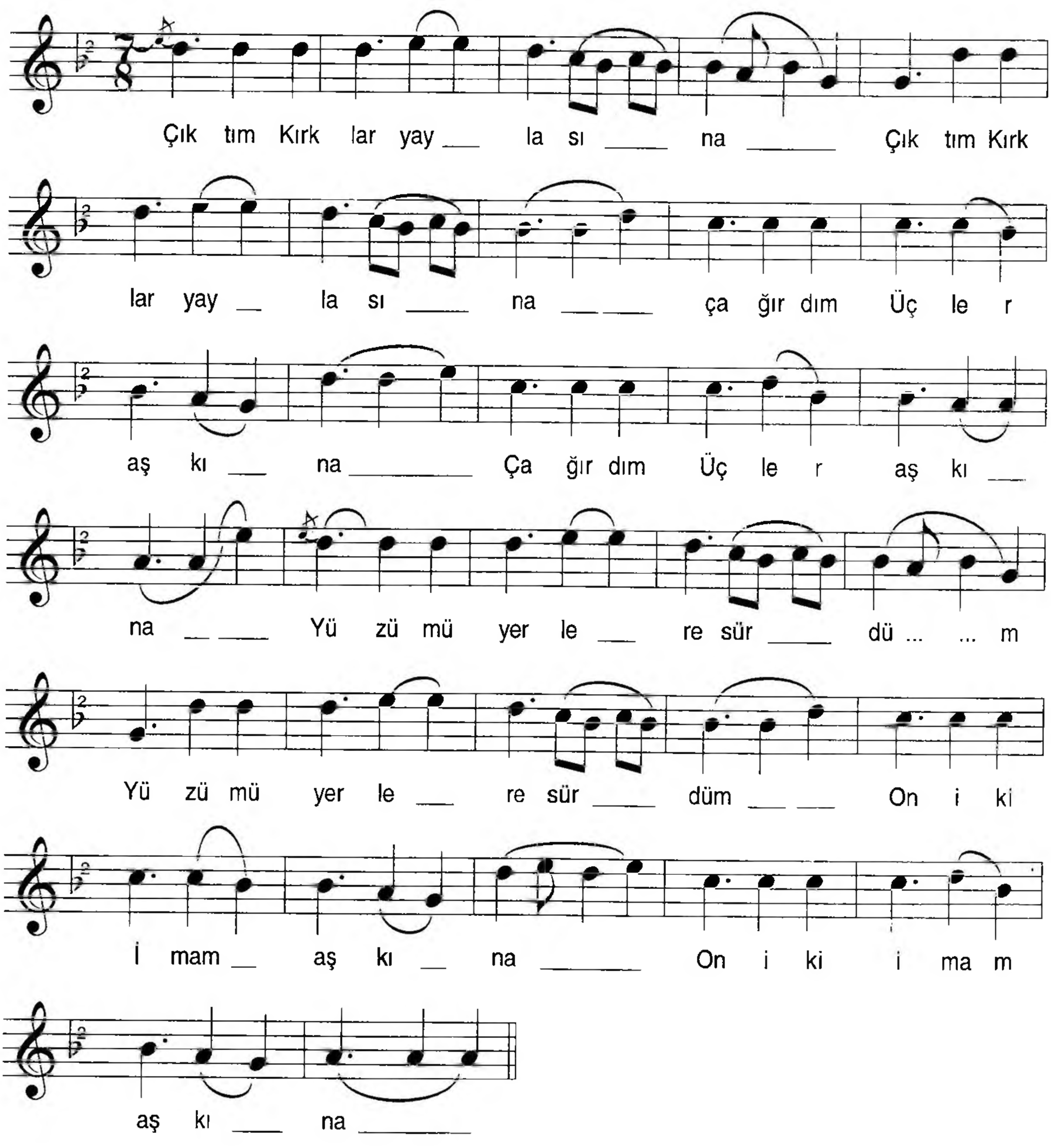


O ni ki i ma m aş kı— na—— O ni ki i ma m aş kı— na

M - 69081 - 087 - 4

ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA (2)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B : ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



M - 69081 - 088 - 1

ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA (3)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık

Çık tım Kırk lar yay la sı ___ na ____

Çık tım Kırk lar yay __ la sı ___ na __ __

Ça ğır dım üç le r aş kı __ na __ ___

çа ğır dım üç le r aş kı __ na __ ____

Yü zü mü yer le __ re sür __ dü .. m

Yü zü mü yer le __ re sür __ dü .. m

On i ki i ma m aş kı __ na ____

On i ki i ma m aş kı __ na __ ___

ÖT BENİM SARI TANBURAM
(T_3)

ÖT BENİM SARI TANBURAM
SENİN ASLIN AĞAÇTANDIR
AĞAÇ DERSEM (ŞAH) GÖNÜLLENME
KIRMIZI GÜL AĞAÇTANDIR

ALİ FATİME'NİN YARİ
ALİ ÇEKTİ ZÜLFÜKÂRI
DÜLDÜL ATININ EĞERİ
O DA YİNE AĞAÇTANDIR

ALİ GİTTİ HAKKA YETTİ
ZÜLFÜKÂRI DERYA YUTTU
SADİ VAKKAS BİR OK ATTI
O DA YİNE AĞAÇTANDIR

NURDANDIR KÂBE EŞİĞİ
CİHANI TUTTU IŞIĞI
HASAN HÜSEYİN BEŞİĞİ
O DA YİNE AĞAÇTANDIR
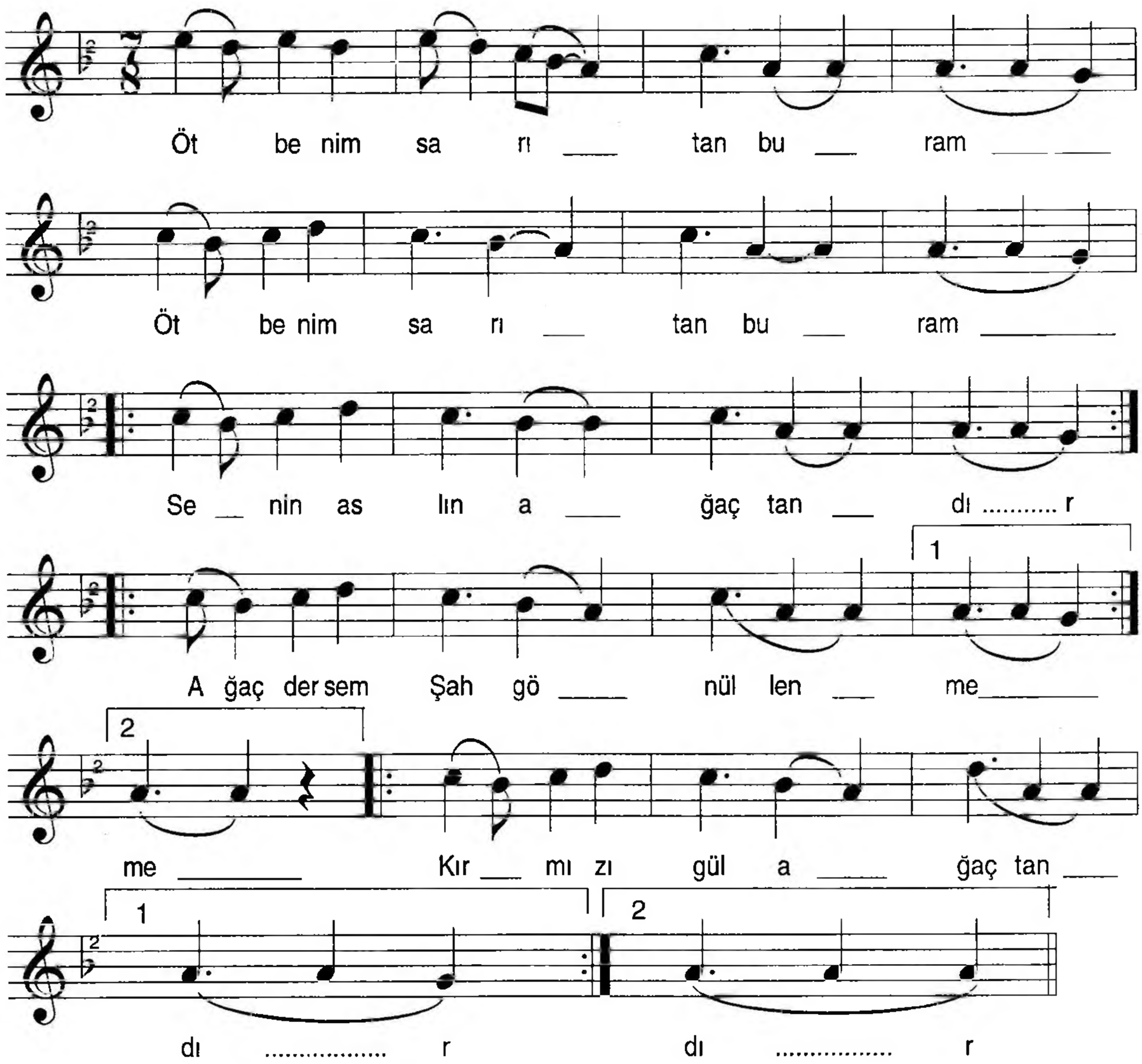
YETER **PÎR SULTAN**'IM YETER
DERTLİLERE DERMAN KATAR
TÜRLÜ TÜRLÜ MEYVA BİTER
O DA YİNE AĞAÇTANDIR

M - 69081 - 156 - 7

ÖT BENİM SARI TANBURAM

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Kırklareli'li Bektaşî Topluluğu
MB:124

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



KIRKLAR MEYDANINA VARDIM
(KIRKLAR SEMAHI)
(T_1)

KIRKLAR MEYDANINA VARDIM
GİR İŞTE MEYDAN DEDİLER
İZZET İLE SELÂM VERDİM
GEL İŞTE MEYDAN DEDİLER

KIRKLAR YERİNDE DURDULAR
YERLERİNDEN YER VERDİLER
MEYDANA SOFRA KURDULAR
LOKMAMIZA SUN DEDİLER

ÇIK SEMAHA BİLE OYNA
SİLİNSİN PAK OLSUN AYNA
KIRK YIL BU KAZANDA KAYNA
DAHA ÇİĞSİN CAN DEDİLER
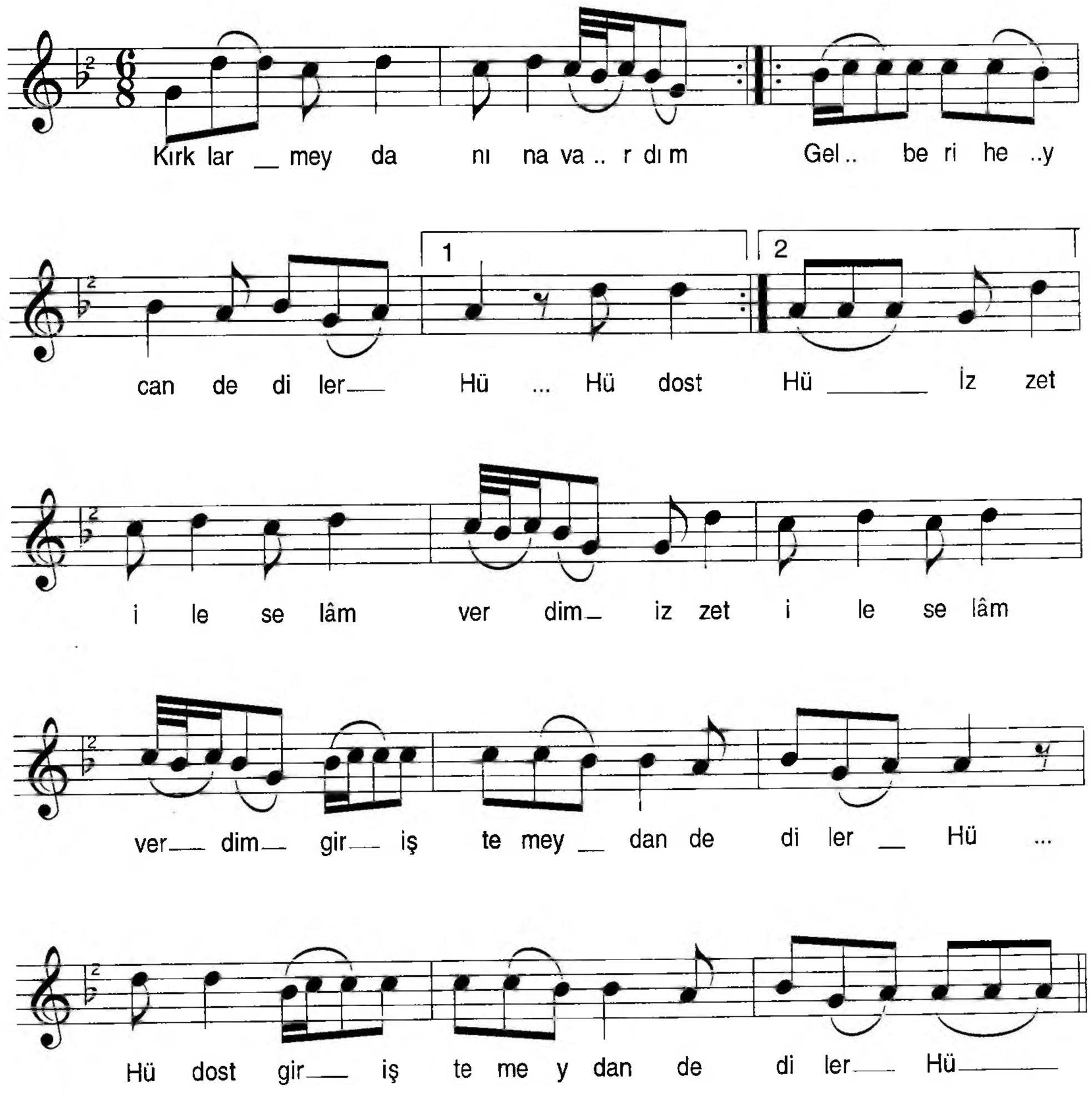
PİR SULTAN'IM NEDİR HALİN
DUA EYLE KALDIR ELİN
KESEGÖR GIYBETTEN DİLİN
OLASIN SULTAN DEDİLER

M - 69081 - 143 - 7

KIRKLAR MEYDANINA VARDIM
(Kırklar Semahı)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'll Bektaşî Topluluğu
MB: 112 ; StB: 14 - 264

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



YOL İÇİNDE YOL SORARSAN
(K7)

YOL İÇİNDE YOL SORARSAN
YOL MUHAMMED ALİ'NİNDİR
DİN İÇİNDE DİN ARARSAN
DİN MUHAMMED ALİ'NİNDİR

VARMA YEZİD'İN YANINA
DOKUNMA ÇİRKİN TENİNE
LÂNET YEZİD'İN CANINA
CAN MUHAMMED ALİ'NİNDİR

MÜMİN OLANLAR SEÇİLSİN
MÜNKİR YEZİD'DEN KAÇILSIN
GÜL BİZİM BAHÇEDE AÇILSIN
GÜL MUHAMMED ALİ'NİNDİR

HANİ BİZDEN EVVEL VARAN
BEŞ VAKİDE HAZIR DURAN
ON PARMAĞI PINAR OLAN
EL MUHAMMED ALİ'NİNDİR

ŞAH HATAYI'M BE HEY NE AĞLAR
GÖNLÜMÜN CURASI ÇALAR
GÜZEL ŞAHA İNEN NURLAR
NUR MUHAMMED ALİ'NİNDİR

M - 69081 - 183 - 3

YOL İÇİNDE YOL SORARSAN

Yöre: Kırklareli / Terzidere
Kaynak: Hasan Usluaşık
MB : 254

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 24.7.1989
Notaya alan: H. Yaltırık

(SAZ)

Yol i çin de yol so rar san

Yol i çin de yol so rar san

1

Yol Mu ham med A li nin dir
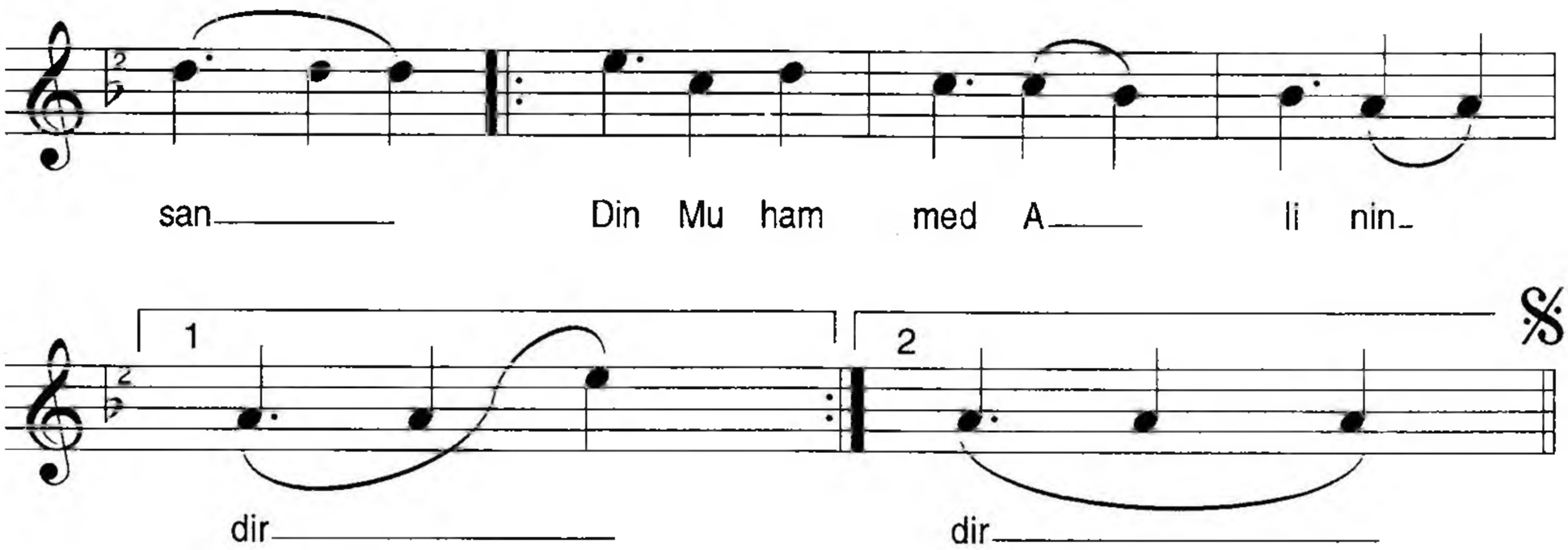
2

dir Din i çin de din a rar

san Din i çin de din a rar

YOL İÇİNDE YOL SORARSAN

-2-



AH HIZIR PAŞA BİZİ BERDÂR ETMEDEN
(DÖRTLÜ SEMAH - DÖRT KÖŞE SEMAHI)
(T_1)

AH HIZIR PAŞA BİZİ PÎRDAR (BERDAR) ETMEDEN
SİYASET GÜLLERİNİ DERİP ÇATMADAN
AH BALİM ŞERBETİNİ YAPIP İÇMEDEN
ÇEKİL GÖNÜL ÇEKİL DARA DURALIM
AÇILIN KAPULAR ŞAHA VARALIM

GEÇ OTUR İMAM CAFER'İN KÖŞKÜNE
BOYANALIM AMBER İLE MİSKİNE
AH SENİ BENİ YARATANIN AŞKINA
ÇEKİL GÖNÜL ÇEKİL DARA DURALIM
AÇILIN KAPULAR ŞAHA VARALIM

DOST YEMEN ELLERİNDEN KALKAN BULUTLAR
ZİNDAN KUYULARINDA DEMİR KİLİTLER
AH İÇİNDE OTURAN MÜSLİM YİĞİTLER
ÇEKİL GÖNÜL ÇEKİL DARA DURALIM
AÇILIN KAPULAR ŞAHA VARALIM
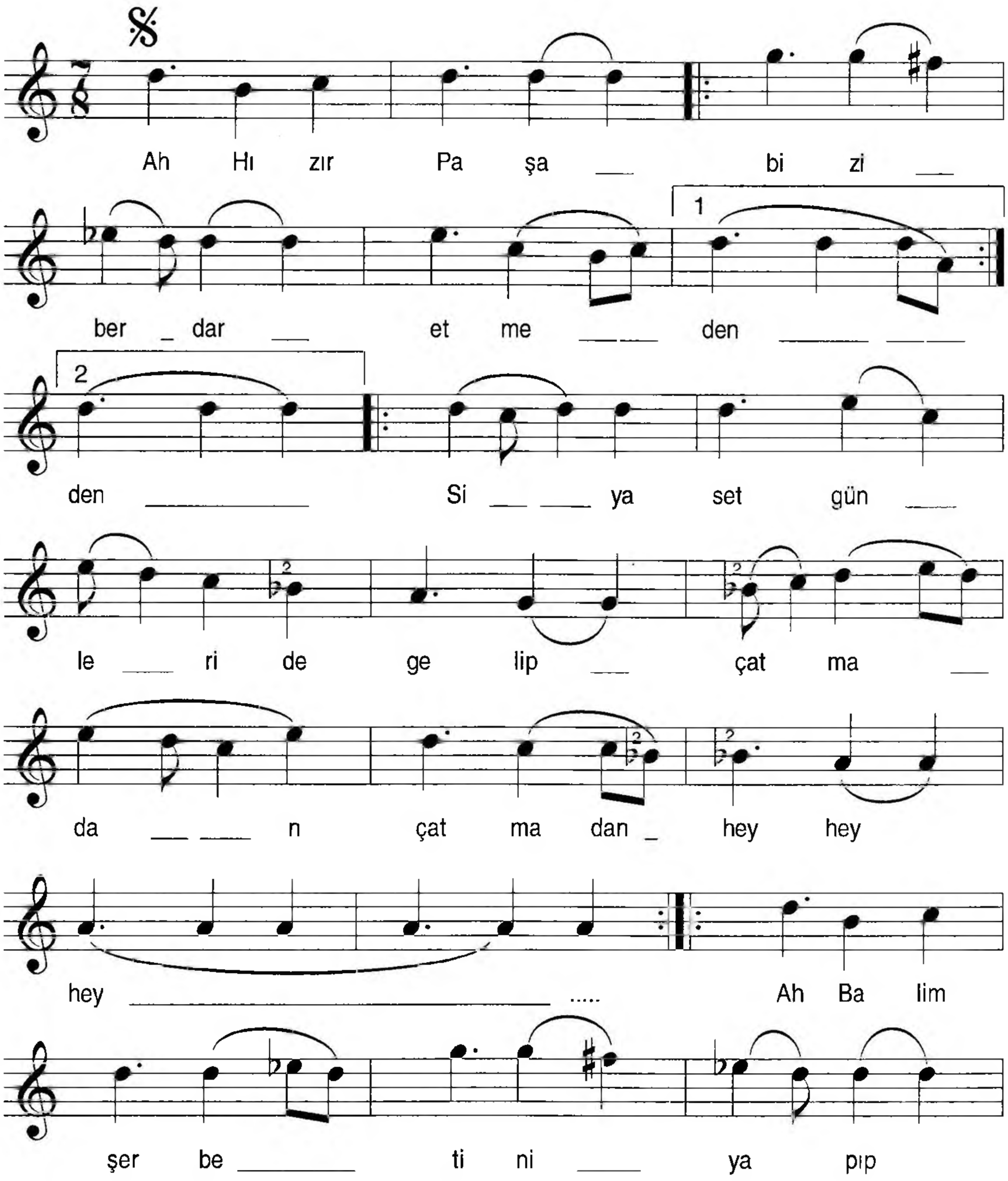
PÎR SULTAN'IM AYDER KADDİM BÜKÜLDÜ
GÖZLERİMDEN KANLI YAŞLAR DÖKÜLDÜ
BU GÜN DAL BOYNUMA KEMENT ATILDI
ÇEKİL GÖNÜL ÇEKİL DARA DURALIM
AÇILIN KAPULAR ŞAHA VARALIM

M - 69081 - 058 - 4
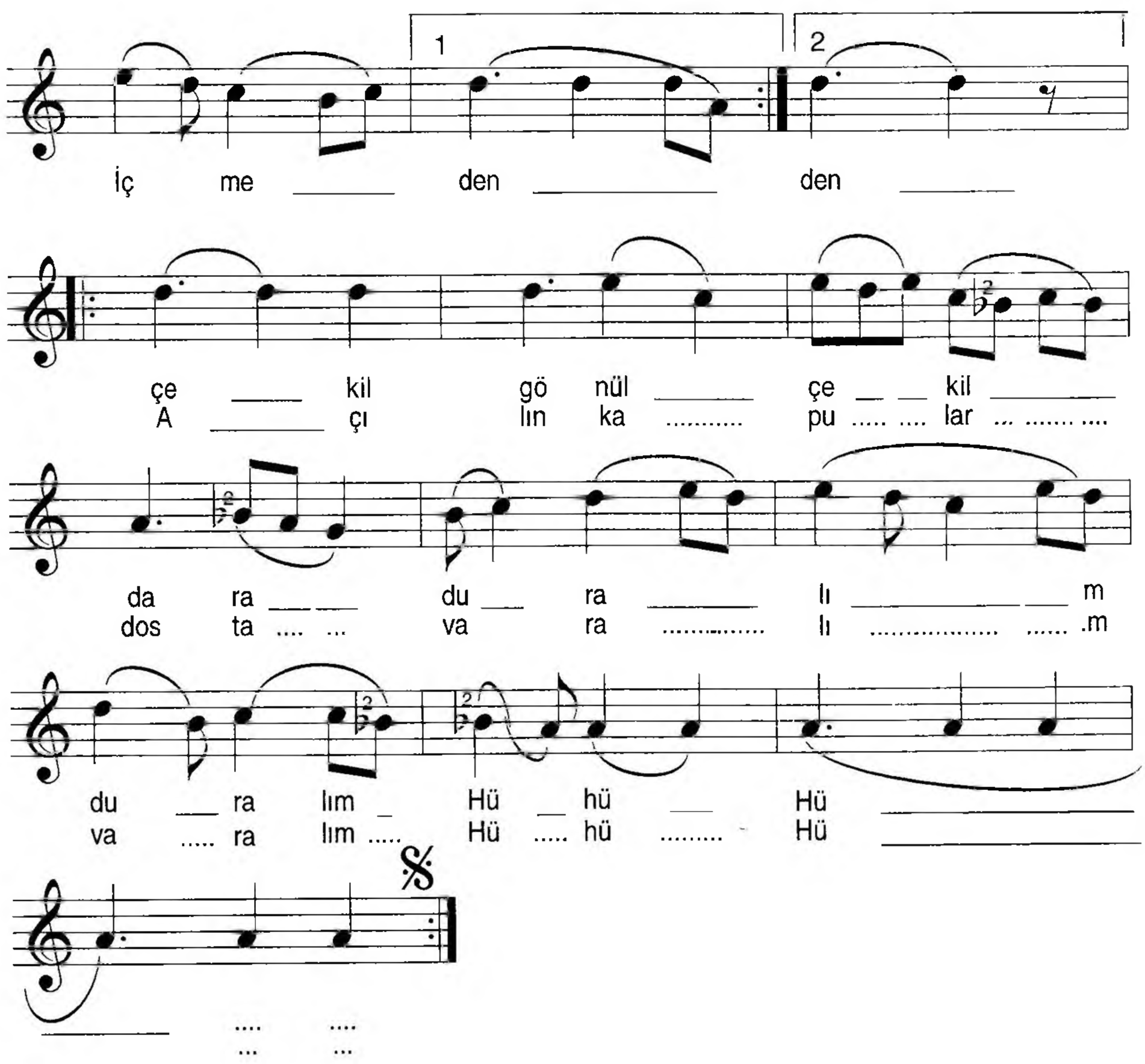
AH HIZIR PAŞA
(Dörtlü Semah - Dört Köşe Semahı)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB: 111-112 ; StB: 14

Derleyen: H. Yaltınk
Derleme tarihi: 9.2.1984
Notaya alan: H. Yaltırık



AH HIZIR PAŞA
(Dörtlü Semah - Dört Köşe Semahı)
-2-



HAKİKATİN KİLİDİNİ
(K_6)

HAKİKATİN KİLİDİNİ
AÇANA GAZİ DEDİLER
BU YOLDA CAN İLE BAŞTAN
GEÇENE GAZİ DEDİLER

MÜRŞİD İNANMAZ YALANA
RIZK İLE MAHLÛK KALANA
DOST MEYDANINDA ÖLENE
GÖÇENE GAZİ DEDİLER

GEÇ GEL RIZK İLE MALINDAN
NİŞAN GÖSTER ÖZ HALİNDEN
AŞK KADEHİN DOST ELİNDEN
İÇENE GAZİ DEDİLER

AL KIRMIZIYLA DONUNU
MUHAMMED SAKLAR DİNİNİ
İMAM YOLUNDA KANINI
SAÇANA GAZİ DEDİLER

BİR HABER DİYEYİM SANA
İŞİT SÖZÜM İNAN BANA
ABDAL EDER DOSTTAN YANA
GÖÇENE GAZİ DEDİLER.

M - 69081 - 131 - 4

HAKİKATİN KİLİDİNİ AÇANA

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
MB: 124

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık

Ha ___ ki ka tin ki ___ li di ___ ni ___

Ha ___ ki ka tin ki ___ li di ___ ni ___

A ___ ça na ga zi ___ de di ___ le ___ r

A ___ ça na ga zi ___ de di ___ le r

Bu ___ yol da can i ___ le baş ___ ta ___ n

Bu ___ yol da can i ___ le ba ş ta n

Ge ___ çe ne ga zi ___ de di ___ le ___ r

Ge ___ çe ne ga zi ___ de di ___ ler ___

AŞK OLSUN MEYDAN GÖRENE

(T_5)

AŞK OLSUN MEYDAN GÖRENE
YOLUNA DOĞRU GİDENE
AFERİN HAKKI HAK BİLİP
HAK İCİN GÖNÜL GÜDENE

SEN DOĞRU YÖRÜ DOĞRU BAK
DOĞRU GİDENE ZEVAL YOK
RAHMET EDİP YARLIGAR HAK
HAK İÇİN KULLUK EDENE

GÖNLÜNÜ YÜKSEKTEN İNDİR
AR ETME ALÇAĞA KONDUR
AÇ DOYURUP SUSUZ KANDIR
İBADET BORCUN ÖDENE

BESLEME GASVET ATINI
SEN ÇEKERSİN ZULMETİNİ
TEPELE NEFSİN İTİNİ
ZARAR GELMESİN BEDENE

KÂF Ü NUNDUR KÜLLİ MEKÂN
EMRİNE RÂM OLDU NİHAN
RAZI TESLİM OLDU HEMAN
HEM YEDİLİP HEM YEDENE
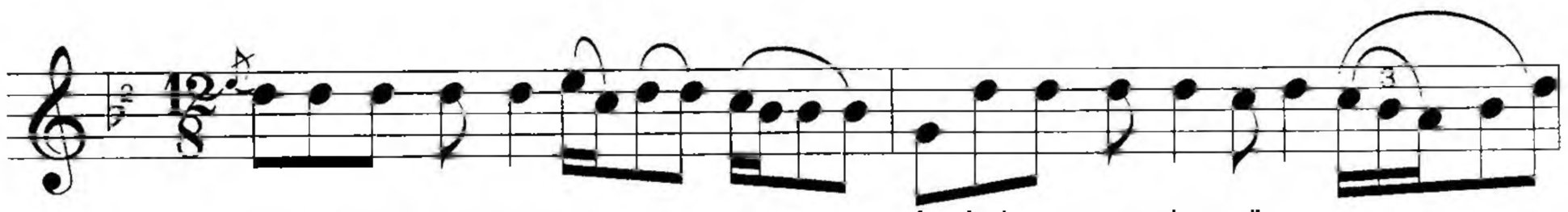
"MUHİDDİN ABDAL" AŞK OLSUN
SIRRINI ELLER DUYMASIN
YEMİŞİ NÂDAN YEMESİN
HEM YEYUB HEM YEDİRENE

M - 69081 - 068 - 3 (a)

AŞK OLSUN MEYDAN GÖRENE (1)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B: ST.189
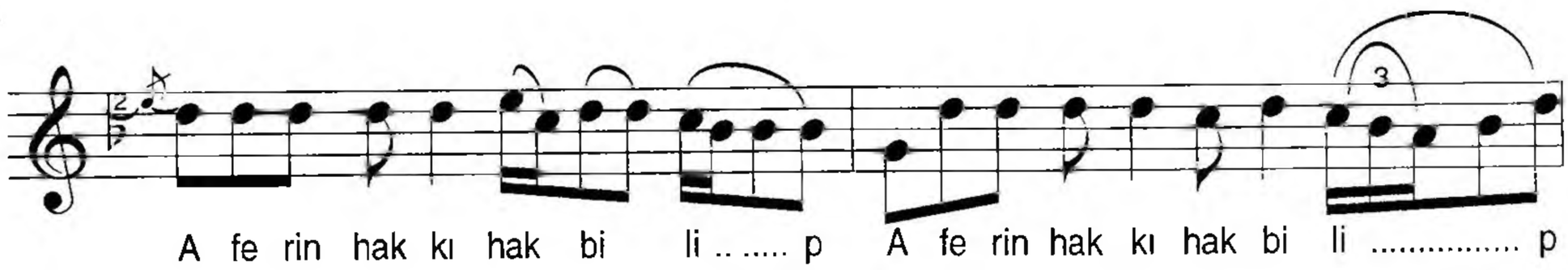
Derleyen: H. Yaltınk
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



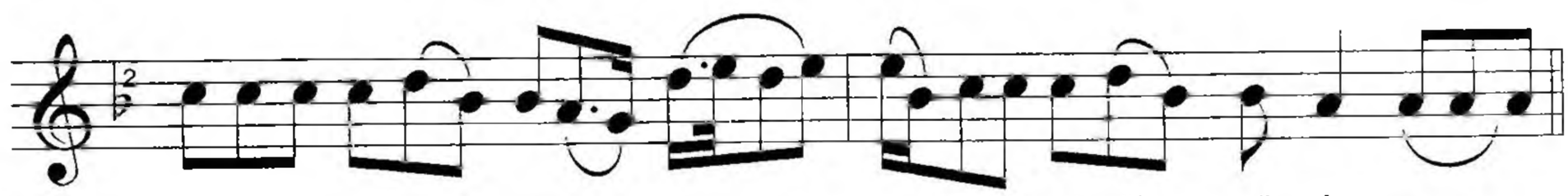
Aş kol sun mey dan gö re ne ____ Aş kol sun mey dan gö re ne _____



Yo lu na doğ ru gi de ne ____ Yo lu na doğ ru __ gi de ne



A fe rin hak kı hak bi li .. .. p A fe rin hak kı hak bi li ..... p
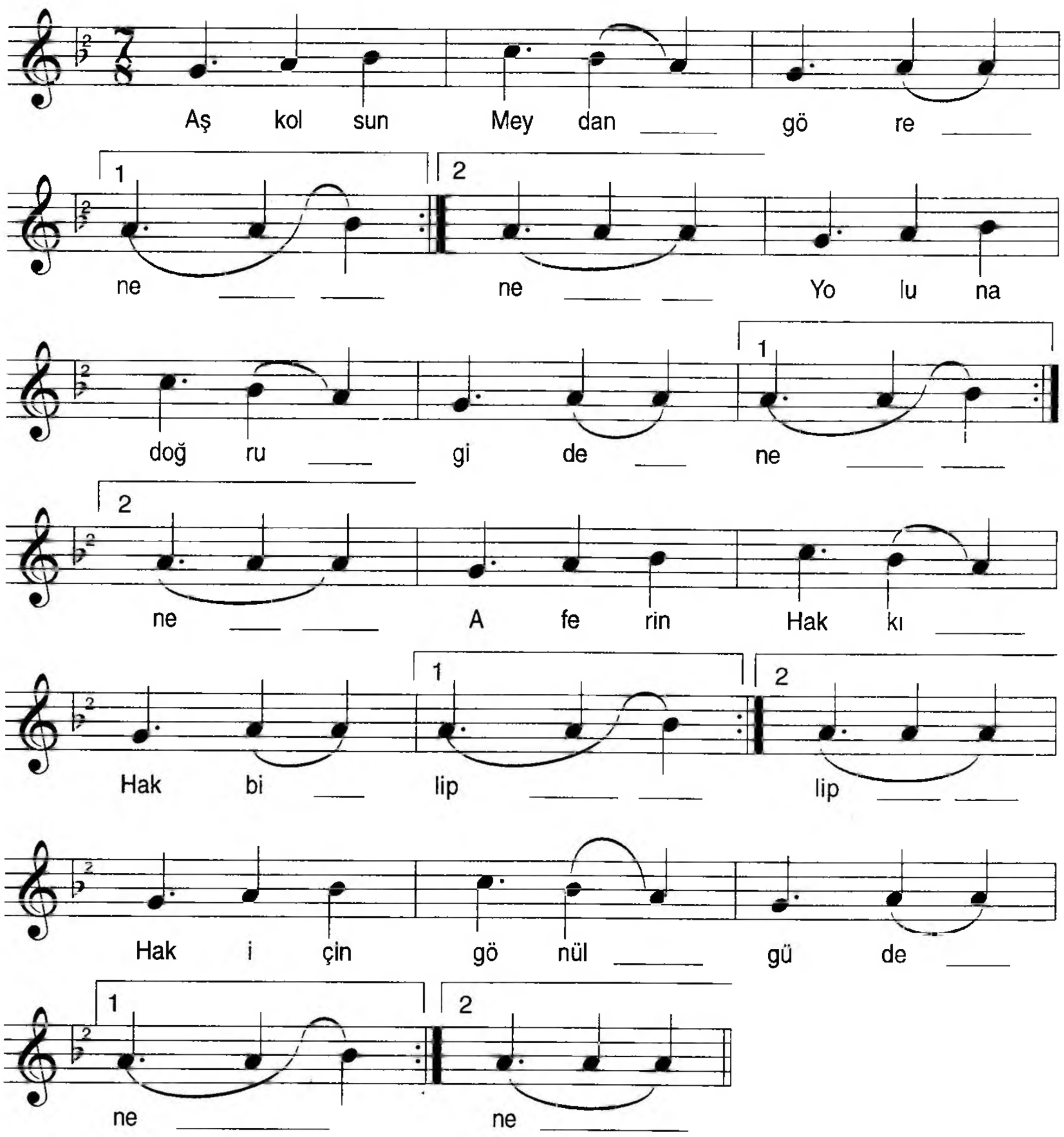


Hak bi lip gö nül __ güde __ ne ____ Hak bi lip gö nül __ gü de ne _____

M - 69081 - 068 - 3 (b)

AŞK OLSUN MEYDAN GÖRENE (2)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu köylüler
B: ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltınk



GEL BENİM SARI TANBURAM

(T5)

GEL BENİM SARI TANBURAM
SEN NEYİN İÇİN İNLERSİN
İÇİM OYUK DERDİM BÜYÜK
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)

KOLUMA TAKTILAR TELİ
SÖYLETİRLER BİN BİR DİLİ
OLDUM AYN-I CEM BÜLBÜLÜ
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)

KOLUMA TAKTILAR PERDE
UĞRATTILAR BİN BİR DERDE
KİM KALA KİM GÖÇE BU YERDE
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)

GÖĞSÜME TAHTA DÖŞERLER
DURMAYIP BENİ OKŞARLAR
(V)URDUKÇA BAĞRIM(I) DEŞERLER
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)

GEL BENİM SARI TANBURAM
DİZLER ÜSTÜNDE YATIRAM
GİNE KIRILDI HATIRIM
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)
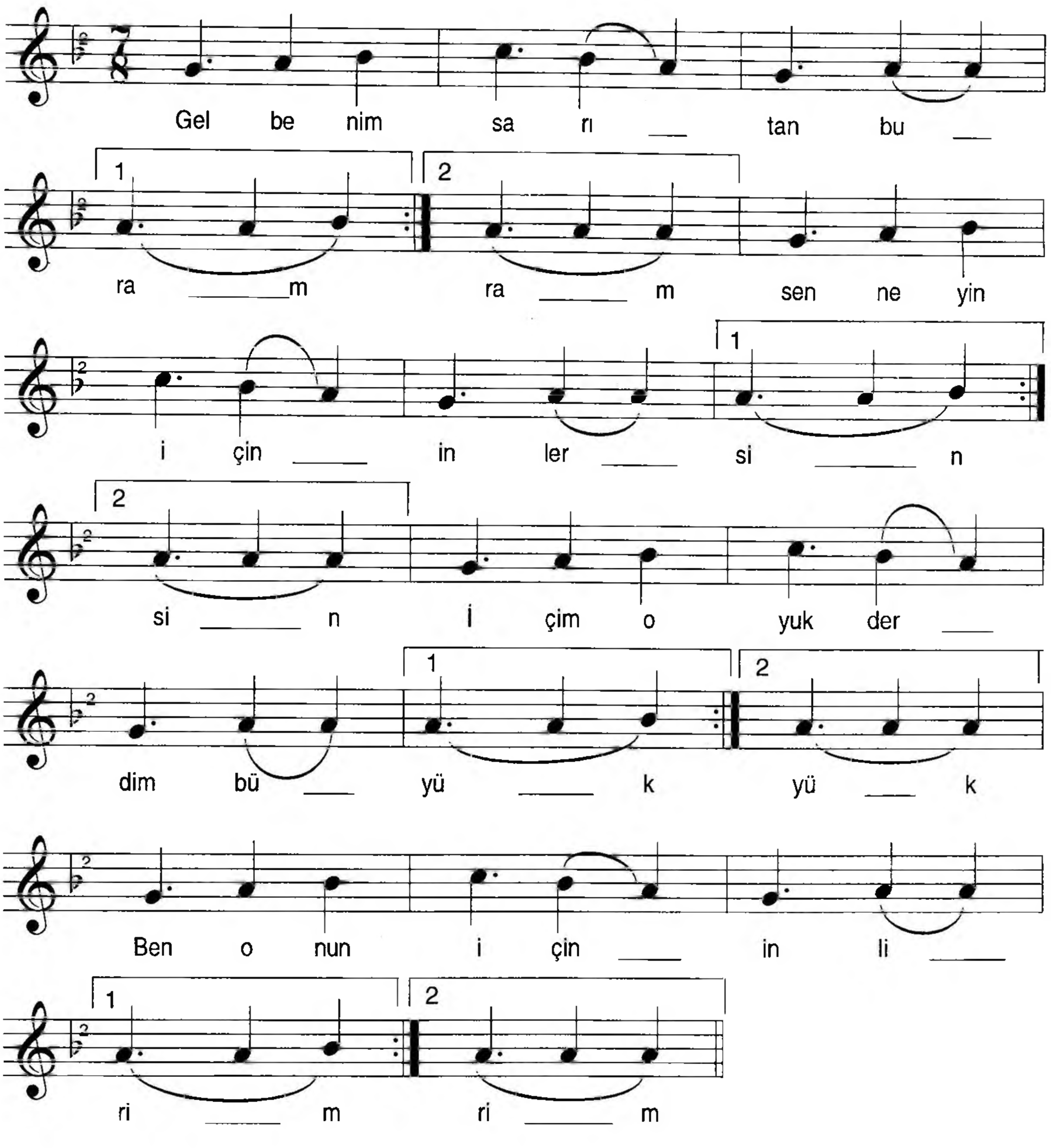
SARI TANBURADIR ADIM
GÖKLERE ÇIKAR FERYADIM
PÎR SULTAN'IMDIR ÜSTADIM
BEN ONUN İÇİN İNLERİM (BEN ŞAHIM DEYİ AĞLARIM)

M - 69081 - 114 - 7

GEL BENİM SARI TANBURAM

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B : ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



AÇILDI CENNET KAPUSU

(T_5)

AÇILDI CENNET KAPUSU
LÂLE GEVHERDİR YAPUSU
KILDAN İNCEDİR KÖPRÜSÜ
GEÇEBİLİRSEN GEL BERU (GEÇEMEZ İSEN DÖN GERİ)

CANIMIZ MELEK CANIDIR
TENİ MÜSLÜMAN TENİDİR
İÇTİ(Ğİ)MİZ ASLAN SÜTÜDÜR
İÇEBİLİRSEN GEL BERU (İÇEMEZ İSEN DÖN GERİ)

BEN HOCAMA KUL OLMUŞAM
ÜSTADIMDAN DERS ALMIŞAM
BEN NAMAZIMA DALMIŞAM
KILABİLİRSEN GEL BERU (KILAMAZ İSEN DÖN GERİ)
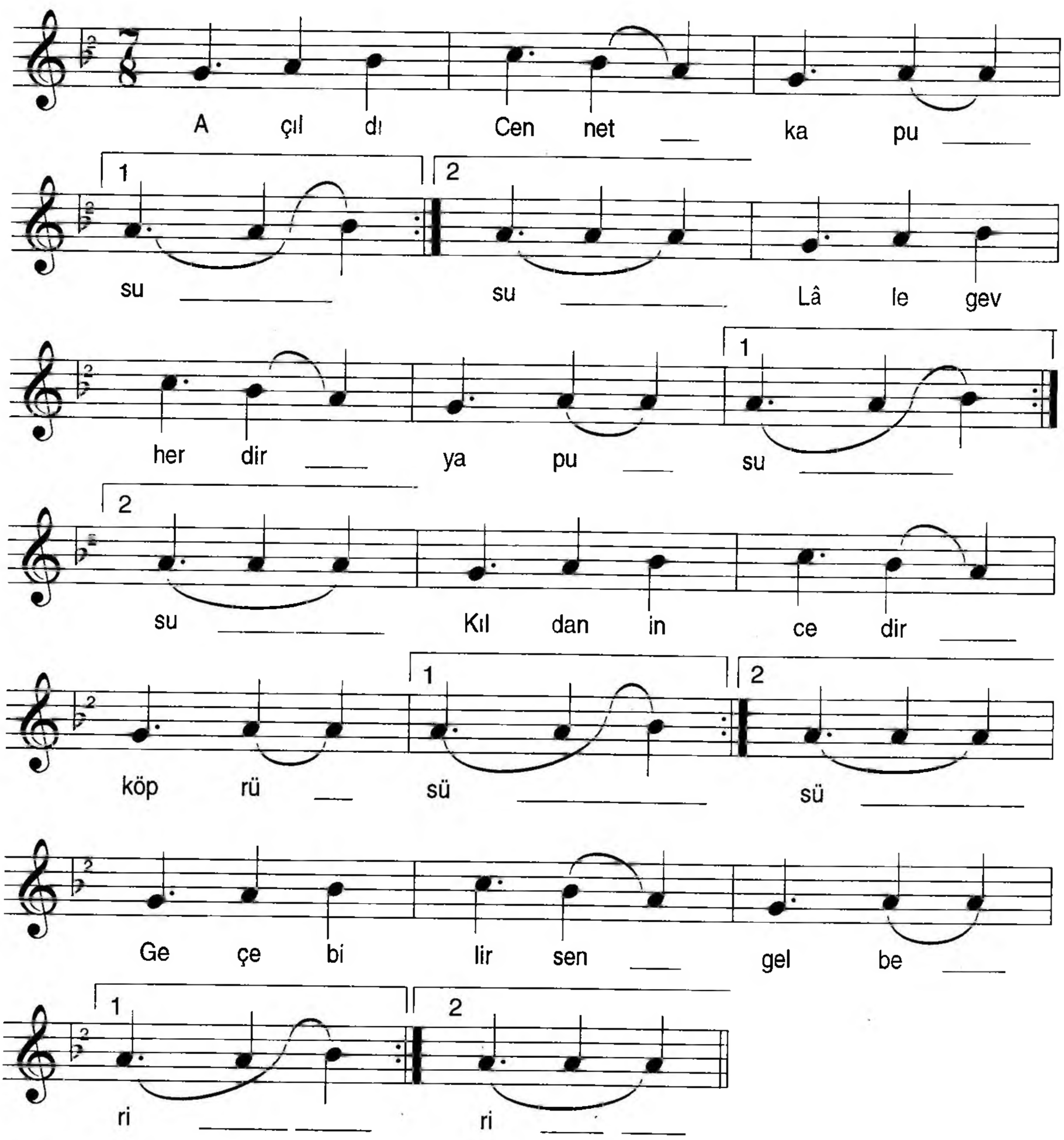
PÎR SULTAN'IM (H)AYDER HEMAN
DAĞLADI BÜRÜDÜ DUMAN
İŞTE İNCİL İŞTE KUR'AN
OKUR YAZARSAN GEL BERU (OKUMAZ İSEN DÖN GERİ)

M - 69081 - 056 - 0

AÇILDI CENNET KAPISI

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu köylüler
B: ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



CANIM KURBAN OLSUN SENİN YOLUNA

(T_5) ; (K_{12}) ; (T_2)

CANIM KURBAN OLSUN SENİN YOLUNA
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED
HAK NASİB EYLESİN SENİN YOLUNA
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED

AŞK İLE DEMİMİZ SÜRÜLMEZ OLDU
GÖNLÜMÜZ AYNASI SİLİNMEZ OLDU
İÇİNDE SIRLARI GÖRÜNMEZ OLDU
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED

ÇOKTUR DERVİŞLERİN CEVR - U CEFASI
CENNETİN ONLARIN ZEVK - U SEFASI
ON SEKİZ BİN ALEMİN BİR MUSTAFASI
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED

ÇIKIP ARŞ ÜSTÜNE SEYRAN EDERSİN
KÜRSÜNÜN ÜSTÜNDE CEVLAN EDERSİN
MAHŞERDE ÜMMETİN HAKTAN DİLERSİN
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED

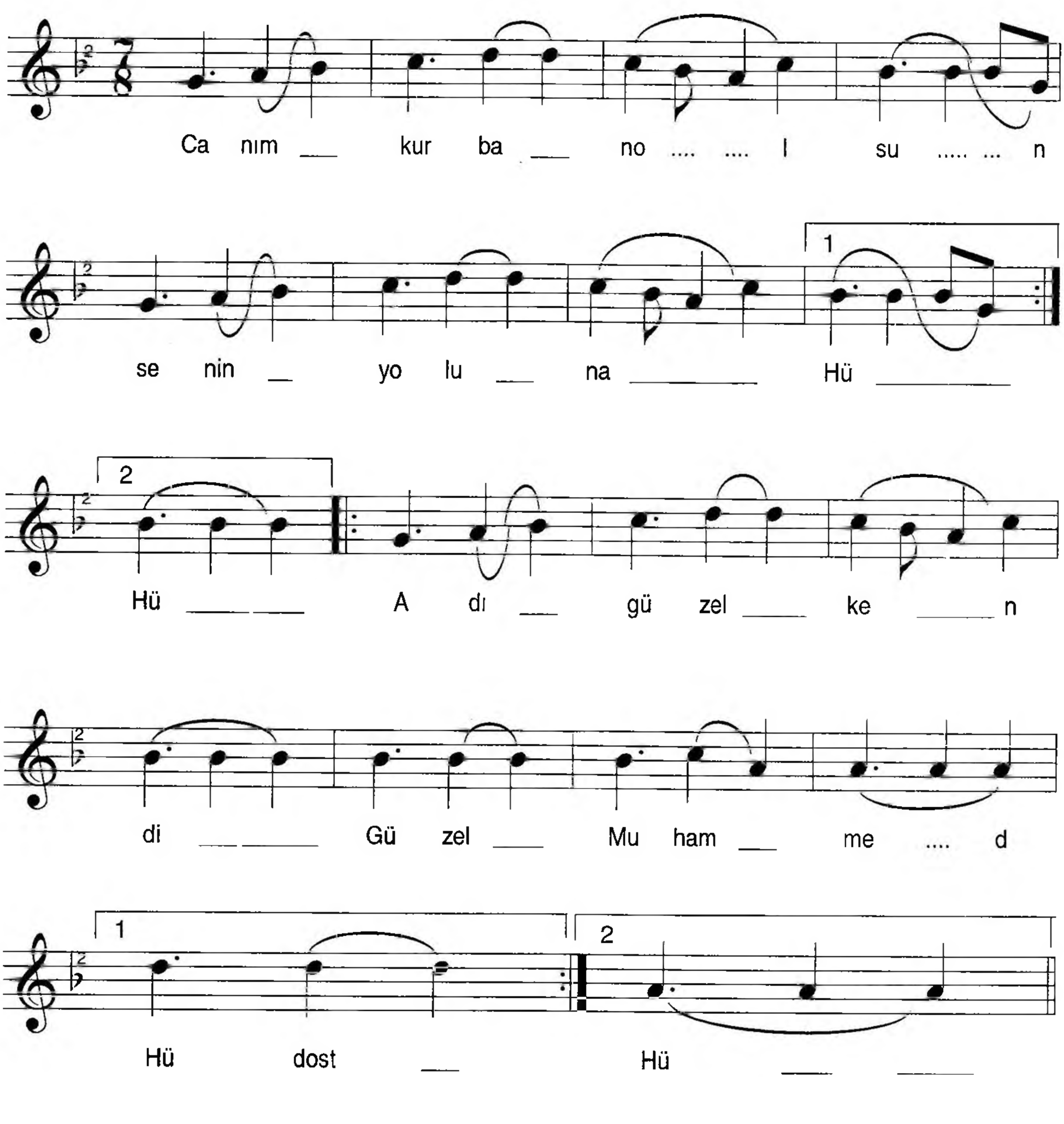
SEN HAK PEYGAMBERSİN ŞEKSİZ ŞÜPHESİZ
SANA İNANMAYAN DİNSİZ İMANSIZ
DERVİŞ YUNUS NEYLER DÜNYAYI SENSİZ
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMED

H- 69081 - 085 -0

CANIM KURBAN OLSUN SENİN YOLUNA

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu Köyü Halkı
B : ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



AMAN EYLE MÜRVET EYLE
(T5)

AMAN EYLE MÜRVET EYLE
GÖRDÜĞÜNE BAKMA GÖNÜL
SENİN YÜZÜNE BAKMAYANIN
SEN YÜZÜNE BAK HA GÖNÜL

KAZ KUYUYU BOYUNCA KAZ
ÇIKACA(ĞI)NI BİL DE KAZ
GEZDİĞİN YERDE BİR HOŞ GEZ
HATIRLARI YIKMA GÖNÜL

ARAP ATA BİNİP DÜŞME
KARLI BUZLU DAĞLAR AŞMA
OLUR OLMAZA BAŞ KOŞMA
KENDİNİ MET(H) ETME GÖNÜL

BİR KARDAŞA MEYİL VERİP
ÇOK TUZUN EKMEĞİN YEYİP
ZERRECE BİR REZİL DUYUP
TEZ BAŞINA KAKMA GÖNÜL
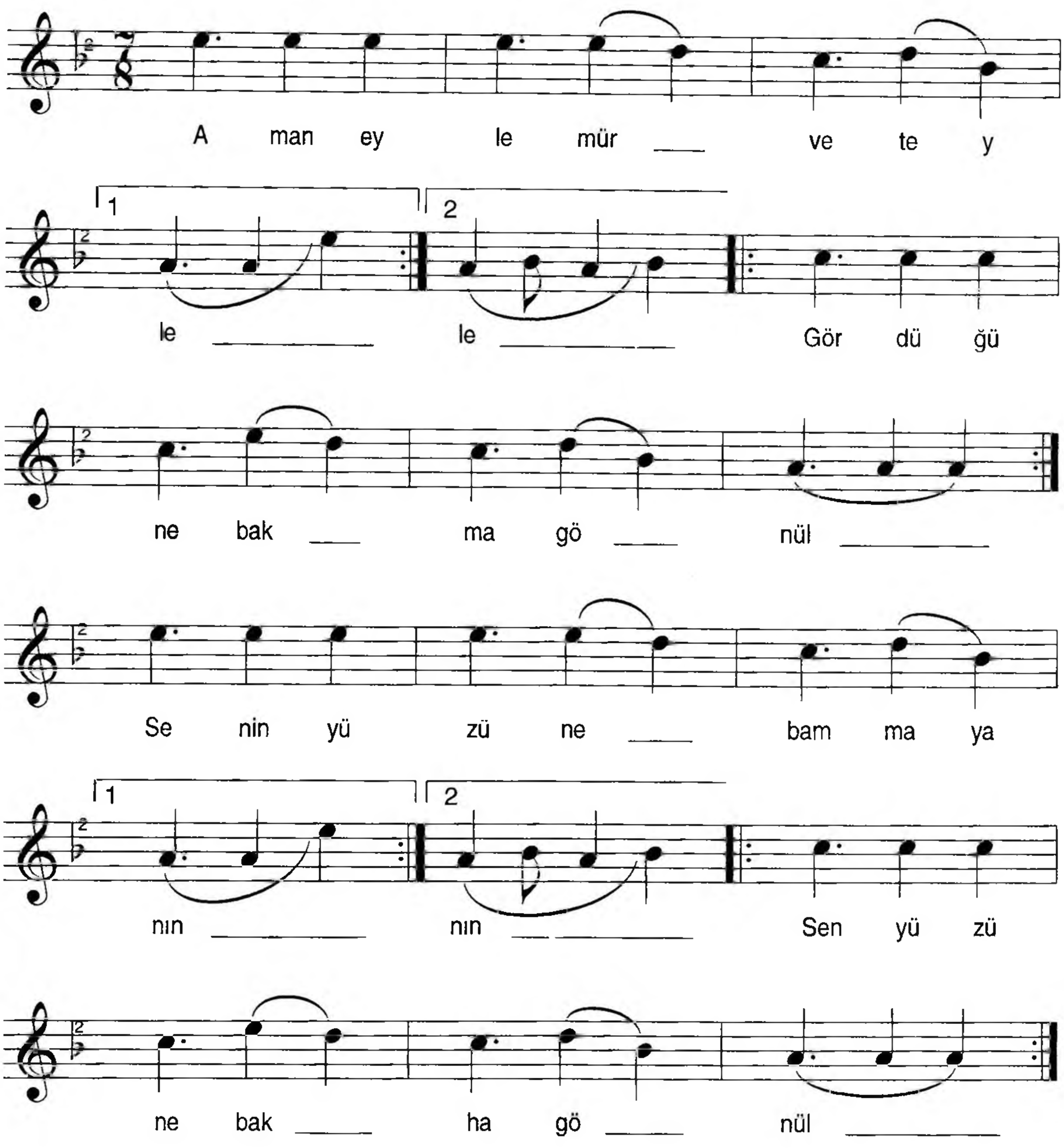
PÎR SULTAN'IM DÖNDÜ NEYE
ÇEKTİ(Ğİ)Nİ DEME HEVAYA
NASİHATIM OLSUN SANA
HATIRLARI YIKMA GÖNÜL
(DOLULARI DÖKME GÖNÜL)

M - 69081 - 062 - 1

AMAN EYLE MÜRVET EYLE

Yöre: Tekirdağ
Kaynak:Kılavuzlu'lu köylüler
B: ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık



HAZRET(İ) ALİ'NİN AVAZI
(Y_2)

HAZRET(İ) ALİ'NİN AVAZI
TURNA DERLER BİR KUŞTADIR
ASASI NİL DERYASINDA
HİRKASI BİR DERVİŞTEDİR

NİL DERYASI UMMAN OLDU
SARARDI GÜL BENZİM SOLDU
BAKIŞI ARSLANDA KALDI
ALİ'NİN DARBI KOÇTADIR

ALİ'M EYLEMEZ BENLİĞİ
KALBİNDE TUTMAZ KEMLİĞİ
ZÜLFÜKÂRIN KESKİNLİĞİ
ZERRECESİ KILIÇTADIR

ÖZEN KÖÇEK ALİ'M ÖZEN
VAR KENDİNE BİR NAM KAZAN
HAYRINI ŞERRİNİ YAZAN
SAĞ YANINDA FERİŞTEDİR
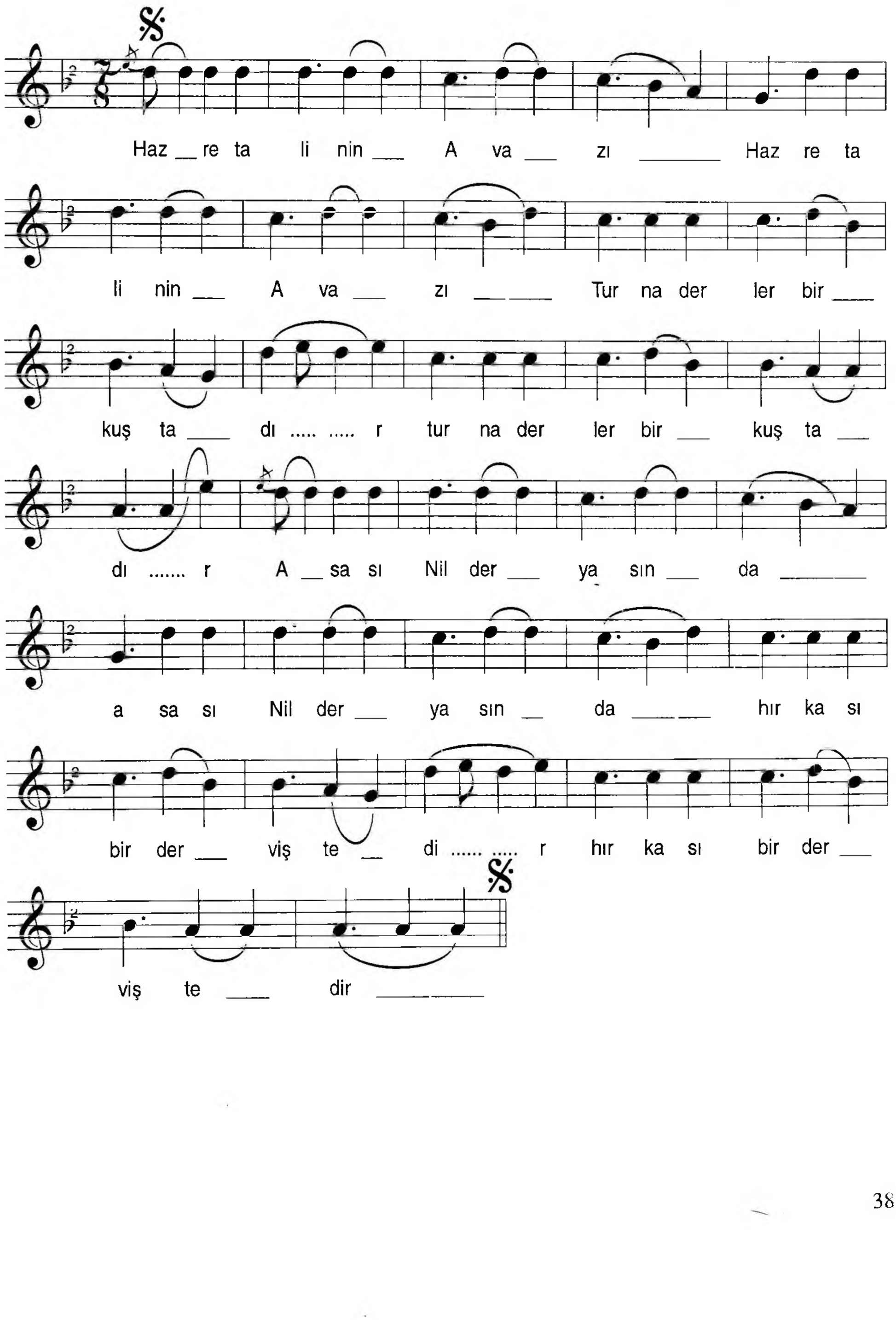
NERDE **PÎR SULTAN**'IM NERDE
ÖZÜMÜZ ASILI DÂRDA
YEMEN'DEN ÖTE BİR YERDE
DAHİ DÜLDÜL SAVAŞTADIR

M - 69081 - 135 - 2

HAZRET-İ ALİ'NİN AVAZI (1)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST.189

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.03.1995
Notaya alan: H. Yaltırık
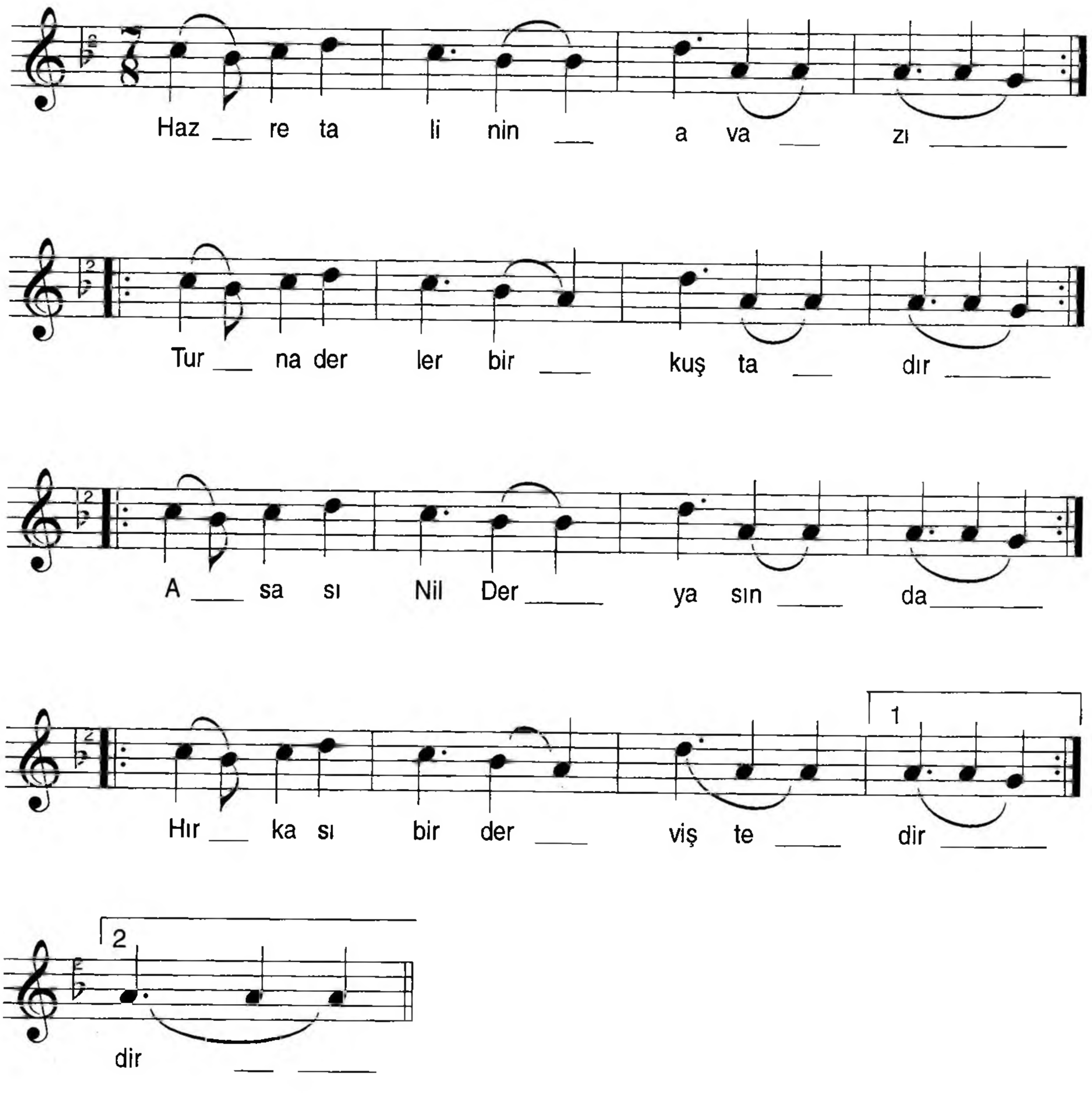


M - 69081 - 136 - 9

HAZRET-İ ALİ'NİN AVAZI (2)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
MB:112

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi : 22.2.1986
Notaya alan: H. Yaltırık



EŞREFOĞLU AL HABERİ (2. Örnek)

(T_1)

EŞREFOĞLU AL HABERİ
BAHÇE BİZİZ GÜL BİZDEDİR
BİZ DE MEVLÂNIN KULUYUZ
YETMİŞ İKİ DİL BİZDEDİR

ERLİK MİDİR ERİ YORMAK
IRAK YOLDAN HABER SORMAK
CENNETTEKİ ON DÖRT IRMAK
COŞKUN AKAN SEL BİZDEDİR

ADEM VARDIR İSMİ SEMİZ
ALIR ABDEST OLMAZ TEMİZ
HALKI TAN EYLEMEK NEMİZ
CÜMLE KÜSTAHLIK BİZDEDİR

ARI VARDIR UÇUP GEZER
TENİ TENDEN SEÇİP GEZER
CANI BİZDEN KAÇIP GEZER
ARI BİZİZ BAL BİZDEDİR

KİMİ SOFU KİMİ HACI
CÜMLEMİZ HAKKA DUACI
RESULÜ EKREMİ'İN TACI
ABA HIRKA ŞAL BİZDEDİR

BİZ ERENLER GERÇEĞİYİZ
HAS BAHÇENİN ÇİÇEĞİYİZ
HACI BEKTAŞ KÖÇEĞİYİZ
EDEB ERKÂN YOL BİZDEDİR

KULDUR **HASAN DEDE**'M KULDUR
MANAYI SÖYLEYEN DİLDİR
ELİF HAKKA DOĞRU YOLDUR
CİM ARARSAN DAL BİZDEDİR

M - 69081 - 109 - 3

EŞREFOĞLU AL HABERİ (2)
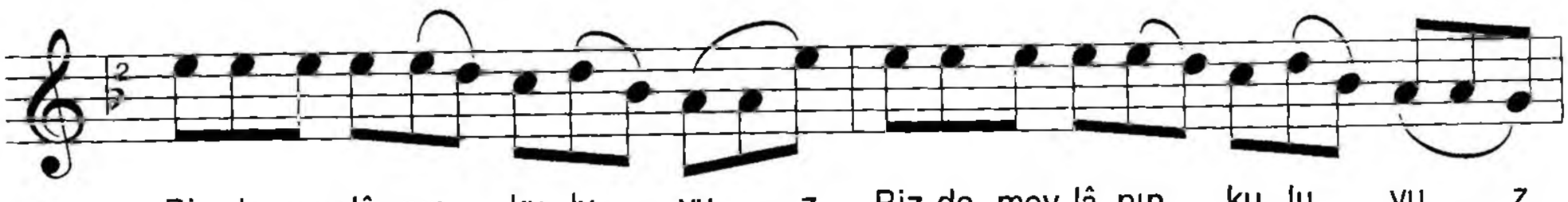
(Semah Nefesi)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Bektaşî Topluluğu
B : 112

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 22.2.1986
Notaya Alan: H. Yaltırık









GELİN BU GÜN DOST İLİNE VARALIM

(Gül Baba Semahı)

(K_3) ; (K_2) ; (K_{24})

GELİN BU GÜN DOST İLİNE VARALIM
CANIM ŞAHIM ŞAH SULTANIM GÜL BABA
YÂRİMDEN AYRILDIM FERYAT EDELİM
ARŞA DEĞER SENİN BAŞIN GÜL BABA

KAN REVANDIR GÖZÜMÜZDE YAŞIMIZ
BİR ARAYA GELMEZ OLDU BEŞİMİZ
ŞİMDEN GERİ HU DEMEKTİR İŞİMİZ
GEL DİNİM İMANIM NÛRUM GÜL BABA

GELEYDİ AKLIM DÖRT KÖŞE BÜRÜRSÜN
İSTEKLİYE MURADINI VERİRSİN
DİN SÜRÛRU MUHAMMED'İN NÛRUSUN
GEL DİNİM İMANIM YÂRM GÜL BABA

PİR GAİB ABDAL'IM ÇEKERLER YASIN
TURNADA KALMIŞTIR SENİN GÖZ YAŞIN
GELEYDİ AKLIM DÖRT KÖŞE GEZERSİN
GEL DİNİM İMANIM NÛRUM GÜL BABA

M - 69081 - 118 - 5

GELİN BUGÜN DOST ELİNE VARALIM

(Gül Baba Semahı)

Yöre: Yeniköy / Uzunköprü
Kaynak: Hasan Kaçar - Mustafa Çetin
B: ST. MD-1

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 27.08.2000
Notaya Alan: H. Yaltırık

(SAZ - - -

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA
(T_1) ; (T_5)

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA
GETİRENİN DEMİNE HÜ
CESET İÇİNDE BU CANI
BİTİRENİN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ AH BU DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

İZLEYEM ALİM İZİNİ
UYARALIM CAN GÖZÜNÜ
KIRKLAR İLE BİR ÜZÜMÜ
İÇİRENİN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ HAYDER DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

GÜZELDİR ALİ'MİN SESİ
SİLELİM GÖNÜLDEN PASI
HER ERKÂNDA BU NEFESİ
OKUYANIN DEMİNE HÜ

AH BU DEMİ HAYDER DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

PÎR SULTAN'IM BU NE DEMEK
HİÇ CAHİLE ÇEKME EMEK
HAZIR PİŞMİŞ TAMU NİMET
YEDİRENİN DEMİNE HÜ

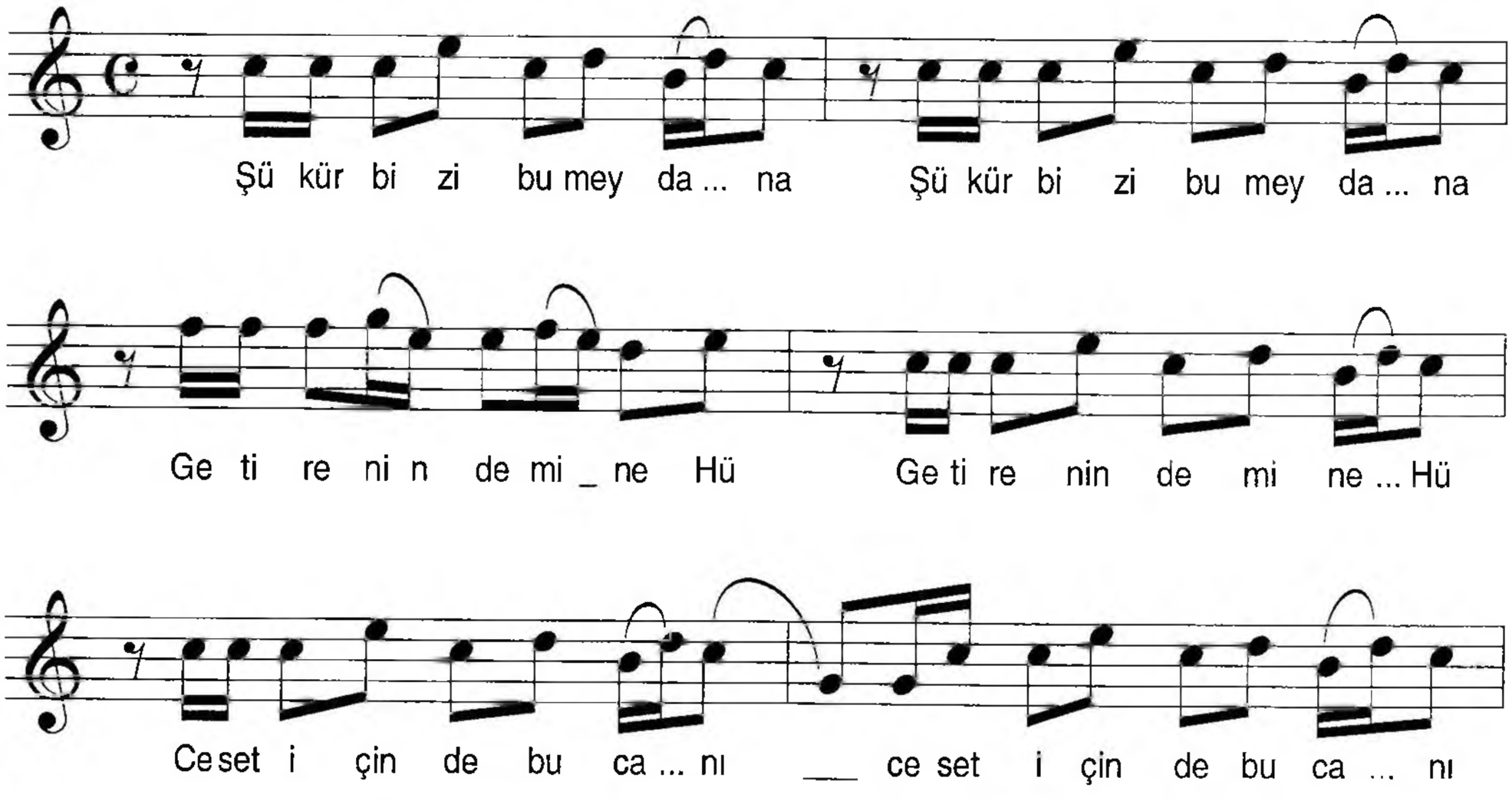
AH BU DEMİ AH BU DEMİ
BÖYLE GEÇER DÜNYA

M - 69081 - 174 - 1

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA (2)

Yöre: Tekirdağ
Kaynak: Kılavuzlu'lu Bektaşî Topluluğu
B: ST. 186

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 18.3.1995
Notaya alan: H. Yaltırık
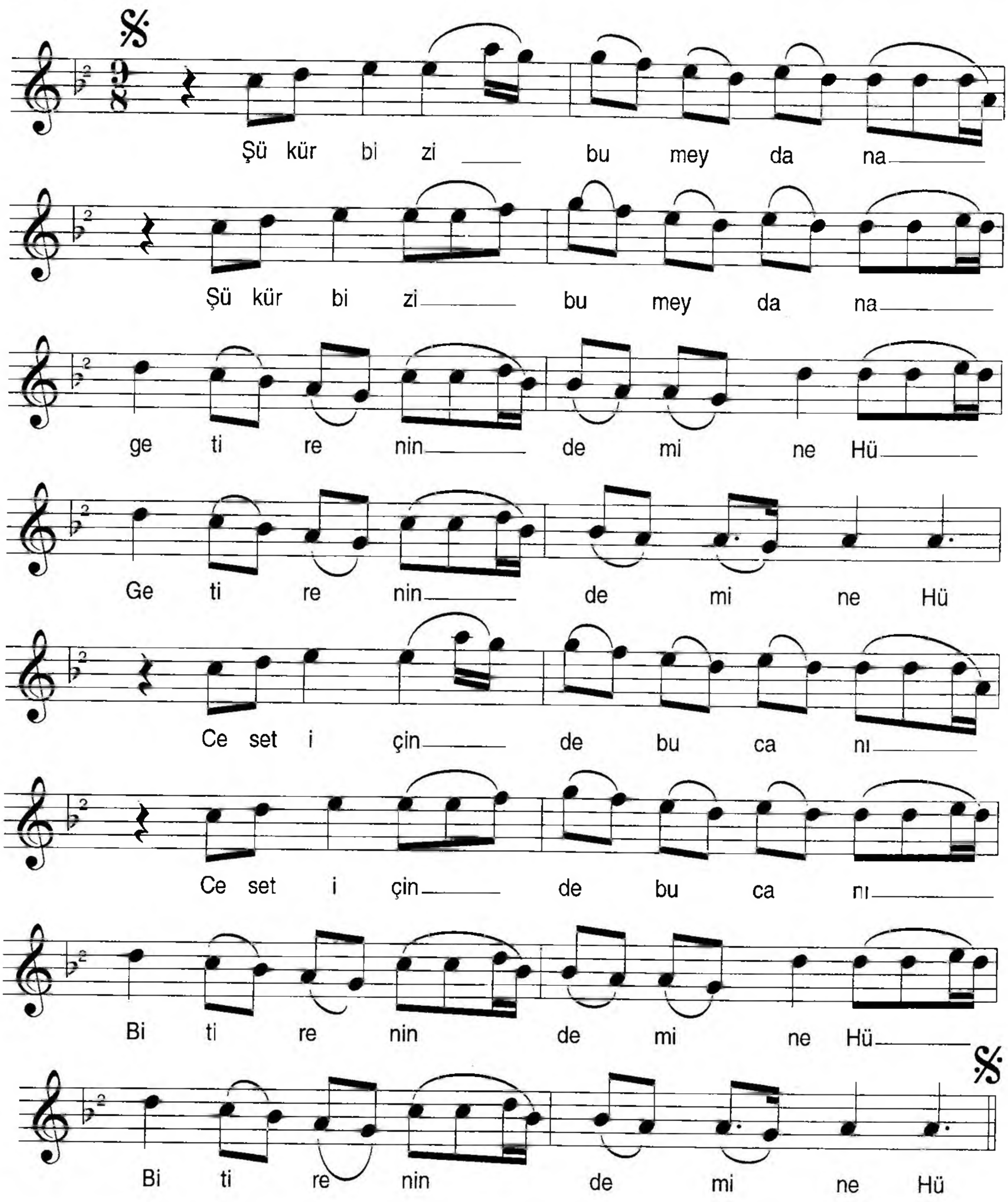


NOT: Semah nefesleri arasında olmakla beraber ezgi oturak nefeslerinin genel karakterindedir.

M - 69081 - 175 - 8

ŞÜKÜR BİZİ BU MEYDANA GETİRENİN DEMİNE (3)

Yöre: Kırklareli
Kaynak: Beyci'li Bektaşî Topluluğu
B : 269

Derleyen: H. Yaltırık
Der. Tarihi: 26.4.1990
Notaya alan: H. Yaltırık



NOT : Semah nefeslerinden olmasına rağmen ezgi oturak nefeslerinin genel karakterindedir.

c) Karma Hava Tipi Nefesler

"Karma Hava" şeklinde tabir ettiğimiz, yapısında hem uzun hava hem de kırık hava özelliğini birlikte bulunduran eserler, diğer halk müziği türlerinde de söz konusudur ve THM repertuvarında da yer almaktadır. Ancak başta Muzaffer Sarısözen olmak üzere, Cumhuriyet'in ilk dönem halk müziği ilgilileriyle müzik adamlarınca yazılan kitap ve makalelerde bu tür, gözardı edilmiştir. Bize göre bunun sebebi, bazı tartımlı (usullü) eserlerinin genel yapısı içinde bir kısım olarak bulunan serbest ezgilerin dikkate alınmamasıdır. Nitekim bu yazarlar eserleri usul yönünden genel karakter ve hatlarıyla sadece iki kısımda incelemekle yetinmişlerdir. Oysa, içlerinde serbest, usulsüz ezgiler bulunduran usullü eserler bir üçüncü türü oluşturmaktadır. Biz bu tür için *Karma Hava* tabirini kullanmayı uygun gördük. Bü tür nefesler sayıca çok azdır ve Trakya'daki en tipik örneği mersiye bahsinde yer alan *Ey nûr-i çeşm-i Ahmed-i Muhtar Yâ Huseyin* adlı mersiyedir.

2- EZGİ YAPISINA GÖRE NEFESLER

Nefesler, THM'nin sözlü türlerinden olup THM'ye has dizi özelliği gösterir. Özellikle kırsal kesimlerdeki Bektaşî - Alevî köylerinde uygulanan bu müzik türü THM ile tam bir uyum içindedir. Bununla beraber nefesler arasında gazel, koşma gazel, destan, mersiye ve ağlaş (yas nefesi) olarak söylenenler, Anadolu ve Trakya ezgilerindeki uzun hava örneklerinden oldukça farklıdırlar. Bu farklılık şiirlerin konusundan başka, yöresel üslup ve söyleniş özelliğiyle de iyice meydana çıkmaktadır. Dizi yapısı ve ezgi dokusu ile TM perde dizgesi içinde yer alan Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği'nin en önemli örnekleri Bektaşî nefesleridir. Bestelenmiş bazı örneklerin dışındakiler ise anonim halk müziği özelliğindedir. Bu bakımdan türkülerle büyük bir benzerlik gösterirler. Bâtın aleminden sezgiler ve duygular içeren nefeslerdeki müzik, halkın söz unsuruna uyum göstererek ürettiği ve zamanla yaygınlaştırdığı birer folklor abidesidirler. Bu hazine, Vahit Lütfi Salcı'ya göre "Gizli Halk Musikisi"dir. Bu konuda Salcı şunları yazmıştır:

> "... Bu gizli halk musikisi Türkiye'de bir çok asırlardan beri icra edilegelmiş çok canlı ve reddi kabil olmayan bir hakikattır. Lâkin bu o kadar gizli kalmıştır ki musikicilerimiz şöyle dursun çok kudretli musiki alimlerimiz bile bunların farkına varamamıştır. Bazıları ise işi daha ileriye götürerek bu nevi musikinin bizde varlığı söylendiği zaman inkâra kalkışmışlar ve hatta dili tokaçlı, eli kırbaçlı hücumlar yapmak suretile kendi ilimlerini bile suiistimal etmişlerdir. **Dava Şudur**: Gizli musiki vardır. Asırlarca devam etmiştir. Bunu şöylece teşrih ve iddia ediyoruz ki; Türk halk edebiyatının biri açık ve diğeri gizli olmak üzere iki cephesi olduğu gibi Türk halk musikisinin de biri açık biri gizli

olmak üzere iki cephesi vardır. Halk edebiyatının açık kısmı Divan edebiyatçılarının ve Osmanlı lisancı ve terkibcilerinin gürültülerine ve tahakkümlerine boğularak iltifatsızlığa uğramış ve görünmemiş; gizli kısım ise alevî Türk kabilelerinin süregeldikleri (İslâmî Türk) gizli mezhebciliğinin gizli anâne ve törelerine karışarak onlarla beraber mechuliyete sürüklenmiş ve şimdi de kaybolmak üzere bulunmuştur. Halk Edebiyatının açık ve gizli kısımları meraklılar tarafından yazılan yazma cönklerin ele geçmesi ile meydana çıkmaya başlamışsa da halk musikisinin gizli kısmını elde etmek şimdiye kadar mümkün olamamıştır..."[121]

Bu çalışmamız, Salcı'nın çalışmalarından yaklaşık altmış yıl sonra ortaya konulmaktadır. Salcı'nm "Gizli Türk Halk Müziği" diye nitelediği Tasavvufî Halk Müziği gerçekten Bektaşî ve Alevî çevrelerde "gizli" yaşamıştır. Bunun tarihî, sosyal ve sosyo - psikolojik sebeplerini Salcı altmış yıl önce tam bir isabetle ve bir cümlede belirtmiştir:

> "... Bunun sebeplerinden başlıcası Türk alevî ve tasavvuf inanışının yasaklığının kuvvetli bir inad ve sarsılmaz bir inan ile asırlarca devam etmiş olmasıdır..."[122]

Salcı'nın, bu eserlerin ezgi yapısı ve icralarıyla ilgili olarak yaptığı tespit günümüzde de geçerlidir:

> "... Aralıklarda birbirini kovalayan yarım ve çok büyümüş sesler yoktur. Uyuşmuş ve kadınlaşmış nağmeler olmadığı gibi oynak ve curcunalı karakterler de yoktur... Seslerine şiddet verip vakurane bir eda ile... öyle bir gürleyişleri vardır. Uydurma ara nağmeleri ve varyasyon makbul değildir. Lâstikli "sinkop"lara, sıçrayışlı "kontertan"lara tesadüf edilmez. Hoppalık, şaklabanlık onların sazlarından sadır olmaz. Diğer tarikatların ilâhilerini bile hoppalık sayarlar ve muhabbetlerde okunmasını istemezler..."

a) Nefeslerin Dizi, Seyir ve Tartım Özellikleri

Anadolu'da "hoyrat, maya, bozlak, barak" ve benzeri uzun hava örneklerinde yörelerin kendine has tavır, üslup ve söyleyiş özellikleriyle ezgilerin belirgin bir inici-çıkıcı seyri vardır. Sözgelimi Türkmenlerin barak ve hoyratlarındaki seyir genellikle "inici"[123]

---

121 Bkz. Vahit Lütfi Salcı, *Gizli Türk Halk Musikisi ve Türk Musikisinde (Armoni) Meseleleri*, Nümune Matbaası, İstanbul, 1940, s. 3,4.

122 Salcı, a.g.e. , s. 4.

123 Mustafa Özgül - S. Turhan - K. Dökmetaş, *Notalarıyla Uzun Havalarımız*, Ankara 1996, s. 267. (**EK-6**).

iken, Trakya ve Rumeli'den derlenen kimi uzun havalar "çıkıcı"[124], kimileri ise "inici[125] özelliktedirler. Trakya'daki uzun hava tipli nefeslerin genelinde "inici" özellik görülmektedir. Özellikle gazel ve koşma gazel tipleri bu yapıdadır.

Trakya Bölgesi çalışmalarında derlediğimiz nefeslerde de kullanılan başlıca perde dizgesi, TM'nin geçmişten günümüze (13. yy'da Safiyüddin Abdülmümin Urmevî'nin tespitlerinden itibaren) kullandığı perde dizgesidir. Bununla beraber Tasavvufî Halk Müziğinin THM'nin bir alt şubesi olması bakımından aşağıda yer alan nefesler dizileri (scale) açısından tarif edilirken, terminoloji olarak TSM'ye bağımlı bir "makam" anlayışı ile THM çevreleri dışında ve özellikle müzikoloji alanında hiç bir şey ifade etmeyen "ayak" tabiri yerine makamlarda da ortak olarak kullanılan "dizi" terimi tercih edilmiştir. Tespit ettiğimiz Trakya Bölgesi Bektaşî nefeslerinin dizi ve tartım yapıları şöyledir:

Ezgi Adı	**Dizi**	**Tartımı**
1. Abdal Musa Sultan Ceylanı Geldi	Uşşak	8/8 (3+2+3)
2. Açıldı Cennet Kapısı	Uşşak	7/8 (3+2+2)
3. Ah Etme Gönül	Uşşak	3/4
4. Ah Hızır Paşa	Uşşak	7/8 (3+2+2)
5. Alçacık Kirez Dali	Uşşak	9/8 (2+3+2+2)
6. Alıp Akılcığımı	Uşşak	9/8 (2+2+2+3)
7. Alim'dir Gaziler Başı	Hüseyni Beşlisi	{8/8 // 7/8} {(3+2+3) // (3+2+2)}
8. Aman Eyle Mürvet Eyle	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
9. Annemden Doğdum Dünyaya Geldim	Hüseyni	9/8 (2+2+2+3)
10. Araya Araya Bulduk Burayı	Kalenderî (Sabâ)	4/4
11. Araya Araya Bulsam İzini	Uşşak	15/8 (2+3+3+2+2+3)
12. Arzu Ederdiniz Bir Yol Görmeye	Hüseyni Beşlisi	4/4
13. Aşk İle Uyandım	Hicaz	10/8 (3+2+2+3)
14. Aşk Olsun (2 Örnek)	Uşşak	7/8 (3+2+2)

124 TRT THM Repertuvar Kitabı, Uzun havalar : "Ali Yazıcı", repertuvar no: 331.
125 TRT THM Uzun havalar : "Küver, küver bre Alay Bey", repertuvar no: 565

15. Aşka Uyma Hali Yakar	Uşşak	4/4
16. Be Hey Kardaş	Rastta Çargâh Beşlisi	4/4
17. Bektaşiyiz Şan Bizimdir	Kalenderî	4/4
18. Ben Hocamdan Böyle Aldım Dersimi	Uşşak	4/4
19. Bir Er Ararım Haldaştan Olsun	Hüzzam	9/4(2+2+2+3)
20. Bir Gün Daldım Erenler Meydanına	Segâh	4/4
21. Bir Nefesçik Söyleyelim (1)	Uşşak	4/4
22. Bir Nefesçik Söyleyelim (2)	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
23. Bir Nefesçik Söyleyelim (3)	Uşşak	9/8 (2+3+2+2)
24. Bir Sadık Can Bizi Davet Eyledi	Uşşak	8/8 // 7/8 (2+3+3 // 2+2+3)
25. Biz De İkrâr Verdik Kızıl Deliye	Hüseyni	{ 8/8 // 12/8 // 9/8} {(3+2+3) + (3+2+2+2+3)}
26. Bizim İçtiğimiz Dolular	Çargâh	9/8 (2+3+2+2)
27. Bu Dünyada Benim Meyil Verdiğim	Hüseyni Beşlisi	{10/8 // 8/8} {(3+2+2+3) // (2+3+3)}
28. Bugün Ben Pirime Vardım	Hicazkâr	{11/8 // 14/8} { (3+2+3+3) // (3+2+3+3+3)}
29. Bülbüller Kokuyu Güllerden Alır	Çargâh	4/4
30. Bülbüller Kokuyu Güllerden Alır (2)	Çargâh	4/4
31. Canım Kurban Olsun Senin Yoluna	Uşşak	7/8 (3+2+2)
32. Çıktım Kırklar Yaylasına	Uşşak	12/8 (3+3+3+3)
33. Çıktım Kırklar Yaylasına (2)	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)

34. Çıktım Kırklar Yaylasına (3)	Hüseyni Beşlisi	12/8 (3+3+3+3)
35. Çok Şükür Bahara Eriştik Bugün	Hüseyni Beşlisi	12/8 (3+3+3+3)
36. Çok Şükür Mübarek Cemalin Gördüm	Uşşak	{ 4/4 // 3/4 // 2/4 }
37. Derildi Ayin-i Cem Kuruldu Erkân	Hüseyni Beşlisi	{7/8 // 9/8} {(3+2+2) // (3+2+2+2)}
38. Deryanın Üzerinde Bir Gemi Gördüm	Uşşak	5/8 (2+3)
39. Dinleyin Kardaşlar Benim Sözümü	Uşşak	7/8 (3+2+2)
40. Divane Gönlümüz Geçmez Güzelden	Hicaz	Serbest
41. Dost Cemalin Görmeye (1)	Hüseyni Beşlisi	9/8 // 10/8 {(3+2+2+2) // (3+2+2+3)}
42. Dost Cemalin Görmeye (2)	Hüseyni Beşlisi	4/4
43. Dostum Muhammed'dir Hak Habibullah	Hüseyni Beşlisi	4/4
44. Dört Kapı İçinde Bir Şehir Gördüm	Uşşak	8/8 // 7/8 (3+2+3) // (3+2+2)
45. Eğildim Bir Dolu İçtim	Uşşak	9/8 (2+2+2+3)
46. Elest-i bezminde demişiz belî (Atatürk nefesi)	Uşşak	4/4
47. Erenler İlminde Gani Olursun	Belli bir diziye benzemiyor	{8/8 // 7/8} {(3+2+3) // (3+2+2)}
48. Erenleri Sevdik Geldik Buraya	Uşşak	6/8 (3+3)
49. Erenlerin Cemine	Sol Çargâh	5/8 (2+3)
50. Erenlerin Demine	Uşşak	5/8 (2+3)
51. Erenlerin Sohbeti Ele Gelesi Değil	Rastta Çargâh Beşlisi	4/4
52. Eriştim Menzile İkrar Getirdim	Uşşak	Serbest

53. Eşrefoğlu Al Haberi	Uşşak + Hüseyni Beşlisi	9/8 (2+3+2+2)
54. Eşrefoğlu Al Haberi (2)	Hüseyni Beşlisi	12/8 (3+3+3+3)
55. Ey Erenler Benim Meyil Verdiğim	Çargâh	4/4
56. Ey Erenler Bezmimize	Rastta Çargâh Beşlisi	4/4
57. Ey Erenler Bezmimize	Rastta Çargâh Beşlisi	4/4
58. Ey Nur-i Çeşm-i Ahmedi Muhtar Ya Hüseyin	Uşşak + Hicaz	{ 9/8 // 7/8 // 4/4 } {(3+2+2+2) // (3+2+2) // 4/4}
59. Gel Benim Sarı Tanburam	Uşşak	7/8 (3+2+2)
60. Gel Gönül Yola Gidelim	Hüseyni	4/4
61. Gel Kardaş Yola Gidelim	Segâh	13/8 (3+3+2+2+3)
62. Geldi Bahar Öttü Bülbül	Çargâh Beşlisi	12/8 (3+3+3+3)
63. Gelin Bugün Dost İline Varalım	Uşşak	9/8 (2+3+2+2)
64. Gerçek Aşıklara Selâ Denildi	Hüseyni	4/4
65. Gidi Yezid Elimize Düştünüz	Uşşak	Serbest
66. Girip İçeriye Erkân İsteeyen	Uşşak	4/4
67. Gönül Aşka Yandın mı	Segâh	4/4
68. Gönül Aşkın İle Düştü Yollara	Uşşak	9/8 (2+2+2+3)
69. Göründü Kerbelâ Çölü	Hüseyni Beşlisi	4/4
70. Güzel Pirden Bize Bir Dolu Geldi	Uşşak	5/8 (2+3)
71. Güzel Pirden Bize Bir Dolu Geldi	Uşşak	5/8 (2+3)
72. Güzel Şahtan Bize Bir Dolu Geldi	Uşşak	3/4

73. Hak Dedim İbtida Dergâha Vardım	Uşşak	7/8 (3+2+2)
74. Hak Tealâ Muhammed'i Kandil-i Nurdan Eyledi	Acem Kürdi	10/8(2+3+2+3)
75. Hak Yoluna Gidenlerin Asa Olsam Ellerine (2)	Uşşak	4/4
76. Hak Yoluna Gidenlerin Asa Olsam Ellerine	Hüseyni	9/8 (2+3+2+2)
77. Hakikatin Kilidini	Uşşak	7/8 (3+2+2)
78. Hakkı Zikreden Kardaşlar	Hüseyni Beşlisi	9/8 (2+2+2+3)
79. Hamdülillah Biz Ezelden	Eviç	Serbest
80. Harabatlığı Aldım Ele	Hüseyni Beşlisi	4/4
81. Hazret-i Ali'nin Avazı	Uşşak	7/8 (3+2+2)
82. Hazret-i Ali'nin Avazı (2)	Uşşak	7/8 (3+2+2)
83. Hazrete Hiç Gelmemişim	Hüseyni Beşlisi	Serbest
84. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Bindiği	Segâh	Serbest
85. İkrar Verdik Biz Bir Pire	Hüseyni Beşlisi	9/8 (2+3+2+2)
86. İlk Evvel Şu Cihan Yaratılmadan	Hüseynî Beşlisi	8/8 (3+2+3)
87. Karşıda Görünen Ne Güzel Yayla	Hüseyni Beşlisi	5/8 (2+3)
88. Kayanın Başında Bir Koyun Meler	Hüseyni	5/8 (2+3)
89. Kırklar Meydanına Vardım	Uşşak	6/8 (3+3)
90. Kudretten Bir Dolu Geldi (1)	Hüseyni Beşlisi	{4/4 // 6/4}
91. Kudretten Bir Dolu Geldi (2)	Uşşak	7/8 (3+2+2)

92. Kur'an Yazılırken Arş-ı Rahman'da	Rast	4/4
93. Medet Medet Alemleri Yaratan	Hüseyni Beşlisi	Serbest
94. Muhabbet Açılsın Cemal Görünsün	Hüseyni Beşlisi	15/8
95. Muhabbet Kapusun Açayım Dersen	Hüseyni Beşlisi	8/8 (3+2+3)
96. Muhabbet Küpünün Şarabı Olsam	Hüseyni Beşlisi	5/8 (2+3)
97. Muhammed Ali'dir Gaziler Başı	Uşşak	7/8 (3+2+2)
98. Muhammed Ali'ye Salavat Eyle	Uşşak	8/8 (3+2+3)
99. Muhammed Ali'yi Candan Sevenler	Uşşak	7/8 (3+2+2)(3+2+3+3+2+2)
100. Ne Kaçarsın Ölümden	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
101. Oynayan Alemde Her Dem Sırr-ı Sübhan'dır Ali	Eviç	Serbest
102. Ot Benim Sarı Tamburam	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
103. Övmüş De Yaratmış Kendi Nurundan	Uşşak	4/4
104. Özen Aşık Özen	Hicaz	4/4
105. Pirim Ali Şahtan İşaret Oldu	Hicaz	4/4
106. Sebah Sebah Çıkıp Arşa Bakarken	Belli bir diziye benzemiyor	7/8 (3+2+2)
107. Sebahın Seherinde Niyaz Ederken	Uşşak	{8/8 // 7/8} {(3+2+3) // (3+2+2)}
108. Sekahüm Sırrını Söyleme Sakın	Uşşak	4/4
109. Sevdim Seni Mabudum	Segâh	4/4
110. Sevdim Seni Ta Gönülden	Eviç	Serbest
111. Subh-u Şam Ey Gönül	Nikriz	4/4

112. Şahın Ellerinden Gelen Turnalar	Uşşak	5/8 (2+3)
113. Şepper ü Şüpper	Hüseyni Beşlisi	5/8 (2+3)
114. Şu Bizim İmanımız	Uşşak	7/8 (3+2+2)
115. Şu Dünyada Üç Nesneden Korkarım	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
116. Şu Dünyanın Ötesine	Uşşak	8/8 // 7/8 {(3+2+3) // (3+2+2)}
117. Şu Dünyanın Ötesine (1)	Uşşak	4/4
118. Şu Dünyanın Ötesine (3)	Kalenderî	9/8 (2+3+2+2)
119. Şükür Bizi Bu Meydana (2)	Çargâh Dörtlüsü	4/4
120. Şükür Bizi Bu Meydana Getirenin Demine	Uşşak	9/8 (2+2+2+3)
121. Şükür Bizi Bu Meydana Getirenin Demine	Hüseyni Beşlisi	7/8 (3+2+2)
122. Tevhid Bağına Girdim	Uşşak	{ 7/4 // 8/4} {(3+2+2) // (3+2+3)}
123. Turab Olup Döşen Hakkın Yoluna	Uşşak	8/8 (3+2+3)
124. Türbenin Üstünü Nakşeylemişler	Uşşak	4/4
125. Üfürdüm Çıramı Yandıramadım	Uşşak	4/4
126. Yakadan Gider İken	Hüseyni Beşlisi	12/8 (3+3+3+3)
127. Yemen Ellerinden Beru Gelirken	Nevada Rast	4/4
128. Yine İmam Nesli Zuhura Geldi	Hüseyni	4/4
129. Yol İçinde Yol Sorarsan	Uşşak	7/8 (3+2+2)
130. Yolcu Oldum Yola Düştüm (1)	Hüseyni+Uşşak	{12/8 // 7/8} {(3+2+3+2+2) // (2+3+2)}

131. Yolcu Oldum Yola Düştüm (2)	Uşşak	7/8 (3+2+2)
132. Yolcu Oldum Yola Düştüm (3)	Rast	4/4

THM'nin ana dizisi olarak kabul edilen "Hüseynî" dizisi, Anadolu'nun hemen her bölgesinde halk müziği türlerimizin melodik örgülerini oluşturmaktadır. Trakya Bölgesi'nde gerçekleştirdiğimiz Tasavvufî Halk Müziği örneklerini içine alan bu çalışma da benzer bir sonucu ortaya koymakta, Trakya Bölgesinden derlediğimiz nefeslerin büyük bir kısmı "Hüseyni" ve "Uşşak" dizilerinden oluşmakta ve aşağıda sunduğumuz listede ilk sıralarda yer almaktadırlar. Hüseyni ve Uşşak dizileri de arızalar yönünden ortak diziler olup bu ezgilerin asıl belirleyicileri "güçlü" sesi veya perdesidir. Bu çalışmada tespit edilen 133 adet ezginin benzerlik gösterdiği diğer diziler ve dağılımları şöyledir :

1. Uşşak	: 57
2. Hüseyni / Hüseyni Beşlisi	: 38
3. Çargâh / Rast'ta Çargâh	: 11
4. Segâh	: 5
5. Hicaz	: 4
6. Kalenderî (Saba)	: 3
7. Rast / Neva'da Rast	: 3
8. Eviç	: 3
9. Hüzzam	: 1
10. Acem Kürdi	: 1
11. Hicazkâr	: 1
12. Nikriz	: 1
13. Birden fazla diziyi içerenler	: 3
14. Belli bir diziye uymayanlar	: 2
Toplam	:133

Türk Halk Müziği ürünlerinde tartım bakımından en sık rastlananı (4/4)'lük tartımdır. Ritmik yapının halk dilinde en kolay anlatım şekli olarak da ifade edilebilecek bu tartım, Trakya'nın tasavvufî halk müziği örneklerinde de birinci sırada yerini almıştır. Yine bu bölgeye özgü tartım anlayışı olarak beliren (7/8)'lik tartım da kullanılma sıklığı bakımından ikinci sıradadır. Üçüncü sırada belirtilen birden fazla tartımın ayni nefeste yer aldığı örnekler ise bu bölgenin halk ezgilerindeki dinamizmin bir göstergesi durumundadır. Dördüncü sırada

yer alan (5/8) lik tartım da Türk topluluklarının karakteristik *Türk Aksağı* olup THM'de *Köroğlu* çeşitlemelerinde de yer alan yaygın tartım biçimlerindendir. Bu çalışmada tespit edilen 133 adet ezginin tartım bakımından gösterdiği özellikleri ve dağılımlarını şöyle sıralamak mümkündür :

4/4	: 39
7/8 (3+2+2)	: 24
Birden fazla tartımı içerenler	: 16
5/8 (2+3)	: 10
Serbest	: 9
12/8 (3+3+3+3)	: 6
3/4	: 2
6/8 (3+3)	: 2
9/8 (2+3+2+2)	: 8
9/8 (2+2+2+3)	: 6
9/4 (2+2+2+3)	: 1
10/8 (2+3+2+3)	: 2
15/8 (3+2+3+3+2+2)/(2+3+3+2+2+3):	2
8/8 (3+2+3)	: 5
13/8 (3+3+2+2+3)	: 1
Toplam	: 133

IV. BÖLÜM

NEFESLERDE GÜFTE-BESTE (ŞİİR-MÜZİK) İLİŞKİSİ

I- TRAKYA BÖLGESİ NEFESLERİNİN GÜFTE (ŞİİR) YAPISINDAKİ KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLER

Trakya Bölgesi nefesleri önceleri sözlü gelenekte ezber olarak, daha sonra da cönkler ve mecmualar (nefes defterleri) vasıtasıyla yazıya geçirilmek suretiyle kuşaktan kuşağa, nesilden nesile aktarılarak günümüze gelebilmişlerdir. Bu aktarmalar sırasında bazı şiirlerde zamanla değişimler olmuştur. Bazı şiirlerin cümle yapısındaki "zaman" ve "mekân" kavramından, şairin mahlasına kadar bu değişimleri görmek mümkündür. Meselâ, Yunus Emre'nin şu şiirinde bu değişim açıkça görülmektedir:

ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ[126]

(T_5)

ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ
İZİNİN TOZUNA SÜRDÜM YÜZÜNÜ
HAK NASİB EYLEDİ GÖRDÜM YÜZÜNÜ
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

BİR MÜBAREK SEFER OLSA DA GİTSEM
KÂBE YOLLARINDA TOZLARA BATSAM
HÛB CEMÂLİN BİR KEZ DÜŞDE SEYRETSEM
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

ZERRECE KALMADI KALBİMDE HİLE
SIDK İLE GİRMİŞİM BEN BU HAK YOLA
EBU BEKİR , ÖMER, OSMAN DA BİLE
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

126 Semiha Ayverdi; *Yunus Emre ve İlâhiler*, Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi Neşriyatı: 5, Dizer konca Matbaası, İstanbul, 1969, s. 35.

ALİ İLE HASAN HÜSEYİN ANDA
SEVDASI GÖNÜLLERDE MUHABBET CÂNDA
YARIN MAHŞER GÜNÜ HAK DİVANINDA
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

YUNUS SENİN METHİN EDER DİLLERDE
DİLLERDE DİLLERDE HER GÖNÜLLERDE
ARAYI ARAYI GURBET İLLERDE
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

Yukarıdaki şiirde olduğu gibi, bazen sözler değişebilmektedir. Nitekim geniş zaman ve dilek ifade eden "bulsam" kelimesi "buldum" biçiminde, geçmiş zamana dönüşmüştür:

ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ
(T_5)

ARAYA ARAYA BULDUM İZİNİ
İZİNİN TOZUNA SÜRDÜM YÜZÜNÜ
HAK NASİP EYLEDİ GÖRDÜM YÜZÜNÜ
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ

Derlediğimiz örnekte, kelimelerin orijinal şiir metnine benzer kelimelerle değiştiği de görülmektedir. Şiirin orijinal metninde:

BİR MÜBAREK SEFER OLSA DA GİTSEM
KÂBE YOLLARINDA TOZLARA BATSAM
HÛB CEMÂLİN BİR KEZ DÜŞDE SEYRETSEM
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

olarak geçen dörtlük, derlediğimiz nefeste:

BİR MÜBAREK SEBEP OLSA DA GELSEM
KÂBE YOLLARINDA UMMANA DALSAM

MÜBAREK CEMÂLİN GÖZÜMLE GÖRSEM
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ

Şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu metindeki bazı dörtlüklerin atlandığı da olmaktadır. Meselâ Yunus'un:

ZERRECE KALMADI KALBİMDE HİLE
SIDK İLE GİRMİŞİM BEN BU HAK YOLA
EBU BEKİR , ÖMER, OSMAN DA BİLE
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

Dörtlüğü, bizim derlediğimiz örnekte yer almamıştır. Son iki dörtlükteki değişmeler ise şöyledir:Orijinal şiir metninde:

ALİ İLE HASAN HÜSEYİN ANDA
SEVDASI GÖNÜLLERDE MUHABBET CÂNDA
YARIN MAHŞER GÜNÜ HAK DİVANINDA
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

YUNUS SENİN METHİN EDER DİLLERDE
DİLLERDE DİLLERDE HER GÖNÜLLERDE
ARAYI ARAYI GURBET İLLERDE
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

Bizim derlediğimiz metinde:

HASAN İLE HÜSEYİN 'İN ANDEDİR
SEVDASI GÖNÜLDE MUHAMMED ŞAHTIR
YARIN MAHŞER GÜNÜ HAK DİVANIMDIR
YA MUHAMMED CANIM ARZULAR SENİ

YUNUS SENİ METİH EDER DİLLERDE
YİNE METİH EDER HER GÖNÜLLERDE
ARAYA ARAYA GURBET ELLERDE
YA MUHAMMED GÖNÜL ARZULAR SENİ

Şiirlerin defterlere yazılışlarında dikkatimizi çeken bir başka husus, şah beyitinin birbirine paralel iki kesik çizgiyle veya parantez içinde belirtilmiş olmasıdır. Bu uygulama eski yazıyla yazılmış mecmualarda da yer almış[127], şiirlere başlık olarak genellikle ortada, bazen de yukarı sağ tarafta olmak üzere o nefesin "tür"ü yazılmıştır: Nefes, gazel, koşma gazel, mersiye vb.

Oturak nefesleri genellikle "Koşma" biçiminde ve daha ziyade (6+5) onbirli hece ölçüsüyle yazılmış olup aşağıda verdiğimiz örneklerde de bu açıkça görülmektedir:

HAK DEDİM İPTİDA DERGAHA VARDIM

(T_6)

HAK DEDİM İPTİDA DERGAHA VARDIM
SAKIN NİZAMINI BOZMA DİVANE
EKSİKLİK GÖRÜRSEN YAKANA YAPIŞ
SAKIN BİR KARDAŞTAN BİLME DİVANE

BİR SADIK CAN BİZİ DAVET EYLEDİ

(T_5)

BİR SADIK CAN BİZİ DAVET EYLEDİ
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK
BUNDA ERENLERDEN HİKMET VAR DEYU
İCABET LÂZIMDIR DEYUP YÖRÜDÜK

Oturak nefeslerinde "koşma" tipinin yanısıra yedili ve sekiz heceli "mani" biçiminde örnekler de sayıca az değildir:

ERENLERİN DEMİNE SEFA GELDİK

(T_6)

ERENLERİN DEMİNE
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK
KIRKLARIN SÜRDÜ(Ğ)Ü DEME
SEFA GELDİK HOŞ BULDUK

---

127 **(EK-7, 17).**

HEY ERENLER BEZMİMİZE

(K_{12})

HEY ERENLER BEZMİMİZE
GEL DEDİNİZ GELDİM İŞTE
TATLI CANINI SEN BİZE
VER DEDİNİZ VERDİM İŞTE

Trakya Bölgesi'nin semah nefesleri genelde sekiz heceli dörtlükler biçimindedir:

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE

(T_6)

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE
VARDIM DİYEN YALAN SÖYLER
BAŞTAN BAŞA SEFASINI
SÜRDÜM DİYEN YALAN SÖYLER

BİR NEFESÇİK SÖYLEYEYİM

(T_6) ; (T_1)

BİR NEFESÇİK SÖYLEYEYİM
DİNLEMEZSEN NEYLEYEYİM
AŞK DERYASIN BOYLAYAYIM
UMMANA DALMAYA GELDİM

Semah nefeslerinden bazıları ise (6+5) onbirli hece ölçüsüyle yazılmış "koşma" biçimindedir:

YEMEN ELLERİNDEN BERU GELİRKEN

(TURNALAR SEMAHI)

(T_6)

YEMEN ELLERİNDEN BERU GELİRKEN
TURNALAR ALİ'Mİ GÖRMEDİNİZ Mİ?

KATER KATER OLMUŞ HAKKA GİDERKEN
TURNALAR ALİMİ GÖRMEDİNİZ Mİ?

AH HIZIR PAŞA
(T_1)

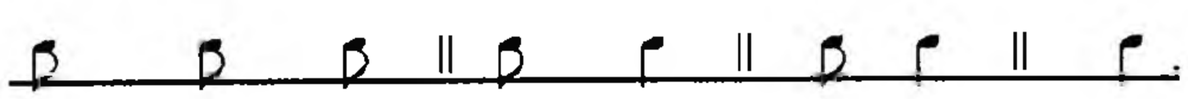
AH HIZIR PAŞA BİZİ PÎRDAR (BERDAR) ETMEDEN
SİYASET GÜLLERİNİ DERİP ÇATMADAN
AH BALİM ŞERBETİNİ YAPIP İÇMEDEN
ÇEKİL GÖNÜL ÇEKİL DARA DURALIM
AÇILIN KAPULAR ŞAHA VARALIM

II- TRAKYA BÖLGESİ NEFESLERİNİN BESTE (MÜZİK) YAPISINDAKİ KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLER

Müzikte özellikle "semah nefesleri"nde, sekiz heceli "semaî" tipi şiir güftelerinin icrasmda, şiirin ilk dizesinin ilk üç hecesi "semaî" usulüne uygun olarak ard arda eşit üç adet sekizlikle denk getirilerek başlamakta; sonraki iki hece üç sekizlik (ilk hece bir sekizlik, ikinci hece ise iki adet sekizlik) ile yani bir dörtlük nota değerinde icra edilmektedir. Daha sonraki iki hece de ayni yöntemle icra edilmektedir. Geriye kalan en son hece ise üç sekizlik usulün tümüne yayılarak bir dörtlük ve bir sekizlik nota değerinde icra edilmektedir. Bunu şu şekilde örnekleyebiliriz:

ÇIKTIM KIRKLAR YAYLASINA

ÇIK TIM KIRK / LAR YAY / LA SI / NA = 8 Hece



=12/8 lik tartım

ÇA ĞIR DIM / ÜÇ LER / AŞ KI / NA = 8 Hece



=12/8 lik tartım

YÜ ZÜ MÜ / YER LE / RE SÜR / DÜM = 8 Hece



=12/8 lik tartım

O Nİ Kİ / İ MAM / AŞ KI / NA = 8 Hece



=12/8 lik tartım

Ayrıca bir başka önemli tespit de türkülerin aksine, sabit bir nefesin sabit bir ezgisi olmayışıdır. Nefesler genellikle en yaygın ezgileriyle söylenmelerine rağmen, dikkatle bakıldığında aynı ezgiyle birbirinden farklı şiirler (nefesler) söylenmekte olduğu görülür. Bu durum özellikle "sema nefesleri" için söz konusudur. Bektaşî canları zincirleme biçiminde hiç ara vermeden daha ziyade ikişerli olarak semaha kalkarlar. Bu semahlara sadece bir sema nefesi yetmediğinden, başlanmış olan ezgiye devam edilir. Rastgele seçilen fakat hece sayısı tutan şiirler bu ezgiye döşenerek, bazen saatlerce semah dönülür.

Semahlar daha ziyade ikişerli dönülür. Balım Sultan erkânına bağlı Bektaşîler'de ikili semahlardan sonra muhabbetin sonlarına doğru "dörtlü" yani dört kişiyle "çarpraz" biçiminde "Dört Köşe Semahı" dönülür. Buna bağlı olarak katılanların tümünün iştirak ettikleri "Kırklar Semahı" dönülmektedir. Kırklar semahı, ard arda sağ ayak önde, sol ayağın onu takip ettiği bir yürüyüş temposuyla daire biçiminde (odanın şekline uygun biçimde) dönülür. Muhabbeti yöneten baba veya orada bulunan babalar semah için kalktığında, bütün canlar hep birlikte ayağa kalkarlar. Babaların semahı bitinceye kadar ayakta durulur ve semah nefesi birlikte söylenir.[128]

Semah esnasında "şah beyiti"nde şairin ismi geçerken semah edenler dururlar ve "peymançe"[129] pozisyonunda ayaklar mühürlenip, babaya dönük vaziyette beklerler. İsim zikredildikten sonra tekrar kalındığı yerden salınarak semah dönülür. Babaî ve Seyit Ali Sultan kolu Bektaşîler'de ise kollar salınmaz; göğüste toplanır ve semaha devam edilir. Semahların başında ve bitişinde semaha kalkanlar hem mürşide hem de birbirlerine "niyaz" ederler.

III- TRAKYA BÖLGESİ NEFESLERİNDE AĞIZ

Trakya Bölgesi nefeslerinin hemen hemen tamamının "konuşma dili" esas alınarak yazıldığı ve söylendiği görülmektedir. En çok "H" sesi dikkat çekmektedir. Bazen gereksiz

---

128 Bkz. **EK- 9.**

129 Peymançe pozisyonu için Bkz. **EK-10.**

yere "H" eklenirken, olması gereken yerde kullanılmadığı da olmaktadır. Aynı şekilde "Ç" sesi de bazen "Ş" sesine dönüştürülmektedir. "V" sesi yutulup "Vurmak" "Urmak" şeklinde söylenmektedir. Bektaşîler arasında "ben" kelimesini kullanmak pek uygun görülmediğinden onun yerine "men" kullanılır. Gerek günlük hayatlarında gerekse şiir ve nefeslerde daima ya "Ben fakiyr..." ya da "men..." diye hitab edilir. Bunun sebebi bencilliğin, "ben" duygusunun insan ruhuna sıkıntı ve gerilik vereceğine olan inançtır. Bunu pekiştirmek amacıyla meydanlarda meşhur "Kırklar Meclisi" efsanesini anlatılır. Bu efsaneye göre; Hz. Muhammed, Hz. Ali ve kızı Hz. Fatıma'nın evine uğrar. İçeriden acayip sesler geldiğini duyar ve kapıyı çalar. "Kimsin?" sorusuna "ben..." ile başlayan bir cevap verdi diye kapı açılmaz. Bu olayı anlatan ilginç bir "Mirac Efsanesi" vardır.[130] Bu nedenle irşadlarında "ben"i atıp "biz"e varmanın yolunu aralayan Bektaşîlik'te ve diğer tasavvuf okullarında benliğin "Şeytan"a ait bir unsur olduğu ve kemalâtın da ancak benlikten geçerek olacağına dair köklü bir inanç mevcuttur.

Nefeslerin şah beyitlerindeki ikinci tekrarlarda daima "Şah" kelimesini kullanılmaktadır. Örnek olarak:

1. " Pîr Sultan'ım (h)ayder....." diye başlayan şah beyit, ikinci tekrarda:
2. " Şah Sultan'ım (h)ayder....." ya da "Şah efendim (h)ayder ...." şeklinde söylenmektedir.

A- NEFESLERLE İLGİLİ GÜLBANKLAR, DUALAR, TERCEMANLAR

1- GÜLBANKLAR

Niyaz Sonrası Gülbânkı (K_{15}):

"B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Nasrun Min Allah, Fetth-ün Karib, Ya Muhammed, Ya Ali, meded ey tarîkât-ı Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Allah Allah, Allah Allah, akşamlar halır ola, hayırlar feth ola, şerler def ola, mü'minler bermurâd ola, meydanlar âbâd ola, hânedân-ı fukara mâ'mur ola. Allah Allah, Allah Allah, Hakk erenlerimiz, cümlemizin yardımcısı, gözcüsü, bekçisi ola. Allah Allah, Üçler, beşler, yediler, kırklar, oniki imam, ondört mâsûm-u pâk, onyedi kemerbest efendilerimizin bâb-ı saadetleri üzerimizde hazır ve nâzır ola. Allah Allah, şühedâ-yı yetmişiki şühedâ cenâb-ı imam Hüseyin efendimiz erkânından, sancağının dibinden ayırmaya, şaşırıp düşürmeye, hal bilmeze ihtiyaç eylemeye.

---

130 Doç. Dr. Bedri Noyan, *Bektaşîlik Alevîlik Nedir*, Ankara, 1987, s.58.

Hızır aleyhisselâm yoldaşımız ola. Allah erenlerimiz görünmez, bilinmez kazalardan hüsn-ü himâye eyleye. Allah Allah, çırak sahibinin çırakları şen, münevver ola. Allah Allah, bu çırak dibinden geçen babagân, dedegân, muhibbân, ehl-i iman bacıyân kardaşlarımızın ruhları şâd-ı handân ola. Allah erenlerimiz hastalarımıza şifâ, borçlularımıza edâlar ihsân eyleye. Muhitimizde yatırlarımız Topçu Baba Sultan, Gül Baba Sultan, Mercan Baba Sultan, Ahmet Baba Sultan, Abdal Musâ Sultan, diğer isimlerini sayamadığımız bütün yatırlarımızın ruhları şâd-ı handân ola. Allah Allah, Allah erenlerimiz devlet ve milletimizin sözünü üstün, kılıcını keskin eyleye. Türk Ordularını ikicihânda pâyidâr eyleye. Bu vatan için kanını seve seve dökenlerin ruhları şâd-ı handân ola. Hizmetlerimizi Balım Sultan erkânında kabul eyleye. Allah Allah, vaktimizin hayırı gele. Dil bizim, nefes Hazret-i Hünkâr efendimizden ola. Yuh münkîre, lânet Yezid'e, rahmet mü'mine, nûr-u nebî, kerem - i gülbeng-i Muhammed Ali, gerçek erenlerin demine keremine Allah, eyvallah Hü..."

Semah Dönenlere Hitaben Gülbanklar (K_1) :

1. "Eyvallah... Bism-i Şah, Allah Allah, niyet eyleyip sema dönen can kardaşlarımızın semalarını Hak erenler kabul ve makbul eyleye, erenler demine keremine Hü diyelim, eyvallah... Semanız kabul ve makbul ola."

2. "Eyvallah... Bism-i Şah Allah Allah. Allah bir, Muhammed Ali yolunda Cem evinde her ne niyetle her ne gönülle "Turnalar Semaı" nı dönmüşseler semalarını kabul ve makbul eyleye, turnaların keremi gele... Turnaların semaının kabulüne hü deyelim, Hü..."

Zakirlere (Saz Çalanlara) Hitaben Gülbank (K_1) :

"... Eyvallah. B-ismi-i Şah, Allah Allah, Allah İmamların yolunda, cem erkânında zakir babaların nefeslerini kabul ve makbul eyleye, bülbül gibi söyleyen diller, çalan eller dert görmeye 12 imamların demine keremine hü..."

Zakirlere Ve Nefes Söyleyenlere Hitaben Gülbanklar(K_{19}) :

1. "... Sazı çalan eller, nefes söyleyen diller yorulup incinmemiş ola. Ne murada, ne gönüle himmet edip erenlerin evinde Hak için nefes söyleyenler Hakkın kitabından, pîrin

katarından Hak, Muhammed Ali'nin dergâhında yazılmış kayıt olmuş ola. Sazı çalan eller yanılmaya, Allah Allah diyen diller yorulmaya "Nefes Baba Sultan" nefes güllüğü vere. Nefeslerin güllüğüne Hakk'ın birliğine gerçeklere Hü diyelim erenler. Hü..."

2. ".....Allah Allah, zâkir babaların sazları, söyleyen hak dilleri Kur'an ola, ne murada, ne gönüle hak yolunda Hak Muhammed Ali pîr dergâhında nefes söyleyenler defterine yazılmış kayıt olmuş ola, nefeslerin gülüne, hakk'ın birliğine Pîr Hünkâr Hacı Bektaş Velî'mizin gerçekçi yoluna Hü diyelim, Hü erenler Hü..."

3. "... Eyvallayın (eyvallah) biri gitsin, biri gelsin, Hak erenler gönül muradı versin, sâkinin eli tutarsa biraz dolu versin..."

Kırklar Semahından Sonra Gülbank (K_{15}) :

"B-ism-i Şah, Allah Allah, Akşamlar hayrola, hayırlar feth ola, şerler def ola. Müminler bermurâd ola, meydanlar abâd ola, münkirler mat ola, hânedân-ı Fukara ma'mur ola. Er Hak Muhammed Ali cümlemizin gözcüsü, bekçisi ve yardımcısı ola. Allah Allah, üçler, beşler, yediler kırklar gözcümüz bekçimiz ola. Sema eden canların semaları Kırklar Seması'nda beraber ola. Sema edicem diyen can kardaşlarımızın da haklarını Allah vere. Allah eyvallah Hü."[131]

Dolu Sunan Canlara Hitaben Gülbank (K_{19}) :

"... B-ism-i şah, Allah Allah, Nur-u Nebî, Kerem-i Ali, Pîrimiz üstâdımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Şu dolumuz dolu ola, yardımcımız Ali ola, bizim içeceğimiz dolular da Hasan'la Hüseyin'in dolusu olmuş ola. Hasan'la Hüseyin de bizi deminden, didarından, katarından, süreğinden ayırmaya, Hasan'la Hüseyin'in demine Hü demişler, biz de Hü deyelim Hü erenler..."

Yola Gidecek Canlara Gülbank (K_{15}) :

"B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Yolunuz açık olsun. Hak erenler gözcünüz, bekçiniz olsun, Hızır Aleyhisselâm yoldaşınız olsun. Allah Erenler, görünmeyen,

---

131 Bu son dua olup meydanın yavaş yavaş dağılacağına işarettir. Bu esnada genellikle muzip Bektaşîler de "İyi ola hoş ola, Bu canlar da bize birer dolu vermiş ola..." diyerek babanm duasına uygun lâtife edip daha doymadıklarını, muhabbetten hoşnut olduklarını ve daha demlenmek istediklerini ima ederler.

bilinmeyen kazalardan hüsn-ü himaye eylesin. Yolunuzu daima açık eylesin. Allah eyvallah Hü."

Selman'cı[132] Ve Daireciye[133] Hitaben Gülbank:

"...B-ism-i Şah, Allah Allah. Şu darda duran canlarındarları divanları kabul ola, muratları hasıl ola. Ne murada, ne gönüle himmet edip resul-ü evlâdı âşkına, erenlerin evinde hizmet ettilerse cenab-ı Allah da ettikleri hizmetlerden için onları sevmiş, sevdirmiş, görmüş, gözetmiş; eksik, kusur ve kötü halleri kalmamış ola. Darda koyup namerde muhtaç eylememiş ola. Görünür, görünmez, belâlardan güç yetmez, takat getirilmez, akla hayale gelmez musibetlerden cümlemizi lütfunla esirgeye veya muhafaza eyleye Ya Rabbi. Evlâtlarına sağlık sefalık, torunlarına akıl bütünlüğü zihin açıklığı vere. Yaptıkları hizmetler için de keselerine, köşelerine, bağlarına, bahçelerine tarlalarına Halil İbrahim bereketi vere, hastalarına şifalar, borçlularına edalar eyleye. Darları, divanları, hizmetleri kabul ola."

Mersiye duası ve Gülbankı (Mersiyeden sonra okunur):

"Bismillahirrahmanirrahim. Ve nüzzezil'ü minel Kur'an-ı mâ hüve şifaün ve rahmetün lil mü'minine lâ yezid-üz zâlimine illâ hasarâ.[134] Allah Allah, Horasan erleri için barek Allah. Okuyanlar için barek Allah, ağlayanlar için barek Allah. Bu okunan kelâm-ı kadîm-i Kur'an- ı azîmin nurani ve bereketi ve hasenatı, asâr-ı rahmetini Hakk süphane Tealâ şehidetil şadan ve şühedan-ı cenab-ı Hakk seyyidlerin ve imamların şehidi Hazreti İmam Hasan el Mücteba ve Hazret-i İmam Hüseyin Şah seyyid-i Dest-i Kerbelâ efendimizin azîz ruhları ve fütuhatları şâd olmak için barek Allah. Sultan-ı evliyâ bürhan-ı etkiyâ Hazret-i Hünkâr Hacı Bektaş Velî-yül Horasanî Kuddes Allah-ü sırr-ı Ali efendimizin azîz, lâtif ruh-u şerifi için barek Allah. Balım Sultan ruhu için barek Allah. Bakî cümle erenler için barek Allah. Ak kubbe komşuları için barek Allah. Horasan pîrleri için barek Allah. Bu çerağ dibinde hizmet edenler için barek Allah. Evlâdında erenler için barek Allah. Baki pîr şifası için barek Allah. Yol, erkân hakkı için barek Allah. Nezir-i Hakkını, kurbanını, çerağmın tercemanını aldığımız muhib müslümanlarımız için barek Allah. Gelen misafirlerin ve mücabirlerin ve abdalların, dervişlerin, muhiblerin, müridlerin her birinin, her birimizin gönlünde olan muradat ve mahsudatımızın hasıl olmaklığı için barek

---

132 Trakya'da Babaî kolu Bektaşîlerde meydanda yemek sonunda el yıkamak için su getiren ve su dökme hizmeti gören kişiye "Selman'cı" denir. Bu gülbank daha ziyade Babaî kolu Bektaşîlerde uygulanmaktadır.

133 Trakya'da Babaî kolu Bektaşîlerde meydanda yemek sonunda yerleri süpürüp temizleme hizmeti gören kişiye "daireci" denir.

134 İsrâ Suresi, Ayet: 82.

Allah. Cem-i enbiyâ ve evliyâ, şüheda-yı âbidin, etkiyâ-yı zahidin ervahı için barek Allah. Memleketimizin selâmeti için barek Allah. Hakk sübhane Tealâ, Cumhuriyetimizin bekası, adaleti ve ordumuzun kılıcının keskinliği, düşmanların üzerine nüfusunun üstünlüğü ve Türk dinine kuvvet vermekliği için barek Allah. Ordularımızı deryada, karada ve havada düşmanlar üzerine üstün eylemesi için barek Allah. Ulemâ-yı mâzi için barek Allah. Gökten rahmet, yerden bol bereket vermesi için barek Allah. Hacılar kuvveti için barek Allah. Gaziler hörmeti için barek Allah. Muhammed Mustafa Tal Allah ve sellim efendimizin mutahhal, mukaddes, mücellâ, susaffa, müzekki ve azîz lütf-u şerifi ve Alî ashabı için barek Allah. İklim erenleri için barek Allah. Üçler, Beşler, Yediler, Kırklar, Binler ve usul, yol , erkân erenleri ervahı için barek Allah. Garibler için barek Allah. Duaya muhtaç canlar için barek Allah. Bizi de duadan ve gülbanktan ve hayır himmetten ve niyetten unutmayın diye emanet eden canlar için barek Allah. Geçmiş, göçmüş ve günümüzde yaşayan bilginler için barek Allah. Geçmiş, göçmüş ve günümüzde yaşayan fukara (Bektaşîler) için barek Allah. Muhammed Mustafa ile Şah-ı velâyet Ali Kerem Allahü vechen ve Hazret-i İmam Hasan ve Kerbelâ şehitlerinin başbuğu İmam Hüseyin ve diğer imamların tertemiz, aydınlık lâtif ruhları için barek Allah. Onların evlâdı, yakınları ve onlara uyanlar için barek Allah. Ali aba ve cümle muhibb-i Ali aba ervahı, gönül sahipleri, hazır ve gaib erenler, Horasan Pîrleri ve Hünkâr Hacı Bektaş Velî ve günümüzdeki postnişini Ali Haydar Ercan Dedebaba[135] hakkı için barek Allah. Meydan ve makam sahipleri, olgun mürşidlerin aziz ve lâtif ve nurlu ruhları için barek Allah. Evvel gidenler, sonra gelecekler, geçecekler için barek Allah. Evvelîn, âhirin, zâhirin, bâtının tayyibinet tâhirin. Fahr-i dervişan, huzur-u hazıran, bütün kâfe-yi ehl-i iman için el Fatihâ ve Salavat..... Allah eyvallah Hüü Doost..."

---

135 Mersiye gülbankı dahil, bazı Bektaşî gülbanklarında zamanın dedebabasının ismi zikredilir.

2- DUALAR, TERCEMANLAR

Dervişlerin Çerağ Uyandırma Terceman ı (K_{15}); (K_{20}) :

"B-ism-i Şah Allah Allah, hazır, gâib, zâhir, bâtın Ayin-i Cem erenlerinin gül cemallerine âşk olsun. Hü dost cümlenin birliğine" deyip niyaz ederek vazifeli derviş erkânı usulünce çerağı uyandırır.[136] (Meydanda bulunan bütün canların diz çökük olarak çırakçı (çerağcı) derviş tarafından okunur).

"B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Çırağ-ı nûr-u Muhammed Ali'den doğuptur Şems ile mah. Fakir bir zerresin alayım destur Allah eyvallah Ber Cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, İmam Hüseyin Ali ra bülende salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler).B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Akşam karibân, çırağ-ı rûşân fahr-ı dervişân, dem-i alîşân, küşâd-ı meydan, himmet-i pîrân, Pîr-i Horasan, kuvvet-i abdalân. Ber Cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, İmam Hüseyin Ali ra bülende salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler). B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Seyyid-i saadat, muhibb-i saadat, hülâsa-yı mevcudât, şefaat-ül arasat, alem'in sırr-ı vel hafiyat-ı Hazret-i Muhammed Mustafa ra salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler). B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Seyyid-i saadat, muhibb-i saadat, hülâsa-yı mevcudât, şefaat-ül arasat, alem'in sırr-ı vel hafiyat-ı Hazret-i Muhammed Mustafa ra salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler). B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Çün çırağı fahr-i uyandırdık ol Hüdâ'nın âşkına, seyyid el kevn-i hatem-ül evliyânın âşkına, ol sâkî-i Kevser Ali-yel Murtazâ'nın âşkına, hem Hatice, Fatime, Hayr-el Nisâ'nın âşkına, Şah Hasan ül Hüseyin Firdevs-i Kerbelâ'nın âşkına, oniki imâm sadr-ül velâyet pî-şümâ'nın âşkına, çârde-i mâsum pâk al-i âbâ'mn âşkına, pîrimiz, seyyid-ül Mehmed Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin âşkına, haşr'e dek yansın ,yakılsm evliyânın âşkına. Ber cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, İmam Hüseyin Ali ra bülende salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler). B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah. Zâhir iken çırağ-ı nûr-u Ahmed, bâtın oldu mah-ı Şems-i Muhammed.(Bu sırada çerağcı elinde tuttuğu çerağı (yanar vaziyetteki mumu) sağ elinin baş ve işaret parmaklarıyla söndürür). Ber Cemal-i Muhammed, kemal-i İmam Hasan, İmam Hüseyin Ali ra bülende salavat. (Bu sırada meydandakiler usulünce salavat getirirler)...Allah eyvallah Hüü.."

---

136 Trakya Bektaşîleri "Ayin-ül cem" adı verilen kutsal tören ve toplantılarında "Çerağ Uyandırma" erkânı da dahil bütün erkân ve uygulamalarını Kur'an-ı Kerim ayetlerinin günümüz Türkçe karşılığıyla ve gelenekler içinde zamanla kalıplaşmış sözler ve dualarla belli bir disiplin içinde yapmaktadırlar. Bu erkânlar ve dualarıyla ilgili geniş bilgi için Bkz. Doç. Dr. Bedri Noyan; *Bektaşîlik Alevîlik Nedir*, Ankara, 1987.

Yemek Öncesi Sofra Duası (K_{16}) :

"B-ism-i Şah, Allah Allah, sofra kadim Hak erenlerden yadigâr, yeyüp yedirene olsun helâl, Şahım göndermiş biz yiyelim, gerçekler demine, Hak erenler keremine. Allah eyvallah Hü dost."

Dem Duası (K_{16}):

"B-ism-i Şah, Allah Allah. Dem, seyyid-i kâinat, sırr-ı murtaza Ali, Akyazılı, Kızıl Deli Sultan efendilerimizin demine, keremine. Allah, eyvallah Hü..."

Sâki (Dem Sunan) Duası -Âkim Duası - (K_{20}):

"B-ism-i Şah, Allah Allah. Cân-ı baştan geçmişiz biz erenler âşkına, Kerbelâ'da dest-i Kanber cân verenler âşkına, gözüm yaşı oniki imamlar âşkına, sakahüm Yâ Hüseyin. Dilerim erenlerimden himmeti, Hak hayırlısını. Allah eyvallah Hü."

Sâki'ye (Dem Sunanlara) Himmet Duası (K_{15}):

"B-ism-i Şah, Allah Allah. *'Şüheda-yı Kerbelâ, etkiya-yı Kerbelâ, evliyâ-yı Kerbelâ'* ayet-i celîlesine mensub olanların ruhları şâd-ı hândân ola. Allah Allah, Allah erenlerimiz hizmetlerinizi kabul, muratlarınızı hâsıl eylesin. Kırkların ezdiği engür suyu olsun. Hizmetlerinizi Hak erenler kabul eylesin. Allah eyvallah Hü."

Yemek Sonrası Sofra Duaları (K_{19}) :

1. ".... B-ism-i Şah, Allah Allah. Elif Ellah, Mim Muhammed, Cim Cebrail, Ayn Ali. Hakkın birliğine, Ali'nin eline, küffarın külüne sıdk ile bir Allah diyelim, Allah Allah, evvelî kaza, ahiri kaza, en nihayeti Hüda, Muhammedün Mustafa, İmam-ı Aliyül Murtaza. Evvelî Kur'an, âhiri Kur'an, eli kan, kılıcı kan, sinesi püryan, Kerbelâ'da musallada yatan şah İmam Hüseyin hakkına diyelim Allah Allah. Şu dolumuz dolu ola, yardımcımız Ali ola, bizim içeceğimiz dolular da birler dolusu olmuş ola. Birler deminden, didârından, süreğinden, katarından, güruh-u Naci'den, tarik-i müstakim'den, fırka-i Bektaşî'den, erenlerin birliğinden ayırmamış ola. Birlerin de demi devranı yürüye, birlerin demine Hü demişler biz de Hü diyelim. Hü erenlerim Hü, hürmet edelim..."

2. ".... Allah Allah, Allah Allah. Akşamlar hayır ola, hayırlar feth ola, şerler def ola, münkirler murat ala, münafıklar berbat ola, hanelerimiz mamur ola, gönüllerimiz ruşen ola , meydanlarımız abad ola, cenab-ı Allah cümlemizi münkir münafık şerrinden koruya. Darda koyup namerde muhtaç, ellere ihtiyaç eylemeye. Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler ihsan eyleye. Şu dolumuz dolu ola, yardımcımız Ali ola, bizim içeceğimiz dolular da oniki imamlar dolusu olmuş ola. Oniki imamlar da bizi süreğinden, katarından, yeninden, yakasından, didârlarından, güruh-u Naci'den, tarik-i müstakim'den, Kırklar'ın ceminden ayırmamış ola. Oniki imamların demi devranı yürüye. Oniki imamlar da bizim gözcümüz, bekçimiz ola. Oniki imamların demine Hü demişler, biz de Hü diyelim. Hü erenler Hü..."

3. ".... Şepperü şüpper, mürşid-i rehber, sundular kevser elhamdülillah. Elhamdülillah el şükrü illa Hü. Haktır Muhammed, biz olduk ümmet, kullara nimet elhamdülillah. Elhamdülillah el şükrü illa Hü. Sofra Ali'nin, nimet Velî'nin, şükretmek dinin elhamdülillah. Elhamdülillah el şükrü illa Hü. Muhammed güldür, pîrim bülbüldür, cümlemiz kuldur elhamdülillah. Elhamdülillah el şükrü illa Hü. El fahri fahri, bu demin şükrü, "Haşim"in zikri elhamdülillah. Elhamdülillah el şükrü illa Hü.[137] Bism-i şah, Allah Allah. Bu gitti yenisi gelsin, Hak erenler kapılarımıza Halil İbrahim bereketi versin. Yiyip içenlere nur, iman, âşk ile şevk olsun. Gittiği yerler elem, keder görmesin. Pişirip kotaranların, getirip götürenlerin elleri ayakları dert, elem görmesin. Allah eyvallah Hü."

Yemek Sonrası Sofra Duası (K_{15}) :

"B-ism-i Şah, Allah Allah, Allah Allah, El hamdülillâh. el şükürlillâh, ni'met-i Celîl, bereket-i Halîl İbrahîm, yiyenlere nur-u imân olsun, şifacı olsun, Allah Allah, artsın eksilmesin, dolsun boşalmasın, Hak erenlerimiz binbir bereketini versin, sofralarımız kucağımızdan, lokmalarımız bucağımızdan eksik olmasın, Allah erenlerim hanelerimizi şenlikten, birlikten, dirlikten ayırmasın, anbarlarımızdan, kesemizden, köşemizden Halil İbrahim bereketi eksik olmasın, Lokmalarımız pîr dergâhında kabul olusun. Eyvallah Hü..."

Uzak Yola Gidecek Canların İzin Duası (K_6):

"B-ism-i Şah, destur Allah Allah, Allah Allah. Kader-i vesayet, ruz-ı kıyamet, gelmek irâdet, gitmek icâzet, dilerim erenlerden himmet. Allah Eyvallah."

---

137 Bu dua aynı zamanda "Haşim Baba" nın bir nefesi olup Babagân kolu Bektaşîlerde de sofra kaldırılmadan önce, sofra duasının hemen ardından ezgisiyle birlikte söylenmektedir.

Bektaşîliğini İspat Tercemanları :

1. **(Y_1) :** "B-ism-i Şah Allah, Allah... Şah-ı Merdan kuluyum. Alî aba nesliyim. İmam Cafer mezhebindenim. Tarik-i Bektaşîdenim. Güruh-u Nacîdenim. Delilim Cebrail, rehberim Muhammed, mürşîdim Ali, pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Allah, eyvallah Hü dost."

2. **(K_{19}) :** "B-ism-i Şah, Allah Allah... Ali Aba nesliyim, Güruh-u Naci'yim. Fırka-i Bektaşîyim. Dinim İslâm, kitabım Kur'an-ı Azimüşşan, kıblem Kâbe-i şerif. Şah-ı Merdan Aliyül Murtaza'nın bendesiyim. Mezhebim Cafer üs Sadık, pîrim üstadım Hünkâr Hacı Bektaş Velî, kutb-u evliya erenlerin yolu haktır. Bel bağladım, ikrar verdim. Rehberim Muhammed, mürşidim Ali...."

Yatırları (Türbeleri) Ziyaret Tercemanı (Y_1) :

"B-ism-i Şah, Allah Allah... Selâmün Aleyküm ey erenler. Dünya malını terk kılanlar. Tefenni müslimen el ikni misalin."

Na'at-ı Ali Duası[138]- (K_{12}):

"Bismillâhirrahmanirrahîm. B-ism-i Şah, Allah Allah... Na'at-ı Aliyyen mazhar ül acaib vel garaib, tevcudühü avlenneke fe innemâ ibni illâallah hâcceten lîküllî hemmün ve gammün seyincile bî azmetike ve bî nur'u hidâyetike Yâ Allah, Yâ Allah, Yâ Allah... Ve bi nur'u nübüvvetike Yâ Muhammed, Yâ Muhammed, Yâ Muhammed... Ve bi sırr-ı velâyetike Yâ Ali, Yâ Ali, Yâ Ali... Aleyhi muhavveli Edirikni, Edirikni, Edirikni Yâ Ebül Hasan, Edirikni, Edirikni, Edirikni Yâ Ebül Hüseyin, Edirikni, Edirikni, Edirikni Yâ Ebül Türâb... Yâ muhavvelil havlü vel ahvâl, havlü havlenâ illâ ahsen-i hâl; Yâ muhavvelil havlü vel ahvâl, havlü havlenâ illâ ahsen-i hâl; Yâ muhavvelil havlü vel ahvâl, havlü havlenâ illâ ahsen-i hâl... Devrane-i İmâmeyn, çârde-i mâsum-u pâk Yâ Ali, Yâ Ali , Yâ Ali... Lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ zülfekâar... Her kaza, her ceza, her belâ , her fenâ senden gelir, senden gider. Affet Yâ ganî Settar, def'et Yâ Zülcelâl vel ikrâm. Evvelin, âhirin, zâhirin bâtının tayyîb-et tâhirîn. Bî azmetike Yâ erham errahimîn. Allahümme salli alâ, seyyidinâ ve nebiyyinâ Muhammedin ve âlâ âli Muhammed. Allah eyvallah, Hüü dost."

---

138 Bu duaya genelde 'Naad-ı Alî' denmekte olup, Bektaşîler darda ve sıkıntıda Hz. Alî'nin bizzat kendisinden bu dua ile yardım talep ederler. Şehitlerin ölmediğine, Hz. Ali'nin de şehid oluş en büyük vellî olduğuna inançlarından dolayı, bu dua ile Allah'ın arslanı Hz. Ali'ye yakarırlar ve yardım talep ederler. Duanın orijinali, Halil Tiryaki Halifebaba'nın Trakya'da yönettiği Bektaşî erkânı esnasında kendisinden kaydedilmiştir.

SONUÇ

Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği ve Edebiyatı kendi geleneği içinde günümüzde de devam etmektedir. *Nefes* adı verilen halk şiirleri, müziğiyle beraber *Bektaşî-Alevî* zümrelerin *muhabbet* adı verilen toplantılarında ve *Ayin-i Cem* törenlerinde belli erkân ve usulünce çalınıp söylenmektedir. Bu yörenin tasavvufî halk müziği ve edebiyatı hakkında ilk çalışmalar ve yayınlar, *Vahit Lütfi Salcı* tarafından 1940'lı yıllarda yapılmıştır. Salcı'nın bu ilk tespitlerinden sonra günümüze kadar bu yörenin tasavvufî halk müziği ile ilgili yayın yapılmamıştır. Sadece 15.08.1947 tarihinde Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken ve teknik eleman Rıza Yetişen'den oluşan grup Kırklareli'ne giderek mahallî müzisyenlerden halk ezgileri ve türkülerin yanısıra Vahit Lütfi Salcı'nın sesinden bazı nefesler de kaydetmişlerdir. Söz konusu bu kayıtlar ne yazık ki günümüze kadar notaya alınmamış ve hiç bir yerde yayınlanmamıştır. TRT repertuvarında da bu hususta yayınlanmış herhangi bir nota ve ses bantı kaydına rastlamadık. Bunda, Salcı'nın Muzaffer Sarısözen'le ekibini yeren "*Tahsisat Avcıları*" başlıklı mektubunun etkisi olduğu kanaatindeyiz.

Salcı'dan derlenenlerden başka, Cemil Demirsipahi'nin "Türk Halk Oyunları" adlı kitabında Kemal Altınkaya'dan derlenen bazı nefesler yer almıştır. Ayrıca, Kırklareli'li Âşık Ali Tanburacı'dan derlenen "Harabatlığı Aldım Ele" ve "Yazı Kışı Eksik Olmaz" adlı nefesler de notalarıyla birlikte aynı kitapta yer almaktadır (**EK-14**). Salcı'nın "Gizli Türk Halk Musikisi" ve "Türk Musikisinde Armoni Meseleleri" adlı kitaplarında yer alan notaların ses kayıtlarının olmayışı, notaların ve notalama sisteminin güvenilirliği hususunda ciddi tereddütler arzetmektedir. İyi bir folklorcu olan Salcı'nın yazdığı notalarının bilimselliği tartışılabilir. Aslında Bando Müziği ile daha çok ilgilenen Vahit Lütfi'nin yine de o günün şartlarında ortaya koyduğu tespitler (**EK-18**) çok önemlidir.

Salcı'nın bu alandaki tespitlerinden, bizim tespitlerimize kadar hemen hemen altmış yıla yakın bir zaman geçtiği için söz ve müzik açısından nefeslerde ne gibi değişikliklerin olduğu konusunda kesin fikrimiz yoktur. Buna rağmen inanç sistemlerindeki tören ve uygulamaların, inanç dışı tören ve uygulamalardan daha çok kalıcı olduğu göz önünde tutulursa bir ibadet biçimi olan "muhabbet"in, "Ayin-i Cem"in vb. vazgeçilmez unsurları olan nefeslerin ve semahların söz ve müzik açısından çok az değişikliğe uğradığına hükmedilebilir.

Nefesler, konularına ve ezgilerine göre tasnif edilebilmektedirler. Konu olarak Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali ile Hacı Bektaş Veli sevgisi, Oniki İmam ve Ehl-i beyt sevgisi, Hz Hüseyin'in şehadetini anlatan mersiyeler, yol büyüklerine övgü, tasavvuf, yol, erkân, tabiat ve Nevrûz'u anlatanlar çoğunluktadır.

Ezgilerine göre nefesler, öncelikle usulleri yönünden kırıkhava, uzunhava ve karma hava tipinde olmak üzere üç gurupta toplanmaktadır. Bu tasnif Türk Halk Müziği'nin genel tasnifine de uygun düşmektedir. Türk Halk Müziği ürünlerinde tartım bakımından en sık rastlananı (4/4) lük ölçüdür. Ritmik yapının halk dilinde en kolay anlatım şekli olarak da ifade edilebilecek bu ölçü, Trakya Bölgesi tasavvufî halk müziği örneklerinde de birinci sırada yerini almıştır. Yine bu bölgeye özgü tartım anlayışı olarak beliren (7/8) lik tartım da kullanılma sıklığı bakımından ikinci sıradadır. Üçüncü sırada birden fazla tartımı içeren 15 adet örnek ezgi tespit edilmiştir. Dördüncü sırada yer alan (5/8) lik tartım ise gerek Türk topluluklarının karakteristik *aksak tartımı*, gerekse THM'de *Köroğlu çeşitlemeleri*' nde karşılaşılan yaygın tartım biçimlerindendir. Çalışmamızda sunduğumuz dokuz adet tasavvufî halk müziği örneği ise Anadolu uzun hava örneklerinde de rastladığımız serbest yani belli bir ritmik kalıba bağlı kalmadan icra edilen örneklerdir. Bu türün örnekleri, sadece hecelerin uzunluk - kısalık esasına göre bir iç ritme sahiptir.

Trakya Bölgesi müzik folklorunda yaygın olan 9/8 veya 9/4 lük (2+2+2+3) tartım kalıbı, tasavvufî halk müziği örneklerinde seyrek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu türün örneklerinde dikkati çeken bir başka husus da ezgilerdeki dinamizmi ortaya koyan, farklı yapılardaki tartım kalıplarının bir arada kullanılmış olmasıdır. Bu çalışmada tespit edilen 133 adet ezginin tartım bakımından gösterdiği özellikler ve dağılımlarını şöyle sıralamak mümkündür: 4/4 (39 adet), 7/8 {3+2+2}(24 adet), 9/8 {2+3+2+2} (8 adet), 9/8 {2+2+2+3} (6 adet), 9/4 (2+2+2+3) (1adet) olmak üzere toplam (15 adet), 5/8 {2+3} (11 adet), Serbest (9 adet), 12/8 {3+3+3+3} (6 adet), 8/8 {3+2+3} (5 adet), 3/4 (2 adet), 6/8 {3+3} (2 adet), 10/8 {2+3+2+3} (2 adet), 15/8 {3+2+3+3+2+2} ve (2+3+3+2+2+3) (2 adet), 13/8 {3+3+2+2+3} (1 adet).

Dizi yönünden nefeslerde Türk Halk Müziği'nin dizi yapıları, ezgilerin sadeliği, yöresel tavır, üslup ve ağız özelliği dikkat çekicidir. Trakya Bölgesi'nde gerçekleştirdiğimiz tasavvufî halk müziği örneklerini içine alan bu çalışmada, Anadolu coğrafyasında da sık kullanıldığı gözlenen, *Hüseynî* ve *Uşşak dizileri* en yaygın diziler olarak tespit edilmiş olup bu çalışmada tespit edilen 133 adet ezginin dizilerinin dağılımları şöyle sıralanmaktadır : Uşşak (57 adet), Hüseynî (38 adet), Çargâh (12 adet), Segâh (5 adet), Hicaz (4 adet), Kalenderî (3 adet), Rast (3 adet), Eviç (3 adet), Hüzzam (1 adet), Acem Kürdi (1 adet), Hicazkâr (1 adet), Nikriz (1 adet). Ayrıca birden fazla diziyi içeren (3 adet), belli bir diziye uygunluk gösteremeyen (2 adet) örnek de mevcuttur.

Ezgiler sade, fakat coşkuludur. Nefesler, genellikle bağlama eşliğinde icra edilmektedir. Kimi nefeslerde *Mehter Musikisi*'nin izleri kendini hissettirmektedir. Bunun nedeni, Bektaşîliğin Yeniçerilikle ilişkisinin oluşudur. Nitekim kitabımızın *Dualar*,

tercemanlar bölümündeki "Yemek sonrası sofra duaları-1" de yer alan bazı kelime gurupları, Yeniçeri gülbanklarında da aynen yer almaktadır. Bektaşîliğe manen bağlı olan Yeniçerilik kurumu ile birlikte 1826 yılında Mehter de kaldırılmış ve bu müzik türü yasaklanmıştır. Mehter geleneğinde, selâmlaşma şeklinden gülbank çekmeye kadar birçok usul ve adette Bektaşîlik etkisi açıkça görülmesine rağmen Mehter Müziğinde Bektaşî etkisine rastlanmaz.

Trakya'da belli başlı ilçe, kasaba ve köylerde yaptığımız bu alan araştırması sonucunda tespit ettiğimiz bu nefesler, müziğiyle birlikte önemli folklor malzemeleridirler. Bütün bu ürünler, semah nefesleri, mersiyeler, gülbanklar ve tercemanlar aynı zamanda bir Türk tasavvuf yolu olan Bektaşîliğin Trakya'daki kültürel karakterinin tespiti açısından da önem taşımaktadır. Kurbanlık hayvanların üzerine tekbir getirip abdest aldıran samîmi ve sevgi dolu anlayış, farklı bir renk olarak bölgenin genel kültürü ve folklor yapısı içinde önemli bir rol üstlenmektedir. Yurdumuzun sadece belli kesimine ait bir uygulamaymış gibi sunulmaya çalışılan nevrûz geleneğinin Trakya'da ve hatta Balkanlar'daki Bektaşî-Alevî vatandaşlarımızda özellikle *Amucalar* olarak bilinen Türkmenlerin ve Yörüklerin yaşayışında yer alması, bu geleneğin bilhassa Türk Dünyası'na has yaygın bir uygulama olduğu çalışmamızla adeta perçinlenmektedir.

EKLER

1. Kumru kuşunun dünyadaki yayılımını gösterir harita: K. H. Voous, *Atlas of European Bırds,* Harita No: 215. E.Ü. Fen Fakültesi Zooloji Kürsüsü kitaplığı, Demirbaş No:2014.

2. Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba.

3. Recep Ferdî Halifebaba'nın yayımladığı "İslâm Mistisizmi" adlı kitap.

4. Nefes Defterinde "Koşma Gazel".

5. İzmir'de 12.12.1997 tarihinde yapılan Dedebaba Seçimi'nin sonuç tutanağı.

6. "Gider Durnam Yayladan Gider" inici uzun hava örneği.

7. Eski dilde yazılmış nefes defterlerinden örnek sayfalar; mahlaslara konan özel işaretler.

8.Haydar Ercan Dedebaba ve Halil Tiryaki Halifebaba geleneksel Bektaşî tören kıyafetleriyle.

9. Semah görüntüleri.(Babalar semahta iken canları ayakta bekliyorlar)

10. Hizmet görme erkânı esnasında "Peymançe" duruşu.

11. Cafer Tuncay Halifebaba.

12. Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba ve Trakyadaki vekili Halil Tiryaki Halifebaba.

13. Vahit Lütfi Salcı (Vahit Dede).

14. "Türk Halk Oyunları" kitabında yer alan Trakya Bektaşî nefesleri.

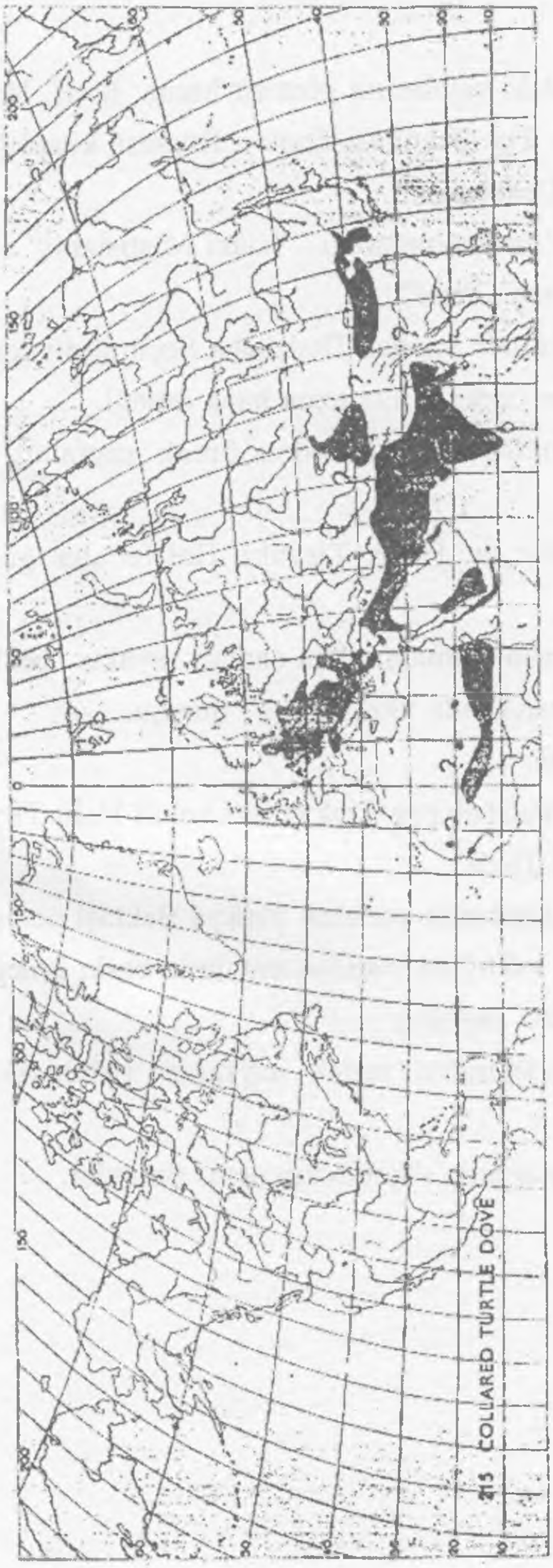
15. Sarı Saltuk zamanından kaldığına inanılan mühürün baskı örneği. (1986).

16. Erkânname örneklerinden sayfalar.

17.Günümüz nefes defterlerinden örnek sayfalar. (Mahlasların özel bir biçimde işaretlenmesi.)

18. Vahit Lütfi Salcı'nın tespit edip yayınladığı nefes örnekler.

EK-1



EK-2





BABA REXHEBI

(Fetar Shpejtësi Jallter
më shenjë dashurie dhe kujti-
mi ng Baba Tahir Emini
(Kharabati Baba Fetar)

MISTICIZMA ISLAME

DHE

BEKTASHIZMA

1995

koşma gazel

yar için ağyare minnet eltiğimmidir suçum
ol sebepten gayriden el yuğdugum mudur suçum
halkı alem altası zibâile hep müzeyyen
men fâkir köhne libâsı geydiğimmidirsuçum

ey gânül el aynasına bakmanın faydası ne
sermayeden zarar çekip satmanın faydası ne
kendi kadrin bilmeyenler nebilir dost kıymetin
eşeğin boynuna yular takmanın faydası ne

kâhât ile demgüzârdır pür sefâ ağyarı dost
mahzeni cevru cefâ dert olduğum mudur suçum
Rızâyı yar için küllü varımı kıldım nisâr
Hem redâyi canile yok olduğum mudursuçum

kargaya bir leş gerektir hem yüye hem çağıra
kuzğunun önüne şeker dökmenin faydası ne
çobana güz yaz gerektir hem yata hem gerine
çobanı meclise davet etmenin faydası ne

zahidâ esrârı vâhdet dâimâ oldu serap
teşne gâne abı vuslat sunduğum mudur suçum
budem mülkü vucudum gayriden tathir edip
mustafayi bahri âyne daldığım mıdır suçum

her kişiye lâik olan birtop keçen buluna
genç ve koca bir döşekte yatmanın faydası
insana ülfet gerektir hem güde hem söyleşe
kuru kuru birbirine bakmanın faydası ne

sidrei sırra erişti fatıme yâri gânüp
ol demde nuriin hâkikât bulduğum mudur suçum

akıl isen kıl ibâdet küşei vahdete sen
ömrünü boşuda geçirmenin faydası ne
Ey nesimi sırrını sen kimseye fâş eylemi
köpeği hamma kayup yüğmenin faydası ne

EK-5

TUTANAK

Bağlı bulunduğumuz Hz. Pir Hacı Bektaş Veli yolunun kuralları gereği 12.12.1997 tarihinde, 7303-1 sokak No: 34 Kat: 3 YAMANLAR-İZMİR'de yapılan "DEDEBABA SEÇİMİ" toplantısı hür iradeyle gerçekleşmiş olup aşağıda imzaları bulunan İCAZETLİ Halifebabalar bu toplantıya iştirak etmişler ve oylarını hür iradeleriyle kullanmak suretiyle Halifebaba HAYDAR ERCAN'ı DEDEBABA olarak seçmişlerdir. Seçilen yeni DEDEBABA HAYDAR ERCAN DEDEBABA 6.11.1997 tarihinde Hakk'a yürüyen Dedebaba Doç. Dr. Bedri Noyan'ın yerine, HACI BEKTAŞ VELİ POSTNİŞİNİ olarak bu görevi 12.12.1997 tarihinden itibaren yürütmeye Halifebabaların onayları ile başlamışlardır.

12.12.1997

HALİFEBABALAR:	İMZA:
1.ALİ DOĞAN	.
2 ALİ SÜMER	.
3 .HALİL TİRYAKİ	.
4.HASAN ASUMAN	.
5.HAYDAR ERCAN	.
6.MUSTAFA EKE	.

7 TEOMAN İLHAMİ GÜRE (Dedebaba seçiminin her halifebabanın kendisi dahil dilediği halifebabaya oy vermesi usulüne uyularak yapılmış olmasına itiraz ediyorum ve bu ihtirazi kayıt ile bu tutanağı imzalıyorum.)

BİRLİĞE HİZMET KURULU

Belkıs Temren Kurtcebe Noyan Hüseyin Yaltınk
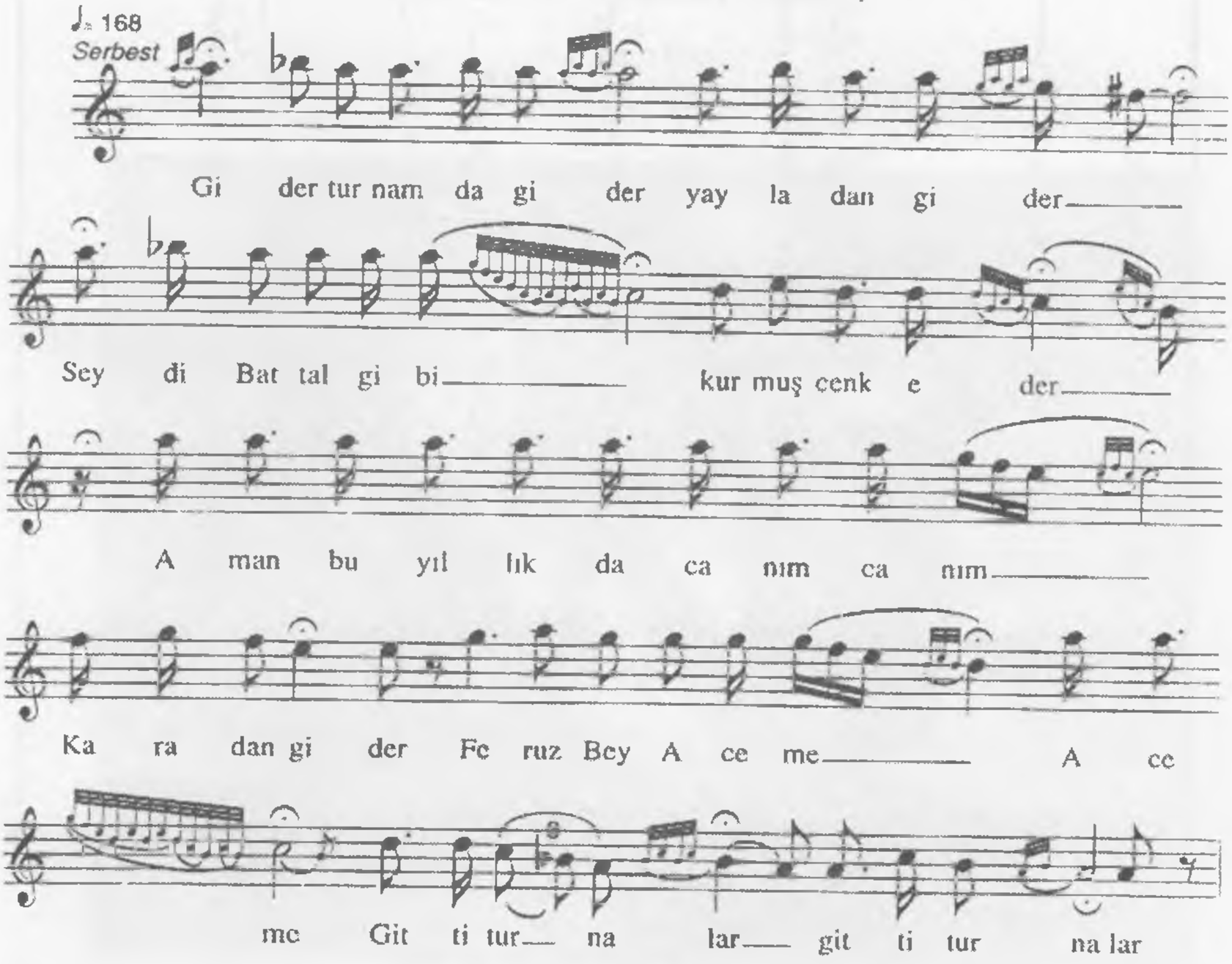
EK- 6

Yöresi : *Gaziantep*
Kaynak: *Halil Bayındır*

Derleyen : *Ferruh Arsunar*
Notaya alan : *Ferruh Arsunar*

GİDER DURNAM YAYLADAN GİDER

FİRUZ BEY (BARAK AĞZI)



Gider durnam da gider yayladan gider
Seydi Battal gibi kurmuş cenk eder
Aman.. Bu yıllık da canım canım karadan gider
Firuz Bey (Acem'e)^2 (gitti durnalar)^2

Şemsi kamer doğmuş yârin yüzüne
Ateş saldın vücuduma özüme
Aman.. Kıya bakma da canım nazlı yarin yüzüne
Firuz Bey (Acem'e)^2 (gitti durnalar)^2

٤٠٧ = غزل =

حلمی دده یاباء

ماهِ برجِ اولیادر حقی یکتا سر وطن
شمعِ بزمِ اصفیادر حقی یکتا سر وطن

کنزِ مخفیکن یدُ اللهِ سرّینی ایدی عیان
گنجهٔ رِ کبریا دِ حقی یکتا سر وطن

آمسِ نانِ آیلهِ قرزل طاشه موّاد اولهِ شاه
مردِ میدانِ ولادِ حقی یکتا سر وطن

بزمِ الوردی سنکِ دیلرنطقیه قیلسه نظر
طاقِ آلبرِ صفادِ حقی یکتا سر وطن

٤٠٨

نوله کندندن ظهورِ ایدر سرِّ مرتضا
ذادهٔ آلِ عبادِ حقی یکتا سر وطن

ایلیان تحقیق عبدیتِ بولور فوزِ عظیم
مرشدِ راهِ نجاتدِ حقی یکتا سر وطن

جانه باستك قیل فدا / حلمی یه / طوبی عشقه
شاهِ اقلیمِ بقادِ حقی یکتا سر وطن



HAYDAR ERCAN DEDEBABA VE HALİL TİRYAKİ
HALİFEBABA
GELENEKSEL BEKTAŞÎ TÖREN KIYAFETLERİYLE.

EK-9



BABALARIN SEMAHI ESNASINDA

CANLAR AYAKTA BEKLEMEDE

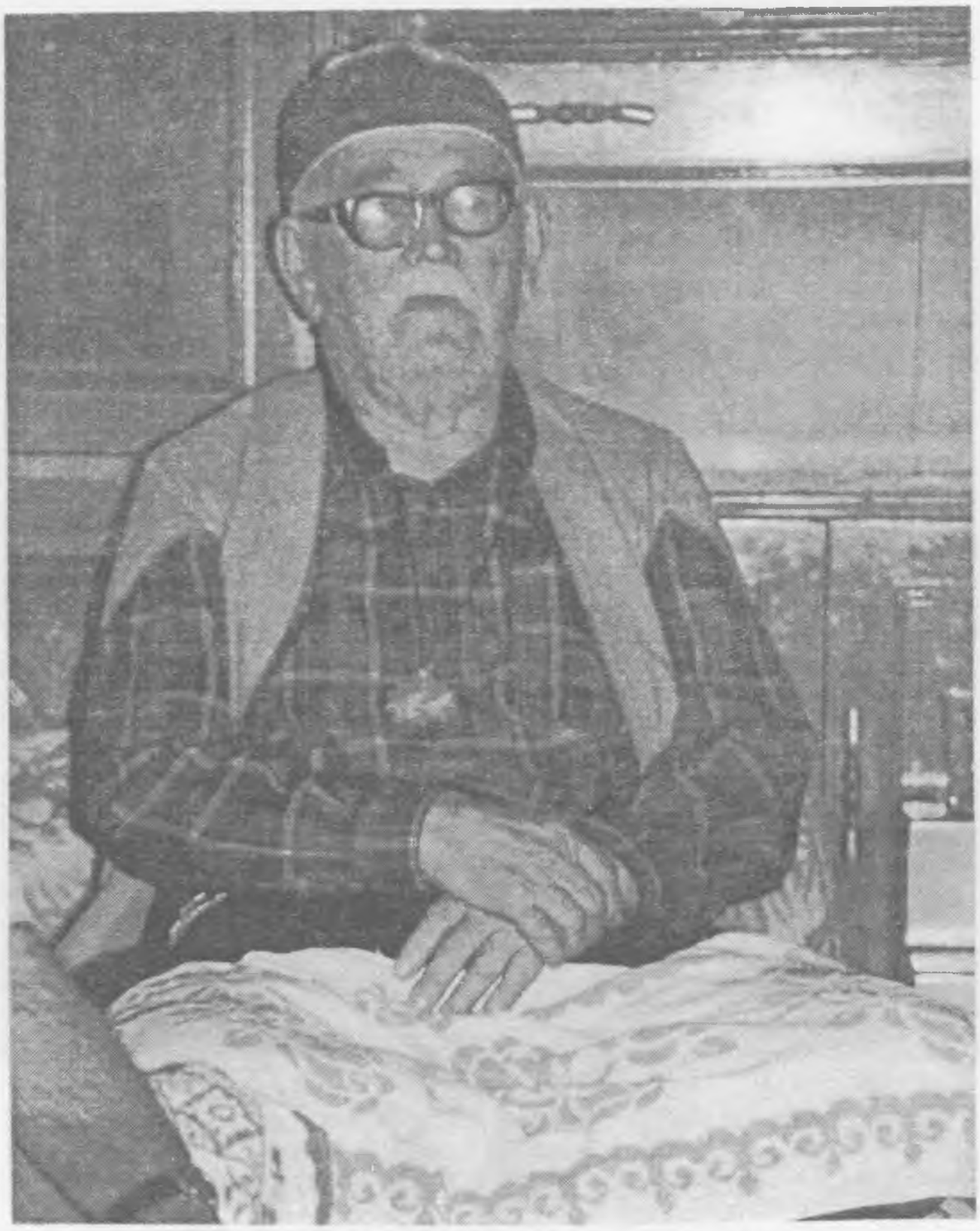
EK-10



HİZMET GÖRME ERKÂNI ESNASINDA

"PEYMANÇE" DURUŞU

EK-11



CAFER TUNCAY HALİFEBABA

(TEKİRDAĞ / KILAVUZLU)



DOÇ. DR. BEDRİ NOYAN DEDEBABA
VE TRAKYA'DAKİ VEKİLİ
HALİL TİRYAKİ HALİFEBABA



EK-13

JÜBİLESİ
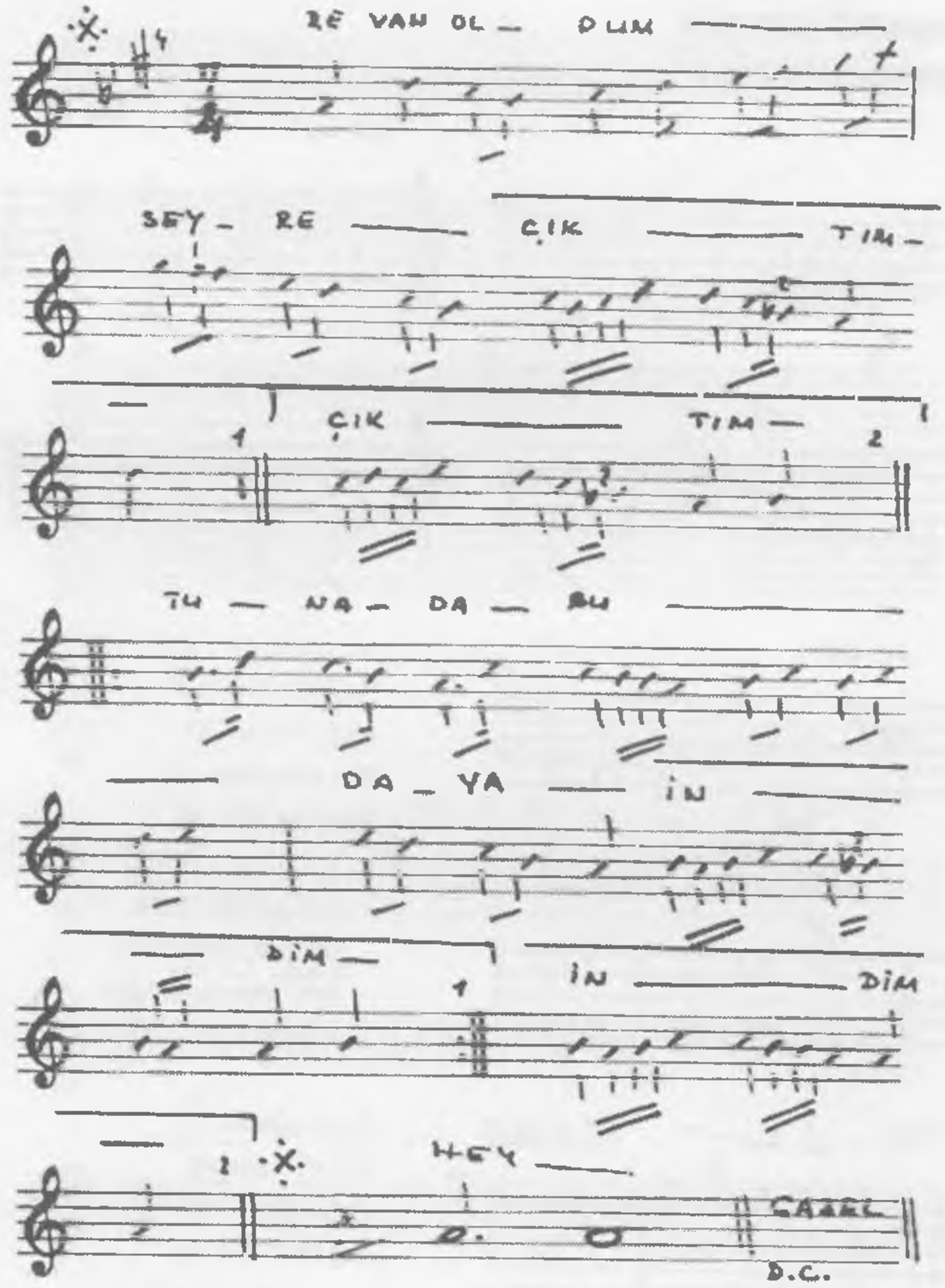


Üstad U. Lütfi Salcı

1949

EK-14/a

İstanbul.(Trakya.) K. Altınkaya 213.

NEFES
BU YERE GÜLBABA DERLER
REVAN OLDUM SEYRE ÇIKTIM



Revan oldum, seyre çıktım, Tunadan Budaya indim.
Kasrı gülde mihman oldum, halkı gül bade içerler.

Bağu sarayı güldür, gül, nazmı aşkı okur bülbül,
Dilberinin dudağı gül, gülden libade giyerler.

Gülden kurulmuş bir çadır, her niymeti hazır, nazır,
Kapıcısı İlyas Hızır, aşk şarabın bezl ederler.

Sordum nerdeyim sultanım, düştemi seyreder canım,
Bu düş değildir imanım, bu yere Gülbaba derler.
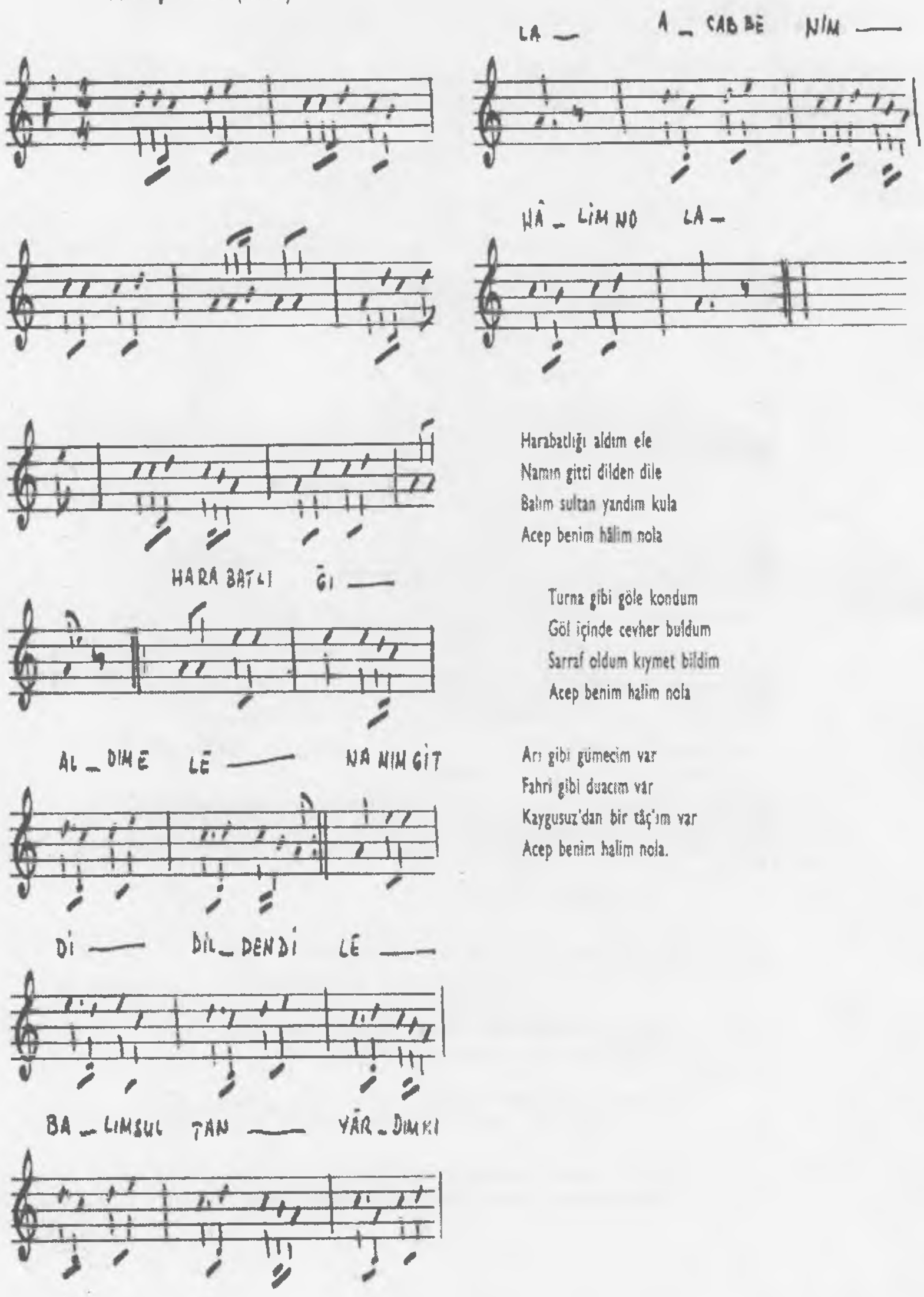
Kırklareli.

Cemil Demirsipahi 85.
Ferruh Arsunar
Tamburcu Aşık Ali

NEFES II.

HARABATLIĞI ALDIM ELİME

BEKTAŞİ NEFESİ (Samah)



Harabatlığı aldım ele
Namın gitti dilden dile
Balım sultan yandım kula
Acep benim hâlim nola

Turna gibi göle kondum
Göl içinde cevher buldum
Sarraf oldum kıymet bildim
Acep benim halim nola
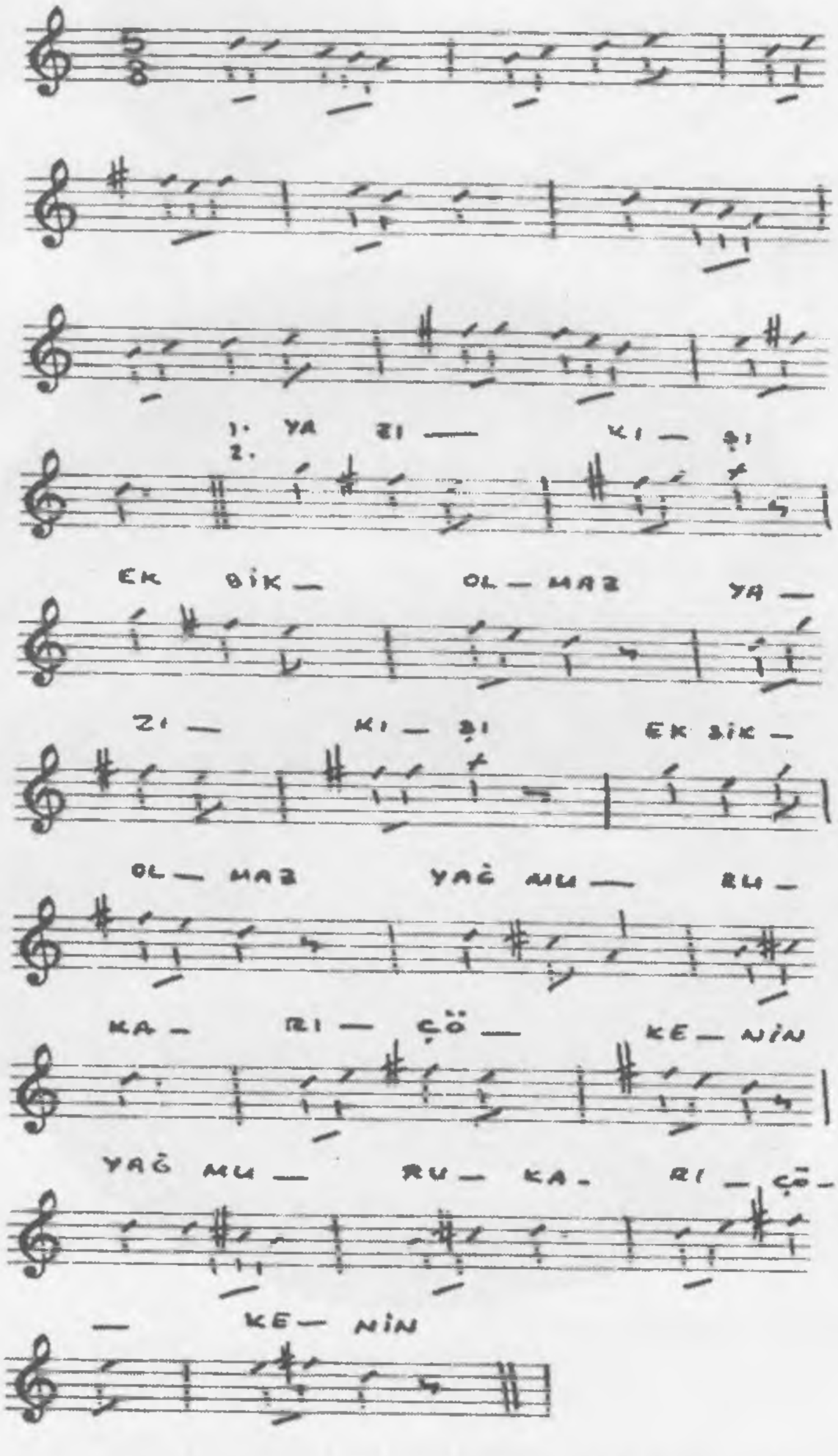
Arı gibi gümecim var
Fahri gibi duacım var
Kaygusuz'dan bir tâç'ım var
Acep benim halim nola.

EK-14/c

Kırklareli. (Çöke)

Cemil Demirsipahi
Ferruh Arsunar
Tamburacı Aşık Ali (Beste)

NEFES
YAZI KIŞI EKSİK OLMAZ



Yazı kışı eksik olmaz (2)
Yağmuru karı Çöke'nin (2)
Ne nişandır kimse bilmez (2)
Dumanlı başı çökenin (2)

Erenlerden rivayettir
Bir kelâmdan ibarettir
Sanırsın ab-ı hayattır
Suyu pınarı çökenin.
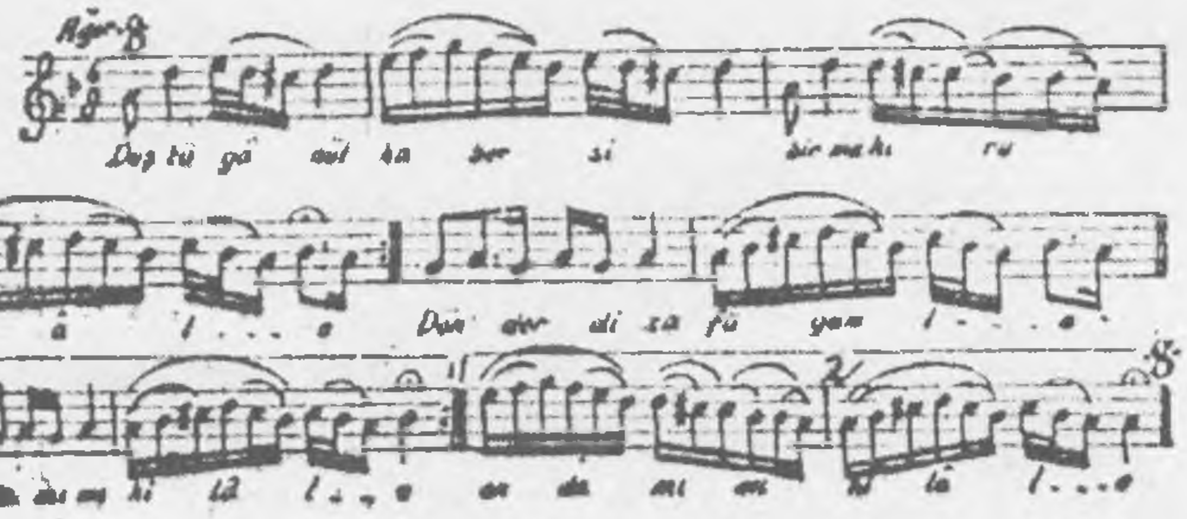
HEZA RESAYEİ ERKAN TEHİLİ
Bismillah hirrahmanhirrahim

(1) Evvela ikrar verecek talibin rehperi talibe şu yolda abdest aldıra iptida üç kere mah tahuru ile ile ellerini yıkadıp sağ eli ile üç kere ağzına ve burnuna su verdirten üç kerede yüzünü yıkadıp bagde suyu sağ eline döküp sol avucuna bıraka ve sol evucurdaki suyu sağ kolunun dirsekten parmakları ucuna kadar üç kere yıkandıra ve sol koluuuda sağ eli vasıtası ile yine el veç hile yıkadıp sağ eli ile adet üzere başını mest iddirip kulaklarını ve boynunu adet üzere mest iddirip iki elleri ile iki yaklarını üzerini parmakları arasına arasına kadar mest iddire işsu abdest tamam oldukta.

erişdim meczile inşâ getirdim
münşâdâmdan haber aldım ya aii
el elli kehperim kendim yitirdim
bu aşkı sevdaya saldım ya aii
Kahi şeşiâlla buldum kemâli
dönt kapıda ve yirdim arsan misâli
anda yârdim mahammedin cemâlin
meydâ meydâ buldum ya aii
bu muhabbet kanar sida dilime
Terk eiden kemeli düşdüm yolume
aşkın dâmanını aldım eline
gemimi engine saldım ya aii
Tahtîan beyrama kesdim benim
onda nâre an eldim canile tenim
el mecidde nendim kiyâmetimi
secdeye başlım aldatmya aii
Kahmi pîr-i mâya sende ârzu
şah vilâyetsin yan nûrî cezâ
cevr-i zahir batın kıldı sen
Ledünnîden dâmen bildim ya aii

ey ercenler erler nasil ensiniz
söyleyin sizinle devamız vardır
bâcılara neçin nakız densiniz
bizimde hazreti havvamız vardır
bizde halk eden süphân değilmi
aslanın dişişi arslan değilmi
söyleyin mâkbulu Rahman değil
ümmü gülsüm zeyneplerimiz vardır
Naciye fâkire kemter bacıdır
esrahammet aliye kuldur nâcidir
cümle erenlerin başı tâcıdır
işte fatmatüz zehranız vardır

çözülmez düğümlü nefesleri hükmünü icra etmeğe başlamıştır.
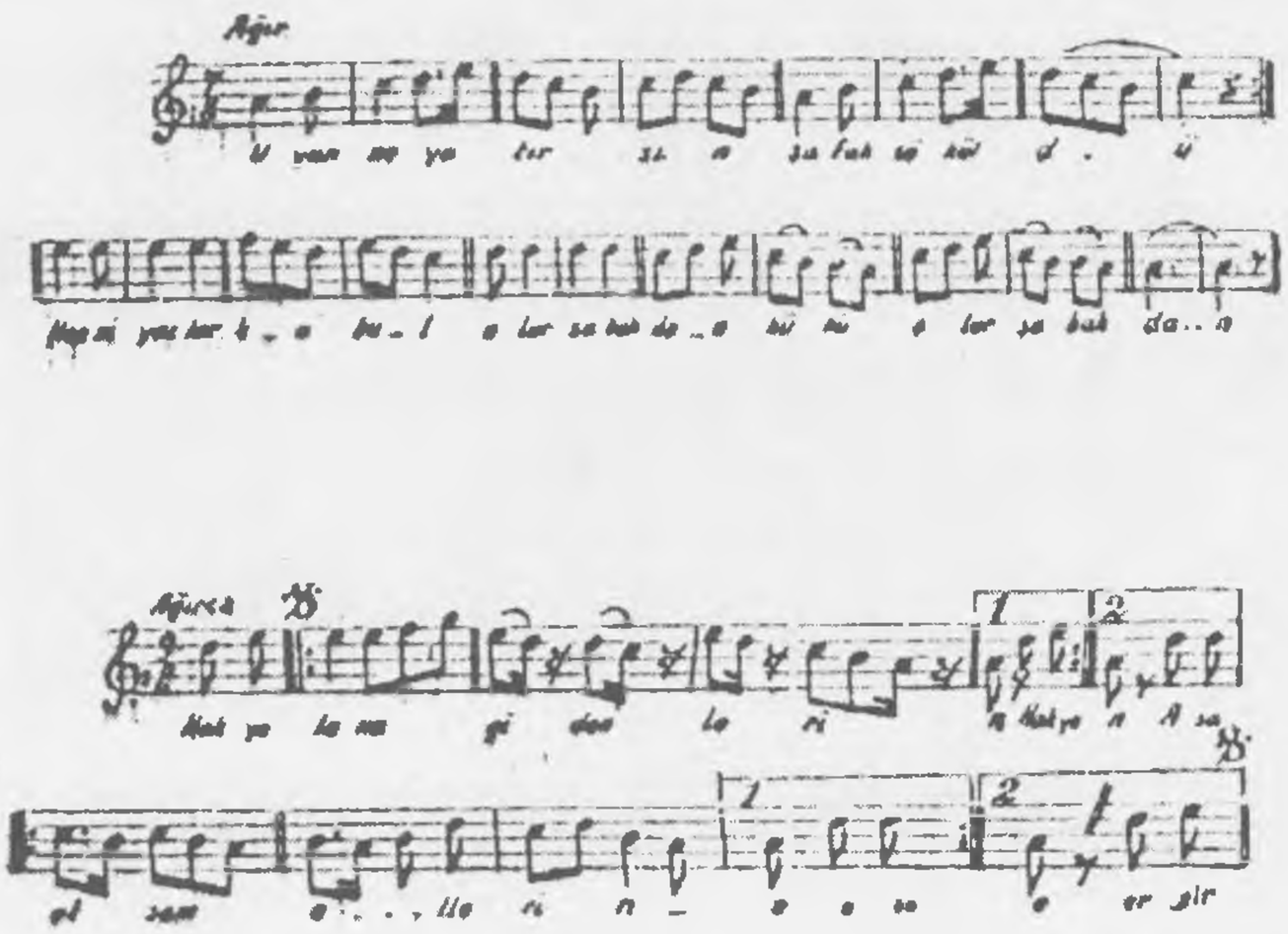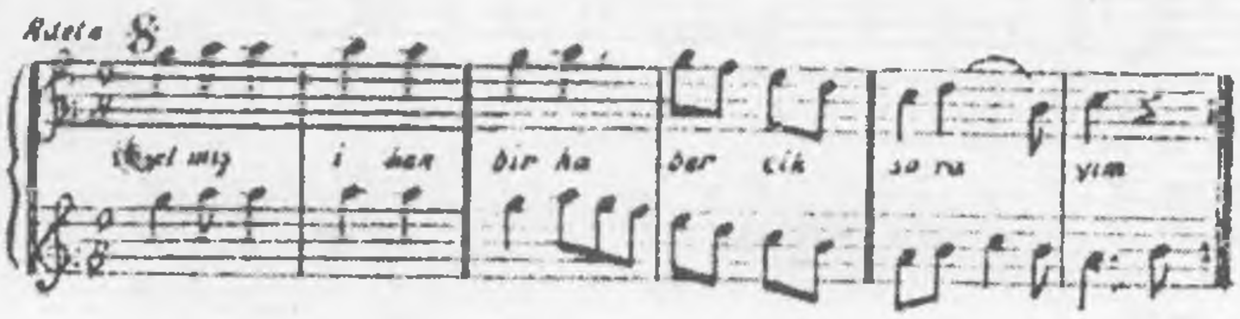


Bu melodinin bir de güftesini okuyunuz.

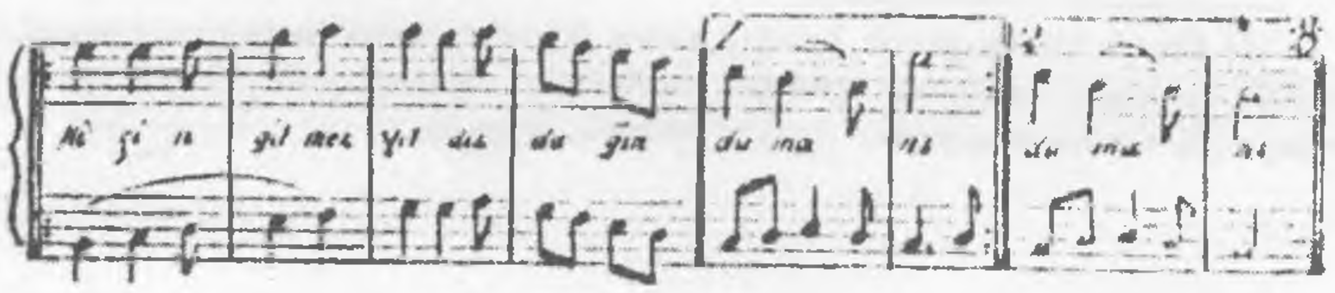
Düşdü gönül habersiz bir mahi ruyi âle
Dönderdi zafu gamle endamımı hilâle
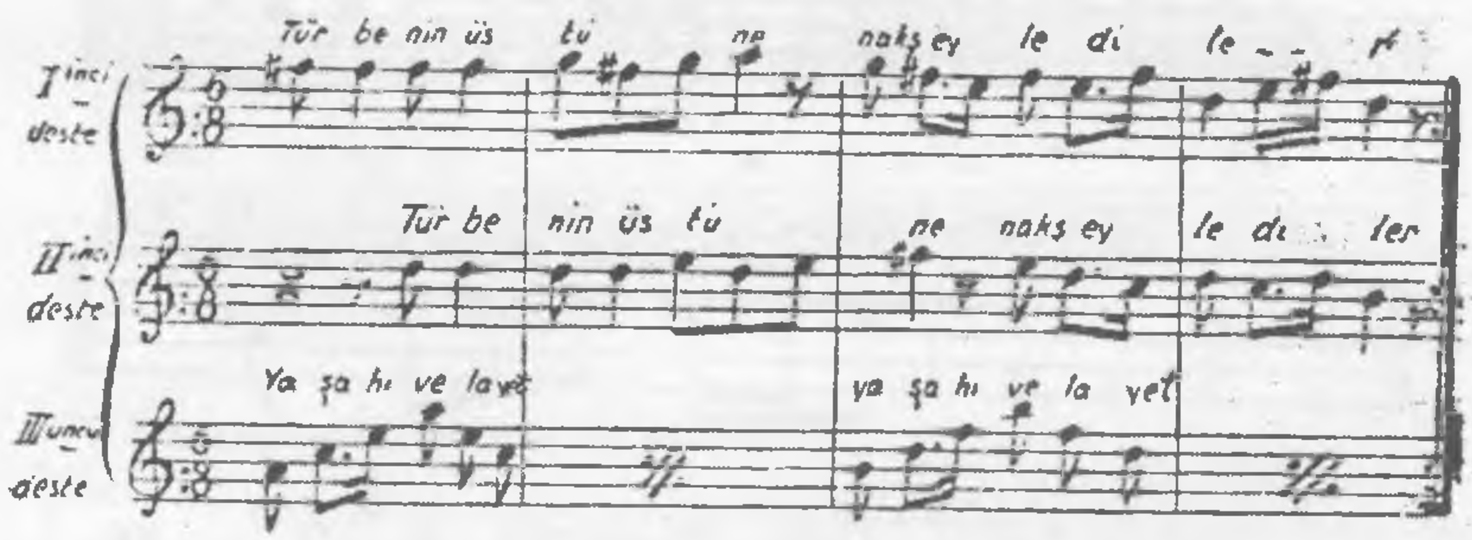
Bezmi mey içre yarin ruhsarı terledikçe
Berki gül üzre düşmüş gülşende sanki jale
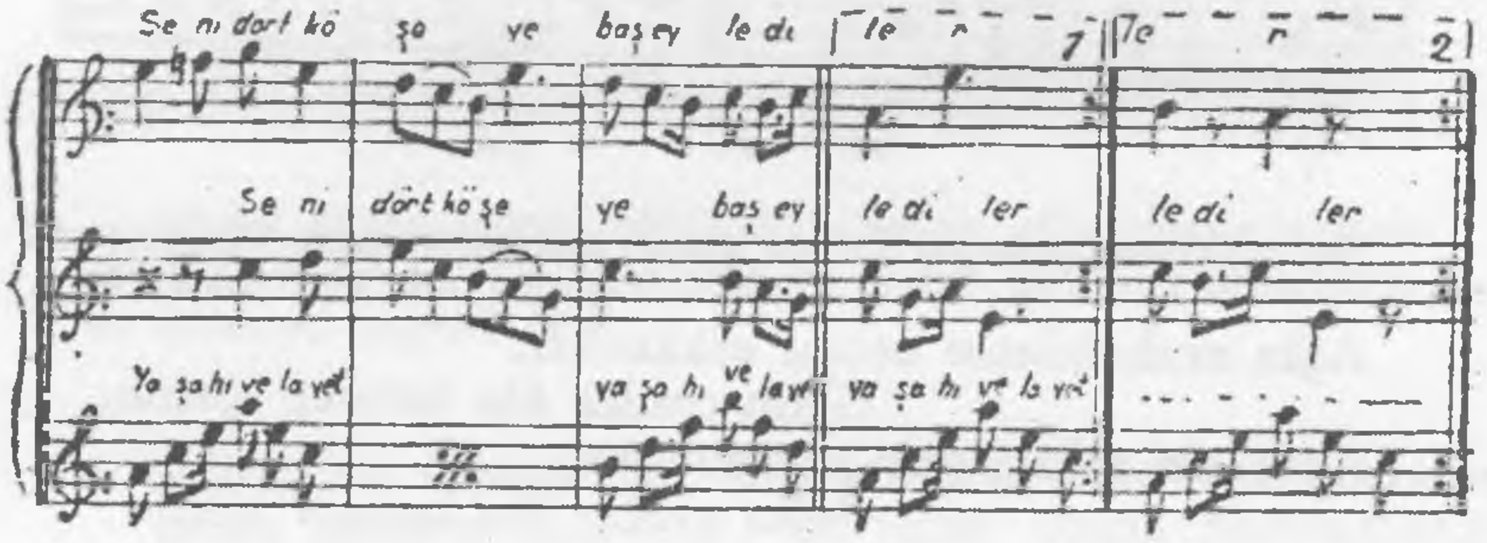
Bus eylesün ayagın nes'enl rind olanlar
Canı mey ile memlu saki bidih piyale
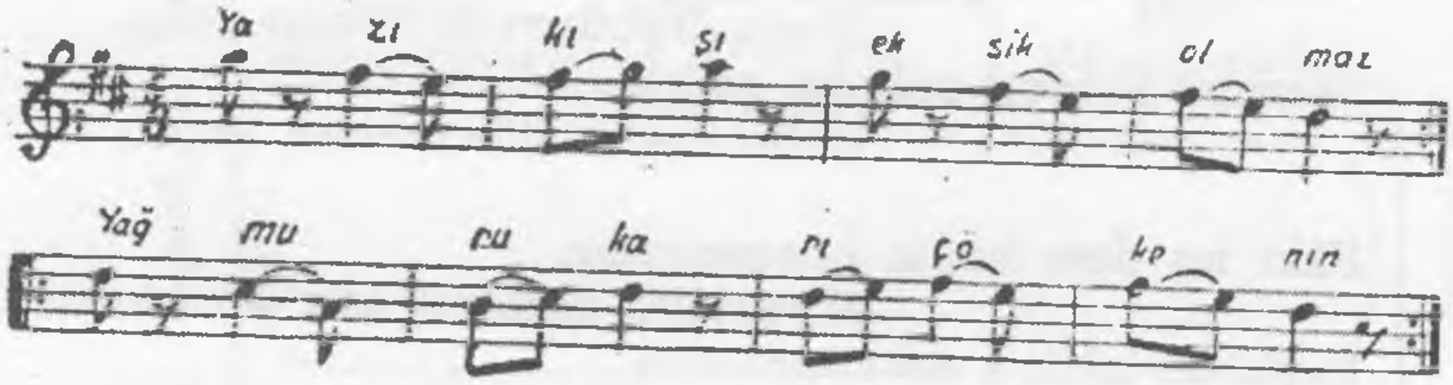



Ritm
Gel miş
i han
bir ha
der cik
so na
yim
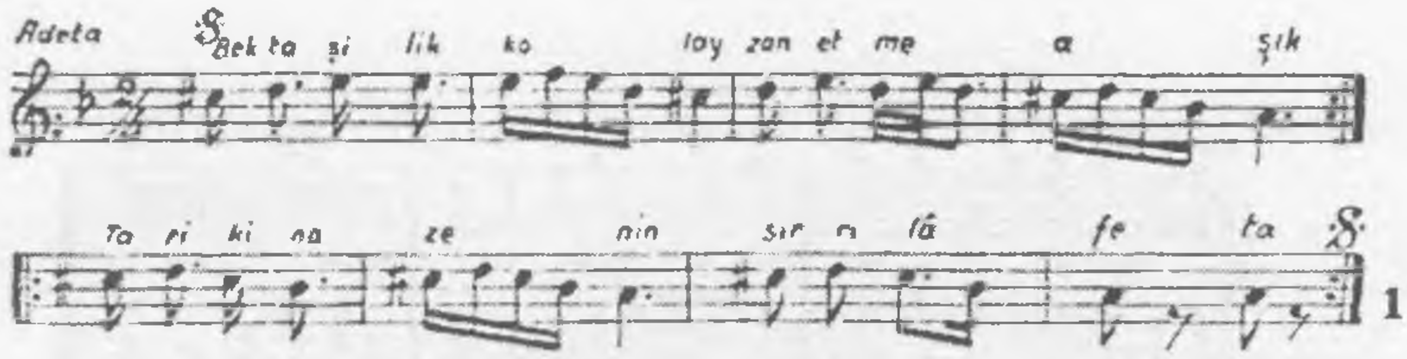

Nè şi n
gil mez
yıl dız
du gün
du ma
nı
du ma
nı


I inci deste
II inci deste
III üncü deste
Tür be nin üs tü ne naks ey le di le r
Tür be nin üs tü ne naks ey le di ler
Ya şa hı ve la yet
ya şa hı ve la yet
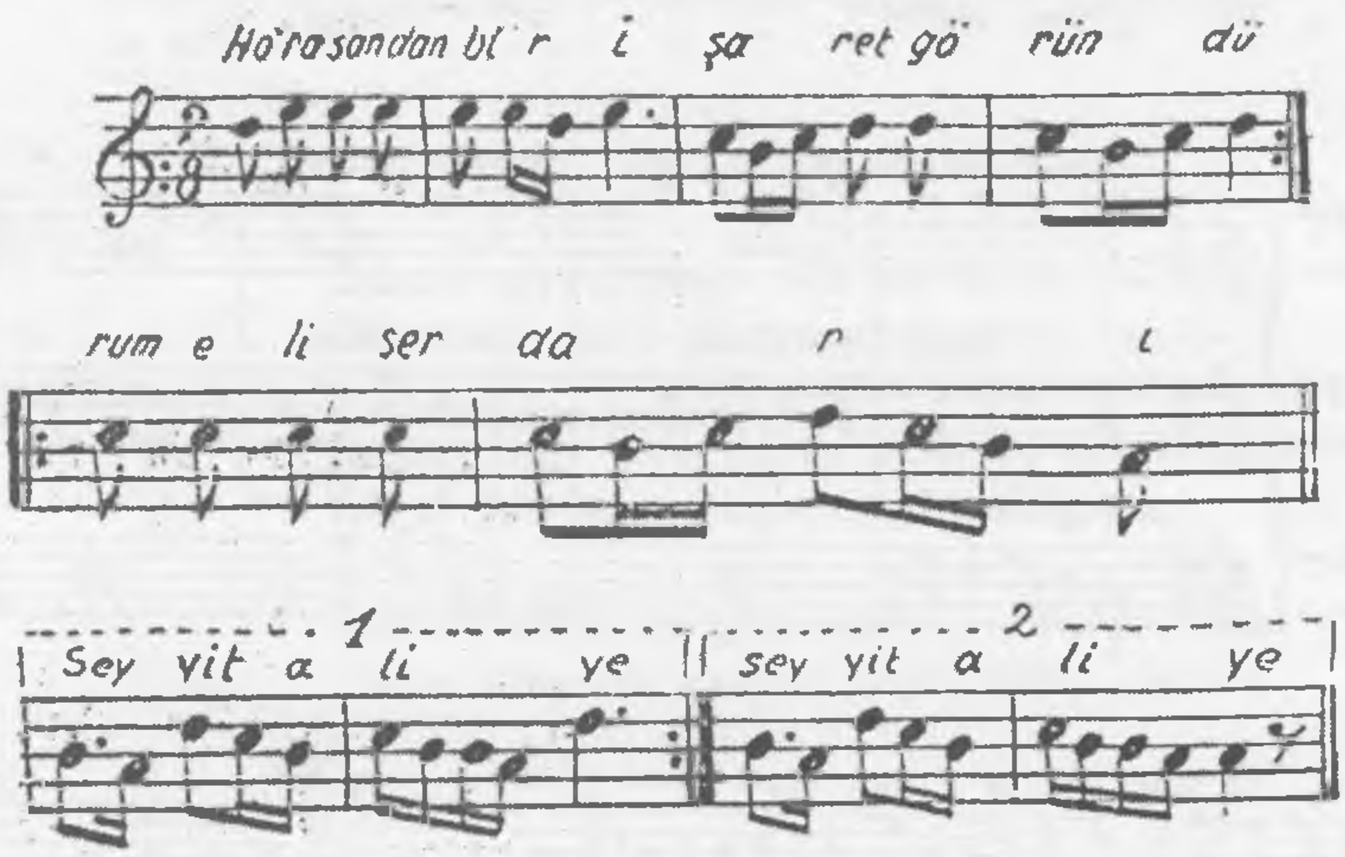

Se ni dört kö şe ye baş ey le di le r
Se ni dört kö şe ye baş ey le di ler
le di ler
Ya şa hı ve la yet
ya şa hı ve la yet
ya şa hı ve la yet


Ya
zı
lı
sı
ek
sik
ol
maz
Yağ
mu
ru
ka
rı
fo
to
nun

EK-18 /c



[1] Gerek bu ve gerek bundan sonra konulan nefes notalarının ancak bir beyitlik başlangıç kısmının bestesi verilmiştir. Müteakip beyitlerde yine bu besteye göre nihayete kadar devam edilmek lâzımdır.
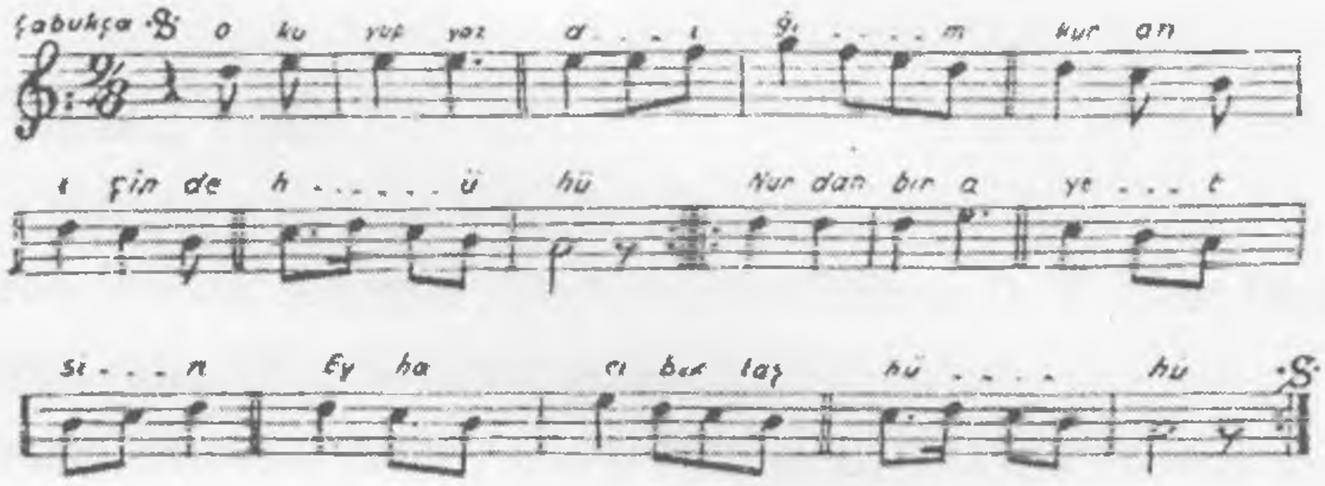


Bu münasebetle şairin bir güzel nefesini daha veriyoruz:

Aşkı muhabbetle bezmi erkândan,
Gelin canlar âbı kevser içelim,
Kevserin sâkisi şahı merdandan,
Gelin canlar âbı kevser içelim.

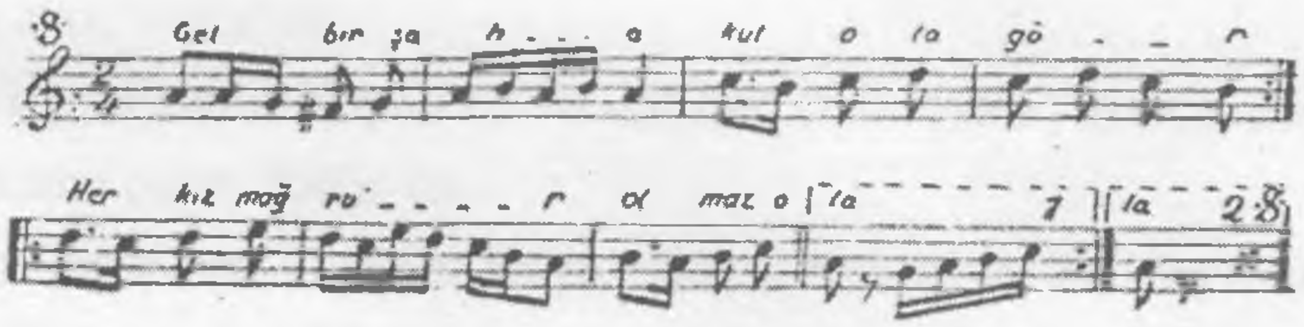
Ders alıp mektebi irfana gelüp,
Nuru Nubüvvetle imana gelip,
Huzuru hazreti sultana gelip,
Gelin canlar âbı kevser içelim.

Sâki bu dem bizim imanımızdır.
Mukavves kaşların kur'anımızdır,
Şarâben tahûrâ erkânımızdır,
Gelin canlar âbı kevser içelim.

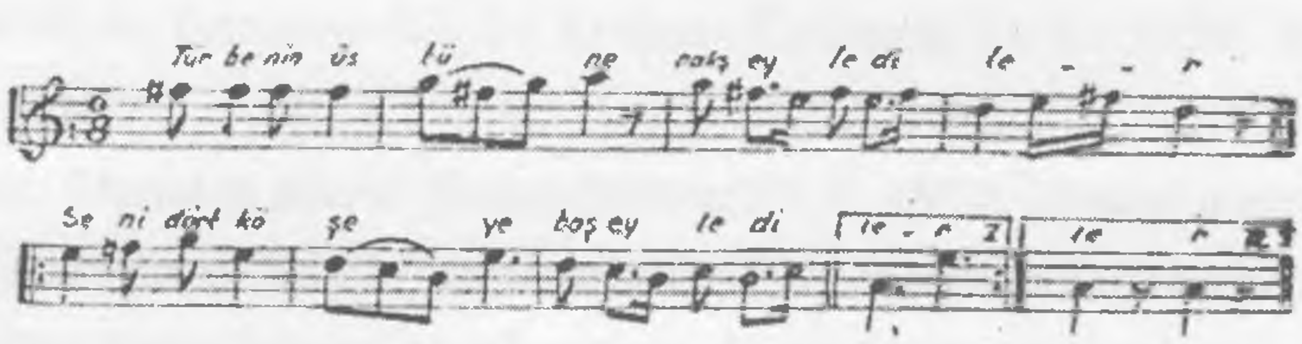
Bu nefesin bestesi de şudur:



Bu nefesin de bestesi şudur:

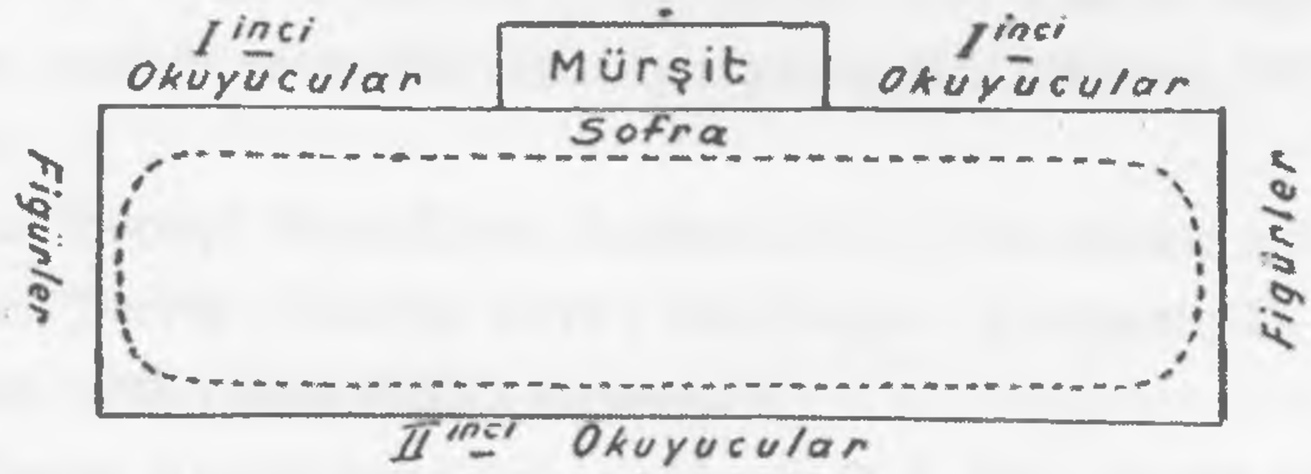


Bu nefesin bestesi de şudur:



Abdal Musa sultan, Elmalı baba ve Gaygusuz sultan zaviyelerinde de Gaygusuzun şu sema' nefesini okurlardı ve semaını yaparlardı:

okunur ve oynanır. Bu suretle bütün muhabbette olanlar oyuna (sema'a) kalkarlar. Şu halde orada bulunanların hepsinin vaziyeti şu şekil alır.



KAYNAKLAR

KAYNAK KİŞİLER

Ferdî Kaynak kişiler: (K)

K1: Mustafa Çetin (Dede); Musulca Köyü / Havsa-Edirne; D. T. 1944 İlkokul mezunu, çiftçi, bağlama çalar, (Kızıldeli kolu'ndan).

K2: İlhan Demiralay; Musulca Köyü / Havsa-Edirne; D. T. 1955, ilkokul mezunu, çiftçi, bağlama çalar, "Zakir"dir.

K3: Hasan Kaçar; Musulca Köyü / Havsa-Edirne; D. T. 1965, ilkokul mezunu, çiftçi, bağlama çalar,"Zakir"dir.

K4: Mustafa Koç; Musulca Köyü / Havsa-Edirne; D. T. 1952 , ilkokul mezunu, berber-çiftçi, bağlama çalar,"Zakir"dir.

K5: Ali Osman Bozdemir; Musulca Köyü / Havsa-Edirne; D. T. 1955, ilkokul mezunubağlama çalar, "Zakir"dir.

K6: Hasan Hüseyin Aslan "Derviş"; Beyci / Kırklareli; D. T. 1946, ilkokul mezunu, bakkal.

K7: Hasan Usluâşık; Terzidere Köyü / Kofçaz- Kırklareli; D. T. 1929, ilkokul mezunu; bağlama çalar.

K8: Fatma Çetin; Musulca Köyü/ Havsa-Edirne; D. T. 1950; ilkokul mezunu; ev hanımı.

K9 : Kanber Aslan; Beyci Köyü / Kırklareli; D. T. 1928, ilkokul mezunu, çiftçi.

K10: Hanife Aslan; Beyci Köyü / Kırklareli; D. T. 1928, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K11: Halime Usluâşık; Terzidere Köyü / Kırklareli; D. T. 1929, ilkokul mezunu, ev hanımı.

K12: Halil Tiryaki; Kılavuzlu Köyü / Tekirdağ; D. T. 1929, ilkokul mezunu,çiftçi, Alimşah Abdal Ahmet Baba postnişini, Bektaşî "Halifebaba"sı.

K13: Bektaş Ercan; Yörükbayır Köyü / Kırklareli; D. T. 1933, ilkokul mezunu, çiftçi.

K14: Doç. Dr. Bedri Noyan "Dedebaba"; 1912 Serez (Batı Trakya) doğumlu, Bektaşîliği çeşitli kitap, makale ve gazete yazılarıyla gün ışığına çıkarmış,1997 yılında Hakk'a yürümüştür.

K15: Hasan Karaca "Derviş"; Beyci Köyü / Kırklareli; D.T. 1921, ilkokul mezunu, çiftçi.

K16: Halil Birgün "Derviş"; Umurça Köyü / Lüleburgaz - Kırklareli; D. T. 1923, ilkokul mezunu, çitçi. 1998 yılında Hakk'a yürümüştür.

K17: Muharrem Durgut; Kızılcıkdere Köyü / Kırklareli; D. T. 1952, ilkokul mezunu, çiftçi.

K18: Âşık Yaşar Yaşa (Dertli); Devletliağaç Köyü / Kırklareli; D. T. 1917, ilkokul mezunu, çiftçi.

K_{19}: Ahmet Ayar; Yeniköy / Edirne; D. T. 1925, ilkokul mezunu, çiftçi, (Kızıldeli kolu'ndan).

K_{20}: Nafiz İnal "Derviş"; Kılavuzlu Köyü / Tekirdağ; D. T. 1935, ilkokul mezunu, çiftçi.

K_{21}: Ali Haydar Ercan "Dedebaba"; İzmir, D. T. 1936, İlkokul mezunu. Bir dönem kuyumculuk yapmıştır. Emeklidir.

K_{22}: Fehmi Tuncay "Baba"; Kılavuzlu Köyü/Tekirdağ; D. T. 1935, ilkokul mezunu, "Abdal Ahmet Baba Postnişini", çiftçi.

K_{23}: Harun Kan; İstanbul, D. T. 1948, ilkokul mezunu.

K_{24}: Refik Engin; Kılavuzlu Köyü / Tekirdağ; D. T. 1956, lise mezunu, çiftçi.

K_{25}: Cafer Tuncay "Halifebaba"; Kılavuzlu Köyü / Tekirdağ;, 1902-1991, ilkokul mezunu, şair Ali Kemterî Baba'nın oğlu. Abdal Ahmet Baba Dergâhı ilk postnişi.

Topluluklar : (T)

T_1: Kırklareli'nin Kofçaz İlçesi'ne Bağlı Beyci'li köylülerden oluşan kadın-Erkek Bektaşî Topluluğu.

T_2: Tekirdağ İlinin Kılavuzlu Köyü'nde yaşayan kadın-erkek Bektaşî topluluğu.

T_3: Kırklareli'de yaşayan kadın-erkek Bektaşî topluluğu.

T_4: Kırklareli'nin Kofçaz İlçesi'ne Bağlı Beyci Köyü Bektaşî kadınları.

T_5: Tekirdağ'ın Kılavuzlu köyünde yaşayan kadın-erkek Bektaşî topluluğu.

T_6: Edirne'nin Havsa İlçesi'ne bağlı Musulca Köyü'nde ikamet eden ve aralarında bağlama çalan zâkirlerin de bulunduğu kadın-erkek Bektaşî topluluğu.

T_7: Kırklareli'li Kanber Aslan (**K_9**)ve eşi Hanife Aslan (**K_{10}**).

T_8: Kırklareli'nin Terzidere Köyü'nden Hasan Usluâşık (**K_7**) ve eşi Halime Usluâşık (**K_{11}**).

T_9: Trakya'nın çeşitli yörelerinden bir araya gelmiş kadın-erkak Bektaşî topluluğu.

T_{10}: Çorlu'lu kadın Bektaşîler.

T_{11}: Kırklareli'nin Kızılcıkdere Köyü'nde ikamet eden Bektaşî topluluğu

CÖNK, MECMUA VE DİĞER YAZILI KAYNAKLAR (Y)

Y_1: K_6'ya ait nefes mecmuası. 10 X 15 ebadında ve 140 sayfadan ibaret olup günümüz Türkçesiyle yazılmıştır.

Y_2: K_{12}'ye ait nefes mecmuası 11 X 17 ebadında ve 176 sayfadan ibaret olup günümüz Türkçesiyle yazılmıştır.

Y3: K_{21}'e ait nefes mecmuası 12 X14 ebadında ve 200 Sahifeden ibaret olup günümüz Türkçesiyle yazılmıştır.

Y4: K_{22}'ye ait yayımlanmamış "Bektaşî Erkânnamesi". 21 X. 29 cm. ebadında ve 264 sahifeden ibaret olup günümüz Türkçesiyle yazılmıştır. **(EK-16)**

Kaset, Video Kaset, Disk, Cd, Md, Ve Diğer Kayıtlı Malzemeler (B)

1. Derlemelerde kullanılan mono teyp kaseti numaraları: 28, 49, 70, 88, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,121, 122, 123,124, 130, 131, 137, 183, 237, 249, 250, 254, 255, 256, 276/1, 276/2, 463,465, 466,

2. Stereo teyp kaseti numaraları: 6, 7, 14, 186, 187, 189, 190, 199/1, 199/2, 200, 201/1, 201/2,

3. Video kaseti numaraları : 1, 3, 10, 28, 42, 46, 47,4 8, 56,5 7, 59, 61, 67, 68, 69, 70, 74/1, 74/2, 88, 100/1, 100/2,

4. Mini Disk (MD): 1,4.

YAZILI KAYNAKLAR

BİBLİYOGRAFYA

1. KİTAPLAR:

AKALIN, Şükrü Halûk. *Saltuk-Nâme,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 944, İstanbul, 1988.

AKDOĞU, Onur. *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, E.Ü. Basımevi, İzmir, 1996.

AND, Metin. *Oyun Ve Bügü* , İş Bankası Yayınları, 1974

ATALAY, Besim. *Bektaşîlik ve Edebiyatı* , İstanbul, 1924.

ATSIZ, Nihal. *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1943.

AYVERDİ, Semiha. *Yunus Emre ve İlâhiler,* Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi Neşriyatı: 5, Dizer konca Matbaası, İstanbul, 1969.

BARDAKÇI, Murat *Maragalı Abdülkadir,* Pan Yayıncılık, İstanbul 1986.

BAYRAM, Mikâil. *Fatma Bacı ve Bacıyân-ı Rûm,* Konya, 1994.

BORATAV, Bkz. Pertev Naili. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı,* Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1988.

BUTLER, Dom Cuthbert. *Western Mysticism*, Arrow Books, 1963,.

CÜNDİOĞLU, Dücane. *Kur'an-ı Kerîm ve Meali*, (Elmalı'lı Hamdi Yazır'ın tercümesi), İslâmoğlu Yayıncılık A. Ş. İstanbul, 1993.

ÇAĞATAY, Neşet. *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,1989.

DAVUDOĞLU, Ahmet. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, Cevher Yayınevi, İstanbul, 1988.

DEMİRSİPAHİ, Cemil. *Türk Halk Oyunları,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:148 Ankara, 1975.

DURANT, Will. *The Age of Faith*, New York, 1950.

ERGİN, Muharrem. *Orhun Abideleri,* İstanbul,1970.

EVLİYAOĞLU, Sait - Şerif Baykurt. *Türk Halk Bilimi*, Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, Ankara, 1987.

FERDÎ, Recep. *İslâm Mistisizmi: Bektaşîlik* , Tiran, 1995. (Arnavutça Kitap, 340 Sayfa.)

FERM, Vergilius. *Encyclopedia of Religion*, New York, 1945.

GAYNOR, Frank. *Dictionary of Mysticism*, New York, 1953.

GODWIN, George. *The Great Mystics*, Londra , 1945 .

GÖLPINARLI, Abdülbaki. *Alevî - Bektaşî Nefesleri,* Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963.

---------- *Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkilap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977.

HAERI, Fadhlalla. *The Elements Of Sufism*, Element Books Limited, London, 1990.
HAPPOLD, F. G. *Mysticism*, Penguin Books , 1963.
HASLUCK, F. W. *Bektaşî Tetkikleri*, (Tercüme: Ragıp Hulusi), İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.
HİKMET, Mimar. *Bektaşîlik ve Son Bektaşîler*, Türk Yurdu, Haziran 1928.
HULUSİ, Ragıp. *Bektaşîlik Tetkikleri*, 1928.
INGE, W. R. *Mysticism in Religion*, Londra, 1947.
İNAN, Abdülkadir. *Tarihte ve Bugün Şamanizm,* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1986 .
KOCA, Turgut. *Bektaşî-Alevi Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul, 1990.
KOCA, Turgut - Zeki Onaran. *Güldeste,* Ankara , 1987.
KÖPRÜLÜ, Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar,* Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No: 18, Ankara, 1976.
——————— *Edebiyat Araştırmaları I*, Ötüken Yayınyarı No: 186, Kültür Serisi: 52, İstanbul 1989.
KUTAY, Cemal. *Tarih Konuşuyor*, Ankara, 1964.
NOYAN, Bedri. *Bektaşîlik Alevîlik Nedir,* Ankara, 1987.
——————— *Bütün Yönleriyle Bektaşîlik ve Alevîlik,* 2. Cilt, Ardıç Yayınları, Ankara, Haziran 1999.
——————— *Garibnâme (Âşık Paşa-yı Velî)*, Ardıç Yayınları, Ankara, 1998.
——————— *Demir Baba Vilâyetnamesi,* Can Yayınları, İstanbul, Mayıs 1976.
——————— *Mehmet Ali Hilmî Dedebaba Divanı,* İstanbul, (Basım tarihi verilmemiş).
OCAK, Ahmet Yaşar. *Babaîler İsyanı* , Dergâh Yayınları, İstanbul, 1996.
——————— *Bektaşî Menakıbnamelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri,* Enderun Kitabevi, 1983.
OY, Aydın. *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler Ve Yazarlar,* Tekirdağ Valiliği Yayını, Kaya Matbaacılık, İstanbul 1995.
ÖGEL, Bahaaddin. *Türk Kültür Tarihine Giriş,* Ankara, 1978.
——————— *Türk Mitolojisi,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi, Ankara, 1995.
ÖNGÜT, Ömer.*Tasavvuf,* C. 1, Hakikat Neşriyat, İstanbul, 1992.
ÖZGÜL, Mustafa - S.Turhan - K. Dökmetaş. *Notalarıyla Uzun Havalarımız*, Ankara 1996.
ÖZTÜRK, Yaşar Nuri. *Kur'an-ı Kerîm Meali* (Türkçe Çeviri), Yeni Boyut Yayınları No: 18, İstanbul, 1995.
POPOVİÇ, Alexandre *Balkanlarda İslâm,* İnsan Yayınları, İstanbul, Ocak 1995.
RUNES, Dagobert D. *Dictionary of Philosophy*, New York, 1942.

SALCI, Vahit Lütfi. *Gizli Türk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meseleleri,* Nümune Matbaası, İstanbul, 1940.

———————— *Gizli Türk Dinî Oyunları,* Nümune Matbaası, İstanbul, 1941.

SARISÖZEN, Muzaffer. *Türk Halk Musikisi Usulleri,* Resimli Posta Matbaası Ltd. Şti, Ankara, 1962.

STACE, Walter T. *The Teachings of the Mystics*, Mentor Books,1960.

SUNAR, Cavit. *Tasavvuf Tarihi*, A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Yayınları, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1975.

TANYU, Hikmet. *Türkler'de Taşla İlgili İnançlar*, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları , A.Ü. Basımevi, 1968.

TEMREN, Belkıs. *Bektaşîliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

UNDERHILL, Evelyn. *Mysticism*, University Paperbacks, 1960.

URAZ, Murat. *Türk Mitolojisi*, Düşünen Adam Yayınları, Çağlayan Matbaası, İstanbul, Şubat 1994.

YARDIMCI, Mehmet. *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*, Ürün Yayınları, Ankara, 1998.

YÖNETKEN, Halil Bedii. *Derleme Notları 1*, Orkestra Yayınları, İstanbul, Mayıs 1966.

ZEGKINES, Eustratios. *Batı Trakya'da Bektaşîlik* , Selanik 1988.

2. MAKALELER:

BARKAN, Ömer Lütfü. " Kolonizatör Türk Dervişleri",Vakıflar, C. II, Ankara, 1942.

CEBECİ, Ahmet. "Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri" *(Paneller ve Konferanslar -)*, İzmir Makedonya Göçmenleri Kültür Ve Dayanışma Derneği Yayınları No: 1, İzmir 1996.

CUMBUR, Müjgân. "Anadolu Gazileri Ve Edebiyatımız", Erdem, C. 3, S. 9, Ankara, Eylül 1987.

ÇAGATAY, Neşet. "Türklerin Tarihteki Yeri Ve Millî Özellikleri", Erdem, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, C. 8, S. 23, Ankara, 1996.

ECER, A. Vehbi. "Türkler'in Müslüman Olmalarında Eski Türk Dinî İnanışlarının Rolü, Millî Kültür, Nisan 1991, Sayı: 83.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. "Halk Edebiyatımızda Zümre Edebiyatları",Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: XIX, Sayı: 207, Ankara, 1968.

———————— "İslâm - Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları" İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, S.1-4, İstanbul, 1951.

İBRAHİMGİL, Mehmet. "Eski Yugoslavya Sınırları Dahilinde Tarikat Hareketlerinin Tarih İçindeki Gelişimi ve Önemi ", Vakıflar, S. 24, Ankara, 1994.

KAFALI, Mustafa. "Anadolu'nun Fethi Ve Türkleşmesi", Erdem, C. 8, S. 22, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 1996.

KAYHAN, Aslı. "IX-XIV. Yüzyıl Kilise Müziği ve Dindışı Müziğin Gelişimi", Toplumbilim, Mart, 1999.

KÜÇÜK, Murat. "İşte Bektaşîlerin Yeni Dedebabası", Cem, S. 75, Şubat 1998.

LEVENT, Agâh Sırrı. "Halk ve Tasavvufî Halk Edebiyatı", Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: XIX, Sayı: 207, Ankara, 1968.

MİLLAS, Herkül. "Batı Trakya'da Bektaşiler ", Tarih ve Toplum, S.128, Ağustos, 1994.

ÖZTÜRK,Yaşar Nuri. "Yugoslavya'da Tasavvufî Hayat ve Tekkeler", Türkiye Yazarlar Birliği Yıllığı, Ankara , 1986

3. ANSİKLOPEDİ:

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, "Alp" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. I, ss. 371-384, İstanbul, 1988.

DİZİN

Ezgi Adı	Sayfa Numarası
1. Abdal Musa Sultan Ceylanı Geldi	:196
2. Açıldı Cennet Kapısı	:375
3. Ah Etme Gönül (Ar etme Gönül)	:179
4. Ah Hızır Paşa	:365
5. Alçacık Kirez Dali	:338
6. Alıp Akılcığımı	:333
7.Alim'dir Gaziler Başı	:318
8. Aman Eyle Mürvet Eyle	:379
9. Annemden Doğdum Dünyaya Geldim	:122
10. Araya Araya Bulduk Burayı	:296
11. Araya Araya Bulsam (Buldum) İzini	:270
12. Arzu Ederdiniz Bir Yol Görmeye	:324
13..Aşk İle Uyandım	:290
14 .Aşk Olsun Meydan Görene (1)	:370
15. Aşk Olsun Meydan Görene (2)	:371
16. Aşka Uyma Hali Yakar	:294
17. Be Hey Kardaş	:241
18. Bektaşiyiz Şan Bizimdir	:298
19. Ben Hocamdan Böyle Aldım Dersimi	:311
20. Bir Er Ararım Haldaştan Olsun	:239
21. Bir Gün Daldım Erenler Meydanına	:266
22. Bir Nefesçik Söyleyelim (1)	:341
23. Bir Nefesçik Söyleyelim (2)	:342
24. Bir Nefesçik Söyleyelim (3)	:343
25. Bir Sadık Can Bizi Davet Eyledi	:200
26. Biz De İkrâr Verdik Kızıl Deliye	:305
27. Bizim İçtiğimiz Dolular	:207
28. Bu Dünyada Benim Meyil Verdiğim	:281
29. Bugün Ben Pirime Vardım	:276
30. Bülbüller Kokuyu Güllerden Alır (1)	:221
31. Bülbüller Kokuyu Güllerden Alır (2)	:222
32. Canım Kurban Olsun Senin Yoluna	:377
33. Çıktım Kırklar Yaylasına (1)	:354
34. Çıktım Kırklar Yaylasına (2)	:355
35. Çıktım Kırklar Yaylasına (3)	:356
36. Çok Şükür Bahara Eriştik Bugün	:92
37. Çok Şükür Mübarek Cemalin Gördüm	:219
38. Derildi Ayin-i Cem Kuruldu Erkân	:322

39. Deryanın Üzerinde Bir Gemi Gördüm :326
40. Dinleyin Kardaşlar Benim Sözümü :101
41. Divane Gönlümüz Geçmez Güzelden :136
42. Dost Cemalin Görmeye (1) :87
43. Dost Cemalin Görmeye (2) :88
44. Dostum Muhammed'dir Hak Habibullah :73
45. Dört Kapı İçinde Bir Şehir Gördüm :67
46. Eğildim Bir Dolu İçtim :202
47. Elest-i bezminde (Atatürk nefesi) :175
48. Erenler İlminde Gani Olursun :320
49. Erenleri Sevdik Geldik Buraya :268
50. Erenlerin Cemine (1) :184
51. Erenlerin Cemine (2) :186
52. Erenlerin Demine :187
53. Erenlerin Sohbeti Ele Gelesi Değil :300
54. Eriştim Menzile İkrar Getirdim :150
55. Eşrefoğlu Al Haberi (1) :77
56. Eşrefoğlu Al Haberi (2) :384
57. Ey Erenler Benim Meyil Verdiğim :279
58. Ey Erenler Bezmimize :217
59. Ey Nur-i Çeşm-i Ahmedi Muhtar :164
60. Gel Benim Sarı Tanburam :373
61. Gel Gönül Yola Gidelim :211
62. Gel Kardaş Yola Gidelim :237
63. Geldi Bahar Öttü Bülbül :94 / 264
64. Gelin Bugün Dost İline Varalım :386
65. Gerçek Aşıklara Selâ Denildi :272
66. Gidi Yezid Elimize Düştünüz :155
67. Girip İçeriye Erkân İsteyen :316
68. Gönül Aşka Yandın mı :227
69. Gönül Aşkın İle Düştü Yollara :82
70. Göründü Kerbelâ Çölü :107
71. Güzel Pirden Bize Bir Dolu Geldi :205
72. Güzel Şahtan Bize Bir Dolu Geldi :204
73. Hak Dedim İbtida Dergâha Vardım :182
74. Hak Tealâ Muhammed'i Kandil-i Nurdan :251
75. Hak Yoluna Gidenlerin (1) :254
76. Hak Yoluna Gidenlerin (2) :255
77. Hakikatin Kilidini Açana :368
78. Hakkı Zikreden Kardaşlar :231
79. Hamdülillah Biz Ezelden :138
80. Harabatlığı Aldım Ele :215
81. Hazret-i Ali'nin Avazı (1) :381

82. Hazret-i Ali'nin Avazı (2) :382
83. Hazrete Hiç Gelmemişim :134
84. Hey Erenler Bezmimize :198
85. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Bindiği :167
86. İkrar Verdik Biz Bir Pire :246
87. İlk Evvel Şu Cihan Yaratılmadan :128
88. Karşıda Görünen Ne Güzel Yayla :257
89. Kayanın Başında Bir Koyun Meler :313
90. Kırklar Meydanına Vardım :360
91. Kudretten Bir Dolu Geldi (1) :345
92. Kudretten Bir Dolu Geldi (2) :347
93. Kur'an Yazılırken Arş-ı Rahman'da :126
94. Medet Medet Alemleri Yaratan :132
95. Muhabbet Açılsın Cemal Görünsün :70
96. Muhabbet Kapusun Açayım Dersen :213
97. Muhabbet Küpünün Şarabı Olsam :259
98. Muhammed Ali'dir Gaziler Başı :193
99. Muhammed Ali'ye Salavat Eyle :261
100. Muhammed Ali'yi Candan Sevenler :62
101. Ne Kaçarsın Ölümden :104
102. Oynayan Alemde Her Dem :142
103. Öt Benim Sarı Tamburam :358
104. Övmüş De Yaratmış Kendi Nurundan :288
105. Özen Aşık Özen :274
106. Pirim Ali Şahtan İşaret Oldu :79
107. Sebah Sebah Çıkıp Arşa Bakarken :308
108. Sebahın Seherinde Niyaz Ederken :302
109. Sekahüm Sırrını Söyleme Sakın :292
110. Sevdim Seni Mabudum :284
111. Sevdim Seni Ta Gönülden :140
112. Subh-u Şam Ey Gönül Çekelim Gülbenk :177
113. Şahın Ellerinden Gelen Turnalar :229
114. Şepper ü Şüpper :234
115. Şu Bizim İmanımız :248
116. Şu Dünyada Üç Nesneden Korkarım :98
117. Şu Dünyanın Ötesine (1) :330
118. Şu Dünyanın Ötesine (2) :190
119. Şu Dünyanın Ötesine (3) :331
120. Şükür Bizi Bu Meydana (1) :352
121. Şükür Bizi Bu Meydana (2) :388
122. Şükür Bizi Bu Meydana (3) :389
123. Tevhid Bağına Girdim :286
124. Turab Olup Döşen Hakkın Yoluna :243

125. Türbenin Üstünü Nakşeylemişler :110
126. Üfürdüm Çıramı Yandıramadım :225
127. Yakadan Gider İken :350
128. Yemen Ellerinden Beru Gelirken :336
129. Yine İmam Nesli Zuhura Geldi :84
130. Yol İçinde Yol Sorarsan :362
131. Yolcu Oldum Yola Düştüm (1) :117
132. Yolcu Oldum Yola Düştüm (2) :119
133. Yolcu Oldum Yola Düştüm (3) :120

HÜSEYİN YALTIRIK : 29.07.1957 tarihinde Kuşadası'nın Güzelçamlı Köyü'nde doğdu. İlkokulu Güzelçamlı'da, ortaokul ve lise öğrenimini Söke'de tamamladı. 1975 yılında TRT'nin açtığı amatör-mahallî ses ve saz sınavını kazanarak radyoda THM alanında çalıp söyleme hakkı elde etti. 1975-1978 yılları arasında Eskişehir Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümünden mezun oldu. 1978-1989 Öğretim yılında Kırklareli Ticaret Lisesinde İngilizce öğretmenliğine başladı. 1984-1985 Öğretim yılında Konya Beyşehir'e atandı. Bu öğretim yılının sonunda (1985 yılında) sınavla Ege üniversitesinin Yabancı Diller Bölümü İngilizce Okutmanlığını kazanarak bu Üniversitenin çeşitli fakültelerinde 1988 yılına kadar okutman olarak çalıştı. Bu dönem içinde Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinin (İngiliz Dili Eğitimi Bölümü) lisans tamamlama programını bitirerek mezun oldu. 1987 yılında TRT İzmir Radyosu'nun açtığı yetişmiş ses sanatçısı sınavını kazanarak kadro karşılığı sanatçı olarak bu kuruma intisab etti. Sanatçı iken aynı zamanda 1992-1993 Öğretim yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarının E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Türk Halk Müziği dalında açtığı yüksek lisans programını tamamlayıp "Mahmut Ragıp Gazimihal'in Hayatı ve Türk Halk Müziği'ne katkıları" başlıklı tezini verdi. TRT'deki görevi esnasında 1988 yılında İsviçre'nin Cenevre şehrinde EBU'nun (Avrupa Yayın Birliği) Halk Müziği toplantısına TRT'nin temsilcisi olarak katıldı ve daha sonra aynı amaçla Belçika'nın Brüksel şehrinde BRT (Belçika Radyo Televizyon Kurumu) ev sahipliğinde yapılan EBU toplantısına katıldı. 1989 yılında TRT adına Yugoslavya'nın Voyvodina Bölgesi'ndeki Novi Sad şehrinde gerçekleştirilen EBU Halk Müziği Festivali'ne, 1998 yılında da İsrail'in Aşkelon kentinde gerçekleştirilen Britsa Müzik Festivaline TRT adına gruplara 'kafile başkanı' sıfatıyla katıldı. 1994-1995 öğretim yıhnda Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halk Bilimi (Folklor) Ana Bilim Dalında açılan doktora programına başladı. 17.10.2000 tarihinde "Trakya Bölgesi Tasavvufî Halk Müziği'nde Güfte-Beste İlişkisi başlıklı doktora tezini tamamlayıp bu programdan mezun oldu. Halen TRT İzmir Radyosu'nda Türk Halk Müziği ses sanatçısı olarak görevini sürdürmektedir.

Folklor ve özellikle Türk Halk Müziği alanında yayımlanmış makale, bildiri, CD, türkü derlemeleri ve (görev dışı) radyo programcılığına ilişkin çalışmaları ve çeşitli yayınları olmuştur. Evli ve iki kız babasıdır.

ISBN 975-17-2982-3

9 789751 729828

ISMN: M-69081-054-6

6.600.000.-T.L.